

VYCHOVATEL.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN

JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA V ČECHÁCH.

ROČNÍK XXXV.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR :

GYMN. PROF. EMANUEL ŽÁK.

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY :

TOMÁŠ JOSEF JIROUŠEK.

REDAKTOR VĚSTNIKU KATECHETSKEHO :

JAROSLAV SLAVÍČEK.

V PRAZE 1920.

TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.

Obsah Vychovatele ročníku XXXV

Články :

- Boj o školu. Doklady sebral K—h. Str. 25.
 Čas ze sna povstati. Str. 9.
 Dávne tužby. Obrázek z dějin české katechety. Píše František Košák. Str. 102., 109.
 Dotazník o retormě středních škol. Podává J. N. Boháč. Str. 45.
 † František Pohunek. Podává Fr. Košák. Str. 81.
 Hranice výchovného vyučování. Podává dr. Lub. Petr. Str. 11., 18., 36.
 Jest ještě náboženství ve škole předmětem povinným? Str. 5.
 Jitro. Časopis středoškolských studentů katolických. Referuje prof. dr. Lub. Petr. Str. 30.
 Katechetické zprávy z Německa. Str. 150.
 Katecheticko-methodické obrazy. Str. 142.
 K volbám. Str. 57.
 Laický apoštolát. Str. 153.
 Laický apoštolát. Podává František Komárek. Str. 169.
 Mravní spustlost mládeže. Uvažuje —šek z P. Str. 33.
 Mravouka bez Boha. Na všeobecném sjezdu československých katolíků přednesl Jaromír Kadlčák. Str. 155., 165., 171.
 Náboženství ve škole. Str. 7.
 Náboženství v budoucí naší škole. Na konferenci profesorského sboru přednesl prof. dr. Josef Čihák. Str. 27.
 Náboženství v novém ústavním zákonodárství německé říše. Str. 107.
 Nedělní a sváteční oratoria Salesiánů, Dona Boska. Str. 110.
 Naš nejbližší školský program. Str. 73.
 Nový ministr. Str. 137.
 Nový zákon o započítání služebních let. Píše prof. dr. Lub. Petr. Str. 67.
 O Foerstra. Píše dr. Lub. Petr. Str. 122., 130., 139., 146.
 Opojení. Str. 145.
 Po kursu a po sjezdu. Z novin a z historie. Uvažuje S. U. V. Str. 125., 132.
 Po velehradském kursu. Dojmy a vzpomínky. Píše Fr. Košák. Str. 114.
 Požadavky sjezdu velehradského. Str. 15.
 Po volbách. Str. 5.
 Práva rodičů na děti. Str. 121.
 Práva rodičů na školu. Str. 129.
 Proč chceme mít školu vlastní. Str. 113.
 První čeští spisovatelé pro mládež. Podává František Košák. Str. 53., 60., 69., 77. 85.
 Převrat-rozvrát. Str. 161.
 Religio depopulata. Str. 41.
 Rodina a škola. Podává dr. Lub. Petr. Str. 43., 51., 5., 83.
 Rozhodující rok. Str. 49.
 Rozluka. Str. 49.
 Sdružení katolických rodičů. Str. 3.
 Slavnosti Komenského. Str. 149.
 Školské zákonodárství v nové ústavě německé říše. Str. 163.
 Školský zákon Hasnerův. k padesátému výročí napsal K—h. Str. 90., 99.
 Školy a díla katolická ve Francii ode dne rozluky. Přednáška abbéa Baralona. Str. 92., 103.
 Třídění duchů. Str. 89.
 Učebná kniha náboženství pro nižší třídy Drobnůska z dějin katechety. Vybíral Fr. Košák. Str. 13., 21.
 Všeučitelský sjezd. Str. 105.
 Vystupování z církve. Str. 17.
 Za náboženskou školu. Str. 138.
 Zemřel biskup-katecheta. Str. 38.

Směs.

str. 7., 15., 23., 31., 39., 47., 54., 63., 71., 79., 87., 94., 103., 112., 119., 128., 135., 143., 152., 159., 167 174.

Literatura.

Str. 24., 32., 64., 120.

Obsah „Učitelské přílohy“ ročníku XXIII.

Články :

- A.: Reformy — k článku A. Simerské K reformě školství 17.
 Čuvaj A.: O školství v král. Rumunském před válkou 18, 21.
 Praktický návod ke sbírání brouků 23, 25.
 Školští bratři 29.
 Kdo je v právu 33.
 Sv. de la Salle a školští bratři 34.
 Paedagogika sv. J. Kř. da la Salle-a 37.
 Fryc-Vítavotýnský Ondř.: Tělesná výchova 26, 31.
 Grossmannová-Brodská L.: K duševnímu zdravotnictví ve vychovatelství 7, 9, 13.
 Ježek Ant.: K boji o školu 5.
 Ve znamení biografů 9.
 L. + 17 K pořádku ve školách 2, 6.
 Oliva Arnošt: Školství na Slovensku 1.
 J. A. Komenský — a jeho oslavovatelé 41.
 O náboženské otázce na státních školách ve Francii 43.
 Z jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách 3, 9.

Různé zprávy :

Str 4. 12. 20, 24, 28, 32, 36, 40.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v kral. Českí n.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 10 kor.,
půlletně 5.—K.
Do kralj. německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 korun, do ostatních
zemí 20 korun.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
správy časové, knihy a
časopisy zasílány buďto
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 602.

Důrazné slovo k našim přátelům. — Rozhodující rok. — Sdružení katolických rodičů. — Jest ještě náboženství ve škole předmětem povinným? — Směs. —

Důrazné slovo k našim přátelům.

Za kritických poměrů nastupuje „Vychovatel“ svůj 35. ročník. Boj kulturní blíž se k vrcholu a ke svému rozhodnutí; a náš list toho času jest jediný český časopis, který s praktického hlediska hájí a šíří křesťanský názor ve výchově a důsledně sleduje a odráží útoky našich nepřátel. Materiál, který během svého trvání snesl na obranu křesťanských zásad ve výchově, je i dnes velmi cenný a vždy použitelný.

V tom smyslu i u našich nepřátel vzbudil úctyhodný respekt. A v tom směru chce Vychovatel působiti dále.

*Ale i technické obtíže, s jakými pracuje každý odborný list, jako jsou dra-
hota všeho materiálu, výše mzdové technického a administrativního personálu,
nesmírně zatěžují roční rozvahu listu.*

A přece nutno i při největších obětech pracovati a neustávati.

*Proto obrácíme se ke všem přátelům křesťanské výchovy s důtklivou prosbou:
„Podporujte nás všemožně! Hleďte nám získati nové odběratele! Jde o naši
svatou věc více než kdy jindy. Do krajnosti musíme napjati síly. Nastala nám
era tichých mučedníků; kž najde v nás jejich sílu a obětavost!“*

Rozhodující rok.

Vstupujeme do roku, který našemu mladému státu dá politický, kulturní a hospodářský základ na dlouhou dobu. Národní shromáždění odhlasuje *nový volební řád* do příštího zákonodárského sněmu. V tom je prvý, základní význam nejbližší doby. Neboť dle toho, kolik naše lidová, křesťansko-socialní strana získá mandátů, budeme míti vliv na ducha a směr státní politiky. —

Na ten čas nelze ovšem ani z daleka souditi na budoucí úspěch či ne-
úspěch křesťanských zásad, ač dalo by se snad tušiti, že všeobecné zklamání soci-
alisticko-agrární koalice, které tak smutně se projevilo v rozvratu hospodářských

poměrů a v bezpříkladných aprovisačních obtížích, přinese aspoň početní úspěch naší straně, když mravní její vítězství za nynějších duševních proudů, jevících se honbou po mamonu, není bohužel, ještě v dohledu. Tam, kde se rozbujelo požitkářství, lichva a všeliká mravní nevázanost, tam křesťanská kultura je ohrožena. A snad musí býti u nás hůře, aby bylo později lépe.

Ale v tomto směru jedna, velká a neodkladná povinnost všechny nás volá: *Probuzovati dosud spící a povzbuzovati vlněné*, aby poznali náš politicko-kulturní program a hlasovali pro naše kandidáty. Volby do obecní samosprávy rozhodli neorganizovaní. I v příštích volbách do zákonodárného sněmu budou dojísta rozhodovati. Nuž pracujme pilně! Poctivými prostředky, přesvědčováním a poučováním. V této tiché agitační práci spatřujeme svůj první a hlavní úkol. Kdo i nyní založí ruce v klín, o něm právem budou platiti slova Pisma: »Ponechavzť nejsi ani studený ani horký, vyvrhnu tě z úst svých.« Náš lid byl sliby sveden a zklamán. Z toho klamu jej vyvésti je naší úlohou. Jednou z nejdůležitějších prací příštího zákonodárného sněmu bude t. zv. »rozlučka církve a státu«. Ovšem tam, kde sama vláda projevuje svůj zvláštní zájem o volbu biskupů a hodlá zříditi zvláštní místo vyslance při Vatikáně, tam o rozluce ve vlastním slova smyslu nemůže býti řeči. Snahou vlády je spíše ponechati si všechna práva a zbaviti se všech povinností oproti církvi. Naši nepřátelé by nejraději v otázce poměru církve a státu uplatnili loupežnou metodu francouzskou; prozíravější státníci považují za vzor metodu americkou; volnou. Všenkáři zase chtějí prohlásiti katolickou církev za mrtvou a zmocniti se jejich statků. Který směr v luštění této otázky zvítězí, o tom rozhodnou příští volby. I z toho je patrna jich nesmírná důležitost.

A třetí, čeho se dotýkáme, jsou *otázky kulturní, hlavně ovšem otázka školní výchovy. Tento rok rozhodne o rázu našeho školství*. Boj o školu blíží se k rozhodné bitvě. Je ovšem smutným zjevem, že škola stala se záležitostí politickou; ale nutno již s tím počítati.

Na jedné straně tábor učitelů buď zcela nevěreckých nebo zavrhujiících křesťanskou konfesijní výchovu ve škole, tábor ozbrojený všemi podpůrnými snahami a přízní ministerstva národní osvěty a vyučování — na druhé straně menšina věřících a křesťanskou výchovu hájících pedagogů. Nevěra není jenom ve škole trpěna, ale tiše propagována; víra zlehčována, ne-li přímo tupena. V tomto prostředí věřícímu vychovateli nebo knězi působiti je přímo utrpením. —

Jaké východisko nalezneme z těchto poměrů? Jest pouze jediné. Když Abraham uslyšel o sporu svých pastýřů s pastýři Lotovými, klidně řekl: »Prosím, necht' není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými, neboť jsme bratři. Rozejdeme se od sebe.« A rozchod zabránil každým svárům. I my chceme se řídití tímto příkladem. Toužíme po zřízení školy konfesijní; naši soupeři chtějí míti školu bezkonfesijní. Jediná cesta je ta: zříditi všude, kde podmínky budou, školy konfesijní vedle škol bezkonfesijních. Jako nutno bude vydati zákon o školách menšinových, tak *musíme prosaditi ve smyslu mírové smlouvy, Národním shromážděním schválené a již ratifikované, abychom pro děti katolických rodičů dostali ze státní pokladny vydržovanou školu konfesijní*.

Je příznačno, že listy pokrokového učitelstva o celé mírové smlouvě mlčí jako zařezány. Jindy plny nadšení nad každým projevem ministra školství na jeho propagačních cestách, nevěnují nepoměrně důležitějšímu bodu o právu

minorit a náboženských společností na školy, podporované ze státní pokladny, ani slova. Nedivíme se tomu. Naši nepřátelé nevybředli ještě ze svého nevěreckého šovinismu k pravému názoru na svobodu. Myslíli, že svoboda náleží jenom jim, nám jenom otročení. A jsme přesvědčeni, že provedení dotyčných bodů o právech náboženských společností budou klásti největší obtíže.

To však nesmí nás lekat. Právo je na naší straně a na nás je domáhati se toho, co tlumočily všechny naše programy a resoluce, přijaté na velkých sjezdech československých katolíků: »Pro katolickou mládež katolické školy«. Také prvních nesnází nesmíme se lekat; jinak bychom nedospěli ke svému cíli nikdy.

Naše heslo budiž: *Pryč ze škol, v nichž vládne ať zjevný ať skrytý duch nenávisti vůči církvi.* Naši nepřátelé sní o výtečnosti příští svobodné laické školy. Zkušenosti cizích zemí nevidí a neslyší. Nuž, ať v těchto privilegiovaných školách dokáží práci, co dokázati chtějí. Tento experiment z nutnosti doby musíme připustiti. My jsme jich činnosti prý jenom překáželi; jich osvětovou práci zdržovali a kazili. Nuž nekažme jí. Nezdržujeme rychlý postup pokroku a mravnosti. Ale vedle těchto škol budeme usilovati o školy konfesijní, jichž základem bude bázeň Boží a víra Kristova. Ať je tu *soutěž různých výchovných směrů a výsledky ukáží se v praxi.* Tato soutěž bude nám jen milá a bude zdravým pramenem pro napjetí učitelské a výchovné práce v obou táborech.

Naším heslem budiž: *Pryč s dnešním neudržitelným stavem školským co nejdříve.* Nechme nevěrce v jich laických školách a pečujeme, usilujeme a pracujeme pro založení škol konfesijních. S tímto heslem vstupme do nového roku. Očekává nás mnoho práce a nesnází a při tom musíme spoletati sami na sebe. Musíme pracovati proti nynějším proudům. Ale pracujeme za cílem ušlechtilým, za viru a mravnost křesťanskou a douáme, že nebe dá nám dopracovati se úspěchu.

Sdružení katolických rodičů.

(Dokončení.)

K zabezpečení školy náboženské je třeba buditi v lidu obětavost a jisté vědomí, že má právo ve jménu svobody a rovnosti žádati, aby stál náboženské školy vydržoval.

Nejbolavější a nejchoulostivější jest prostředek třetí, domáhati se totiž, aby škola státní aspoň šetřila náboženského přesvědčení katolíků, neboť tento prostředek žádá od rodičů bdělosti a neohrožené ráznosti.

Bdělosti. Dnes nemůže otec a matka věřící s plnou důvěrou svěřiti své dítě každé škole a každému vychovateli. I když by učebnice školní byly v té příčině bezvadny a neurážely náboženského smýšlení, (a ony nebudou bezvadny o to se již jistí páni postarají), zbývá zde druhý důvod k obavě a nedůvěře — výklad nevěřícího či proti víře zaujatého učitele. A to jest nebezpečí daleko horší. Je tajné, těžko se dá zjistiti a kontrolovati. Tu chtěj nechtěj musí rodiče přes všechny obtíže, jež se staví v cestu, býti na stráži. *Kontrola školy je nezbytná povinnost dneška.*

Je neuvěřitelně, čeho jsou jednotlivci mezi učitelstvem schopni; jakých nechutností, rouhání, jakého terroru a násilnictví proti mladým duším, které nejsou ještě s to, aby uhájily svého přesvědčení. Když abbé Duplessy uveřejnil fotografie diktátů učitele z Blajau (Haute-Garonne), užasla celá katolická Francie a žasl kde kdo, že takové věci mohly se dít ve škole celých sedm let. To by nebylo možno, kdyby se rodiče školy více všimaly a v čas rázně se ozvaly. Co dovede rázné zakročení rodičů, o tom vyprávějí paměti a zápisní knihy svazu kat. rodičů celé slavné stránky.

V Tremonzey ve Vogesách marně žádali občané učitelky, aby neužívala čítanky katolickému citu se přičící. Když to nepomohlo, vyhlásil prostý občan Poirson jménem sdružení kat. rodičů stávkou. Nejdříve ji zahájila děvčata, pak přidali se i hoši. Bylo vyšetřování; hrozily úřady — marně. Lid stál pevně. Konec konců učitelka i učitel přesazení a noví vychovatelé rozmýšleli si dráždit lid dále.

V určitých případech vystoupila sdružení rodičů proti některým učitelům i soudně, a to se zdarem. Kterýs odsouzen k pokutě 150 fr. za celou řadu odporných rouhavých výroků před katol. dětmi, jež mu byly dokázány; jiný k náhradě soudních útrat; jiní voláni aspoň k odpovědnosti a nepříjemným výsledkům a vyšetřováním. Zkrátka bdělost a ráznost rodičů boří a bortí neobmezené a bezohledné panství učitelovo ve škole.

Stanovy, jimiž se sdružení katol. rodičů řídí, jsou asi tyto:

I. V obci (osadě) N utvořilo se sdružení katol. rodičů. (Jménem tímto rozumí se otec, matka, pěstoun, mistr — kdokoliv, ať muž, ať žena, jenž má právo či povinnost otázky výchovné a školské se všimati, ať již má ditky školou povinné či nikoli).

Má za účel:

1. poučovati členy o povinnostech a právech, které mají ke svým svěřencům v příčině výchovy;
2. dbáti o to, aby ve škole pěstováno bylo pravé vlastenectví a v ní byly uráženy náboženské cty dětí i rodičů;
3. hájiti svobody katolíků na školu a domáhati se pro ni podpory státní;
4. konečně podporovat vše, co výchově katolické mládeže jest ku prospěchu a potírati jak ve škole tak mimo ni vše, co by jí bylo na závalu.

Sídlo sdružení jest v N

II. Členem se stává:

1. Kdo jest výborem přijat,
2. a platí roční příspěvek. Chudí neplatí ničeho.

Členem býti přestává:

1. Kdo dobrovolně vystoupil.
2. Kdo byl vyloučen.

III. Sdružení řídí výbor volený na čtyři leta, po nichž může býti opět zvolen. Výbor je volen valnou hromadou, která se schází aspoň jednou do roka, a ten volí opět ze svého středu předsedu, místopředsedu, jednatele a pokladníka.

IV. Ve věcech právních zastupuje sdružení jeden z výboru, jenž bude k tomu určen. Sdružení vede si samo správu svého jmění a samo z něho od-

povídá. Dojde-li k rozpuštění sdružení, určí valná hromada obvyklou většinou, k čemu má být jmění použito.

Není nejvyšší čas, aby i u nás něco podobného se stalo? Ať sdružení dle těchto stanov či podobných, ať volné rady rodičů bez nich, či na podobných stanovách zbudované, jsou dnes nezbytnou potřebou. A bije již hodina poslední. I kdyby nebylo za dnešních poměrů mnoho naděje na zdárné působení těchto sdružení či rad rodičů, nebudeme-li jich mít, bude v otázce školní po rozluce vše a na všech stranách váznouti. Proto ruce k dílu: budujme sdružení rodičů katol., anebo zařizujme rady rodičů!

A. M.

Jest ještě náboženství ve škole předmětem povinným?

Tuto otázku možno si položit po přečtení nového výnosu pana ministra Habrmána, který přináší »Úřední listy okresních politických správ a okresních školních rad« pod nadpisem »O vyučování povinnému náboženství.«

Až dosud dle zákona ze dne 14. května 1869, jimžto se upravují pravidla vyučování ve školách obecných, bylo jasno, že »školy obecné zřízeny jsou k tomu, by děti v mravnosti a v náboženství vychovávaly« (§ 1. zák. t.) a že mezi »učebními předměty na školách obecných« na místě prvním jest: náboženství. (§ 3. zák. t.) Ale zcela jiného názoru jest republikánský pan, ministr školství a národní osvěty ve svém novém výnosu.

»Aby byly odstraněny rozpory, které se jeví protichůdnými často názory o dosahu dosavadních zákonných ustanovení, týkajících se vyučování povinnému náboženství, uvádím ve známost toto

Jak ze základního zákona státního ze dne 21. prosince 1867, is. 142 říšského zákona, tak ze zákona interkonfesijského ze dne 25. května 1868, číslo 49 ř. z. a zákona obecněškolského ze dne 14./5. 1869, čís. 62 ř. z. vyplývá, *náboženství jakožto předmět vyučovací není povinným předmětem* toho druhu, aby udělením dispense od něho bylo znemožněno dosáhnouti cíle učebního, který ukládá obecné škole § 1. zákona obecněškolského a školám jiným příslušná ustanovení pro ně platná. Proto není zákonné závady v tom, aby *ministerstvo*, užívajíc práva vrchního dozoru na školství a na výchovu, jež podle zákona mu přísluší, *zprošťovalo žáky od povinné účasti na vyučování náboženství* nehledíc k jejich příslušnosti konfesijské ve všech případech, kdy toho nezbytně vyžaduje zájem školy a žáků škole svěřených. Z těchto případů nejdůležitější jsou ty, ve kterých by povinná účast žákova na vyučování náboženství vedla ke zřejmému *rozporu mezi výchovou rodinnou a školskou*, neboť tímto rozporem je jednak ohrožena svoboda svědomí žákova (ano i jeho rodiny), zaručená každému občanu článkem 14. základního státního zákona, jednak je v takových případech nebezpečí, že rodiče by nemohli řádně plnit závazek, který jim ukládá § 139 občanského zákoníka (jednající o povinnosti výchovné), a konečně by takový rozpor zpravidla měl nepříznivý vliv také na výchovu a vyučování ve škole.

V důsledku tohoto stanoviska ustanovují, pokud se týče účasti na vyučování náboženství toto:

1. *Žáci bez vyznání* nebo *žáci vyznání státem neuznaného* jsou všeobecně *zproštěni* povinnosti, aby se účastnili vyučování náboženství ve škole zavedeného. *Není však námitek* proti tomu, aby takovi žáci ve věku 6 do 14 let *účastnili* se vyučování náboženského, jestliže si toho *rodiče* nebo ten, *jemuž* přísluší právo výchovné, výslovně přejí.

2. *Žáci* ve věku od sedmi do čtrnácti let, kteří podle zákona *náleží* k určitému vyznání, *zprošťují se povinné účasti* na vyučování náboženství tohoto vyznání, jestliže jejich *rodiče* (neb ten z rodičů, *jemuž* přísluší právo výchovné) *požadají* o toto zproštění ředitelství školy *pisemnou žádostí, doloženou průkazem, že sami jsou bez vyznání. anebo mají vyznání jiné, nežli jejich děti.*

3. Žákům zproštěným podle článku 1. a 2. vydávají se vysvědčení za těch modalit, které jsou nařízeny v případech, kde škola neposkytuje žákovi náboženského vyučování, s odvoláním na tento výnos.

4. § 91. Def. řádu škol. a vyuč. ze dne 29. září 1905, čís. 13.200 doplňuje se tímto dodatkem: »To budiž učiněno i v tom případě, jestliže vysvědčení bylo *vydáno* učitelem náboženství, pověřeným některou náboženskou společností státem neuznanou.«

Tím se zároveň doplňují §§ 98, 102, 178 a 192 téhož řádu.

5. *Rozhodnutí o každém jiném případě zproštění od povinné účasti na vyučování náboženství si vyhražují.*

Dle logiky pana ministra »není náboženství povinným předmětem toho druhu, aby udělením dispense od něho znemožněno bylo dosáhnouti cíle učebního, který ukládá obecné škole § 1. zákona obecně-školského,« a poněvadž tento paragraf stanoví, že »*školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a v náboženství vychovávaly*« a pan ministr míní, že není zákonné závady v tom, aby mi isterstvo zprošťovalo žáky od povinné účasti na vyučování náboženství, *není také dle této logiky zákonné závady zprošťovati žáky od povinné účasti na výchově dětí v mravnosti.* Tím se však panu ministru hroutí celá školská výchova a zbytečně se odvolává na § 1. zákona z 25. května 1868, že »nejvyšší řízení veškerého vyučování a *vychovávání* a dohlížení k němu přísluší státu.« *Dle logiky pana ministra není náboženství na škole obecně povinné, není ani výchova v mravnosti povinná a škola dosáhne svého učebního cíle bez výchovy v mravnosti!*

Pan ministr chce odstraniti rozpory, ale sám upadá v rozpor, a sice hned se základním zákonem, jehož článku 14. se dovolává, aby prý nebyla ohrožena svoboda svědomí žákov, zaručená každému občanu. *Uznává však sám, že pro děti 6—14 let neplatí čl. 14. zák. z.,* vždyť připouští, že »rodiče neb ten, *jemuž* přísluší právo výchovné« si může přát pro dítě výchovy náboženské.

Úplně pak bere tuto svobodu svědomí svým článkem druhým, když žáky u věku od sedmi do 14 let, zprošťuje účasti na vyučování náboženství, *požadají-li za to rodiče.* Kde je ta svoboda svědomí každého občana, když tedy rodičové svým dětem, které »podle zákona náleží k určitému vyznání«, mohou zabraňovati, aby se daly vyučovati v náboženství, kterému náležejí?

Není tu rozpor, když žáci bez vyznání ku přání rodičů mohou se účastniti vyučování náboženského a opět žáci náležející k některému náboženskému vyznání, zprošťují se náboženského vyučování ku přání rodičů?

Hrouť se tu nejen mravní výchova školská, ale i celá svoboda svědomí žákova, zaručená každému občanu článkem 14. základního státního zákona, hrouť se i zákony samy.

Celý výnos není ničím jiným, než dalším článkem v řetěze oněch nařízení, jimiž na náboženství ve státě československém páse se násilí a až jednou historik psátí bude dějiny naší republiky »od převratu do rozluky církve od státu«, bude kapitola o pronásledování náboženství jednou z nejpoučejších, ale i nejvýznačnější v dokladech právního jednání v začátcích naší republiky.

—šek d. P.

SMĚS.

Z nynější školy. Učitelé obecné školy ve Dvorech u Nymburka jsou nadšenými stoupenci laické morálky. Nábožensko-mravní výchova jest prý zbytečná. Nedovedli však dostatečně podepřít svou autoritu, takže došlo 5. prosince v jedné třídě ke vzpouře pánů kluků proti učitelu. Učitel byl úplně bezmocný a musil si přivolati na pomoc svého kolegu, s nímž pak provedl potlačení revoluce; ne však, jak by se slušelo u lidí pokrokových, domluvou, nýbrž rákoskami. Budoucí občaré utkali na to domů a přivedli své otce soudruhy, kteří hned v zájmu humanity zakročili, a páni učitelé musili odznak své autority — rákosky — zlomit a hoditi do kamen. Jest patrné, že škola bez výchovy nábožensko-mravní dovede »také« vychovávat.

—š—

Na schůzi profesorů nábož. dne 17. prosince 1919 bylo sděleno, že asi v lednu dojde k započítávání $\frac{2}{3}$ let, strávených po aprobaci na školách obecných nebo měšť. Každý si napiše žádost (zvláštních vzorců tištěných není), k ní přiloží potvrzení buď ředitelství školy, anebo okr. š. r. o své působnosti na dotyčné škole, a oboje podá ředitelství ústavu. — Dále projednávaly se důležité otázky 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92 dotazníku, týkajícího se návrhu o reformě stř. škol jakož i jednotlivých předmětů. Dotazník v těchto dnech byl rozesílán z. š. r. na všechny ústavy.

Upozorňujeme všechny středoškolské profesory náboženství, aby uvedené otázky ohledně náboženství nezodpovídali, dokud se jim nedostane odpovědi spolkem prof. nábož. sestavených a v nejbližších dnech všem katechetům rozesílaných

Konečně jest důrazně upozorniti všechny profesory nábož., aby ve vlastním zájmu všemožně podporovali *Sociální sdružení*

středošk. studentů katol. Všechny informace podává buď jednatelem profes. spolku (J. Boháč Praha II. Tábořská 36) a nebo předseda sociál. sdružení p. Kunec Praha II. Voršílská ul. č. 1. Časopis »Jitro« bude rozeslán všem profesorům náboženství. Jest si přát, aby každý jej odbíral a vhodným způsobem upozornil na něj i žáky. Mohou si jej dávat posílat do bytu. J. Boháč, t. č. jednatel.

O náboženství a vlastenectví krásný článek píše Dr. Bernard Skácel ve »Věstníku společnosti sv. Cyrilla a Methoděje« (r. III. str. 17 a n.) uváděje mnoho výroků slavných mužů. Nesmrtelný *Washington* při loučení se s národem Americkým napsal v Adrese tato památná slova: »Mravnost a náboženství jsou nezbytné základy veřejného blahobytu. Není přitelem vlasti, kdo podkopává tyto dva pilíře.« Veliký filosof *Cousin* volá k mládeži francouzské: »Milujete-li svobodu a vlast, chraňte se takového učení, které by je mohlo zničit. Dalekou vás budiž ona nešťastná filosofie, která vychvaluje materialismus a atheismus jako prostředky k znovuzrození společnosti. Neboť toto učení nepřináší znovuzrození, ale smrt.« — »Nic tak nesvědčí o úpadu a hrozičce křáze říše jako zhrzené náboženství.« (Macchiavelli.) »Náboženství není bez kněží a lid není bez náboženství. Kdo se o to snaží, jest blázen nebo zločinec, jedním jest z obou, nebo obojím zároveň. (Washington). —š—

Nová náboženská učebnice. Katecheta V. Kubiček pracuje dle směrnic vytyčených Pedagogickou Akademií a zásad vyjádřených na kursu katechetském na Velehradě na ztělesnění ideálu učebnice náboženské. Bylo vysloveno přání, aby uveřejňovány byly ukázky. K tomu odpovídá V. Kubiček v »Našinci«: Uveřejňovat ukázky hotové práce není radno; mimo jiné důvody by se tím za jedno práce zdržovala a za druhé: při díle takového druhu jsou jednotlivé části úplně hotovy teprv, až

celek je hotov. A o ten hlavně jde a bude mít širší odborná veřejnost pohodlně dosti času, se vyjádřit o celku i o částech, až vyjde úplné dílo. Bude vydáno co nejpečlivěji zpracované sice, ale jen jako návrh. »Tradetur libellus disputationi eorum.« — Ve »Věstniku Jednot duchovenských brněnských a olomouckých« (XII. čís. 12.) pak označuje: Při práci bere se přirozeně zřetel na starší, nové a novější zjevy v odborné literatuře, aby se jich vhodně užilo dle slov apoštolových: »Všechno zkoušejte, co dobrého jest, toho se držte.« Potrvá asi rok, než výsledky práce bude lze předložit veřejnosti. Zatím bylo by radno mít strpení a spokojiti se na vyšším stupni s dosavadním katechismem. — Š —

Hymna katolíků. V čís. 3—4. přináší »Věstník společnosti sv. C. a M.« překlad hymny katolíků od Frant. Střížovského. Pátá sloha zní:

Boha my chceme! Ve škole naší
dorost ať slyší božský zvuk věd,
v prsou necht mladých ideál raší,
na obraz Krista upírá hled! — Š —

K úpravě katechismu. Na Moravě čile se pokračuje v úpravě nové náboženské učebnice (Srovnaj článek v posledním čísle min. ročníku »Vychovatele«). V listopadové schůzi katechetské skupiny v Brně jednáno o Kubičkových návrzích a po delší debatě usneseno většinou navrhnouti P. Kubičkovi názvy: pro knížku: »Učebnice katol. náboženství«; I. část: »Pravdy naší víry«; II. část: »Přikázání Boží a církevní«, III. část: »Prostředky spásy«, IV. část: »Církevní rok«. Uznáno také za nutno, aby v Učebnici byl zvláštní článek o svědomí, nejlépe asi před přikázání Božími. — U nás v té příčině malá se jeví snaha a činnost. — Š —

I dnes časové. Francouzský spisovatel Emile Montégut (1825—1895) napsal v Revue de deux mondes: »Francouzská revoluce zničila vlast, poněvadž znesvětila tři svaté věci, bez nich vlastenectví existovati nemůže, totiž oltář, rodinu a hroby.« — Smiles kdysi píše: »Velká část toho, co se dnes nazývá patriotismem, spočívá na farizejství, úzkoprsosti, pošelilých předsudcích, národnostní ješitnosti a nekřesťanské národnostní nenávisti. A toto smýšlení uplatňuje se nikoliv vznešenými skutky, nýbrž vychloubáním, fangličkářstvím, divadelními řečmi, písněmi,

naučenými posami. Takovýto patriotismus jest největší kletbou, která může nějakou zemi stihnouti.« — Š —

Učme děti věřit! Na pastorálním kursu v Brně v listopadu přednášel katecheta V. Kubiček, jak pastorovati dnes školní mládež, zvláště ve škole, kde práce pastorální je velmi těžká. Podal návod, jak nyní vésti školní mládež, když je prohlášena svoboda učitele, rodičů a dětí. Učme děti věřit! Základem vyučování musí býti poučení o Kristu Pánu, jehož obraz musí utkvěti v mysli dětí a stále se doplňovati. Děti musíme naváděti k modlitbě a osvědčování víry slovem i životem. — Š —

Výchova lidu v republice. V naší republice je na 450 biografů, jež uspořádají na 180.000 představení do roka, jež jsou navštěvována přibližně 40.000.000 osobami ročně. Dle jiné statistiky spatří jeden obyvatel Čech do roka 20 filmů a přečte za jeden rok třetinu jedné knihy. Poučná čísla pro běžný vkus českého člověka. — Š —

Vyučování a výchova. Jako Bůh učinil rodiče účastnými svého aktu tvůrčího, tak i je učinil účastnými své autority vůči dětem. Po Bohu patří dětu svému otci a své matce. Učení, že děti patří státu, je nesprávným; to odporuje přírodě, rozumu a učení církve. Rodiče, mající dítky, mají povinnost a právo dítky vychovávat. Této povinnosti učiní zadost, když nejen se starají o jejich zaopatření, ale když je vychovávají ve víře a mravu křesťanském. — Tuto výchovu dávají dětem v rodině a prostřednictvím svých kněží; nesmějí svěřiti dítek svých leč těm školám, které pokračují ve výchově církvi započatou a nikdy neodporují učení církevnímu. Stát má právo vyučovati vědám světským, nesmí při výchově zastupovati rodiče, ale toliko jim býti nápomocen. V zemi převážně katolické, jako jest Francie, jest povinnost státu, aby zřídil školy katolické. Není-li možno, aby školám státním byl dán charakter čistě konfesiální, pak jest jeho povinnost, aby ve školách bylo vyučováno náboženství, a aby dána byla katolickým naprostá svoboda zřizovati školy konfesiální. Spravedlnost, úcta ku svědomí a svatému právu rodičů žádají, aby tyto školy byly subvencovány státem dle počtu jejich žáků. (Z pastýřského listu francouzských biskupů.) — Š —

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 18 Kč.
příletná 8.—Kč.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 Kč., do ostatních
zemí 20 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. reklama-
ce, jež se nepočítají a
nefrankují.

Rukopisy pro blav. list,
správy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
Katecheta
na Smíchově 902.

Čas ze sna povstati. — Hranice výchovného vyučování. — Učebná kniha náboženství pro nižší třídy. — Směs. —

Čas ze sna povstati.

Smělost, nechci-li užití ostřejšího slova, našich nepřátel z valné většiny je, založena na naší ostýchavosti, nestatečnosti, bázlivosti. A z této vedle našich nadšených a horlivých řečníků budí lid naši úhlavní protivníci sami: svým bez-
taktním, rouhavým a pobuřujícím způsobem jednání.

Odstraňování křížů ze škol, jich lámání, ničení, nebo odvážení na voze pro smetl, to uráží a burcuje i nejvlažnější. Slyšel jsem i Žida, který by měl podle své tradice kříže nenávidět, když řekl: »To by se nemělo dít.« *Symbols každé vry jsou i nevěrci, je-li intelligentní, něčím posvátným.*

Ale tyto smutné zjevy budí ospalé a probouzí jich náboženské citění, které po dlouhá léta spalo v jich podvědomí. Slova apoštola Pavla: *Je hodina, abychom již ze sna povstali* (Řím. 13. 11.), která čteme na první neděli ad-
ventní, je potřebí dnes si připomenouti. Vždyť máme, abych tak řekl, *politický advent*. Připravujeme se k volbám. Ony rozhodnou o našem vlivu politickém v budoucím, zákonodárném sněmu našeho československého státu.

A proto v těchto kritických dobách je potřebí stále volati: Probudme se. Nebojme se. Vzepeme se každému bezpráví a každému útoku na naše práva, na naši víru, proti každému jednání učitelů, kteří svými řečmi nebo chováním domáci náboženskou výchovu podřývají a tak urážejí náboženské citění rodičů i dítek.

Příklad takého probuzení a uvědomění dala malá obec na Benešovsku *Vodslivý*, jejíž čin na dlouhou paměť tuto uvádíme. Zaslouží zajisté, aby byl zachován jako významný dokument kulturního boje, který nyní proděláváme. »Čech« ve svém novoročním čísle přinesl podrobnou zprávu, z níž tuto vyji-
máme následující:

Od 22. listopadu trvá na Benešovsku v obci Vodslivech školní stávka. Rodiče přestali posílat děti do školy, z níž učitel dal odstraniti kříže, a sám se prohlásil za bezkonfesního. Celou záležitost podrobně objasňuje memorandum, jež bylo odesláno presidentu republiky Masarykovi. Nebude bez zajímavosti

obsah memoranda zde uveřejniti a zároveň projevit uznání a dík statečným rodičům, kteří v zájmu svých dětí, jich řádné výchovy, tento boj podnikli. V memorandu se praví:

»Školní stávkou zahájili jsme proto, že se náš učitel prohlásil za bezkonfesního; a že z učebních síní naší školy odstranil kříž. My všichni, slovatný pane presidente, ať už se hlásíme k té či oné straně politické, jsme katolickými křesťany, a odstranění křížů dotklo se nás jako hanebnost, jako *potupa Boha Spasitele* a jako naše vlastní nejbolestnější urážka. Naše dívky plakaly, byly pohoršeny, zmateny a vyděšeny. Žádali jsme správu školy zdvořile a mírně, aby kříže byly poznovu zavěšeny na staré čestné místo ve škole, ale žádost naše byla odmítnuta s tím odůvodněním, že odstranění křížů nařídila učitelská organizace. Ale my neuznáváme výnosů tohoto tribunálu, nám až dosud naprosto neznámého.

Také jsme slyšeli z úst pana okresního inspektora o jakémsi výnosu ministerstva vyučování, dle něhož učitel, chce-li, smí prý ze třídy kříže odstraňovati a nikdo nesmí mu prý v tom zabraňovati. Nevíme, co je na tom pravdy, ale prostý cit nám praví, že *učitel má mít úctu a něhu k duši dětí, k jejich víře a svědomí, a to tím spíše, že dítě je bezbranné a nemůže se bránit proti znásilňování své duše. Žádá se nám také, že učitel jako vzdělanec má mít i trochu úložit u slušného ohledu na přání a náboženské citění občanů, kteří mu svěřují své děti a v jejichž středu žije.* Jednání učitele, který uráží náboženské přesvědčení rodičů i dětí, kope propast mezi rodinou a školou a ničí hlavní podmínku výchovy. Je-li konečně pravda, že učiteli je ponecháno na vůli, kříž ve škole buď ponechati nebo jej odstraniti, jednali jsme správně, když jsme učitele učinili za jeho čin osobně zodpovědným.

Ale my dobře víme, kam se cílí. Odstraňování pozdravu, modlitby a křížů jsou první pokusy a kroky k odstranění katolického náboženství a křesťanské výchovy ze školy. Lid, který lhostejně snese shazování křížů, snese tupě i odstranění náboženství. My však nepatříme k tomuto druhu občanů a zahájili jsme stávku, abychom už napřed protestovali proti takovému úmyslu a abychom dali nepokrytě na jevo, že budeme křesťansko-katolickou výchovu svých dětí až do krve bránit.

Druhá příčina naší stávky je bezvěří pana učitele. *Svou stávkou hájíme zásadu, že učitel zastupuje pouze rodiče dětí a že jest jím zodpovědný za směr výchovy.* Panu učiteli nemíníme zbraňovat v rozhodnutí, státi se bezkonfesním; ani nám nenapadne omezovat jeho svobodu; ale prohlašujeme jako křesťané, že učiteli bezvěrci dětí svých nesvěříme. Takový ať vyučuje dívky ateistů! My pro své dívky požadujeme učitele věřícího, katolíka. Učitele bezkonfesního nikdo nám vnucovati nesmí! Podobný nátlak rovnal by se znásilňování a byl by nepodstatitelným hříchem proti svobodě svědomí, která je základním článkem, pýchou a pilířem naší republiky.

Konečně zahájili jsme stávku i proto, abychom *obhájili i svá práva občanská na školu. Nesmíme dopustit, aby škola v republice se stala majetkem učitelské kasty. Nedáme se oloupiti o vliv na své školství, o právo dozoru, který nám až dosud dopřával zákon.* Domníváme se, že právo na školu mají nejen učitelé, nýbrž i rodiče, kteří do ní posílají své děti, poplatníci, kteří ji vystavěli a vydržují, vlast, jejíž jsme dětmi, církev, jejímiž jsme údy, a stát, jehož jsme občany.

My tedy svou stávkou manifestujeme nejen pro svá náboženská, nýbrž i pro občanská práva. Bolí nás sice nesmírně a trápí, že děti svých nemůžeme posílati do školy, ale není to naše vina. My podnikli všechny možné kroky, aby stávka byla oáklizena. Obrátili jsme se na správu školy, na okresní školní radu a na ministerstvo vyučování, ale požadavky naše nebyly respektovány. Pan dr. Soukup, okresní inspektor, učinil sice pokus, aby stávku ukončil, ale přivedl si na nás do vsi dva četníky, čímž nás do duše urazil. Potom z rozkazu ministerstva vyučování pozval si do Benešova naši místní školní radu, ale protože nechtěl přivoliti ani k přesazení p. učitele, ani k opětovnému zavěšení křížů, jednání poznovu se rozbilo a stávka trvá dále.

Tyto naše bolesti chtěli jsme Vám, milovaný pane presidente, ústně sdělit i a za tím účelem poprosili jsme za slyšení. Nedostalo se nám sice štěstí býti přijatu, ale jsme přece neskonale vděční i za vyzvání, abychom Vám svou žádost podali písemně.

Žádáme za navrácení potupených křížů do učeben naší školy a za přesazení p. učitele, a za to, aby k nám byl dosazen učitel katolík, respektující naši víru. My, slovný pane presidente, *jsme lid pokojný a loyální, všechny své povinnosti k republice vzorně plníme a trápí nás, že učitelé naši ke všem svízelným, které nám přináší doba, přidávají ještě úzkost o víru a křesťanskou výchovu našich dětí.* My bychom pro učitele svých dětí učinili vše možné, přáli bychom jim a vážili bychom si jich, ale oni jako naschvál činí nám lásku k nim a přízeň téměř nemožnou.

A podobný osud stíhá i občany jiných obcí našeho okresu. Odevšad ozývají se nářky, v přechytných obcích vzniklo rozhořčení a prudké jítění proti učitelstvu, shazujícímu kříže se stěn školních síní, a je strach, že z těchto jisker zbytečně zanícovaných, vznikne veliký požár.

Ve Vodslivech, dne 26. prosince 1919.

Za rodiče dítek :

Jan Cacák, školní dozorce.

Fr. Kovář, starosta obce.

Všechna čest uvědomělým katolíkům. Hájití svá náboženská práva, mírovou smlouvou zaručená, je našim svatým úkolem. A k této obraně musíme své lidi probouzet.

Hranice výchovného vyučování.

Podává Dr. LUB. PETR.

»Jako neuznávám vyučování, jež nevychovává, tak nedovedu si představití výchovu bez výuky,« řekl již Herbart. Bylo by vskutku pedagogickou kvadraturou kruhu, vymyslet si formou i obsahem vyučování, jež by samo sebou ať dobře ať špatně nevychovávalo, anebo sestavití výchovný způsob, jenž by postrádal všeho poučení. Ozývají se však v posledních letech hlasové, kteří tvrdí, že účinky a možnosti účinku výchovné výuky jsou tak skromné, že sotva za řeč stojí. Proto doporučuje se vyšetřiti, které jsou hranice výchovného vyučování.¹⁾

* * *

¹⁾ Viz Dra. Rud. Prantla »Über die Grenzen des erziehenden Unterrichtes und der Erziehung überhaupt«. Pharus, r. 1919, seš. 5/6.

1. Každá výchova má tím větší naději v úspěch, čím zdatnější je vychovatel. S jeho úsilím, s jeho mravní výší, s jeho pedagogickým taktem stoupají a klesají výsledky. Co se těchto osobních vlastností vychovatelských týká, není lze je lépe shrnouti než to učinil Švýcar Büel ve svých »Bemerkungen für Landschullehrer«: »*Uhrnem všech učitelských ctností jest láska a veselá mysl.*« Kdybych toho odjinud nevěděl, jak duše na duši působí, jak naše mrzutá nálada je nakažlivá, poznal bych to ve své škole. Přijdu-li v radostné náladě do ní, jsou moje děti anděly a vše jde jako na drátkách.«

Že vychovatelští začátečníci, tedy lidé ve výchově nevycvičení a nezkušení, dosahují velmi často nejlepších výsledků, dá se vysvětliti právě tím, že v prvním nadšení mají ještě mnoho radostné mysli a mnoho lásky k dětem, hořkými zkušenostmi nezkalené. Pro nejmladší učitelské síly bývají děti nejvíce nadšeny. Po roce, po dvou již lásky i dobré mysli často ubývá, poněvadž jejich zdroj, charakter, není dost silen nebo dost posilován, aby uměl zdolávat i výchovné úkoly každého dne stejné i úkoly nenadále se naskytující, nové a těžší. Nedostává se mladým silám ještě sebekázně a správného porozumění pro důležitost konů denně se opakujících.

Výchova působí však zpětně na vychovatele tak jako výuka na učitele. Docendo discimus a erudiendo erudimur. Ale poněvadž není možno představit si výchovu, jež by nevyučovala a výuku, jež by nevychovávala, lze říci také: erudiendo discimus a docendo erudimur. Výchovou učí se a vychovává i učitel. Poznává individualitu jednotlivých dětí, pozoruje, jak každý jedinec na různé výchovné účinky reaguje a hromadí takovým způsobem bohaté a rozmanité zkušenosti. Tím výchovné výsledky pedagogovy dostávají se zase do vzestupu. Kdybychom je chtěli graficky naznačiti, křivka vykazovala by asi dvě maxima: jedno ve vychovatelově mládí, t. j. na počátku jeho výchovné činnosti, kdy radost z výchovy smíšená s půvabem novoty a jarým uvědomováním ideality povolání vyvažuje nedostatek vychovatelské techniky, a druhé v nejzralejším věku mužném, kdy vychovatel svou zkušeností získal si pedagogický takt, jenž vždycky ví, kterou cestou lze nejsnáze a nejkratěji dojiti úspěchu, a jenž tudíž pedagogickou ekonomii zase paralyzuje vychovatelské vady, únavu a vznětlivost, dlouholetou spotřebou sil vyvolané.

O psychologii vychovatelově bylo již mnoho napsáno. Není pedagogické příručky, jež by nekladla na jeho osobu řadu požadavků. Kdybychom tyto požadavky pedagogických spisovatelů sestavili v tabulku, shledali bychom, že přes všecku rozptýlenost jiných požadovaných vlastností o lásce a radostné mysli se shodují všichni. Kdybychom však ony pedagogy sestavili do skupin podle hlediska, pro které prostředí psali, seznali bychom, že vedle požadavků společných přirozeně by zdůrazňovali vlastnosti onomu prostředí příslušející a to, zástupci hofmistrovské výchovy jemný mrav, zástupci lidové výchovy zbožnost, vychovatelům středoškolským inteligenci atd. Úhrnný výsledek tohoto šetření by vrcholil asi ve větě: *Na vychovatele žádáme tělesné a duševní zdraví, lásku k dětem, jarou mysl a vedle toho ony vlastnosti, jež v okruhu jeho působení v jednotlivém případě zvláště příslušejí.*

To je ráz přirozeného vychovatele, s nímž průměrně vystačíme, poněvadž jsme jím vystačovali, dokud o umělé výchově nebylo potuchy. Kdybychom všechny knihy o výchově jednalíci spálili, praktická výchova by se tím málo

zhoršila, neboť prakse může býti teorií osvětlena, zdůvodněna, prohloubena, ale ne nahrazena. Prakse byla dávno před teorií, která i spekulativně jen zřídka pracuje před ní. Jejich vzájemná nezávislost jest prokázána i tím, že proslulí vychovatelští theoretikové, jako Rousseau, byli špatnými praktiky; nejlepší však praktikové dějinami nikdy nejsou jmenováni, jestliže zároveň neteoretisovali.

Lásku k cizím dětem a veselou mysl žádáme na vychovatelích z povolání, jenž podle zásady o dělbě práce rodičům část úkolu jim náležejícího přebírá, ale zároveň má osvědčiti, že s úkol ten jest lépe než oni. Obráceně má vychovatel z povolání právo, aby hospodářské jeho poměry od zaměstnavatele, většinou státu, upraveny byly způsobem, jenž by radost, chuť, lásku netlumil, nýbrž pozvedal.

Meze výchovy, pokud se týká vychovatele, spočívají v tom, že vychovatel zůstává za ideální mírou žádoucích vlastností. Bída, starosti, přílišné hromadění práce, vedlejší práce a libůstky a svrchu zmíněné specifické vady vychovatelské snižují jeho kvalitu.

(Pekračování.)

Učebná kniha náboženství pro nižší třídy.

(Drobnůstka z dějin české katechetiky. Vybral FRANT. KOŠÁK.)

Dnes, kdy pracuje se po zavržení neoblíbeného jednotného rakouského katechismu o úpravě nových náboženských učebnic pro školy, při nichž ideálem jest, aby vyhovovaly všem, možno ohlédnouti se poněkud zpět do dějin naší katechetiky a připomenouti si, jak téměř po celé minulé století bylo pracováno, co uveřejněno bylo rozprav a článků, kolik řečí bylo proneseno — za jednotu katechismu.

Dosáhli jsme sice této jednoty, ale nebyl to katechismus náš, nevyhovoval v žádném směru; ba záhy pronášeny úsudky, že stojí za katechismy jinými a trpce želeno katechismů, jak Skočdopolových, tak i pražského Bernardova.

Dnes, kdy ponechána volnost a prohlášena soutěž, kdy na Moravě, za souhlasu a účasti některých pracovníků z Čech, pilně pracuje se na jednotném katechismu, kdy tedy na jedné straně pokračuje se za starým dobrým heslem: *jednotná učebná kniha náboženství pro všechny týmž jazykem mluvící dítky v našem státě* a na druhé možno kráčet za heslem: volnost, a kdy u některých vzniká obava, aby tato volnost nepřevážila prospěch celku a všeobecného vyučování, nebude snad od místa povšimnouti si malé drobnůstky z obsáhlé historie našich katechismů, bohaté na hojnost práce a snah katechetů, —

Již ve starém *»Časopise pro katolické duchovenstvo«* na počátku jeho vycházení, roku 1832, čteme článek dotýkající se otázky jednotnosti katechismu: *»Jest to zisk pro paedagogii, když v každé diecesi jiného katechismu se užívá?«* (Roč. IV. sv. 4. str. 280.) A otázka ta často byla probírána jak na schůzích duchovenstva, tak i v časopisech.

Chceme upozorniti jen na několik článků otištěných v časopise katolického učitelstva světského a duchovního ve *»Školníku«*, jehož náš *»Vychovatel«* vlastně je dědicem a pokračovatelem. A zašel-li v tiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze roku 1885, J. A. Šrůtkem roku 1851 v Hradci Králové založený *»Školník«*, počal vycházeti v téže tiskárně list věnovaný zájmům křesťanského školství *»Vychovatel«*, téhož roku 1885. A právem tedy možno říci, že náš časopis po smě-

nách unitřních i vnějších vycházejí již sedmdesáte roků! Není snad ročníku, jak »Školníka«, tak »Vychovatele« za celou dobu těch sedmdesáti let, aby tam nebylo článku neb aspoň kratší stati o katechismu.

Není místa tuto probírat články ty ve všech ročnících uveřejněné a obdivovati spoustu látky, jež tu pilnými pracovníky snesena. Vzpomínka naše odnáší se do doby, kdy v letech sedmdesátých minulého století vydány byly: v Praze Katechismus Bernardův*) a v Budějovicích Skočdopolův. Oběma dostalo se po schválení církevním ministerského schválení pro školy (Vládní Věstník z 8. dubna 1877); ale zaznamenal tehdy »Školník« (1877 str. 76), že »jednotnost katechismu jest věcí veležádoucí«, uváděje, že i ministr kultu a vyučování — byl to dr. Karel Stremayr — vyslovil žádost, aby se nejdůstojnější episkopát český smluvil o jeden katechismus.

Z doby té poutá naši pozornost ve »Školníku« několik pojednání o katechismu. V čísle 5. je to článek: »Mezera v Pražském učebním plánu pro náboženství«, který plonáší přání, aby *k pražskému katechismu vydán byl malý katechismus*, který by obsahoval nejhlavnější články víry a mravů a dán byl do rukou žákům třídy druhé, a aby se z něho tato naučení učili z paměti. Prof. Skočdopole takový k svému katechismu vydal.

V čís. 11. a 12. uvažuje H. H. o tom, aby na místě malého katechismu byla za učebnou knihu *nová biblická dějprava ve spojení s nejhlavnějšími články víry a mravů, kteréž by se vybraly z nového katechismu diecéseálního* (pražského), čili aby za učebnou knihu pro nižší třídy byla kniha, v kteréž by se pospolu nalézaly vypravování dějin biblických a krátké naučné věty dogmatické i morální.

Skladatel článku »*Biblická dějprava ve spojení s katechismem pro první třídu na venkově*« (Školník r. XVII. (27.) str. 168—172 a 177—180) dosti obšírně a s patrnou láskou k věci řeší danou si otázku: »Kterak by měla býti zpracována dotčená kniha učebná pro první třídu« a horlivě zastává své mínění, že *by pospolu v jedné knize školní býti měly biblické dějiny a naučné věty katechismové*. Hlavní otázku roztrřídí v otázky tři:

1. Zdaž jest zapotřebí, aby se dala dítkám v první třídě se nalézajícím jakási kniha učebná?

2. jakou látku by měla obsahovati?

3. jak by měla býti tato látka roztrříděna a zpracována?

V odpovědích svých má na zřeteli hlavně venkovské školy dvojtrřídni, ve kterých jsou děti prvních tří školních roků. Ve vícetrřídnicích školách užívalo by se této knihy teprve od třídy druhé.

1. Ač slavní katechetští spisovatelé (Hirscher, G. Mey) tvrdí, že není třeba pro první třídu náboženské knihy, přece za nynější doby, kdy děti často jen od katechety slyšají o Bohu, užitečno se jeví pro ně zvlášť upravenou knihu jim do ruky dáti.

2. V knize té třeba by bylo spojití biblickou dějpravu s katechismem, jako to učinili: *František Perůtka ve své »Rukověti u vysvětlování katechismu«*

*) Katechismu Bernardova pro školy národní jak oznamuje »Školník« v čís. 1. ze dne 15. ledna 1875 — vyprodán během tří měsíců až na několik výtisků celý náklad druhého opraveného vydání, čítající 20.000 exemplářů. Počne se tedy již v nejbližších dnech tisknouti vydání třetí s potřebnými opravami.

(hodí se však spíše pro katechetu než pro dítky, a J. Doležal ve dvou dílech svého *»Katechismu s biblickou dějepravou«* a v *»Manuale pro katechety na školách obecných.«**) ale poněvadž jsou pracovány dle katechismu Kanisiova, jest třeba knihy nové, která by brala zřetel ke katechismu Pražskému a obsahovala vedle biblických dějin nejdůležitější pravdy katolického náboženství dle toho katechismu.

3. Otázku třetí rozebírá ve dvou statích: Jak učivo roztríditi a jak zpracovati.

Předpokládá, že děti z domova mají základní vědomosti náboženské a máje na mysli německou dějepravu Allekerovu (Biblische Geschichte des alten und neuen Testamentes von J. Alleker; Köln 1877), kde se běže zření k Apoštolskému vyznání víry, jehož jednotlivé články se uvádějí v čele článků biblických, roztrídíje učivo dle tří božských osob:

I. O Bohu Otci (Starý zákon, 1. článek víry);

II. O Bohu Synu (Nový zákon, 2—7. článek víry);

III. O Duchu svatém (Skutky apoštolské a dějiny církevní, 8.—12. článek sv. víry);

připomíná, že podobné rozdělení mají G. Mey (Vollständige Katechesen), J. A. Fritz (Katechetisches Handbüchlein a Katechesen für die ersten zwei Schuljahre**). J. Hollinger (des Kindes Theologie). (Pokračování.)

SMĚS.

Upřímné slovo ke katechetům. Vybiráme ze starého časopisu *»Školníka«* několik vět, nad nimiž i dnes dlužno se nám katechetům zamyslíti a po náležité úvaze jednati:

»Že jest vyučování náboženství ve školách vedle důležitým, o tom mezi těmi, kdo vůbec ještě přejí nějakému řádu mezi lidmi, není pochybnosti.

— — — — —
A my katechetové?

Kolik pak my si vydřezujeme ve vlastech našich českoslovanských časopisů katechetických?

Kolik úvah napíšeme do časopisů, o věcech vyučování náboženského se týkajících? Snadno by je do roka na pěti prstech spočítal.

Kolik pak návodů k prospěšnému konání úřadu katechetického jsme si již vydali? Je to vždy bílou vránou, jestli še podobný spis na poli literatury české ukáže.

— — — i bez toho všeho mnohý velmi pečlivě a důkladně katechisuje; avšak v celku přece zůstává to jen znamením buď nemístné skromnosti anebo toho, že byt bychom důležitost vyučování náboženského ve škole uznávali, přece o zdar jeho na mnoze dosti se nepřičiňujeme.

A to jest pro svatou věc naši na škodu velikou. Nebo jestliže právě v této tak kri-

*) Manuale pro katechety na školách obecných. Vydal Jan Doležal, katecheta v Moravské Ostravě. V Praze 1876. Nákladem vlastním. Komisionář Frant. A. Urbánek. Knížka ta obsahuje: 1. Zákony školské vzhledem k náboženství. 2. Knihy potřebné a vhodné. 3. Látka učebnou pro žáky menší. 4. Rozvrh látky učebné pro žáky větší. 5. Příprava k první sv. zpovědi. 6. Příprava k prvnímu sv. přijímání. 7. Zápisky školní. 8. Katalog. — Podobnou knížku vydal r. 1893. J. Ježek v *»Knihovně katechetické«* sv. I. *»Praktická rukověť pro katechety.«* — Autor tohoto pojednání prosí laskavě čtenáře o dobrotivé sdělení, kde by nalezl podrobnější životopis katechetského spisovatele Jana Doležala a byl by velmi povděčným za případná sdělení a zapůjčení životopisu toho. Potřebuje toho ku doplnění svých *»Dějín české katechetiky«*, které jsou do tisku připraveny. Za vše předem dik. (Karlín 472.)

**) V osnově pražské doporučeny byly tehdy tyto spisy jako pomůcka pro katechety.

tické době, kde *»proximus ardet Ucalegon«*, o zdárné vyučování a vychování náboženské u mládeže se nepostaráme, sami sobě půdu pro všechno další zdárné působení náboženské v osadách svých podkopáme.

Proto volám: *»Bratři, čas jest, aýchom se sna povstali!«*. — — —

Tak volal katecheta k druhům r. 1877. A zda i roku 1920 nehodí se volání to?

A přidáváme k úvaze i slova, jež napsal »po kovářsku«, rázně a mužně »Kovář českoslov.« k těm kovářům, kteří neodebírají svého stavovského listu:

»Zlořečená budiž ruka a činy takového kolegy, který odmítne svůj list odborný a nemá pochopení, co znamená odborný časopis jeho strany. Všichni čerti z pekla i se svou kavalerií ať vrhnou se na takového ničemu kováře; při prvním nadmutí kovářského měchu při práci rozpuť se mu tento na dvě a první ranou na kovářčinu urazí jemu pravý roh u samého temene. Na konec budiž vyvrhelem náš kovářské rodiny.«

Ty dva úryvky z let 1877 a 1920 kládeme před oči katechetům, by nad nimi se zamyslíli, vstoupili do své organizace, četli svůj časopis, psali do něho a chopili se všichni díla rukou pilnou a čilou, aby někdy sami nemuseli se vinit, že *neucínili vše, čeho doba od nich žádala.*

»Jak se nyní mládež baví.« *Večerník českého deníku* (v Plzni, čís. 237.) v článku: »Nesahajte po dětech« píše: »Dne 28. listopadu uspořádali lidé, nikomu nezodpovědní (Zábavný kroužek veselých hochů) v jedné plzeňské restauraci »Dětský mikulášský večer«, při vstupném za dítě 1-20 Kč a za dospělého 2 Kč. K zábavě natiskli kapesní tištěné pozvánky, jež rozeslali po důvěry hodných žácích některým školním dětem. Mládež obojího pohlaví přišla v četném počtu, jak z obecných a měšťanských škol, tak z nižších tříd středních škol. S dětmi přišly také některé maminky, jež zářily radostí nad nastrojenými dceruškami. Šly dívky z ruky do ruky (zvláště ty v kroji) při bříkavé muzice s doprovodem činel a malého bubnu. To trvalo od 5 hod. odpoledne až do 9. hod. večer, aniž by dětem kromě tance bylo poskytnuto jiné, ušlechtilější zábavy. Utrácelo se při tom jak při venkovské muzice; pila se limonáda, ale také pivo a víno. Mladí kavalíři pojídali papriku po 6 K a posílali k cukráři pro celé dorty po 20 K. Bylo veselo

až do té chvíle, kdy *jeden kavalér postřelil druhého.* A tak teklo víno, tekla i krev, utrácely se nepoctivě peníze, ale co horšího, *utrácelo se i čisté děloství.* — Dnes všude naříká se do mravního poklesu celé společnosti lidské i do znečištění mládeže. Mluví a píše se o ochraně dětí, pořádají se přednášky o nutné nápravě, uvádějí se ve skutek různá zařízení k ochraně a prospěchu mládeže. Najednou přijde nějaký: »Kroužek veselých hochů« a zase semínko dračí, z něhož vyroste vše možné, ale nikdy obroda ušlechtilých ctností a čistých vlastností. S údivem se ptáte, kde jsou rodiče a strážci svých miláčků, že ve své lásce nevidí té tmavé propasti, kde je veřejný dozor nad pořádanými zábavami? — A co říkáte těm maminkám, jež zářily radostí nad nastrojenými dceruškami? Kam taková výchova národ náš vede? Nikdy nepotřebovala výchova u nás tolik péče a tolik opory o silnou autoritu, jako v době přitomné. Nikdy nebylo tolik mravního nebezpečí pro dítě, jako v dobách, kdy se ze školy odstraňuje křivá a lid svádí k odpadu od víry, od Boha. —š—

Vzpomínka. Když byly tvořeny zákony, jimiž dán základ ke škole »svobodné« t. j. takové, ve které prý učitel nemusí k náboženství žactva přihlížeti, ale smí a má úplně od něho odezírat, při debatě o § 6. zákona říšského z roku 1888 pronesl *ministr Hasner* tato slova: »Jest všeobecně od znalců školství uznána věta: vyučování a výchova jsou ve škole obecně neodlučitelné, a ti, kteří k oběma těmto cílům mají spolupůsobiti, nemohou náležeti stanovisku se rozcházejícímu, nemá-li chovanec úplně zmaten býti v tom, čemu od jedné neb druhé strany jest učen; a já myslím, že mohu konstatovati, že *většina i nejliberálnějších spisovatelů o školství domnívají, že bezohled k náboženství ve školách obecných jest princip paedagogicko-didaktický nesprávný.*« Citelé jeho, přidružuje se zákonů za jeho ministerské hry vydaných, pracují ve škole úplně proti smyslu jeho slov. —š—

Boj o školu v Itálii. Italská Lidová strana ohlásila už svůj hlavní požadavek kulturní. V Itálii je nucená beznáboženská škola státní. A tu italská Lidová strana chce katplickému lidu v Itálii vybojovat onu *svobodnou svědomí, které se lási katolíci v Anglii, Francii, Holandsku, Belgii a Americe; mít svoji vlastní, náboženskou školu svobodnou.* —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákovi, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast. pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 602.

Vychovatel vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 16 Kč. půlletně 8—Kč. Do krajích námořných předplácí se na Vychovatele 18 Kč., do ostatních zemí 20 Kč. Administrace Vychovatele jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nevracují.

Vystupování z církve. — Hranice výchovného vyučování. — Učebná kniha náboženství pro nižší třídy. — Směs. — Literatura.

Vystupování z církve.

Všechny listy organisovaného učitelstva zpívají jednu a tutéž píseň: »*Vykonáme svou povinnost, vystupme z církve.*« A »Český učitel« ve svém čísle z 22. ledna zklamán ve svém očekávání, stěžuje si, že učitelstvo jako celek neposlechlo, a »kdo přehlíží týdenní výkazy vystoupilých z církve, shledává, že více vystupuje dělníků rukama nežli dělníků hlavou.«

Z tohoto přiznání »Českého učitele« je patrné, že dělníci hlavou dosud se rozmyšlejí a vážají formálně z církve vystoupiti. Nejsou rozhodni přes to, že jejich orgán již dávno za ně vše domyslíl a vystoupení z církve prohlásil za mravní příkaz každého českého učitele. Tradiční náboženská ustálenost skrytě v nich ještě žije, a mnohý vidí ve svém vystoupení dalekosáhlý krok pro všechny svůj duchovní život, byť snad svým duševním názorem byl dalek katolické víry. Jeho nerozhodnost pramení z *nejasnosti celé jeho vnitřní situace.*

Jiná část učitelstva, v nitru svém dávno již od víry odpadlá, a snad i nevěrecká, z *chytré opatrnosti* váhá vyvoditi poslední důsledky svého protináboženského nazírání. Bojí se veřejnosti, nelásky a nedůvěry věřícího občanstva a hlavně rodičů, kteří jim k výchově svěřují své děti. Tuší, že by ti všichni vystoupením učitele z církve, byť se dříve o školu nikdy nestarali, stali se vůči učitelům nedůvěřivými, protože i při své náboženské vlažnosti trvají na požadavku, aby jich dítě ve škole bylo v náboženství vychovávalo. —

Učitelé mnozí vědí, že *vystupováním z církve začínají nebezpečnou hru s tolerancí rodičů.* Kdo ví, zda tito se nezeprou a nebudou žádati za odstranění učitele, který je se svými názory v nesouhlasu s jich náboženským přesvědčením.

Ministr Habrman by jich oproti rodičům sotva hájil do poslední krajnosti. Sám nyní, lekaje se duchů, které vyvolal, prohlásil, že nenařídil odstranění křížů ze škol. Vinu svádí na učitele, ač všichni, kdo do celé školní protináboženské kampani jsou zasvěceni, zcela dobře vědí, že vše se dalo v intencích ateistického ministra. Učitelé dobře uhádli, co jim ministr nechtěl otevřeně říci. Právo

rodičů na školu a kontrolu její, jak zřízením školních rad, od místní počínaje až zemskou konče, je vysloveno, sotva dá se jim odníti i v příštím školním zákonodárství. Proto z opatrnosti učitelé vyčkávají, až jak to dále se školou dopadne. —

My se nad vystupováním učitelů z církve naprosto nepohoršujeme. Proces musí býti dokonán. Učitelstvo nemůže současně žítí ve dvou táborech, věřících a nevěřících. A my budeme vítati každé urychlení tohoto rozkladného pochodu, protože čím dříve se dokoná, tím dříve bude jasno nám, a hlavně rodičům.

Vystupováním z církve podporují učitelé naše právo a neodkladný požadavek za školu konfesijní. Kdo statečně z učitelů odkryl hledí, jež dříve úzkostlivě si přitahoval, a prohlásil se za bezkonfesijního, ten nenáleží do školy, v níž se vychovávají děti určité konfese, ale náleží zase jen do školy bezkonfesijní. Tato zásada nedá se již oddisputovat; a sotva pan ministr se odváží proti ní bojovati.

Pokrokové učitelstvo má pocit, že ministr chce schovati meč svůj do pochvy, a že chce sváděti na učitelstvo; co nyní vše koná. Ale není tomu tak. Vlastně jenom budí rodiče a občany z dřimoty, v níž o školství se nestarali. A tí budou se domáhati svého práva.

Hranice výchovného vyučování.

Podává Dr. LUB. PETR.

(Pokračování.)

2. Tvrzením, že výuka také vychovává, není ještě vysloveno její ocenění. *Vědění jest dvojsečná zbraň a může se státi zlodějskou svítilnou.* Každý zločinec má poměrně bohaté vědění. A tak je tomu i se vzděláním. Každé vzdělání může býti zneužito, i každá ctnost. Italský pirát se modlí nebo modlil k Madoně, aby loupežná jeho výprava měla úspěch; s největší trpělivostí čeká lupič v lese na svou oběť atd. *Vzdělání jako výuka jest samo o sobě mravně indifferntní a tepru povahou úmyslu nabývá etické známky.* Dle Kanta ku př. ve světě i vně něho není nic absolutně dobrého krom dobré vůle — a obráceně. *Nikoli v legitimě, nýbrž v moralitě spočívá ušlechtilost jednání.*

Chci-li tedy poznati hranici pedomotorických sil v jednotlivých předmětech, musím ptáti se po tom, jak jsou způsobily vytvářeti »dobré úmysly«. Tato způsobitost nechybí žádnému předmětu; každý má ji však v různé míře. Bylo by zbytečno probírat i odvažovati je po této stránce jeden za druhým. Chci pouze zdůrazniti, že *jen zlomek* všeho vyučování připadá na předměty »smýšlení utvářející« (i s náboženstvím počítány), jež by dodávati mohly hlavní část vzdělávacích prvků, poněvadž usilují o mravné ctnosti, jež zpravidla »dobré úmysly« automaticky obsahují; neboť asi tři čtvrtin všeho vyučovacího času jest třeba v nižších třídách k naučení čtení, psaní a počítání; ve vyšších o něco méně.

Výchovný účinek jest však mimo všechnu pochybnost do jisté míry *funkcí časovou*, t. j. s délkou výchovy roste i její užitek. Jak lehko lze vypočítati, jest dítě se svou osmiletou školní povinností při pět a dvaceti as týdenních hodinách

10%, všeho času pod vlivem školní výchovy. A to ještě nejsou započítána různá omeškání školy pro nemoc nebo jiné příčiny.

Počítáme-li 33 roky za průměrný věk lidský, připadají 2·2%, života na výchovu školní, při 50 letech jen 1·5%. 73letý stařec prožil jen 1%, svého života ve škole. Tak nízké procento jistě překvapuje. Na první pohled soudili bychom, že délka školní doby jest mnohem větší. *Chápeme však také, že doba poměrně tak krátká nemůže svůj účinek rozepíati na 98% života, při čemž nebereme ani v úvahu, že pedomotorická síla jako každá jiná nepůsobí stále ve stejné intenzitě, nýbrž že jí s časem kvadraticky ubývá.* Nikdo nebude vážně tvrditi, že proto nelže nebo nekrade, že ve škole před dvaceti nebo třiceti roky slyšel mluvit o zavržitelnosti lži nebo krádeže. Tisíce nových mimoškolních činitelů výchovných, většinou nevědomky, působilo od té doby spolu.

Dále není nikterak všeobecně uznanou věcí, že paralelismus předmětů výchově na každý způsob prospívá. Není ještě dokázáno, zda se sečítají výchovné síly z disparátních oborů plynoucí. Ba jest spíše pravděpodobno, že se za příčinou různého nadání žactva vzájemně zatlačují, ruší a brzdí. Jednota učebné osnovy v její výchovné ideji jest nanejvýš patrna učitelů, nikdy však žáků.

Neustále jest rozšířen ještě omyl, že výchovnou cenu vyučování lze pozvednouti všemožným jeho ulehčením. Ale právě lidé, kteří si o zlepšení metod získali nesporné zásluhy, ukázali na veliké nebezpečí zjemnělé metody: *»Zkušenostmi novější doby jest s dostatek dokázáno,« praví ku př. Harnisch, »že hráve, vše ulehčující vyučování utváří zdatné muže asi tak málo jako matka, která chce vychováti ze svých dcer dobré hospodyně, všechno předem za ně udělá.* Nouze je matkou všeho umění; potřeba táhne víc než příkaz. A proto pryč s báchorkami o velikém prospěšném vlivu, jaký prý má ulehčené vyučování na celkové vzdělání žákovo.

Stejně málo jest dokázána i přenosnost školního výchovného zisku do ostatního života, neboť děti chovají se velmi často mimo školu docela jinak, než ve škole. Lze sice zákon o stálosti sil nebo o zlatém pravidlu mechaniky přenést i na obor psychický a je tudíž možno počítati s tím, že pedomotorické síly z vychovatele nebo výchovného prostředku vycházející, bezvýjimečně jednou se projeví. Potud musí každý pedagog býti deterministou. Přihlížeje ke mnohým nezdarům, nebude jen tehdy nešťastným, řekne-li si, že jeho výchovná síla, v jinou formu síly proměněna, chovanci prospívá a latentně v jeho podvědomí snad dosud působí. Lze věřiti v tento způsob psychického perpetuum mobile, třeba že neznáme zákonů transformace pedomotorických nebo obecně psychických sil a jejich ekvivalentních hodnot; ale na druhé straně nelze zapřít, že přes toto přesvědčení mívá vychovatel pocit, jakoby viděl jen začátek a žádný konec, jakoby šel ve tmě a nevěděl, kde a kdy plody uzrají. Kdyby vychovatelská věda znala transformační zákony a uměla s nimi zacházeti, bylo by v její moci, dodáním určitých sil v tomto okamžiku víc pohotově jsoucích, uvolniti síly jiné, libovolné, ale určité. Dosud však stojí jistota a cílevědomost výchovy na velmi slabých nohou; ba upřímně řečeno, *nemáme ještě jediného výchovného prostředku, jenž by bezpodmínečně jistě účinkoval,* a tudíž ani náběhu k absolutní výchově.

3. Zdá se, že i *ve výchově příroda jest nad umění.* Mravní dobrota člověka jest spíše produktem přirozené zdědnosti než promyšlené a účelné, plá-

novité výchovy. »Vidíme tedy,« dí *Betz* (Über Korrelation 1911, str. 69), že výchovou a prostředím může býti prvotná intelektuální kvalita člověka nanejvýš jednou změněna; vychovatel zlepšuje jen efekt inteligence, a prostředí může po ruce jsoucí zájmy a sklony rozvíjeti nebo tlumiti, ale ne zplozovati. Totéž platí o mravních kvalitách lidských. I musíme tudíž, prakticky vzato, dědičný účinek vždycky ve své výchovné formulí uváděti jako skutečnou a důležitou položku, působnost výchovy obmezující.

Ale vedle tohoto dědičného podílu tělesných předků působí ještě miliony a miliony okolních podmínek, jež buď současně působí anebo za předcházejícího života na člověka vliv měly a tvořícímu se charakteru již určitý druh reagování a duši strukturu návyků vnutily. Tato skutečnost vrhá ostré světlo na polovičitost starého požadavku, aby škola a školní výchova se řídila praktickým životem. Zajisté jest třeba úměrně s životem vychovávat. Ale jest také třeba s výchovou úměrně žítí.

Jak nelitostně bije kultura, zvláště velkoměstská kultura, této pravdě: do tváře! Mnohá výkladní skříň se svým pochybným obsahem, biografy, do nichž nedorostlá mládež si přístup dovede zjednat, hospoda, do níž rodičové, sami nevychovaní, vodí své děti, tovární prostředí se svým duševním jedem, všecko působí; tomu všemu školní výchova tvoří jen slabou protiváhu. — Zabloudil jsem vloni, vypravuje Dr. Rudolf Prantl v citovaném článku, do »rodinného představení s decentním programem«, pořádaného »uměleckým ensemblem.« Bylo přeplněno. V předu u jeviště sedělo při delším stole asi osm mladíků sotva škole odrostlých. Byli, jak se zdálo, z dobrých, měšťanských rodin. Chovali se slušně a z jejich dobromyslných, upřímných tváří zírala bodrost a poctivost. Představení zahájeno bylo kupletem »subrety«, jež byla nepochybně toho mínění, že špatný zpěv může a musí býti zlepšen nejmožnějším nedostatkem oděvu. Její kluzké vtipy snažily se animovati stejně jako její nohy v trikotu, jako její nahé paže a nahá ramena. Tak to šlo ve všech číslech prvního dílu programu, tak to šlo nejspíš i ve druhém, jehož jsem si už nedopřál. Odešel jsem, poněvadž nemohl jsem déle přihlížeti k mravnímu kažení zmíněných hochů, dosud zachovalých. Jak dětská jejich čela přemýšlela o nečistých vtipcích, jimž obecenstvo hlučně tleskalo; jak ti hoši. nerozuměli a přece se spolu smáli, aby byli za rovnocenné považováni; jak po čísle u svých »přátel« hledali vysvětlení vtipu a dodatečně se skvostnému žertu smáli, zalévajíc jej pivem a okuřující doutníky. Tehdy prožíval jsem s těmi hochy jednu z jejich nejveselejších, ale jistě také nejsmutnějších hodin; hodinu, v níž jejich životní směr rázem se měnil o veliký úhel. Zažil jsem příklad každého vychovatele bolestně se dotýkající, jak pod dojmem hromadné suggestce zkaženého množství namáhavě zbudovaná stavba školní výchovy rázem praskla a se zřítíla. Zažil jsem ovšem jen jeden příklad z milionů, ale i ten utvrzoval mne v přesvědčení, že *poškolská výchova je tisíckrát důležitější a potřebnější než školská*, a spolu jakým pozhánáním může býti výchovně orientovaný spolkový život, hned od školy počínající.

Tím přicházíme k úvaze o *vztahu výchovy k času*. Že školní doba kvantitativně velmi jest přeceňovaná, bylo již řečeno. Bývá však přeceňována i kvalitativně. Ve věku školou povinném od 6. do 14. roku lze jistě spatřovati *dobu*

poměrně vlivům nejpřístupnější. Křivky suggestibility, jež v dětství vrcholu dostupuje, průměrně lety ubývá. Ale musíme si tu připomenouti, že suggestibilita prokazuje službu nejen dobré výchově, ale i špatné, a že tudíž výchovnou práci může právě tak ztěžovati, jako ulehčovati. Mně osobně zdají se ostatní věky stejně důležitými jako věk dětský. Výchovné vlivy na žáky středních i vysokých škol konají leckde divy.

Podivů nejhodnější, žel, však ani přibližně spočitatelné hodnoty spočívají *ve výchově předporodní.* Co jsou platny všechny pozdější pedagogické snahy na dítěti, jemuž čteš z očí, že bylo počato ve chvíli alkoholem přetížené? Jak hluboko vleptávají se trpké chvíle budoucí rodičky do jemného ústrojí nenarozeného dosud života, a obráceně, jak snadno může rozumná matka v oné době jiskřivými myšlenkami, milujícími přáními a tělesným sebepěstěním dáti nejpevnější podestavu tělesnému i duševnímu vývoji! *Karel du Prel přimlouvá se docela za předporodní suggestivní výchovu,* od níž si slibuje fyzické, intelektuelní i mravní obrození, čímž by se normální pedagogice velmi ulehčilo a ulevilo.

Věda uznává sice vliv fantasie na organismus; v poslední době uznává i suggestci a uplatňuje ji ve směru lékařském i pedagogickém; ale dosud nedopouští, aby tento vzdělávací a výchovný prostředek zasahoval také do oné nejpriznivější doby, kde by mohl rozvinouti svoji největší působnost a kde by mohl více docílit než všechno pozdější umění vychovatelovo.* (Studie I., 1890, str. 233/34.)

Tyto Prelovy vývody jsou dle mého soudu poněkud upřílišněny; máť za jisté každý věk stejně mnoho vyhlídek na výchovné užítky. Mládí účinkem veliké suggestibility vyniká snadností výchovy, ale z téhož důvodu i nedostatkem pevnosti, s věkem ubývá snadnosti, přibývá však trvanlivosti. (Pokračování.)

Učebná kniha náboženství pro nižší třídy.

(Drobná kniha z dějin české katechetiky. Vybral FRANT. KOŠÁK.)

(Dokončení.)

Při spracování knihy míní, že hlavním pravidlem by bylo: *»Biblická látka slouží co základ učení víry a mravů.«* V biblickém příběhu uváděly by se *pravdy náboženské* (jako v dějeprově Kreisingrově a Allekerově) *v otázkách a odpovědích* vzatých z nového katechismu diecesálního, na konci by se *připojily výroky z Písma svatého*, jako jsou v katechismu Bernardově.

Biblické příběhy nesměly by však býti podány dle biblické dějeprově Schusterovy, tehdy zavedené, ale ve slohu dětem srozumitelnějším, jako Němci sami to učinili. (L. C. Businger: *Biblische Geschichte des alten und neuen Bundes*; G. Mey: *Dr. J. Schuster's Geschichte des alten und neuen Testaments für katholische Volksschulen*; Dr. Jul. Müllendorff: *die Biblische Geschichte des alten und neuen Bundes*, Freiburg; Dr. Jos. Kabath: *Biblische Geschichte*,

Breslau — 1876, 9. vydání a malé z ní upravené, 31. vydání — a Th. Senger: *Biblische Geschichte für Schulen*. Nürnberg.)

H. H., který měl věc dobře promyšlenou a snad již i připravenou knihu, vykládá o úpravě knihy, o tisku, obrázcích — v Schustrově nejsou nejlepší, uvádí příklady, v jiných lepší — a uzavírá jaký užitek by kniha přinesla. *Končí přáním a touhou po vlastní české biblické dějeppravě*: Včela sice sbírá po lučinách cizích z květů med, avšak ve svém úlu tvoří jenom přece i z cizího svůj vlastní výrobek. A podobně i my číňme. Všimejme si sice, co dobrého za hranicemi; avšak co vezmeme z ciziny, přepracujme, přetvořme tak, aby to byl docela náš a jedině náš výrobek. A proto, jako již máme i svůj vlastní katechismus diecesální, necht' máme i svou vlastní biblickou dějeppravu, třebaš i ve spojení s katechismem!

Škoda, že k vydání podobné knihy tehdy nedošlo! Kde dnes mohli jsme býti? Ovšem malý katechismus by byl padl.

Návrhy tohoto katechety, patrně z arcidiecese pražské, brzo došly ohlasu. Již v čísle 15. (str. 226—230) odpovídá v článku: *»Učebná kniha náboženství pro nižší třídy«* nepodepsaný katecheta na návrhy ony i souhlas projevuje s potřebou učebné knihy pro děti, ale nesrovnává se hned předem s jejím roztrfíděním a uspořádáním, jaké zastává navrhovatel, vyvrací a odmítá všechny jeho návrhy a na konec míní, že — malý katechismus lépe poslouží dětem i katechetům, aby se ve třídách nižších dosáhlo, čeho se dosáhnouti má! Není pro knihu pro děti, ale *pro rukověť, methodickou knihu pro katechety*, aby všichni jednotejně se brali k jednomu cíli.

Bojuje tu, tím prozrazený spisovatel, zastávce svého malého katechismu, za starší myšlenku rozvedenou profesorem Drem A. Skočdopolem v *»Časopise katolického duchovenstva«* roku 1867 (v článku *»O katechismu«*) a připomíná slibovanou tam pro katechety příruční knihu počátečního vyučování náboženského. Článkem svým však potlačil a na ten čas pobořil plány ke knize ne méně, ba snad i více potřebné, než slibovaná kniha methodní — učebnici náboženství pro nižší školy.

Dočkali jsme se malého, středního a velkého katechismu. Ale kolik prospěchu přinesly náboženské výchově a náboženskému vyučování mládeže? Mnoho dalo by se tu psáti a ze zkušeností katechetů uváděti. Nedočkali se se však katecheti během padesáti let slíbené a zajisté i dnes potřebné a vítané příručky k počátečnímu vyučování, ale čas a požadavky doby vynesly na povrch po čtyřiceti letech nutnost a potřebu knihy, jejíž plány byly tehdy pobořeny a ztroskotány, ale které přece ve *»Školníku«* roku 1877 nadpisem článku: *»Učebná kniha náboženství pro nižší třídy«*, předem bylo dáno jméno.

Při pracích o novou učebnici zaslouží vděčné vzpomínky pracovníci o katechismech v dobách minulých; zaslouží ji i onen neznámý dnes H. H., jehož plány a návrhy, třeba pozměněny, docházejí oživení a uskutečnění.

SMĚS.

O potupách kříže v Praze. Dne 2. ledna 1920 byly v Praze kříže ze školních budov a světnic odstraněny — i tam, kde sbory učitelské je ponechaly — a *na popelářských vozech*, na nichž se odváží smetí a odpadky, odvezeny. Obecní zřizovatel prohlásil: »Povezeme pámbičky těm hloupým Slovákům!« — Na gymnasiu v Praze II. v Resslově ulici byl kříž zavěšený na stěně po třikrátě sňat a po třetí nalezen *na záchoďě přelámaný a znečištěný výkaly*. — Pan ministr Habrman na dotaz, zda ví, co se děje na pražských školách — nevěděl ničeho! — Také otázka: »Kam byly posvěcené kříže odvezeny?« nebyla posud zodpověděna. — K případu na gymnasiu v Resslově ulici píše »Česká Svoboda«: Je třeba hledati motiv tohoto činu, je třeba pozastaviti se nad myšlenkovým světem jinocha, který odhodlal se k tak zvrhlému činu v tragickém omylu, že provádí nějaké zvláštní hrdinství. Kdo je tu vinen? Kdo svedl na scestí celý mravní vývoj mladé duše? Špatná výchova? Ulice? Dejme tomu tedy, že jinoch je nevěrcem; jako takový musí, třeba by pochyboval o božství Kristově, hleděti na Krista jako člověka nejvyšší mravní dokonalosti a na kříž jako na symbol největší lidské oběti. Příklad na ústavě v Resslově ulici charakterisuje dostatečně bouřlivé ovzduší, v jakém žijeme. Je tu plno nenávisti a zášti. Kdo ji rozsévá, místo aby sil lásku? Mladý pachatel zvrhlého činu s křížem stál by za studium psychologa. Snad by na něm byl zjištěn nový druh šílenství, které zachvacuje celé vrstvy a stává se povážlivou epidemií. — Kdo sleduje vývoj událostí a postup boje protináboženského, snadno si zodpoví otázku, kdo rozsévá náboženskou nenávist a zášť a kdo hledí z bouřlivého ovzduší kořistiti. —š—

Zvelebováním školství klesá mravnost. Pod tímto nadpisem přinesl »Posel z Budče« r. 1871 následující zprávu: »V poradách učitelstva Würtemberského rokovalo se roku 1870 také o otázce: »Ukazuje zkušenost, že zvelebováním školství klesá mravnost? Jest příčinou souvislosti mezi těmito dvěma jevy a jaká úloha vysvítá z toho škole?« — Ke zprávě té deklará »Pos. z B.«: »Pozoruhodné jest

při tom, že téměř všichni shromáždění učitelové k první otázce přisvědčili.« — Zvelebováním školství vyzoumívá se namnoze jen vymanění školství z vlivu náboženského. A kde se v tom směru školy zvelebují, kde se základ veškeré mravnosti náboženství ze škol buď naprosto vyrukuje anebo někde jen v zákoutí místo se mu vykazuje, tam ovšem ani mravnost se nezvyšuje, ale musí klesati. Odkud dnes tolik nároku nad nedostatkem mravnosti u mládeže? —š—

Na schůzi profesorů náboženství dne 21. ledna t. r. bylo předsedou sděleno, že všechny chystané výhody resoluce poslance probošta dra. Stojana jsou v platnosti a že dojde jistě k jich provádění bez všelikého ohledu na budoucí úpravu poměru církve a státu. Ovšem bylo zároveň konstatováno s bolestí, že provádění jich stále se oddaluje a odkládá. Odpovědi na otázky dotazníků z. š. r. byly dokončeny a hned po schůzi byly rozesílány profesorům všech ústavů v Čechách. J. Boháč, t. č. jednatel.

»**Symbyoly každé víry jsou i nevěrci, je-li inteligentní, něčím posvátným.**« čteme v druhém čísle našeho »Vychovatele«. V dnešní době zneuctivání křížů vzpomínáme na zprávu, kterou jsme si poznamenali ze starého nějakého časopisu: »Bývalý moravský zemský rabín Marek Benedikt, jenž požíval všeobecné vážnosti, najal sobě v Mikulově od jednoho tamního hostinského vůz, aby kamsi dojel. As po půl hodině vrátil se nazpět. Hostinský vypěhl starostlivě ven, tézaje se ho, zda snad nepříhodilo se nějaké neštěstí? — Nikoliv, ale aby se mi žádné nepříhodilo, vrátil jsem se. Pane hostinský dejte mi jiného kočího! — Udělal vám něco? — Neudělal; jeli jsme však okolo kříže a kočí nesmekl čepice. Člověku, který se dle svého náboženství neřídí a za ně se stydí, nechci světit svůj život.« A tušení rabínovo nebylo neúvodné. Pacholek onen brzy na to vraždy se dopustil. — Historka stará už přes padesát let, ale poučná i dnes: rabín nechtěl život svůj světit kočímu, který se styděl za symbol své víry a čnes rodičové křesťanští mají světit životy dětí svých školám, ze kterých symbol víry se vyhazuje a těm, kteří jej vyhazují? —š—

Vyučování bez vychovávání. O vychovávání nemůže býti řeč tam, kde se náboženství ze škol vylučuje, aneb považuje

za předmět vedlejší. Bez náboženství však, pravi *Dupanloup*, není kázeň nic jiného než kasárnické policajství, které ponižuje toho, kdo mu je podřízen a více ještě toho, kdo je vykonává. — Belgický ministr *Nothomb*, psal roku 1841 v okružníku záležitosti škol- ských se týkajícím: »Není možné vyučování bez náboženského vychovávání a ná- boženské vychování bez spoluúčinkování duchovenstva«. *Nothomb* nerozumoval jako nejedni krátkozraci u nás, kteří mají nábožen- ské vychování za zcela zbytečné, kteří hlásají, že kde náboženství začíná, tam že věda do- konává a tam že ubytuje se záležitost, kde náboženské vychování. Jejich zásadou jest: »Vědomosti i beze ctnosti!« Zásadou naší však: »Vědomosti i ctnosti!« Vědomost bez náboženství nadýmá a či ctnost se ne- opírá o sloup náboženství, ten upadá v ba- řiny nepravosti, byť byl sebe učenější.

—š.—

Chtějí znemožnit školy s nábožen- skou výchovou. Smlouva s dohodou pravi v článku 8 mimo jiné, že *státní občané budou mít stejná práva, aby zakládali školy*, ústavy lidumilné, nábo- ženské i výchovné, s právem, aby tam volně užívali svého jazyka a vykonávali tam své náboženství. — Ústavní výbor o ústavní listině a právech státních občanů vyškrtl z tohoto článku slovo »*školy*«.

—š.—

Kde jsou denuncianti? »Volná My- šlenka« v čísle 30. (ze dne 3. listopadu 1919) píše: »A rozhodli jsme se proto vésti v evidenci všechny katolické kněze, kteří v době válečné případně i předvá- lečné byli věrnými sloupy ztroskotaného Rakouska a zejména ty, kteří v době po- válečné zřejmě protirepublikánsky si počí- nali. Zvlášť nutno uvést i ty, kteří takovými nebyli, ale dnes horlivě pracují proti pokrokovému a duchu doby odpovídají- címu obrození školy. Neopomeňte uvést ani ty případy, kde smýšlení protirepubli- kánské a horlí ost proti obrodě školy vy- nikají v jedné osobě. Takováto statistika bude výbornou pomůckou při definitivním řešení rozluky státu od církve a bude mít velkou váhu i po jejím provedení. Žádáme proto všechny přátele pokroku, aby svědo- mitě a bez osobní předpojatosti zodpově- díli níže uvedené otázky a zaslali odpovědi co nejdříve sekretariátu »Volné myšlenky«. Domluve se, přátelé, v jednotlivých ob-

cích v zájmu této důležité věci a rozdělte si práci tak, aby žádná farnost neb klá- šter nebyly opominuty. Otázky:

1. Jméno a hodnost kněze.

2. Místo, okres a země nynějšího pobytu.

3. Je stoupencem čsl. strany lidové, případně které jiné?

4. Jest ve výše uvedeném smyslu bez- úhonný?

5. Provinil se, čím! kde? kdy? Podpis svědků: Přesná adresa odesílatele. Infor- mace budou uschovány, nikoliv pro tisk použity.« — Za starého Rakouska, které cítilo, že se to s ním hártí, takové infor- mace o kněžích podávali úředně c. k. čet- níci; kdo tajně podával zprávy ty, šlul špicl. K takovému denunciatství vybízí v republice »V. M.« Kdo se jí propůjčí za špicla? Snad právě ti pokrokaři, kteří sami za války pracovali nejvíce pro Ra- kousko!!

—š.—

LITERATURA.

Obrázky z katolických misíí. Díl II. Afrika. Napsal František Všetečka, farář v Lovčicích u Žďanic na Moravě. Cena 4 K. Bibliotéka poučná a zábavná, vydávaná »Dě- dictvím sv. Cyrilla a Metoděje« v Brně, pří- nesla v čís. 69. úduť svým co podíl za rok 1917—18 tuto knihu (240 str.), jižto pro nynější poměry bylo nutno tak omeziti, že více než polovice článků musila býti vy- nechána. (tato vynechaná část vyjde však jako samostatná kniha ve Sv. Gabrielu v Mō- dlingu). Než i tak uvítají zajisté členové zmi- něného »Dědictví« práci tuto s radostí, jako podíl předešlý, enž líčil práci misionářskou v Asii a jako svého času »Obrázky z katol. misíí« od M. Weinbergera. Kolikráte asi za- staví se čtenář a pomyslí si: Tak váží sobě víry divoši, když poznali pravé náboženství — a jak jest tomu u nás? Věru musí se člověk nad tím zamyslit! Doporučuji.

Fab. Budil.

Upozornění.

Členové spolku profesorů náboženství necht platit předplatné na »Vychovatele« *přímo* administraci listu.

Členský příspěvek (člen Jednoty 23 K, nečlen 5 K) necht každý zasílat *pokladníkovi* spolku prof. G. Verichovi, Praha I. Revo- luční tř. čís. 28. a *nikoliv* Jednotě. Pro- síme o *brzké* zaplacení členských příspěvků na r. 1920.

—ác.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 Kč.
půlletně 8.—Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
16 Kč., do ostatních
zemí 20 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul.č.570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
neřazují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelkou přílehu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavičák,
katecheta
na Smíchově 902.

Boj o školu. — Náboženství v budoucí naší škole. — Jitro. — Směs. — Literatura.

Boj o školu.

(Doklady sebral K—k.)

Sotva rozbřeslo se nad naší zemí slunko samostatnosti a svobody, rozpoutal se zápas o charakter školy, který od té doby vede se plnou vášnivostí, a prudkostí. Bylo by nebezpečným optimismem domnívat se, že snad v brzké době skončí.

Ministerstvo vyučování výnosem ze dne 9. května 1919 udělilo učitelským sborům právo, aby v uvážení místních poměrů odstranily ze škol modlitbu, pozdrav i kříže. Lehkomyslně, v nepochopení pravého pokroku vyvolali učitelové a jejich organisace, které v provádění protikateolické akce vyvinuly pravý terror, náboženský boj. Učitelové nedbali proseb dětí, ani přání rodičů, aby *posvátný symbol křesťanský* zůstal v křesťanských školách. Odstraňováním křížů, pozdravu a modlitby vyvoláno v obyvatelstvu, zvláště u dítek školu navštěvujících, hluboké roztrpčení, které vedlo k mnohým případům stávek školních dětí, k nimž se rodiče po odstranění křížů odhodlali. Na mnohých místech vešli rodiče do školy a před jejich očima musely býti kříže opět zavěšeny.

Rozvášněné počínání části učitelstva proti všemu křesťanskému znechutilo se všem lidem a *zvláště řádění polouvzdělané části učitelstva proti kříži ve škole*, který i nevěrci je symbolem největší lidské oběti, vzbudilo i u stran a vrstev jinak lhostejných protitlak.

Když pánové vyvolali svrchované roztrpčení mezi obyvatelstvem všech politických stran svým cynismem, hrozí se díla svého a *svalují vinu na vládu*! V »Kraji Královéhradeckém« píše nějaký učitel: »Chudák učitel je v některé obci v postavení opravdu závidění hodném. Má naději státi se buď člověkem nepokrokovým, aneb obrátiti proti sobě nenávist obyvatel. Ministerstvo vyučování neřešilo otázku (vyhazování křížů) šťastně.«

Při stávce školní v Třebíči na Moravě (13. ledna t. r.) místní *okresní hejtmán jednání učitelů odstraňujících kříže z učeben rozhodně odsoudil a prohlásil, že není nařízení, dle něhož by učitelé směli kříže odstraňovat*. A přece bylo připomenuto vládě i *předsednictvím strany agrární*, že výnos ministerstva

školství, dle něhož jsou učitelé oprávněni rozhodovat o vnitřní výzdobě školy, je protizákonný a že právo patří místní školní radě.

Píše o tom večerník »Národních Listů« (14. ledna t. r.): »Kříže ve školách. Ministerstvo školství a osvěty vydalo výnos, dle něhož jsou oprávněni učitelé rozhodovati o vnitřní výzdobě škol, a důsledek toho byl, že *někteří školní inspektoři svolali konference* a na těch se usnesli, že mají z učeben býti odstraněny kříže, že učitelé nemají v kostelích hráti na varhany a že nemají se s dětmi modliti ve školách. Dnešní »Venkov« k tomu oznamuje, že presidium agrární strany prohlásilo, že ministerstvo vydalo onen výnos nesprávně, poněvadž neodpovídá zákonům, neboť o výzdobě škol a úpravě školních místností má právo rozhodovati jediné místní školní rada. Rozhodnutí to bylo také sděleno ministru Habrmanovi. Onen výnos školství však nebyl dosud odvolán.

A nyní někteří učitelé využívají ho k odstraňování kříže ze škol, což budí rozruch a rozhořčení. Lid jest takto zbytečně drážděn v náboženských svých citech. Rozhodně jest třeba, píše »Venkov«, aby tu zjedнан byl zákonu průchod a aby ministerstvo výnos svůj ihned odvolalo a vrátilo místním školním radám jich právo.«

Panů ministru Habrmanovi bylo toto připomenutí velmi nemilé a proto se hájil, jako vždycky, že on takového výnosu vůbec nevydal. Když místní školní rady — tak *místní školní rady!* *Vždyt dnes jejich složení už je takové, že kříže dovedou odstraniti i z těch škol, kde sborové porady se proti odstranění vyslovily a dají je odvážeti na popelářských vozech a kárách na smeti!*

Proto odpovídaje (22. ledna t. r.) pan ministr Habrman na pilný dotaz Klubu lidového ohledně odstraňování křížů ze škol, pravil, že právo o výzdobě školních světnic přísluší dle onoho výnosu z 9. května 1919 místní školní radě nikoliv tedy učitelům. »Poukazuje-li ministerstvo školství v tomto výnose na respektování místních poměrů, jest tomu rozuměti tak, že tlumočnickem těchto místních poměrů jest místní školní rada. Vyskytnou-li se různá mínění, může místní školní rada požádati za rozhodnutí okresní školní radu.«

Ve své odpovědi, která nebyla ani věcná, ani uspokojivá pro klub strany lidové, podal ministr předsednictvu strany agrární co chtělo, přiznáváje místním školním radám jich právo. Ovšem kříže jsou již zatím z většiny škol odstraněny. Způsob, jakým však byly na mnohých místech odstraňovány, byl nevhodný ba i netaktní. A provedlo to namnoze učitelstvo, vycitlivší, třeba nepřímý pokyn, že kříže třeba odstraniti. A tak tažení proti křížům se zdařilo a učebny prosty jsou ozdoby, kterou má každý křesťan v úctě. Tak brzo opět zavěšeny sotva asi budou. Odpovídaje na dotaz, pravil ministr Haberman: »Školské zákony a nařízení zmiňují se na všech místech o výzdobě školních síní povšechně, *neobsahují však nikde ustanovení, že k výzdobě školních učeben náleží kříž. Ministerstvo školství nenařídilo kříže ze škol odstraniti a nemá, jak uvedeno, ani zákonného podkladu k vydání nařízení na jich vyvážení.*«

Že kříže bez zákonného podkladu ze školních síní byly odstraněny, je patrné; bylo dosaženo toho, po čem toužili ti, jimž kříž ve školách byl nepohodlným. To provedlo namnoze učitelstvo a dostalo se mu za to pochvaly. Ve své odpovědi Klubu strany lidové pravil p. ministr: »Při této příležitosti považuji za svou povinnost, jako ministr školství zmíniti se o tom, že práce učitelstva v nynějších vzrušených dobách jest zvláště těžkou, a musím z tribuny tohoto

slavného shromáždění vysloviti vřelý dík a uznání našemu učitelstvu, zejména škol obecných a měšťanských i všem ostatním školním pracovníkům za jejich neúmornou a namáhavou práci spojenou v dobách války se strádáním, za práci tak zásluhnou a důležitou pro národ a republiku v dobách nynějších. S uznáním a díkem vyslovuji zároveň své hluboké přesvědčení, že učitelstvo a všichni školští pracovníci budou i na dále se zvyšujícími silami pracovati k prospěchu našeho lidu, jeho svobody a samostatnosti.*)

President Masaryk projevil přání, aby odcírkevnění školy bylo taktním. Kdo jen poněkud pozoroval celý průběh odstraňování křížů ze škol, poznává, jak málo taktu bylo zachováno hned na počátku se strany učitelstva při odcírkevnění školy. Učitelstvo, které pospíchalo s odcírkevněním školy, a dnešní proudy v něm, charakterisuje »Našinec« (23. ledna t. r.): »To pluje většinou v *mělkých vodách habrmanovského atheismu*. Schází mu všecken politický takt, snášenlivost a kulturní tolerance. K tomu přistupuje hrubý teror učitelských organizací, který se neštítí žádných prostředků, má-li být odstřelen učitel, který se odváží mít o něčem své mínění. *V žádném jiném svazu nebuji tolik nesnášenlivosti, autoritářství, malosti, hašteřivosti a osobní konkurence, jako mezi českým učitelstvem*. To je nezvratný fakt a hlučný křik nějakých časopisů nezmění na tom ani písmene.«

Zápas o školu byl katolíkům vnucen a oni ho dobojují do posledních důsledků. Statky duševní, o něž jde, jsou nesmírné a žádná obět k jich zachování nesmí se jeviti velkou.

Náboženství v budoucí naší škole.

(Názor, který přednesl na konferenci sboru profesorského dne 23. ledna 1920
prof. dr. Josef Čihák.)

Mám-li otevřeně říci, jak se dívám na svůj předmět v budoucí naší škole, činím to podle vlastního názoru a v rámci, který vyznačil pan referent při mém předmětu zmínkou o významu náboženství vůbec, o jeho výuce v budoucí naší škole a o jeho učitelích.

Pohled do dějin národů, do kulturního a sociálního vývoje lidstva, pohled do slavné minulosti mého národa a jeho památek, pohled do nejhlubších prostor lidské duše a zvláště dětské, rozhled po životě našeho lidu československého na venkově i ve městech a rozhled po světovém horizontu našich státních spojenců — to vše mne přesvědčuje, že náboženství vůbec a křesťanské i katolické zvláště nejsou ani dnes překonaným stanoviskem, nejsou bezvýznamnou mrtvolou, nýbrž že naopak byla a jsou dosud *všeobecným zjevem psychologickým, nutným lidskému duchu, zjevem kulturně a sociálně velkolepým, nerozlučným koeficientem veškeré lidské vzdělanosti, životné energie a sociálního řádu, nejcitlivější složkou našeho dosavadního národního vývoje, zkrátka zjevem, s nímž musí počítati každý*.

*) Všechno toto velebení záslužné činnosti učitelstva, které přece všude si stěžuje, že kázeň i prospěch žactva poklesl, má asi ten smysl, že p. ministr zamýšlel usmířiti si učitelstvo, jež zapřením svého díla a prvé části svého prohlášení si pohnával. Anebo snad mu chtěl vzdáti dík za to, že poehopile jeho myšlenky a vykonali, co nahlas jako ministr říci se neodvážil? Ať tak, či onak, jest to pouze chytřistika ministra, byl měla vážnost nejvyšší úřední seriosnosti.

A národ československý, který se vyvíjel kulturně z ideje Cyrilo-Metodějské a Svatováclavské, který dal světu Karia, Štítného, Husa, Komenského, České bratry a národní buditele, tento národ, celou minulostí svou až extrémně náboženský a rigorosně umravňující, bude snad po svém národním a politickém vzkříšení vychovávat své »nejdražší klenoty« — jak nazval děti Komenský — bez náboženství? Československá republika, nové srdce nové Evropy, snad přetne násilně v srdci svém jednu z neživotnějších tepen světového lidského organismu, náboženský život?

Ne, tomu nevěřím. Československý národ, který pro náboženskou ideu již tolik vytrpěl a tolik mučednické krve prolil, který dosud nábožensky žije ve svých nejzdravějších vrstvách, tento národ utlou duši československého dítěte, která jest »od své přirozenosti křesťanská« (Tertulián) a po předcích dědičně náboženská, nezbaví nejkrásnějších duchovních radostí a nejmocnějších citů křesťansko-náboženských. *Budoucí škola svobodného československého národa bude jistě nejen školou svobodnou a demokratickou, nýbrž i školou národní a náboženskou.*

Kterak náboženskou? Konfesijně či interkonfesijně? Historicko-náboženskou či výchovně a mravně náboženskou? Nuceně náboženskou či svobodně náboženskou? Náboženskou jen v teorii, výuce a klasifikaci či životně náboženskou s náboženskou praxí?

Mně jest zcela jasno, že náboženská výuka interkonfesijní jest nemožna, že není lze prakticky stavěti dítěti před oči báječnou nějakou, nikde neexistující chimery, jejíž jedna část by byla tvořena z Mojžíše, jiná z Gótamy, třetí z Ježíše a ostatní snad z fantastických představ náboženských blouznivců (teosofů a j.), aby dítě v takovém netvoru vidělo a mělo zdroj životní síly. Podle mého přesvědčení *náboženská výuka může být jen konfesijní a historicko-náboženská.* Konfesijní zejména na stupni nižším, kde by vychovávala pro praktický náboženský život; kulturně historicko-náboženská na stupni vyšším, kde by seznamovala dospívajícího inteligenta s náboženstvím vůbec jakožto zjevem sociálním, všeobecným a kulturním, a s křesťanstvím zvlášť po této stránce.

Veškerá pak výuka náboženská musí mít své těžiště a středisko v mravouce prakticko-náboženské, musí směřovat ke mravnímu rozvoji útlé duše, musí tvořiti v mladé duši pevný mravní charakter, aby — dle slov apoštolových (II. Tim. 3. 17.) — »dokonalý byl člověk Boží, ku všelikému skutku dobrému způsobilý.« Samozřejmě *veškerá tato výuka a výchova náboženská musí býti svěřena jen náboženskému odborníkovi, katechetovi.*

Moderní doba nesnese násilí, nucení ani útisku, ale žádá svobodu, volnost, povinnost. Demokratický stát nebude nikoho znásilňovati, nebude nutiti k náboženství nikoho proti jeho přesvědčení, avšak *bude náboženskou svobodou a volnost chrániti,* bude dbáti náboženských citů a povinností všech svých občanů, bude dávatí náboženskou výchovu těm, kdož ji považují za svou povinnost.

V československé demokratické škole musí býtí svoboda náboženských vyznání, pro všechna vyznání *povinná náboženská výchova a konfesijní výuka v rámci řádných rozvrhů hodin.* Kdož však písemnou žádostí rodičů prokáží, že nechťí náboženské výuky a výchovy, budou této povinnosti prosti. Tak bude naše škola svobodně náboženskou, spravedlivou ke všem.

Křesťanské náboženství — jak jsem výše připomněl — jest životní činitel a ne mrtvá teorie; proto nemůže mu býti vyučováno jako suché, abstraktní teorii, odřikáváním vět a paragrafů, nýbrž náboženské vyučování musí býti životně praktické, musí sestupovati do nitra mladé duše, musí býti oživeno denní zkušeností a prožíváno mládeží ve škole i mimo školu. S tohoto hlediska nemůže se úspěšné náboženské vyučování vázati na přesné osnovy, společné různým školám a povahám, na školské, nepřekročitelné paragrafy, které leckdy náboženského ducha ubíjejí, nýbrž musí míti volnost náboženského výkladu individuálního a volnost náboženských projevů.

Z téhož důvodu *náboženská výuka nesmí býti odlučována od náboženské praxe, od náboženských cvičení ve škole i mimo školu.* Není myslitelná náboženská výchova katolické mládeže bez modliteb, beze mše sv., bez zpovědi. Tato cvičení dodávají náboženství vlastního obživujícího a vychovávajícího ducha, pouhá literární výuka zabíjí. »Litera zabíjí, ale Duch obživuje,« di Písmo (II. Kor. 3. 6.). A proto *náboženství v nové škole bude nerozlučně spojeno s náboženskými cvičeními, bude vyrůstati z denní náboženské praxe a místních potřeb,* jeho hodiny vyučovací se stanou hodinami duchovní radosti, pramenem nejněžnějších citů dobra a krásna.

Aby se tím náboženství stalo v nové škole, *k tomu ovšem bude nutno uskutečniti více podmínek vnitřních i vnějších.* K těm patří úcta a snášlivost náboženská ve škole i mimo školu, mezi žáky i mezi jich učiteli, nové učebné osnovy, přiměřené učebnice, a zejména osobnost učitele náboženství. Své názory o těchto věcech z valné části jsem pronesl v brožurě »*Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské*« r. 1918 a v dosud nedokončeném článku ve Vychovateli r. 1918 o »*psychologii školních zpovědí*«. Zde bych dodal ještě toto:

Jistý profesor kdysi pravil: Vytýká se nám nezbožnost, ale zapomíná se připomenouti, »jací lidé byli našimi katechety.« Jeho katechetou byl — pozdější odpadlík. — Řekl tuším zde pan zemský inspektor, že »vychovatel se rodí«. Plně souhlasím a dodávám, »katecheta dvojnásobně.« *Učitel náboženství musí býti především rozeným pedagogem, musí se zroditi i z »milosti Boží« a vyrůstati ve škole božského »přítele dětek«, musí býti osobností celou, duchovně, nábožensky a mravně plně vyspělou,* aby se stal i on »incantator animarum«, jak nazval Tertullián Krista.

Ovšem působení nejlepšího katechety jest dnes — zvláště ve velkých městech — podvázáno a v niveč uváděno mnohými vlivy mimoškolními i někdy a někde vnitřními školními. Katecheta nezoufá a vyššího spojence vyhledá. — Na kolenou kleče maloval prý Fra Angelico své obrazy Krista a Madonny. V duchu klekaje musí i katecheta kresliti obraz Kristův i Matky Boží v mladistvé duši, aby zahořela láskou k Ježíši a jeho dílu na zemi, láskou ke všemu dobrému, láskou k rodné pozemské vlasti i ke vlasti nadhvězděné, aby pevně šla životem za heslem: »Pokud živ budu, chci býti věrným Čechem bez bázně, ale spolu též upřímným katolíkem bez hany.« —

Jitro.

(*Jitro*, časopis středoškolských studentů katolických. Ročník I. Vychází počátkem každého měsíce mimo srpen a září. Vydává ústředí katolického studentstva československého. Redakci vede redakční kroužek. Redakce a administrace Praha II., Voršílská 1. Předplatné na rok pro studenty K 5, nestudenty K 8.)

Znám středoškolského profesora, jenž několikrát ucházel se za »katolické« rakouské vlády o místo referenta při zemské školní radě, ale vždy přes svou nejlepší kvalifikaci vyšel na prázdno, jakmile jeho sebe více diskvalifikovaný soupeř na něho prozradil, že chodí v neděli do kostela a jednou do roka k zpovědi. Tento profesor mi napadl, když dostal jsem poprvé do rukou časopis středoškolských studentů katolických, *Jitro*. Aby se tak byl za »katolického« Rakouska někdo u nás opovážil vydávati časopis pro katolické středoškolské studenty! Ne, to byla věc tak nemyslitelná a předem k nezdaru odsouzená, že nikoho ani nenapadla. Všecka latentní nenávisť k Rakousku a ke všemu, co Rakousko chránilo, i když protekce ta měla stejnou cenu jako ve svrchu uvedeném příkladě katolického profesora, byla by se rozpoutala proti chystanému podniku.

Je-li dnes tento pokus možný a má-li naději v úspěch a zdar, je potěšitelný důsledek osvobození náboženství ze státního područí a spolu příznivé auspiciu pro vzruhu náboženského citění, již rozluka státu a církve bude mít v zápětí. Bude to prostě znovuzrození náboženského života českého.

Proto sluší tomuto listu věnovati všechnu přízeň a duchovní i hmotnou podporu, a jest jenom důsledkem zákona setrvačnosti, jestli-že mezi katechety není pro list ten dosud dostatečné porozumění. Vím z administrace listu, že 90% katechetů první číslo tohoto studentského časopisu vrátilo. Můžete si představit větší zklamání mladých duší, jež v čistém zápalu nadšení pro náboženskou věc českou pustily se do nesnadného tohoto díla?

Ne, pánové, tak to nepůjde. Doba odkomandovaných bohoslužeb a nařízené účasti v náboženských úkonech již minula, a buď Bohu díky, že minula. Dnes budeme mít tolik žáků v kostele a snad brzo i jen tolik žáků ve škole, kolik jich tam *dobrovolně* přijde, t. j. kolik jich bude nábožensky uvědomělých. O toto uvědomění musíme se nyní sami starati, a tudíž radostně se chopiti ruky, jež jest nám studentstvem podávána.

Dnes každý katecheta vykonal již bezděčnou přehlídku svých věrných a z dobrovolné docházky k bohoslužbám ví, kteří žáci a kteří rodiče přejí si náboženské výchovy. Nuže touto znalostí může katecheta k rozvoji listu velmi přispěti. Nikdo mu nemůže vytýkati, že by činil něco nedovoleného a protizákonného, zašle-li administraci Jitra soupis adres rodičů takovýchto žáků. Rodičové, již obdrží *Jitro* na ukázkou, nahlédnou do něho a svobodně, jak jest to zajisté nesporným jejich právem, se rozhodnou, chtějí-li svým dětem časopis předplatiti. Rozumí se, že předplatné i v tomto případě bude obnášeti pouze K 5. *Prosím tudíž své pány bratry, aby v zájmu svém vlastním nejen časopis ten předplatili, ale i právě naznačeným způsobem rozšiřovali.* Časopis si toho svým obsahem plně zaslouží. Je řízen v duchu vlasteneckém, republikánském, prodchnut láskou k presidentovi a jeho autoritě — viz jeho pěkný článek o presidentovi, všímá se otázek časových (28. říjen — 8. listopad), mravních (O toleranci,

o abstinentismu), populárním způsobem budí v studentstvu zájem o otázky vědecké (Pravěk země, Telegrafie bez drátu) uveřejňuje články beletristické, básnické i prosaické pokusy středoškolského studentstva, podává zprávy spolkové, a dopisy venkovských organizací svědčících, že i tam raší a utěšeně sílí náboženské vědomí studentstva.

Tento pěkný a rozmanitý obsah jest tím uznání hodnější, že obstaráván jest skoro výhradně studentstvem samým a že pro katolický časopis studentský nebylo u nás dosud zkušeností, na nichž by mohlo býti dále budováno. Tím není ovšem řečeno, že by časopis nemohl býti ještě lepší. Necht otázky časové a spolkové jsou sebe důležitější a pro dorostlejší studenty sebe zajímavější, redakce Jitra nesmí pouštět se zřetele, že veliké procento odběratelů bude tvořiti žactvo nižších tříd školy střední, zvláště nyní, kdy katecheta vyloučením náboženského vyučování z nejvyšších tříd pozbyl téměř všeho styku s žáky většimi, a že těmto žákům bude nutno v časopise podávati články jejich věku a chápání přístupnější; jinými slovy, že obsah Jitra musí býti ještě rozmanitější. Jak je to řečeno ve Faustu: »Wer Vieles bringt, wird Manchem etwas bringen.« Až časopis pevněji zakotví, bude dobře pomýšleti na to, aby zajímavost listu zvýšena byla i obrázky. Ve výběru obsahu nesmíme ovšem redakci zůstavovati bez pomoci. Páni katecheté podporujte list i součinností literární a přispívejte do něho i články z vlastních vědomostí a z vlastní invence a zkušeností čerpány.

Prof. Dr. Lub. Petr.

SMĚS.

Odluka církve a státu ve schůzích učitelských je nyní první jich starostí, a my nikterak proti tomu se nevzpíráme. V nynější škole, jež je pod terorem učitelských radikálů, místa pro kněze a náboženství není. — Odluka církve a státu bylo také theme-tem veřejné schůze učitelstva Velké Prahy, svolané Ústřední radou učitelských organizací na den 25. ledna 1920 do sálu »Merkur« v Praze V., Mikulášská třída.

Shromáždění přijalo tuto resoluci:

»Učitelstvo z Čech, Moravy a Slezska, pokrokové občanstvo, zástupcové korporací a politických stran, shromáždění na schůzi dne 25. ledna 1920 v Praze, porokovavše o odluce státu od církve prohlašují:

1. Provedení rozluky mezi státem a církví je samozřejmým důsledkem republikánského zřízení u nás a doporučuje se tu zvláště ještě s ohledem na potřebu utužení státní jednoty, která by veřejnoprávním zřízením církvi byla ohrožována.

2. Je v zájmu státu, aby rozlukový zákon byl vydán co nejdříve. Provisorium, které dosud trvá ve věcech církevních, je nebezpečné pro stát.

3. Rozluka budiž provedena úplně a důsledně a to i ve školství«

I my s ní souhlasíme. Ale hůře bude pro nevěřecké učitelstvo, až věřící rodiče provedou odluku svých nábožensky vychovávaných dítek od athetických a z církve vystouplých učitelů.

Konfesionální škola v Elsasko-Lotrinsku. Elsako-lotrinské centrum předložilo gen. guvernerovi Millerandovi hromadnou petici pro zachování konfesionální obecné školy. V Lotrinsku bylo sebráno 104.000 podpisů, v Dolním Elsasku 115.000, v Horním Elsasku 110.000 t. j. asi 80 procent katolických rodin. —š—

Také vychovatelka mládeže. »Našinec« (č. 9.) píše: V obci u Mor. Ostravy bydlí učitelky Josefa V. a Marie K., které odjely před vánocemi domů na prázdniny. Dne 27. prosince zpozorovali nájemníci domu, že oba byty uvedených učitelek jsou otevřeny a že jejich dveře byly násilím vypáčeny. V bytě učitelky K. nalezeno bylo t. zv. universální kladívko, pokapané parafinem, což bylo pozorováti také i na odštěpínách dveří. Obě poškozené učitelky byly o případu vyrozuměny a když se vrátily, zjistila učitelka V., že jí bylo ukradeno různé šatstvo a prádlo v ceně

18.000 k. Také učitelka K. tvrdila, že ji byly ukradeny různé věci, které dle pozdějšího vyšetření vůbec ani neměla. Proto pojalo četnictvo radvanické proti K. podezření, že krádež spáchala sama. Tato také po delším zapírání ke krádeži se přiznala. Ukradené věci byly pak nalezeny v její rodné obci S., svázané ve třech uzlech, vážících 150 kg. Případem zabývá se nyní okresní soud ve Slezské Ostravě. —Š—

Jak to nyní chodí. Sociální demokraté, kteří dříve všude a ve všem vytýkali protekcionářství, docilují též v tomto směru rekordu. To dosvědčuje práva uveřejněná v »Píseckých Listech«, která zní: »Studující píseckého ústavu chtěl přestoupiti do vyššího ročníku, by byl dříve se studiem hotov. Napsal dopis přímo ministrovu o povolení a nijak neodvolával se na svůj prospěch, kvalifikaci, nýbrž na tuto doložku: Soudruhu Habrmane! Sdělujeme Tobě, že otec žadatele jest dlouholetým soudruhem a průkopníkem našich ideí. Žádáme [Tě proto, bys žádosti jeho vyhověl. — Předsednictvo kraj. výboru sociálně-demokratického v Písku Kavalír, Němec.« —

Myšlenkové proudy franc. učitelstva projeví se charakteristicky na dvojím prázdninovém sjezdu v Tours-u a v Paříži. I naši širší veřejnost budou zajímají názory, které na sjezdech nabylí vrchu.

Stanovisko k válce: Sjezd turský zdůrazňuje úsilí, s jakým vedl válku proti válce. Časopisy jeho, zejména Volná Škola («Ecole émancipée») mohou se honositi, že byly censurovány, ano i několikrát dočasně zastaveny pro způsob svého psaní.

Stanovisko politické zaujímá učitelstvo trojí: vlastně jediné — revoluční; rozdíl je pouze ve způsobu a času, jak a kdy ji provést. Nejhluchnější ozvěnu budí program bolševický (Bouët, sekretář svazu učít. jednot) a individualisticko-anarchistický (Thomas). Konec debaty vyzněl: »Revoluce je nezadržitelná ve všech zemích, kde jen lid prohlédne, že je balamucen: jest jen obava, že nebude dobře připravena a vedena, poněvadž mnozí z vůdčích osobností přešli dnes na druhou stranu barikád. Naše země (Francie) s Anglií propůjčily se k četnickým službám proti evropské a světové revoluci.« A v dalším hovoru, jenž skoro přímo vyzývá k dopravní stávce, která by pro nedostatek potravin,

nejspíše pomohla rozvlniti revoluci, dodávají referenti: »Naše heslo musí býti heslo Růženy Luxemburkové: »Nečekat fatalis ticky s rukama v klně . . .«

Není-li revoluce připravena, připravujeme, ji . . . Nám je svěřena tato velká úloha. Nadchněme se všickni duchem a věrou komunismu.« (Chanbeaux). »Nezapomínejme, že jsme přední stráží dělnických vůdců!« (Helena Brion.)

V otázce školství zavrhuji i dnešní veřejnou státní školu francouzskou. A proč? »Protože místo církve nastoupil v ní stát.« — Vyučování a výchova musí se díti ve smyslu dnešního sociálního pokroku. Škola musí býti povinná, bezplatná až do 16 let. Koedukace budiž všeobecná! Žádají školy internacionální, výměnu dětí a jinochů mezinárodní. Facit všeho? »Dobrý sjezd byl sjezd v Tours-u« — praví kterýs předák (Thomas) —: »prohlásil ideál revoluční a mezinárodní!«

Rovněž sněm v Paříži konaný (23.—24. září) vyzněl pro revoluci socialistickou, ano i bolševickou.

LITERATURA.

Kritická studie o Bílé hoře. Tomáš Blatenský, spisovatel brožur »Dvě církve na soudu dějin« a »Mistr Jan Hus«, jež se těšily takové oblibě, napsal nový spis: »Bílá Hora«, který stane se nejen nepostradatelnou pomůckou našim pracovníkům a řečníkům, ale zároveň i široké vrstvy lidu poučí o podstatě dramatu, které se před 300 lety odehrálo. Spis právě vyšel. Cena 1 K 20 h, poštou 1 K 40 h, 10 kusů poštou 10 K. K dostání jest u »České sekce diecévního komitétu« v Č. Budějovicích.

Naše povinnosti k církvi jest název brožury, kterou právě vydal diecéšní komitét v Č. Budějovicích. Z řádek její dýše nadšená láska k církvi tupeně a pronásledovaná. Jsme přesvědčeni, že slova ta jsou s to, aby nadchla i čtenáře k podobné lásce a obětavosti k církvi. Duchovní správcové dobře uči když se přičiní, aby brožura ta byla na jejich osadách rozšířena. Cena poštou s přiloženou složenkou 36 h, 10 kusů poštou 1 K 50 h. Zasilá »Hlas Lidu« v Č. Budějovicích.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 Kč.
půlletně 8 — Kč.

Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 Kč., do ostatních
zemí 20 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nebrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
správy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Mravní spustlost mládeže. — Hranice výchovného vyučování. — Zemfel biskup — katecheta. —
— Směs. —

Mravní spustlost mládeže.

(Uvažuje — šek z P.)

President Masaryk: »Nežalujte na
všeobecnou špatnost a pokleslost mravů,
ale kde ji najdete, jmenujte ji.«

Na mravní spustlost v dnešní době nařiká kde kdo; hledá se příčina, a no-
viny i časopisy kárají a napomínají. Mravní spustlost jeví se i mezi mládeží a
denně se povážlivě množí a proto se má podniknouti akce na záchranu mládeže.
Volá se, aby zákonodárství se postaralo o nápravu, aby zvláště *policii byla po-
skytnuta a zaručena potřebná moc a autorita k potírání mravní zkázy*. Učitelstvo
ujišťuje, že je si vědomo svého poslání, ale stěžuje si, že proti zevnějším vlivům
je bezmocno; také učitelstvo tvrdí, že škola prý svůj úkol plní, ale domov mnoho
kazí. Společnost také prý je čista a plní svůj úkol; a rodičové nařikají, že mládež
se vymýká jejich poslušnosti, ač dobře ji vedou. President Masaryk k stížnostem
na tuto spustlost mravů mládeže napsal: »Nežalujte na všeobecnou špatnost a
pokleslost mravů, ale kde ji najdete, jmenujte ji.«

Jmenovali takových příkladů celou řadu v zasedací síni městské radnice
v Příbrami na př., když konána porada — 31. ledna t. r. — o mravním obrodě
spustlé mládeže. Již reterent okresní školní inspektor uvedl příčiny, jež neblaze
působily a dosud působí na mravní stav dnešní mládeže. Byly to a jsou: válka,
přerušování školního vyučování, bída, nedostatek obuvi a šatstva, toulky, zábavy,
biografy, tance. Jiní pak dodávali i jiné příčiny.

Tyto poslední: tance, jež jsou příznakem dnešní doby, nadbytkem zábav
všeho druhu se vyznačující, *tance mládeže*, při nichž nezískává ani tělo ani útlá
duše dětská, ale trpí celá dětská bytost. Jmenuje, na žádost presidentovu, Jan
Vavřík ve svém delším článku: »Taneční zábavy pro děti v plzeňském «Českém
Deníku» (č. 42), jako příčinu zkázy duše dětské. V článku svém, kde rozdává
šlehy a tepá a mrská pokleslost mravů, píše:

»A přece jsou nyní na denním pořádku taneční zábavy, věnečky a máškarní
plesy pro školní mládež, která jest jimi odvrácena od svých školních povinností a

strhována na cestu nepravostí a nemravností. Jsou zjištěny případy, že kluci ukradli doma 300 i 500 korun, které potom utráceli v takových zábavách. Na školní sešit mnohé dítě 36 haléřů nemá, kresličku za 30 haléřů si koupit nemůže, pero a tužka za 20 haléřů je mu příliš drahá, ale 1.20 nebo 2 koruny jako vstupné do zábavy, to má. Dítě navyká si tak od útlého věku, aby o potřeby staral se mu někdo jiný, o zábavu však postará se samo. Tento požadavek s ním však roste, a to je nejsmutnější!

A proč pořádány jsou tyto taneční zábavy pro děti? Z nějakého zájmu o dítě rozhodně ne. Je to z nejnižšího pudu, bohužel tolik nyní rozšířeného — z hrabivosti, která neohlíží se na nic a nezastaví se před ničím.

Nejsou to vhodné zábavy pro děti a nejsou také místné, když děti chodí do školy bez psacích potřeb, v šatech rozedraných, bez spodního prádla, v botách rozšlapaných, s hrnečkem v ruce, aby utišily žaludek živnou polévkou, dar to americké misse.

*Nepřipustíme, aby nám Amerika děti živila, oblékala, a naši lidé aby je vláčeli po hospodách a tanečních zábavách a učili je utrácet. To by mravně nebylo a tak bychom neobrodili národ v jeho šlechetných vlastnostech, jimiž naši předkové, a naši slavní součastníci legionáři vynikali, vítězili a nás osvobodili.**

Co pravdy v těch slovech: *Amerika nám děti živí a naši lidé je baví a — znemravňují!* Jaké to pro náš stát zahanbení!

Mnoho se i jinak píše a mnoho se povědělo jak při schůzi v Příbrami, tak na jiných v Praze a jinde; mnohou krásnou myšlenku pronesl autor článku v „Č. D.“, ale nám se zdá, že *ušude se báli přistoupiti až k jádru věci*; jmenovat to, co naše otce nejvíce mravně povznese a zdokonalovalo; ostýchají se při znati všichni, že to byla **výchovná síla náboženství**.

Dnes *výchova náboženská je podlomena, náboženská výchova ocitla se ve škole v úpadku! Škola, v níž klesá autorita náboženství, v níž nevládne autorita ozářená světlem řinoucím se z autority Boží, stává se bezmocnou proti zevnějším vlivům a hledá autoritu u policie, protože se z ní s autoritou náboženství ztrácí i pravá autorita učitelova.*

O výchování totiž nemůže býti řeči tam, kde se náboženství ze škol vylučuje, neb považuje za předmět vedlejší, na němž, jak pan ministr školství svými výnosy dal na jevo, mnoho nezáleží.

Bez náboženství však, praví veliký francouzský biskup a paedagog *Dupanloup*, není kázeň nic jiného než kasárnické policajství. A k tomu kasárnickému policajství ve škole, k výchově bez Boha sáhlo se u nás hned na začátku republiky. V kasárnách musí býti a spolužití vojáci bez rozdílu náboženství, proč by to nemohlo býti i ve škole? Tak si myslel nový pan ministr školství a osvěty tak mnohý z vychovatelů dítek ochotně k tomu se propůjčil, leckterý ze školních inspektorů k tomu kýval hlavou a všichni jali se záměr prováděti. Tu překáže kříž a musel se odkliditi, byť děti za něj prosili, nastal přelom v duši dítěte padla autorita; tu vadilo navštěvování chrámu a muselo přestat, a tak to šlo dále a konečně i náboženství vůbec překáží ve škole. — Tak na př. učitelská rada v Plzni vybízí:

„Zašlete *bezodkladně* U. R. petici, žádající, aby odluka církve od státu a školy byla v ústavním zákoně jasně vytyčena. Petice buďtež adresovány: kulturnímu a ústavnímu výboru Národ. Shromáždění, ministerstvu vnitra a školství. U. R. sama petice s doprovodem odešle. Současně postarejte se o to, aby i veškeré korporace a spolky

místní tak učinily a podobné petice přímo vytčeným úřadům zasílaly. Martin *Salcman*, předseda; Antonín *Otiš*, jednatel. Tyto letáky jsou rozhazovány mezi učitelstvem. Z jeho středu mnozí nesouhlasí, ba přímo odsuzují činnost učitelské rady, ale bojí se ozvat se proti řádění několika jedinců, kteří z učitelstva udělali si schůdky k svému osobnímu prospěchu.

Také doklad nynější doby, kdy mnozí mají plná ústa svobody a pokroku

Montesquieu ve svém spise: *«L' Esprit de lois»* poukazoval k tomu, že vychovávání u starých národů mělo do sebe tu výhodu, že se od jiných nebouralo, co od vychovatelů bylo zbudováno. Dř doslovně: *«Vychovávání starých mělo velkou přednost před vychováváním našim, neodporovalo si. Epaminondas mluvil, slyšel, viděl a konal v posledních letech svého života totéž, co na počátku svého vychování. Za našich dnů máme troje od sebe rozdílné a sobě odporující vychovávání, — se strany rodičů, učitelů a se strany světa; čemu nás poslední učí, zvrací všechny předešlé zásady.»*

Montesquieu (1689—1755) předpokládal, že učitelé a rodiče v souhlasu a vzájemně jedním směrem a k jednomu cíli pracují, a že jen svět se jim na odpor staví a zásady, od rodičů a učitelů všípené, zvracuje. To však dnes pravda není; i učitelé postavili se na odpor výchově domácí, boří domácí výchovu, postavenou na základě autority náboženství, a boříce tuto vznešenou autoritu, *boří zároveň i pravou autoritu učitelovu — autoritu vlastní.*

Učitel bez autority jest lodník na moři bez vesla, bez plachet a kompasu, který nedosáhne cíle žádoucího u dětí, mravního vzdělání a pokroku u vědomostech. Touto autoritou, vychovateli nevyhnutelně potřebnou, nerozumí se ona fysická a úřední moc, která žáka sice k legálnímu chování vede a nutí avšak neprobouzí onu vnitřní úctu v srdci mladém, které je k učiteli mocně táhne, poutá, která duši malíčkových získati dovede pro vše, co jest krásného, pravého, dobrého a Bohu milého. To jest ovocem jen *pravé autority, která v tom záleží, že dítě zří v učiteli zástupce Boha, jenž jest nejvyšším vychovatelem lidstva.*

Kdo pohrdá autoritou učitelovou, prohřešuje se proti Bohu, jejímu prameni, jenž ji ohradil čtvrtým přikázáním. To praví dítěti náboženství, učí je v rozkazech a zákazech učitelových cítiti a plniti vůli Boží, chrání je před nejedním nezpůsobem, umrtvuje v srdci jeho zárodky zlých žádostí a náklonností. S poklesnutím náboženství padá ve škole i pravá autorita učitelova, upadá pravá poslušnost, upřímná láska a příchynost, ztrácí se vážnost učitele. Dítě vidí v učiteli pouhého zřízence, jehož platí otec nebo obec. Škola bez pravé autority v ní vládnuoucí vychovává mladé ničemy, kteří i jiné autority pak neznajíce, stanou se metlou rodin, státu i společnosti, postrachem celého pokolení.

Nežalujeme na všeobecnou špatnost a na pokleslost mravů mládeže, ale vidíme ji v poklesnutí autority náboženské, v podrývání a ničení té autority, která prýští z nejvyšší a nejvznešenější autority Boží a jmenujeme toto zanedbávání a opovrhování autoritou náboženství, aby nám dějiny nevytýkaly, že i my jsme pluli v kalných vodách falešného pochopení pravé výchovy.

Hranice výchovného vyučování.

Podává Dr. LUB. PETR.

(Pokračování.)

Není-li tedy prokázáno, že doba mládí jest pro výchovu nejužitečnější, jest *neméně nejisto, zda denní hodiny školské výchově věnované jsou nejuhodněji voleny*. Zpravidla vyučuje se od 8—11 hod. dopoledne, a od 2—4 odpůldne. V poslední době však *Stössner* prozkoušel experimentálně denní úchytky duševní výkonnosti a dospěl v souhlase s pokusy *Sternovými* a *Layovými* k tomu *výsledku*, že mezi desátou a jedenáctou hodinou dopoledne a mezi čtvrtou a pátou odpůldne zaznamenán jest nejvyšší vzestup, kdežto mezi první a druhou hodinou odpolední a k osmé hodině večerní zjištěn byl největší pokles. Z toho plynul by důsledek *Stössnerem* nevyslovený, že by se doporučovalo s ohledem na tento energetický imperativ posunouti celkové vyučování o hodinu později (9—12, 3—5).

Problem odchylek výkonnosti dal by se rozšířiti i na delší doby, týden, měsíc, rok. Kdyby výsledky nemnohých dosud pokusů *Layových*, *Lobsienových*, *Stössnerových* došli zevrubnějším šetřením svého potvrzení, pak by vrcholné doby energie připadaly na středu a sobotu, k čemuž dosud žádný rozvrh systematicky nepřihlížel (odpolední prázdeň by bylo nutno na jiné dny přeložiti); ba sám školní rok by musel býti posunut, ježto se zdá, že relativní maximum výkonnosti připadá na srpen, minimum na říjen. I těmito brzdicími veličinami, psychofysickým založením charakteru z dědičnosti i vlastních zažitků plynoucím, a nepřízní časovou *doznává tedy hranice výchovy rovněž silné újmy*.

4. Výchova jest přenos duševních sil. Vůle vychovatelova má v chovanc utvořiti jisté dispoce, jež v chovanci vyvazují úkony ve zvyk tvrdnoucí. Pedometrická síla má býti v chovanci jako v accumulatoru nahromaděna a proměněna ve vnější a vnitřní energii. Plynoucí z toho úbytek síly, jenž se dal a priori předpověděti, jest zkušeností vskutku potvrzen.

»Častěji učinil jsem při vyučování pokus,« dí. *dr. Prantl*, »řící žákům, že dnes proběhu něco, co vlastně k látce nenáleží. Pak měl jsem pozornost posluchačů zajištěnu. Četl jsem také kdesi, že by sociální demokratismus nejlépe byl ze světa zprovozen tím, kdyby některému přesvědčenému jeho přívrženci bylo uloženo, denně několik hodin úředně přednášeti o sociální demokracii.«*) Jádrem této nadsázky tkví v tom, že *dítě učí se tím raději, čím méně pocituje, že se učí*. Tak je tomu také s výchovou. Dítě nedbá o to, aby bylo vychováno. Jda za touto pravdou *Rousseau* vyslovil myšlenku, že »vlastní výchova záleží v nevychovávání«. Tato inaktivní výchova »má mnoho práce totiž s tím by zamezila, aby se něco stalo.«

Vládne tedy v pedagogice rozpor se sebou samou. Pedagogicko-motorická síla vytváří v okamžiku svého vzniku nebo svého sesílení nestejně napiatý opačný proud indukční, jenž zdá se růsti úměrně s intensitou síly. Čím nuceněji chce vychovatel postupovati, s tím silnější sebeindukcí se setkává. Tlak budí protitlak. Je podivno tudíž, že jsme dosud nepřipadli na myšlenku negativní výchovy, která by obráceně vyvolávala pozitivní proud indukční. Soustavně

*) Silně rozšířený odpor ke katechismu může býti rovněž vysvětlen tím, že jest po léta do omrzení »úředně« vykládán.

a theoreticky nebyl tento kacířsky znějící postup dosud žádán, ale v praxi máme k němu již některé náběhy, když ku př. přehlédáme menší nedostatky, abychom nepozbyli celku; když zříkáme se toho, abychom výchovného dílčího cíle dosáhli rázem, kdy obcházíme vtíravou kontrolu atd. V mnohém zastřeném úkolu výchovném tkví něco z úmyslu strojvedoucího, jenž popojíždí kousek zpět, aby pomocí protínárazu v zastavení se dějícího lépe zabral. —

Byly činěny pokusy zmenšiti odbíhání psychické činnosti tím, že v době takových poruch byly vyvolány ku př. rušivé hřmoty. A to bylo k obecnému překvapení shledáno, že výkony místo hůře dopadly lépe. Úmysl vyrovnati odklon stupňovanou pozorností vedl k nadkompensaci se zmíněnými příznivějšími výsledky. Dal-li by se tento případ převést i do pedagogiky? Slyšel jsem již od leckteré ženy, že své přání vůči manželu nejjistěji prosadí tenkrát, když zdánlivě usiluje o opak, a vyslovil-li choť vlastní přání, když ho od něho odvede tím, že začne o něčem jiném mluvit. Účinek každého vlivu jest v obráceném poměru k našemu uvědomění si jeho, t. j. k uvědomění, že na nás má působiti a že jest výslovně chťen.

Nemenší nesnáze působí vychovateli jiná ještě věc. *Výchova spočívá většinou na sugestibilitě dětí.* Berillon považuje docela suggestibilitu a vychovatelnost za synonyma. Jisto jest, že jest mezi oběma velmi úzký vztah. Ale lze-li průměrně dítě tím snáze vychovávat, čím suggestibilnější jest, pak je lze z téže příčiny i tím snáze zkaziti. Proto děti, od nichž si bylo mnoho slibováno, tak často sklamávali. A tak vzrůstá a vzrůstal výchově choulstivý úkol. Chránní dítě i mimo školu před zkázou; úkol, jenž školou nemůže nikdy býti dokonale splněn. Stavít se vlastní zamýšlené výchově jiná nesoustavná do cesty.

Tisíce vychovatelů působí na dítě, kamarádi, sousedi, služebnictvo, příbuzní a vedle nich tisíce jiných věcí, jako výkladní síně, plakáty, knihy, obrazy, noviny, podnebí, choroby atd. V moderní psychologii uplatňuje se již i jakási psychomikroskopie, jež při analýsě duševních jevů přihlíží i k činitelům zdánlivě nejbezvýznamnějším, řekněme ku př. k virilnímu stavu střevních bakterií. Proto místo otázky, které momenty ve výchově spolupůsobí, případnější by bylo tázati se, které nespůsobí, k čemuž by se dalo prostě odpověděti: *»Není zážitku, jenž by neobsahoval výchovnou sílu,* někdy ovšem velmi nepatrnou. Každý fyzický nebo psychický zážitek rozbíhá se dílem v sebepoučení, dílem v sebevýchovu. Zda jest si toho člověk vědom či není, jest bezvýznamno. Všechny mimoškolní vlivy vymykají se však až na nepatrné výjimky vedení školy, ač právě tyto nejpůsobivěji vychovávají; ježto naivní dítě výchovy za nimi netuší. Jakže to praví *Diesternweg*? »Duch rodin, duch obcí, veřejných mravů, státní úpravy, duch úředníků a učitelů, tisk — to jsou činitelé výchovy. Co tyto nespředou, má nahraditi poučné slovo. Jaký neblahý omyl!«

*

*

Otázka hranic výchovy a výchovného vyučování dá se tedy jen se zřetelem k různým momentům, dílem ji podporujícím, dílem brzdicím, zodpověděti. Všeobecně lze říci, že *brzdivé položky snáz a přirozeněji nabývají většího významu než položky kladné, takže průměrně síla výchovy a užitek z ní pohybují se asi kolem bodu prostřednosti.* *Diesternweg* pravil jednou výstižně, že začínající učitel má se chrániti víry ve všemohoucnost pedagogiky, starší učitel pak

víry ve všemohoucnost přirozenosti. Oběma krajnostem bude vědomí prostřední účinnosti pedagogiky správným regulativem. Svými úspěchy chlubitího se nováčka poučí skromně, že tak zvaná »absolutní výchova« je pohádkou a že není oprávněn všechny skutečné úspěchy ve svém pedagogickém denníku zanašeti jako své. Těm pak, kdo ve výchově dožili se bez viny klamání, dodává ono vědomí hojně útěchy. Snímá s nich totiž část odpovědnosti, k níž volá i jiné spoluvychovatele. Pedagogického optimistu chrání před klamáním a pedagogického pessimistu přesvědčuje, že v pohádce absolutní výchovy jako v každé pohádce jest přece zrnko pravdy, že totiž příroda i zde uplatňuje svou léčivou moc, která jest silnější než každé umění a která ze sebe a pro sebe vytváří účinné léčivé serum proti jednostranné nebo nesprávné výchově, ba i proti se-zrůdnění celých lidských vrstev.

Všem vychovatelům sděluje toto vědomí blahé poselství, že výchovné proudy jako mnohé toky pozemské často beze stopy mizejí, ale někde jinde zase se vynořují; že žádné slovo není tak docela marně řečeno, nýbrž že později mravní pád střemhlav letící mládeže náhle promění v duši zachraňující klouzavý let. Jako výstražné »mene tekel« svítí však ono vědomí těm, kdo pod dojmem těsných hranic výchovy chtěli by ji bráti na lehkou váhu, místo aby do ní usilovali vložit všchnu svoji sílu.

Zemřel biskup — katecheta.

V Českých Budějovicích dne 10. února rozžehnal se se svou diecesí a se světem po krátké nemoci biskup *Josef Hůlka*. Podlehl zánětu plic, přepracování a vysílení — jak Večerník »Práva Lidu« napsal: »umřel biskup proletář« — právě v den svých narozenin.

Jos. Hůlka narodil se ve Velenově u Hor Stříbrných dne 10. února 1851, studoval na gymnasiu v Klatovech, v semináři v Č. Budějovicích a byl od biskupa Jirsíka posvěcen na kněžství. Kaplanoval v Blatné, Soběslavi, Chvalšínách a u sv. Kamene. Roku 1889 stal se spirituálem v kněžském semináři v Č. Budějovicích, r. 1893 kancléřem konsistoře, r. 1900 kanovníkem a v roce 1908 byl posvěcen na biskupa.

V posmrtných zprávách denních listů o jeho působení zvláště nás upoutalo: »*Biskup Hůlka byl snad unicum mezi biskupy. Stále ještě jako biskup až do své smrti byl katechetou při české škole ve zdejší sirotčinci a to nejenom dle jména, nýbrž skutečným katechetou; oznámeným u okresní školní rady zdejší a také pravidelně, pokud nedlel na visitacích mimo Budějovice, v sirotčinci katechisoval.*«

Biskup skutečným katechetou! Jistě řídká to věc. A proto zasluží biskup Hůlka, aby i od katechetů z povolání věnována mu byla vzpomínka! Zasluží si jí zemřelý biskup tím spíše, že neváhal vykonávali tak obtížný dnes úřad a úřad tak podceňovaný. Pisatel, jsa vzdálen diecese českobudějovické, nemůže napsati z vlastní zkušenosti o katechetské činnosti biskupově ocenění jeho práce; ale přece klade pomněnku na rov jeho jako poslední katecheta katechetovi-biskupovi, připojuje to, co mu o Hůlkovi známo z přátelského dopisu katechety tamní diecese. Nebylo psáno pro veřejnost a proto úsudek tím cennější, upřímnější.

Biskup Hůlka byl katechetou výborným; katechismus znal perfektně, na visitace ho s sebou vozil a při zkoušení pevně se ho držel. — Mnozí isitátoři rádi dávají dítkám různé rozumové otázky, které pravidelně se neosvědčí a děti jen popletou a zmatou tak, že ony pak nařikají, že se učily a přece neuměly. Biskup Hůlka zkoušel vždy jenom katechismus a vždy dobře pochodil. Poznal a vystihl správně práci a činnost katechety a pilný katecheta byl jím vždy správně a dle zásluhy oceněn. Vždyť biskup sám učil a ze své vlastní praxe poznal namáhavou a obtížnou práci katechetovu. I děti mu záhy porozuměly a po několika otázkách odkládaly ostych a nesmělost a živá účast jejich svědčila, že vidí před sebou pravého katechetu. Nezdařila li se dítěti odpověď, zkušený praktik dovedl mu vhodně pomoci, na správnou odpověď přivést a tak uchrániti veřejného zahanbení.

Své znalosti katechismové používal biskup Hůlka *při zpracování pastýřských listů*. Poslední léta probral v pastýřských listech 1., 2. a 3. přikázání Boží tak srozumitelně a jasně, že každému se zamlouvaly. Listy ty jsou výbornou pomůckou katechetovi pro originalitu myšlenek tu obsažených.

Za odměnu rozdával biskup nejraději obrázky pracované v sirotčinci. Když na své visitaci na gymnasiu v P. . . . rozdával studentům obrázky, připojil: »Byl-li by některý mezi vámi, který by byl schopen obrázky zneuctíti, nechť je tu pak nechá! Pracovali na nich mrzáčkové — «. A ti mrzáčkové, ti sirotečkové, žáci zemřelého biskupa, doprovodili ke hrobu svého učitele, a tam dojemně a bolestně loučili se se svým katechetou-biskupem.

Drobná a nepatrná tato vzpomínka na biskupa Hůlku, katechetu, jest jen prostým kvítkem, položeným na jeho hrob. Snad mohlo by péro povolané a zasvěcené oceniti jeho práci a ukázati, jak biskup na počátku dvacátého století nesl břímě katechetské práce školní, nešutě se práce tak těžké a namáhavé.

K.

SMĚS.

O vyučování náboženství na středních školách. Ministerstvo školství a národní osvěty rozeslalo na střední školy svaček dotazníků o reformě střední školy. Ministerstvu má býti podána zpráva, má-li se i budoucně na středních školách vyučovati náboženství, či má-li náboženství vůbec odpadnouti. — Zajímavé je, že *němečtí profesori na středních škol v Praze usnesli se všemi proti dvěma* hlasům proti morálce náboženské a vyslovili se téměř jednomyslně, aby dosavadní vyučování náboženství na středních školách *zůstalo*. — Profesorů náboženství týkají se hlavně tři dotazy, jež jednájí o náboženství, morálce a filosofii. Olomoucký katechetský spolek se usnesl (3. února v Kroměříži), aby dotazník zodpověděl se takto. Odstavec 10.: 1. *Náboženství* budiž i nadále povinným předmětem

od 1. až do 8. (resp. na reálce do 7.) třídy. Budiž mu vyučováno po 2 hod. týdně v rámci řádného rozvrhu hodin. Ve třídách od 6 tř. výše rodiče nebo zákonití zástupcové mohou žáka od návštěvy náboženského vyučování odhlásiti. — 2. *Klasifikace* budiž ponechána. Zvláště však ve třídách nejvyšších klasifikace at není oceněním vědomostí, nýbrž uznáním žakovy pile a jeho zájmu o náboženství. — 3. *Náboženské úkony* jsou praktickým prováděním náboženské výuky. Účast na nich budiž závazna ve všech třídách. Žákům budiž také poskytnuta možnost, aby mohli společně přijímati sv. svátost. Hodiny k tomu potřebné budiž uvolněny. — 4. *Učitelé náboženství* at jsou povinni přednáseti také o socialním a kulturním významu náboženství, a to hlavně při církevních dějinách a morálce. — 5. *Katechetským spolkům* budiž svěřeno, aby vypracovaly návrhy nové učebné osnovy i potřebných učebnic, a aby podaly návrhy, jak má se zdokona-

liti vyučování náboženství po stránce metodické. — Odstav. 20.: 1. *Morálce* budiž vyučováno v hodinách náboženských příležitostně ve všech třídách a v exhortacích. Soustavně budiž ji vyučováno dle učebné osnovy ve třídách nižších při probírání příkazů Božích a křesťanské spravedlnosti, ve třídách vyšších dle zvláštních učebnic. Budiž vyučováno morálce křesťanské, která jest nejdokonalejší ku výchově jednotlivce i celé společnosti. — 2. *Katechetským spolkům* budiž svěřeno, aby vypracovaly návrhy učebnic a metodického postupu. — Odst. 44: Nejúčinnějším prostředkem k posílení mravní výchovy jest *náboženská výchova*. Vedle toho nutná jest pečlivý výběr četby, ochrana před špatným vlivem z venku, poučení lékařovo, poučování o společenské slušnosti a moudrý kázeňský řád. (Věstník Jednot duchovenských brněnské a olomoucké ročník VIII.) — K těmto dotazníkům napsal vystižný článek *»Náboženství jako předmět vyučování na střední škole«*, v *»Našinci«* č. 40. Dr. K. Černocký, profesor v Hranicích, kde dokazuje, že *»bez současného vyučování náboženství není na škole střední právě tak jako na obecné a měšťanské ani náležitého a uceleného vzdělání rozumového a vědeckého, ani uměleckého a společenského.«* A končí: *»Žá se býti při nejmenším nemoderním a nedemokratickým, zabraňovati a znemožňovati vrstvám dospívající inteligence, aby braly podíl na předmětu tak rozvětveném jako je náboženství.«* Článek ten zasloužil by širšího rozšíření! —š—

Kříž ve škole. Dítka jedné třídy v Libni poslaly z vlastního popudu prezidentovi Masarykovi prosbu, aby jim byl zachován ve třídě kříž. Asi za měsíc přišlo vyřízení, že žádost byla doručena ministerstvu vyučování, odkud však nepřišlo dosud žádné vyřízení. Patrně Habrmanovi, dokládá »Našinec«, nestojí taková maličkost vůbec za to. — Na gymnasiu ve Valašském Meziříčí bez vědomí ředitele a bez vědomí profesorského sboru v oktávě odstranil kříž student vyznání evangelického — prý z usnesení celé třídy; podobně se stalo v třídě sedmé. Z nařízení ředitelství ústavu musili oba žáci zavěsit kříže na své místo. — Bratři Smolkové, žáci 5. tř. obecné školy, stříleli do Ukřížovaného na silnici u Třebíče. Jeden z odchovanců Habrmanovy školy střelil Krista přímo do hlavy a potupně při tom lál. Když dvě dívky, které šly kolem, káraly zpustlíky, stříleli mladí zlo-

synové po nich . . . Smolkové chodí do třídy učitele Posepala, který kříže ze své třídy odstranil. Čeho se lze nadíti od takové mládeže? (Našinec).

Agitace přednější, nežli starost o školy. Za Kbel u Švihova se nám (Český Deník) oznamuje, že na tamní škole nevyučovalo se od 3. listopadu 1919 až včetně do 17. února 1920, a to pro nedostatek uhlí. Tedy plných 107 dní byly tamní děti bez vyučování. Ačkoliv to pánům ministrů školství *Habrmanovi* a veřejných prací *Hamplovi* docela nic nepřekáží v tom, aby pilně agitovali pro svoji stranu. Dělnické tělocvičné jednoty dostávají plné vagony uhlí darem, ale české děti někde ve Kbelech mohou mrznout.

O Volné Myšlence napsal prof. Em. Rádl: »Učení volnomyslenkářské jest úžasné mělké — většinou čtenářů netřeba to dokazovat — a přijdou jistě doby, kdy se lidé budou divit, jak se mohli lidé myslící, vzdělanci a pokrokoví tomuto učení oddávat.« (Česká Stráž.)

Bolševický znak na čítankách. Na deskách nových trojdiřných čítanek, vydaných státním knihoškadem, nalézá se mezi zemskými znaky uprostřed kladivo a srp, emblemy průmyslu a zemědělství. Schází tam znak zaměstnání inteligentů, kterým bývá obyčejně péro. V Topičových dobrých knihách vyšlo od Roberta Kauchera »Bolševické peklo«, kde na obrázku *bolševik drží prapor, na kterém je vyznačeno kladivo a srp*. Znak na našich čítankách je totožný se znakem bolševiků, kteří necení práci ducha a intelligence vůbec a uznávají toliko dělníky tovární a zemědělské. (Časopis Učitelce).

Hledá se profesor pro češtinu, resp. odborný učitel pro I. odbor, do soukromého ústavu, nejlépe v pensí. Dotazy vyřídí »Jouaneum« v Praze-II., Salmova ul. 8.

Katechetské pomůcky.

Jak lze znázorniti vývoj idey Mesianské. Ukazuje Halbich, cena 3 h.

Katolický církevní rok a znázornění vlastností Božích, Trojice Boží a Církve svaté. Nakreslil Fr. Halbich. Cena 3 hal.

Znázornění učení o svátosti pokání a znázornění obřadů mešních od Frant. Halbicha. Cena 3 hal.

Objednávky jen za hotové přijímá a vyřizuje **admin. družstva Vlast v Praze-II., 570.**

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Vychovatel* vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 Kč.
půlletně 8.—Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
Vychovatele*
18 Kč., do ostatních
zemí 20 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpř. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež

Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katecholský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Presidenta T. G. Masaryka narozeniny. — Religio depopulata. — Rodina a škola. — Dotazník
o reformě středních škol. — Směs. —

Presidenta, T. G. Masaryka

70. narozeniny oslavil celý československý stát důstojným způsobem. Uctili jsme i my, českoslovanští katolíci, dne 7. března, významný den muže, který o naši samostatnost zjednal si největších zásluh a jenž pro svůj světový rozhled jedno-
myslně, všemi stranami byl postaven v čelo státu jako jeho hlava, představitel
nutné autority; jako první úředník naší republiky.

President Masaryk jest první a věru i jediný muž, který za nynějších ne-
klidných dob požívá důvěry a autority všech politických stran. Přejeme mu
upřímně, aby tuto plnou důvěru a úctu na dlouhá léta si zachoval a dožil se ve
skutečnosti všeho, co v theorii jako nutný základ a podmínku klidného vývoje
našeho státu vždy hlásal. Katolíci neztratili této důvěry ni tehdy, když mluvčí
jiných stran v přehorlivé své snaze zalíbiti se presidentovi, vybrali kde jaký vý-
rok z knih a řečí profesora Masaryka, namířený proti nám, aby z něho pro své
cíle pokud možno nyní nejvíce vytěžili. To nás roztrpčuje, poněvadž připomíná
minulost, které je nejlépe nevzpomínati, ale v loyaltě vůči osobě presidentově
nemate, protože naše věrnost k představiteli státu spočívá hlouběji, nežli v plicích
a na jazyku — v našem věrou vypěstěném svědomí. *Katolíci přeji prvnímu pre-
sidentu československé republiky na Bohu hojnost zdraví a v jeho práci všeho
zdaru k trvalému rozkvětu našeho státu. Na mnohá, šťastná leta!*

Religio depopulata.

V památný den převratu dne 28. října 1918 vydán byl Národním vý-
borem první zákon, jehož článek V. stanoví, že »veškeré dosavadní zemské
i říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.« A když sešlo se prvně
14. listopadu 1918 Národní shromáždění a prohlášena československá republika,
odevzdáno školství prvnímu ministru Gustovi Habrmanovi.

Základní zákony školské z let 1868 a 1869 zákonodárným sborem repu-
bliky změněny nebyly a tak ministr Habrman převzal celý inventář školní od
starého Rakouska. Škola Habrmanova jest tedy stará škola rakouská, budovaná

germanisátory, liberály a zednáři, vybudovaná na rychlo s kvapem a spěchem! A tento inventář, jehož účivo zbudováno na sensualismu a monismu, v podstatě své protikatolický, doplnil ministr Habrman několika *nepromyšlenými výnosy protináboženskými*, aby tak setřel onen nátěr, který na povrchu dával škole v Rakousku ráz školy náboženské.

K těm výnosům náleží i výnos ministerský ze dne 11. srpna 1919 čís. 26. 183. (viz letošní »Vychovatel« str. 4. a 6.), jímž chce odstraniti rozpory, které se jeví protichůdnými často názory o dosahu dosavadních zákonných ustanovení, týkajících se vyučování povinnému náboženství. Výnos ten osvobozuje od vyučování náboženského žáky bez vyznání a žáky vyznání státem neuznaného (proti § 1. a 2. říš. zák. z 25. května 1868 č. 69. dosud nezrušeného), a žáky ve věku od sedmi do čtrnácti let, kteří náležejí k určitému vyznání, na žádost rodičů, kteří jsou bez vyznání neb jiného vyznání než dítky (proti čl. XIV. zák. zák. a § 1. a § 3. zákona ze dne 14. května 1869, které také zrušeny nejsou.)

Výnos ten vyvolal jen zmatek u úřadů a ve škole, u dětí a rodičů, práci ve školách ztížil a náboženské vyučování a vychovávání namnoze znemožnil.

Malou ukázkou toho, že místo odstranění rozporů, rozpory vznikly, podává tyto dny novinami proběhlá zpráva:

Pro vystupování z katolické církve agituje se od několika měsíců mezi hornictvem severozápadního uhelného revíru. Jedině v duchovském okresu vystoupilo v posledních 4 měsících přes 4500 rodin, nejvíce Čechů, z katolické církve. Většina z nich prohlásila se za bezvěrce, malá část připojuje se k české obci bratrské, kdežto Němci přestupují k církvi německo-evangelické. Pro školy a úřady vytvořil se při tom nevyjasněný stav. Dle starého rakouského práva jest u dětí 7—14letých změna náboženství vyloučena, kdežto děti až do 7. roku věku svého následují vyznání svých rodičů. Dle starých rakouských method platila zásada, že úřady od dětí rodičů prohlásivších se za bezvěrce žádaly školní účast na některém náboženském vyučování. Nyní však rodiče, kteří prohlásili se za bezvěrce, žádají, aby změna ta platila také pro jejich děti. Ministerstvo vyučování má o tom nyní rozhodnouti.

Po našem soudu jest vlastně otázka těchto dětí již oním nepromyšleným výnosem ministerským rozhodnuta; dle odstavce 2. děti ty zprošťují se povinné účasti na vyučování náboženství, když o to rodiče požádají, ale *dětem těm běže se svoboda svědomí*.

Ale není nám posud jasno, zda s vědomím či bez vědomí úřadů školních, děje se neporozuměním onoho nepromyšleného výnosu i další útok na svobodu svědomí dítek školních, které náležejí k určitému vyznání, Odst. 2. onoho výnosu dává sice *rodičům, kteří jsou sami bez vyznání nebo mají vyznání jiné nežli jejich děti*, právo žádati za zproštění svých dítek povinné účasti na vyučování náboženství, ale v praxi jsou případy, že *zprošťují se ředitelstvem školy účastí na náboženství i takové dítky, jejichž rodičové nejsou bez vyznání, k jiné víře nepřistoupili, ale zmateni novinářským i společenským protináboženským štváním napíší lístek, že »si nepřejí, aby byly dítky jejich v náboženství vyučovány,«* zašlou správě školy a — dítě více na náboženské vyučování nepošílají a nikdo se o náboženskou výchovu dítěte nestará!*)

Tak vznikají ve škole rozpory a zmatek; účel výchovy školní mizí. Práce katechetů v takové škole špatným příkladem pokažené je nadlidská a vyčerpává

*) To si konečně naše ministerstvo přeje.

poslední jeho síly a proto mnohý školu opouští. Nelze se diviti, že *němče školy a třídy jsou dnes bez náboženského vyučování.*

V »Čechu« (v čísle 54.) uveden případ, že na škole letenské, v ulici Korumovačnické, letos už podruhé ve čtrnácti třídách přerušeno náboženské vyučování. Na počátku roku školního trvalo to plných šest neděl, než povolané kruhy místo učitele náboženství obsadily, a sotva se vyučování dostalo do kolejí, učitel odvolán a tak děti jsou zase už plné čtyři neděle bez náboženského vyučování. Jinde na předměstí pražském, na začátku roku byla podobná obtíž, pak místo obsazeno; ale po vánocích učitel vyučování se vzdal pro obtíže, a ve škole se náboženství nevyučuje! V jedné čtvrti pražské opět katecheta má nucenou dovolenou, je při tom placeným úředníkem; někteří katecheti se obětovali, rozebírali část jeho hodin, ale — několik tříd je bez vyučování. A případy se množí a vyskytují se i jinde.

Uznáváme, že příslušné kruhy jsou si velmi dobře toho vědomy, jak důležitá jest vyučování náboženské na školách, a že vrchní úřady stále se namáhají, aby každé uprázdněné místo učitele náboženství bylo ihned obsazeno; — žel, že se nenalézají dosti těch, kteří by se »obětovali«. (Čech č. 55.) Ano, ale třeba uznati také, že těžko se to obětuje tam, kde se vidí, že jeden je placen za svou nečinnost ve škole i za svou činnost v úřadě a druhý při své nadpočetné povinnosti dostává nepatrnou odměnu, na kterou ještě musí čekati řadu měsíců a které musí se doprošovati a dožebřavati.

Dnes, kdy *zákonitý počet týdenních hodin náboženských — 22 — vyčerpává síly katechetovy úplně, těžko žádati na něm dalších obětí. Těžká doba potřebuje obětavých mužů, ale nesmí se ta obět žádati stále od týchž mužů a pak ještě hleděti na ty, kteří nejvíce zakoušejí té práce, a práci nejobtěšnější konají, jako na takové — řekněme to přímo — kteří jsou neradi viděni.*

Školské poměry u nás musí býti urovnány. Dnes se nesmí mlčeti; škola jak nyní jest, nemůže vychovávat nábožensky, práci náboženskou znemožňuje, ba ničí. Habrmanův starorakouský inventář nechceme, chceme pracovati, chceme se obětovati výchově mládeže, ale ve škole křesťanské, ve škole svobodné!

Na katolickou školu mají katolíci právo přirozené. Moderní státy všechny tak řeší otázku školskou, jak vidíme v Anglii, v Německu, v Belgii a jinde. Proto i v naší republice musí se, když se na nás dívá celý svět, moderně řešiti otázka školská. *Katolíci musí míti v československé republice školu národní, ale náboženskou školu katolickou.*

—šek z P.

Rodina a škola.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

Trapná aféra školních křížů, vyvolaná s průhledným úmyslem zbavit školu zatím aspoň na venek náboženského rázu, měla ve svých důsledcích jeden příznivý účinek. Zatroubení na ústup, jež ozvalo se z ministerstva vyučování, nebylo než doznáním skutečnosti, že o škole nemohou rozhodovati pouze úřady a učitelé, nýbrž i rodiče, jichž souhlasnému a vytrvalému přání nemohlo nadlouho vzdorovati ani ministerstvo. Jinými slovy, *aféra se školními kříži jasně osvětlila právo rodičů na školu.*

Právo to jest nesporné, třebaže nechci tvrditi, že rodičové by byli *jediní*, kdo do otázky školního vyučování a školní výchovy mají co mluvit. Tam však, kde na témže poli sbíhají se a stýkají práva několika činitelů, jest v zájmu pořádku a řádného vývoje, aby působnostní sféry těchto činitelů byly náležitě vymezeny, čili v naší otázce, aby stanovena byla míra práv rodičů na školu a způsob, jímž by rodičové toto své právo mohli uplatňovati a ve skutek uváděti. Vítězství, jehož dobyli rodiče ve sporné otázce školních křížů dává tušiti, jakou silnou oporu bude mítí náboženství a náboženská výchova v náležité úpravě této právní otázky.

Není pochyby, že *jest v první řadě úkolem rodičů vychovávatí dítky* k tomu, aby si dobro oblíbili, mravně žily a náležitě se připravily k povolání, jež budoucnost jim jednou vykáže.

Rodina, praví *Böhm* ve článku *»Dům a škola; rady a večery rodičů«*,*) jest mravně nutným prvkem kulturní společnosti. Z ní vycházejí údové společnosti, k ní směřují i svým vývojem. *Výchovná síla rodiny nemůže býti rovnocenně nahrazena ničím, ani sebe lepší výchovou školní, ani výchovnými ústavy, ani »svobodnými školními obcemi,«* jež zvlášť nyní do omrzení jsou doporučovány. Spustila-li mládež nedostatkem výchovy rodinné nebo špatnou výchovou rodinnou, ví každý učitel, že škola tuto škodu nenapraví. Proto kdyby stát ehtěl všechnu výchovu mládeže vzíti výhradně do svých rukou, zničil by tím nejen mravný život rodinný, ale i sebe sama, neboť rodiny jsou prvky, z nichž složen je stát.

Ale vedle rodičů má ve výchově dětí a jejím způsobu přirozeně zájem i stát. Jeť mravným úkolem státního organismu *přijímati kulturní práci minulosti*, pokračovati v ní soustavně a pokud možno ji dovršovati. Kulturní výkon celku není však než součtem kulturní práce jednotlivcův. Proto musí každý jednatelce býti uschopněn, aby podle svých tělesných a duševních vloh měl vědomou účast v kulturní práci své doby. Musí býti uzpůsoben, aby mohl přijímati kulturní dědictví předků a musí je plniti novým duchem k užitku svému a k užitku celku. Tuto práci, jež prostředkuje určitou míru obecného vzdělání a kulturní poklad dřívějšími generacemi získaný odevzdává pokolením následujícím, nemůže obstarávati rodina způsobem, jehož by si bylo přát.

Mohouť rodičové na své dítky působiti výchovně jen potud, pokud je jejich duch a charakter činí k tomu způsobilými. Tomuto duchu jsou však často vytýčeny jen velmi úzké meze, a působnost jeho by nestačila, aby vyhověla oprávněným nárokům jednotlivcovým na duševní vzdělání. A především nedostává se rodičům času, aby se dětem mohli v té míře věnovati, již by k tomu bylo třeba. Otec jde za svým povoláním, a matka, nejde-li rovněž za mzdou, má s vedením domácnosti příliš mnoho práce, než aby se s úspěchem mohla věnovati vyučování dětí, nehledíc ani k tomu, že rodičům chybí i odborná průprava ke zdárnému a obratnému vykonávání této učitelské práce., (Pokračování.)

*) *Pharus* 1919; str. 417 a násl.

Dotazník o reformě středních škol.

Profesor Dr. Čihák uveřejnil v předešlém čísle *Vychovatele* svoji odpověď na dotazník o reformě středních škol. Odpověď obírá se jediné *náboženskou výchovou* a podána jest ve formě malé přednášky, jak asi bylo přáním p. referenta gymnasia v Resslově ulici.

Vřelý tón, nacionálně a nábožensky podložený, zjednáva slovům Dra Čiháka skutečně pozornost všech interestů o nábožensko-mravní výchovu české mládeže a slova sama mnoho poslouží v orientaci, zda mládež česká má se na dále vyučovati náboženství, čili nic. Proto, ne jako doplnění nebo opravení, nýbrž jako zcela samostatnou stať uvádím své odpovědi, které jsem nejen o náboženství, nýbrž i o jiných předmětech pronesl, ovšem spíše jako skizzy; o nichž možno přemýšleti a je rozvésti.

Hlava VII. Koedukace a výchova dívčí.

K tomu v dotazníku poznamenávám :

Američané u nás přítomní odsuzují koedukaci u nich zavedenou. Bude jistě odstraněna. Tedy se u nás nedoporučuje.

Hlava XIV. Školy soukromé.

Zodpověděl jsem dle návrhu, sestaveného spolkem profesorů náboženství.

Hlava XV. Rodina a škola.

K tomu poznamenávám: Práva rodičům sledovati výchovu dětí nelze upříti. Jedná se ovšem, jaký modus vynalézt, který by rodiče škole a školu rodičům přiblížil. Věhlasný paedagog *Dr. Thumser* proslul ve Vídni svými *»věčery pro rodiče«*. Snad podobným způsobem i u nás by se mohlo pracovat.

Hlava XIX. Náboženství.

Mimo odpovědi navržené spolkem profesorů náboženství připsal jsem následující :

Otázka, zdali náboženství má zůstat na střední škole vyučovacím předmětem čili ic, jest závislá na budoucí úpravě poměru církve a státu.

Nelze ji tedy napřed luštit. Ovšem lze o ní disputovati, a tu proti individualním názorům dnešní doby, aby náboženství bylo odstraněno, možno odpověděti výroky slavných mužů všech oborů a věků (mezi nimi i mnohých atheistů, jako Voltaira), že *náboženství křesťanské má pro lidstvo nekonečnou a ničím nenahraditelnou cenu mravní a že tudíž ve výchově mládeže nemá chyběti.*

Profesor *Dr. Mareš* píše v *Přehledu* r. 1904 na str. 112: *»Veliký rozvoj vědy odvracel v posledních dvou stoletích od náboženství. Lidé očekávali od pozitivní vědy odpovědi na všechny otázky, očekávali přesné a dokázané pravdy. Avšak pozitivní věda nemohla a vůbec nemůže odpověděti na otázky všechny. A tak jsme svědky nového hnutí náboženského a to právě v myslích intelligence, zklamané vědou.*

Toto konstatování muže učence jistě nikterak neblíží se ku snaze náboženství odstraniti ze škol.

Hlava XX. Morálka.

Zodpověděl jsem dle návrhu spolku profesorů náboženství.

Hlava XXIV. Klasické jazyky.

O zachování a prohloubení studia latiny a řečtiny výborně se rozhovořil jeden náš filolog. K jeho hluboce založenému výkladu jsem připojil následující :

Bylo by vhodné uvážit, zda by v četbě latinské a řecké neměla se věnovati pozornost také klasikům, žijícím již v době křesťanské, na př. Senekovi, Tacitovi (tomu již částečně se pozornost věnuje) Suetoniovi, Pliniovi a j.

Dlužno uvážit, zda by nemělo býti si všímáno i samých velikánů klasické doby křesťanství, jako Tertuliana, Ireneje, Origena, sv. Augustina a j.

Tito veleduchové křesťanství jsou naší mládeži (která dosud jest většinou ještě křesťanskou!) bližšími, než autoři pohanští. Nádhernou formou, díky se jim úplně vyrovnají; obsahem a důležitostmi pro život je předčí.

Zvěčnělý profesor universitní *Král* často toto přání projevoval a mnoho si sliboval od jeho uskutečnění.

Mohla by býti žactvu podána třeba jen chrestomatie z jejich děl.

Jest nesporno, že by čtení těchto autorů vneslo do mravního života mládeže mnoho vzácného světla a hlavně *určitý světový názor životní, kterého při dnešní rozmanitosti, někdy i rozporech životních názorů mládež naše postrádá a odchází ze škol středních odborně sice dobře připravena, ale duchovně a mravně úplně roztržštěna, nevědouc, či vlastně jest*. Přednost křesťanského názoru životního před ostatními není potřebí snad zde dokazovati.

Netřeba se obáhati, že by tím mládež naše byla vychovávána v nějaké *»klerikaly«* (i tuto nadávku jsme musili přijati od žida Gambetty), nanejvýš jen *v dobré křesťany* a těch jest nám zapotřebí jako soli.

HLAVA XXV. Moderní jazyky.

K otázce 124., v níž jedná se o tom, zda by některý moderní jazyk (francouzština) mohl nahraditi latinu, poznamenávám: Rozhodně ne. Toho myslím, že by si ani Francouzové netroukali tvrditi, majíce plné pochopení pro význam latiny.

HLAVA XLII. zpěv a hudba.

O tomto předmětu se rozepisují takto: Hudební vzdělání jest jistě tak důležitou složkou všeobecného vzdělání, že zasluhuje, aby se stalo *povinným předmětem* na střední škole.

Budiž mu vyučováno aspoň o 2 hod. týdně. Začne-li se vyučováním soustavným u žáků první třídy, pak počet úplně neschopných bude nepatrný. Ti pak nechť jsou osvobozeni týmž způsobem, jako od tělocviku a jiných předmětů.

Vyučování zpěvu děj se theoreticky i prakticky. Zvláště budiž si všímáno hudební literatury románské a všeslovanské. Ke konci školního roku buď provedena akademie, která by byla zároveň i morální odměnou žactvu. Učitelům zpěvu nechť se dostane odborného vzdělání na stoličce hudební vědy, pro ten účel zřízené při universitě. Nechť jest sestavena skupina předmětů, blízkých zpěvu; z nich ať učitel zpěvu složí zkoušky, aby měl na ústavě dostatečný počet hodin a měl práva býti řádným profesorem a podle toho také aby byl i placen. Zdokonalení hudebního vzdělání na střední škole bude mít ohromný, výchovný význam pro mládež.

Tuto důležitost hudby znali již staří filosofové a slavní učitelé *Aristoteles, Platon, Pythagoras*. O výchovném prostředku hudby mluví *Wagner* a u nás *Foerster*, který nedávno ve své přednášce na universitě se vyjádřil, že ze všech umění na prvním místě jest povolána *hudba* k tomu, aby srdce zušlechtovala a pěstila smysl pro krásno.

Hlava XLIV. Výchova mravní.

Jak posílit mravní výchovu?

Odpovídám: Jedině prohloubením vyučování náboženského, které člověku předkládá nejvyšší pohnutku (motiv) mravnosti — *Boha*. Budování mravní výchovy na motivech nižších (na autoritě pouze světské, pozemské, na motivech etických, humanitních) nestačí.

Poučuji nás o tom výsledky t. zv. laické morálky. Ve Francii lze pozorovati dnes mohutný odklon od laické morálky a návrat k morálce náboženské — křesťanské. Jistě se tak děje po veliké zkušenosti, kterou Francouzové nabyli od dob veliké revoluce až do posledních okamžiků světové války.

Dovolávám se opět nevěreckých, anebo jen pozitivně věřících filosofů. abych potvrdil pravdivost svých slov.

Filosof *Hegel* doznává: *Zákony nemají větší opory, než v náboženství.* (Filosofie dějin, vyd. II. 538.)

Rousseau praví: *Domníval jsem se, že jest možno býti ctnostný bez náboženství. Byl jsem dlouho klamného toho domnění, nyní však nadobro jsem z něho vystřízlivěl.* (Cauly, Cours d'instr. rel. R. d. v. r. vyd, XII. 58)

Cicero doznává: *Jsem přesvědčen, zanikne-li úcta k bohům, že zajde i poctivost i lidská společnost.* (De nat. deor. I. 2.)

Kant a *Rousseau* přiznávají: *Svět bez evangelii* (tedy bez náboženství zjeveného) *nikdy by nebyl přišel k poznání pravé mravnosti.* (Schanz, Apolog, kř. vyd. III, II. 409.)

Rousseau praví: *Nemožno, aby byl kdo úplně dokonalý a dobrý bez určitých náboženských dogmat.* (Contrat Social 4, 8.)

Anglický myslitel *Stuart Blacke* praví: *Pramenem veškeré vznešenější mravnosti je nadšení ze unityky a živitel tohoto pramene je sám Bůh.* (Sebevýchova 65.)

Potud a takovým způsobem jsem věnoval pozornost otázkám dotazníku, které se mně zdály býti nejdůležitějšími.

Při nepřiznivém hlasování o otázce náboženství nezapomínejme minoritního vota.

Jan N. Boháč.

SMĚS.

Výsledky vědeckého bádání ve škole.

Do ústavních zákonů československé republiky dán paragraf, aby se vyučování ve školách dalo dle vědeckého bádání. Zásahu o to má *Volná myšlenka*, která šíří lehkomyslné tvrzení prof. Krejčího, že »spor vědy a náboženství jest očividný«. Vol. myšl. sleduje tím své cíle, aby tímto ustanovením nevěrecké učitelstvo bylo povzbuzeno, pod zámlinkou výsledků vědeckého bádání šířiti ve škole nevěru. Pravá věda nemůže však odporovati náboženství a kdyby se vždy učilo na základě pravé vědy, nemělo by námitek: »*Masarykovi*, jako vynikajícímu francouzskému mysliteli Bontrouxovi, není konec konců pojmového a bytostného rozperu mezi

vědou a náboženstvím. V »Naší Dobře«, IV. ročník, ve stati »Moderní člověk a náboženství«, dovozuje, že *věda vůbec a přírodní věda zvláště* nejsou protináboženské, naopak, že *k náboženství vědou*. Podpisuji to, *pokud jde o vědu opravdovou*, to jest tvůrčí; není tvorby v skutečném, plném smyslu slova, ať básnické, ať vědecké, která by vedla k ateismu.« (F. X. Šalda: Masarykova osobnost filosofická. »Venkov.« 7. března 1920.) Praktickou cenu onoho paragrafu posoudil *dr. Kramář*, ve své řeči v Nár. shrom. 27. února takto: »Vy se pyšníte, že jste zničili autoritu víry; vy jste si dali § 119 neobyčejně krásně stylisovaný: »Veřejné vyučování budiž zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání.« Jak to uděláte, jak to provedete, odpusťte, na to můj rozum nestačí. Já si ještě vzpo-

mínám, když jsem byl jako mladý student v Berlíně a poslouchal jsem slavného *Dubois du Reymond*, že končil své kolegium svým známým velikým slovem: »Ignorabimus«. Jak to budete dělati zde, bude-li snad naše ministerstvo školství vydávati každý měsíc zprávu o výsledcích vědeckého bádání (veselosti), aby učitel nevyučoval proti němu, nevím. (Hlasy: Haberman to dovede!) ale bojím se, že tím neuděláte pranic a že to bude prázdné slovo.« — Nevěreční učitelové budou nyní pod záminkou vědy podrývati víru v srdcích mládeže, ale bedliví rodičové budou proti němu svobodu svědomí (§ 121 úst. zák.) děti i vlastní obhajovati. —š—

Právo rodičů na výchovu dětí. Lyonský arcibiskup, kardinál Maurin, vydal postní pastýřský list o velikých otázkách církve katolické. O škole praví: Žádná lidská moc nemůže vzíti rodičům právo, aby dali svým dětem výchovu, jakou chtějí. Ať se nám jenom nepředkládají domnělá práva ředitelů státu. Odpovídáme, že autorita otcovská nemůže býti ani zrušena ani pohlcena státem, neb má svůj původ tam, kde ho má život. Synové, praví sv. Tomáš Akvinský, jsou části otce, jsou v jistém smyslu rozšířením jeho osoby. Rodina jest starší než stát, jak ve svých právech, tak i ve své existenci. Tato nauka tak souhlasí s přírodou, že i nejsamostatnější národové, jako byl římský, respektovali toto právo rodičů: chovají své děti a vybratí si pro ně učitele, požívající jejich důvěry. Stát nemá vlastně poslání výchovy. Jeho úkol jest čistě doplňovací; může přijíti ku pomoci soukromé iniciativě, ne však si osobovati monopol. Vy, otcové a matky, musíte tím různěji vykonávati toto své právo, neb jinak činíte se spoluvinnými na duchovní a morální vraždě, vydáváte-li probouzející se rozum svých dětí osudnému vlivu bludu a nevěsti. —š—

Obrázek z Habrmanovy školy. Člen Národ. shrom. J. M. Kadlčák podal dotaz o školní stávce v Kudlově u Zlína na Moravě, v němž uveden i životopis 11letého žáka, Františka Čecha: »Narodil jsem se na Pílučku 22. srpna 1908. Otec pochází z Jaroslavic a matka též. Zabývají se rolnictvím a teď býváme v Kudlově. Prvního vychování se mi dostalo od mých rodičů. Začal jsem chodit do školy, když mi bylo

šest let. Roku 1918 byl jsem těžce nemocen na chřipku. Roku 1919 zemřel mi stařeček a provdala se mi tetinka. Také se v mém životě stěhoval, že jsem se nesměl ve škole modlit, neb jsem to měl přísně zakázáno od pana nadučitele. Též velebného pána jsem nesměl pozdravit křesťanským pozdravem. Byl jsem nevinně bit. Také mne jednou pokoušel Mikulíků pes (rozuměj nadučitelův, pozn. int.) na síni, jak jsem šel do třídy. — Podobně psalo i ještě mnoho jiných žáků. Když za několik dnů úlohy opravené učitel (Alois Apolenář) žákům rozdával, vyhuboval všem, kdož něco o modlitbě měli v úloze napsáno, a žák Frant. Čech dostal od něho tři pohlavky. Druhého dne, 28. ledna přišel nadučitel Rudolf Mikulík do třídy Aloise Apolenáře a oslovil žáka Čecha: Cos' tu napsal, Čechu, do toho životopisu? Pak, aby to bylo pravda, tu máš! A ztloukl hoča po hlavě, přes uši, až hochovi z uší krev tekla a do zad ho tloukl. Hoch měl několik dní horečku, velké bolesti v uších a hlavě a nemůže ani do školy.« — Interpelace dokazuje, že za éry Habrmanovy malých mučedníků za víru u nás jen přibývá. Co tomu řekne vzdělaný svět?

Sleva jízdného na drahách. V zákoně ze dne 23. května 1919, jímž upravují se služební příjmy a výslužné učitelstvu na veřejných školách obecných a občanských, ve článku II. se praví, že učitelům jest přiznati výhody státních úředníků hodnotní třídy, o kterou tu jde; a v nařízení zemské školní rady v Praze ze dne 15. září 1919 č. II. A. - 454/149 č. z. š. r. 80.610 a 1919 k tomuto zákonu v části I. Všeobecné předpisy č. 4. se praví, že výhodami státních úředníků, které jest ve smyslu 3. věty 1. odstavce článku II. t. z. přiznati učitelům, jsou tou dobou také slevy jízdného na drahách. Učitelstvo domáhalo se slevy jízdného, jakou má státní úřednictvo, ale jak denní listy oznámily, *ministerstvo železnic žádost učitelstva o slevu zamítlo*. Státní sluhové a podob. slevy dosáhli hned po úpravě svých poměrů; učitelstvu, které by této výhody jen skrovně o prázdninách používalo, se ji nedostalo! I jiné výhody zákona toho (náhrada srážek poplatků za udělení úřadu) jsou dosud sporny. —š—

„Vychovatel“ vychází
i. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 18 Kč.
půlletně 8—Kč.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 Kč., do ostatních
semí 20 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetický
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Rozluka. — Rodina a škola. — První čeští spisovatelé pro mládež. — Směs. —

Rozluka.

Zastihla nás svoboda nepřipravené, tak vyjádřil se jeden z českých spiso-
vatelů; nebyli jsme zralí. To patrně bylo po převratu, kdy hlavy překypovaly
nadšením ze svobody a tuto všelijak si malovaly. Ve mnohé rozpálené hlavě
utvářilo se mínění, že náboženství již nic neznamená, že v naší republice je
konec všemu náboženství a proto, že třeba co nejrychleji provést rozlukou církve
a státu; náboženství musí ze škol a z našeho státu musí se stát národ nevěrců
a novomodních pohanů.

Když však první výbuch nadšení se vykouřil, a následky prvních přestřelků
se ukázaly, a i ovoce začalo se ukazovati a počalo se poznávati, že boj proti
náboženství škodí nám jak v republice samé, na Moravě a zvláště na Slovensku,
tak i v cizině, která se na nás s podivem začíná dívat, ochladlo rozbourění myslí,
a občanstvo všech stavů uvažujíc klidně o náboženství uvědomilo si starou
pravdu, že *pravé vzdělání vede k víře v Boha a jen nepravé, nebo poloviční
vzdělání od víry odvrací, a že také pravá výchova není možná bez Boha, bez
náboženství.* Když pak se ukázalo, že na milion podpisů bylo sebráno a za-
sláno Národnímu shromáždění a to příslušníky všech politických stran, aby ná-
boženství ve škole zůstalo, ochabl překotný chvat s rozlukou církve od státu.

*Žádný stav ve svém celku nevystupoval příkře proti náboženství. Jen jediný
— stav učitelský, začal hned od počátku naléhati na okamžitou rozlukou církve
od státu, odluku školy od církve a tuto sám začal prováděti odstraňováním mo-
dlitby, vyhazováním křížů, zákazem křesťanského pozdravu, ba i rušením za-
svěcených svátků. Není třeba vše vyličovati. Ve známé schůzi učitelstva škol
pražských (15. března 1919) vyslovuje se učitelstvo pro úplnou odluku školy
od církve. Proto žádá naprosté odstranění konfes. vyučování náboženství ze škol
a protestuje proti jakémukoliv kompromisu v této otázce; nesouhlasí tudíž ani
s osnovou zákona, vypracovanou školským výborem Nár. shromáždění, podle
níž by konfesijní vyučování náboženství zůstalo i na dále ve škole jako před-
mět nepovinný.*

Ve svých listech, na svých schůzích brojí učitelstvo proti náboženství pracuje pro rozluku, aby provedena byla hned, co nejdříve.

Učitelstvo z Čech, Moravy a Slezska, shromážděné na schůzi dne 25. ledna v Praze, porokovavši o odluce státu od církve, prohlašuje: 1. Provedení odluky mezi státem a církví je samozřejmým důsledkem republikánského zřízení u nás a doporučuje se tu zvláště s ohledem na potřebu utužení státní jednoty, která by veřejnoprávním zřízením církvi byla ohrožována. 2. Je v zájmu státu, *aby rozlukový zákon byl vydán co nejdříve*. Provisorium, které dosud trvá ve věcech církevních, je nebezpečné pro stát. 3. *Rozluka budiž provedena úplně a důsledně a to i ve školství*. (Nár. Listy, 8. února 1920.) Tak ústředí všeho učitelstva. A výbor »Sdružení národ. učitelstva strany Republikánské« na schůzi, dne 2. února 1920, v Praze se usnáší: »Ve snaze o úplné osvobození školy ode všech vlivů rušivých vůbec nemůžeme ustoupiti ani o krok v zájmu zdárné výchovy nových českých pokolení a vývoje našeho národa a státu. Nepřejeme si náboženských bojů, jsme pro taktní respektování ryziho přesvědčení náboženského, ale zároveň odsuzujeme veškeren teror církevníků. Neradíme, aby se před ním ustupovalo. Stranu republikánskou žádáme, aby se postavila vážně za *naš ideál: odcírkevnění školy a usilovala o jeho uskutečnění*.«

Tím zřejmě činěn nátlak na Národní shromáždění, aby hned při tvoření ústavních zákonů provedena byla rozluka jimi požadovaná.

O § 121., do něhož byly požadavky ty shrnuty, *byl již v ústavním výboru dlouhý a prudký boj*. Navrhované znění stanovilo, že *rozluka církve a státu bude upravena zvláštním zákonem*, pak změněno v tom smyslu, že *poměr církve ke státu* stanoven bude zvláštním zákonem. Poněvadž však z různých stran, zejména ze socialistické, byly činěny různé námitky a žádáno, aby v ústavním zákoně výslovně bylo uvedeno, že příští zákon stanoví rozluku církve a státu, dospělo se po dohodě k tomu, že část ta ze článku 121. bude vypuštěna a tak přijat § 121. ve znění: »Svoboda svědomí a vyznání jest zaručena.«

Komandu učitelstva nebylo vyhověno; a proto patriarcha protináboženského boje v učitelstvu, Adolf Obst, bouří ve »Věstníku ústřední rady učitelských organizací v Československé republice« (I. č. 2.): »Politických stran programy — a skutky. Všechny pokrokové strany politické mají ve svých kulturních programech rozluku církvi a státu. Proto také zástupci všech politických stran pokrokových hlasovali jednomyslně, aby byl § 121. z ústavní listiny vypuštěn, aby nebyla rozluka církvi a státu provedena. — Nyní má učitelstvo všech pokrokových stran politických příležitost, aby volalo na soud své poslance, kteří takto své kulturní programy hájili, a má také povinnost, aby zavázalo kandidáty poslaneckví příštího Národního shromáždění, jak mají se na kulturní program své strany dívat i dle něho jednati.«

Učitelstvo uviklo diktovati v naší republice ministroví; chce diktovati i Národ. shromáždění a zapomíná, že jednou nefalšované dějiny budou také volati pokrokové učitelstvo na soud.

Všechny strany, i socialistické, přestaly naléhati na rychlé provedení rozluky jedině učitelský stav se proti oddalování odluky bouří a chce ji provést hned a úplně. Smutný zjev, že *učitelstvo je ve svém celku jediným stavem, který ze všech stavů stojí nejnepřátelštěji proti náboženství, který zrovna šílí protináboženským bleskům*.

Ze školy odstranili učitelé kříže, modlitbu, křesťanský pozdrav, všechno, co s náboženstvím souviselo, aby mládež byla úplně volně, svobodně a vědecky vychovávána a — výsledky výchovy se již ukazují: hanobení křížů, kaplí, kostelů; mládeži není posvátným nic, ani mrtvým nepřeje odpočinku a je zneuctivá; navzájem častuje se hrubostmi a surovostmi a noviny nařikají nad hrubnutím a pustnutím mládeže školní.

Křesťanský, katolický lid přeje si také rozluky církve od státu a rozluky náboženství od takové školy, jakou se počíná jevit škola dnešní, svobodná, republikánská, kde jednoduchý pohled na povrch naší společnosti nás poučuje o tom, že pravdou jest, co anglický historik *Buckle**) ve svém nedokončeném díle nám před oči staví, že *pokrok osvěty není zároveň pokrokem mravů*. Naši mládeži jest třeba výchovy v duchu pravé vzdělanosti, v duchu mravnosti založené na náboženství. Proto i my chceme odluku, ale takovou, ve které by byla *svobodná církev ve svobodném státě a při které by svobodné církvi bylo ponecháno svobodně zřizovati si své náboženské, katolické školy*, ve kterých by mládež vedena byla *k pravé vědě, která neodporuje víře, a na základě víry k pravé mravnosti*, vždyť *»náboženství má mravnosti býti základem,«* píše náš prezident, dodávaje: *»Nedovedu si představit posledního rozřešení mravní otázky bez náboženství.«* (Ideály humanitní, str. 54.)

K.

Rodina a škola.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Ač tedy s jedné strany rodina jest nejpřirozenějším místem výchovy, s druhé strany nedostává se jí síly a vydatné příležitosti, aby povznesla děti k výši vzdělání, kulturní společnosti žádané. Také nutný dozor, zda dítěti dostává se dostatečné míry vzdělání, byl by při způsobu pouhé domácí výchovy společnosti kulturní valně stížen, ne-li docela znemožněn.

Proto společnost vytvořila *stav pedagogů* a uložila jim vychovávat děti tak, aby jednou byly způsobilý přejímati kulturní práci a v ní pokračovati.

Takovým způsobem *stal se ze školy pomocný ústav rodiny. Škola zastupuje rodiče a místo jich soustavným způsobem vychovává děti* rozumově a mravně, nespouštějíc spolu ani jejich tělesného rozvoje se zřetele. Veřejná škola jest tudíž pomocným ústavem domova. Jemu vlastně přináležejí výchovné zaměstnání. Škola ve výchovné své práci má tu podstatnou známku, že svá opatření čerpá z pedagogické vědy. A spolu rozšiřuje životní kruh dětí, jejich zkušenost, jejich styk, a vzdělává je tím způsobem do života obecního a státního.

Veřejná škola jest tedy zřízením kulturní společnosti, t. j. státem dožadované a založené. Z této povahy její plyne i její právní postavení: přejímá z povolání výchovné úkoly rodiny a vykonává je spolu s ní. A vykonává je z uložení kulturní obce, státu, jehož prvkem jest rodina. Takovým způsobem jest

*) Thomas Henry Buckle (1821—1862) měl v úmyslu vydati dílo ve 14 svazcích *History of Civilisation in England*, z něhož však dokončil jen úvod. T. G. Masaryk ve Sbírce přednášek a rozprav (III. 1.) vydal: *Theorie dějin dle zásad T. H. Bucklea*.

škola jako činitel kulturu podporující *ve službě rodiny a skrze rodinu ve službě celku.*

Uvedli jsme tak několik důvodů, proč výchova nemůže být jen rodičům zůstaena. Spolu však zdůraznili jsme, že vyloučeno jest i úplné zveřejnění výchovy, ježto rodinná výchova nemůže být sebe lepší školou rovnocenně nahrazena.

Přes to pozorujeme v dějinách výchovy častěji náběhy k tomu, aby *všechna výchova svěřena byla veřejnosti, státu.* A jest podivuhodno, pokračuje A. Böhm v citovaném článku, že náběhy ty dějí se z pravidla *za politického poklesu národního.* Patrně z domněnky, že tužší organizace a soustředěná práce rychleji nahradí, co neblahým politickým postupem přišlo na zmar.

Tak *Plato* ve svých knihách o státu chtěl výchovu úplně sespolečniti a přál si, aby stát přebíral a vychovával děti hned od jejich narození. Když na počátku 19. století Prusko bylo Napoleonem sraženo k zemi, *Fichte* žádal převzetí výchovy státem, aby záhy vychováni byli občané, hotoví setrástí jeho cizího panství. Totéž pozorujeme i dnes. Požadavek, aby učitel byl prohlášen za státního úředníka a aby škola jako státní zřízení podřízena byla jedině státu, jest známkou téže snahy.

Naproti tomu nechyběli nikdy vynikající lidé, kteří nepřestávali ukazovati, že úplně zveřejnění výchovy bylo by vážným jejím poškozením. *Považují rodinu za nejvlastnější ústav výchovný* a přejí si, aby z ní vycházelo a jí bylo nesené i to, seč sama není. Tak proti *Fichtovi* a jeho státnímu socialismu vystoupil filosof a pedagog *J. B. Herbart* a dokázal ve svém spise nadepsaném *»Výchova za veřejné součinnosti«*, že výchova jest v podstatě věcí rodiny, z ní vychází a do ní se vrací. *»Výchova budiž domácím zaměstnáním, jež sice přijímá pomoc zvenčí, ale nikdy v ni jedinou nespolehá.«*

A tak jako *Herbart*, zastali se rodinného principu výchovy i jiní proslulí pedagogové novější a nejnovější doby. *Hájí »nezadatelných práv rodičů k veřejné výchově jejich dětí«*. Budiž tu vzpomenu jen *Pestalozziho*, jenž v *»Lienhardtu a Gertrudě«* praví: *»Požehnání, jež lidskému pokolení může a má plynouti ze škol, není než sesílením, zvýšením a zajištěním oněch požehnání, jež lidem má všeobecně dáti život rodinný. Za svatý základ každé dobré křesťanské školy musí býti uznán křesťanský život domácí a za jeho vlastní svatyni jizba jež otce, matku a děti jednotí ve víře a lásce.«* Budiž vzpomenu pedagogů *Magra* a *Stoye*, dle nichž školní zřízení jen tehdy velikému svému úkolu vyhovuje, jestli zbudováno jest na základě, že způsob školní úpravy určují ve své součinnosti rodiny jako přirození nositelé nejpřednějších a nejsvětějších zájmů výchovy.

Především jest to však *Dörpfeld*, jenž ve svých spisech zevrubně a důkladně osvětluje základní chyby dosavadního školství a činí návrhy k jeho reformě. *Základ uší reformy tvoří mu uznání rodinného práva ve výchově.* Na uznaném tomto principu *Dörpfeld* buduje dále a dokazuje, že organizace školní správy musí začíti zakládáním místních školních obcí, t. j. *rodinných sdružení, jichž údové se hlásí k jednomu a témuž výchovnému ideálu.* Opíraje se o organizaci občanské, státní a církevní společnosti, mají se seskupiti tyto místní školní obce ve školní obce krajské a provincialní. Základní myšlenku *Dörpfeldovy* reformy tvoří tedy organizace rodin, těchto *»Bohem chtěných výchovných praustavů«*, ve výchovné obce. *Jen vykonávaná práva rodičů ve správě veřejného školství odstraní hlavní vady dosavadního školního zřízení.* (Pokračování.)

První čeští spisovatelé pro mládež.

FRANTIŠEK KOŠÁK.

Šťastnou rukou vybrána v nynější tak málo ideální době pro románovou přílohu »Našich Listů« báseň v prose, nádherná povídka, vlastní životopis *Josefy Pedálové* (1780—1851), ctihodné sestry *Marie Antonie* z řádu sv. Alžběty, nadšené vlastenky, básničky a spisovatelky české z doby národního a literárního obrození. Psala drobné své básničky a povídky pod jménem *Dobrovlastka* do »Čechoslava« a »Poutníka Slovanského« a i tři ony větší¹⁾ s joduševněním a něhou, jaké schopna jest jen duše žijící Bohu, lásce k bližnímu a milující vlast a národ, jemuž dovede obětovati celé pro dobro nadšené své srdce. Sama o tom psala jednou Frant. Lad. Čelakovskému: »*A moje celá útroba jest vlastní srdce; piši-li kdy co, tedy vždy beru ze srdce.*«

Tak snažila se ze srdce k srdcím mladých dívek českých mluvit a nadšení vlastenecké a lásku k českým knihám, české vlasti a milému národu vštěpovati.

Toto nadšení a láska byly také pohnutkou přátelských styků, které ctihodná sestra Marie Antonie udržovala s mnohými českými vlastenci. Zvláště něžný, mile ideální, důvěrný poměr literární vyvinul se mezi ní a Frant. Lad. Čelakovským a věrným přítelem jeho Josefem Vlastimilem Kamarytem,²⁾ jak o tom vypravují časté zprávy v listech obou přátel a zvláště listy ctih. sestry Marie Antonie k Čelakovskému, vydané v jeho Sebraných listech r. 1869. Listy Jos. Pedálové ke Kamarytovi připravil Čelakovský své doby k tisku, ale censura³⁾ nepřipustila jich k vydání, načež se ztratily.

Čelakovský to asi byl, který má velikou zásluhu o pěkný jazyk a ušlechtilou českou řeč, jimiž vynikají spisy Marie Antonie. Čelakovský to také patrně byl, který o vlastenecké sestře Marii Antonii uvědomil tehdejšího ceremonáře arcibiskupského *Karla Aloise Vinařického*,⁴⁾ který stal se pak jejím příznivcem.

Ve vydané korespondenci Kar. A. Vinařického, nákladem České Akademie na památku stých jeho narozenin,⁵⁾ otištěno je několik listů, které nám dokazují tu

¹⁾ »Čechoslav« a »Poutník Slovanský« — časopisy vydávané v době obrozenské. Čechoslav (1820—1825) založený Václ. Rodomilem Krameriem, synem V. M. Kramera, uvedl k nám beletrii pro mládež. Vedl jej Frant. B. Tomsa. — Ony tři povídky vyšly r. 1826: Serafka, dárek dcerám městským (nyní v příloze »Našich Listů«, srovnej tam, co pověděno úvodem); v Hradech Králové r. 1828 Myrtový věneček aneb Utrpením přichází se k blaženosti; v Praze 1830: Keř rozmarinový.

²⁾ Frant. Lad. Čelakovský, básník a učenec český nar. ... března 1799 ve Strakonicih (zemřel v Praze 5. srpna 1852); na studiích v Budějovicích byl spolubydlicím a spolužákem Jos. Vlast. Kamaryty (nar. 21. ledna 1797 ve Velešíně, zemř. 19. března 1833 v Táboře) básníka českého. Od té doby byli vždy věrnými přáteli.

³⁾ Tehdejší censura případně lící Vincenc Zahradník, farář v Zubrnicih, filosof a básník český (1790—1836) v listě K. Vinařickému (26. února 1830): »Podle smyslu a počínání některých censorů nic není tak psáno, by to pod nějakým zámyslem zavrženo býti nemohlo. Nejsouf neomylní, předece však takovně jednají, jakoby vskutku duch pravdy a neomylnosti na nich odpočíval. Divno mi, že ještě biblí a celého náboženství nezavrhl.« (Vinařického Korespondence. I. 158.)

⁴⁾ Karel A. Vinařický, nar. 24. ledna 1803 byl od r. 1825 ceremonářem arcibiskupa Chlumčanského, pak u arcibiskupa Krakovského z Kolovrat; od r. 1833 farářem v Kování do r. 1849 pak děkanem v Týně n. Vlt. do r. 1859, kdy se stal kanovníkem na Vyšehradě, tam zemřel 1869.

⁵⁾ Karla Aloise Vinařického korespondence a spisy pamětní. Na památku stých jeho narozenin k tisku připravil Václav Otak. Slavík. Díl I. (Korresp. od r. 1820—1833) v Praze 1903. Díl II. (1833—1849) v Praze 1909; Díl III. (1849—1859) v Praze 1914.

něžnost, srdečnost a zbožnost klášterní sestry řádu sv. Alžběty a přízeň Vinařického k ní. Vinařický upozornil na sestru Marii Antonii staříčského knížete arcibiskupa Chlumčanského, který snahy vlastenecké slovem i skutkem podporoval.⁶⁾ Marii Antonii, veřejné Matce řádu a sestře Angelině dostalo se nějakého dárku arcibiskupova, který velmi potěšil, jak patrně z listu Marie Antonie Vinařickému,⁷⁾ dne 19. května 1829: »Nejsem posud s to složitě díku, aniž projevit radost tak, jak mé vděčné srdce cítí: Nadáti se také milosti, by Jeho Knížecí Osvícenost mně sobě vzpomenouti ráčila, byloť by těžce proti pokoře hřešiti; protož takou neočekávanou poutou náramně překvapená, nebylo mi lze v prvním pocitu radosti jiného počítí, leč po onom stařečkovi, jenž mně dary doručil, na Vás v Kristu a vlasti upřímný Bratře, zaslati žádost, by jste ráčil sám Jeho Knížecí Osvícenosti patřící díku na místě mém složit; neboť já věru nevím, kterak a co bych zde činiti měla. Čeho ondy ústním vzkázáním, to nyní perem žádám, totiž: by jste dobrotivě zapravil, co mně dlužno činiti. Milost tato veliká bude mně podnětem vždy k čestnému se chování. Že každodenně Boha z vroucí duše o zachování Jeho knížecí Milosti žádám, že by mně radostně vítaná byla smrt, kdybych svým životem skončením Jeho drahý a platný život obhájiti mohla, to ví onen, jenž v hlubinách srdce nahlíží. Důvěrně se Vám však svěřuji, Velebný bratříčku, že při obdržení daru jmenem knížecím zasláného, napadla mně myšlénka, která mě mnohdykrát strašně léká: »Zdaliž snad již neberu mzdu za práci, a věčnost ničeho více pro mne neuchovává??! Velebná matka i sestra Angelina jevily velkou radost při obdržení tak milostného daru. Prosím, račte nás po vždy Jeho knížecí Milost doporučeti.«

(Pokračování.)

SMĚS.

Letošní prázdniny. Loňského roku bylo ministerstvem vyučování ustanoveno, že prázdniny školní budou začínati před svátkem sv. Petra a Pavla a končiti prvním zářím. Ale hned ony prázdniny, nebyly dle toho ministerského nařízení. Letos však ministerstvo vydalo nařízení nové. V posledním čísle Věstníku ministerstva školského a národní osvěty uveřejněn výnos o zakončení letošního roku a délce prázdnin. *Školní rok má býti skončen 17. července a prázdniny mají trvati pouze do 1. září.* Tím má býti nahrazeno prodloužení loňských prázdnin a zároveň nahrazeny zimní uhelné prázdniny,

kteří však na mnohých školách nebyly. Vzhledem k všesokolskému sletu dovoluje se však ředitelům dáti žactvu až čtrnáctidenní prázdnou, ale tak, že těchto čtrnáct dnů musí býti nahrazeno mezi 17. a 31. červencem. Tím se v Praze prodlužuje školní rok do konce července a prázdniny zkracují o čtyři neděle. Zase o jeden nepromyšlený výnos více! Za červencových parů, když ředitel jest oprávněn dávat již v 10 hodin dopoledne vedřinové prázdniny, má se vyučovati, dětem nepopřává se užití čerstvého vzduchu, venkovské budou při nedostatku čeledi pomáhat v senoseči a v hospodářství. Denní listy snesly mnohé důkazy o nepromyšlení výnosu a studentstvo s rodiči chytá se prý samo prázdniny si vymoci, třeba i stávkou.

— 5 —

⁶⁾ Václav Leopold Chlumčanský, rytíř z Přestavk a Chlumčan, nar. 15. list. 1749 v Hořticích, arcibiskupem pražským 1815—1830. Po několik let platil zvláštního pisáře Jos. Jungmannovi, aby svěřil pětidílný Slovník českoněmecký dokončiti a tiskem vydati mohl. Za něho dle návrhu světečného biskupa Františka de Paula Pištěka a ceremonáře Vinařického začal vycházeti »Časopis pro katolické duchovenstvo« r. 1828. K založení národního Musea, právě tehdy vznikajícího, daroval Chlumčanský 8000. zl., velký počet prvotisků (inkunabulí) a drahocenných rukopisů, a k podobné vlastenecké činnosti povzbudil i duchovenstvo.

⁷⁾ Vinařického Korrespondence díl I. list 97. str. 114. a 115.

Učitelstvo Velké Prahy. Učitelstvo shromážděné na schůzi Jednoty učitelské »Komenský« pro Prahu a okolí dne 16. března t. r. porokovavši o potřebě nových zákonů školských připojuje se v této věci solidárně k požadavkům všeho učitelstva, jak byly tlumočeny ústřední radou učitelských organizací v Čs. republice ministerstvu školství a poslaneckým klubům, pokud se týče: 1. *odluky církve a školy* a obcházení povinné docházky do veřejných škol školami soukromými; 2. zabezpečení právního postavení učitelstva i jeho svobody a neodvislosti v úřadě jak vůči veřejným orgánům tak i vůči občanstvu; 3. sjednocení veškerého školství i odborného pod správou ministerstva školství a odbornění jemu výhradně podřízených úřadů školních za parity volených zástupců učitelstva a volbou inspektorů a úředních referentů pro věci školské z řad učitelstva příslušné kategorie; 4. zřízení učitelských komor (učitelských sekcí v komorách úřednických); 5. vzdělávání učitelstva národních škol na universitě; 6. placení učitelstva státem a odstranění zvláštních školních dávek k úhradě nákladů na veřejné školy. Vytváření národního školství hlavního města (Velké Prahy) budiž v rámci všeobecně platných předpisů svěřeno správě města.

— 3 —

Hlučínsko připojeno k naší republice a 4. února stalo se tak úředně. Průští »Moravci« kraje toho neutonuli za dobu více jak 150ti letě v moři německém, uchýlili se do katolických chrámů, kde jedině slyšali řeči otců a tu řeč si zachovali. Jediný časopis jejich psaný česky »Katolické noviny«, píše o školství a náboženství takto: »V Prusku měli jsme pevný pořádek, úřednictvo nepodkupné, školství rozvinuté, rolnictví, průmysl, obchod v dobrém zdu. Co nás bolelo, byla nedůvěra vlády ke katolíkům . . . dostali jsme se k československé republice . . . co my žádáme? Předně svobodu, svobodu občanskou, řeči i náboženství. My jsme lid svobodný, naše jsou pole a domy, dědiny a města, naše mládež, naše školy a kostely. Naš kraj je katolický, a katolický chce zůstat. My nechceme kněží odpadlíků, nechceme nevěrecké školy ke zkáze mládeže. My žádáme spravedlnost, právo naše i právo každému jinému. Řečeno bylo, že pražská vláda též by nebyla ohledu brala, že by též byla tak a tak jednala. Odpovídáme: Jestliže pruská vláda nespravedlivě jednala, pak je rovněž nespravedlností,

kdyby kterákoliv jiná vláda podobně se chovala. Každý má právo se rozhodnouti pro českou či německou řeč. Ve škole ovšem též české řeči se učití musíme, neboť nyní této řeči víc potřebovati budeme. Ale varujeme se přenáhlení. I pod pruskou vládou národní školy v Hornoslezsku zůstaly přes 100 let polské a moravské a když v r. 1872 přešlo násilně poněmčeni, vláda svého cíle nedosáhla, ale nastala od té doby nevole a nespokojenost.« — Dle úředních záznamů složilo na Hlučínsku bezpodmínečně slib československé republiky 42 učitelů, provisorně 46 zvláště starších, neboť vyčkávají dalšího vývoje věci a 70 slibu vůbec nesložilo. — Okresním inspektorem pro Hlučínsko byl jmenován Andělín Novák, zatímni ředitel měšťanské školy v Petřvaldě na Těšinsku, rodák z Ratibořska z Velkých Hořtic. — Počátkem března ohražují se »Katolické noviny« v úvodním článku co nejrozhodněji proti tomu, aby školy na Hlučínsku byly »přizpůsobeny« školám v ostatní republice, t. j. aby se vyučovalo náboženství pouze 2 hod. týdně. »Katol. Noviny« prohlašují, že *všecek lid na Hlučínsku přeje si náboženské školy*, a že se vši rozhodností žádá, *aby náboženství dále se vyučovalo 4 hod. týdně, ve vyšších třídách 5 hod. týdně. Učitelé na Hlučínsku musí být nejen katolicky křtění, nýbrž také katolicky smýšlející. Za náboženskou školu podstoupí moravský lid na Hlučínsku jakýkoliv boj.*

— 3 —

Německý ministr kultu Hänisch je sociální demokrat a názory jeho na kulturní otázky jsou pozoruhodné. Úřední a vládní »Českosl. republika« přinesla interview s říským ministrem, »který o otázce rozluky církve od státu pravil: „Rozluka státu od církve je u nás provedena, a všechny církve mají možnost naprosté svobody a volnosti. Ovšem, jak pravím, řešení provedeno pro celou říši jen v principu, a jednotlivým státům, tedy zemským vládám ponecháno na vůli, vyřešiti otázku tu detailně podle různých poměrů dotýčných území. A opět nelámeme nit přes kolena, ale počítáme s reální skutečností. Mou zásadou od prvo počátku, pro kterou jsem i s jedním členem vlády ve sporu, je klidný vývoj a naprosté se vystřihání jakéhokoliv kulturního boje.« — Týž ministr řekl opatovi z Maria Laach (Köln. Volkszeit. č. 860): »Podotýkám, že nejsem přívržencem zjevného náboženství, ale vždy jsem přiznával, že ne-

smíme podceňovati velkou kulturní moc křesťanství. Dnes, kdy se nám třeba chopiti všeho, co lidu a státu může prospěti, musíme tím více využiti této síly. Já a moje strana doufáme, že dojde jedncu k mravouce (etice), která dosavadní křesťanskou předčí, ale zatím sotva se ukazují počátky této etiky. Dlouho to ještě potrvá a potud je křesťanství aspoň po mravní stránce pro lid nepostradatelným. Trvám na staňovisku, že nesmíme vésti boj proti církvi, nýbrž společně s ní, ovšem každý dle svého světového názoru; ale i tu je dosti bodů, jež jsou nám společny. — Š —

Židé budou míti svoje školství. — V Národ. shromáždění podal člen jeho dr. Krejčí, čes. socialista, zprávu kulturního výboru o petici číslo 1470. *Sjezd židovských učitelů* obecních a středních škol, konaný v červnu m. r. v Olomouci, zaslal předsednictví Nár. Shrom. telegram, v němž žádá, aby předsednictvo podporovalo *snahy židovského národa o uskutečnění práva na vlastní školství*. Zpráva připomíná, že práva národnostních menšin jsou vyznačena ve smlouvě st. germainské a dána pod ochranu Svazu národů. Na toto stanovisko postavil se také kulturní výbor a při hlasování byla petice ve smyslu zprávy kulturního výboru schválena. — Českožidovský sekretariát k tomuto usnesení ze dne 19. února oznamuje: »Vyhovuje se jím pouze požadavku jedné části našeho židovstva, strany sionistické, v tom směru, že tam, kde je větší počet příslušníků židovského náboženství, kteří se nepovažují za příslušníky některého jiného národa této republiky, *může býti zřízeno pro ně zvláštní židovské školství*. — Š —

Katolické školství ve Francii. Francouzská státní škola, vyloučivši náboženství ze škol, pozbyla obliby i mezi učitelskými kruhy. Kdežto církev má 67 učitelských seminářů, více než je státních, které si sama vydržuje z dobrovolných příspěvků, státní učitelské semináře trpí velkým nedostatkem chovanců. Sám tajemník spolku ochránců a pozorovatelů francouzské státní školy Robertin, byl nucen vyznati, že katolické církevní školy učí nejlépe. Ještě před válkou i liberální francouzský tisk se pozastavoval nad stoupajícím počtem nezletilých provinilců (ročně 2000); počet ten roku 1911 dosáhl číselce 3000 provinilců, jimiž se zabýval soud. Proto *vážní mužové volají po*

opětнем zavedení náboženského vyučování ve školách, jakožto nejzpůsobilejšího prostředku pro udržení mravnosti, vidouce, že i *liberální rodičové dávají přednost před školou státní škole náboženské*. — Š —

Škola a církev v plánech ministerstva Habrmanova. Státní tajemník Dr. Drtina přednášel v cyklu »Česká politika« o poměru církve ke státu. O školství řekl, že *»školství výhradně veřejné, musí být úplně vymaněno z vlivu církve*, program národní demokracie správně formuluje zásady odluky. Je v ní nutný dnes evoluční postup, ale kompromis není možný. — Š —

Pro hladovící české děti poslal arcibiskup pařížský, kardinál Leon Amette 5.000 franků arcibiskupovi Dr. Kordačovi po abbé Barrallonovi; je to sbírka, vykonaná se svolením sv. Otce pro hladovící děti střední Evropy. — Š —

České profesorstvo pro odstranění křížů ze škol. Ústřední spolek českých profesorů oznámil v denních listech, že připojuje se k akci učitelstva za odstranění vnějších symbolů náboženských konfesí ze škol. Souhlasí s dosavadní činností učitelstva ve věci odluky církve a státu, a bude napříště s učitelstvem stejně postupovati. — Š —

České školy dle amerického vzoru. Vláda hodlá prý upravit české školství dle amerického vzoru. Za tím účelem byl povolán ministrem Habrmanem do Prahy profesor Jaroslav Zmrhal, organisátor českých škol v Americe. — Š —

Berlín pro křesťanskou školu. Při volbách do školských rad rodičů dostali křesťanští kandidáti 860 mandátů, sociální demokraté 200 a neodvislí 530. — Š —

Výměna. Def. katecheta obč. škol nabízí výměnu. Bližší sdělí písemně. Ct. nabídky pod značkou »během prázdnin 1920« do administrace t. l.

Stručné dějiny církevní.

Druhé rozmnožené a přehlednuté vydání. Pro československou mládež. Napsal V. Oliva. Cena K 1.60.

Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Vychovatel vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 18 Kč.
půlletně 8.—Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 Kč., do ostatních
zemí 20 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zaslány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nabř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katochetický
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

K volbám. — První čeští spisovatelé pro mládež. — Směs. — Literatura.

K volbám.

Z krvavého zápasu národů a států zrodila se československá republika, jakožto naplnění snů a práce dlouhých generací, od buditelů národních až po účastníky světové války, kteří na budově samostatnosti naší vztýčili vlajku vítězství. Na počátku nové svojí národní samostatnosti, ve dnech světových převratů a změn, kdy nové politické a sociální řady stále ještě nejsou ustáleny, ve chvílích, kdy osnují se velké osudové události dějinné a čeká se vznik nového světa, volá mladá republika československý lid poprvé k volebnímu osudí. *)

K volbám připravuje se velký počet stran. Čtrnáct jich rozhazuje volební letáky a vyvěšuje svá volební provolání vyzdobujíc je vším nejlepším; každá slibuje, každá nabízí.

Široké vrstvy našeho lidu s největším zájmem sledují od počátku naší samostatnosti *vývoj otázky školské*. Odkřesťanění školy, které začalo zavíráním škol klášterních, odstraňováním křížů a odvážením jich na popelářských vozech, zakazováním křesťanského pozdravu a modlitby, zastavilo se jen následkem všeobecného odporu rodičů proti výchově beznáboženské. Nebýti toho, dnes by už škola byla úplně bezvěreckou, jak si toho přeje vedení učitelské a jak to přijaly do svých programů všechny strany zastoupené v dosavadním nevoleném Národním shromáždění, až na stranu lidovou, která jediná zabránila všemu, co směřovalo a chystalo se proti právům a svobodě svědomí uvědomělé katolické části našeho národa, hájíc zvláště křesťanskou rodinu a nábožensko-mravní výchovu mládeže.

U nás má to jíti po vzoru Francie, ve šlépějích třetí republiky, která prohlášovala za největší vymoženost svou vítězství státu nad církví. I tam byl kříž ze škol odstraněn, školství octlo se na nepravé cestě, vedlo národ jen k osvětě, ale nikoliv stejným krokem ke zvýšení mravnosti a po čase objevila se ve Francii fakta, která znepokojila a poděsila i otupělé a chladnokrevné lidi. Napsal o tom hlavní francouzský list „Temps“: „Nám podařilo se osvoboditi národní vy-

*) Srov. manifesty československé strany lidové, český a moravský.

chování z dozoru církve, ale dobyli jsme toho úspěchu tím, že jsme zrevoltovali navzájem proti sobě všechny mravní síly, jichž rovnováha a součinnost jsou nezbytny k výchování dítky a k zachování zdraví společenského organismu. *Vojna školy proti církvi slepě vedená končí tím, že ubíjí mravnost.*»

V naší republice šlo se za Francií; ale šlo se dále, bralo se to rychleji. Ve školách byl kříž odstraňován kvapem, před dětmi, na popelářských vozech odvážen, na veřejných místech tupen a hanoben, rouhavou rukou znesvěcován a rozbíjen, nesčíslněkrát zneuctěn. A není třeba čekat u nás na budoucnost, až ukáží se následky. Již teď každý vidí, že *mládež ztrácí úctu a vážnost k rodičům a učitelům, že je stále vzdorovitější, vzpurnější a neposlušnější*, že nedovede trpět, strádat, odříci si něčeho a se obětovat; že až na řídké výjimky, nemá ideálů. Naše mládež se stává požívačnou, materialistickou, která nemá žádné úcty k autoritě, které nic není posvátno.

Francie však vystihla nebezpečí a vrátila se k náboženství, ke Kristu. Ale ani pro národ náš není jiného východiska z mravní anarchie a duševního nihilismu, který se rozmáhá, než — *kříž Kristův*.

A přece u nás slepě vrhají se všechny politické strany do boje proti náboženství, zahajují zřejmý boj jak školy proti církvi, tak i veřejného života proti náboženství.

Listy všech stran už vepluly plnou parou do proudu předvolebního. Na Hod Boží velikonoční otiskly listy stran volební provolání, v nichž ukazují, jak chystají se proti kříži, proti náboženství, proti církvi. —

Manifest *československé sociálně demokratické strany dělnické* vybízí k napětí všech sil, »aby provedena byla *úplná odluka církve od státu*, v zájmu pravdy a všeobecné mravnosti. Aby nejdražší věc národa, *škola, postavena byla na podklad moderní vědy*, a církve spravovaly svobodně své záležitosti ve vlastním oboru působnosti.« Za náboženství ve škole chce dáti tato strana, kdysi protimilitaristická, náhradu: »aby zrušen byl systém stálého vojska a pro stranu republiky zavedena byla soustava všeobecného ozbrojení lidu *vojenským výcvikem mládeže ve školách*.«

Výkonný výbor *československé strany socialistické* (národně-sociální) slibuje, že »Československý socialism dá nejenom tělu proletářovu, čeho vyžaduje k řádné a radostné pracovní výkonnosti — *povznese též duši proletáře* na vyšší pravé vzdělanosti, která mu byla dosud odírána nespravedlivou chudobou a byla vyhrazena majetným. Proto se snažíme o *svobodnou, klerikálního jedu zbavenou školu, která bude učiněna přístupnou každému* pro jeho všeobecné i odborné vzdělání.« Všeobecnou povinnost školní máme od let sedmdesátých min. století; jak si to strana národně-sociální představuje dále s tím přístupem každému, nepovídá.

Československá *národní demokracie spojená s agrární opozicí* ujišťuje, »že *školská naše politika* všeobecně bude co nejsvědomitější; jsouc pokrokovou, bude energicky *odrážeti všeliké reakční úklady*; se stanoviska národního bude soustavně napravovati převzaté křivdy na československém školství. *Úzkostlivě šetříc náboženských citů* bude se brániti proti všelikým *nárokům klerikalismu, ať politickým, ať kulturním*; rozluky mezi státem a církví bude řešiti na základě

samosprávy církve se zřetelem k zájmům státu; snahy o znárodnění a demokratizaci církve bude sledovati s účastí a podle potřeby i činně podporovati.

Nejvíce povídá a mnohými slovy zakrývá vlastní plány a záměry své strany výkonný výbor *Republikánské strany československého venkova a »Domoviny«*, který se chlubí, že pravý pokrok zaručují jenom agrárníci:

»Nedáme se také od nikoho poučovati o pokroku. Dějiny lidstva dokazují, že jedině pokrok, vyvěrající ze zákonů půdy, jest trvalý a pravý. Půda odmítá zdánlivý pokrok, který není obohacením života, ale pouze křečovitým zmitáním, jež nevyplyvá z práce a zkušeností minulých pokolení. Půda a její řád udržuje a zachovává všechno dobré a zdravé, co přešlo z minulosti. Zároveň však odstraňuje všechno, co ztratilo hodnotu a cenu pro život národa, a foto porušené a nicotné nahrazuje silnějším a lepším. Snahy naše, vyplývající z takového čistého pravého zdroje, směřují k opravdovému pokroku kulturnímu, jenž by národ náš přibližoval k ideálu nejlepšího lidství. Naše svobodné školy s dokonale zabezpečenými učiteli budou pěstovati opravdové vědění. Přineseme pro vybudování veškerého školství největší oběti, žádáme však, aby výchova a školství naše opíraly se o půdu a pokrok z ní vyvěrající. Jsme pyšní, že z nás vyšli největší myslitelé. Sedlák Chelčický, selští Čeští bratři, selské dějiny pobělohorské jsou důkazem, jak nám jest svato a blízko náboženské hloubání. City náboženské jsou nám posvátny. Chceme tudíž, aby náboženství bylo povzneseno nad každé zneužívání politické, i jakékoli jiné, což v rozpadlé říši rakousko-uherské vykonalo tolik zla. Proto třeba upravit poměr mezi státem a církvemi, jež jsme neblaze zdědili po bývalé říši. — Svoboda učení a umění i víry jsou pro nás samozřejmy, vždyť naši lidé — Chelčický, Hus, Němcová, Manes, Smetana ji vybojovali.«

V záplavě slov žádné přímé doznání a jasný projev smýšlení, které ovšem je známo a osvědčilo se v tomto dosavadním Národ. shromáždění, kde do školského výboru poslala strana pokrokového učitele Smrtku a prof. Srdínka a ti tam pracovali pro školu beznáboženskou.

I v svolání ostatních stran menších ozývá se jako ohlas: *svobodná, volná škola — boj školy proti náboženství*.

V době všeobecných voleb v bývalé říši rakouské roku 1909 liberální kandidát ve Štýrsku, Dr. *Kapper*, prohlásil: »Chce-li volná škola vyloučit náboženství, pak jsem jejím nejrozhodnějším odpůrcem, neboť má je *vyloučení náboženství ze školy zločinem*.« Poznával zajisté, že škola bez náboženství ublíží mravnost a vede pokolení národa ve zkázu.

Jediná *československá strana lidová* jde ve volbách v zápas za svobodu politickou, hospodářskou a náboženskou, do boje za vítězství myšlenky křesťanského obrození v národě, žádá svobodu všech, proti bezbožecké škole školu křesťanskou. Strana ta má v programu svém: »Jsme zásadně pro *nábožensko-mravní výchovu ve škole*. Žádáme svobodu vyučování a výchovy. Náklad na *svobodné školy náboženské*, poskytující všeobecné povinné vzdělání, nese stát. *O nábožensko-mravní výchově dětí rozhodují rodiče* a náboženské společnosti. Proto také ve svém svolání žádá: »Stát, který má jednotlivce v jeho dobrém snažení podporovati, nikoli v jeho přirozená práva zasahovati, nesmí sám a proti vůli rodičů určovati výchovu dětí. Proto rodičům nechť jest dána možnost se vyjádřiti, jaké školy pro své děti žádají, zda náboženské, neb jiné, a dle tohoto jejich přání buďtež školy a výchova v nich zřízeny.«

Všichni ti, jimž záleží na blahu pokolení přístích, stoupenci náboženství, vyznávající kříže v národě československém, chystají se k manifestaci svého pře-

svědčení volebním lístkem. »V tomto znamení zvítězíš!« zněl nápis, který Konstantin a jeho voje viděly na obzoru před bitvou s Maxencem. A ve znamení kříže dalo se 20.000 mužů Konstantinových do boje se 180.000 vojáky Maxencovými a zvítězilo slavně. —

Ve známém dramatu Strindbergově zaznějí za vzrušení lidí, vášněmi a duševní bídou utrýzněných, slova pronesená francouzským knězem: *O crux, ave, spes unica!* I u nás lid zkrušený těžce válkou a jejími útrapami, zmítaný nejistotou a beznadějností, tuší, že řítí se v hrob svobody hospodářské a průmyslové, pozorující zkázu mravnosti společenské a trnouce nad vášněmi a mravní bídou dorůstající mládeže, nenajde mimo křesťanství, nebo dokonce proti křesťanskému učení, nikde východiště z mravní a duševní choroby dneška, ze světové demoralisace. Pouze jedno znamení, opovrhované, zneuctěné, vyhazované ze škol, týčí se nad mravními zříceninami — znamení kříže.

A jde-li se u nás opravdově po stopách Francie, nezbyvá, než aby i zde v pravý čas, dokud nebude mravnost ubita a pošlapána, jako ve Strindbergově dramatu, zazněla vážná slova mladé, dnešní obrozené Francie: *O crux, ave spes unica!* A za heslem tím kéž jsou vykonány volby za svobodu všeobecnou, za svobodu náboženské školy křesťanské, katolické!

První čeští spisovatelé pro mládež.

FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Vinařický do kláštera návštěvou docházel, na české pohovoření, vždyť konč Marie Antonie svůj dopis: »Těším se srdečně na Vaše brzké nás navštívení, pak Vám toho zase hromady česky narepetím.«⁹⁾ A opětně 24. září 1829 píše: »Vaše navštívení srdečnou tužbou očekávám.«¹⁰⁾

S tímto listem před sv. Václavem zasílá veršované blahopřání ku jmeninám arcibiskupovým a prosí Vinařického, aby je doplnil, opravil a arcibiskupovi sám přečetl. Píše Marie Antonie: »Blíží se den, an mi jméno vůbec milovaného Arcibiskupa, mého nejmilostivějšího Vrchního, připomíná, ráda bych jej hodně oslavila; kterak ale? Můžu tehdyž mi jaksi nepříznivou se prokázala a všecky se mi hatily verše; já se rozmrzla, hodila jsem jí vše zpátky, co mně podávala a jen ze srdečné útroby několik veršů zosnovati jsem si umínila! Ale račte se podívat, drahý bratříčku, dyť pak to ani nemá míry a schází slovo brzy tady, brzy jinde, netroufala bych věru si nikdy k Jeho knížecí Osvícenosti s tak prostičkým výjevem předstoupiti, kdybych Vás neměla upřímného. Víím, že když Vy tyto veršíky Knížeti Pánu čísti budete, že z vlastenecké a bratrské lásky, sám, kde co schází, ráčíte dosaditi a vážným Vaším hlasem mrtvá obživnou slova.« Při tom nezapomíná ctih. sestra i na klášter, prosí o »plotny do kuchyně«, na které posílá míru!

Po třetí píše Marie Antonie Vinařickému dopis dne 3. srpna 1830¹¹⁾ a posílá po služce, které »dnes okolo knížecího hradu za jistou příčinou jíti se udává«,

⁹⁾ tamtéž, str. 115.

¹⁰⁾ tamtéž, list 104. str. 121.

¹¹⁾ tamtéž, list 149. str. 178.

a poptává se po zdraví Vinařického; »těchto několik slovíček jen tak na bůhdař píší, neboť nevím, ráčíte-li býti v Praze čili ne. Velebný Pane! co pak dělá moje Rozmarinka? jestli pak již se dostala z censure? Jak pak tam asi byla přijata? Kde pak se přece bude tisknout? Račte mně o tom všem udělit zprávu. Druhou žádost mám k Vám, když přijдете k p. Čelakovskému, aby jste ho ráčil vyplátni za mne proto, že již tak drahý čas u nás nebyl. Onť bude dobře vědět o Vašem se vynacházení i o mé Rozmarince, ale jako by mně na tom všem nic nezáleželo, ani k nám nejde, ani ničeho nevzkazuje. Vidíte, že zasluhuje vyplátnění? Bůh budiž s Vámi!«

Rozmarinkou míněn tu spis Marie Antonie: »*Keř rozmarinový ze stínu do veřejné zahrady přesazený*«, vytištěný na 140 stránkách osmerkových v arcibiskupské tiskárně r. 1830, patrně přičiněním Vinařického. Vinařický v »*Časopise pro katolické duchovenstvo*« r. 1829 zevrubně rozebral Marie Antonie: »*Myrtilový věneček*«, podávaje tam zprávu o nových spisech pro mládež a pro lid (na str. 135—139) a v témž časopise r. 1830 (str. 622) posuzuje spisy její hlavně právě vydaný »*Keř rozmarinový*«.

Na krátce však již bylo života ctihodné sestry Marie Antonie, vlastenecké spisovatelky Dobrovlastky. Dne 5. března 1831 píše Frant. Lad. Čelakovský Vinařickému: »Ohromen zprávu, kterou mi právě před chvilkou služka od Alžbětinek přinesla, s žalostným srdcem Vám dávám smutnou zprávu, že naše drahá Marie Antonie včera s poledne o 4. hod. v Pánu zesnula, raněna dle slov poselkyně té znáhla mrtvicí, kdežto ještě v polední hodině v refektáři se nalézala. Pohřeb následovati má v pondělí; více mi posud vědomo není. Právě tam myslím se podívatí.«

Ale i po smrti její zachovává jí Vinařický přízeň svou. Píšeť 11. ledna 1833 děkanovi Františku Vackovi,¹¹⁾ vynikajícímu knězi a vlastenci, s nímž Vinařický seznámil se v Kopidlně, když tam od roku 1823 díval jako učitel v ltraběci rodině Šlikovské, prose, aby ve svém okolí podnikl *sbírkou na pomník Marie Antonie* a sebraný obnos jemu po jistém poslu, co možná brzo, poslal. Vinařický vysvětluje svou žádost: »jeden ze zdejších vlastenců sbírá, aby zemřelé Marii Antonii jednoduchý, ale přece pěkný pomník byl pořízen.« Podnět k postavení pomníku dán byl zajisté a i sbírky podniknuty z popudu Frant. Lad. Čelakovského, který pomník ozdobil případným nápisem.¹²⁾

Na německy psaný dopis Vinařického odpovídá za měsíc — 19. února 1833 — děkan Vacek a posílá učiněnou sbírku s elegickými poznámkami o vlastnictví mnohých. »Pro slovo vlast nemá mnohý žádného pochopení.« Dle výkazu, jež Vacek připojuje, sebralo se celkem 5 fl. 20 kr. k. m., kterýžto obnos k účelu naznačenému děkan Vacek zároveň s dopisem zasílá.

Z uvedených dárců kaplani Reiss, Školník a Vaněk dle jiných listů Vackových byli odběrateli Časopisu pro katolické duchovenstvo. Jan Reiss (Rais) přispíval k povzbuzení Frant. Vacka do vychovávacího časopisu »*Přítel mládeže*«, který tehdy redigoval Dr. Josef Liboslav Ziegler, děkan chrudimský. O Reissovi

¹¹⁾ Frant. Alois Vacek, kněz a spisovatel český, nar. 12. května 1779 v Jablonném na Chrudimsku, zemřel jako děkan v Kopidlně 6. března 1854.

¹²⁾ Viz úvod k vydání Serafky v »*Našich Listech*«.

psal Vinařický, že je velmi vzdělaný muž,¹³⁾ že se pilně českou theologickou literaturou obírá.¹⁴⁾ Rais překládal žalmy metricky, které Vinařickému velmi se líbily a chválí je, jako zdařilé,¹⁵⁾ a Vincenci Zahradníkovi¹⁶⁾ píše 6. února 1833, že by Reiss »povzbuzen býti měl, aby všechny žalmy metricky zčeštil, při tom však žádných rýmů neužíval.«

V dopise svém z konce února 1833 děkuje Vinařický za příspěvky na pomník Marie Antonie, jmenuje každého jednotlivého dárce a dodává, že nyní již skoro vše potřebné je sebráno a k provedení pomníku brzo bude možno přikročiti.¹⁷⁾ Souditi můžeme, že během roku 1833 snahou vlastenců českých, na popud Čelakovského, pomník Marii Antonii na hřbitově v Olšanech byl postaven.

Zahloubáme-li se do listů Marie Antonie Vinařickému a listů, které Vinařický psal vlastencům a spolupracovníkům svým v práci národní a co psali oni jemu, v obdivu a v posvátném nadšení zachvívá se naše mysl. Jaká něžná péče, vážnost, úcta a láska vzájemná vane z těchto listů, jimiž buditelé naši, vlastenci nezištní a neunavní křisitelé národu vynikali! Jaká byla mezi nimi shoda a jak veliké jsou výsledky práce jejich, kteréž my dnes dovedeme se obdivovati a snad i vychalovati, ale nedovedeme proniknouti a pochopiti, tím méně životem a činy následovati!

Marie Antonie byla jedinou spisovatelkou té doby, která původními pracemi svými, nikoli překladem, obohacovala literaturu českou pro mládež. Ona byla *první, která začala u nás pěstovati literaturu pro mládež dospívající*. Za ní kráčel *Vinařický v literatuře pro útlou mládež* a jeho zásluhy v té příčině nejsou ještě dosti oceněny.

Pěkně napsal »Blahověst« roku 1861 v čís. 4. (str. 60.): »Počínajíc od roku 1820—1830 literatura naše rok po roce vždy výše se nesla; básníci jako J. Kollár a Fr. Lad. Čelakovský se zvuknými varyty povstali v národě. Jindř. Marek jal se vzdělávati českou belletristiku, V. Klicpera obohacoval literaturu básněmi dramatickými, Jungmann, Ant. Marek, Palacký, Presl, Sedláček dokázali, seč jest jazyk český na poli vědeckém; než mládeži naší ani za oné příznivé doby nezrodil se žádný samostatný spisovatel. Vyjímaje několik povídek od spaniloduché »*Dobroulastky* čili *Marie Antonie*«, panny to z řádu Alžbětinek, *vše co pro mládež vydáno, jsou překlady*. Později jemný přítel mládeže K. Vinařický uvil dvě krásné »*Kytky*«, jinak ale na původních povídkách a spisech naučných pro mládež ohlížíme se nadarmo. Tím více máme překladů.« (Pokračování.)

¹³⁾ Korrespondence I. 163.

¹⁴⁾ Korresp. I. 293. — Dle: »Generál. rejstříku věčného Čas. katol. duchov. od r. 1828—1878« napsal Rais do Časopisu: O vnitřním spojení Kristova z mrtvých vstání s celou soustavou božského zjevení 1834; Stav náboženství katol. na ostrově Terreneuve. 1838; Vysvětlení § 72. obč. zákona, 1841.

¹⁵⁾ Korresp. I. 305. — V »Časopise pro katol. duchov.: Žalmy Davidovy v řeči vázané. 1832, 1833, 1837. Věneček užitý v zahradě Davidově (přeložení žalmů) 1833, a Přeložení žalmů 1830. Gen. rejstřík u jména Rais Jan Jos., uvádí zkratkou kan. stal se asi kanovníkem.

¹⁶⁾ Korresp. I. 315.

¹⁷⁾ Tyto listy Vinařického Vackovi psány jsou německy. Viz: Korrespondence I. str. 304. 317 a 324.; list čís. 267., 277. a 283.

SMĚS.

Učiteléské sjezdy. Ve dny předvelikonoční konány dva sjezdy učiteléské, jeden v Praze, druhý v Plzni. V Praze mělo výroční sjezd *»Sdružení učiteléstva českoslov. strany socialistní«* (30. a 31. března), na kterém navržen aktuální školéský program strany, vychválena strana, která »postavila na významná místa svých kandidátních listin br. učitele a učitelky v takovém počtu, že žádná jiná politická strana česká nevyšla tak učiteléstvu a škole vstříc.« Hlavním bodem sjezdového pořadu byla přednáška Dr. Bartoška: »Církev a stát — církev a škola.« Sjezd konal se s tendencí agitačně volební jako i sjezd západočeského učiteléstva v Plzni (31. března a 1. dubna), na který dostavil se ministr školství a národní osvěty, G. Habrman. Tam odb. učitel Salcman tlumočil požadavek »má-li učitel pracovat nerušeně, musí požadovat, aby celý stav i škola byla zbavena vlivů, které mu v práci zbraňují. Je to především vliv církve a dogmat. Zdůraznil stanovisko učiteléstva v otázce rozluky církve a školy, a žádal, aby v těchto věcech dostalo se učiteléstvu náležitě podpory. Ministr Habrman promluvil o programu ministerstva a aktuálních otázkách, odvolával se na svůj školéský program již z doby před 28. říjnem, dle něhož chtěl demokratickou, svobodnou, laickou školu se svobodným, hmotně zajištěným učiteléstem. Na něm trvá i když je postaven v čelo ministerstva. Hleděl se vymanit z vlivu starého zákona z r. 1869 různými nařízeními a pokyny. Poněvadž v naší republice nebyly vůbec stanoveny hranice, nemohly školéské reformy býti hned započaty a úplně provedeny. Reformy školéské jsou otázky velikého rozsahu a dosahu. — Učiteléstvo však asi s vývoody ministra Habrmana příliš uspokojeno nebylo, neboť v týž den, kdy podán referát o schůzi v *»Česk. Denníku«* (2. dubna), kritikuje se exposé p. ministra a výsledek je neuspokojující. Posluchačstvo sjezdu prý by jistě rádo bylo uvítalo vysvětlení, v jakém stadiu je otázka odluky školy a církve, »co v té věci vláda dělá a nedělá, jaké jsou překážky, že již po mnoho měsíců pozorujeme, že se v té věci nic neděje;« proť prý vláda nepřichází s konkrétními, ucelenými návrhy, »vždyť má v Národ. Shro-

maždění více než dvoutřetinovou většinu.«
»Tato věc zůstala i po slovech ministra Habrmana zase velikou záhadou a zůstalo trapné přesvědčení, že ten stav, jaký je dnes, proti němuž se učiteléstvo tak vehementně brání, zůstane i na dále.« Slova ministra Habrmana, že nesmí býti církvím dovolena organisace, žádala by jistě doplnění. Jak z referátu patrnó, ministr se vedení západočeského učiteléstva nezavdčil. — Jak bylo o Velikonocích v denních listech oznámeno, rozhodla se ústřední rada učiteléských organisací uspořádati v Praze ve dnech 1. až 3. července 1920 sjezd všeho učiteléstva národních škol v republice, spojený s manifestací na Slovensku. Heslem sjezdu bude: *svobodná republikánská škola československá!* — Jak patrnó z ustanovení doby sjezdu, nerespektuje ústřední rada učiteléských organisací nařízení ministra školství o letošních prázdninách. —š—

Občanská morálka ve škole. Ministerstvo školství a národní osvěty, vyřizující vynesení ze dne 28. ledna 1920 čís. 65.311 ai 1919 žádost jedné místní školní rady o zavedení občanské morálky do škol odpovědělo: »Pro zavedení občanské nekonfesiční morálky jakožto učebního předmětu na školách obecných není zatím zákonného podkladu. Naproti tomu jest arci každý učitel povinen, aby při veškerém vyučování užil každé vhodné příležitosti k mravnímu poučení a povznesení svých žáků. Při té příležitosti doporučujeme z nařízení ministerského školám, na kterých se větší část žáků neúčastní vyučování náboženství, upravití rozvrh hodin tak, aby žáci nezůstávali nezaměstnaní a bez dozoru mimo školní budovu.« —š—

Hlavní školní prázdniny na středních školách potrvají dle usnesení kulturního výboru národního od oslavy Husovy v prvním týdně červencovém až do 16. září. Usnesení to stalo se na popud prof. dra. Mareše, a státní tajemník dr. Drtina přislíbil souhlas ministerstva školství. Na školách národních pravděpodobně dopadne to podobně, což bude zcela správné a rozumné.

—š—

Učitelé-legionáři pořádali v Praze sjezd, kde přijali resoluci: »Programem naším jest republika a její vnitřní vybudování. Základem jest pokračová škola, a duší učitel s vysokoškolským vzděláním. Buď prosta všeho vlivu politického a církevního, aby

vychovala pravé republikány, charakterní lidi, uvědomělé občany, svědomité pracovníky, vyzbrojené dostatečným vzděláním pro život praktický. Žádáme, aby cestou *nařizovací škola občirkevněna byla* z důvodů *istě výchovných.* — Š —

Vynikající katechetický pracovník v Bavorsku zemřel. První číslo letošního (46.) ročníku mnichovských katechetických listů má v předu list s černým rámcem, na němž se oznamuje, že právě před vydáním čísla došla smutná zpráva, že zemřel redaktor toho listu, městský farář a katecheta v Mnichově po delší nemoci v noci ze 2. na 3. března, *Dr. Jindřich Stieglitz*. Jeho katechetické práce byly i u nás známy a oceňovány. Dr. Jindř. Stieglitz vydal školní biblický dějepis St. Zákon a obrázky Josefa ryt. Führicha a mnoha jiných starých mistrů. Potom vydal Nový Zákon s obrazy Jos. Führicha a Malou školní biblickou dějpravu s obrazy Geb. Fugela. Knihy ty mají ministerské povolení bavorské, by se jich užívalo jako knih školních. Dále vydal: Střední školní biblický dějepis s obrazy Jos. Führicha a jiných mistrů ve dvojím vydání, pro Německo a pro Rakousko; Výklady evangelií pro katol. školy obecné; Pohnutky litosti pro děti k první sv. zpovědi a Vypracované katechese, jež vyšly v 6. a 7. vydání, ve třech dílech, o čtyřech svazcích a jsou velmi oblíbeny v kruzích katechetických. Po této přípravě vydal: *»Základy k jednotnému katechismu«*, které byly přípravou k jeho samostatnému katechismu, který vyšel r. 1915. Do jedné knihy o 158 stranách je pojata náboženské učivo jak katechismu a liturgiky, tak i církevního dějpisu. (O zásadách, dle nichž katechismus pracován a o tomto katechismu viz pojednání v *»Křesťanské Škole«*, roč. XIII. 97. a XIV. 136 a n.). Velmi instruktivní je jeho *»Krátká příprava ku prvnímu přijetí sv. svátostí, pokání a Svátosti oltářní, velmi pěkné a hledané jeho »Reči o sv. přijímání pro mládež a malické.«* Stieglitz řídil s prof. Dr. Göttlerem řadu let *»Mnichovské katechetické Listy«*, do nichž napsal četné články; byl řečníkem na všech sjezdech německých katechetů, odborníkem na slovo vzatým. K.

Rozdílý. Papež poslal na podporu strádajících dětí republiky československé 1 mil. 125.000 Kč. — *Armáda spásy*, podnik to protestantský, kýmisi do naší republiky povolány, zařizuje rozsáhlé akce na žebření

v naší republice. — *Katolické děti v Římě* sebrali 20.000 lir pro děti středoevropské. — Rozsáhlou akci sběrací u nás podniká *Y. M. C. A.*, k nápravě naší mládeže sem povolán. J. M. Leisch píše v zednářském časopisu *»American Freemason«*: *»Pamutujte, že když útočíte na YMCA, tím zároveň útočíte na zednářství.«* — Š —

LITERATURA.

Anežka. List pro křesťanské panny. Řídí Msgr Dr. K. Slavík, prof. bohosloví v Č. Budějovicích. Ročník 41. Nákladem *»Diecévního organ. komitétu«* v Č. Budějovicích. Měsíčník tento přinesl v tomto 41. ročníku vedle několika básní od J. Vránky, Dr. V. Kováře a j. pěkné články jak poučné, tak zábavné, z nichž vzláště upozorňujeme na spisy souseda Vavřince (V. Špačka), na pojednání strýce Antonína: *»Vzorná dívka«*, na úvahu *»O lásce«* od strýčka z Čech a na povídky nedávno zemřelého Dědečka — povídkáře, jichž jest sto pět! Misto: List pro křesť. panny snad by se lépe zamlouvlo — dívky! Škoda, že v posledních letech nepřipojuje se titulní list; vypadá to, jako bez hlavy. . . Jinak vzorně řízený časopis tento, na nějž předplácí se ročně jen 4 K, lze co nejlépe všem našim dívkám doporučiti; nebude toho jistě žádná litovati, ba naopak vynasnaží se, by i jiné za odběratelky získala. Fab. Budil.

Ludmila, sbírka zábavné četby pro český lid vydávaný čilou knihtiskárnou Cyrilo-Methodějskou v Praze a redigována Janem Paulým, farářem na Smíchově, přinesla v ročníku XVIII. pět poutavých prací od předních našich spisovatelů z ovzduší válečného od B. Mellanové; ve svaz. 2. *»Mezi bratry«* od Václ. Špačka, ve svaz. 3. — 5. *»Na vlnách života«* od Oldřicha S. Kosteckého a ve svaz. 6. *»Při záslužné práci«* od Aloise Dostála. Nyní sice i ve vydávání této krásné sbírky to vázne, ale přece čas od času vyjde nějaký svazek, ovšem následkem zdražení papíru i všeho bylo nutno též předplatné na *»Ludmilu«* zvýšiti; než i při tom zůstává dosti lacinou. Doporučuji. Jos. Fabián.

Stručný výťah z liturgiky

pro žáky obecné školy na 16 str. III. rozmnožené vydání. Prodává se: 1 kus s přírážkou za 30 h; poštovné se připočítává dle velikosti objednávky. — Objednat lze u družstva Vlast, Praha-II., Žitná 26 n.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Vychovatel vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 16 Kč. půlletně 8.—Kč. Do krajin německých předplácí se na vychovatele 18 Kč., do ostatních zemí 20 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepečetí a nevracují.

Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákovi, profes. na Smíchově, Ferdinandovo náb. 8. Pro učitelkou přílehu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast. pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 902.

Po volbách. — Nový zákon o započítávání služebních let. — První čeští spisovatelé pro mládež. — Směs.

Po volbách.

Na počátku nové svojí samostatnosti, ve dnech světových převratů a změn, kdy nové politické a sociální řády stále ještě nejsou ustáleny, ve chvílích, kdy osnují se velké osudové události dějinné a čeká se vznik nového světa, povolala mladá naše republika československý lid poprvé k volebnímu osudí, aby rozhodl o dalším vnitřním vývoji v republice, o jejím postavení zahraničním a celé její budoucnosti.

Den prvních voleb do poslanecké sněmovny 18. dubna 1920 minul klidně a uzavírá první periodu našeho politického života.

Celkový výsledek voleb? *Bankrot liberalismu a všech jeho odnoží.*

Italský ministerský předseda *Nitti*, promlouvaje o sporných otázkách mezi národních, vyřkl velikou pravdu, která jest jedinou správnou cestou k rozřešení sporů mezi národy. Pravidl: *»U národů musí nastati změna — srdcí!«* Tato změna srdcí, která učiní i naši republiku spravedlivou ke všem, mravnou, čistou, může nastati, jenom když bude řešena *sub specie aeternitatis — ve světle víry v Boha v nesmrtelnost duše a odpovědnost před věčným Soudcem*; tak lze ji řešiti jen na základě *křesťanství*, které je *»ideálem pravé dokonalosti a dosud nestranné měřítko pro všechno konání lidské«*. (Masaryk.)

V našem národě nastává třídění duchů. Jeví se v celku právě tak, jako v celé západní Evropě, na které ideově závisíme. Co je vidět ve Francii, Belgii, Itálii a Německu, nastává i u nás. Dnes politické strany na podkladě křesťanského názoru světového vznikají všude, ve všech státech a ve všech národech. Jakmile u nás přestala komplikace poměrů národně politických, která za Rakouska stěžovala tvoření ideových stran a vynucovala bloky nacionální, ihned i v národě českém tvoří se *dvě hlavní strany*, strana na podkladě *materialistickém* a strana na základech *idealistických*; hmota a duch rozdělily se i v československé republice. Nejsilnějšími bloky ve všech uvedených zemích jsou strany socialistické a strany vybudované na světovém názoru křesťanském.

Volby v československé republice ukázaly, že politická strana na základech křesťanských byla i u nás nutná, že doba lidovlády žádá, aby také křesťansky smý-

šlejší se organisovali a uplatnili v moderním státě. Dnes i u nás počíná svítání, že nejedná se o »Řím«, »papeže«, »hierarchii«, »kněze«, »klerikalismus«, a jak jinak nepřátelé hlásají, ale o *katolické náboženství*, a vůbec o *křesťanství samo*; že jedná se o boj mezi duchem a hmotou, idealismem a materialismem, věrou a bezvěřím.

Dnes, kdy kříže jsou vyhazovány ze škol, kdy děti ve škole nesmějí se modlit »Otčenáš«, kdy nábožensko-mravní výchova má být ze škol vyloučena, poznává každý, že pravdu mají ti, kteří se staví na obranu svobody a práv křesťanského lidu, kteří nejsou spokojeni s tím, aby o náboženství se jen psalo v knihách a aby se na ně hledělo jen jako na soukromou věc člověka, nýbrž *aby se prožívalo, aby se všude uplatňovaly jeho zásady*. Za pravdu tomu dává prezident Masaryk, když dí: »Ovšem nepotřebujeme mravnosti a náboženství v soustavách a knihách, ale *v životě, hospodaření, v politice*. — Etika není pro psací stůl a náboženství není pro kostel!«

Tyto zásady nabyly i u nás jasnosti, a lidová strana, na zásadách těch vybudovaná a je hájící, je po volbách druhou stranou v národě.

Ti, kteří na pokyn s hůry vyhazovali kříže, zakazovali křesťanský pozdrav a modlitbu, stavěli se proti náboženskému vyučování, neradují se z výsledků voleb a byli jimi překvapeni a zaraženi. Strany pokrokové jim slibovaly a výsledky učitelstvo neuspokojily.

Strana *národně demokratická* nepostavila ani v jediném volebním kraji v Čechách a na Moravě do poslanecké sněmovny učitele na takové místo, kde by se mohlo aspoň pravděpodobně usouditi, že bude v prvním skrutiniu zvolen (postavila 19 učitelů a učitelek za kandidáty do posl. sněmovny a 12 do senátu) *Republikánská strana československého venkova*, strana čistě stavovská, kandidovala 12 učitelů do poslanecké sněmovny, ale jen jednoho — ze dvou — na takovém místě do senátu, kde bude zvolen. (J. Smrtka na I. místě v Hradci Kr.) Strana *československých socialistů* do poslanecké sněmovny měla 21 učitelských kandidátů, ale nezdar strany přivodil i nezdar kandidátů učitelských a jediný ve volebním kraji německém (Karl. Vary) vyjde ve druhém skrutiniu. *Sociální demokraté* postavili ředitele Housera a učitele Josefa Hakena z Jičína za kandidáty tak, že prošli již v prvním skrutiniu.

Tím učitelstvo sociálně-demokratické posilněno, zahrnuje výtkami ty, kteří agitovali pro jiné strany, hlavně pro národní demokracii. Píše z kruhů učitelských »Večerník Práva Lidu« (23. dubna):

»Před nynějšími volbami předáci českého učitelstva, inspektoři, jednatelé, členové presidia zemských organizací učitelských (dr. Soukup, Pojezný, Liznar, Braun, Pavlík, Kroužilková atd.) *rozesílají učitelstvu agitační letáky pro národní demokracii*, obsahující tak surrové lži, že je člověku stydno býti učitelem.«

Uvádí některé věty z těchto letáků a staví se ke svému pánu: »Stačí říci jediné jméno: *Habrman*, jenž učinil pro českou školu a českého učitele, pro jeho svobodu a hmotné zajištění víc, než všichni svatí strany národně demokratické, dříve mladočeské dohromady.« Inu, když byla strana mladočeská u vesla, učitelové se jí drželi; dnes drží se Habrmana.

A národní demokracie má výmluvu: »Nedostavilo se k volbě mnoho voličů«, a tudíž je patrné, jak důležitou naukou na školách národních se stává nauka občanská, aby již mládeži vštípeny byly občanské povinnosti jíti k volbě a to

dovede učitel, který »nebude hříčkou v rukou politických stran«. (»Národní demokracie« 23. dubna.) Jaká to ironie u strany, která učitelstvo vychovala za hříčku politických stran!

Známo, že vedení učitelské všemi prostředky snaží se o to, aby ve školách náboženství bylo odstraněno a zavedena laická morálka, výchova bez Boha. Cyklus přednášek v lednu a únoru »o mravní výchově ve škole« ve Společnosti Paedagogického musea, jasně to ukázal. Po volbách vznikla u některých »obava«, že ve vyučování náboženství nenastane změna, že zůstane tak jak jest. Má však tak zůstat? *Katolíkům nesmí postačiti dnešní škola s učitelstvem bezbožeckým, bez výchovy mravní na základech náboženských, katolíci musí se dnes více než jindy domáhati školy náboženské.* Řekl-li prezident Masaryk, že bez základu náboženského nemůže být pravého socialismu (»Československé Hlasy«, březen 1920), protože člověk člověku dovede být ideálem jen pod zorným úhlem věčnosti, nemůže být ani pravá výchova bez náboženství, bez závislosti a poměru člověka k Bohu. Katolický lid ve volbách promluvil, přiznává se k zásadám idealistickým, a poslanci musí žádati za školu náboženskou, ve které by celá výchova vycházela z čistého pramene, z víry v Boha.

Katolíci nežádají od učitelů a učitelek na veřejných školách, aby vyučovali náboženství, ale těmto *učitelům a učitelkám nesmí se dovolovati ve školách napařovati víru v Boha a urážeti náboženské city mládeže.* Katolíci v československé republice žádají dnes s americkým státníkem Wm. J. Bryanem: »Raději bych chtěl mít dítě neučené, ale se srdcem celým, nežli aby mělo rozum vyškolený, ale víru srdce svého zničenou. *Přišel čas, kdy máme právo říci, že žádný muž ani žena, která nevěří v Boha, nesmí naše děti vyučovati. Kdo v Boha nevěří ten nedovede ukrýti svoje bezbožecké náhledy při vyučování dětí, a škoda, jakou takový jim duševně způsobí, jest nesmírně větší nežli dobro, jaké jim může způsobiti rozumově. Zároveň také nemyslím, že budeme mít nějakých obtíží nalézt mezi těmi, kteří v Boha věří, dost schopných učitelů a učitelek pro naše žactvo ve všech předmětech.*« (Z řeči o potřebě náboženské výchovy při státní konvenci v Lincoln, Neb.) Tak mluvil praktický Američan a s ním souhlasí všichni upřímní katolíci. *Chystají-li národu školu bezbožeckou malicherní hlasatele svého »pokroku« pracujeme pro školu náboženskou!*

Nový zákon o započítávání služebních let.

Zákon ze 14. dubna 1920, k vládnímu návrhu Národním shromážděním přijatý, jímž se upravuje započtení služební doby profesorů škol středních, pokud byla ztrávena na školách nižší kategorie nebo v duchovní správě, má toto znění:

§ 1.

Profesorům a hlavním učitelům na školách středních jest *pro postup do vyšších platů* započísti také služební dobu, ztrávenou na školách nižší kategorie s právem veřejnosti po zkoušce způsobilosti pro školy obecné, celým rozsahem kromě čtyř let.

(Změna čl. III. § 11. a čl. IV. § 16., 17. a 18. zákona ze dne 24./2. 1907, ř. z. čís. 55, a § 10. zákona ze dne 23./5. 1919, sb. zák. a nař. č. 275.)

§ 2.

U profesorů tělocviku a hudby, jimž ve smyslu § 1. tohoto zákona se ze služební doby ztrávené na školách nižší kategorie odpočítávají čtyři léta, odpadá další odečtení ze služební doby podle § 9. zák. ze dne 23./5. 1919, oněm však z nich, kteří na školách nižší kategorie ztrávili po zkoušce způsobilosti méně nežli 4 léta, odečte se ve smyslu uvedeného § 9. ještě ona doba, o kterou jest doba na školách nižší kategorie ztrávená kratší nežli 4 léta.

§ 3.

Profesorům náboženství na středních školách jest pro *postup do vyšších platů* započísti služební dobu ztrávenou na školách nižší kategorie s právem veřejnosti aspoň s úvazkem 10 týdenních hodin, exhortu v to nepočítajíc, v celém rozsahu kromě dvou let; službu ztrávenou v duchovní správě nebo na školách nižší kategorie s menším úvazkem jest započísti polovinou. (Změna § 53. odst. 4. zákona ze dne 28. července 1917, ř. z. č. 319).

§ 4.

Provésti tento zákon ukládá se ministru školství a národní osvěty v dohodě s ministrem financí.

§ 5.

Zákon ten nabývá účinnosti dnem 1. dubna 1920.

Pro výklad § 3. tohoto zákona jest důležitá i Důvodová zpráva, jež zákon doprovází a z níž vyjímáme to, co k vysvětlení smyslu zákona přispívá: »V důsledku dřívějších předpisů mnoho profesorů náboženství ztrácelo pro svůj postup řadu let odsloužených ve školské službě a všechna léta ztrávená v duchovní správě, neboť příslušné instituce církevní ustanovovaly na středních školách téměř zpravidla kněze starší.

Podávajíc návrh zákonné osnovy, již započítávání let profesorů náboženství nově se upravuje, stojí školská správa na stanovisku, že třeba *přesně odlišovati službu těchto profesorů ztrávenou skutečně ve službě školské od služby ztrávené pouze nebo převážně v duchovní správě*. Kdežto službu na školách nižší kategorie důlnu považovati za stejnorodou se službou učitelskou, služba ztrávená *toliko nebo převážně* v duchovní správě jest služba v podstatě druhu jiného. Rozhodla-li se správa školská započítati tuto službu polovinou bez rozdílu, byla-li ztrávena před zkouškou způsobilosti nebo po této zkoušce, děje se to jen proto, že se přihlíží k větším zkušenostem, jež z duchovní správy si učitel přináší do školy. Pokud pak se týče profesorů, kteří před ustanovením na střední školu působili na školách nižší kategorie aspoň s úvazkem 10 týdenních hodin kromě exhorty, započítává se služba veškerá až na dvě léta z obdobných důvodů, jako tomu jest při navrhovaném započítávání let ztrávených na školách nižší kategorie u učitelů světských, s tím toliko rozdílem, že se přihlíží k delšímu studiu učitelů náboženství.

Zmíněný § 3. neuznává úmyslně při označení působnosti předstředoškolské slova *katecheta*, aby vyhnul se možnosti mylného výkladu, že na mysl měl katechety v užším smyslu, t. j. katechety *systemisované*, a rozeznává pouze služební dobu ztrávenou na školách nižší kategorie *aspoň s úvazkem 10 hodin týdně* a službu ztrávenou *v duchovní správě nebo na školách nižší kategorie s menším úvazkem* (než 10 hodin). První započítává celou kromě dvou let, druhou polovinou, a to, jak důvodová zpráva výslovně uvádí, bez ohledu na to, byla-li tato doba ztrávená před středoškolskou aprobací nebo po ní,

Jest tedy započítati kněžím bez rozdílu, zda byli zaměstnání *pouze* na školách nižší kategorie či zda byli *vedle toho také v duchovní správě činní, jakmile vyučovali aspoň s úvazkem 10 hodin týdních* na školách nižší kategorie s právem veřejnosti, *tuto služební dobu v celém rozsahu kromě dvou let* a to bez ohledu na datum aprobace středoškolské. *Neboť i první i druhí, t. j. i kněží pouze na škole nižší kategorie působivší i kněží vedle toho ještě v duchovní správě činní, vyhovují podmínce v první části § 3. stanovené:* »Profesorům náboženství na středních školách *jest pro postup do vyšších platů započísti dobu ztrávenou na školách nižší kategorie aspoň s úvazkem 10 týdenních hodin*, exhortu v to nepočítajíc«. Kněžím však, kteří působili *jen v duchovní správě* nebo spolu na školách nižší kategorie *s menším úvazkem* (než 10 hodin týdních), nebo jak to důvodová zpráva blíže objasňuje (jsou tato její slova pro výklad § 3. nejvýš důležitá a směrodatná): kněžím, kteří působili *toliko nebo převážně* v duchovní správě, jest službu tuto započítati, zase bez ohledu na datum středoškolské aprobace, *polovinou*. Vyučoval-li totiž kněz — před svým ustanovením středoškolským — na škole nižší kategorie aspoň s úvazkem 10 týdenních hodin, *důvodová zpráva považuje tuto službu za službu skutečně ztrávenou ve službě školské* a rozlišuje ji od služby *pouze* v duchovní správě nebo *převážně*, t. j. *s menším úvazkem než 10 týdenních hodin, v duchovní správě ztrávené*. —

Do zákona, jenž přirozeně usiluje o nejmenší stručnost, nebyl výslovně pojat případ, kde kněz před svým ustanovením na střední školu vyučoval *bez středoškolské aprobace* nikoli na školách *nižší* kategorie, nýbrž — (jako výpomocný katecheta) již na *střední* škole samé. Ačkoli § 3. mluví pouze o vyučování na školách *nižší* kategorie, aby hodiny na nich odsloužené započítával do služebního postupu středoškolských profesorů náboženství, jest samozřejmo, že by bylo přímo proti duchu tohoto zákona, kdyby jeho interpret, drže se litery, nechtěl do ustanovení § 3. zahrnouti i ty kněze, kteří vyučovali, za podmínek právě uvedených, na škole *střední*. Neboť tím, že byli tito kněží již na *střední* škole činní, mají zajisté nárok ještě větší, aby jim tato služba byla aspoň v téže míře započítávána jako započítávána jest kněžím na školách *nižší* kategorie učivším. Kdo tedy bez středoškolské aprobace, před ustanovením na střední školu, vyučoval na *střední* škole aspoň s úvazkem 10 hodin týdních, jest mu rovněž započítati službu tu *v celém rozsahu kromě dvou let*, tomu pak, kdo, byv v duchovní správě, vyučoval spolu na střední škole s úvazkem *menším deseti hodin*, jest započítati službu tuto *polovinou*.

Tento závěr jest příliš samozřejmý, abych nedoufal, že má žádost o příslušný dodatek v prováděcím nařízení, nezůstane ministerstvem školství oslyšena.

Prof. Dr. Lubomír Petr.

První čeští spisovatelé pro mládež.

FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Již tehdy, když v »Časopise katol. duchovenstva« posoudil Vinařický »Myrtový věneček« Marie Antonie, tušil Vincenc Zahradník, že Vinařický sám bude psáti pro mládež. Píše mu 24. června 1829. »Z toho, co jste v letošním prvním dílu časopisu našeho o české literatuře přepěkně poznamenal, *zavírám, že*

sám nyní něco prospěšného pro mládež a takměř opuštěný náš lid český píše.¹⁸⁾

Napsal *Vinařický*, ale až po řadě let, a tu *dobyl si jména znamenitého skladatele knížek pro nejútlejší mládež*. Vynikl hned prvním spiskem, když roku 1838 vydal *»Českou abecedu aneb malého čtenáře knížku první.«* Velikých zásluh získal si vydáním slabikářů a čítanek v letech 1852—1855, které po tři desítky byly učebnicemi na školách v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku, a staly se téměř světovými.¹⁹⁾ Není doceněna práce *Vinařického*, který ve svých čítankách podal vzor, dle něhož jiné upravovány. Co milionů českých útlých duší z nich čerpalo první vědomosti!

Roku 1850 vyšlo nové, docela opravené vydání *»České abecedy«* s názvem *»Čítanka malých«* a brzy potom přepracované vydání obou *»Kytěk«*. Vydala totiž *Vinařický* dvě sbírky šťastně a velmi přístupně veršovaných skladbiček dětských. V Praze r. 1842 vyšla *»Kytka, dárek malým členářům,«* připsaná dítkám *Fričovým* a *Staňkovým*.²⁰⁾ *»Druhá Kytka* básní, bájek, písní a hádanek, s obrázky a notami« vyšla v Praze 1845 a byla věnována dětem *Frant. Lad. Čelakovského*. Za doby *týnské* *Vinařický* z nich upravil *»Kytku básniček. Dárek malým čtenářům*. Nové, rozmnožené vydání dvou *»Kytěk«* (t. j. z r. 1842 a 1845).²¹⁾ V Praze 1852 u *Pospíšila*. Do veršového roucha *Vinařický* oblékl také *»Modlitby maličkých* od sedmého do desátého roku« (na vnitřním listu titul *»Hodinky maličkých«*). Vydal *Karel Vinařický*, farář v *Kováni* u *Mladé Boleslavi*. V Praze 1843. Byly částečně vloženy do *»Slabikáře pro katolické školy v císař. král. zemích«* (tištěn co rukopis ve Vídni 1852. Nákladem školních knih. Verše z *»Hodinek maličkých«* jsou tu rozvedeny v řádky.²¹⁾

Jak došlo k druhému vydání *»České abecedy«* s názvem *»Čítanka malých«* a k novému vydání obou *»Kytěk«*, několik zajímavých podrobností literárních seznáváme z třetího dílu *Vinařického* *Korrespondence*.

Děkan vltavotýnský K. Vinařický vyjednával s nakladatelem *Pospíšilem*²²⁾ o vydání a honorář za obě knihy, ale staral se i o tisk jejich a pečlivou úpravu. Není bez zájmu sledovati postup v té příčině.

¹⁸⁾ *Korrespondence* I. str. 118. list 100.

¹⁹⁾ O rozšíření svých školních knížek *Vinařický* podal v článku *»Jazyk český doma, v chrámě, ve škole a v literatuře«* zajímavá data v *»Čas. Čes. Musea«* 1857. str. 380. Podle úředního výkazu prodalo se v pražském knihoskladu v letech 1853—1857 malé knížky ke čtení, náboženství 210.000, *Slabikáře českého* 490.000 atd. Srovnaj *Předmluva* ke *Korrespondenci* díl III. str. 141.

²⁰⁾ *Dr. Josef Frič*, právník a politik český (1804—1876) přítel *Vinařického*. Synové jeho byli *Josef Václav* (nar. 1829), politik a spisov. český; *Antonín* (nar. r. 1832), český zoolog; *Karel* (1834), obchodník v Rusku, *Václav* (1839), obchodník s přírodními; *Vojtěch* (1844), zemský advokát. — *Dr. Václav Staněk*, lékař a spisovatel český (1804—1871). Byl ve velmi blízkých stycích s rodinou p. *Friče*. *Vinařickému* psal do čítanek a v *Korresp.* je hojně vzájemných přátelských dopisů.

²¹⁾ *Jan Jakubec* v *Předmluvě* ke III. dílu *Vinařického* *Korrespondence*.

²²⁾ *Pospíšil Jan* (nar. 1812 v *Hradci Králové*, zemř. r. 1889 v Praze), podepisoval se *Jaroslav*, aby se lišil od svého otce — *Jana Hostivíta P.* — zakladatele tiskařské rodiny české. *Tiskárna Pospíšilova* byla na počátku XIX. století středem ruchu vlasteneckého a literárního. *Jaroslav Pospíšil* vydával *Květy*, *Pražského Posla*, *Zábavy mládeže*, *Národní kalendář* a j. Nákladem jeho vyšlo přes 500 spisů českých; dcera jeho *Milada* provdala se za *Jana Ottu*, který r. 1870 převzal *tiskárnu* a přivedl ji k velikému rozkvětu.

Dne 13. listopadu 1849 píše Vinařický Pospíšilovi: »Českou abecedu« jsem zcela již přepracoval, takže to bude skoro zcela nová knížka, i miním jí dátí nový titul »*Čítanka malých*«. ²³⁾ Omlouvá se, že jsa zaneprázdněn záležitostmi úředními a školními, nemohl dříve býti hotov, »opisování jde pomalu; avšak co nejdříve budu hotov a Vám to odešlu.« A již dne 2. prosince roku toho posílá rukopis a vyjednává honorář a tisk, připomínaje, že »*Čítanka malých* je zcela přepracovaná a z větší části nová.«

Píšeť Pospíšilovi :

»Text, jenž nyní obnáší psaných 10 archů, vydá 5 archů tištěných malého formátu takového, jaký jest formát školního slabikáře. Písmo, přál bych, aby bylo jak možná hrubé, dětem dobře čitelné. Korrekturu poslední pošlete mi, možná-li po 2 arších po poště vždy s nadpisem »*Druck*« franko, já odtud ji rovněž frankovanou Vám nazpět budu odesílati. Rád bych, aby se vytiskla bez chyby, jak to na školní nebo cvičnou knihu sluší.

Za rukopis počítám si dle úmluvy arch po 5 fl., za 5 archů 25 fl. . a za 10 desk měděných k obrázkům 40, dohromady 65 fl., které po obdržení rukopisu (tabulky již máte, tuším, v rukou), mému švagru Hampseiovi vypláte, začež Vám majetnictví a právo k vydávání *Čítanky* té s obrázky postupují. —²⁴⁾

SMĚS.

Věda ve škole ohrožena! Pokrokový učitel J. Černý vidí černým paragraf ústavního zákona: Veřejné vyučování budiž tak zařízeno, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání. — Pan Černý usuzuje: »Nemáme záruk definitvnosti vědeckých pravd. Vědy se vyvíjejí, opouštějí dosavadní pravdy a budují hypotézy nové! Spor učenců o pravdy může se přenést do školy, ale tam se má přece vyučovat jen tak, aby to neodporovalo výsledkům vědeckého bádání. A tu přijde svoboda učitelova do kolíse: Smím vyučovat také tomu, co již není v souhlase s uznanými výsledky vědy, tomu, co nazve orthodoxní svět učenců snad kacířstvím?« A tak se pan Černý obává, že budou učitelové kaceřování, že vyučují takovým věcem, kterých věda ještě neuznala. « Proto se mu zdá, že onen paragraf rýsuje kolem vyučovací svobody nepřestupný kruh, aby nemohlo býti hlášáno nějaké tak zvané kacířství. « Nejlépe by bylo podle pana Černého, kdyby onen paragraf zněl: »Veřejné vyučování budiž tak zařízeno, jak si ho upraví největší autorita ve vědě, učitel.« Pak by snad byl p. Černý spokojen, či mělo by státi »jak je upraví organisace učitelstva?«

Snad i tam by si našlo kacířství. Doznává sám, že věda neposkytuje stálého a pevného podkladu pro vyučování.

Vychování nelze nikterak izolovati. Tak psal Ph. Dr. G. A. Lindner počínaje vydávati čas. Paedagogium v programu: Ono se nedá zejména odloučiti od pozadí kulturního, jehož nejmenším a nejvýznamnějším jeví se býti výkvětem. Duch obecné vzdělanosti vládne prací vychovatelskou, jelikož i vychovatel, jako každý jiný, jest děckem času a jelikož chovanec má býti vychován v duchu požadavků časových, jak u vzhledu kulturním a politickém, tak i národním a náboženském, *Vychování však proudu časovému nesmí se odezdati slepě*; majíc své stanovisko nejen ve skutečnosti, nýbrž i v ideách, hledí spíše zvelebiti a zušlechtili stav vzdělanosti společenské vlastní svojí silou, ono se stará, by společnost neutonula v brodu a kalu bídného prospěchářství a výdělkářství, v brodu epikureismu, materialismu a nihilismu, a jak se jmenují jedovaté ty výrůstky a výběžky vzmahajícího se sobectví individuálního a kastovního, které nynější společnost ohrožují nebezpečným rozkladem.

Členská schůze středoškolsk. profesorů nábož. konala se dne 22. dub. t. r. v Kř. Akademii. Přítomno 15 členů. Z ven-

²³⁾ Vinařický Korrespondence, díl III. str. 10.

²⁴⁾ Švagr Vinařického Hampseiovi dodal Pospíšilovi rukopis *Čítanky*. Vinař. Korresp. III. str. 11.

kova se dostavili pp. kolegové Pluhař z Nymburka a Matějka z Berouna. Předseda nejprve vzpomenuk zemřelého milého člena p. Jana Kučery, prof. nábož. při st. reálce v Ml. Boleslavi. Přítomní povstáním vzdali čest jeho památce. Předseda dále sdělil příznivé skoncování akce započítávání let z duchovní správy a ze škol nižší kategorie. Ku obšírnému svému referátu v »Čechu« připojil ještě několik poznámek. — Profesor Verich upřímně mu jménem všech poděkoval za všechnu námahu a cesty, které podniknul, aby nám všem co nejdříve zaslouženého započtení služebných let se dostalo. Jednateli uloženo, aby sepsal děkovný list Msgru. Dru. Ant. Stojanovi, který s nevšední láskou od počátku pro nás pracoval a který byl opravdu duší celé té akce.

Jednatel vybízí pp. kollegy, aby věnovali pozornost i příjezdu studentskému sdružení, aby navštěvovali jejich schůze a občas měli tam přednášky. Volných návrhů nebylo. Schůze skončena.

Jan Boháč t. č. jednatel.

Malý vyznavač. Stalo se v Plzni na jedné škole. Ze čtvrté třídy od učitele, který má ve škole kříž a s dětmi se modlí, přišel o přestávce žák do třídy učitele nevěrece. Pozdravil dle svého zvyku: Pochválen buď Ježíš Kristus. Učitel nevěrec jako bodnutý vyskočil a zakřičel na žáka: Co jsi? Hoch zaražený mlčel. Učitel opakoval otázku podruhé a po třetí. Tu žák pravil: Jsem katolík! Ne, zvolal prudce moudrý vychovatel, jsi jezovita. — Hoch s pláčem doma vypravoval, co se stalo. Rodiče byli velmi roztrpčeni a těžce to nesli. Nyní, kde který kluk plzeňský, volá na milého hošiaka z inženýrské rodiny posměšně »Jezovita.« — Jde katecheta po ulici. Proti němu matka s dívkou chodící do školy a synkem chodícím, do první třídy. Dívka vidouc kněze, pozdraví křesťanským pozdravem. Hoch dříve, než matka mohla zabrániti, zvolal: Co to říkáš? Pan učitel nám povídal, že to je ten nejhorší pozdrav na světě. — Krásná výchova mládeže. Běsnění učitelů nese ovoce.

Vyhazují kříže ze škol. Sbor důvěrníků učitel. sborů okresu pardubického oběžníkem z 21. března 1920 poručil učitelským sborům, aby o velikonočních prázdninách byly odstraněny ze škol veškeré znaky církevní příslušnosti, jako kříže, pozdravy a modlitba. Sbor důvěrníků při-

pomíná, »že splnění tohoto příkazu vymáháno bude všemi prostředky po ruce jsoucími.« — V Třebíči na Moravě tak agitovalo proti křížům ve školách, že se tam ujalo opravené pořekadlo: Bojí se toho jako učitel kříže. — Učitel Šáda v Jeřicích nazval kříž, který ze školy vyhodil, odznakem nadvlády Říma a Habsburkův. — V Cholticích na Třeboňsku putupil kříž jakýsi učitel Valášek, bývalý pokrokař, nyní republikán.

Jak upravuje dohodová komise školství na Těšínsku. Mezinárodní komise upravila správu školní v hlasovacím území zvláštním nařízením, které vejde v platnost dnem 1. května. Školství v západní části okresu těšínského bude spravováti zvláštní okresní školní rada, složená z hejtmána jako předsedy, ze dvou zástupců učitelstva českého a polského, ze zástupců církve katolické a zástupce církve protestantské. Poměr církve ke školám zůstane nezměněn.

Učitel — zlodějem. »Právo Lidu« oznamuje dne 22. dubna t. r., že učitel obecné školy ve Zbraslavi J. Bayerle, člen »Sokola« a příslušník strany národně demokratické, nemohl se dostaviti k volbám z toho důvodu, že byl na Masarykově nádraží zatčen pro — sprosté krádeže tobolek. Týž list sděluje, že při domovní prohlídce u učitele Bayerle vykonané byly nalezeny láhve vína a koňaku, které byly v noci v místní lékárně ukradeny. A tací lidé chtějí vzdělávati mravně mládež v naší republice!

Ze školy Habrmanovy. V úterý 13. dubna měla pohřeb učitelka Malá v Brtnici. Skončila tragicky — jako oběť nezřízené vášně tamního učitele F. Nováka, otce šesti dětí, s nímž udržovala nedovolený poměr, který nezůstal bez následků. Dítě sice zemřelo, ale ubohá svedená dívka nemohouc se z neblahého okolí vymaniti na jiné místo, učinila násilně duševní trýzní konec. — Laická morálka!

Konkurs.

Na českých zemských občanských školách v Ústí n. Labem a v Krásném Březně obsadí se po jednom místě zatímního katechety. Katecheta bude míti povinnost vyučovati i na místní škole obecné do zákonné míry hodin. Přijmy dle zákona ze dne 7. října 1919 č. 541.

Žádosti zaslati jest do 10 dnů okr. škol. inspektoru na Mělníku.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč, do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nehraní.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, kalby a
časopisy zasílány buď
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelkou přílehu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Náš nejbližší školský program. — Škola a rodina. — První čeští spisovatelé pro mládež. — Směs.

Náš nejbližší školský program.

Je po volbách do sněmovny poslanců i do senátu a z obojích vyšla Česko-slovenská strana lidová vítězně. Dobyla si druhého místa a jest početně nejsilnější stranou v národě vedle sociálních demokratů. Volbami dokázáno, že naše republika není čistě socialistickou, jak bylo přáním mnohých, a že není možno postavit v čelo státu vládu čistě socialistickou, jak socialisté si přáli a doufali. Věškeren český tisk všech politických stran přimlouvá se, aby nová vláda — jejímž sestavením pověřen m. p. Tusar — sestavena byla tak, aby v ní zastoupeny byly *všechny české strany*. Toto seskupení jeví se v přítomné době vlastně jediným zdravým východiskem pro zdárnou budoucnost našeho státu.

Rozhodné vítězství lidové strany při volbách jest příčinou, že při sestavování nové vlády nelze stranu tu opomenouti, ale třeba i s ní počítati. Neodpírá své součinnosti, stává však své podmínky.

Nepřátelé náboženství počínají si již uvědomovati, že nebude tak snadno, jako se dalo v prvním revolučním Národním shromáždění, vystupovati proti církvi, a naskakuje jim husí kůže, *co bude se školou*, která za režimu Habrmanova vyplula na staré lodičky nepromyšlených a na rychlo přijatých zákonů Hasnerovských (z 25. května 1868 a 14. května 1869) *úplně ve školu beznáboženskou*, v níž sice ještě na čas vyučování náboženství ponecháno, ale pomalu pod záštitou »svobody« svědomí mělo býti odstraněno. S tou školou, kde nátlakem učitelů dítě oloupeno o drahocenný poklad, jenž dědil se s pokolení na pokolení, který nesčetná srdce lidská sílil, v dobách smutných těšil, v neštěstí povznášel a s Bohem v důvěrné obcování uváděl — školou, ze které vypuzena modlitba.

Strach naskočil v duši těch, jimž heslem se stalo, by mládež vyrůstala bez náboženských úkonů, bez modlitby, bez náboženského vyučování. Oni bojí se o školu Habrmanovu, republikánskou, »svobodnou«, která odvrací dítě od plnění povinností náboženských, vykonávání jich znesnadňuje a znemožňuje. Mají strach o školu, ve které dítě nesmí dále spínati rukou svých, nemá duši svou k nebi povznášeti, o školu, ve které zneuctěn a potupen byl kříž Kristův, který odtud odstraněn, rozbíjen a na vozech na smeti vyvezen. Bude dále škola Habrmanova

kteřá horlí pro vyloučení náboženství ze škol, nejen katolického, ale každého náboženství?

Židé zaručili si již své vlastní náboženské školy, ale ostatní lidstvo má být úplně zbaveno náboženské výchovy ve škole. A tento plán židovstva provádí Volná myšlenka, sociální demokracie, liberálové a — pokrokové učitelstvo s ministerstvem Habrmanovým. A o toto [ministerstvo židovstvo by nerado přišlo. Nastává změna vlády, změna ministerstev,*) což aby dobře nalíčený plán židovstva na odkřesťanění národa se pokazil! Třeba troubiti na poplach!

A proto »Tribuna« 5. května přináší zprávu, že o ministerstvo národní osvěty a školství budou se rozhodně ucházet klerikálové a z toho hned veliký strach v řadách socialistů od národních až do Modráškovců. Ti již vidí »rostoucí nebezpečí klerikalismu v republice«, který prý »vztahuje v osvobozené vlasti naši ruce po jejím školství« (Več. Česk. Slova) a klerikálové prý by »znovu začali tam, odkud byli teprve nedávno, vyhnáni po největším úsilí, aby znovu ovládli školy, mládež a s nimi i příští generaci.« (28. říjen.) Milostivě jim nabízí kterýkoliv úřad, »jenom jim nesvěřujte rozhodování nad mládeží« úpěnlivě volá »28. říjen«.

To všechno jen z lásky k té »svobodné« škole, o kterou, jak se domnívají, by je lidová strana připravila.

Ale není tomu tak. My přejeme židům jejich náboženské školy, ale *žádáme ve svobodném státě stejná práva*. Přejeme nevěrcům jejich »svobodné školy«, at si založí své vlastní ústavy, aby na svých vychovancích mohli spatřiti vychvalované ovoce zázračné paedagogiky bez Boha. *Nám at nechají naše školy*, naše náboženské ústavy, at nekonfiskují, neberou, čeho nevybudovali.

Chceme svobodu. *Není však pravou svobodou nutiti rodiče katolické, aby dávali děti na vychování nevěrcům; škole, která je chce vychovávat a vzdělávat bez Boha, která vyhazuje Krista ze škol.*

Československá strana lidová není takovou jako ti, kteří mají plná ústa »svobody« a zatím chtějí, aby všichni smýšleli jako oni, a kdo nechce, toho nutí a tupí, znásilňují. Strana lidová pochopuje »pravou svobodu a sledujíc ji, ponechává ji všem: židům, pohanům, nevěrcům. Ale žádá pravou svobodu i pro křesťany, pro katolíky a volá: *Právo katolických rodičů na vychování dětí šlape se v našem svobodném státě nohama, svobodě svědomí děje se násilí!* Nechceme školu takovou, jaká je dnes, kde *děti katolických rodičů vydány jsou nebezpečí zkázy duševní a mravní* a proto *žádáme, aby pro katolíky zřízena byla škola katolickým náboženstvím veskrz proniknutá.*

Škola jest po právu přirozeným i dle zásad křesťanských zastupitelkou rodičů. Rodičům dal Bůh *právo a povinnost* na výchovu dětí. Nejsou-li rodičové s to, aby dítě sami vychovávali, nepozbývají tím svého vychovatelského práva, nýbrž nastává jim povinnost, aby jiným způsobem o výchovu dítěte se postarali. Berou si tedy na pomoc školu. Ale protože jejich vychovatelské právo trvá, *určují rodičové, kterým směrem se výchova školská má bráti* a ne někdo jiný.

Škola jest pomocnicí rodičů a musí vychovávatí dítky v duchu a smyslu rodičů. Katoličtí rodičové mají právo žádati od školy, aby dítky vychovávala

*) Jak píše »Role«, ministři Prášek, Staněk, Klotáč, Franke, Winter a Habrman drží se svých křesel jako klišé a nechtějí za žádnou cenu odstoupit.

v duchu víry katolické. *Nutiti katolické rodiče, aby dávali děti na vychování škole, která je chce vychovati a vzdělati jinak, jest bezprávím a násilím, páchaném na přirozeném právu rodičů.* A jestli se kde pod jménem svobody násilí takové na rodičích páše, není to svoboda, je to zotročování. Bez porušení práva přirozeného nelze brát děti katolickým rodičům a strkati je do škol, ve kterých se v duchu katolickém neučí. A obzvláště není to svoboda tam, kde katolíci musí na školy platiti!

Těmito směrnicemi řídíce se *katolíci čeští, vždy usilovali o školu náboženskou.* Svůj požadavek projevíli hned po vydání zákonů Hasnerových. Ale slavnostně prohlásiti roku 1894 na prvním sjezdů katolíků československých v Brně:

»Nesouce poctivě všechna břemena na školství a všechna ostatní břemena veřejná, dovoláváme se škol pro katolické děti katolických.«

Tento požadavek opakován na velkých sjezdech opět v Brně roku 1903, v Praze roku 1898 a 1908, roku 1909 v Hradci Králové, roku 1911 v Olomouci a r. 1913 v Kolíně. Ale i na diecesních sjezdech v Příbrami 1895, v Táboře 1896, v Hradci Králové 1897 a 1907 a v Kroměříži 1901. Požadavek ten má ve svém programu i československá strana lidová a *není možno, aby katolíci upustili od tohoto požadavku a nadchli se snad pro dnešní školu,* ve které je náboženství ošlapkem, ve které ničí se duše mládeže, a v níž není možno, by uplatnila se vyučovací zásada, aby vyučování bylo jednotným celkem.

Pravá svoboda ve školství spočívá v tom, *aby žáci byli rozděleni ve školách dle svého náboženství; by zavedena byla jednotnost světského učení s náboženstvím, by pro katolické žáky byli ustanoveni učitelé katoličtí.*

To žádají katolíci pro sebe, ponechávajíce, jako všude, i zde jiným vyznáním úplnou volnost, formulovati si požadavky pro své žáky na školách svých. To jediné je ona *pravá svoboda a volnost, které ve svobodném státě chceme, budeme a musíme se domáhati.*

Slavný anglický spisovatel John Ruskin, »apoštol krásy a altruismu«, praví: »Náboženství uděluje Egyptanům stavby žulové, Židům chrám zlatý, Řekům skvostně vytesané sloupové chodby, křesťanům bohatě malované zdi, ale *nevěře,* která proti náboženství bojuje, děkujeme za ukrutnost a válku, sprostotu a lakomství, moderní národní hospodářství a *za zkázu duše,* jež vyplývá ze všestranného zápasu za vlastní zájmy, vůbec všechny viny pošetilosti a *úpadek nové doby.*« (Uvedeno dle »Naše List.«)

A tuto nevěru chce vypěstovati v české mládeži volná, svobodná, republikánská škola Habrmanova a tím připraviti rodičům trudné chvíle a celému národu úpadek. Svědomití rodičové, rozumní učitelé a přátelé pravé kultury proto volají: *»Pryč z nynější školy, která se je nevěrná, aby vyvolala bouři. Dejte nám školu náboženskou, kde se nám bude dařiti pravá vzdělanost, pravá výchova. Jen jeden jest Bůh, jedna jest pravda a tou jedinou pravdou nechť proniknuta jest škola!*

Rodina a škola.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Tento stručný přehled názorů vůdčích pedagogů novější doby jest nejen naznačením rozsahu práv rodičů ke škole, ale i dokladem, jak málo rodičové z těchto práv těží a jak nesmíme je zanedbávati k nesporné škodě školy samé.

«*K věcem podivu nejhodnějším, s nimiž jsem se v životě setkal, náleží bezmezná pasivita rodičů v nejzákladnějších věcech veřejné výuky a výchovy,*» *dí Otto Ernst v »Právu rodičů ve škole«.* A přece jsou rodičové v první řadě zodpovědní za výchovu dětí. Kdo jiný než oni zakouší hořkost a nesou břímě nezvedenosti dětí?

«Nebude-li nás rodina podporovati, jsou všechny námahy naše marny,» slyšíme ve škole co chvíli. — Tak veliký význam výchovný přisuzujeme rodině a její součinnosti, a přece bychom ji chtěli ve věcech výchovy zůstavovati stranou? Neznamená-li to po stránce výchovné odsuzovati školu k neplodnosti? Právě v zájmu školy a jejího zdaru musí býti rodičům poskytnuta možnost, aby svá práva k veřejné výchově dětí neúčinněji uplatňovali a svůj výchovný vliv za okruh rodinný rozšiřovali.

Má-li býti tento výchovný cíl i v nejširších vrstvách dosažen, musí rodina a škola býti v téměř směru činna. Znenáhla vytvořené zákony výchovného umění byly dosud sdělovány jen mužům a ženám *ve škole činným*. Rodina ve své činnosti výchovné byla odkázána jen ke svému uvážení a ke svému přirozenému taktu.

Na druhé straně nelze popřít, že *škola a výchovná věda se do jisté míry životu odcizily*. Proto tím nutnějším jeví se místo, na němž by se škola a rodina učitelé a rodiče mohli scházeti ke společnému porokování, ke společným úradám o otázkách výukových a výchovných, o všech otázkách úpravy a správy jejich školy, aby budoucně všichni ve výchovném díleúčastnění působili v téměř směru na vychovávaného člověka.

Nuže, jaká opatření třeba učiniti, aby duch a způsob rodinné výchovy přenesen byl do výchovy veřejné, aby tato onou byla oplodněna?

Rodina dociluje svých úspěchů nevelikostí svých poměrů. Druh zná druhu, jeden připojuje se k druhému, pozoruje jeho zvláštnosti, nadřizuje nebo podřizuje se jim, jak toho chvíle zrovna žádá, aby dosáhl svého účelu. Každý výchovný vztah bude tudíž na vnitřní zkušenosti o to chudší, oč se vzdálí charakteru rodiny nebo oč rodiny samy ustanou vykonávati svůj vliv na své děti.

Zda nevzdálily se však naše dnešní školy příliš daleko jak od povahy tak od vlivu rodin? Jsou právě zmíněné požadavky splnitelný v našich školních káseárnách, při naší hromadné výchově? Zda nebylo by nutno jako první požadavek položití silné zmenšení počtu dětí, jež jedné škole nebo jednomu učiteli jsou přikázány?

Dnes ovšem není ani pomyšlení, že bychom mohli naši hromadnou výchovu školní zrušiti nebo aspoň podstatně měniti. Na dohlednou dobu jest nutno s ní počítati. Ale přes to přese všechno i při nynějším způsobu a řádu školy lze učiniti opatření, jež by požadavkům rodinného principu lépe hověla.

Hlavní vada spočívá v tom, že škola pozbyla téměř všeho kontaktu s rodinou. Všechn styk spočívá nanejvýš v tom, že rodičové občas přijdou do scho-

rovny školy, aby s bázní a třesením vyslechli úsečný a suchý, vlídný nebo nevlídný ortel nad svými dětmi. Často žasnou nad tím, jak úsudek učitele naprosto se rozchází s úsudkem jejich, s úsudkem jistě neméně odůvodněným, protože déle pozorovaným a individuelněji nabývaným; ale obava, že by jakýkoli odchýlný názor jimi vyslovený mohl vyvolati nelibost učitele a tím i škoditi dítěti, zavírá jim ústa. Právě tento nedostatek možnosti výměny názorů ukazuje, čeho jest zlárné součinnosti školy a rodiny především potřebí: těsnějšího, srdečnějšího styku rodičů s učiteli. *A tu jsme u návrhu rad* z jednoho školního okrsku vytvořených a zpola z rodičů a zpola z učitelů záležejících. Jim ve společných zasedáních podřízeny buďtež všechny věci, jež týkají se jejich školy, jejich výuky a jejich výchovy. A nejen právo poradné nechť jim náleží, ale i právo návrhu i právo usnášení.

V menších obcích, majících po jediné škole, mohla by místní školní rada býti přetvořena v *radu rodičů*. Ve větších místech rada rodičů rovněž by dožírala ke všem školám a bděla by nad jejich jednotností. V její obor by spadaly nejen správní otázky povahy finanční jako stavba školních budov, učitelské platy, opatrování učebních pomůcek, ale i všechny otázky týkající se školní výchovy jako ustanovování ředitele, školy a učitelů, opatrování podpor, opatrovny, školní stravování, pobyt na zotavenou, školní slavnosti atd.

Myslím, praví *Böhm*, že jen tímto způsobem mohou rodiny nabýti vlivu na školní výchovu. *Rady rodičů jsou však možny a potřebny nejen školám obecným, ale i školám vyšším*, neboť ty se s rodiči svých žáků ještě víc rozešly, nežli školy obecné.

Mohlo by se ovšem namítati, že součinnost a spolubudování rady rodičů ve věcech školních by předpokládaly zvláštní věcné znalosti. S těmi jsou jen učitelé obeznámeni a proto jim jediným přísluší o nich rozhodovati. Součinnost nezpracovaných rodičů mohla by školní věci zavléci jen na mrtvou kolej.

Lze k tomu odpověděti, že každý zdravý rozum disponuje slušnou dávkou soudnosti a nejomezenější z rodičů školní obce sotva budou do rady rodičů vysíláni. K tomu přistupuje velmi závažný moment, ten totiž, že si škola a učitelstvo mohou rady rodičů vychovati. A z toho důvodu pronášíme ještě požadavek druhý.

Ten týká se všeobecného zavedení *večerů rodičů* při všech školách.

(Dokončení.)

První čeští spisovatelé pro mládež.

FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Sazba trvala dosti dlouhou, teprve dne 9. března 1850 posílá Pospíšil první korekturu Čitanky a v dopise připojuje: »Jak ráčíte shledati, dal jsem co možná velkými literami sazeti.²⁵⁾ Vinařický hodně opravoval a měl mnohá přání, kterým však Pospíšil pro nedostatečnou zásobu velkého písma latinského nemohl vyhověti a omlouvá se, vykládá a navrhuje.²⁶⁾

²⁵⁾ list. 22. Vin. Kor. III. str. 18.

²⁶⁾ list. 24. Korr. III. str. 19. a 20.

»Velkou jste nám ráčili učiniti korekturu, jižto potřebnost však pro symetrii na větším díle uznávám. Jenom to zdá mi se nepotřebné býti, aby se nyní str. 9.—14. z téhož většího písma přesadily jako předešlé stránky; vždyť to může býti jako přechod od většího k menšímu, v takovýchto čítankách obyčejný. Byť bych i chtěl v tom po vůli učiniti, nelze to již z nedostatku písma latinského, jímžto str. 1.—8 sázeny jsou, kteréžto nám sotva na tyto stránky stačilo, jak z obrácených literek vysvítá. Že písma toho větší zásobu nemáme, nebudiž Vašnosti dívno a nezděje se jako žebrácké; takových písem má každá tiskárna jenom co na jednotlivé řádky v titulkách potřeby, neboť práce taková, kde by se několik stran takovým písmem tisknouti mělo, je velmi řídká a nevyplatila by vydání za větší zásoby písem takových.

Co je tuto obráceno, dáme při tisku z jedné formy opatrně do druhé; stran toho ráčte být uspokojeni. — Na první stránku nějakou vhodnou vinětu zaopatřím; písmo německé na tutéž stránku budu si muset od jinud vypůjčiti. Akcenty však na latinských *i é á ó ú ý* nemohu změnit, ty jsou k literkám přilíty.

Ostatně dávám Vašnosti vědět, že toho latinského písma, kterým je poslední (16.) stránka vysázena, máme zásobu velkou a že bychom tedy jim, libo-li, v dalším obsahu této čítanky celé povídky atd. tisknouti mohli. Ráčte mně o tom svou vůli projevit. A snad bychom dále měli sázet místo širokého všude ouzké v? jako se nyní pro mládež již vůbec zavádí.

Z dopisu Pospíšilova možno si učiniti dostatečnou představu, jak upravena byla tato »Čítanka malých«, která téhož roku jako nové, docela opravené vydání »České abecedy« vyšla. —

V uvedeném již listě ze dne 2. prosince 1849 nabízí Vinařický Pospíšilovi:

»Chcete-li pak také převzít nové vydávání »Kyték«? Obě o něco rozmnožím; na místě předmluv vložím v ně několik básniček nových. Honorár za arch tištěný 12kový počítal bych na 8 fl. stf. — Projevte mi o tom svůj úmysl.«

Pospíšil návrh Vinařického přijal, vzkázal tak po Hampeisovi a opakuje to v dopise ze dne 9. března 1850, a projevuje obavy, že první vydání není rozprodáno: právě ale jsem se nedávno dověděl z úst p. dra. Staňky, že zásoba jich posud u něho leží; jak velká nevím a stranu toho ještě se doptám.²⁷⁾

Z té asi příčiny zdrželo se vydání a teprve na konci roku 1851 15. prosince posílá Vinařický 2. vydání »Kytky« a píše: »Dle připovědi své odesílám Vám dvě »Kytky« s novým přídavkem 11 básniček k novému vytištění pod titulem: *Kytka Básniček*. Chcete-li na ně náklad věsti — jak umluveno — počítejte text za šest archů po pěti zl. stf. honoráru, který si vyberu na artikulích buď u Vás tištěných aneb ve Vaší kommissi uložených.²⁸⁾

Z jaké příčiny slevil Vinařický s honoráře původně stanoveného na 8 zl. stf. (list z 2. prosince 1849) tři zlaté, není dosti jasno, ale zdá se, že asi Pospíšil nejevil mnoho ochoty náklad věsti a dělal Vinařickému některé obtíže i v příčině úpravy, jak patrně z dalšího textu dopisu Vinařického, kde ponechává Pospíšilovi volbu formátu:

»Zvolíte-li si formát nové Kytky takový, jaký byl, dobře by bylo, aby se tiskly strofy jako prosa, po strofách udule se —.

Zvolíte-li ale formát užší (!) u př. jakó pravopis Hankův, mohou se otisknouti verše, jak stojí, ale ať se na počátku druhých puntíkem neoddělených veršů neklade velké písmě, ale jako v prose kde to má býti, malé, u př.

Holubice.

Sotva bílý den zasvítá,
holubice v polích lítá,
lítá nelení, tam po osení,

²⁷⁾ list 22. V Koresp. III. str. 18.

²⁸⁾ list 79. Korr. III. str. 61. a 62.

a již v ranní době

hledá pokrm sobě.

A když ect.

Vůbec at se šetří papíru, at jsou stránky jak možná vyplněny textem. Kam se dají dva verše postavit do jedné řádky, at se to stane.

Chcete-li mi posílati poslední korektury po poště, budu je přehlížeti; ale jestli myslíte, že by se tím tisk opozdil, a máte-li — jak doufám, doma dobrého korektora, nebylo by toho snad potřeba.²⁵⁾

Jak upravil »Kytku« Pospíšil a jaký jí dal formát, patrno z jeho dopisu Vinařickému 6. května 1852:

»Vytiskli jsme dva půlarchy nového vydání »Kytky«, jichžto korekturu jsme dle Vašnostina nám zanechání sami obstarali; tuto jest ostatek sazby, kterýžto za tou příčinou Vašnostem k nahlédnutí odesílám, že posledních několik článkůků ve Vašnostině nově Jnaznačeném »obsahu« — podle něhož se články z obou Kyték sesazovaly — vytknuty nejsou; položili jsme je tedy pohromadě dozadu, a rače nyní rozhodnouti, má-li pořadí této sazby zůstat, přečtouce spolu laskavě tuto korekturu a odešlouce nám ji zpět. Knížečka tato, zařízením sazby veršů per extensum — náramně proti oběma Kytkám scvrkne, zaujmeť i s notami, které se sázejí, asi dva archy o 16terce, totiž okolo 64 stránek. To však nic neškodí, budou aspoň obě Kytky spojené víc než o polovici lacinější, nežli dříve byly, a tím naši mládeži i učitelstvu vděk poslouženo.«²⁶⁾

Vinařický odeslal korekturu do tiskárny 10. května 1852 a téhož roku knížečka jako »dárek malým čtenářům« vyšla.

Zajímavé by bylo porovnat i a vyhledati — co však nespadá do rámce tohoto pojednání — jak *Vinařický přejal do svých čítanek školních články a básničky ze svých »Kyték« a z oně »Čítanky malých«*. Tak jako »Modlitby maličkých« vloženy byly do »Slabikáře pro katolické školy v císař. král. zemích.« (Ve Vídni 1852)²⁷⁾ a zkráceně je má »Čítanka a počátky mluvnice i pravopisu pro první třídu katolických škol v císařství Rakouském« (V Praze 1856) na str. 41. až 45. a »První čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském« (v Praze 1863), tak básničky a říkadla z »Kyték« tvořily základ *prvních čítanek pro školy*. V téže úpravě, jaké dal Pospíšil »Kytce«, tisknův básničky per extensum, zařadil je pak Vinařický do školních čítanek.

(Pokračování.)

SMĚS.

Návrh zákona o školské správě.

V Národním shromáždění přijat byl návrh nového zákona o školství. Slát ponechává si nejvyšší správu veškerého vyučování a dozor k němu, a výkonným nejvyšším orgánem, až na školství vojenské a zemědělské, bude ministerstvo vyučování a osvěty. Zemské školní rady se zrušují. V každé župě budou župní rady školní, jež částečně převzou působnost zemské, částečně okresní školní rady. V čele bude župan jako předseda, tedy osoba politická, právník. I ná-

městkem županovým bude státní úředník. Zasedati budou v každé župní radě nejméně tři zástupci učitelstva, nejvíce pět (počet jejich určen bude samým ministrem). Zvolí si je učitelstvo na župních konferencích, a to obecně i občanské školy společně. V národně smíšených župách bude voliti i národní menšina učitelská, tvoří-li aspoň menšina 20 proc. všeho obyvatelstva (jednoho zástupce), ostatní volí národní většina. Vždy však musí mezi zástupci býti alespoň jeden učitel ze škol občanských. V župní školní radě je zastoupeno dvakrát tolik občanstva, co zástupců učitelských. Volba jich konati se bude dle národních skupin v župním zastupitelstvu a

²⁵⁾ Korresp. III. list 79. str. 61. a 62.

²⁶⁾ Korresp. III. list 104. str. 85.

²⁷⁾ Jan Jakubec v předmluvě ku III. dílu Vinařického Korrespondence, str. VI.: »Verše tu jsou rozvedeny v řádky. »Slabikář« byl vydáván v četných vydáních; Vinařický v pozdějších z nich značně upravoval znovu.«

má být mezi nimi školní lékař. — Místní školní rady zůstanou. Jejich působnost bude asi táž jako doposud. Jen složení bude jiné. Zastoupeno v nich bude učitelstvo třemi až pěti členy, dle počtu tříd. Zastupců občanstva musí být aspoň dvakrát tolik, co učitelů. Pro školy střední, odborné (s vyloučením hospodářských akademií a jiných škol zemědělských) a pro ústavy učitelské zřídí se zvláštní ministerští inspektoři (na místo zemských). Ministr vymezí jim obor i obvod působnosti, sídlo i dietní paušál. Pro školy obecné a občanské a podobné ústavy výchovné zřídí se župní inspektoři a inspektoři obvodní. Župní inspektoři budou státními úředníky, obvodní budou prozatímní. Ale i pro obecné a občanské školy může zříditi ministr určitý počet míst inspektorů ministerských.

Školní prázdniny. Ač teprve nedávno bylo oznámeno, že letošní vyučování ve školách bude o 14 dní prodlouženo a že školní rok skončí až v červenci, oznamují nyní denní listy, že z důvodů mimoškolních (otázka zásobování pro velkou Prahu, pak sokolský slet, jehož pořadatelstvo si vyžádalo všechny školní budovy ve Velké Praze) upravují se pro letošek školní prázdniny takto: 1. V hlavním městě Praze: a) na obecných a občanských školách v Praze VII., Bubeneč a Dejvicích ukončí se školní rok 1919-20 ve středu dne 18. června; b) na ostatních obecných a občanských školách v Praze v sobotu dne 19. června 1920; c) na školách středních (ústavech učitelských, obchodních a odborných) v Praze v úterý dne 22. června 1920. Toho dne nebude vyučování, nýbrž po vhodné závěrečné slavnosti rozdají se výroční vysvědčení. — 2. V ostatních místech na všech školách ukončí školní rok ve středu dne 30. června 1920. Zkoušky přijímací do I. tříd v Praze 22. a 23. června, jinde 30. června a 1. července 1920. — Tak upraven začátek prázdnin. Ale je do té doby ještě měsíc, a tu změny nejsou vyloučeny. Všechno je možné. Začátek příštího školního roku prozatím staven na 1. září; avšak i do té doby je ještě dlouho, a změna i tu není vyloučena.

Jednotná škola jest vlastně nyní u nás. Jak se v ní daří katolíkům, je známo. Je to vlastně škola protikatolická. Ve Francii, Itálii a Anglii má být zaveden jednotný typ školy, ve které by vyučoval »jednotný učitel dle jednotné osnovy«. »La Croix« správně nazývá tento pokus velmi nebezpečným pro

katolíky a Vanschall (Londýn) praví, že jest nožem zpřímá položeným na hrdlo katolických škol, a tudíž i katolické výchovy ve škole vůbec. »Jednotná škola« nestaví se sice proti vyučování náboženství, ale staví se proti náboženské výchově ve škole. A tu vězí zlo »jednotné školy«. Rodičům, kteří chtějí mít své děti nábožensky mravně vychovány, zavážou se oči tím, že se ponechávají ve škole vyučování náboženství a snad modlitba a kříž; ale výchova je taková, jakou si ji přejí mít ti, kdož mají ve státě moc, avšak nemají žádného náboženství.

Inspektoři náboženství. Věstník jednot duchovenských brněnské a olomoucké (r. XIII. č. 4.) píše: Již před válkou u nás (v brněn. diec.) se mluvilo o ustanovení zvláštních inspektorů, nyní také *němečtí katecheti v Praze* o ně žádají ve své resoluci; podobně také v Solnohradě katechetický spolek se pro to vyslovil. Oduvodnění je na snado. Zkouška z náboženství, jak nyní je zvykem, bývá často jen »odfíkáváním katechismu«; děkan neřekne katechetovi obyčejně nic. A přece by mělo být účelem zkoušky, aby inspektor posoudil, jak katecheta si počíná, zda dovede děti metodicky správně vyučovat, na jejich cit působit a je — a to je hlavní — k životu dle víry navádět. Inspektor má katechetu upozornit na nedostatky a chyby. K tomu je však třeba, aby inspektor byl odborně vzdělán, všiml si nových proudů a pokroku v pedagogice i v metodice a aby sám byl katechetou vzorným a praktickým a to i v tom smyslu, že dosud skutečně vyučuje. Těchto všech vlastností i těžko však požadovati od děkana, který má dnes mnoho jiných a různých prací. Bylo by tedy vyučování náboženskému ku prospěchu (a o ten se jediná jedná), kdyby byli jmenováni inspektoři, kteří by měli schopnosti a chuť úplně se svému oboru věnovati. — Myslí asi navrhovatel, aby byli ustanoveni, jako jsou u nás pro školy městské, zvláštní inspektoři náboženství pro všechny školy. Tím by ovšem děkanům (vikářům) odpadla zkouška z náboženství, nad čímž by zvláště za dnešních poměrů netruchlili.

P. T. Odběratelům »Vychovatele«. Ač neradi, oznamujeme, že následkem 100 procentního zdražení papíru, jakož i opětného zvýšení platů a jiných potřeb, zvyšujeme předplatné běžného ročníku o 4 K. Žádáme o případné doplacení nebo předplacení přiloženou složenkou.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 20 Kč. půlletně 10 — Kč. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 22 Kč., do ostatních zemí 24 Kč. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nebrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast. pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

† František Pohunek. — Škola a rodina. — První čeští spisovatelé pro mládež. — Směs.

† František Pohunek.

V časných hodinách ranních, dne 24. května t. r., na Svatodušní pondělí, zemřel mezi svými knihami v Karlíně po krátké nemoci, následkem útrap vyživovacích v době války i v době dnešní, zasloužilý farář a bývalý pražský vikář, spisovatel *František Pohunek*, kterýž zaslouží v listě našem čestné vzpomínky. Byl jeho spolupracovníkem — práce jeho, zde uložené, jsou i dnes ještě na výsost časovými — a po šest let redaktorem.

Když roku 1891 přejala družstvo Vlast od nakladatele V. Kotrby list věnovaný zájmům křesťanského školství, „Vychovatele“, — ročníkem VI. — představil se odběratelům a čtenářům nový, družstvem zvolený redaktor, kaplan u sv. Štěpána, František Pohunek, úvodním článkem. V něm *klade důraz na potřebu nejen vyučování, ale i vychování školní mládeže na základě náboženském.*

Čtenářům starších ročníků nebylo ovšem jméno jeho neznámo; naopak dodávalo mu úctyhodné váhy a bylo zároveň zárukou, že obsahová úroveň časopisu stoupne. Vždyť čtenáři znali jeho „*Pestré listy o moderním školství*“ v ročníku III. a IV., v nichž spisovatel podrobil ostré kritice moderní školu beznáboženskou — *není ještě škola náboženskou, stojí-li na školním rozvrhu vyučování náboženství křesťanskému, nýbrž náboženskou stává se škola duchem křesťanským, kterýž ji ovládá*, — ukázal kam vede její výchova, a vyložil poměr školy k rodině, státu a církvi.

V témž duchu obrany školy náboženské nesly se i stati jeho v ročníku IV. a V. pod názvem: „*Z milosti Boží, či z milosti lidu*“. Jméno jeho bylo známé, vždyť proniklo až do Ameriky, odkud jakási Františka Gregorová, ředitelka „High School“ v Michiganu poslala do českých liberálních listů článek, v němž zastávala se proti Pohunkovi škol beznáboženských.

Převav redakci „Vychovatele“, pokračoval Pohunek ve svých důkazech o potřebě školy náboženské. Tím směrem nesou se články v ročníku VI. (1891):

Dějepisné ideály p. Sokolovy. Jen hezky poctivě a lidsky. Náboženství a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný sjezd učitelstva a přátel školství, konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Vyšlo i ve zvláštním otisku.) V ročníku VII. (1892): *Některé glossy ku chvalořečem o Janu Amosu Komenském. Jedním dechem studené i horké. O potřebě náboženství ve výchově mládeže.* »Oprávcům« *Otčenáše. O vyučování náboženství. Školství pražské.* V r. IX. (1894): *Národ, církev, škola. Proudý — různé.* V ročníku X. (1895): *Paedagogika katolická — proč se jí přidržujeme přese všechny snahy moderní. Paedagogika moderní — jaké snahy jeví se v ní a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.*

Pohunek jest ještě redaktorem ročníku XI., kde není žádné jeho delší práce (jen posudky o knihách), ale již v druhém čísle ročníku XII. oznamuje: »Jelikož mi při nynějším valně oslabeném zdraví není více možno věnovati tomuto listu dostatečnou péči, skládám tímto číslem jeho redakci«.

To asi také bylo příčinou, že Pohunek rozloučil se toho roku s kaplanstvím v Praze, žádal a také obdržel místo faráře v Liblíně nade Mží na Královicku.

František Pohunek pocházel z Benešovska; narodil se dne 20. dubna 1846 v Petroupíně, fara Okrouhlice; studoval v blízkém Benešově a pak v Praze. Roku 1871 rozhodl se vstoupiti do pražského semináře, kde roku 1875 byl na kněze vysvěcen a poslán za kaplana do Vildštejna na Ciesku. Po třech letech stal se kaplanem v Libni, pak u sv. Mkuláše na Malé Straně a odtud přešel ke sv. Štěpánu. — Na faře v Liblíně pobyl jen rok; již r. 1898 stal se farářem v Karlíně.

Již jako kaplan byl Pohunek jmenován arcibiskupskou konsistoří *náboženským komisařem* na školách Kladenských; a když stal se farářem v Karlíně, znovu jmenován komisařem náboženským na obecných a měšťanských školách v Karlíně, kterýž úřad zastával od r. 1900 až do r. 1908.

V době, kdy byl redaktorem »Vychovatele« napsal Pohunek do Rádce Duchovního (1895) delší stat: *Sliby a chyby školy bezkonfesijní.* A v témž časopise roku 1894 jsou dvě pěkné jeho katechese: *O písmě svatém* a *O ústním podání.*

Z dějin vychovatelství napsal do IX. ročníku »Vychovatele« články: *Vincenc z Beauvais. Viktorin z Feller; Jan Josef Alemand.* Do XII. roč. *Řehoř Girard,* a do Rádce Duchovního r. 1896: *Vzor dokonalého učitele* (Bl. Jan de la Salle).

Články ty, o školství zvlášť, jsou i dnes časovými, právě tak jako vlastním nákladem roku 1888 vydaný spisek: *Boj o školu.* Obratným pérem svým ukazuje Pohunek, že mužové nepředpojatí (Bluntschli, Thiers, Macchiavelli, von Müller, Dr. Wiese a j.) vidí *jedině ve škole náboženské záruku bytí a vlastního blaha každé země.* Výrokem slavného komorního rady pruského von Rönne (Ludvík Moric v. Rönne, právník a publicista něm. 1834—1891, protestant) dovozuje, že *církev jsouc suverénnou, jako každý stát, má i práva žádati za úpravu školy ve smyslu náboženském.* To jsou i požadavky dneška.

Na otázku: kdo si přeje školy beznáboženské, přichází k tomuto výroku: »Lidé bez víry, lidé, kterým víra jako víra, náboženství jako náboženství: lidé, kteří se svým náboženstvím udělali krach, tedy náboženští bankrotáři, svobodní myslitelé, liberální páni učitelové, liberální novináři, dále všichni lidé, kteří si kupují rozum teprv po krejčářích v liberálních novinách, protože se jim ho nedostalo s hůry, konečně i nejúsilovnější — svobodní zednáři. (str. 29.) A odpověď tu můžeme dáti i my dnes v poměrech, jaké u nás se jeví!

Pro svou zapracovanost do prací o školu náboženskou, byl Pohunek slavnostním řečníkem na všeobecných sjezdech katolíků československých. R. 1894 v Brně mluvil na thema: *Církev, národ a škola*, a na sjezdu v Praze roku 1898 promluvil o *církvi katolické jako vychovateli v minulosti*.

Ve všech jeho pracech z oboru školského jeví se výborná znalost, sneseno tu velmi mnoho látky a výroků spisovatelů a státníků. Pohunek ovládal celou světovou literaturu, jak tomu svědčí četné citáty ze spisů německých, francouzských, anglických, italských, španělských, latinských a řeckých v dílech uvedených, ale i v článcích napsaných do *»Vlasti«* (Různé bejli z českého Parnasu, Volné listy, Upřímné slovo o lásce k vlasti a j.), a v samostatně vydaných spiscích (Satan a jeho říše — 1889, — Staropohanské štěstí, svoboda a lidskost — 1887, — Antika a křesťanství — 1904 a j.)

Literární práce Pohunkova bude zajisté oceněna perem povoláním; zde zmínili jsme se jen letmo o některých pracích jeho, do našeho oboru spadajících, abychom vzpomněli jeho při smrti jako spolupracovníka a kdysi redaktora našeho listu. Čest jeho památce!

Kšš.

Rodina a škola.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Že vliv rodiny ve výchově se dnes málo uplatňuje, není jen důsledkem hospodářského vývoje. Jeť pracovní doba otců po většině již tak zkrácena a mzdy jejich tak zvýšeny, že není nutno, aby ještě matka chodila za výdělkem. Všechna jejich síla mohla by teď býti věnována rodině. Ale rodičům chybí jednak vědomí skutečné zodpovědnosti, jež jim z toho, že mají děti, vyplývá, jednak nedostává se jim i znalosti správného postupu v mnohých otázkách, jež výchova a zvláště vztah školy a domova stanoví.

Zakládáme-li jesle, opatrovny, útulky, domoviny mládeže, opatřujeme-li děti ve škole stravou, šatstvem a chceme-li tím nahrazovati, co rodiče ve svých povinnostech zanedbávají, pak nevytrháváme zlo s kořeny a nenahrazujeme ho ničím zdravým. Především jest nutno hospodářskými opatřeními obnoviti zase rodinu a pak připomínati pedagogickými způsoby rodičům jejich výchovatelskou povinnost a podporovati je v jejím plnění. A tomuto cíli mají předně sloužit. večery rodičů.

Večer rodičů může mít tento průběh: Přednáška učitelova, po případě jen na podněty se omezující, uvede rozpravu v proud. Tam, kde se večery již vžily, může o přednášku býti požádán i některý otec nebo matka. V prvních dobách přirozeně neobejdou se večery ty bez jisté ostychavosti, rodiče netroufají se ještě pronášeti svá mínění a přání, ale ostychavost ta velmi rychle mizí. Záleží jen na dobrém vedení. Docílovali jsme, sděluje Böhms z vlastní zkušenosti, velmi živých diskusí, v nichž matky nikterak nezůstávaly za otců.

S počátku bude dost na tom, když rodiče se dostaví. Ne proto, že si od toho slibují zábavu, světelné obrazy, produkce dětí, nýbrž pro věc samu. Jakmile přišli, záleží na dovednosti pořadatelů, tedy učitelstva, aby tuto novotu učinili jim zajímavou. (Kdo přes to zůstane doma, zbavuje se práva spolumluvit)

do školní výchovy svých dětí). Látky z hovoru jest dost, a jsou to zvláště tělesné a duševní vlastnosti dětí, jež mohou býti uvažovány. Vždyť i nyní, v oněch řídkých stycích rodičů se školcu, kdy rodiče jednou za čas se přicházejí do sboroven na prospěch a chování svého dítěte ptáti, dovidají se učitelé mnohých zajímavých a důležitých sdělení, cenných pro správné posouzení individuality žákovy. Rodiče naučí se od školy správným měřítkům pro posuzování svých dětí, a škola zase dostává od rodičů mnohý doma odpozorovaný material, jenž musí býti uspořádán a správně oceněn.

Bylo by nesporně velmi výchově na prospěch, kdyby škola a rodina, zvláště v příčině vedení dětí a užívání kárných prostředků, postupovaly jednotně. K vzájemnému dorozumívání o těchto prostředcích mají večery rodičů sloužiti.

Domov může podporovati školu, dohlíží-li, aby domácí úkoly, jimiž školní vyučování vniká do rodiny, byly ve smyslu školy a dle jejího návodu konány. I o tom může býti zjednáno jasno dohovorem ve večerech rodičů.

Nechť škola dávala si dosud všecku práci, aby sloužila ideálním a praktickým cílům výchovy, přece jen se změněnými poměry časem vystupuje do popředí ta nebo ona otázka, jež si naléhavě žádá řešení a vytknutí určitého hlediska. Jednou jest to otázka týkající se vyučování náboženství, podruhé dějiny, jindy zase vhodné poučení o životě pohlavním nebo koedukace a podobně. Večery rodičů budou vždycky vítanou příležitostí, aby rodičům otázky tyto byly náležitě objasněny a s druhé strany i mínění rodičů vyslechnuto, aby rodina a škola nepracovaly proti sobě ke škodě jedné i druhé.

V době přítomné na př. názor učitelů na vyučování náboženské a náboženskou výchovu velmi podstatně se liší od názoru a přání velké většiny rodičů. Nemá pochyby, že by večery rodičů zmírnily odmítavé hledisko vychovatelů školních a že by jimi nalezena byla cesta ke překlenutí těchto rozporů. Není přece možno, aby škola mohla si přáti nedůvěry rodičů anebo aby chtěla mládež vychovávat v duchu výchově domácí úplně se přičicím, jako s druhé strany není možno, aby poučení se strany školy nemělo vlivu na snášelivost náboženského smýšlení rodičů určitému vyznání náležejících. Již ta okolnost, že do večerů těch docházeli by rodiče různého vyznání náboženského i politického, mělo by jistě v zápětí vzájemnou šetrnost k různému přesvědčení,

Když byl vyčerpán předmět, jenž byl pro večer určen, rodiče mohou si pak s učiteli pohovořiti i o osobních záležitostech svých dětí. Z té příčiny lze doporučiti, aby ve větších místech nebyli zvaní rodiče všech žáků, nýbrž rodiče žáků začátečníků nebo zase žáků již pokročilejších a dospělejších podle pedagogického účelu, jehož chce večer docílit.

Obě instituce, rady rodičů i večery rodičů, měly by tudíž tak přesně vymezené obory činnosti, že by nebylo třeba se obávat konfliktu obou. Večerům rodičů náleželo by zdokonalovati vztah školy a rodiny, hlavně poučováním rodičů o opatřeních školy a obráceně podporou učitelů, zprávami rodičů o svých domácích zkušenostech. Usnesení by se v nich nedálo.

Rady rodičů však, jež volbou údů na delší dobu staly by se trvalou institucí, rokovaly by s učitelstvem o nových a doporučení hodných námětech výuky i výchovy a tak by umožňovaly vliv rodin na správu školy.

První čeští spisovatelé pro mládež.

FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Dokončení.)

Nebude snad nemístno ukázati aspoň na příkladě, na básničku uvedené v onom dopisu Vinařického ze dne 15. prosince 1851, jak asi zařazovány do čítanek básničky z »Kytky«.

Pospíšíl dal úpravu básničky o holubici tuto:

Holubička.

Sotva bílý den zasnívá, holubice v polích lítá; lítá, nelení tam po osení, a již v ranní době hledá pokrm sobě. A když najde tam zrněčko, zaplesá její srdéčko. Mine hodina. Nezapomíná holubice matka na svá holoubátka. Prázdná domů nepřiletí; pokrm nese pro své děti. Děti čekají a zavrkají, když se jejich máti nazpět domů vrátí. —

Více než ta holubinka pečuje o mne matinka; práce nešetří, i když jsem větší, miluje mne stále: to jí buď ku chvále!

V této úpravě ponechal ji Vinařický i v čítankách školních.

Máme po ruce čtyři čítanky pro první třídu, které po tři desetiletí byly učebními knihami na školách našich. »Čítanka a počátky mluvnice i pravopisu pro první třídu katolických škol v císařství Rakouském« (v Praze 1856) otiskuje »Holubičku« v oddělení druhém, ustanoveném k mluvnickému rozebírání, na str. 84. a 85. článek 83. Tak i »První čítanka a mluvnice pro katolické školy v císařství Rakouském« (v Praze 1863), otiskuje ji s málo pozměněnou interpunkcí, jako článek 112, na str. 58. a 59. »První čítanka pro obecné školy« (v Praze, 1876) má na str. 49. článek 103. básničku tu (změněna opět interpunkce a pravopis slova »větší« ve »věčší«).

Ale básnička ta, rozdělena na čtyři sloky, dostala se, zajisté pro svou něhu a oblíbenost u dětí, i do nových čítanek²⁸⁾, které vydali Jan Štátný, Jan Lepař a Josef Sokol. Tak na př. Čítanka pro školy obecné (vydání ve třech dílech, díl I. třetí vydání v Praze 1880) má básničku tu, v téže úpravě, na str. 79 čl. 58.

»Holubička« byla také zhudebněna a zpívána na školách. Ve »Zpěvníku pro žáky škol obecných a měšťanských« (na základě učebné osnovy se zvláštním zřetelem k novým čítankám vydal Josef Vlk²⁹⁾, učitel na c. k. české vzorné škole při c. k. Pražském ústavu učitelském. Stupeň I. Písně pro první rok školní — Praha 1880. Rohlíček a Sievers) je pod čís. 20. »Holubička«. Tu uvedeno, že slova jsou z 1. nové čítanky a *nápěv od Em. Vašáka*.³⁰⁾

Vděčná byla by úloha sledovati a porovnávat i jiné básničky a povídky a zjistiti, od koho která pochází, jak do čítanky Vinařického se dostala, ukázati, jaké oblíbené se těšila; a tak by se dokázalo, jak dalekosáhlé a dosud neoceněné zásluhy má Vinařický nejen o čítanky, ale o literaturu pro mládež.

Vinařický budoval základy k původní české literatuře pro útlou mládež; on hledal a získával pracovníky pro své čítanky a tím povzbudil mnohé, že počali psáti pro mládež a tak tato ne na překladech, ale pracemi původními dále se mohla vzdělávati.

²⁸⁾ Roku 1878 ustanovena komise pro zpracování nových čítanek pro školy obecné. Předsedou komise byl Jan Štátný, český pedagog.

²⁹⁾ Josef Vlk, český pedagog, spisovatel a hudební skladatel, napsal hojně spisů metodických, přispíval do beletristických a pedagogických časopisů.

³⁰⁾ Em. Vašák (1818—1891), hudební skladatel český, vynikl v oboru skladeb sborových, mnohé jeho písně a sbory znárodněly.

Vinařický to byl, který *ve svých čítankách shromáždil první pracovníky o původní literatuře pro mládež*. Nejsou v čítankách *Vinařického* podepsáni spisovatelé u článkuů, ale z prvního rozvrhu *Vinařického* k čítance, poslaného *Josefu Jirečkovi* 21. listopadu 1851⁸¹⁾ poznáváme, že v čítankách byly až na několik jen málo překladů články *vesměs původní* a zastoupeni tam byli vedle starších spisovatelů: *Antonína Jar. Puchmajera* (1769—1820), *Františka Jana Svobody* (1803—1844), *Matěje Šichry* (1776—1830), téměř všichni současníci *Vinařického*, které tento za spolupracovníky pro čítanky získal. V rozvrhu tom jmenuje *Vinařický*, že práci poslali: bratři-učitelé *Bačkora Josef* (1803—1876) a *Štěpán* (1813—1887), *Vincenc Bíba* (1820—1906), *František Doucha* (1810 až 1884)⁸²⁾, *Boleslav Jablonský* (1813—1881), *Václ. Jar. Pícek* (1812—1869), *Frant. Sušil* (1804—1868), *Václav Štulc* (1814—1887)⁸³⁾, *Jiří Slota* (1819—1882),⁸⁴⁾ dr. *Václav Staněk* (1804—1871).

Vinařický sám připomíná, že snad také něco pošle *František Vacek Kamenický*, který skutečně píše *Vinařickému*:

„Abych aspoň poněkud žádost Vaši vyplnil a dobrou vůli projevil, posílám Vám šestero jakých takých básniček, ubožátek, chudobiček, nevěda, budete-li jich potřebovati pro svou čítanku.“⁸⁵⁾

Připojili se i jiní, tak na př. *Jan Karel Škoda*⁸⁶⁾, *jemuž Vinařický* 17. června 1853 děkuje za pět článků; ale opatrování spolupracovníků dalo *Vinařickému* dosti práce, vždyť píše 15. listopadu 1851 *Josefu Jirečkovi*:

„Budu pozejtří psáti několika svým známým, aby mi v tom druhu artikul přispěli. Neb co posud máme, bezmála všecko přeložené, aneb přesahující pochop nejútlejší mládeže, pro kterou zde pracovati jest. Na mé dobré vůli neschází, abychom podali mládeži naší milé něco záživného.“⁸⁷⁾

Tím větší stává se zásluha *Vinařického* a litovati jest, že v čítankách jeho nejsou u článků uvedena jména spisovatelů.

Oceňuje význam *Vinařického* v české literatuře píše *Dr. Arne Novák* :⁸⁸⁾

Líbezný duch ušlechtilého kněze, jenž v dobách největší tísně ukázal se nezištným a obětavým druhem Čelakovského, záhy obrátil se k literatuře pro mládež v Čechách, jeden z prvních. Jeho básně a říkadla pro děti »Kytka básniček« (1842—1845) i »Modlitby Malíčkových« (1845) svou roztomilou naivností a úsměvnou něhou získaly si srdce dětská; což platí o jeho čítankách pro školy obecné.«

⁸¹⁾ *Josef Jireček* (1825—1885), literární historik, r. 1871 ministr kultu a vyučování; jako konceptní adjunkt v ministerstvu hrab. *Lva Thuna* byl výtečnou silou při vydávání školních knih, tehdy podniknutém ministerstvem. V *Koresp. Vinařického* jsou četné jeho i jemu dopisy.

⁸²⁾ *Fr. Doucha* omlouvá chorobou, že na ten čas nemůže psáti pro čítanku školní, zasílaje malíčkovitě, hodil-li se. *Koresp.* díl III. str. 134. list 163 ze dne 27. května 1853.

⁸³⁾ *Štulc* slíbil *Vinařickému* články pro druhou čítanku. V lednu 1855 dne 18. snažně žádá *Vinařický* za urychlení zaslání těch článků a prozrazuje svůj úmysl, který však neuskutečnil, »v čítance na příhodných místech udati, v jakých poučných spisech by se naše mládež dalšího poučení dočísti mohla.« (*List* 268. *Kor.* III. 204). — *Štulc* zasilá za sebou tři zásilky (*listy* 270., 271. a 274. *Kor.* III. 205 a násl.)

⁸⁴⁾ *Jiří Slota*, básník a spisovatel československý, spisov. jménem *Rájecký*, za ministerstva *Thunova* věnoval se školství slovenskému, později byl ředitelem »Spolku sv. Vojtěcha«, má veliké zásluhy o rozšíření osvěty mezi Slováky.

⁸⁵⁾ *Frant. Jar. Vacek-Kamenický*, kněz buditel a básník (1806—1869). — *Koresp.* III. str. 60. list 76

⁸⁶⁾ *Jan Karel Škoda* (Příbramský) (1810—1876) byl od r. 1833 kaplanem na rozličných místech a od r. 1848 katechetou při české vzorné škole na Novém Městě pražském a profesorem katechetiky na theol. fakultě; vydal »Katechetiku«, psal mnohé články pedagogické, povídky pro mládež i spisy vzdělávacelné. R. 1852 vydal: *Povídky pro mládež dospělejší*.

⁸⁷⁾ *Koresp.* III. str. 57. list 72.

⁸⁸⁾ *Dr. Jan V. Novák* a *Dr. Arne Novák*. Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až na naše dny. (2. vyd.; Olomouc 1913) str. 208.

A dále vykládá:

Veršovanou literaturu pro mládež vytvořili Karel Vinařický a František Doucha, lehcí, jadrní, půvabní mistři drobných deklamovánek ze života dětského v rámci šťastné idylly.³⁹⁾

Tak jako pro útlou mládež bylo »bezmála všechno přeložené«, jak Vinařický doznává, tak i literatura pro mládež dospívající dlouho nevytvořila spisů formou a duchem původních, nýbrž žila z překladů (překládání: Křištof Schmid, František Hoffman, Gustav Nieritz) s napodobením písemnictví německého. Nehledíme-li k ojedinělé, starší práci Vojtěcha Nejedlého⁴⁰⁾, byla to *Marie Antonie Dobroulastka*, která byt i jí vytýkal dr. A. Novák »modní sentimentalitu klášterní« a »silnou tendenci moralisující«, ve svých povídkách i když byly psány »po stopách oblíbeného povídkáře« pro mládež Kr. Schmida, přece jen položila základ k původní vlastenecké literatuře pro mládež dospívající.⁴¹⁾

Jako za K. Vinařickým, tak i za Josefou Pedálovou následuje řada těch, kteří píš povídky pro mládež.

Vinařický do svých čítanek pojal i články poučné pro mládež; i tu získal mnohé spolupracovníky a toužil po tom, aby spíše než časopis pro mládež, vydávány byly jednotlivé poučné dobré knížky.⁴²⁾ A to dovedl v »Dědictví maličkových« od r. 1859. Královéhradecký pedagog a kněz Josef Antonín Šrůtek (1822 až 1901), dědic snah Zieglerových. Ten shromáždil do řad spisovatelů »Dědictví« katolické povídkáře v čele s Františkem Pravdou (1817—1904) a Josefem Ehrenbergem (1815—1882) i četné spisovatele poučných a vzdělávacích spisů pro mládež.

Z nepatrných začátků, na nichž pracovali naši kněži buditelé a naši katoličtí spisovatelé, vzrostla česká literatura pro útlou mládež i pro mládež dospívající v řadu nepřehlédnou, v níž však vždy na prvním, čestném místě sluší jmenovati *Josefu Pedálovou a Karla Vinařického*.

SMĚS.

Vyučování bez vychovávání jest kusé. Profesor *Dr. Fr. X. Harlas* ve článku »*Umělecká výchova*« ve Věstníku českých profesorů 1908—7 napsal: »Školské vzdělání všeobecně jest kusé, polovičaté, ba jednostranné. Neboť tolik vyšlo na jevo, že tu u nás jen duch na úkor srdce podrobován promyšlenému a důkladnému cviku, a že moderní škola na protináboženském základě postavená nám odchovává občana, který jest jakýmsi národohospodářským strojem, inteligentním člověkem, vládnoucím všemi

vědomostmi, jichž potřebuje k uhájení materiální existence (a i tu jest dosud hojně mezer), — občana, který ale jinak se přidržuje nemilosrdně egoismu antiky. — Především a především jsem tu »já«, nechť zástupy těch »jiných« při tom zaniknou!... Pozorujeme, že na vzdor škole pokrokové a svobodomyšlné není u nás pravé svobodomyšlnost a pravého pokroku, ani v politickém životě, ani v projevech společenských, ani na poli kulturní práce, že zcela nepokrový duch a zcela nesvobodomyšlné jednání v celém našem českém hospodářství na venek i uvnitř jakoby na výsměch všem těm zvukným frázím a honosným heslům z pravidla

³⁹⁾ Tamtéž, str. 237.

⁴⁰⁾ Vojtěch Nejedlý, kněz buditel a spisovatel český (1772—1844). Z prosaických skladeb Nejedlého své doby oblíbená byla pěkná naučná skladba »Ladislav a dívky jeho«, prvý původní spisek český toho druhu (ukázky v »Hlasateli« 1806, celé v Praze 1807 a 1837).

⁴¹⁾ V dopise Vinařický Jos. Jelínkovi, nakladateli »Zlatých Klasů«. Časopisu obrázkového ku vzdělání a zábavě mládeže. (Vycházely redakci Jos. Koláře v Praze 1854—1856, týdenní arch s 8 obrázky.) — Viz Korresp. III. 233. list 311.

nabývají převahy nad každým hnutím myslí a duchů tak řečených »zpátečnických.« Stojíme před hlubokou trhlinou, která rozdirá základy duševního života národů.» —

Katechetský kurs na Velehradě bude pořádán katechety Olomoucké a brněnské diecese počátkem prázdnin a bude trvati půl druhého dne. Program bude časový a debatám bude vyhrazeno času co nejvíce. Při kursu učiněn bude manifestační prjev pro požadavky katechetů (původně měl se konati manifestační sjezd o velikonočních v Olomouci, ale nyní spojen s kursem). K součinnosti na kursu bude pozvána i Paedagog. akademie. Bylo by dobře, aby

katech. kursu na Velehradě i katecheti z Čech v hojném počtu se účastnili.

(Zasláno.)

Profesorům náboženství na středních školách uvádím ve známost, že dle informací v ministerstvu opatřených pp. kolegové mohou již *úřední cestou* podávat si žádosti v příčině započtení služebních let dle zákona dne 14. dubna 1920 přijátého. Žádost budiž opatřena dokladem, kde žadatel v letech jež mu mají býti započítávána, působil; a měl-li v duchovní správě spolu aspoň 10 týdenních hodin náboženského vyučování, budiž přiloženo dosvědčení toho se strany příslušné správy školní. Dr. Lubomír Petr.

K době Husových oslav!

Aby katolíci o Husovi byli poučeni, vydány byly nákladem družstva Vlast a Tiskové Ligy tyto brožury:

»Pryč od Říma a Husova národní církve.« K prohloubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů podává Zd. Bretšnajdr. Cena 90 hal. Mistr Jan Hus. Životopisný nástin. Napsal Dr. Antonín Lenz. Cena 1 K 80 h. — Jaká byla dějinná půda hnutí Husitského. Napsal Zdeněk Bretšnajdr. Cena 36 hal. — Význam husitství pro vzdělanost v Čechách. Napsal Dr. Karel Lev Řehák. Díl I.: Kvašení duchů v Čechách před mistrem Janem Husem. Cena 60 hal. Díl II.: Duchovní revoluce v Čechách, způsobená M. Janem Husem. Cena K 1.20. — Díl III.: Ovoce duchovní revoluce v Čechách, rozvícené M. J. Husem až po církevní sněm v Basileji. Cena K 1.80. — Kdy byly stanoveny články víry, bludům Husovým protivné? Napsal Dr. Fr. Klobouk. Cena K 1.20. — Sv. Jan z Pomuka a mistr Jan Hus. Napsal Z. Bretšnajdr. Cena 90 h. — Mistr Jan Hus. Lidová přednáška. Napsal Dr. Fr. Klobouk. Cena 42 hal. — Co nám prospěl Jan Hus a co Jan Žižka? Uvažuje Dr. K. Lev Řehák. Díl I. K 1.20, díl II. 90 hal. — Husitský arcibiskup. Napsal V. Oliva. Cena K 1.20. — Rozvoj bludařství v Čechách. Příspěvek k ocenění husitismu a »Vol. Myšlenky«. Napsal V. O. Hložina. Cena K 1.20. — Význam M. J. Husa. Uvažuje K. Štřela. Cena 60 h. — Učení M. Jana Husa, odsouzené na sněmu kostnickém. Doklady opatřil a vložil Dr. F. Šulc. Cena 90 hal. — Mistr Jan Hus a jeho doba. Napsal Z. Bretšnajdr a »Čtyři historické nepravdy o Husovi«. Cena K 1.50. — Čtyři historické nepravdy o Husovi. Ze spisů † Dra. Antonína Lenze. Cena 2 h. — Hus a husitství. Napsal Václav Lefler. Cena 30 hal. — Hus a jeho ochranný list (Gleit; salvus conductus). Sepsal Msgr. Dr. Fr. Kryštofík a Hus ve vyhnanství. Píše Václav Lefler. Cena K 1.50. — Mistr Jan Hus (Vlastenec, kněz, jeho oslava). Načrtnl S. Pošumavský. Cena 90 hal. — Úvahy o Husovi, sv. Cyrillu a Methoději, Václavu IV. a o r. 1915. Od různých spisovatelů. Cena 90 hal. — O svátku a oslavě Mistra Jana Husa. Napsal V. O. Hložina. Cena 60 hal. — Pravda o Husovi. Napsal Jos. Tichovský. Cena 10 hal. — Ze života a snah mistra Jana Husa. Napsal V. O. Hložina. Cena 30 hal. — Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém. Napsal V. O. Hložina. Cena 60 hal. — Náčky husitské (Querelae Hussitarum). Cena K 1.20. — Z jubilejního roku Husova. Podává Ant. Poustka. Cena 80 hal. — Novohusité o době husitské. Napsal Jiří Sahula. Jací byli husité. Podává Aug. Neuman, O. S. A. Cena 2 K 40 hal.

Objednávky těchto brožur, všech nebo jednotlivých, vyřizuje: admi istrace družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 26 n.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTÖR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
příletně 10.—Kč.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zamíla se
předpl. a adres. rekla-
maci, jež se nepočítá a
nehranují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány budtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 992.

Trídění duchů. — Školský zákon Hasnerův. — Školy a díla katol. ve Francii
ode dne rozluky. — Směs.

Trídění duchů.

V jakém znamení vede se nynější kulturní boj, o tom výmluvně svědčí re-
soluce, kterou přinesl „Věstník“ ústřední rady učitelských organizací v česko-
slovenské republice, dne 7. května, a kterou tuto doslova podáváme:

Resoluce.

Ústřední Rada učitelských organizací v republice Českoslov. pojednává
v plenární své schůzi o řešení poměru církve k státu v Národním Shro-
máždění, vyslovuje hluboké politování, že ústavní listina byla po stránce na-
prosté odluky církve od státu nadobro okleštěna.

Československá škola nebyla tudíž zbavena vlivu církví. My však
s plným přesvědčením prohlašujeme, že naše národní škola nebude dotud
svobodna, dokud nebude úplně posvětštěna a dokud vyučování konfe-
sijnímu náboženství nebude z národních škol naprosto odstraněno.

*Poněvadž pak církev katolická a její političtí zastánci operují zvláště
před cizinou na hanbu českých tradic reformačních vysokým procentem svých
matrikových příslušníků, kteří se však s jejím učením už dávno rozešli.
Ústřední rada očekává od učitelstva, že po příkladu svého velikého učitele,
presidenta Masaryka zanechá nemůžné dvojakosti, a tam, kde tomu sociální
poměry dovolují snesitelnou měrou, nadobro se rozejde s církví, jež povždy
rozvoj novodobé školy české brzdila, pokrokové učitele pronásledovala
a v době světové války přímo našim nepřátelům ukazovala, kam bezpečně
sekyru zatnouti, aby podřela peň reformačních tradic z doby Husovy a Jero-
nýmovy, aby z českých duší vyrvala památku Českých bratří, Jana Amose
Komenského a všech velkých synů našeho národa, jež Řím odsoudil a proklel.*

Činovníci Ústřední Rady, naplňující důsledky tohoto provolání, ze
svazku římsko-katolické církve vystoupí, pokud tak již dříve neučinili.

Ústřední rada učitelských organizací v Československé republice.

Velický, v. r.
tajemník.

Vimmer, v. r.
předseda.

Je nejvýš potřebl všechnu tu agitaci, která se děje ve jménu »svobodné školy« proti církvi a katolickému náboženství vůbec, jasně si uvědomiti. To je boj »na nůž«.

A my jsme povděčni, že nastává jasno. Rozchod s nynější školou je nezbytný a my opakujeme znovu: »Pryč s náboženstvím z těchto škol!« Kněží jako učitelé náboženství a vychovatelé na základě náboženském nemají za těchto poměrů v dnešní škole místa.

Čím dříve se rozejdeme, tím lépe pro nás. Rozkladný proces třeba urychlit a nikoli zdržovati. Učitelstvo, vždycy z nedostatku vyššího a širšího rozhledu holdující radikálním heslům, postavilo se svými mluvčími orgány a representanty proti nám, proti naší součinnosti ve škole. Kdo z nás chtěl by v nynější škole ještě déle zůstatí?

Ponechme jim jich »svobodnou školu«. Ať plně užijí své svobody oni, zastánci školního monopolu. Ať díky jímí vychované jsou konečně živými důkazy a vtělením všech nadějí, které učitelstvo do svých hesel, zásad a lesklých frází ukládá. My budeme se domáhati škol vlastních, konfesijních a těch nám podle smlouvy saint-germainské republika odepřiti nemůže. —

Je též významné, že Ústřední rada »očekává od učitelstva, že po příkladu svého velikého učitele presidenta Masaryka zanechá nemožné dvojakosti a tam, kde tomu sociální poměry dovolují snesitelnou měrou, nadobro se s církví rozejde.« Pripomínáme jen tolik, že nebyl to president Masaryk, ale profesor Masaryk, který se s církví rozešel. *Kdyby katolíci byli tak taktní, jako je Ústřední rada učitelská, a stále omílali o presidentu to, co profesor Masaryk proti nim mluvil, byl by poměr jich k němu zcela jiný než dosud.* Ale takt? To slovo vymizelo z dnešní doby.

A nač té opatrnosti a vyzývati k odpadu pouze ty, jimž »poměry snesitelnou měrou to dovolují«? Poměry přece jsou takové, že bude považováno za zásluhu všem, kdo se s církví nadobro rozejdou. Proto jenom se statečnou myslí a sněbojaccnou mužností! Nám bude takové »rozejtí« jenom novou vzpruhou, abychom se vlastních škol domáhali právě tak, jako obrazoborství učitelstva ve škole probudilo a posílilo znamenitě hnutí katolické a zajistilo nám 51 poslanců a senátorů. Proto opakujeme: Proces budiž dokonán! Budiž jasno!

Školský zákon Hasnerův.

(K padesátému výročí napsal K—k.)

»Kdybychom žili letos ve starém Rakousku, byli bychom zároveň s celou bývalou Cislajtanií hlučně slavili 50. výročí školských zákonů z roku 1869 a násl. i za poměrů sebe více neutěšených.« Těmi slovy začíná v »Pedagogických Rozhledech« (roč. XXIX. seš. 7.—8.) Ant. Jiráek (Žižkov) článek svůj: »Padesát let národního školství v Čechách« (str. 243—265.) A Jos. Tůma (Praha) ve článku: »František Wenig« (tamtéž str. 241.) píše: »Hasnerův základní zákon školský a r. 1869 zahájil nejskvělejší období rakouské školy obecné.«

Jiráek miní: »Musíme si býti toho dobře vědomi a musíme chtět nechťej uznati, že tyto zákony svými výsledky mají i pro naše osvobození z panství Habsburků

význam veliký, ba není snad odvážným tvrzení, že bychom bez nich sotva jak svého dnešního významu, tak i nynějšího osvobození dosáhli. Podrobnější nestranné dějiny českého života kulturního a politického za posledních 50 let ukáží nade vší pochybnost, že školské zákony tyto*) svým významem mohou se směle stavěti po bok jak zřízení university Karlovy v Praze r. 1348 a zřízení university české r. 1882, tak opravám tereziánským a josefinským a význačným letům 1848 a 1861.*

Abychom i my vzpomněli tohoto jubilea školských zákonů, »které nám Čechům přinesly cenné výhody a značný prospěch« (Jirák, I. c.) a které mají prý tak veliký význam jako zřízení university (!!) a jichž přece »nebylo a není skoro ani vzpomínáno ani v českém učitelstvu, tím méně pak v české veřejnosti« (I. c.), pohlédněme se do doby, kdy zákony ty vznikly.

Když bylo roku 1866 Rakousko u Králové Hradce poraženo, voláno do všech uhlí světa okřídlené slovo, že »u Sadové pruský učitel pcrrazil rakouského«. Ihned činěny v táboře liberálů přípravy k odstranění školství, jež se u Hradce přežilo, a škola u nás v. zimničním záchvatu měla býti podrobena brzké změně a v hlavách mnohých učitelů vznikla touha po pruských zákonech školských. Zatím však domakali se pánové, že *škola v Prusku jest náboženskou, že jsou tam školy pod dozorem duchovenstva*. Tento dozor církve byl však solí v očích oněm pánům na březích Dunaje, a proto musilo proti němu do světa vrženo býti heslo jiné — *škola národní, vymaněná z područí církve*.

A tak najednou v lednu 1869 spilalo se od Dunaje pruské soustavě školské, že po ní nic není. Sáhlo se jinam — až do Bádenska. *Školské zákony bádenské přestrojeny a v květnu 1869 staly se školským zákonem v Rakousku*.

Směle dali se jmenovitě čtyři páni do práce, aby dle školských zákonů »vzorného státu« bádenského »vypracovali« návrh zákona, jímž najednou národním školám v upadajícím Rakousku mělo býti na nohy pomozeno.

Ve znamení pokroku osvětového chtěl celé rakouské školství, od školy obecné až po universitu, zrevidovati ministr kultu a vyučování (od 31. prosince 1867), *Dr. Leopold Hasner*, rytíř z Arthy, rodilý Pražan,*) který vstoupiv do státní služby přešel úplně do tábora odpůrců českých snah.

O osnovách nových zákonů pracoval s Hasnerem universitní profesor vídeňský *Dr. Glaser*, pokřtěný žid, pak referent pro školy obecné v ministerstvu, sekční rada *Herman* (žid?), a poslanec, profesor *Dr. Adolf Beer*, rovněž pokřtěný žid. Dvorní rada Beer vypracoval motivní zprávu ku předloze nového říšského zákona o školách obecných. Velebil nucené vyučování a nucenou návštěvu školy jakožto »vynikající a znamenité mezníky v historickém vývoji člověčenstva«.

Pedagogickým listům vídeňským dán pokyn, aby se divily moudrosti, již mají národové býti oblaženi, a již v lednu 1869 »ve »Frei paedagogische Blätter« p. Jassen obdivoval návrh nového zákona a porovnáváje jej se školním zřízením pruským volal: »Zde světlo — tam tma; zde duch — tam zatemňování popské!« atd.

*) Jsou to hlavné zákony říšské z 25. 5. 1868, jimiž odňato řízení školství národního církvi a přifknuto státu a jeho orgánům — kromě náboženství, ze 14. 5. 1869 a 2. 5. 1883, pak zákony zemské z 19. 2. 1870, z 24. 2. 1873 a z 19. 12. 1875.

*) Hasner byl žákem hlavní školy Týnské, spoluzákem Václava Štulce na akademickém gymnasiu a jeho pomocí přijat do státní služby.

Zákony ty byly utvořeny na rychlo, kvapem, *patrnó, že na zakázku*, beze všeho uvážení všech národních ohledů. Hotové návrhy zákonů neměly v ministerstvu odpůrců, předloženy panovníkovi se žádostí za svolení, aby se mohly předložit k projednání na říšské radě.

Vláda osnovu tu předložila poslancům rady říšské a tito s takovým kvapem a spěchem se o ní radili, že sotva pozorně přečtena a s bídou jen byla většinou hlasů za zákon přijata. *V jediné schůzi poslanecké sněmovny říšské rady konané 24. dubna 1869 během půl třetí hodiny, bez debaty, hned v prvním, druhém a třetím čtení přijat zákon tak ohromného dosahu.* Po závěrečném slově Hasnerově navrhl poslanec Dr. Riehl, aby zákon byl v celku přijat bez debaty speciální. —

Předběžné jednání v říšské sněmovně poslanecké začalo ve 180. schůzi I. období říšské rady, dne 21. dubna 1869. Tehdy chtěl poslanec *Sawczynski*, aby se od návrhu na vydání zákona školního přešlo k dennímu pořádku, ježto *návrh ten porušuje ústavu*. Poslanec *Pascolini* žádal, aby vláda vydala pouze osnovu zásad vyučování na školách obecných; ostatek aby ponechala působnosti zákonodárství zemských. Návrhy na přejítí k dennímu pořádku opakovali 22. dubna poslanci *Greuter* a rytíř *Grocholski*, dne 23. dubna poslanci *Toman* a *Jaeger*, ale všem návrhům těm dostalo se odmítnutí. Když pak 24. dubna začalo jednání o článku prvním, učinili poslanci rytíř *Grocholski*, *dr. Toman* a *Giovanelli* jménem svých krajanů prohlášení, že na rokování nebudou mít podílu, a po tomto protestu poslanecká pravice opustila sněmovna. Při rokování o článku druhém nebyla sněmovna způsobilá k usnášení se, protože schůze přerušena. Po půlhodinné přestávce zahájeno další rokování, načež od 11. hodiny dopolední do 1 hodiny 15 minut odpoledne vyřízena byla speciální debata o zákoně majícím 78 článků, zákon pak přijat i ve třetím čtení sto jedenácti hlasy proti čtyřem. (J. Šafránek: Vývoj škol. str. 262.) Poslanci čeští nebyli účastni tehdejšího rokování pro pasivní odpor české tehdejší vedoucí politiky.

Časopis »N. W. Tagblatt« směl tehdáž — 26. dubna 1869 — aniž by byl býval proto stíhán, napsati o jednání říšské rady tato památná slova: *»Bezprákladný jest způsob, jak v domě poslanců odbyť jest školní zákon«*. Ano, časopis ten směl tenkrát bez testu ono »projednávání o zákoně, jemuž jiný co do důležitosti se nevyrovná«, nazvati »hanebným«.

Panská sněmovna schválila návrh školního zákona ve schůzi tři hodiny trvající, dne 10. května hned v prvním, druhém a třetím čtení. Dne 14. května 1869 dostalo se zákonu, oběma sněmovnami přijatému, císařské sankce. Tak spatřil světlo světa pověstný zákon o školách národních, který »zahájil nejskvělejší období rakouské školy obecné«. (J. Tůmá v Ped. Rozhl. I. c.) (Dokončení.)

Školy a díla katolická ve Francii ode dne rozluky.

(Přednáška abbéa dra. Barrallona; přel. Jan Ptáček.)

Pánové! Rozluka církve a státu u nás ani nepřerušila veřejnou bohoslužbu ani nepodřkla život farní.

Pozbyvši rázem platu státního (který vlastně byl jen nedostatečnou náhradou za uloupené statky církevní), svých fundací a většiny svých nemovitostí, nalezla církev náhradu v každodenních příspěvcích, které by zajišťovaly vydržování jejích

kněží i bohoslužeb. Tot výsledek, který překonal, jak třeba uznati, naše vlastní naděje, a za který vzdáváme Bohu vroucí díky.

Ale docílili jsme ještě více, jak vám chci dnes krátce ukázati: toto značné břímě (sotva menší než 100 millionů ročně) nám neznemožnilo udržeti i ostatní naše díla, která rovněž od 15 let nepřestala prospívati a růsti.

Školy. Především dílo první, ze všech nejtěžší a pro svůj účel nejdůležitější: náboženská výchova mládeže.

Znáte náš stav, jenž je dán platnými zákony. Vyučování u nás dělí se přesně na vyučování první (obecné), druhotní (střední) a vyšší (vysoké). Oba první stupně jsou volné zcela, třetí ne docela.

První (obecné) vyučování jest, jehož se dostává dětem u věku od 10 do 12 let. Zákonem z r. 1886 jest u nás laické, bezp'atné a závazné. Každá obec má své dvě školy vydržované státem: pro chlapce a pro dívky, kde ani učitel nevyučuje náboženství ani kdo jiný. Katechismu vyučuje se v takových obcích buď v kostele neb v místnosti nenáležející státu a mimo hodiny školní. Ale vedle školy státní dovoluje nám zákon zřizovati *školu svobodnou*: školu, která má též program, připravuje k týmž zkouškám, ale kde můžeme vyučovati katechismu. Zřídili jsme si ji, a ve většině vesnic jsou nyní dvě školy, nebo lépe čtyři: státní a farní, při nichž se musí farář starati i o prostředky finanční i o síly učitelské.

Kterak to činí?

Prostředky peněžité zaopatřuje opět sbírkami.

Stavba a udržování budov, plat učitelův a učitelek — to vše děje se z darů sebraných na jeho farnosti, ze sbírek v kostele anebo po domech.

O učitele svobodných škol stará se s pomocí biskupovou.

Ve většině diecézí jsou nyní svobodné školy, připravující učitele a učitelky k svobodnému vyučování; doplňovány řeholníky a řeholnicemi sekularisovanými, jimž zákon z r. 1903 nedovoluje žiti pohromadě, tvoří jádro našeho vyučování svobodného. — O jejich výchovu, umístování a pense pečuje *ředitelství svobodného vyučování*, zřízené nyní v každé diecézi.

Celkem je to, jak vidno, organizace podobná jako má školství státní, s nímž závodí. Nuže jaký jest stav nyní?

Ode dvaceti let stále se zlepšuje, a naše školy rostou na účel škol státních.

R. 1910 jsme měli 14.000 škol svobodných proti 70.000 škol státních, a kolem 1.000.000 dětí proti 4.000.000 ve školách státních.

»Vizme,« píše de la Brière ve svých: *Nynějších zápasech církve*, »úřední statistiku ze školního r. 1910—1911. Dle ní mělo 14.428 škol svobodných 960.712 žáků, 71.491 škol veřejných naproti tomu 4.135.886 žáků: to jest u přirovnání s rokem předešlým přírůstek o 130 škol a 26.933 žáků na školách primairních svobodných a o 222 školy a 71.327 žáků ve vyučování primairním veřejném. Přibýlo tedy v roce ve vyučování veřejném o 3 školy na 1000 a o 17 žáků na 1000, kdežto ve vyučování svobodném o 9 škol na 1000 a o 28 žáků na 1000. Není-li takovýto výsledek celkový pro stav politický, náboženský a školní velmi pozoruhodný?

Pozorujeme-li některé kraje výjimečné, jako katolické provincie v záp. Francii, ve Vendée, tam je pokrok škol svobodných přímo skvělý. Na př. v jednom roce od října 1909 do října 1910 přešlo ze škol veřejných do svobodných asi 1000 v l'Ille-et-Vilaine, dolní Loira a Mayenne; asi 2000 na sev. pobřeží a v provincii

Maine-et-Loire. Obraťme se k Vendéi, kde od r. 1907 do 1911 ztratily školy státní 8.810 žáků, kdežto na školách svobodných stoupl počet z 25.000 na 34.000 (196 na 1000).

V jednom departementu záp. je 24 škol veřejných bez jedinkého žáka, 23 školy mají po 3 žácích, 46 po 5. V některých obcích zjištěn tento poměr: 140 žáků ve škole svobodné, proti 20 ve škole veřejné, 160 žáků ve škole svobodné proti 8 ve škole veřejné; 140 ve škole svob. proti 2 veřejné; 85 ve škole svob. proti 0 ve veřejné; 105 ve svobodné proti 0 ve veřejné.*) — Tyto číslíce, třebaž jen místní, dosvědčují nicméně, že v některých krajích francouzských víra nepoklesla.

Uznáte zajisté, že je to výsledek pozoruhodný. Třeba však podotknouti, že dobrodíní škol se vztahuje i na školy státní. — Vizte, jak: donucují totiž tyto školy státní alespoň míti ohled na náboženskou neutralitu. Protože ve většině obcí mohou rodiče snadno, jsou-li nespokojeni s vyučováním na škole státní, dáti svoje dítky na školu svobodnou, sřeží se učitel, aby neztratil své žáky, uraziti náboženské přesvědčení rodin. Nuže, je-li u nás mnoho rodin nábožensky lhostejných, je tam málo rodin církvi nepřátelských, alespoň v širokých vrstvách lidových. Konkurence školy svobodné jest nejlepší ochranou nynější vážnosti ke svobodě svědomí ve vyučování. Nedosáhli-li jsme dosud onoho stupně dokonalosti ve školství, po jakém toužíme, vidíte, že jsme k tomu v každém případě na nejlepší cestě.

(Dokončení.)

SMĚS.

»Úřední list okr. šk. rady« pro pány neplatí? Již v listopadu a prosinci přinesly »Úřední listy okresních politických správ a okresních školních rad« výnos ministra školství »o vyučování povinnému náboženství« ale panstvo z »Českého učitele« buď zaspalo, nebo mu to bylo málo — mělo to býti hned ve »Vládním Věstníku«, — a proto píše »Český učitel« v čís. 37. ze dne 14. května 1920. »Zemská školní rada v Praze stávkovala nebo spala od srpna 1919 až do března 1920. Byl totiž vydán ministerstvem školství a nár. osvěty důležitý výnos ze dne 11 srpna 1919 čís. 26.183 o povinném vyučování náboženství, a tento výnos otiskla zemská školní rada v Praze ve »Věstníku vládním« teprve dne 31. března 1920! Plných sedm měsíců potřeboval jednoduchý výnos ministerský, nežli doputoval z ministerstva až na každou správu školy a byl skutečně prováděn.« — »Úřední listy polit. správ« dodávají se také na každou školu, ale výnosy tu otiskné nejsou dle toho pro pány učitele směřovatými! Proč se tedy vydávají za

dnešní drahoty papíru a tisku, a správám škol zasílají? Proč obsah onoho vynesení byl na školách až v prosinci praktikován? Nač ten nářek, co zkusili ti chudáci řídící učitelé? Záminky, aby »Č. U. mohl štvát proti církvi a náboženství! — Čtème, oo píše »Č. U.« dále: »Ale což pak takový výnos, kterým se osvobozuje dítě z drápů klerikální výchovy, ten přece nespěchá, zvláště ne v republice, která se začíná hlásiti hrdě ke kacířské době husitské. Kolik trpkostí měli řídící učitelé s rodiči žáků, kteří toužili po osvobození dětí z obětí církvi, na to se by- rokrat školský netáže. Ať jest rozpor mezi rodinou a školou, jen když církevička ještě na okamžik bude míti dítě v hrsti.« To se podařilo štvání. Sami zavinují rozpor mezi rodinou a školou a svádějí na jiného své nepřekné dílo. Chudáci, dělají si ve škole co sami chtějí, a ještě nařikají, jen aby mohli štvát proti církvi a trochu kalu hodit po té, která je matkou školy a jim živobyti pří- pravila! To jejich vděk? — Četli jsme, že když urozeným rodičům Čerkeským narodí se hošík, ukradne jim ho jejich soused, vy- chovává jej a cvičí ve všech cvičeních vo- jenských, zvláště však v tom, že mu není

*) Yves de la Brière. Nynější zápasy církve str. 376/7.

třeba dělati rozdílu mezi tím, co jest mého a tvého, jenom, aby prý nedal se při tom postihnouti. Tento pěstoun — atalík, odezděvda jej, rodině jeho teprve potom, až podá znamenitých důkazů svého ostrého vychování t. j. až svého atalíka notně okrade. Snad i u nás bude chtít atalík školy od církve odtržené, jednou školu zase vrátit matce její církvi, až ze školy té vyjde pokolení, které mu hodně způsobí nepříjemnosti a nesnázi a bude metlou všech.

Mnichovské Katechetské Listy v posledním trojčísle (3—5, březen—květen) přináší podobiznu zemřelého spoluredaktora, katechety *Dr. Jindřicha Stieglitze* a obšírné vylíčení jeho osobní a literární práce životní, z pera redaktora Dr. Jos. Göttlera. Doplnující naši vzpomínku v čís. 8. uvádíme, že Stieglitz narodil se 17. června 1868 v Landshutě, byl roku 1893 v Treisingu na kněze vysvěcen, po několika měsících dostal se za kaplana do Gresingu, předměstí Mnichova, kde byl kaplanem, pak kazatelem a konečně farářem. V seznamu literárních prací uvádí Göttler, že vydal Stieglitz 22 knih, z nichž 12 vyšlo v několika vydáních, (některé až v 6ti a 8 vydáních; katechese o víře během šestnácti let v 9 vydáních)! Do časopisů napsal na 97 delších článků a pojednání katechetských a paedagogických. V Mnichov. Katech. Listech jich bylo 63. Psal o metodě při katechesi, o otázce katechismu, o osnově (jednotné se zastával) a o vyučování náboženství na školách pokračovacích. Na hřbitově v Giesingu byl pohřben, ut requiescat a laboribus suis! K. t

Bez modlitby. Mnozí učitelé — ne vychovatelé — přestali se s dětmi modlití před vyučováním a po něm. »A Jove principium« — naše »S Bohem počíná« bylo vůdčím heslem dávných národů pohanských ve všem jich konání. Počínali obětmi a modlitbami každou důležitější práci. I při hostině, dříve než pohár dali ke rtům, uléváli s vína na zem jako projev díky svým bohům. Nemusi se tu profesor, když žákům svým to vykládá, rdít studem, jestliže sám modlitbou před vyučováním pohrdá, ano z ní snad i výsměch sobě činí? A tak se dále ustavičně, dokavad náboženství bude hlavním motivem veškerého jednání jejich. A že s úctou k bohům roste síla a vědomí národů, a s úpadkem náboženství klesala mravnost a s tím i národ spěl k rozvratu a zánubě, dějiny s dostatek ukazují. (Našinec č. 105.)

Učitel a inspektor. Moravský »Věstník Jednot« zaznamenává: Kterýsi učitel (polehčující okolnost: byl 4 leta v ruském zajetí) nepohodl se s inspektorem o místo, a výsledek byl, že si zajel k němu, dal si jej od oběda vyvolati do síně a vytal mu políček. Byl z toho soud, a soudní dvůr nabyv přesvědčení . . . že to bylo v záležitosti soukromé . . . odsoudil učitele pro přestupek k 80 K, ale podmíněčně . . . a odklad trestu ustanoven na dvě leta .

Pomník J. A. Komenského v Amsterodamě. V Praze ustavil se pomocný komitét ze členů učitelských organizací s ministrem Habrmanem v čele, který chce organizovati sbírky na pomník Komenského v Amsterodamě, aby důstojně reprezentoval český národ před cizinou a ukázal, jak uctívá svého velikého syna vděčný svobodný národ. Ve světovém Amsterodamě, v zemi, kde zasedal první kongres mírový, má býti před celým vzdělaným světem uctěna památka velikého irenisty, usilujícího o trvalý mír mezi národy již po válce třícelileté. — U nás má býti uctěna památka Komenského tím, že čs. graf. Unie vydá v nádherném neotypu památné Trierium Catholicum (Trojumění obecné), jehož jediný výstisk chová knihovna Strahovská. Bude to vydání vědecké. Školní knihovny vydávají lacinou knihu Informatorium školy mateřské. Chystá se i nové vydání Didaktiky a jiných děl Komenského. Také se připravuje prof. Dr. J. V. Nováka: Život J. A. Komenského. — k —

Učitelská výstava bude ve dnech sjezdu učitelského v Praze a v týdně po sjezdu. Předvede snažení českých firem po stránce grafické, všimne si pomůcek školních, hlavně přírodopisných, fysických a chemických, připojí přehled literatury pro mládež, historický vývoj literatury paedagogické, ukáže na pokusy učitelstva v samostatné tvorbě žactva i v pracích rukodilných. K výstavě připojí ministerstvo národní osvěty vzornou verkovskou čítárnu a knihovnu, ministerstvo zdravotnictví výstavku snah po hygieně školy a dítěte a kancelář sjezdového výboru — oddělení persekuce školství a učitelstva za války!

Pěvecká družstva učitelstva. Pod protektorátem pana presidenta konati se bude v Praze ve dnech 1.—4. července sjezd učitelstva Československé republiky. Při sjezdu budou po účastníky tři divadelní představení (v Nár. div. »Jakobín« a »Lu-

cerna», ve vinohradském »Husité«) a několik koncertů: Slavnostní koncert, koncert Sboru moravských učitelek, koncert Pěvec. sdruž. moravských učitelů, koncert Pěvec. sdruž. pražských učitelek, koncert sdruž. Pěv. pražských učitelů a koncert Pěvec. sdruž. jihočeských učitelů. Slavnostní koncert pěveckých sdružení učitelských bude večer 2. července ve Smetanově síni Obecního domu pražského, koncerty jednotlivých pěveckých sdružení učitelských 3. července, v národních domech v Karlíně, na Smíchově a na Král. Vinohradech.

Kino ve škole. V Paříži chtějí ve školách zavést kina a sice tak, že by kaž-

dého týdne jedno dopoledne předváděly se poučné filmy z dějepisu, přírodopisu, zeměpisu, dále filmy z továren a jiných závodů a též i filmy zábavné. M. Rioto, jenž učinil tento návrh, slibuje si od něho veliké úspěchy.

Prodám levně: Vybr. *exhorty pro šk. mládež* (od r. 1897 — 1920 čili 28 roč. z »Obrany«, »Katechet. listů« a »Věstníku katech.«) Dále: *Bryných: Katech. káz. (4 díly), Lobry: (Katech. káz.) a Promluvy* (Dr. Lub. Petr, Jirásko, Cívka, Hakl, Hulak, Havránek, Kalina, Rybák.) Lask. nabídky do adm. t. l.

K době Husových oslav!

Aby katolíci o Husovi byli poučeni, vydány byly nákladem družstva Vlast a Tiskové Ligy tyto brožury:

»Pryč od Říma a Husova národní církve.« K prohloubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů podává »Zd. Breštnajdr. Cena 90 hal. Mistr Jan Hus. Životopisný nástin. Napsal Dr. Antonín Lenz. Cena 1 K 80 h. — Jaká byla dějinná půda hnutí Husitského. Napsal Zdeněk Breštnajdr. Cena 36 haléřů. — Význam husitství pro vzdělanost v Čechách. Napsal Dr. Karel Lev Řehák. Díl I.: Kvašení duchů v Čechách před mistrem Janem Husem. Cena 60 hal. Díl II.: Duchovní revoluce v Čechách, způsobená M. Janem Husem. Cena K 1:20. — Díl III.: Ovoce duchovní revoluce v Čechách, rozvícené M. J. Husem až po církevní sněm v Basileji. Cena K 1:80. — Kdy byly stanoveny články víry, bludům Husovým protivné? Napsal Dr. Fr. Klobouk. Cena K 1:20. — Sv. Jan z Pomuka a mistr Jan Hus. Napsal Z. Breštnajdr. Cena 90 h. — Mistr Jan Hus. Lidová přednáška. Napsal Dr. Fr. Klobouk. Cena 42 hal. — Co nám prospěl Jan Hus a co Jan Žižka? Uvažuje Dr. K. Lev Řehák. Díl I. K 1:20, díl II. 90 hal. — Husitský arcibiskup. Napsal V. Oliva. Cena K 1:20. — Rozvoj bludařství v Čechách. Příspěvek k ocenění husitismu a »Vol. Myšlenky«. Napsal V. O. Hložina. Cena K 1:20. — Význam M. J. Husa. Uvažuje K. Štřela. Cena 60 h. — Učení M. Jana Husa, odsouzené na sněmu kostnickém. Doklady opatřil a vložil Dr. F. Šulc. Cena 90 hal. — Mistr Jan Hus a jeho doba. Napsal Z. Breštnajdr. a »Čtyři historické nepravdy o Husovi«. Cena K 1:50. — Čtyři historické nepravdy o Husovi. Ze spisů t. Dra. Antonína Lenze. Cena 22 h. — Hus a husitství. Napsal Václav Lefler. Cena 30 hal. — Hus a jeho ochranný list (Gleit; salvus conductus). Napsal Mgr. Dr. Fr. Kryštofík a Hus ve vyhnanství. Píše Václav Lefler. Cena K 1:50. — Mistr Jan Hus (Vlastenec, kněz, jeho oslava). Načrtil S. Pošumavský. Cena 90 hal. — Úvahy o Husovi, sv. Cyrilla a Methoději, Václavu IV. a o r. 1915. Od různých spisovatelů. Cena 90 hal. — O svátku oslavě Mistra Jana Husa. Napsal V. O. Hložina. Cena 60 hal. — Pravda o Husovi. Napsal Jos. Tichovský. Cena 15 hal. — Ze života a snah mistra Jana Husa. Napsal V. O. Hložina. Cena 30 hal. — Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém. Napsal V. O. Hložina. Cena 60 hal. — Nářky husitské (Querelae Hussitarum). Cena K 1:20. — Z jubilejního roku Husova. Podává Ant. Poustka. Cena 80 hal. — Novohusité o době husitské. Napsal Jiří Sahula. Jací byli husité. Podává Aug. Neuman, O. S. A. Cena 2 K 40 hal.

Objednávky těchto brožur, všech nebo jednotlivých, vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 26 n.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
i. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
příletně 10.—Kč.
Do krajů německých
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. 5570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nehranují.

Rukopisy pro Hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profea,
na Smíchově,
Ferdinandovo ul. 8.
Pro očetelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetsky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Náboženství ve škole. — Školský zákon Hasnerův. — Školy a díla katol. ve Francii
ode dne rozluky. — Dávné tužby. — Směs.

Náboženství ve škole.

Bylo to už z povolaných úst řečeno, že *dnes není národa, není státu, kde by se vedl úpornější a nenavistnější boj proti katolické církvi, než je tomu u nás.* Sotva byly dány naší republice základy, už dáno bylo heslo: »Po súčto-
vání s Vídní, musíme súčtovat s Římem!« t. j. katolickou církví; a také dějí se
veškeré pokusy o rozvrat českého katolicismu. Dnes, kdy je potřeba, aby celý
národ měl na starosti svou budoucnost a byl připraven postavit se do jedné
řady proti možným, snad i dosti blízkým nebezpečím, rozdmýchovány jsou u nás
lehkomyšlně a z pohnutek jistě ne ideálních náboženské boje. —

Politická vítězství organisovaných katolíků při volbách přivedla a dosud při-
vádí protivníky křesťanství v nepříčetnost. (Srovnej na př. návrh Bartoškův na
odluku církve od státu.) Z volebních výsledků poznali, jak se mylili, když před-
pokládali, že náš lid je s náboženstvím hotov. Vidouce, že právě více než kdy
jindy lid hledá v těžkých dobách oporu v zásadách křesťanských, chopili se
jiné taktiky. Lidé, kteří jsou dávno s náboženstvím u konce, jimž jest nábožen-
ství přežitým stanoviskem, hloupostí, pojednou tarisejsky běhou toto v ochranu
a volají — po českém náboženství a českém Kristu. Při tom však současně
českou modlitbu vyhazují ze škol, jsou agitátory a podněcovateli vyloučení všeho
náboženství ze škol.

Náboženství dnes ještě ve školách se vyučuje, ale vším právem možno se
dnes ptáti: »Je náboženství na obecných školách povinným (závazným) předmětem?«
»Vychovatel« pojednal o této otázce v prvním čísle letošního ročníku. Tuto
otázku klade si dnes i dopisovatel »Našinec« (v čís. 142.) a píše: Odpověď
zní: *Nikoliv.* A to proto:

1. *Nedostatečná známka z náboženství nemá vlivu na postup žáka do vyšší
třídy.* (To je památka ze starého »katolického« Rakouska; připojujeme my.)
O postupu u žáka rozhodují učitelé, kteří nemají s náboženstvím nic společného,
ba namnoze jsou proti náboženství a proto rozhodují bez ohledu na známku
z náboženství.

2. U závazných předmětů se žádá, aby děti prakticky prováděly, čemu se učí; *u náboženství jsou praktická cvičení nepovinnými*. Kdyby děti nebyly povinny luštit početních příkladů, kdo by pak měl počty za závazný předmět? Ani žáci ne.

3. *Děti bezkonfesních rodičů nemusí se náboženství učit a obdržet vysvědčení z obecné školy* právě tak právoplatné beze známky z náboženství, jakoby tam neměly známky z nezávazného druhého zemského jazyka.

4. *Známku z náboženství na propouštěcím vysvědčení určuje třídní učitel* a nikoliv učitel náboženství. Kdyby nějaký učitel hudby chtěl určovat známky z počtů na propouštěcím vysvědčení, co by tomu řekli páni učitelé? Ale když třídní učitel, který není oprávněn vyučovat náboženství, který je bez vyznání, s dětmi se nemodlí a je nepřítel všeho náboženství, určuje známku z katolického náboženství, pak se ptám, je tu náboženství ještě závazným předmětem jako na př. počty?

Pan ministr Habrman mne ovšem poukáže na zákon, dle něhož náboženství je »povinným«¹ předmětem. Že jeho ministerská nařízení tomu zákonu odporují, to je panu ministru právě vhod. Věřícím rodičům také dostačuje, že je náboženství »závazným«² předmětem, neboť zpravidla nejsou odborníky ve školských věcech a přenechávají takové starosti bezmocným kněžím. Rodičům nevěřícím je taková »závaznost«³ náboženství vítána; aspoň smějí do náboženství, kam sami nemohou, posílati ditky své, které pak místo nich kazí ditky věřících rodin a katechetu mohou utýrat k smrti. Pánům v Praze se taková »závaznost«⁴ líbí, neboť tím uspávají svědomí věřících rodičů, aby nežádali pro své děti náboženských škol. Není tu možno zjednatí nápravy? Ale jak? A kdy? Až tu »závaznost«⁵ zruší? Tak »Našinec«⁶ 25./VI.

Nesmí se čekat i otáletí, nesmí si dáti křesťanští rodičové, kteří chtějí mítí své ditky nábožensky mravně vychovány, *zavazovat oči tím, že se ještě ponechávají ve škole vyučování náboženství*; musí prohlédnouti, že řádná škola nejen vyučuje, ale i vychovává, musí jim býti jasno, že dnes výchova náboženská se znemožňuje a je taková, jakou si přejí mítí ti, kdož mají dnes ve státě moc, ale nemají žádného náboženství.

Náboženské výchovy může se dítěti dostati jen v náboženské škole, ve které se vyučuje slovem i příkladem ve všech předmětech v duchu náboženském. *Taková svobodná škola náboženská je v Americe, Anglii, Holandsku, Francii, Německu a vůbec v celém kulturním světě.*

»Náboženská škola je u nás, českých katolíků, španělskou vesnicí, něčím, o čem obyčejný člověk, ba ani katolický kněz nemá správného ponětí; neboť mnozí mylně nazývají tu školu náboženskou školou, kde se nábožensky pouze učí ve dvou hodinách týdně, kdežto ve dvaceti a více ostatních hodinách se protinábožensky vychovává. *Kdyby ti, kteří mají báti nad náboženskou výchovou dětí, byli si vědomi výchovné důležitosti školy, pak by již před lety pro katolické děti zavedli školu takovou*, kde by se nezotročovalo svědomí dítek dvojakou výchovou, a netrpěli by, *aby katolické ditky chodily do školy, ve které se pomalu tu nebude smět ani slovo Bůh vysloviti*, leč s rouhavým posměchem.«⁷ (Naš. čís. 106.)

Náboženská škola není »jednotnou školou«, jaká se katolickým rodičům vnučuje; *náboženská škola je pro každé vyznání náboženské jiná*, ale za to je *jednotným výchovacím ústavem mezi rodinou a školou, mezi školou a skuteč-*

ným životem. Náboženská škola vychovává pro skutečný život a není pokusnou stanicí blouznivých snů o státu budoucnosti.

Školy náboženské, výchovy v takové škole musí se domáhati náš katolický lid a nesmí strpěti, aby mu byla vnucována nějaká »škola jednotná« bez Boha, bez náboženství, zatím co Židům se povoluje škola náboženská. *Ve svobodném státě náleží i katolíkům veřejné školy náboženské, kde by nejen náboženství se vyučovalo, nýbrž i nábožensky se vychovávalo.*

„Lidová strana nebude se vyhýbat řešení otázek církevně-politických h a nť v otázce výchovy dítek, aby učiněn byl dnešním anarchistickým poměrům v tom směru konec; ale *iniciativu při řešení těch otázek vyhrazujeme si pro sebe a nestrpíme teroru.*« (Dr. M. Hruban na schůzi důvěrníků Lidové strany z Olomoucko-Šternberska, 13. května t. r.)

Školský zákon Hasnerův.

(K padesátému výročí napsal K—k.)

(Dokončení.)

Věrně poslušný sněm český zákon ten zákony, danými dne 21. ledna a 19. února roku 1870 dovršil, ministr kultu a vyučování pak řádem školním a vyučovacím, dne 20. srpna 1870 vydaným, vyložil. Zákony a nařízeními těmi přetvořeny školy národní úplně, stará škola odstraněna a nová vstoupila na její místo. *Dosavadní škola náboženská proměněna ve školu interkonfesijní, všem vyznáním náboženským rovně přístupnou.*

Roku 1869 napsal řídící učitel ve Slatiňanech do pamětní knihy školní: »V roce tomto na říšském sněmu, kteréhož se čeští poslanci nesúčastnili, vydán nový školní zákon, kterým se vliv církve na školu úplně ruší. *Vedla se tuhá oposice, jak od učitelstva, tak i od ostatních občanů proti tomuto zákonu, který ovšem mnoho vad má; ale největší jest ta, že byl bez českých poslanců pro českou zemi udělán.*« (Učitel. Noviny roč. VI. 463.)

Nový školní zákon hluboko zasáhl do vnitřních poměrů rodinných a občanských, byl proti němu silný odpor i se strany německé. Na tuto oposici poukazuje část trůnní řeči roku 1871., kdy císař o školství pravil: »Vaší zvláštní pozornost doporučuji péči o veřejné vyučování, jehož zdar jest podstatnou podmínkou, aby společenstvo zkvétalo a se povzneslo. *Vážné avšak spolu i šetrné provedení zákona o školách národních,* jakož i upravení řádu universitního budou tvořiti jednu z nejdůležitějších úloh mé vlády.«

Taková byla genese zákonů, které »svým významem mohou se směle stavěti po bok zřízení university Karlovy v Praze« (A. Jirák l. c.) Vznikly ukvapeně a sdělaný byly na rychlo, dle cizího, pro národy rakouské nevhodného vzoru, za odporu rozvášněných poslanců, učitelstva i občanstva a musily býti později doplňovány a opravovány. Ale byla prý to chyba: »odporem a neprohlédavostí autonomistů, kteří dilem nechtěli, dilem nedovedli zmocniti se výhod, jichž rámcový zákon poskytoval zemím, způsobeno, že centralistický byrokratismus vídeňský doplnil také zákon školský potřebnými ustanoveními podobným, a ovládl pevně rakouskou školu obecnou; sdruživ se zakrátko s klerikalismem,

oklestoval potom svobodomyslný zákon Hasnerův k prospěchu školy, učitelstva i národův.« (Tůma v P. Roz. I. c.) Tato chyba se nyní napravuje v naší republice, která ve školství veplula do své samostatnosti na původním zákoně Hasnerově s hlučným heslem: svobodná, volná, česká škola republikánská!

Když v letech osmdesátých m. stol. začal vydávati Phdr. F. A. Lindner „Paedagogium“, pochvaloval si v úvodním článku »Náš program« (v prvním ročníku), zákony školské: »Máme již deset let svůj říšský zákon školní, po kterém se na př.: sousední Prusko marně dosud lopotí po více než sedmdesáte let.« A i to Prusko dočkalo se takového zákona.

Když roku 1872. ministr Falk počal tam usilovati o školu beznáboženskou, dosavadní pruský ministr vyučování von Mühler odstoupil. Jsa přesvědčen, že jest *náboženství pro stát i společnost nezbytně potřebným* a školy beznáboženské že jsou jen prvním rozhodným krokem a spolu prostředkem, jímž se bezbožci a vůbec přátelé všech podvratných snah chtějí domoci odstranění všeho náboženství ze společnosti, ba úplného jeho zničení, raději složil úřad ministra vyučování, než aby se propůjčil k něčemu, co nemohl srovnati se svým svědomím. Skládaje úřad svůj pravil významně: »*Učiní-li se se školou to, k čemu jsem se já, abych nejednal proti svému svědomí, propůjčiti nechť, budou za dvacet let zpustošeny statky, kteréž byly silou pruského státu a kteréž mu pomohly k jeho vítězstvím v době poslední.*« Těmito slovy vyznal odstupující ministr, že k velkým a slavným vítězstvím dopomohla Prusku hlavně *škola náboženská, škola křesťanská.* (Fr. Pohunek: Boj o školu str. 21. a n.) Že však pruský ministr školství von Mühler, ne katolik, ale protestant nemýlil se do budoucnosti a že škola beznáboženská, která pak v Prusku byla zavedena, toto daleko přivedla, dokázala světová válka, která stala se učitelka lidstvu, obnaživši vady, nedostatky a chyby jeho!

Škola beznáboženská zpustošila statky, kteréž byly silou pruského státu, přivedla Prusko k záhubě! A kam dovedly zákony Hasnerovy Rakousko? — Sám A. Jiráek (I. c.) to doznává: »ani Němci rakouští neoslavují jich za nových poměrů tak, jak toho zasluhuji — snad také z té příčiny, že mnoho přispěly ke zkáze Rakouska!«

Němci Rakouští mají dnes jiné starosti — u nás za poměrů »velmi utěšených« mají se oslavovati zákony, jimiž to, co pro trvání každého státu a každé společnosti ukázalo se býti vždy nezbytně potřebným, bylo ve škole znehodnoceno a připraveno k úplnému vyloučení ze školy.

Školy a díla katolická ve Francii ode dne rozluky.

(Přednáška abbéa dra. Barrallona; přel. Jan Ptáček.)

(Dokončení.)

*Vyučování druhotné.**) Tolik o vyučování prvním. — Náš stav je obdobný i ve vyučování druhotném. Vedle lyceí nebo kolejí státních, zřízených v každé prefektuře nebo podprefektuře Francie, jichž jest průměrně 4—5 v departementu, máme své *koleje svobodné*, vedené buď diecésemi nebo kongregacemi řeholními.

*) Asi naše střední.

V diecézi Lyonské jest kolejí diecésních nebo malých seminářů pět, kolejí svobodných, vedených jesuity, maristy a školskými bratry aspoň také tolik. Ty ani ony nedostávají od státu žádných podpor. Zkoušky konají se před profesory státními. Spravedlivě třeba dosvědčiti, že se dějí nestranně, a že jsme nikdy nepozorovali, aby byly dávány žákům z lyceí výhody na útraty žáků ze škol svobodných. K bakalaureatu (asi naši maturitě — pozn. překl.) na př. jsou tito pouštěni celkem u větším počtu než oni.

Tolik o organisaci. Pokud jde o výsledky, jsou ještě utěšenější nežli ve školství obecném.

R. 1900. před zákonem, který donutil mnoho kongregací zavřít své koleje, měla státní lycea 84.000 žáků, naše 91.000. Uzavření vynucené zákonem persekucním, nebo takovým tento zákon byl, stlačila číslice naši asi o 20 z 1000, ale potom zase číslice naše stoupala a už před válkou skoro dosáhla číslice kolejí státních. Nyní pak — nemohu vám to říci přesně, ale je to jisto, že počet žactva našeho už překročil opět počet žáků na státních lyceích. A přes zákony, které urážejí svobodu církve, přes ohromný nepoměr sil našich a sil státu, ve vyučování druhotném (asi našem středním), většina francouzské mládeže je vychovávána v kolejích náboženských.

*Vyučování vyšší.**)* Oboje školství předešlé doplňuje se konečně vysokým učením. Jako má stát svoje veliké university, tak i my máme pět velikých středisek vysokého učení.

V Paříži, Lyonu, Lille a Toulousu existují ústavy nebo katolické fakulty, kde se připravují studující theologie, práva, matematiky a přír. věd rovněž na zkoušky státní, kde však i profesori i vyučování závisí jen na biskupech. Vizme na př. *Katolický institut Pařížský*. Je řízen vyšší radou, v níž zasedá 29 biskupů tohoto kraje. Výkonnou správu vykonává: *P. Baudrillart*, člen akademie francouzské a president komitétu »Amitiés Catholiques Francaises«, jehož jménem mám čest k Vám mluvit, 1 vicerektor a rektorský rada. Ústav má: fakultu filosofickou, theologickou, kanonického práva; školu východ. jazyků, fakultu práva civilního, literatury, matematiky a přírodních věd.

Pro dívky, jež mohou ostatně studovati na všech školách či fakultách jmenovaných (krom theologické), jsou zřízeny vyšší kursy speciální a jmenovitě rozličné veřejné kursy zvláštní. Ostatní Institutey katol. jsou organisovány týmž způsobem. — Z institutu lyonského, dovoluťe mi, abych to citoval — vyšli znamenití profesori, jichž jména jistě jsou známa i u vás, na př. p. p. *Lixeront* a *Jacquier* v historii dogmat, *Ulysse Chevallier* v bádání historickém.

K fakultám v Lillu jsou připojena mimo to i jiná díla. Asi 10 nemocnic a bezplatných lékáren, dům pro studující atd.

Taková asi je v hrubých rysech zachycena naše organisace vyučování náboženského ve Francii dnes a taková byla za rozluky. Jak vidíte, musíme děkovati Bohu, který nás neopustil a jenž požehnal důvěře všech našich biskupův a jejich poslušnosti ke sv. Otcí. Měl bych vám ještě, ale nezbyvá mi, tuším už času, vypočítati naše nesčetná díla jiná, která vesměs dokazují nezdolnost a vzrůst náboženského života u nás.

Uvedu jen něco: *Dílo tiskové*, rozšíření denníku la Croix, jehož náklad se blíží k milionu, nebo snad už je vyšší. *Díla sociální*, naše katolické syndikáty

***) Asi naše vysoké školy.

na př. syndikáty rolnické, které mají na 800.000 členů. *Díla charitativní.* Jen řeholnice sv. Vincence působí v 601 sirotčinci, v 500 útulků, ve 400 bezplatných lékárnách, v 571. nemocnicích, kde pečují celkem o 250.000 chudých, z nichž je 60.000 sirotků a 100.000 lidí starých. Vše vydržováno jen od francouzských katolíků.

Končím pánové a děkuji vám za vaši bratrskou pozornost.

Kdesi v bibli je psáno, že Bůh nedovolil vyhladiti úplně Kananejské ve Sv. zemi také proto, aby Isralité byli udržováni ve bdělosti sousedstvím nepřátel a nebezpečnostvím, od nich jim hrozícím. Nejedná-li Bůh s námi podobně? Jsem o tom přesvědčen. V každém případě zachránil, jak víte, za cenu zápasův a obětí Francii viru; neumřela tam víra, nýbrž žije a vzrůstá.

Dávné tužby.

Obrázek z dějin české katechetiky.

Píše Frant. Košák.

(Příteli Václavu Kubíčkovi, katechetovi v Lošticích na Moravě, na důkaz úcty a obdivu věnováno.)

Ve »Vychovateli« v čís. 2. pojednáno bylo o návrhu, který otištěn byl roku 1877 ve »Školníku«, aby byla vypracována »biblická dějepřava ve spojení s katechismem pro první třídu na venkově« (tři první školní roky), a tak učiněn *pokus o učebnou knihu náboženství pro nižší třídy.* Navrhovatel chtěl onou knihou nahraditi bývalý malý katechismus a měl na mysli blížící se konce tehdejších čítanek Vinařického, ve kterých byly články náboženské.

Již na sjezdu učitelů z německých Čech v Liberci r. 1875 podán byl návrh na odstranění náboženských článků z čítanek a v české »První čítance pro obecné školy« (v Praze, c. k. knihosklad 1876) vynechány jsou modlitby a všechny články biblické a z církevního dějepisu, které byly ještě v »Čítance pro první třídu katolických škol v císařství Rakouském« (v Praze, 1868). V této čítance byly vzadu na str. 64—66. modlitby: Modlitba Páně, Pozdravení andělské, Vyznání apoštolské, Při klekání, Před jídlem, po jídle, Modlitba večerní, ale zařazeny i do ostatního textu (čl. 56. Dobrý počátek, čl. 59. Modlitba před cvičením, čl. 61. Modlitba po cvičení). Byly v čítance té i články biblické a dějepisné: Pastýřové u jeslí (čl. 92.), Svatí tři Králové (93), Dvanáctiletý Ježíš (94), Ježíš přítel dětí (95), Svatý Mikuláš (96), Svatý Cyril a Method (97), Svatá Lidmila a vnuk její Václav (98).

Takové články přeje si navrhovatel míti i v knize učebné a táže se: »Zdaž se nemůže státi, že by se později z čítanky pro první třídu odstranily i ony články, jež se tam až dosud nalézají*) a o Bohu, o Pánu Ježíši a o svatých pojednávají?« (Školník 1873, str. 169). »Z té tudíž příčiny mám za to, že by dítky již v první třídě měly míti knihu učebnou pro svaté náboženství, tak, aby nejen o Bohu slyšaly, alebrž také o Bohu a o jeho svatých pravdách čítati si navykaly a tím způsobem i doma svaté náboženství opakovaly. A v této knize pak by se nalézaly také ony modlitby, jež každé dítě má uměti, čímž by mu byla poskytnuta příležitost, nejen si je všípiti v paměť, alebrž také *naučiti se je modliti správně.*« (l. c. 168.)

*) Autor měl na mysli ještě čítanky z roku 1868, a obava jeho už splněna v nové čítance z r. 1876.

Poněvadž pak v navrhované knize by »biblická látka sloužila co základ učení víry a mravů,« toto učení by se uvádělo jen příležitostně po vypravování příběhu biblickém a sice v otázkách a odpovědích. »Tím by ona kniha učebná nahradila malý katechismus, jehož se druhdy užívalo v první třídě a lišila by se od katechismu druhé třídy, kdež se podávají jednotlivé pravdy bez otázek (l. c. str. 172.). Spisovatel měl tu na mysli nový pražský katechismus Bernardův, jenž byl tehdy již ve třetím vydání vydán. Druhé vydání — 20.000 výtisků — rozprodáno během tři měsíců.

Navrhovatel učebné knihy byl dobrým pozorovatelem a zcela správně vytýká, že by se »knihy učebné měly tisknouti s pílí větší, nežli se to děje až posud. Zajisté by se měly knihy školní lišiti od práce jarmarečné a měly by tu býti vzorem umění knihtiskařského« (l. c. 178.). Toho ovšem ve starém »kato-lickém« Rakousku nebylo, a c. k. školní knihosklad odbýval knihy náboženské, jak známo, nejhůře.

Dnes, kdy *učebná kniha náboženská slává se potřebou doby*, kdy na ní pilné ruce pracují s obdivuhodnou vytrvalostí, zajímá nás osoba navrhovatele, který v letech sedmdesátých minulého století, toužil — ovšem v jiném rozsahu — po učebné knize náboženské pro děti, kdy v čítankách pro první třídu byly ještě články o Bohu, o Pánu Ježíši a o svatých, ale který vycítoval, že tomu tak na dlouho již nebude. Navrhovatel podepsal se tehdy pouze značkou H. H., prozradiv ještě, že vyučuje náboženství na venkově, kde jsou uhelné doly, továrny a dvory s rozsáhlou oekonomií (l. c. 170), děti rodičů chudých. Kdo as, byl autorem zajímavého toho pojednání?

Jdouce po stopách jeho myšlenek, nacházíme ve »Školníku« r. 1876. anonymní článek »*O vykládání perikop*«, přeložený z Allekra, jehož H. H. ve svém svrchu uvedeném článku často jako vzor uvádí*) a z něhož asi on sám tento úryvek ve »Školníku« otiskuje.

Článek ve »Školníku« r. 1875, str. 84: »*O jednom ještě prostředku, aby vyučování náboženství bylo názornější,*« ukazuje nám již určitěji, kdo byl onen navrhovatel, který i v tomto článku přichází s časovým a velmi praktickým návrhem. Navazuje na článek ve »Školníku« 1873. »*O kreslení a psaní při vyučování náboženském*«, ve kterém se doporučuje kreslení biblických dějů, hlavně způsobem, jakého užíval K. Kmoch, katecheta v pražském ústavě hluchoněmých, jakož i sestavování výměřů psaním jednotlivých částí na tabuli, ukazuje spisovatel na názorné vyučování, jak mnoho má učitel pomůcek po ruce, *ale katechetům se podobných pomůcek nedostává*. Pro biblickou dějepravu má toliko obrazy Hölzlovy a Herderovy, a mapu země svaté. A přece jest třeba více prostředků pro vyučování náboženství. I myslím, že by bylo záhodno, aby za třetí vydatný prostředek vyučovací sestavil se pro katechety jakýsi *názorný atlas*.« (Dokončení.)

SMĚS.

Budoucí volná škola československá. Pedagogický reformátor český, Josef Ůleha vydal spisek: *Úvaha o budoucí volné škole československé*, podávající jeho

reformní názory na úpravu školy národní. Chce, aby alespoň v 1. a 2. školním roce dítě bylo ve škole vedeno jen zákony jeho vlastního vzrůstu a rozvoje tělesného i duševního, bez rozvrhu učebného i osnov. Volné vedení školní je vyvrcholením práce a jejího úspěchu, ale nedá se zákonem na-

*) Biblische Geschichte des alten und neuen Testaments von J. Alleker. Köln 1877.

řizovati. Dle Úlehly mohou se přijímatí do školy děti už od 5. roku. Je to s počátku škola dolní pro 6.—8. rok, kde se dítě jen zaměstnává, pěstují jeho smysly, neučí se v dnešním smyslu. Školní povinnost chce rozšířiti případně i do 16 let. Doporučuje školy újezdové (pro 800 až 1000 dětí), t. j. sjednocování několika sousedních vesnic v újezd pro děti od 11. do 14. roku, později k ní se řadí škola občanská, od 14. do 17. roku. Chce, aby všechny nynější školy střední (gymnasia, reálky, školy odborné) přetvořily se v jednotnou školu střední, na niž by žák mohl nabýti vzdělání klasického nebo technického, obchodního, hospodářského i přípravy pro učení vysoké neb praktický život, jak si sám zvolí. Učitelé chce míti vzdělané na fakultách pedagogických ale dává mu i možnost, zanechat svého zaměstnání, pozoruje-li, že se k němu nehodí. Veškeré učitelstvo mělo by míti vzdělání jednotné. Úlehla končí: »V těchto velkých dobách budme přímí a opravdoví, učitelé i národ.«

Škola »měšťanská« nebo »občanská«? Učitelstvo Z. Ú. J. protestuje proti neoprávněnému měnění zákonitého názvu »škola měšťanská« za název vymyšlený v poslední době pro ni »škola občanská« a proti užívání téhož pojmenování pro odborné učitelstvo těchto škol. V důvodech se praví: Devisa »občanská škola« nepovídá nic; občanem je třeba analfabeta. Název měšťanská škola je vžit. Jen křídlaté mění firmu a začíná znova. Název »občanská« je nevhodný, všechny školy jsou občanské, všechny vychovávají občany. Námitka, že název měšťanská škola je nedemokratický, je naprosto lichá; jinak by bylo nedemokratickým i slovo město. S názvem měšťan, nemá titul: měšťanská škola ideově nic společného. Měšťanské školy byly na vesnicích pokročilejších i před 28. říjnem. Až dosud žádné ustanovení zákonné pro toto pojmenování není, proto kdo tak činí, píše zúmyslně poškozování těchto škol protizákonně. — Otázka titulu není tak malicherná, jak by se zdálo.

Omezení koedukace. Ministerstvo školství a národní osvěty vydalo nařízení, dle kterého ve městech, kde stávají dívčí střední školy nebo lycea, nemají býti dívky, přijímány do středních škol mužských, nýbrž mají odkázány býti do dívčích lyceí.

Nové názvy pražských škol. »Škola měšťanská« čís. 12. píše: »Městská rada pražská spolu se z. š. r. stanovily nové názvy pražských škol. Učitelstvo očekávalo, že pražské školy budou pojmenovány na věčnou i věčnou paměť po znamenitých našich mužích, ale bylo zklamáno. Tedy nebudeme míti školy Masarykovy ani Havlíčkovy, Komenského, Husovy atd. Jen jedna škola nalezla milost v městské i z. š. radě a to Matky Boží Vítězné. Bude sloužit školou *Budovcovou*. Ostatní všechny školy překřtěny na školy podle jmen ulic. A tak se teď dovidáme, že máme školu v Biskupské ulici, Josefské ulici, Janském náměstí, Masné ulici, Klimentské ulici a j. Šťastné rozřešení to není!«

Učitelstvo v zákonodárných sborech. Do Národ. shromáždění byli zvoleni za Českosloven. stranu lidovou: Augusta Rozsypalová, učitelka v Plzni a Antonín Hancko, učitel v Žilině na Slov.; za sociál. demokracii: Jan Hacken, učitel v Jičíně; Frant. Houser, řed. měst. školy v Praze, Daniel Ertl, učitel v Lieskovci na Slov. a Anna Sychravová, řed. m. šk. ve Vrútkách na Slov. Z Němců zvoleni Frant. Warmbrunn, odb. učitel v Praze, Hugo Simm, odb. uč. ve Vrchoslavicích, Jos. Fischer, řed. učitel v Lomu, Ot. Schubert, řed. ve Štítarech. — Do senátu zvoleni: J. Kadlčík, řed. šk. Frýdlant na Mor. (čsl. lid.) Jos. Smrtka, řed. uč. v Čermné (agr.), Al. Konečný, řed. uč. Brno (nár. soc.), Čeněk Lisý, uč. v Želez. Brodě (nár. soc.) —

Náboženská cvičení na středních školách. Zemská školní rada zaslala všem ředitelstvím státních středních škol přepis, ve kterém žádá, aby ve školním programu, který vždy na konci roku vydávají, o úkonech náboženských na ústavu vůbec se nezmiňovala. Bědlost a starostlivost zemské školní rady je obdivuhodná — má patrně strach, aby pečliví rodičové se ze školního programu nedozvěděli, jak nepatrně je o dítky jejich v náboženském ohledu na škole postaráno. Když tam není nic, nebije to tak do očí, jako kdyby tam byla zmínka o těch drobnostech, které jsou ještě na středních školách zachovány.

Čtyři pedagogické fakulty budou v nejbližší době zřízeny v Čechách. O jednu ucházejí se též Č. Budějovice.

Další číslo „Vychovatele“ vyjde dne 1. srpna.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.

Do krajin německých
předplácí se na

„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest v vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nehranují.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Všeučitelský sjezd. — Dávné tužby. — Nedělní a sváteční oratoria Selesianů,
Dona Boska. — Směs.

Všeučitelský sjezd.

Když osvobozen byl národ náš z jařma, vloženého na něho v říši rakousko-uherské, začalo se záhy ozývat heslo: »Po sčítování s Vidní — sčítujeme i s Římem.« Původcem této devisy prý jest jedna z nejvýznačnějších osob našeho svobodného státu. A heslo to první začali prakticky prováděti učitelové; škola byla místem, na němž mělo se nejdříve náboženství zneucititi a z mladých duší vyrvatí a nové ministerstvo školství a národní osvěty dalo učitelstvu možnost, aby *svobodně ve škole mohlo pracovati*.

Pokrokové učitelstvo, kterému dle jistého vzoru bylo náboženství překonaným stanoviskem, které tvrdilo, že kostel ohlupuje, nadávalo kněžím římských popů, tmářů, nevlastenců a podob., a volalo, že náboženství musí ze škol, aby jí bylo volně, aby byla svobodna. Odstraňován ze škol kříž, modlitba, křesťanský pozdrav a když nemohli kněze hned ze školy vyhoditi, aspoň mu postavení jeho tam všemožně ztrpčovali. Podporu a posilu — ba i více — vidělo a nacházelo učitelstvo na nejvyšších místech; vřady poskytnuta mu možnost pracovati *»bez ohledu na ulivy církevní.«* (G. Haberman. Právo Lidu, 1. května r. 1919.)

Ministerstvem školství vydáván výnos za výnosem, jimiž náboženská výuka seslabována a náboženská výchova znemožněna. Práce předem promyšlená a připravená. A proto usuzující kruhy nijak nepřekvapilo, když za návštěvy své v Plzni — 17. května 1910 — odpovídaje v dělnickém spolkovém domě uvítavšímu jej ministru vyučování, končil president: *»Když se to začalo s Habermanem dělat, tož se to musí také dodělat!«* (Národní Listy, 18. května 1919). Ovšem nebylo dosti jasně řečeno, ale kdo sledoval dosavadní výnosy, chápal — dosti jasně.

Učitelstvo pokračovalo pod patronací dále v boji proti náboženství, ovšem hlavně a jen katolickému, a k posílení toho boje na počátku prázdnin sjelo se do Prahy na sjezd všeho učitelstva. Přijela asi čtvrtina všeho učitelstva. Na sjezdu jednáno v sekcích, kde přijato, že škola má býti svobodná, jednotná, pro všechny děti povinná. Ve třídě má býti jen 30 dětí, na pět let přijata koedu-

kace, po dlouhém rozhovoru. Soukromé školy nemají býti zřizovány. Školy buďtež interkonfesionální; *školy náboženské nemohou nahraditi školy veřejné.* V sekci osvětové přijata resoluce, v níž se *učitelstvo dožaduje rozhodné odluky všech církví od státu a od školy* a spolu by tato odluka byla uzákoněna v době co nejkratší; *zamíta* všechny kompromisy, *jakož i návrhy na nepovinné vyučování náboženství* a dožaduje se *zákazu zřizovati soukromé školy náboženské.* (Soukromá škola sociálně-demokratická může ovšem na Kladně býti zřízena, ta učitelům nevadí, ale pro náboženství není svobody! Inu dobře, pravi Kollár: »Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážit každou; ten, kdo do pout jímá otroky, sám je otrok!«)

V druhý den všeučitelského sjezdu konána schůze odboru mladých ZÚSJU, kde učitel p. Uzel přednesl kulturní požadavky mladého učitelstva a projevil přání, aby ti, *kdož si přeji odluky od církve a státu v zájmu školy, napřed sami u sebe odluku provedli.* V tom smyslu také na sjezdu přijata resoluce:

»S plným přesvědčením prohlašujeme, že naše národní škola nebude dotud svobodna, dokud nebude úplně posvěštěna a *dokud vyučování konfesionálnímu náboženství nebude z národních škol naprosto odstraněno.* Poněvadž pak církev katolická a její političtí zastánci operují zvláště před cizinou na hanbu českých tradic a reformačních vysokým procentem svých matrikových příslušníků, kteří se však s jejím učením už dávno rozešli, *Ústřední rada očekává od učitelstva, že po příkladu svého velikého učitele, presidenta Masaryka, zanechá nemůžné dvojakosti a nadobro se rozejde s katolickou církví.*«

Slavnostní schůze významnými staly se tím, že jak na počátku, tak i na konci sjezdu promluvil přítomný prezident republiky. Naším čtenářům podáváme závěrečnou řeč prezidentovu, necht si ji každý glosuje sám.

Když předseda ústřední rady učitelské p. Vimr poděkoval presidentu za účast a obětavost a ujistil, že učitelstvo přišlo mu vzdáti svůj hold na důkaz vděčnosti za zásluhy o osvobození vlasti, a když učitel Liška přednesl oslavnou báseň, v níž vyjádřil vroucnost citů »k osobě tatíčka národa, zářivého vzoru pravé lásky k pravdě a lidu,« odvětil prezident Masaryk:

»Milí kolegové, kolegyně! Já vám děkuji srdečně za váš projev, vážím si ho. Slyšel jsem už včera, že se vám práce v sekcích dařily a že sami jste byli překvapeni, jak pilně byly porady navštíveny, jak živě a pilně se pracovalo. Sám jsem dával prvor na vaši oficiální zahajovací schůzi, čemu aplaudujete, abych vystihl vaši náladu, a dělal jsem si poznámky. Odnesl jsem si dobrý dojem.

K tomu, co jsem řekl, bych snad směl povědět, když jsme zde tak neoficiálně pohromadě, toto: Abyste reformy školské a kulturní vůbec hleděli prováděti hodně prakticky. My jsme posud ve staré řiši byli idealisty. Nepředstihujme se hesly, nepředstihujme se ukazováním lepší vůle, když teď máme možnost a povinnost něco udělati. Ano, budu vám podle sil pomáhati; ale prosím vás navzájem, abyste také pomáhali všichni mně. Cítím odpovědnost s vámi a vy ji musíte cítit se mnou. Když jste postavili kantora v čelo republiky, tož všichni kantoři mají povinnost trochu mu pomáhat. (Bouřlivý potlesk.)

Zkrátka, abychom se neblamovali. To si každý zpytuje svědomí; já vím, když nám říkají: »To je kantor, to je kantorština,« je něco na tom *správného.*

My si zvykáme na jakýsi druh absolutismu; děti a žáci nám neodporují a tak stáváme se absolutisty.. Toho se musíme vyvarovati. Proto zdůrazňuji: raději méně v programu ale dobře to udělat a pak půjdeme dále. (Potlesk.)

Všiml jsem si, když byla řeč o rozluce státu od církve, že jste nejvíce aplaudovali. O principu není sporu. V tom jsme všichni za jedno. Ale jak se má provést. Celý filosofický problém této rozluky, to není pro forum obecné školy, *v níž to musíme provádět prakticky*. O filosofické principie není a nemá býti sporu. Jsme již půl druhého roku ve svobodné republice a přece pozoruji dost značné kolísání v provádění. Provádění rozluky není, když se odstraní ve škole kříž. K tomu musí se podávat praktické návrhy nejen kolegům, ale i obcím, poslancům, parlamentu. Je-liž tomu tak?

Druhé: aplaudovali jste *vysokoškolské vzdělání*; Souhlasím; ale zase se to musí vést prakticky. Jen mladší z vás a budoucí generace mohou projít universitu. Jak to zavedete, aby kolega, který toho vzdělání nemá, nebyl přezírán? Přál bych si, aby tento přechod proveden byl vysokoškolskými místními kursy, nebo při vašich takových návštěvách v Praze abyste vy starší neutrpěli, a mladší aby nebyli postaveni nad vás, bez jiné zásluhy, nežli že přišli po vás. Tedy vůbec — a nemějte mně za zlé, když pořád podškrtnuji — *praktickou!*

A pokud jde o školu a o váš poměr k žactvu a obyvatelstvu. My získáme každého, uděláme-li z každé školy i poslední školičky kulturní ústav.

Vyspělá škola má býti, co dříve býval kostel. Dítě přijde do školy z domova někdy nezdravého, nečistého. Dejte dítěti především vzduch a slunko, čistotu, obklopte je obrazy a vším tím, co by je oběstnilo a rozradostnilo. Mezi dítětem a učitelem zůstane správný poměr, když dítě bude mít školu a učitele rádo. Jen učitel, kterého dítě miluje, něčemu naučí. V Americe jsem pozoroval, že je mnohem větší vážnost ke škole než u nás; je to tím: že tam volný učitel vychovává volné občany.

Vy teď máte úplnou volnost mluvit s dítětem o všem, můžete mluvit i o politice zcela otevřeně, ale ovšem s taktem a tak, aby to odpovídalo místu. Ta volnost způsobuje ten zvláštní poměr, že dítě má milé vpomínky na učitele a školu, ve škole si formuje své společenské vztahy, tam má svou obec, svůj parlament. Musíme toho využít. Učitel, který se tak bude dívat na školu, jenž k dítěti bude upřímný, poctivý, prorazí; a pak *nemusíme se obávat o budoucnost naší republiky, když bude vychovávat hodné prakticky budoucí republikány a demokraty*. Na zdar! (Dlouhotrvající potlesk.)

Představeni byli představeni předsedové sjezdových sekcí, načež prezident za svolání slávy rozloučil se s učitelstvem.

Některé listy denní přinesly zprávu, že úvodní řeč presidentova byla v tisku potlačena úředně.

Náboženství v novém ústavním zákonodárství německé říše.

Německo, jež válkou nejtěžší bylo poraženo, přes všechny své rány nejrychleji se sbírá. Ústava jeho stanovena je zákonem z 11. srpna 1919. — Ve 4. odstavci jejím je řada paragrafů, jež se výhradně dotýkají <výchovy a školy>. A my z nich uvádíme v doslovném překladu ty, jež nás doista nejvíce zajímají. Ukazují rozhodně vůči úmyslům našich zákonodárných politických stran, které

by nejraději školy monopolisovaly a náboženství ze škol vyloučily, *ohromný pokrok v nazírání na svobodu náboženskou vůbec.* —

Tak v 4. odstavci, v článku 147. se praví: »Soukromé školy jako náhrada veřejných škol potřebují dovození státu a podléhají zemským zákonům. . . *Soukromé školy budíž povoleny, když pro menšinu těch, kdo k výchově jsou oprávněni* a na jejich vůli ve smyslu čl. 142. odst. 2. sluší bráti zřetel, *veřejná škola jejich vyznání anebo jejich světového názoru není*, anebo správa vyučovací má zvláštní výchovný zájem. Soukromé přípravy se zrušují. Pro soukromé školy, které nejsou náhradou veřejných škol, platí trvalé právo.«

Článek 148: »Všechny školy mějtež na zřeteli mravní vzdělání, státoobčanské smýšlení, osobní a stavovskou zdatnost v duchu německého lidu a smíření národů. Při vyučování na veřejných školách jest třeba toho dbáti, aby cítění jinak smýšlejících nebylo uráženo. Státoobčanská nauka a vyučování ručním pracím jsou učební předměty škol. Každý žák obdrží při skončení školní povinnosti otisk ústavy. Lidové vzdělání, lidové vysoké školy v ně počítaje, budíž státem, zeměmi i obcemi podporováno.«

Článek 149: »*Náboženské vyučování je řádným učebním předmětem škol vyjímaje školy bez vyznání (světské).* Jeho udělování budíž řízeno v mezích školního zákonodárství. Náboženské vyučování bude udělováno v souhlase se zásadami dotýčné náboženské společnosti bez újmy dozorčího státního práva. Udělování náboženského vyučování a vykonávání církevních ustanovení zůstává na vůli učitelů; účast na náboženském vyučování a na církevních slavnostech a úkonech na vůli toho, který má rozhodovati o náboženské výchově dítěte. *Bohoslovecké fakulty zůstávají při vysokých školách.*« —

Jak patrně, je novou ústavou německou svoboda svědomí rodičům plně zaručena. A je zajímavé, že rodiče, kteří politickým svým názorem nejsou v lidové straně, trvají na náboženské výchově svých dětí velmi rozhodným způsobem. Tak například v Mnichově, kde správu města má v rukou sociálně-demokratická většina, bylo hlasováno rodiči o škole konfesijní. A výsledek? 77-56 procent hlasů připadlo na školu konfesijní. Z 67.470 dětí školou povinných bylo do školy konfesijní přihlášeno 52.128 dětí. Pro školu nekonfesijní pouze 15.342 děti. Počet dětí, které byly v Bavorsku odhlášeny z vyučování náboženství, je tak mizivě malý, že nelze ho ani procenty vyjádřiti. —

Podobně dalo se s *Berlínem*. Sociálně demokratický list »*Vorwärts*« (7. září 1919) sám se tomu podivuje, když píše: »Je zarmucujícím zjevem, že i ve třídách, kde vyučují socialističtí učitelé a učitelky, kde tudíž není se co báti »pokusů o obrácení«, počet žáků osvobozených od vyučování náboženského je velmi skrovný. Matky se táží: »Bude mé dítě pastorem požehnáno?« Krásné úvodní požehnavající slavnosti se všemi obřady nechť postrádají.« —

To jsou i pro nás významné zjevy. A jaké z toho plyne poučení. Opakujeme zase: Ano pryč s náboženstvím ze škol státních, kde by bylo více nežli popelkou. *S učiteli nevěrci, a co více, se zapřísáhlými nepřáteli náboženství, hlavně katolického, není součinnost kněze možná.* Nechraňme té mizerie ve školství pláštěm, že tam kněz »také« chodí a náboženství vyučuje. Trvejme pevně, důsledně a rozhodně na hesle: »*Chceme pro katol. děti školu konfesijní.*«

Dávné tužby.

Obrázek z dějin české katechetiky.

Píše Frant. Košák.

(Příteli Václavu Kubíčkoví, katechetovi v Lošticích na Moravě, na důkaz úcty a obdivu věnováno.)
(Dokončení.)

Autor představuje si, že atlas ten obsahoval by v prvním díle *mapy* (Palestýny v rozličných dobách, Evropy, Asie, Čech, Moravy a Slezska k naznačení rozšiřování víry křesťanské v těchto zemích), *plány* (Jerusalema za doby králů a Pána Ježíše a Říma), *obrazy chrámů* (sv. Víta atd.). To by byla *část zeměpisná*. Druhý díl by byl *částí liturgickou* s vyobrazením předmětů liturgických Starého i Nového zákona. Svatý stánek, jeho části, chrám jerusalemský, roucha posvátná, kostel, různé slohy, půdorys, oltář, nádoby, roucha atd. Ve třetím díle by se nacházela *galerie obrazů svatých a znamenitých osob historických*, pokud jest o nich řeč ve škole, v dějinách církevních. (Panna Maria, různé obrazy, sv. apoštolové, sv. patronové zemští, jiní význační svatí, kteří by byli soustavně seřazeni a j. v.).

K tomu připomíná, že by se mělo při vyučování náboženství více hleděti na *životy svatých*. »Jako v katechismu nalézá se theorie, tak opět v životě svatých spatřujeme v praxi uvedený katechismus a na svatých vidíme znázorněny ctnosti křesťanské.« S lítostí poznává k tomu redaktor »Školníka«, František Schoenbeck, že »naše česká literatura bohoslovecká nemá ještě životopisy svatých ve formě a v řeči pro děti právě se hodící. Snažíme sbírku legend sami, avšak pro nedostatek času nevíme, kdy dílo ku konci dovedeme.«

Autor článku míní, že atlas by měl býti vydán ve velkém formátu — zvláště *mapy* — a jednotlivé předměty aby provedeny byly v barvách; formát myslí mohl by snad býti asi takový, jako vydalo Herderovo nakladatelství obrazy biblické. Přiznává obtíže, nemalý náklad a nevšední práci, ale užitek přesahoval by vše daleko. —

Uvažme praktický návrh ten a zamysleme se, jak daleko postoupili jsme v té věci téměř za padesát let. Máme více náboženských pomůcek? Máme, viděti jsme je na výstavách katechetských (v Brně, v Budějovicích, v Nepomuku a jinde); ale jsou to *soukromé práce katechetů a jejich privátní majetek*.

Máme mapu Palestiny, máme obrazy Herderovy a Hölzelovy, někde i Schumacherovy a snad tu a tam i Fugelovy a nějaký z Reukanfových, máme liturgické obrazy Svobodovy, ilustrované liturgiky (Žakovu, Dvořákovu, Podlahovu) a církevní dějepisy (Dvořákův a Pokojův); ale jak *mnoho nám toho schází právě pro dějepis církevní!*

Máme však pro děti psané životy svatých? Máme nějaký soustavný, názorný atlas a třeba jen malou galerii obrazů svatých a historických osob? Naše názorné pomůcky jsou v té příčině chudé, velmi chudé! Povolání kruhy na katechetské věci peněz nevěnovaly a nikdy »neměly«; katecheta a jeho předmět byly vždy poslední; katecheta byl odkázan na síly vlastní a svépomoc. Bylo mu stále sice připomínáno: »Vycházej při vyučování od zkušenosti, od názoru!« Ale o *názorné pomůcky, o vydání jich se nikdy nestaral!* A pokusili-li se katecheti a zaklepali o radu, o pomoc, byli odmítnuti!

A přece církev již od počátku názorně vyučovala, již v době katakomb; a nahromadila tam mnoho obrazů, které de Waal jmenuje »obrázkovým kate-

chismem«, a vzor vyučování, doporučený papežem Piem X., učitel církevní, sv. Tomáš Akv., o názoru takto nás poučuje: »Intellectus nostri secundum modum praesentis vitae cognitio a sensu incipit; et ideo ea, quae in sensu non cadunt, non possunt humano intellectui capi, nisi quatenus ex sensibus eorum cognitio colligitur (Summa cont. gent. I. 1. c. 3). A náboženství ve škole nemůže se dnes vykázáti pomůckami k vyučování, které by počtem i jakostí mohly se měřiti s pomůckami pro jiné vyučovací předměty!

A co by jich mohlo býti a jakých! Ale *scházela podpora, pomoc, ochota a vedení* — vše ponecháno jednotlivcům, nemajetným katechetům, a tak mnohá dobrá věc, mnohá dobrá myšlenka zapadla, zmizela. Kde mohli jsme býti, kdyby se byly uskutečnily na př. časové a opravdu praktické návrhy autora podané před padesáti lety ve Školníku! On zaslouží čestné vzpomínky!

Na návrhu jeho jistě bylo by se dále pracovalo, pokračovalo, *katecheti jistě by se byli ve spracování uvázali, také tiskárna by se byla našla, ale to porozumění s hůry, ta podpora, to byl — kámen úrazu!*

Na onom článku o názorném atlase podepsal se spisovatel značkou: »H. H. Lidický.« Lidice? Farní obec na Kladensku, kde bylo panství císařské, velká oekonomie, továrny a uhelné doly na blízku. Kdo tam byl v té době kaplanem nebo farářem? Ochotně odpověděl důst. p. farář nynější (upřímně za to díky!): »V udané době byl v Lidicích kaplanem Heřman Haase, později Haaser. Narozen v Bohnicích 27. září 1842, na kněze vysvěcen 25. července 1868. Později stal se farářem v Petrovicích na Kácovsku, na to ve Vřetovicích u Buštěhradu, pak v Čestíně a konečně v Hořelici na Kladensku, kde zemřel 25. října 1919.«

Tedy Heřman Haaser to byl, který v letech sedmdesátých toužil po vydání *názorného atlasu k náboženskému vyučování* a vystoupil s myšlenkou, aby vydána byla *učebná kniha náboženství pro nižší třídy*. Čest jeho památce! Jeden návrh jeho zůstal tehdy bez povšimnutí, se druhým byl své doby přikře odbyt (viz let. Vychovatel čís. 3.); ale oba byly praktické a v době dnešní o tom, co bylo zavrhováno, jako na výsost potřebném se pracuje a doufáme, že v brzku se uskuteční ku prospěchu jak vyučované mládeži, tak vyučujícího katechety a po druhém — ovšem také opraveném a doplněném — dále toužíme za poměrů pro vyučování daleko obtížnějších. Ale pochopení pro věc o nic lepší a utěšenější! I dnes jednotlivec na sebe odkázán, jako bývalo.

Nedělní a sváteční oratoria Salesianů, Dona Boska.

»Mládež,« praví Don Bosko, »tato nejtěžší a nejvzácnější část lidské společnosti, na které se zakládají naděje šťastné budoucnosti, sama o sobě nemá špatných vloh. Kdyby bylo lze odstraniti nedbalost rodičů, jakož i zahálku a společnost špatných druhů, kteří právě o nedělích a o svátcích vykonávají škodlivý vliv, bylo by lehkou věcí vštěpovati do útlých srdcí zásady pro pořádek, mravnost, úctu a náboženství, neboť jsou-li mladí lidé někdy již v tomto věku zkažení, je to více z lehkomyšlnosti než ze zlomyšlnosti. Tito hoši a jinoši potřebují blahodárné ruky, která by je řídila, ke ctnosti vychovávala, oddalovala od nebezpečné příležitosti.« —

»Potíž pozůstává právě v tom, je shromažďovati, aby se mohlo k nim mluvit a je vychovávat. — K prostředkům způsobilým vštěpovati náboženského ducha do srdcí nevzdělávaných a zanedbávaných patří *oratoria*. Když jsem se obrátil k tomuto odvětví úřadu kněžského, měl jsem v úmyslu obětovati své námahy ku větší cti Boží a ku spáse duší tím, že bych vzdělával zdatné státní občany tak, aby se jednou stali hodnými obyvateli nebe.« — Die vlastních slov Dona Boska pozůstává účel nedělních a svátečních oratorií v tom, »aby se mládež v nedělích a o svátcích po skončených službách Božích bavila oblíbenými a poutavými hrami.«

Dále praví ctihodný ten muž: »Ti kteří chtějí spoluúčinkovati musí si vzít sv. Františka Saleského za vzor a snažiti se, aby napodobovali láskyplné a přívětivé chování, neboť jen tím je možno, očekávati od oratoria plodného a trvanlivého působení.«

Abý však oratorium všude neslo spasitelné a požehnané ovoce, musí vždy odpovídati zvláštním potřebám hochů a jinochů, kteří je navštěvují. Když je možno obmeziti se ve mnoha oratoriích na vyučování katechismu a na hry a tyto jsou již dostatečné, aby přivábily hochy, když jinde stačí otevřítí hudební a tělocvičné školy, — tyto jednoduché prostředky zvláště ve větších městech povšechně již nestačí.

Nová zařízení musí býti uvedena v život, když se chce vykonati něco působilého. Mimo spolky náboženské, zábavné, tělocvičné školy atd., musí býti založeny *moderní kroužky*. Je třeba starati se o vzdělávací kursy, zábavné večírky pokoje s kulečnickem, knihovny; musí povstati sekretariáty pro nejrůznější potřeby, musí býti zařízení spořitelny, pokladny pro práce neschopné atd, musí býti pamatováno na vše, co vyžadují nynější poměry časové a jednotlivé národní. Všechna tato zařízení mají nutně zapotřebí silné hmotné a mravní podpory se strany všech, jimž leží na srdci budoucnost rodin a společnosti. Oratoria Salesiánů jichž je asi 100 v Itálii a 200 v jiných zemích, jsou navštěvována přes 100.000 hochy (roku 1912.).

Salesiáni mají též i sirotčince, útulky pro opuštěné a zanedbané hochy, řemeslnické a zemělské školy, gymnasia s internáty, duchovní správu; šíří dobrý náboženský tisk atd. — Stálý styk s mládeží poskytuje Salesiánům šťastnou příležitost, probouzeti a podporovati kněžská, řeholní a misionářská povolání. Mají i zvláštní druh apoštolské školy pro pozdě povolané (odrostlé gymnasiijním letům), kteří, ukazují-li nadáním pravé povolání, prodělávají ve zkráceném běhu nejdůležitější předměty gymnasia.

Ženská kongregace »Sestry Marie, pomocnice křesťanů«, působí mezi mládeží ženskou.

Salesiány podporují kooperátoři (spolupracovníci) a bylo papeži co nejvřeleji doporučeno věficim, aby se dali zapsati za spolupracovníky. — Ziskají tím velké pozhnání pro čas a pro věčnost. Podmínky přijetí jsou: státi přes 16 let; dobrá pověst v náboženském a společenském ohledu; možnost a vůle podporovati díla salesiánská sám neb jinými, modlitbou, neb almužnou neb spoluprací a pod.

Salesiáni hledají též řeholníky (bratry a kněze), řeholnice a chovance. Benedikt XV. považuje je za nejčasovější kongregaci. Řeholník Salesián podrží své jmění, jen příjmy připadají kongregaci; kněz musí denně 3 hodiny studovati, —

Výchova Salesiánů je velebena vynikajícími odborníky. Pro osídlení Salesiánů v České republice je třeba získati co nejvíce spolupracovníků. Získejte jiné a hlase se u Sekretariátu svazu charity, Praha, Ječná ul. 27, jenž přijímá i dary na vydávání českých stanov pro spolupracovníky.

SMĚS.

Příští číslo »Vychovatele« vyjde 1. září.

Kulturní nebezpečí. »Čas« v čísle ze dne 14. července 1920 poukázal na »kulturní nebezpečí«, k němuž by mohlo dojít, kdyby se provedla rozlučka církve a státu, a kdyby se katolíci domohli svých náboženských škol. »Čas« o tom napsal: »Jest nebezpečí, kdyby se to Římu podařilo, aby se neopakovala smutná školská historie pobělohorská, kdy jezuitické školy zabily školství utrakvistické i bratrské vinou nedostatku jeho vnitřní organizace a podpory zvenčí.« Dává pak naučení pokrokovým učitelům, jak si mají počínati, aby ta klerikální škola nad jejich neztvrděla: »Učitelovým kriteriem musí býti svoboda — šetřící nejen práv jeho, ale i rodičů a dítěte — a hybnou silou jeho konání láska, pod jejímiž hřejivými paprsky rostlo by osení ctnosti, kultury a radosti ze života. To vyžaduje soustředění ducha ke klidné tvůrčí práci bez planého radikalismu slov, jenž i školní život zpovrchňuje a důvěru ve volnou školu podkopává. Bylo by jejím neštěstím, kdyby měla utkvěti na pouhé negaci římské výchovy a nedovedla to, co zbořila, nahraditi něčím lepším, pozitivním. Náhradu takovou musí poskytovat mravní výchova s morálním vyučováním a úkony, jež by nastoupily na místo úkonů církevních.«

Náboženský úpadek školní mládeže. V moravských »Vychovatelských Listech« čís. 6.—8. probírají se příčiny úpadku nábožensví u školní mládeže a autor píše: »Že náboženské vyučování ve škole někdy náboženského citění a života nepodporuje, jak by mělo, nezavahuje náboženské vyučování jako soustava, nýbrž nevhodná metoda a osota katechetova... Co se týče výběru katechetů, neodpustitelně se prohřešují nejvyšší školské úřady školským protě-

žováním jednotlivců, kteří náboženství dětí, jež vyučují náboženství, buď již odložili nebo chystají se odložit. Tím stát přímo podporuje zhoubný rozvrat náboženský v mládeži. Soud dětí samých zase ze skutečnosti zní: »X odpadl a nic se mu nestalo, cpal do nás to náboženství víc než vy«. — Mnoho na tom co napsaly V. L. pravdy!

Děti do ciziny na prázdniny. »Reichspost« přinesla zprávu, že některé vídeňské děti, které poslány s dětskou výpravou na zotavení do Itálie, ocitly se v prostředí, které hrozí úplnou mravní zkázou. »Reichspost« dokázala, že na výpravě udály se skandální věci a že mnohé děcko je zkaženo pro celý život. Jistá matka z XVIII. okresu poslala s výpravou do Itálie dvě dcerušky, děvčata třináctiletá a čtrnáctiletá. Obě děvčata se vrátila z Itálie s úteškem. Mladší děvče, ježto jest nedospělé, bude zbaveno plodu, děvče starší bude muset donosit památku na své zotavení v Itálii. Podobný případ jest v XXI. okresě. Také zde matka vypravila do Itálie dítě a domů se vrací žena v mateřství. V jiném případě vrátilo se dítě s pohlavní nemocí. Komu svěřeny byly děti pod dozor a do jakého prostředí se dostaly, že zavinená byla neštěstí, která vrhají děti a celé rodiny do zkázy?

Rubrika »náboženství«. Je známo, že učitelstvo vymohlo si, aby z jejích osobních výkazů byla vynechána rubrika, označující náboženství. Mimo to stalo se tak i v jiných kategoriích státních zřizovatelů. Nyní vydalo ministerstvo N. O. nařízení, aby pro příště v osobních výkazech vojenských bylo zase uváděno náboženství.

Příznak doby. Katolický učitel, orgán katolického spolku českých učitelů na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku, oznamuje v č. 3.—4.: »Na předsednictvo katol. spolku učitelů přicházejí žádosti obcí a místních školních rad o učitele a učitelky, kteří by chtěli vychovávat z přesvědčení mládež na zásadách křesťanských«.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlavn. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 902.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 20 Kč. půlletně 10.— Kč. Do krajin německých předplácí se na "Vychovatele" 22 Kč., do ostatních zemí 24 Kč. Administrace "Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehranují.

Proč chceme mít školu vlastní. — Po velehradském kursu. — Směs. — Literatura.

Proč chceme mít školu vlastní.

»Rozšířené volání po odstranění náboženského vyučování ze školy skrývá pod tímto jménem podle mého mínění jedno z největších kulturních barbarství přítomnosti.«

Prof. Wundt. (Dresdener Nachrichten, 12. července 1919.)

Snaha po odkřesťanění a odcírkevnění lidské společnosti ozývá se ze všech stran. Válka, která je přímým protikladem mírumilovnosti a snášlivosti, hlásané v evangeliích, rozpoutala brzy nenávisti proti všemu *positivnímu náboženství*, jakým křesťanství je a jako takové se hájí. Vybrati z křesťanství přirozené, desaterem krátce vystižené prvky věroučné a mravoučné a ostatní články zavrhovati, to znamená *ničit křesťanství samo*.

Na tuto snahu, vyrvati děti z církevního svazku, udusiti v jich duši všechnu touhu po vyšším, nadpřirozeném životě, který skytá jediné *positivní náboženství*, naplniti je neúctou, ano posměchem k církvi, nutno křesťanské rodiče co nej-důrazněji upozorňovati.

Dětem dbalých, o křesťanskou výchovu usilujících rodičů, v dnešní škole hrozí *nebezpečí ze dvou stran*. Předně od jich nevěreckých učitelů, z nichž jedni s rafinovaným chytráctvím, druzi hrubou neomaleností — každá strana dle své přirozené povahy — náboženskou výchovu domácí důsledně podkopávají. A za druhé od jich spolužáků, kteří vyšeďše z nevěreckého ovzduší vlastní domácnosti, jak svými řečmi, tak mnohými listy, brožurami, letáky, jež do školy nosí a svým spolužákům půjčují, jsou neméně velkým nebezpečím pro výchovu. —

To musíme rodičům, kteří touží mít děti nábožensky vychované, důrazně připomínati.

Rodiče o školu, jak jsme tu již několikrát upozornili, nestarali se dříve téměř pranic. Dali se ukoľebati v bezstarostnost o mravní vývoj děcka tím, že se ve škole náboženství učilo 2 hodiny týdně, učitel se s dětmi modlil, děti choďily v neděli do kostela a několikrát do roka k sv. svátostem. A učitel aspoň šel s nimi, t. j. »dohlížel« na ně. Dělal to vše s odporem, s pokrytectvím, do něhož jej zákon a strach, by neztratil existenci, přímo nutily.

Nyní nastala svoboda. Nevěrecký učitel odvázel škrabošku, kterou po léta a pokrytecky nosil, a ukázal pravou svou tvář. S dětmi se nemodlí, do kostela je neprovází; kříž, pod nímž kdysi seděl a který mu připomínal, že má do jisté míry zastupovati Krista, ze třídy vyhodil.

A učitelstvo ve znamení svobody prohlásilo školu za svůj monopol, za ústav o jehož rázu chce samo rozhodovati, bez ohledu na vůli rodičů. A to je ono nesprávné stanovisko. Škola je ústav, o němž zájmy státu, církve, rodičů se setkávají, a který sluší takým duchem vésti, aby všichni tři tito činitelé plně byli uspokojeni.

A nyní vliv rodičů na školu se potlačuje. Proti tomu je se co nejdůrazněji brániti. *„Má-li stát právo děti do školy nutiti, nelze rodičům upíratí práva, aby se o tom přesvědčili, co se tam s nimi děje,“* napsal svobodomyslný učitel *Arnošt Lorenz* (Sonde. 1919. č. 5.) To jest jich právo přirozené, nezczizitelné, poněvadž plyne z jich nejsvětější povinnosti: Dítky vychovávat. Ti, kdo podle řádu přirozeného dali život dítěti, mají podle téhož řádu tento život v nich také udržovati. A protože člověk je bytost z těla a duše složená, je povinností starati se o tělesný i duševní vývoj dítěte. *Nikoli škola, ale v prvé řadě rodiče jsou zodpovědní za výchovu dětí. Je činí zodpovědný lidská společnost, stát; oni, pokud jsou křesťanský věřící, zcela dobře vědí, že duše jich dětí a jich ruky bude požadovati též Bůh.*

Tuto přirozenou povinnost rodičů k výchově dítek plně též uznává ústava německé říše, když v článku 120. praví: *„Výchova dorostu k tělesné, duševní a společenské činnosti jest nejvyšší povinnost a přirozené právo rodičů, nad jejíž konáním bdí státní společnost.“* Tato ústava, jak jsme v minulém čísle ukázali, také dává rodičům právo na školu konfesiční, jakmile veřejná škola jich vyznání anebo jich světového názoru v obci není. (Odstavec 4. článek 147.)

O nynější, nevěreckými učiteli ovládanou školu s učiteli se nepřeme. Po- nechme jim ji. Škoda každé námahy. Ať jen uplatní v ní své ideály, jež vrcholí vychovati dítě mimo vliv kontesijního náboženství. Uvidíme brzo ovoce jich absurdních hesel. *Ale budeme bojovati za školu vlastní, soukromou, ovšem s právem veřejnosti, dotovanou z prostředků státních.*

Ta musí být naším cílem.

Po velehradském kursu.

(Dojmy a vzpomínky. Píše František Košák.)

„Mezi všemi pracemi jest katechetská nejdůležitější,“ řekl papež Pius X., žehnaje pracem katechetského kongresu ve Vidni roku 1912. Dnes má katecheta práci těžkou a obtížnou, zvláště v naší republice, kdy vše staví se činnosti jeho na odpor. Stěžuje se mu výchova i vyučování, staví se proti náboženství stát i učitelstvo, popuzování jsou proti jak rodičové tak i žáci. Děje se tak soukromě i veřejně, v novinách, na táborech, ve společnostech i při nahodilém setkání. U nás chce se zavést mravnost, výchova k mravnosti, bez náboženství. *„Cíl výchovy je vytvoření charakteru; charakter spočívá na základě mravnosti; a mravnost, má-li život a sílu, je proscena náboženstvím. Právě náboženství je neod-*

učitelno od mravnosti, a mravnost od dobrého života, a proto i od dobré výchovy. Proto náboženství, mravnost a výchova jsou trojice," praví po celém světě známý americký arcibiskup *Spalding*, mluvě o výchově, která jest hlavním prostředkem k povznesení člověka.*)

U nás, ač hledají se vzory jinde, ač hledají nové cesty ve výchově zvláště v Americe, snaží se pobořiti tu nerozlučitelnou trojici zdárné výchovy, zničiti její základ: víru náboženskou a vše vrhá se na ty, kteří této víře a na ní vybudovaným zákonům životní mravnosti až dosud mládež ve škole vyučují. Práce katechetova ta nejdůležitější, je u nás dnes nejnamáhavější a vyžaduje mnoho sebezapření, mnohých obětí. Tu však třeba povzbuzení, posily a pomoci, třeba osvěžení, nových vznětů, vzpružení k další duševní činnosti a sebeobětavosti. A toho má katechetům poskytnouti vedle jiných prostředků také kurs.

Katechetský kurs! Jméno neznámé!

Vzpomeňme jen na ony četné kursy, nám známé v posledním desetiletí před válkou od prvního katechetského kursu v Solnohradě (1903), až do velkého katechetského kongresu ve Vídni (1912). Byly to většinou kursy německé, ale i slovanští katecheti bývali tu platně přítomni, ba měli i své kursy: polský ve Lvově (1907) a v Krakově (1913); chorvatsko-slovinský ve Splitu (1908), v Zahřebě (1908), v Lublani (1910) a v Dákově (t. r.), podruhé v Zahřebě (1911), v Pazinu v Istrii (1914). Ku sjezdu připravovanému slovinskými katechety v Celovci 1914 nedošlo pro válku a z té příčiny odřeknut i druhý kongres katechetský na rok 1915 chystaný.

Přešla válka, ta hydra ničící tělo i ducha. Nové poměry nastaly mezi národy.

Nové poměry vyžadují nových cest, nových směrnic. Dosavadní způsob práce jeví se nyní málo působivým, dá se zlepšiti, zpříjemniti, účinněji namířiti k cíli. Nové získány zkušenosti u jednotlivce i v celku a dle oněch třeba nové mnohé upravit. Vyskytují se pochybnosti, obavy, těch možno se zbaviti při společné úradě, rozhovoru. Jest třeba státi na výši doby, třeba se povzbuditi, nových sil načerpati, nové chuti do práce, nových získati vznětů, nových vybaviti myšlenek. Toť úkolem katechetských kursů.

V Římě konal se letos v červenci *kongres katechetický*, jehož resoluci papež schválil a současně věnoval na šíření katechetského vyučování 200.000 lir.***) A komitě zvolené na katechetickém kongresu vídeňském pro uspořádání druhého kongresu, který měl býti konán v Německu, hned po válce rozeslalo dotazníky; ale ze Lvovy společnosti rakouské bylo mu oznámeno, že nejméně po dvě příští léta nelze mysliti na účastenství z Rakouska. A poněvadž uznalo komitě, že bez spolupůsobení Vídne a Rakouska není možno ani v Německu ničeho očekávati, bylo vzhledem k těm okolnostem pořádání druhého kongresu odloženo na další dobu.***)

Tak v cizině! A co u nás ve vlastech československých? O kursech českých před válkou jste neslyšeli?

*) Knihovna Pedagog. Akademie. Svazek 10. v Olomouci 1920. Spalding-Lankaš: *Výchovateleské essaye.*, str. 27.

**) >Našinec< čís. 172.

***) Mnichovské: >Katechetische Blätter< 1920. Sešit 6—8., str. 281.

Na posvátném Velehradě po řadu již let konávaly se o prázdninách *sjezdy katechetů moravských*, na nichž projednávány otázky katechetů se týkající. Vzpomínáte na př., že na sjezdě katechetském roku 1907 bylo vysloveno přání, aby se upravil katechismus, aby vydána byla náboženská chrestomatie. Válka světová, která ničila všechnu kulturu, způsobila, že ochably sjezdy ty, ale neztratily své přitažlivosti, nezanikly. Letos ve dnech 3. až 5. srpna shromáždily v pohostinných zdech velehradských olomoucký katechetsky spolek pod ochranou sv. Cyrila a Metoděje a katechetský spolek brněnský za pomoci Paedagogické akademie v Olomouci četný počet katechetů *na vědeckém a praktickém kursu katechetském*.

Kurs jest ukončen. Byl důstojný a povznášející svým průběhem a programem v pravdě stál na výši doby.

Slavné paměti, příznivec katechejí, papež Pius X. v dodatku ke druhému svému katechismu*) píše: *Vyučování katechismu jest nejvýše nutné a blahodárné jak pro jednotlivce, tak i pro církev i pro celou společnost lidskou, neboť vyučování to jest základem života křesťanského, jenž bývá špatný, nestálý a snadno hyne tam, kde bylo katechismu vyučováno nedostatečně nebo špatně.*

Ke zdárnému vyučování náboženství křesťanskému jest třeba náboženství dobře znáti a je *dobře vykládati a vysvětlovati způsobem takovým, aby mládež je co nejsnadně chápala.*

Jest třeba vykládati nauku křesťanskou způsobem vhodným; to jest *s porozuměním a láskou*, tak aby nenastala u dítek omrzlost ani nechuť proti učitelu a nauce.“

Tato slova papežova jsou programem kursů katechetských a jimi řídil se i sjezd Velehradský od počátku až do konce.

Lásku a porozumění musí míti katecheta sám, musí ji budit i ve svých žácích. *Láska katechetova k povolání* vynikne, když katecheta pozná, že on již v útlá srdce mládeže vštěpuje základy sociologie, že *působí nejvýš časově*. To jasně a zřejmě osvětlil a ukázal universitní profesor z Olomouce, *Dr. Jan Hejčl*, ve své obsáhlé přednášce: *»Sociologické prvky v prvních 10 kapitolách Genese.«* Poskočilo radostí a láskou, nadšením ku svému předmětu srdce katechetovo, když slyšel, že on základy buduje k tomu učení, které dnes hýbe světem, dnes je moderní; když poznal jak důležitý zastává úkol a jak nemoudře jednají ti, kteří chtějí tak důležitý a časový předmět ze školního vyučování odstraniti. Tak první přednáška kursu posílila lásku katechetovou, jako poslední *zocelila a upevnila sebevědomí katechetovo*. To dokázal ve svém výkladu nadšením, přesvědčivě, *Dr. Jan Sedlák*, profesor z Brna, mluvě o Mistru Janu Husovi, ukazuje na jeho přednosti a chyby. Posluchači s nadšením lpěli na ústech přednášejícího a hltali téměř každé slovo výmluvného řečníka, nabývající pevného vědomí o vznešeném svém poslání a nadšení pro horlivé vyučování lidu v křesťanských pravdách. *»Náboženství nebojí se vědy; vždyť podporovalo vždycky vzdělanost a osvětu; chce aby jeho stoupenci byli dětmi světa a ne tmy. Náboženství chce vědu a žádá zkoumání. Křesťanství nebojí se vědy, ale jen nevědo-*

*) Druhý svůj katechismus vydal Pius X. roku 1912; viz o něm: *»Křesťan. Škola«* XII. str. 59. Připojené ke katechismu tomu napomenutí a naučení v překladě viz příl. Kř. Školy 1915. Obrana r. XXIX. č. 5—7.: Fr. Kořák: *Kterak vyučovati katechismu?*

mosti.« Tato slova papežské encykliky z 8. září 1908 vybavila se zajisté v duších posluchačů a jasně ozářena přednáškou vynikajícího učence a slovuťného profesora, zanítila v dnešních poměrech *pevné katolické sebevědomí* všech účastníků.

Dnešní poměry, kdy za katechetou nestojí ze světa nikdo, ale proti němu všichni, krásně a dobře osvětlil senátor Mons. Dr. Antonín Stojan, vykládáje o *»dnešní škole a našich požadavcích,«* a Antonín Janda, profesor z Kroměříže, líče postavení *»Náboženství na škole střední.«* Obšírná debata jen rozšířila obzor a vynikla potřeba zastání se katechetů, o čemž mluvil v přednášce: *»Naše zastoupení v úřadech církevních i světských.«* Jan Staněk, katecheta z Brna. Náboženští komisaři, povolani z řad zkušených a osvědčených katechetů, rádcové a zastancové katechetů, — toť prvním požadavkem katechetů moravských. Zastoupení v konsistoři vlastními členy a utvoření diecesních školních rad žádá dále za hluchného souhlasu všech přítomných.

A poněvadž *vyučování náboženství jest základem života křesťanského* a k tomu vyučování *dobré knihy*, z níž by mládež dobře chápala, ukazuje na nutné změny, opravy a doplňky katechismu klidně a případně František Mléčka, katecheta v Napajedlích, mluvě *»o novém kodexu a katechismu.«* Dosažení cíle náboženské výchovy poznáním církve, poslušností k ní a láskou, vypěstovati řádné křesťanské charaktery, pomáhá *»Vyučování dějinám ve škole,«* jak osvětlil František Pelan, katecheta ve Žďáře. Nejožehavějším bodem jest ovšem otázka katechismu, učebné knihy náboženství, a tu vrcholem této praktické části kursu, by dítě náboženství dobře poznalo, by mu dobře bylo vyloženo a vysvětleno, v paměť si vtisklo a pravdami těmi se řídilo byl mistrný, klidný, místy humorně, místy sarkastický zabarvený poučný výklad o chystané učebnici katolického náboženství Václava Kubička, katechety z Loštic. Svým sobě vlastním, nedostížným a nenapodobitelným, rázovitým způsobem dal přednáškou svou nahlédnouti do dílny, jak pracuje o nové učebnici, jejíž ukázkový arch byl v rukou posluchačů.*) Když přednášel a vykládal, tanula nám na mysli slova papeže Pia X. o výkladu nauky křesťanské: *»Třeba tudíž přizpůsobiti se schopnostem dětí, užívati slov nejznámějších a nejjednodušších, buditi jejich chápavost vhodnými podobnostmi a příklady a působiti na cit, zachovávatí náležitou rozvahu a míru, aby se zabránilo únavě; postupovati pomalu, opakovati bez omrzení, snášení trpělivě a shovívavě nepokoj, roztržlosti, nezpůsoby a jiné chyby dětské. Hlavně však jest se varovati onoho mechanického vyučování, které ubíjí a otupuje proto, že se při něm zaměstnává jenom paměť a zanedbává rozum a srdce.«* Vše to zajisté na mysli tane Kubičkovi, když pracuje o nové knize. To obráse v jeho přednášce, která s napjatou pozorností byla vyslechnuta a vyvolala čilou debatu, která však pro nedostatek času musela býti zkrácena. Jako ve vědecké části kursu zlatým hřebem byly přednášky Hejčlova a Sedlákova, tak v praktické byla Kubičkova.

Dvanáct hodin bylo věnováno pěkné, intesivní práci katechetské na kursu a ukázalo se, že třeba pomýšleti na kurs na základech širších, v němž by nebyl

*) Rozbor ten (str. 61—82) obsahuje čtyři stránky: 21. Věřím v Ducha svatého. 22. Duch svatý mne posvětil pro nebe. 23. „Mluvi Hospodin: Svatí buďte!“ 24. Duch svatý pomáhá mi do nebe. A pojednáno tu o nejdůležitějším účivu. — Úprava jest velmi pěkná, rozdělení v části i tiskem přehledné a jasné. Náklad na 1000 exemplářů tohoto výtisku činil 3000 Kč.

čas tak omezen a vyměřen, duševní síly tak napínány, aby vše řádně a důkladně mohlo být projednáno.

Debaty, jež překvapovala svou ukázněností a uceleností, svou pohotovostí, ale i případností a věcností, dokazovala nejen, že je tu zkušený vůdce, předseda spolku olomouckého, profesor Ant. Janda, ale že účastníci se jí ti, kteří jsou uvyklí na debaty při sjezdech minulých, na nichž se vycvičili a zdisciplinovali.

Ti, kteří denně mládeži vykládají vznešené pravdy náboženské a ji nabádají k životu dle svatých pravd upravenému, *v mohutném projevu manifestovali svou věrnost církvi, sv. Otci a československému episkopátu*. Ve středu 4. srpna dopoledne za účasti více než 200 katechetů předseda navrhl telegram oddanosti sv. Otci. Jako les zvedly se ruce všech na souhlas, a bouře potlesku zaburácela sálem. Na další výzvu předsedou, aby sjezd povstáním projevil hold československému episkopátu, všechno nadšeně povstalo, a jako skála nerozborná stáli katecheté na znamení jednomyslné věrnosti k vrchním pastýřům. Byl to okamžik povznášející, historicky památný pro národ náš i pro celou cizinu.

Celý kurs nesl se ku povznesení sebevědomí katechetova, lásky k církvi, k předmětu i dětem, čehož třeba katechetovi, aby řádně svůj těžký a důležitý úkol plnil. A ku praktické a vědecké části kursu, doplňujíc, oživujíc a pozehnání mu vyprošujíc *připojena pobožnost*, prodělávali jsme malé exercie. Nikdo při nás než Kristus a přimluvu u Boha, sv. patronové; a proto do svatyně velehradské vodil kursisty na počátku, ráno, v poledne i na večer, neunavný, dobrotivý, ke všemu laskavý a shovívavý senátor, Monsig. Dr. Antonín Stojan, duše kursu a miláček všech. On ten chléb, který na kursu byl katechetům podáván, solí nebeskou zpříjemňoval a sesiloval.

Na kursu bylo nás několik katechetů z Čech; a třeba by s počátku se zdálo, že jakási animosita panuje proti nám, snad proto že »Češi jsou u mýsy« (!), jak bylo nadhozeno. Ale věc vyložena, prodebatována — nescházela kapka jedu do »té mýsy« — a urovnána. A výsledek?

Dán popud pro *jednotný postup všech katechetů* v celé oblasti našeho svobodného státu; k vytvoření *Svazu katechetů* z celé československé republiky*) a vydávání *společného »Věstníku«*, který by hájil a zastával zájmy všech katechetů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku, jak škol obecných a občanských, tak i středních. V jednotě — síla!

»Takových sjezdů mělo by být více a účast na nich měla by se množit,« tak napsal jeden ze čtenářů našeho podrobného referátu o kursu v »Čechu« (čís. 216—221). (Dle usnesení sjezdu má se výbor katechetského spolku Olomouckého postarat o vydání tištěné zprávy o kursu.) Výrok onoho čtenáře vybavil nám v mysl, co zaznamenali jsme ve Vychovateli roku 1920. po cestě Německem, kde setkali jsme se ve Fuldě s výpravou pražských německých bohoslovců:**) Biskup trevírský ujednal s provinciálními úřady školními ve své diecesi, že počínaje letošním rokem, příště každoročně o prázdninách budou v rozsáhlé diecesi trevírské pro mladší duchovenstvo diecése zvláštní paedagogické kursy. Kursy bu-

*) Také v Rakousku zřízen svaz katechetů »Reichsbund der Katechetenvereine Deutsch—Oesterreichs«, jenž sdružuje 2041 katechetů. Z vídeňského spolku je 903 členů. — U nás ovšem svaz nebude tak četný, čítáme 700—800 katechetů všech v republice.

**) Vychovatel roč. XXVII. str. 125. Frau K: »Na zkušenou.« Článek ten pro zajímavost a časovost, doporučujeme laskavým čtenářům i dnes k úvaze.

dou trvati šest týdnů, a to tak, že vyučování a cvičení počínati budou vždy v pondělí odpoledne a v sobotu dopoledne skončí, aby duchovní na kursu účastní na sobotu odpoledne a na neděli mohli býti ve svých farnostech.*

Kněž má a musí za dnešních dob býti rádcem mnohých. K tomu potřebuje však mnohých zkušeností. Kde jich nabratí? Mnohý jednotlivec má četné zkušenosti, jež nasbíral na cestách života, ale třeba dnes se zkušenostmi svými se obětovati. Třeba sjezdů, kursů, cest na zkušenou, vzájemného poučování. Co jednotlivci ujde, vyzporuje společnost, doplní, urovná a pak všichni z toho těží. Pracujme tudíž společně a připravujme se pro příští rok na katechetský kurs na širších základech, na kurs, s nímž bude spojena i *výstavka náboženských pomůcek*, kterou vzal si na starost katecheta Reček z Kunovic u Uher. Hradiště.*) Z malého postupujeme k velkému, pracujme vytrvale za nejvznešenější ideály!

SMĚS.

Pokrokoví učitelé proti demokratisaci školství. Pokrokoví učitelé horují všude pro demokratisaci církve, ale proti demokratisaci školství, t. j. aby učitele volilo občanstvo, a aby spolu v místních školních radách rozhodovali volení zástupci rodičů, proti tomu staví se pokrokoví učitelé. V osvětové sekci učitelského sjezdu v Praze došlo k bouřlivému odporu proti demokratisaci školy a volalo se: »To by tak hrálo, aby o nás rozhodovaly fabričky!« Pokrokoví učitelé si myslí, že škola a lid je pro ně a nikoliv oni pro školu a lid.

Jednotná školní bible. V XXVIII. ročníku Vychovatele (Tři malé biblické dějepravy; str. 89 a násl.) psali jsme o nových školních bibl. dějepravách a výzdobě jejich obrázky, porovnávající je navzájem. Jednou z nich byla nakladatelstvím »Mosele« v Treviru vydaná v roce 1908 aprobovaná »Kleine Katholische Schulbibel« Dra Theolog. a Phil. Jakuba Eckera, profesora exegese Starého zákona a hebrejštiny na kněžském učilišti v Treviru. Dr. J. Ecker († 1912) hlavní zásluhu získal si tím, že mistrně přeložil Písmo svaté na jazyk německý a vydal je jako »Bibli pro lid.« Jeho »školní bible« přeložena do do několika řečí. Nyní se oznamuje, že pro katolické školy dolnorýnské církevní pro-

vincie — Kolín, Münster, Paderborn, Trevír — a diecési Hildesheim a Osnabrück byla zavedena jakási »jednotná školní bible.« Jest to nové zlepšené vydání Eckerovy bible pro školy obecné. Nová jednotná bible má název »Katholische Schulbibel.« Kniha má nepopíratelné velké přednosti; podivuhodno jest, jak prostinkým i dětskému rozumu přístupným způsobem jest zde využito a použito nejnovějších vymožeností vědy biblické. — Neškodilo by i u nás zavésti něco podobného, místo dosavadní naší biblické dějepravy.

Italský ministr vyučování a důležitosti náboženství. Známy italský filosof Benedikt Croce, nynější ministr vyučování, pronesl v polovici července ve sněmovně řeč o významu náboženství ve výchově školní, která se diametrálně liší od řeči našeho ministra osvěty. Ministr italský pravil, že po mnoho roků veřejné školství italské bylo ponecháno na pospas zuřivým zednářským a protikatolickým propagátorům, kteří vyhnali kněze a řeholnice ze škol a učili děti posmívati se náboženství. Výsledky ateistické školy se nyní dostávají, násilí, nenávisť atd. »Atheistická škola«, pravil ministr, aneb »neutrální«, jest nepochopitelná, neboť jedině světlo duševní může našim školám dodati významu a ceny, a jsou to křesťané, kteří žijí ve světle duševním, neboť jest beze vši pochybnosti, že křesťanství stvořilo mravní život.« Řeč ministrova

*) P. Leopold Reček uspořádal již jednu katechetskou výstavku v březnu r. 1918 při kněžských rekollekcích v klášteře OO. Františkánů v Uher. Hradišti. Viz: Vychovatel XXXIII. str. 78. Katechetická výstava za války. — V druhém kursu katechetů na Velehradě roku 1919. podán krátký referát ve Vychov. XXXIV. str. 116.

byla pochvalně přijata od celé téměř sněmovny, vyjma socialistů. Pravi se, že ministr zamýšlí zavést znovu do škol náboženské vyučování.

(—r— v Našinci čís. 172.)

Vatikan pro trpící děti. V Římě vydržováno po delší čas Vatikánem více rakouských dětí, trpících podvýživou. Pobyt jejich umožnil bohatý španělský rejdář z Bilbao seňor Urgiso, jenž daroval sv. Otci na ten účel 1 milion peset (24.000 liber šterl.).

Nové české čítanky, jak zaznamenaly některé denní listy, tisknou se v německé tiskárně »Prager Tagbl.«

Křesťanské cvičení pro dospělé zavádějí se horlivě v Římě. Věčné město rozděleno bylo za tím účelem na několik okresů. Papež věnoval na pořádání křesťanských cvičení pro dospělé v Římě 200.000 lir.

Otto Willmann sociální paedagog německý, katolický filosof a profesor pražské něm. university zemřel o prázdninách — 3. července — u věku 81 let v Litoměřicích (naroz. 1839 v Lešně v Poznaňsku). Byl profesorem na mužském paedagogiu ve Vidni, odkud r. 1872 povolán na univer. do Prahy; od roku 1893 žil ve výslužbě. Spisovatelská činnost Willmannova byla obrovská, jeho vědění univerzální, jeho hloubka sáhala až na dno lidského poznání. Náležel mezi vědecké stoupence thomismu. Slavným jeho dílem jsou trojdílné »Dějiny idealismu« (»Geschichte des Idealismus« Brunšvik 1894—1896) a dále »Didaktika« (»Didaktik als Bildungslehre nach ihren Beziehungen zur Socialforschung und zur Geschichte der Bildung dargestellt«, tamtéž vydáno l. 1882—1889; vydání 4. vyšlo r. 1909.), v níž náboženství a vědě náboženské připisuje základní význam pro vzdělanost a kulturu.

Úplné vítězství svobodné školy náboženské v Holandsku. Holandsko mora přijala 70 proti 3 hlasům návrh zákona, kterým se svobodné školy náboženské v Holandsku staví úplně na roven školám státním. Tím 40letý boj holandských katolíků o svobodnou školu náboženskou, aby byla placena státem, je vítězně dobojován.

Českou modlitbu ze škol vyhazují, ale pro t. zv. »českou mši« agituji.

Pořádání t. zv. »českých mší« odpadlými kněžími obstarávají hlavně bezvěreční učitelé. Obyčejně zvou kněžské renegáty do osady od víry právě ti učitelé, kteří ze školy odstranili českou modlitbu. Odstraňovat českou modlitbu ze školy a pořádat t. zv. »české mše«, není to — komedie?

Interkonfesionální vyučování náboženství ve Švýcarsku odstraněno. Velká rada kantonu bazilejského rozhodla, že interkonfesionální vyučování náboženství, které bylo dosud ve školách zavedeno, bude odstraněno, ježto »bezkonfesionní vyučování náboženství nemůže ani býti udíleno nadšeně, ani nemůže působiti u žáků nadšení«. Místo toho mohou jednotlivé církve své příslušníky vyučovati ve školských místnostech svému náboženství. Usnesení toto je velký úspěch bazilejských katolíků.

Místo adjunkta pro paedagogiku, didaktiku a katechetiku obsadí se od 1. října 1920 při Cyr. Met. fakultě bohoslovecké v Olomouci. Úcházejci se mohou katecheté měšťanských ústavů, středních neb i občanských škol, náležitě způsobilí. Ustanovený adjunkt bude míti kromě svých dosavadních požitků adjunktský přídavek 1090 K ročně.

LITERATURA.

Vychovatelské essaye Spaldingovy vyšly právě jako desátý svazek knihovny paedagog. Akademie, řízené prof. dr. Jos. Kratochvílem, redaktorem Vychovatelských listů. Výborný překlad pořídil V. Lankaš. Rada první obsahuje: Rozvoj výchovných ideí v XIX. století. Výchovné názory. Výchova a budoucnost náboženství. Náboženský prvek ve výchově. Cit veřejné školské výchovy. Vyšší vzdělání. Universita, semeniště vyššího života. Univerzitní vzdělání. Žena a její vyšší vzdělání. Učitel a škola. — Ku knize přidáno krátké pojednání o Spaldingovi. Nemůže býti dnes, kdy běží o nás o školu, knihy časovější, poučnější a hlouběji rozebírající problém výchovy, než je vzácná kniha slavného amerického biskupa. Jeho essaye prozrazují, že to byl duch univerzální a svrchované vzdělanosti. Škoda, že tak vzácná kniha vytištěna na tak špatném papíře a tiskem tak nezřetelným a unavujícím. Zasloužila daleko lepší výpravu a péči.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlročně 10 — Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 870-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Redakce

Štěství v Čechách.

Redakce

Vlast

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
správy časové, knihy a
časopisy zasílány buď
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro náčelníka příslu-
žníků rukopisy
T. J. Hroušák, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetický
přijímá rukopisy řed.
Jaroslav Slaviček,
Katecheta
na Smíchově 902.

Práva rodičů na děti. — O Fuerstra. — Po kursu a po sjezdu. — Směs.

Práva rodičů na děti.

Kdyby někdo před Kristem upíral rodičům práva na děti, zdál by se prostě buď směšným nebo bláznem. Tam, kde vládla strohá, bezpodmínečná »patría potestas«, kde otec samovolně rozhodoval o tom, zda narozené dítě sluší doma vychováti, či pohoditi jako bezcennou věc, nebylo místa pro otázku: Komu dítě náleží.

Teprve křesťanstvím dítě postaveno pod ochranu náboženství. Není pouze zplodencem rodičů, je též dítkem Božím, náleží celé lidské společnosti, organizované v církvi a státu. Jediná Sparta v starověku děti, rodiči vychované, brala později do společné kázně a cviku »pro stát«. To byly první stopy státního absolutismu, který rekviroval mládež pro sebe a do svých výhradních služeb.

Z německých filosofů byl to Bedř. Hegel, který svým názorem o státu, jenž je »uskutečněním mravní idey«, sám sobě »naprostým a nezodolným účelem«, dospěl k úsudku, že člověk náleží společnosti, t. j. státu; jest mu naprosto poddán a zavázán pro něj se obětovati, protože stát je skutečný, přítomný Bůh, výraz božské vůle, jemuž jako vlastnímu účelů vše se má podříditi.

Také sociální demokracie ve svém třídním kastovníctví kloní se k názoru, že dítě náleží straně, či spíše sociálně-demokratickému státu budoucnosti, a proto chce o výchově dětí rozhodovati sama. Ovšem na atheistickém svém základě Marxova učení, jež je dosud jejím »symbolem apoštolským.« Proto i ona vylučuje všechny náboženské vlivy ze školní výchovy dětí, a nechce připustiti mimo jediné, závazné školy státní, žádných škol soukromých. Tim ovšem právo rodičů z veřejné a obecné výchovy státní naprosto vylučuje. »Socialismus svým zničením všech individuálních hodnot stal se nejnebezpečnějším nepřítelem práv jednotlivého otce a jednotlivé matky,« píše německý učitel a poslanec Fr. Weigl. (Pharus. 1919, str. 506.) »Vyhazení všech hospodářských zájmů tím, že se soukromý kapitál promění ve společný, a socialisování průmyslu bude následovati zničení výchovného zájmu v nové, uniformované, mechanicky mládež schematisující socialistické jednotné škole.« (l. c.)

Zástupci tohoto sociálně demokratického programu jsou nyní u vládního vesla, a chtějí jej zcela pochopitelně uskutečniti. A proto je nejvýš nutno ro-

diče na jich nezadatelná práva: určovali směr a ducha výchovy jich dětí, co nejdůležitěji upozorňovali. Státní škola má se cele postavit do služeb politických stran, církvi a náboženství nepřátelských. Je potřeba stále proti tomu vo latí »Škola státní musí se postavit do služeb rodičů.« —

V tom smyslu nová ústava německá, vyšlá z kompromisu politických stran, *práva rodičů na výchovu mládeže ve škole plně též uznává*; či správně řečeno, tlakem konservativních stran uznati musila. Článek 120. výslovně dří: *»Výchova dorostu k tělesné duševní a společenské činnosti je nejvyšší povinností a přirozeným právem rodičů, nad jichž plněním bdí společná státní moc.«* A táž ústava přiznává právo rodičů na školu, když v článku 135. praví: *»Všichni obyvatelé říše požívají plné svobody víry a svědomí.«*

Tato svoboda svědomí tím je také zaručena rodičům, kde se jedná o nejintimnější otázky svědomí, t. j. o způsob, směr, ducha, v nichž jich vlastní děti mají být vychovávány; v otázkách, zda nábožensky uvědoměle, vlažně, anebo dokonce beznábožensky; zda křesťansky, nekřesťansky nebo protikřesťansky, zda v duchu a přání rodičů, či proti jich vůli mají být děti vedeny. K občanským svobodám v první řadě náleží, aby rodiče měli právo rodinného svého ducha, názory, víru přenášeti a vštěpovati svým potomkům. Každé cizí zasáhnutí v tato práva znamená hrubé porušení občanské svobody rodičů.

Pravá demokracie, po níž voláme, musí se toho vystříhati, aby v tato přirozená a zákonem též zaručená práva rodičů zasahovala. *Musí rázně a rozhodně odmítnouti každou autokracii a každý absolutismus ve škole*, at se oň pokouší ta či ona politická strana, či stav, t. j. učitelstvo. *Proti tomuto despotismu ve škole*, který znamená útok na svědomí rodičů jako hlavních a prvních vychovatelů dětí, *musí se rodiče co nejdůrazněji hájiti*. Práv se dostane jenom bdělým. A rodiče na výchovu školní jenom tehda budou mít vliv, pokud si ho nedají vzíti, či přesněji řečeno, pokud se nedají o tento vliv a své právo oloupiti.

Em. Žák.

O Foerstra.

(Píše Dr. LUB. PETR.)

Fr. W. Foerster není katolík. Ale každý, kdo jest jen poněkud obeznámen s duchovními směry moderní pedagogiky, ví, jaký důležitý význam přikládá Foerster náboženskému prvku ve výchově mládeže. Jde k veliké nelibosti »pokrokových« pedagogů tak daleko, že *neostýchá se upíratí beznáboženské výchově trvalý úspěch*. Ač nekatolík, má pro kulturní, uměleckou a zvláště pedagogickou činnost církve katolické tolik nepředpojatého a pochvalného uznání, že v bývalém svém působišti, Curychu, měl proto nemalé nesnáze s duchovní radou, již universita curyšská podléhá, a že byl mnohonásobně podezříván z úmyslu přestupu k církvi katolické. V době, kdy náboženská výchova mládeže má v důsledku materialistického světového názoru tolik odpůrců ve vzdělaném, a hlavně v méně vzdělaném světě, zasluhuje pedagogická činnost Foerstrova jistě se strany kteréhokoli náboženství vši šetrnosti.

Vyslovil se v tom smyslu již veliký biskup Keppler, když r. 1905 v novoroční promluvě takto se byl pronesl o Foerstrově stěžejním díle *Jugendlehre*:

»Dobrým znamením zvu na př. knihu, jež v tisíci exemplářích se r. 1905 rozšířila v německém lidu. Mám na mysli Jugendlehre curyšského Foerstra. Nepatří k nám a v mnohých věcech nemůžeme s ním souhlásiti. Ale má tak bystrý pohled do nedostatků moderní kultury, do škod a bídy moderního vzdělávajícího humbugu, do přeceňování pouhého rozumu a pouhého vědění, hlásá po svém způsobu tak důrazně nutnost výchovy vůle a charakteru, pokoru a sebezapírání, že se můžeme z takového spojence jen upřímně radovat. Proniknou-li tak zdravé názory do širokých vrstev lidu, pak jsou lepší časy na obzoru, pak dojde i naše slovo a naše působení opětně podpory a uznání.«

Foerster byl ve svém mládí volnomyšlenkář. Ale protože byl myslící člověk a nadaný pedagog, poznal záhy všechnu plochost a výchovnou nezpůsobilost volné myšlenky, a přesvědčiv se, že jen náboženský prvek může ve svědomí zavazovati a tudíž tvořivě, pozitivně působiti v mladé duši, přiklonil se záhy k zastancům náboženské výchovy a stal se jejím nehorlivějším vyznavačem. S upřímností svatého Augustina hodnou, přiznává se bez ostychu k svrchu zmíněnému hříchu svého mládí a prohlásil již nejednou, že se za něj z té duše stydí.

Přirozeně stal se Foerster i tímto způsobem bezděčným spojencem vychovatelů z přesvědčení katolických, a spojencem tím cennějším, že svými pedagogickými spisy, v morálce hluboko kotvícími, záhy upozornil na sebe v nejšířších kruzích a stal se autoritou opravdu světovou.

Odpuzovati tak cenného spojence poukazy na to, že Foerster, nekatolík, někde s katolickými názory úplně se nekryje, považují nejmírněji řečeno za velmi málo oportunní a oprašovati jeho dávné volnomyšlenkářské, jím samým zavržené názory a to beze zření k jejich časovému datu, používají jich za zbraň proti Foerstrovi a za důkaz neupřímnosti Foerstrových názorů pozdějších, není prostě fair. Jistě každý čtenář bude souhlasiti se mnou, prohlásím-li za nedostačitelnou omluvu Kiefflovu, že v citátech udávati letopočet není zvyklostí. Není zvyklostí tam, kde na datu nezáleží; ale je nutností ve sporu s názory muže, jenž byl prošel tak velikou metamorfosou myšlení a citění jako Foerster. Nevím, jak bychom ku př. soudili o spisovateli, jenž by papeže Pia II. porážel citáty ze spisů, jež psal v mládí Aeneáš Sylvius, a jež Aeneáš, stav se papežem, sám byl dal na index.

Bohužel, dlužno přiznati, že máme ve své církvi mnoho takových případů, kde špatně pojatá horlivost pro dům Boží spojila se s tvrdou bezohledností, a kde nedostatek možné shovívavosti a taktu, nedostatek možného ohledu k dobře míněným názorům z celkového myšlenkového proudění vyvěřším a svým způsobem své vrstvy názoru křesťanskému získati usilujícím, způsobily církvi naší nezměrné škody. I mnohé stránky našich českých dějin mohly býti jinak a lépe popsány, kdyby byla bývala vždy zachovávána in necessariis unitas, sed in liberis caritas . .

Ale k věci. Oč jde v našem případě? Řezenský kapitulní děkan Dr. Kiefl, jemuž nelze upříti značného rozhledu po vychovatelské činnosti i literatuře, vydal v r. 1918 v Donauwörthe brožuru »F. W. Foerstlers Stellung zum Christentum« a ve Pharu téhož roku dva články, *F. W. Foerstlers Kritik an den Religions, pedagogik und Seelsorge der Kirche* a *F. W. Foerstlers Religionsphilosophie und der Katholizismus*, v nichž prohlašuje spisovatelskou činnost Foerstrovu za vážné ohrožení katolické víry.

Vytýká Foerstroví předně, že všechno jeho učení není než do němčiny přeloženým pragmatismem Williama Jamesa; za druhé, že Foerster uznává křesťanství pouze v jeho praktickém a symbolickém významu, ne však v jeho skutečné pravdě; za třetí, že Foersterovy knihy byly především křesťanským vrstvám psány; a konečně za čtvrté, že Foerster jest vášnivým odpůrcem křesťanské školy.

Foerster vydal na svou obranu r. 1919 v Mnichově knihu nadepsanou „*Christentum und Pädagogik*“, v níž se brání proti Kieflovým nařčením. Obrana přispívá tak zevrubně k docelení filosoficko-pedagogické fysiognomie Foerstrovy, že neváhám ji uvést celou v té části, ve které se sporem Kieflovým zabývá.

Především bych rád se vším důrazem prohlásil, praví Foerster, že hlavní tvrzení, na němž byl Kiefl svou všechnu polemiku se mnou vybudoval, jest op základů mylné a nesprávné. *Americká psychologie náboženská a Jamesův pragmatismus vůbec na mne nepůsobily*; poznat jsem tento způsob náboženské interpretace teprv tehdy, když jsem si byl prakticko-pedagogický význam náboženství mnohem bezprostřednější cestou, totiž pedagogickou zkušeností a pozorováním dávno již jasně uvědomil. Když jsem pak onu náboženskou psychologii poznal, shledal jsem její vývody — jak v knihách W. Jamesových, tak zvláště v knihách Starbuckových — tak chudými a jednostrannými, že jsem považoval za svou povinnost při pedagogickém prázdninovém kurse v Mnichově r. 1909 katolické pedagogy výslovně před mechanickým duchem vši této literatury varovati. A teď jsem sám prohlášován za amerického pragmatika! Zajisté lze se americkou psychologií mládeže mnohemu přiučiti; ale jen tam, kde jde o nejprostší skutečnosti, každodennímu pozorování praktickou přístupné; kde však jde o hlubší problémy náboženské zkušenosti, selhává tato zkusná metoda úplně. Uznával jsem arci i já vždycky, že všechno toto zkoumání jest aspoň dokladem toho, že naše doba začíná upouštět od prosté negace náboženství a že počíná aspoň uznávat nenahraditelnou praktickou službu náboženských sil. Positivní psychologickou kořist všech těchto pokusů nemohl jsem však nikdy na tolik ceniti, abych na ní svou vlastní práci budoval.

Mylná jest tudíž poznámka Kieflova, že „jsem marně do školy americké psychologie nechodil.“ Pravda jest, že jsem se při vytváření své základní metody od Ameriky vůbec ničemu nepřiučil. Začal jsem používat této metody již před svou cestou do Ameriky a konal jsem pak v Chicagu před učiteli a učitelkami přednášku o svých hlediscích. Nepokrytě doznávám, že psychologie amerických settlementů mi dala leckterý podnět v příčině psychologie mládeže, ale od pragmatické psychologie náboženství jsem se nepřiučil ničemu. Či ví to pan dr. Kiefl lépe než já? Zajisté jsem později příležitostně Jamesa citoval, tak jako Kiefl na př. Nietzscheho nebo Proudhona za svědky cituje tam, kde se tito spisovatelé obrací proti plochosti moderní negace; ale nejrozhodněji popírám, že bych byl kdy s této strany přijal jakoukoli inspiraci.¹⁾

¹⁾ Zcela jinak má se věc se vlivem Augusta Comta na můj úsudek o církvi. Jako na Brunetiéra i na mne velmi působily některé Comtovy historicko-filosofické poukazy na sociologické zásluhy církve, jež zbavily mne některých povrchností volnomyšlenkářské sociologie; — ale proto nejsem ještě pouhým žákem Comtovým, ježto se s ním předně v rozhodných otázkách neshoduji, a za druhé, ježto mé stanovisko k církvi ve všech podstatných věcech vyplynulo jen z mých vlastních životních zkušeností a studií. Konečně Comtovo hodnocení církve vztahuje se jen k minulosti, kdežto já uznávám v ní význam církevních institucí hluboko ve znalosti lidí a života zakotvených.

Také nikterak si nepřisvojují americké psychologie polepšení, jež jeho podstaty nevystihuje. Její význam spočívá jen v tom, že v řeči moderního zkoumání přiznává *jedinečný význam změny vůle náboženstvím způsobené*. K jakým strojným výkladům a podivným nedorozuměním ostatně Kietla zavádí předpokláta jeho domněnka, že jsem Jamesovým přívržencem a nohsledou, ukazují tento příklad. Ve své Sexuální ethice polemizují s moderními zastanci volné lásky a podotýkám při tom, že jsou mezi nimi lidé čistých úmyslů, jimž však chybí správná znalost života a lidské povahy, a proto že jest jejich idealismus obzvláště nebezpečný. Nikdo, kdo postihl základní tendenci mé polemiky v Sexuální ethice, nemůže nerozumětí smyslu této mé poznámky. Ale Kiefl vzpomíná tu obzvláštní nenávisti, již James chová ke sv. Aloisi, a míní, že moje slova rovněž jsou namířena na tohoto světce. Věřu nic mi nebylo vzdálenější! Kiefl tvrdí také, že svou lásku ke křesťanské asketice nečerpám z vlastní zkušenosti, nýbrž z W. Jamesova ideálu o světcích. I to jest úplně mylné tvrzení. Poznal jsem Jamesovy poznámky o světcích teprv tehdy, když jsem dávno z vlastní zkušenosti a z vlastních pozorování byl již naučil se vážiti nepomíjejícího významu křesťanské asketiky. Proč pak musí každé ze životní praxe odvozené ocenění křesťanských tradic býti americko-pragmatického původu? Po mém soudu jest americký pragmatismus naopak jen velmi chudým výrazem takové moderní empirie; jen filosofická formulace mohla těmto suchým psychologickým výkladům zjednati tak reprezentativní význam. Já nevděčím jim za nic.

Kiefl vězí tak hluboko v osidlech své hypotese, že ve všech mých názorech hledá a zjišťuje nápadnou moji závislost na Jamesovi. Tak cituje celou stranu mých mladických oslovin z »Ethické kultury«, týkajících se vzniku náboženství a mravnosti, a dodává, že tento sirenin zpěv »není německou písní, nýbrž hymnem W. Jamesa«. Podotýkám tu výslovně, že v době své spolupráce na »Ethické ku tuře« jsem Jamesova pragmatismu vůbec ještě neznal. Kietlem citované odstavce vznikly pod vlivem Feuerbachových Ideí, jimž byli James silně podlehli. Ale i když k tomu nehledím, jsou Kieflm citovaná tvrzení z »Ethické kultury« tak zjevně povrchnosti volnomyšlenkářského způsobu uvažování, že nechápu, proč by bylo nutno je americkými vlivy vykládati. Slovem — všechna Kieflova hypotese o Jamesovi jest od začátku až do konce omylem. (Pokračování.)

Po kursu a po sjezdu.

(Z novin a z historie. Uvažuje S. U. V.)

Vracíme se znovu ke kursu velehradskému a při tom zmiňujeme se o některých momentech ze schůze katechetů, v rámci všeobecného sjezdu katolíků č. slov. v Praze konané. Snad nebude to ve zlé vytýkáno, vždyť z čeho lze poučení čerpati, o tom možno častěji uvažovati, to lze všestranně probírat. A tak je tomu po našem mínění i s letošním velehradským kursem.

O genezi kursů katechetských píše redaktor »Věstníku« Ladislav Zavadil: »První kurs 1918 by míněn jako širší porada neb konference katechetská pro děkanství a okolí uhersko-hradištské, spojená s výstavkou katechetskou. Původcem jeho byl snaživý mladší klerus uhersko-hradištský, a pořádal jej vlastně na svou pěst. A hle, kursu se účastnilo na 140 kněží z celé Moravy, i z Čech

přišli. Výsledkem bylo nadšení a slib, příštího roku přijít zase. Do příštího roku, totiž 1919, ale přišel státní převrat. Přes to však, že bylo mnoho jiných a jiných úkolů zdolat, byl *druhý kurs* přece pořádán, jen že ne již jako lokální, nýbrž jako kurs, pořádaný Paedagogickou akademií, a jako kurs, jehož se účastnily oficielně obě naše moravské Jednoty duchovenské, a přes 180 kněží z Moravy, Čech, Slezska a Slovenska.

Výsledkem byla myšlenka nové učebnice náboženské a zdokonalení struktury kursovní.

A tak konán *letos* také *třetí kurs*, jehož řízení přešlo do rukou odborných. Pořádaly kurs Spolek katechetský olomoucký (český) a Skupina katechetů v Jednotě brněnské rukou společnou a nerozdílnou, ovšem za účasti Akademie. Účastníků bylo na 220 kněží z veškerých končin republiky.¹⁾

Jako na druhém kursu mnoho, ba výhradně se jednalo o *nové učebnice náboženství* a dán tu podnět ku práci Kubičkové o učebnici náboženství *pro vyšší stupeň obecných škol*, z níž na třetím kursu podány ukázky, tak mezi otázkami, které se na tomto kursu za vřelé účasti namítaly nebo řešily, zaujímala místo ne poslední *záležitost provisoria*, než bude hotova projektovaná učebnice pro vyšší stupeň obecných resp. měšťanských škol. Provisorium potvrzuje při nejmenším dvě až tři leta. Aby se do té doby práce ve škole usnadnila, aniž by žáci se museli zavedením jiného katechismu přeučovat, navrhována úprava dosavadního katechismu v ten způsob, aby jednak hned nyní ještě *v souhlas byl uveden nynější katechismus a kodex*, jednak aby *těžké věty z něho vůbec byly vypuštěny, aneb aspoň zkráceny*. Času takto nabytého může pak katecheta tím úsilovněji použít k výchově srdce.

Při debatě o tom bylo patrné, jak dochází tu četného ohlasu pilná práce katechismové komise při Spolku českých katechetů: *»Katechismus náboženství katolického«*. Ale zdálo se, že souhlas je jaksi utajen a jakoby zdrženlivě byl proječován. Nepátráme po příčinách.

»Na nižším stupni pro první čtyři neb pět ročníků uznána k onomu cíli opět a s doklady ze školní praxe spontánně vyjádřenými za výbornou pomůcku Kubičкова *»Katolická prvouka«*. Se svým doprovodem sejde se katechetovi, jenž v ní nachází látku pro citové vznícení a činohybné motivy, sama pak přijde vhod žákům jako líbivá učebnička. Biblické články jsou v ní snadně textovány, aniž by ztratily poetický pel originálu Písma, pamětné učivo je v ní lehounce sestilisováno v nemnoha katechismových větách, svaté pravdy pak jsou zvláštěními články uživatelné, aby se dětem zamlouvaly a vrostly jim do duše. Jmenovitě v přípravě k prvnímu přijímání obou svátostí koná Prvouka žákům i katechetovi uznaně vzácné služby.²⁾

Tak asi bude záhodno si upravit provisorium na nižším i vyšším stupni, než bude dostavena budova nové učebnice.

Státní knihosklad pořídil nové otisky katechismu rakouského (Malý za 4 K 50 hl). Ale právě vyšel také v novém vydání *»Katechismus náboženství katolického«*, vypracovaný komisí při Spolku katechetů českých a i *»Katolická prvouka«* chystá se nákladem R. Prombergra v Olomouci na rozlet po česko-

¹⁾ Věstník Jednot duchovenských, brněnské a olomeucké. XXI. 3/4. 8. - 9. Srpen-září 1920.

²⁾ Našinec čís. 183.

slovenských školách ve třetím vydání. Nynější drahotní poměry dotýkají se citelně všech učebnic školních a neminuly bohužel ani katechismu ani Prvouky, jejichž vydání je o něco dražší než předcházející. Při stejné ceně s Malým katechismem jistě *rozvážný katecheta bude voliti Katechismus spolkový nebo Prvouku.* —

Jako každý *kurs chce míti výsledky*, tak i tento. Požadavky a usnesení na něm přijaté a projednávané byly upraveny na výborové chůzi katechetského spolku olomouckého (26. srpna v Kroměříži) a zaslány nejdůst. episkopátu, ministerstvu, našim poslancům a senátorům.^{*)} Nejdůst. p. arcibiskup pražský oznámil, že *o požadavcích bude se podávkem září jednati na biskupských poradách.* Referent ordinariátu litoměřického vyžádal si ještě některé informace.

Olomoucký spolek po zkušenostech letošního kursu *žádá* již nyní katechety, aby na základě svých pozorování a zkušeností napsali předsednictvu *přání a pokyny pro sjezd budoucí a spolek zakládá nové organisace krajské*, na nichž členové výboru budou referenty. Český Spolek katechetů měl před válkou dvě takové krajské organisace, — kroužky katechetů, na Kladně a v Plzni.

Jako výsledek katechetského kursu vyšlo *v Brně* toto provolání:

»Prosíme všechny katechety z povolání i duchovní správy, starší i mladší, aby laskavě při nejbližší příležitosti buď osobně odevdzali neb přípisem uvnitř označeným heslem »Katechese« oznámili redakci »Dne«, Brno, Dominikánské nám. 5, své katechet. kredo (konkrétně formulované praktické názory, návrhy, náměty, podněty, pokyny, přání a požadavky, zkušenosti z oboru náboženské výchovy školní mládeže za změněných poměrů). Jinak než společnou soustavnou prací, součinností všech, účelnou dělbu a sjednocováním díla nelze zmoci nesnadný úkol a čestně dostáti nejsvětější povinnosti. Jest téměř neodpuštělným hřichem, ponechává-li si dnes jednotlivec vlastní zkušenosti sobecky pouze pro sebe, nebo běže-li je s sebou do hrobu. Došlý materiál se jednotně zpracuje a uveřejní zvláštní studií ku prospěchu všech. Důležité jsou v přítomnosti následující body: 1. Stav a vliv školní katechese u nás. 2. Charakteristické zaručené případy a příhody ze školy (kříž, modlitba, školní slavnosti, chování žáků, jednání učitelských osob). 3. Časová učebná osnova (povšechný rozvrh látky na různé stupně věku). 4. Učebnice. 5. Nejdůležitější partie učiva vzhledem k přítomnosti a jak je podávati. 6. Jak podávati učení o církvi (římskokatolické církve, význam spojení s Římem pro jednotu církve). 7. Jak naváděti děti k náboženskému životu (služby Boží a svátosti). 8. Kde a jak mluvit v katechesi o kapitalismu, socialisaci, práci, stávkách, teroru, třídním boji, pravé svobodě, účtě a vážnosti — výkonům, státu, presidentu, cizímu náboženskému a politickému přesvědčení, o špatném, o dobrém tisku, volební povinnosti, spojování mrtvol. 9. Jak upravit a uskutečňovati náboženskou výchovu školní mládeže v případě výluky náboženství ze školy. 10. Kursy laických katechetů. 11. Dětské spolky (besídky mládeže, spolky mládeže škole odrostlé, orléské snahy). 12. Dětské časopisy (Anděl strážný, Květy mládí, Pán přichází, Dětský svět, Jitro a j.⁴⁾ 13. Organisace rodičů (navazování styků s nimi, výchovné přednášky a výchovná kázání). 1 Odborný časopis. (Dokončení.)

^{*)} Uveřejněny budou ve Vychovateli, Vychovatel. Listech a ve Věstníku jednot duchovenský ch.

⁴⁾ Výslovně tu dlužno také jmenovati: Rajská zahrádka, Dorost.

SMĚS.

Nový útok na modlitbu a kříže ve školách. Ředitelstvím a správám škol byl rozeslán tento příspěvek z min. škol. čís. 2108: Bylo si stěžováno, že školy obecné a měšťanské nejsou přísně interkonfesiční, nýbrž jsou zrovna tak, jak tomu bylo za Rakouska, jednostranně panstvím jediné církve římské. Z té příčiny vybízíme v základě vynešení zmské školní řady ze dne 26. VI. 1920 čís. I. 1047/9 a 1920 čís. z. š. r. 51.168 a 1920 ředitelství a správy škol, aby s námi sdělili, zdali tam, kde jsou také děti vyznání československého, šetří se jich citu náboženského a mají-li školy ty ráz interkonfesiční a uvedly hlavně: 1. Jaké jsou konfesiční odznaky v učebnách; 2. jakého druhu konají se konfesiční modlitby, nehledíce k vyučovací hodině náboženství; 3. používá-li se školních místností k demonstrativně dekorativním účelům některé konfese; 4. propůjčují-li místnosti školní jen k vyučování náboženství vůbec a ke konání služeb Božích tam, kde se toho potřeba jeví, není-li totiž v místě jiných vhodných místností. — Odkud vyšla stížnost a kdo byl příčinou vydání tohoto příspěvu, je jasno z jeho znění.

Čeho se bojí Volná Myšlenka. Na kongresu V. Myš. bylo také jednáno o škole. »Čas« o tom píše: »Nejvíce debatováno, mají-li se zříditi jednotlivé školy laické. Avšak tu spatřováno nebezpečí, že existenci jednotlivých škol by se připouštěla možnost i škol směru jiného. A na to klerikálové čekají. Nebuť již jednotlivých škol laických; takovou musí býti každá.« — Taková je Volná Myšl., než by připustila volnost pro každého, raději zotročuje! Volná Myšlenka na kongresu jednala hodně nevolně!

Katolické učitelstvo v Rakousku pro konfesiční školu. Organizace katol. učitelstva v Rakousku na sjezdu v Salohradě vyslovila se *proti volné škole*, jak ji míní zavést v nové úpravě školské soc. demokratický ministr vyučov. Göchel. Organizace katol. učitelstva, čítající přes 7000 organizovaného členstva v manifestu k lidu vydaném žádá, aby v nové osnově byl ponechán nadále právní podklad pro nábožensko-mravní výchovu a pro školu přímo požaduje ráz konfesiční.

President Masaryk o židovských školách v Československu. V rozhovoru s vydavatelem curyšské »Jüdische Presszentrale« pravil prezident Masaryk, že židovské školy na Moravě a na Slovensku budou udrženy a že stát bude brzy hledati a najde způsob zřízení nových židovských škol na národním podkladě, dle zásadní úpravy, vytyčené v mírové smlouvě versailské.

Ideální poměry školské nastaly v Holandsku. Dle nového školského zákona, přijatého minulý měsíc (srovnej »Vychovatel« str. 120.) mají všichni učitelé ať obecných škol státních, ať svobodných škol náboženských, nebo kterýchkoli soukromých stejný plat od státu a to bez rozdílu, jsou-li stavu duchovního nebo světského. Svobodné školy náboženské mají pouze jedinou podmínku státního uznání a to, aby měly aspoň 20 dítek. Lze říci, že zákonem tímto zaveden je v Holandsku ideál svobody vyučování. Katolíci v Holandsku, kteří této úplné svobody vyučování dobyli po 50letém parlamentním boji, doufají, že učitelé škol katolických budou si ještě lépe stát, než učitelé škol státních, ježto katolíci v Holandsku své katolické učitele rádi a všemožně podporují. Tím svobodné školy získají na výkonnosti. Katolíci v Holandsku počnou nyní domáhat se téhož principu svobody vyučování také pro školy střední a university.

Bankrot mezináboženského vyučování náboženství zažili právě ve Švýcarsku, kdež v kantonu basilejském změnili par. 45. zákona ze dne 21. června 1880 v ten rozum, že vyučování náboženství ve školách státních odevzdává se církvi a náboženským společnostem. Také učitelé státní směřují vyučovat náboženství nebo morálce, budou-li církvi nebo náboženskou společností k tomu pověřeni. V odůvodnění této změny starého liberálního zákona se praví: »Bezko-fesní vyučování náboženství nemůže nadchnout ani učitele ani žáka.« Změnou zákona z roku 1880 dobývají katolíci švýcarské velký úspěch, ježto dosud katolické dívky musily chodit do náboženských hodin interkonfesičních, t. j. ve skutečnosti protestantských. Ve Švýcarsku odhazují tedy liberální cop interkonfesičnosti právě ve chvíli, kdy u nás má být zaveden. (Tímto doplňujeme zprávu ve »Vychovateli« t. r. na str. 120.)

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nehrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány budě
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
Pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 992.

Právo rodičů na školu. — O Foerstra. — Po kursu a po sjezdu. — Směs.

Právo rodičů na školu.

I u pokrokových učitelů, v nichž vášeň vychovatelského absolutismu neza-
bila otce, proniká názor, že *rodiče mají právo na školu*. Ovšem u nás to není.
Zde učitelská, vládou hýčkaná domnělá omnipotence, chce sama rozhodovati
o rázu školy.

Ne tak v Německu. Tam na př. sám radikální *Bed. Gansberg* v socialistic-
kém časopise: *„Nová výchova“* (1919. č. 1.) píše o učitelské svobodě v tom
smyslu, že »učitel má sice právo dáti ve škole volný projev svému osobnímu
přesvědčení, ale s ním *sluší též v soulad uvést rovněž tak odůvodněné právo
rodičů, aby dali své děti vychovávatí ve svém smyslu a duchu.*« Jemu přitakuje
mnichovský jeho kolega, *Hans Plecher*, důvěrou bavorského učitelstva zvolený
do zemské rady školní, který prohlašuje: *»Každý zajisté souhlasí s tím, co
Gansberg vyslovil o spoluprávu rodičů v otázkách školských. Tak jak dosud bylo
mohli rodiče v tom mluvití tolik, jako nic.*« (Bayerische Lehrerzeitung, 1919.
čís. 23.)

Je přirozeno: má-li stát právo děti do školy nutit, nikdo nemůže jich rodi-
čům zbraňovati, aby se přesvědčili, co tam s nimi se děje. Je to též jejich
povinností.

Proto také zemský sněm bavorský, kterému jako všem jiným zemím, v říši
německé sdruženým, ponecháno v rámci říšské ústavy vypracovati podrobný
školský program, tento nárok rodičů na školu vyslovil tak, že jim přiručeno právo
aby sami volili své zástupce do místních školních rad. Z těchto pak budou se
voliti zástupci rodičů do okresních, a z nich též do zemských rad školních. —

Tak žádá pravá demokracie. Jenom u nás v republice právo rozhodovati
o školském programu, ustanovovati učitele zcela absoluticky uchvátilo minis-
terstvo, ovládané duchem Drtinovým a Appltovým, kteří sice dříve hlásali, že
o ustanovování učitelů a profesorů nesmí rozhodovati jich politické a náboženské
přesvědčení, ale nyní, sami o tom rozhodující, *všechna místa obsazují lidmi
svého názoru.* Každý, kdo je »klerikál«, třeba že jeho klerikalismus záležel pouze
v tom, že někdy jde do kostela, je hned stigmatizován jako nepřítel a místa ne-

dostane, byť měl sebe lepší kvalifikaci. To jest u nás ono zvláštní, ba přímo paradoxní: Prohlašujeme suverenitu národa a všude jeho zástupci účastní se — ovšem pokud koalice vládní to dovolila — práce zákonodárné; ale *ve školství vládní čirý absolutismus, krytý jménem ministra Habrmana.*

Ti, kdo uchvátili nejvyšší vládu ve školských otázkách, ustanovují za okresní inspektory své lidi. Notorické neznabohy, volnomyšlenkáře. A jak takový inspektor působí na ducha učitelstva, vždy dobře větřícího přání inspektorova, je známo. V celém komplexu »státních zaměstnanců« není stavu, který by tak rychle, když potřebl, změnil své názory, ano často z jedné krajnosti upadal v krajnost druhou, iako mezi učitelstvem.

Ale učitelstvo, stále jen se opírající o politické strany, k nimž přísluší, a o školní úřady, které absolutisticky uchvátily všechnu moc do svých rukou, *samo podkopává si přirozenou základnu svého stavu: důvěru rodičů.* A jestli jednou úřady u vědomí své moci budou na něm žádat, co bude proti jeho myslí, pozdě pozná, že nemá zastánce a obhájce tam, kde ho hledati měl a mohl, v kruhu rodičů. Kdyby učitelstvo dovedlo klidně usuzovati a podepřítí svá práva a svůj význam přirozenými svými ochránci, klenulo by *mosty ze škely k rodinám*, a ne ze školy k protináboženským úřadům anebo k volnomyšlenkářům a jich »světovým kongresům«, tak uboze se reprezentujícím, jako nedávný jich kongres v Praze.

Jenom revoluční opojení kalí rozhled učitelů, že pod titulem všeobecné svobody rozumějí pouze svobodu svoji, svobodu svého násilí, svobodu terroru. Přijde jednou doba, kdy nastane vystřízlivění. Revise frasovitých prázdných hesel. Potom spláčí všichni násilníci, kteří jenom pomocí svých silných hlasivek a hbitého jazyka vetřeli se v popředí, a nastane doba účtování. *Nebot jenom tam je zdravý rozkvět školství a zdárná výchova mládeže možná, kde také právo rodičů na školu je zajištěno a uplatněno.*

O Foerstra.

(Píše Dr. LÜB. PETR.)

S tímto omylem souvisí i druhé tvrzení Kiefflovo, že oceňuji křesťanské náboženství v podstatě jen s *praktického* hlediska, jeho životnou pravdu že však popírám. Když četl jsem poprvé tuto výtku, zdálo se mi absolutní nedorozumění v ní obsažené, psychologicky pochopitelným: jako pedagog přistupoval jsem ke křesťanskému náboženství přirozeně s hlediska spíše praktického a omezoval jsem se i ve svých spisech více na tuto stránku hodnocení. Jest však přípustno, aby pan kapitulní děkan z tohoto mého mlčení o druhé, hlubší stránce problému, opět a opět s největší jistotou uzavíral, že jsem se i ve svém nitru zastavil jen při praktickém hodnocení náboženství? Kdo má na zřeteli jen zlomek mých projevů a svědectví o nadpřirozené pravdě křesťanství (srovnej na př. co napsal jsem na str. 225. a násl. v Sexuální ethice a Sexuální pedagogice proti přirozenému náboženství), ten nemůže se ubrániti dojmů, že *tu mluví člověk z nejsilnějšího přesvědčení, pevně v křesťanské nadpřirozené víře kotvící; a sice člověk, jemuž onen svět neznamená pouze symbol vezdejší duchovosti, nýbrž opravdovou skutečnost.*

Pomyslel-li pan kapitulní děkan Kiefl na to, jakou přímo nehoráznou proľhanost mi podkládá, tvrdí-li se vši vážností, že v pravdu křesťanství vůbec nevěřím, nýbrž s W. Jamesem uznávám jen jeho praktický význam? *Jamesovo praktické pojetí křesťanství* není proľhaností, poněvadž James nikde nehájí, že křesťanství jen pro svou prakticko-dynamickou účinnost, nezávisle na otázce jeho pravdy, ve školách vyučováno býti má a základem vši výchovy musí zůstatí. S mé strany by to však byla lež prvního řádu, jestliže bych já, jenž všude bezpodmínečně pravdy se zastávám, o to usíloval, ač sám bych v pravdu křesťanství nevěřil. Nemohu proto než podiv projevíti nad tím, že Kiefl ve třech dlouhých odstavcích se mohl namáhati hájit takovéto hypotese a že si neuvědomil její pravděnepodobnosti a umělkovanosti. Kdyby tomu tak bylo, jako Kiefl tvrdí, pak byl bych již patnáct let pěstitelem charakteru, jenž všechno svoje působení buduje na velikém podvodu; dávám do mládeže za základ charakteru vštěpovati učení, jehož pravdě sám nevěřím!!

Že pan kapitulní děkan Kiefl si neuvědomil tento nevyhnutelný důsledek svého výkladu o mém »stanovisku ke křesťanství« a mne neproľhlal zcela otevřeně za groteskního podvodníka, za skutečného *Cagliostro pedagogiky* — jest mi na jeho útoku nejpodivnější. Kdyby si byl tento neodvratný důsledek uvědomil, byl by předem poznal neudržitelnost své hypotese o americkém původu mé »náboženské filosofie« a byl by snad od svého celého spisu upustil. Neboť že vývody mé »Jugendlehre« a mých pozdějších spisů nejsou projevy katolického církevního učitele, nýbrž jednak formulacemi člověka hledajícího, jednak pokusy necírkevního pedagoga, jenž by rád rozvráceného, moderního člověka aspoň zdaleka upozornil, že v křesťanských naukách stajena jsou hluboká tajemství vnitřního člověka — to řekla si jistě většina čtenářů mých knih od začátku sama.

Nicméně uznávám dobrý úmysl pana kapitulního děkana: Ježto byly s katolické strany mé spisy učitelům i laikům vřele doporučeny, mohl vzniknouti zájem o to, aby byly přesně stanoveny rozdíly mého projednávání křesťanských pravd a správně-katolického pojetí. I mně byly ony výklady jistě svrchované poučny, byť bych i nebyl měl při nich vždycky pocit: »Roma locuta est.«

Neboť jest snad přece možno, že psychologické interpretaci ze svých mezi nevybočující jest anebo bude i v rámci církevního způsobu myšlení přiznáno více místa, než se to v zápalu boje zdálo řezenskému apologetovi. Ale při všem uznání poctivých úmyslů pana kapitulního děkana musím si přece vážně postesknouti, že způsobem s křesťanského hlediska zcela nepochopitelným proti mně do pole vysílá volnomyšlenkářské vývody z mého mládí pocházející a že mne těmito citáty hledí — doutám, že nevědomky — u svého čtenářstva diskreditovati, což se mu tím snáze může dařiti, že čtenářstvo to při oněch citátech přirozeně nemůže posouditi, z kterých let pđcházejí.

Při velmi mnohých citátech, zvláště způsobilých, mé stanovisko k náboženství diskreditovati, není vůbec pramen udán, tak že čtenář může je považovati za mé názory z novější doby, ač ve skutečnosti pocházejí ještě z doby mého volnomyšlenkaření.

Aby mohlo býti v pochybnost bráno mé určité vyznání *božské přirozenosti Kristovy* na Innsbruckém pedagogickém kursu r. 1913, jest na př. z »Ethické kultury« citován můj článek, za jehož blasfemicky-hloupy obsah se ještě podnes

stydím, aniž by bylo jen poněkud naznačeno, že jest to výplod mého mládí. *Může-li se člověku, jenž prodělal základní proměnu všeho svého životního názoru, přihoditi co trapnějšího, než když mu protivník neustále uvádí citáty z doby přetonané*, a to většinou tak, že čtenář zůstavován je t v nejistotě, zda ony výroky nejsou nejnovějšího data? Není-li člověk takovouto methodou přímo za blázna označován? Může-li takovýto způsob boje nazván býti loyálním? Kiefl počíná si jako státní návladní, jenž chce stůj co stůj docíliti odsouzení obžalovaného; každý výrok uměle za svědectví své předem pojaté domněnky vykládá a nejvzdálenějších mladických provinění používá, aby z nich podezřívá všechno smýšlení obžalovaného. Bohužel, dává se Kiefl v této snaze zaváděti k důkazným metodám, jež bych musel prohlásiti za těžkou illoyalitu, kdybych nevěděl, jak snadno temperamentní theoretik i bez přístého chtění stává se machiavelistou, jde-li o to, aby svým thesím zjednal uznání. Tak cituje Kiefl můj velmi jednostranný útok na křesťanské vyučování náboženství z časopisu »Ethické kultury«, tedy z doby před mým obratem ke křesťanství. Místo aby výslovně naznačil, že jde o dobu předešlou, činí Kiefl pravý opak a předesílá zmíněnému citátu tento svůj úvod: »Zrovna v bezprostřední souvislosti se svým »obratem k náboženství«, o němž tak často řeč jest, Foerster, jak toho přirozeně americká psychologie náboženství žádá, vytyčil se nejdůrazněji s reformou dosavadního vyučování náboženského.« Tak spojován jest citát z doby mého volnomyšlenkářství pocházející s mým obrácením k náboženství, čímž pak i toto jest kompromitováno. Můj pitvorný obraz jest pak hotov: Podle Kiefla obrátil jsem se jen zdánlivě k náboženství, ve skutečnosti moje nábožnost není než trochu ethické symboliky k potřebě pouze praktické — za tím však schovává se přímé nepřátelství k nadpřirozenu, jež tímto způsobem může bezpečněji býti odstraněno než zjevnou negací (srv. zvláštní poznámky Kieflovy ve »Pharu« 1918, str. 514).

Po kursu a po sjezdu.

(Z novin a z historie. Uvažuje S. U. V.)

(Dokončení.)

O mnohých, v svolání uvedených věcech jednáno *na sjezdu čsl. katolíků v Praze*, hlavně v I. sekci pro křesťanskou výchovu, a přijaty případné resoluce, na jichž podkladě třeba dále pracovati. Nemohla býti lepší zpráva než na př. referát taj. *Chlumského* z Prahy: »Náš dorost a jeho organizace«, nebo prof. *Dr. Jos. Hanuš*: »Katechese laická« a j.

O některých bodech svolání jednáno bylo *na schůzích katechetského spolku v Čechách* během posledního roku; otázka o *časové osnově učební, dána byla na program schůze katechetské, konané o sjezdu* a důkladně o ní pojednáno ve »*Věstníku katechetském*« v čís. 8. kol. *Olívou*.

Zájem o sjezdovou schůzi katechetů byl veliký. Byli tu katecheti škol obecných, měšťanských i středních — na kursu velehradském předseda kursu prof. Janda oznamoval, že na Moravě není a nebude rozdílu mezi profesory a katechety, že všichni jsou učitelé náboženství, každý ve svém oboru — byli na schůzi i kněží ze správy duchovní a v hojném počtu. Patrně, že program schůze

byl časový, lákavý; *jen škoda, že nebyla širší debata, zvláště po první přednášce, při které se zvlášť očekávala, a bylo ji třeba!*

Zaráželo, že jak na kursu tak i na sjezdové schůzi *nebyl přítomen žádný z docentů katechetiky a paedagogiky*. Ani z Brna ani z Olomouce nebyl žádný na Velehradě, ba ani v Praze se nedostavil profesor katechetiky, ač schůze byla doma na fakultě. Což pány docenty katechetiky nové cesty nezajímají a nové směry pro ně ničeho neznamenaají?

Nemile vyznělo, že v listech zaznamenána byla v ty dny zpráva o neporozumění požadavků doby se strany některých katechetů. Ze schůze *Spolku křesťanského učitelstva* (28. srpna) přinesl »Našinec« (1. září) zprávu: »V Plzni nenašel se jediný z katechetů, který by byl řekl řediteli: »Já na základě ministerského nařízení žádám, aby se děti mohly shromažďovati ve škole k službám Božím. A jistě mezi našimi učitelkami byla by se našla celá řada, které by se byly dobrovolně hlásily k dozoru.« Kdo zná vzdálenost škol v Plzni od kostelů, dovede si mnoho vysvětliti; a více ještě ten, kdo zná plzeňské poměry.

Tím radostnějším a utěšenějším zjevem bylo, že do pražské schůze katechetů, dostavil se stařeček, p. t. děkan a vikář berounský, vdp. *Václav Lerch*, který po 20 let byl katechetou a i dnes na katechety nezapomíná a s nimi cítí. *Přišel je potěšit a povzbudit. Zvolen byv za čestného předsedu schůze*, promluvil vážený vdp. vikář, povzbuzuje k vytrvalosti a věrnosti k církvi, ukazuje na doby svých katechetských začátků, kdy také byly poměry podobné jako dnes, ba i horší, ale kdy pravda a právo zvítězilo. A tak pomocí Boží zvítězí i dnes, *jen třeba jest, aby všichni kněží byli takovými, pro náboženství tak nadšenými, jako byli při své primici!*

Vdp. Václav Lerch, dnes zasloužilý a oblíbený děkan berounský a arcibisk. vikář, naroz. 21. srpna 1842 v Částkově, byl po svém vysvěcení (25. července 1868) jmenován prozatímním kaplanem plzeňským, jurisdikcí ze 13. srpna 1868 čís. 6581, ale po dvou měsících byl jmenován kaplanem v Příbrami, jurisdikcí ze 7. října 1868 čís. 3917. Po roce vrátil se opět do Plzně, stav se tam katechetou na české hlavní škole, jurisdikcí ze 3. listop. 1869 čís. 8456; kde nastoupil dne 2. prosince 1869, obdržev 300 zl. služného a 80 zl. bytného. V Plzni zůstal katechetou až do roku 1888.

Vdp. V. Lerch byl katechetou v dobách opravdu podobných dnešním, kdy i poměry katechetů nebyly skvělé a katecheti neměli ustláno na růžích. I tehdy odstraňováno bylo ze škol křesťanské pozdravení a modlitba, ano i kříže! Zemská školní rada ve Slezsku vydala výnosem ze dne 8. července 1872 čís. 1744 nařízení, aby ze všech škol slezských všechny kříže a obrazy svatých (potichu a nepozorovaně) byly odstraněny. Školy náboženské staly se soukromými a dle vynesení minist. ze dne 5. února 1871 pozbyly práva veřejnosti; zřizovány vzdoroustavy učitelské, ba kněží byli i žalářováni. Bylo to v době tvoření nových zákonů školských, kdy »zákonové zemští, upravující právní svazky učitelstva na školách obecných pomlčely o postavení učitelů náboženství a jejich služném,« a tak nikdo nevěděl, či vlastně katecheti jsou. Zemská školní rada česká, vyjádřila se, že vynesením svým ze dne 18. září 1870 čís. 5892 nemínila, jakoby školní okres náklad na samostatné katechety při bývalých hlavních a realných školách, které se nyní jen co vícetřídní obecné národní školy dále vedou, zapravovati nesměl, nýbrž, že *chtěla jen tolik říci, že k tomu nucen býti*

nemůže. Kde tedy školní okres tak *činili chce*, tu že prý v tom nestává žádné překážky. Ale dobře tu dodal časopis »Školník« (1871, str. 13): »ovšem kde bude nyní okresu školního, který by chtěl?«

Tehdy učitelům dostalo se podle zákona poukazů k výplatě služného u c. k. berních úřadů, učitelům náboženství však žádných. Obrátili se ovšem k úřadům církevním, ale než se věc vyřídila, byli by hladem zemřeli. Když ani platy katechetů nebyly vypláceny, nepřekvapuje ani dost málo, že za takových poměrů na př. »páni katechetové na obecných školách plzeňských, nedostávající platů ani od obce ani od okresní pokladnice, zastavili práci a nehodlají ve škole vyučovati, dokud by jim slušné nebylo zabezpečeno.«*) Některá zastupitelstva měst se katechetů ujala a poskytla jim po čase zálohy a upravila platy, mezi nimi byla zastupitelstva Vodňan, Rokycan, Písku, Plzně a j. Ale ne všechna tak učinila; tak na př. v Poličce a ve Dvoře Králové; ani školní okres ani obce platů dávatí nechtěly a poněvadž samostatní katechetové od pouhého vzduchu živi býti nemohli, konsistoř je odvolala.

Teprve říšský zákon z 20. června 1872 čís. 86 napravil křivdy na katechetech spáchané a měl ustanovení o zvláštních učitelích náboženství, avšak *jen na škole měšťanské* (§ 3.). Jedním z prvních dle tohoto zákona ustanovených katechetů byl vdp. Václav Lerch, který 20. února 1873 čís. 2502, jmenován byl c. k. zemskou školní radou v Praze katechetou na občanských školách v Plzni. —

Vraťme se však po této historické vzpomínce ke schůzi katechetů o všeobecném sjezdu katolíků v pondělí, dne 30. srpna t. r. v Praze. Na základě usnesení přijatého na kursu na Velehradě, jednáno o Svazu katechetických spolků v čsl. republice.

Svaz? Jak si ho představujeme?

Ne jako nějaký spolek s řadou paragrafů ve stanovách, ale s *krátkým pracovním řádem*, jako poradní a pracovní sbor pro zájmy a požadavky všech katechetů z celé republiky, jenž by dbal toho, aby bylo pracováno jednotně, uceleně a pečoval, aby požadavky byly uskutečněny. Vždyť *jenom sjednocení něco znamenáme.*

Ve Svazu byly by zastoupeny katechetské spolky: Spolek katechetů v Čechách, Katechetský spolek pod ochranou sv. Cyr. a Metod. na Velehradě (olomoucký), Skupina katechetská Jednoty katol. duchovních diecése brněnské. Protože na Velehradě není rozdílu mezi profesory a katechety škol obecných a měšťanských a všichni jsou členy jednoho spolku, bylo by třeba navázati i v Čechách a ve Svazu spojení s Odborem středoškolských katechetů.

Svaz by musel pečovati o to, *aby na Slovensku zřízen byl záhy spolek katechetů, který by se pak ke Svazu připojil.* Svaz by měl navázati také styky se spolky katechetů německých v Čechách (pražské arcidiec., budějovické diecese, a katechety sdruženými v něm. »Verband der deutschen kath. Geistlichkeit Böhmens«, jehož ústředí je v Jablonci nad N.) i na Moravě (olomouckým).

Do Svazu byli by vysíláni delegáti na určitý počet členů, za každého by se platil do Svazu příspěvek atd. Svaz by si zařídil svůj vlastní list (viz provolání brněnské č. 14). Jak by to bylo, tane nám na mysli, ale je to věc vzá-

*) Beseda Učitelská 1870. 613. O poměrech v té době viz: Vlast 1917—8. Fr. Košák: Katecheta před padesáti lety.

jenné úrady spolků a proto nezdá se nám zatím případno o věci se rozepisovati. Klademe jen důraz *na potřebu Svazu* a z celé duše vítáme myšlenku, která již loni byla na kursu katechetském na Velehradě ventilována, letos uskutečněna a k jejimuž provádění na pražské schůzi učiněn slibný počáteční krok.

SMĚS.

Členům spolku středoškolských profesorů náboženství se oznamuje, že dle usnesení poslední členské schůze ze dne 11. září t. r. přestává býti spolek odborem Jednoty a jako samostatný odbor přičleňuje se k nově ustavujícímu se Svazu českých spolku katechetských v republice československé. —

Na téže schůzi bylo schváleno zvýšení režijního příspěvku ročního na **10 K.**

Tento členský příspěvek buď zasílán za příští rok 1921 *výhradně* jen pokladníkovi spolku prof. G. Věřichovi, Praha-II., Revoluční tř. čís. 28., po případě — o tom bude ještě rozhodnuto a též ve *»Vychovatelé«* oznámeno — České bance, jejíž šeky pošť. by byly v čas rozeslány.

Kdo z členů spolku je zároveň i členem Jednoty, zasílá svůj příspěvek přímo Jednotě.

Jan Bohás,
t. č. jednatel.

Odešli. V prvním našem ministerstvu, které mělo vésti republiku, zasedl po převratu na křeslo ministra školství a národní osvěty soudruh Gusta Habrman, vydavatel *»Nové Doby«*, původně řemesla pilníkářského vyučenec. Rozum dodával mu pan státní tajemník, universitní profesor Dr. Frant. Drtina, jeho věrný služebník. Oba vyznačovali se stejnou nenávistí k náboženství katolickému, a hlavně to byla výchova náboženská, kterou ze škol hleděli odstraniti. Nejdříve si vzali do oka uměleckou výzdobu školních světnic a tu musil učitelským výkladem z učeben odznak křesťanství, kříž. — Škola dodělává se výsledků, nad nimiž mnozí spinají ruce. Politické poměry u nás začaly se divně utvářet, a na den Povýšení sv. kříže kapitulovalo ministerstvo koalice rudozelené a z ministerstva odešel jak Habrman, tak jeho rádce, Dr. Drtina. Již den na to jmenováno nové prozatímní ministerstvo připsy p. presidenta z 15. září, a ministrem školství stal se univ. profes. Dr. J. Šusta. Socia-

listé se těší, že zase bude vyvýšen Habrman, snad na čas — ale přijde čas, kdy bude povýšen kříž na věky!

Školská resoluce Volné Myšlenky. Osmnáctý kongres Volné Myšlenky v Praze shrnul své jednání o školství ve velkou resoluci, v níž ve mnoha slovech je mnoho nesrovnalostí a nemožností, ale málo volnosti; za to mnoho nesnášlivosti, barbarství, ano tyranie v domnění, že nyní má Volná Myšlenka moc, a proto: Využít-kujme ji a potlačme svobodu jiných. Z resoluce té vyjímáme: *»Je nezbytně nutno, aby veškeré školství bylo veřejné. Škola budiž od církve odloučena, vyučování náboženství budiž ze všech kategorií škol odstraněno. Zřizování soukromých škol, nahrazujících školy veřejné, nebudiž dovoleno. Dosavadní školy soukromé, prokáže-li se jejich potřeba, budiž veřejnými učiněny, nepotřebné zrušeny. Řádoví učitelé a učitelky budiž ze školní služby bez výjimky odstraněni. Štvaní z kazatelů proti světské škole budiž trestáno.«*

Tato resoluce, za níž prý stojí veškeré učitelstvo československé, byla určena, aby přijata byla kongresem jako zásadová směrnice pro veškeré školství všech států. Ale nesdíleli všichni členi kongresu toto nepřátelství. Francouzští a belgičtí zástupci vyžádali si (podle *»Lidov. novin«*) odklad hlasování, protože se jim zdálo, že všechny body resoluce nehodí se pro zvláštní poměry všech zemí a národů. Jejich námítky týkaly se hlavně školství soukromého, jež je v zemích západních průkopníkem pravého pokroku.

Možno školu socialisovat? *»Starý Večerník Práva Lidu«* přináší v čísle 213. v sobotu 18. září t. r. povídání, které mu prý napsal pedagog, podepsaný značkou F. D. jako odpověď na uvedenou otázku. Píše tedy onen pedagog: *»Mluvílo se o škole a padl výrok, že škola se socialisovat nedá. Bude-li splněn požadavek soc. dem. strany, aby učené pomůcky byly rozdány všem dětem zdarma, nemožno prý mluvit o pokroku k socialisaci školy. To prý jest de-*

mokratismu. Tedy záměna pojmů celkem velice si blízkých. Chci však dokázat, že socialisace školy jest možná, ba že obecna škola jest do značné míry socialisována. Škola jest vydržována z prostředků veřejných, má poskytnouti základy všeobecného vzdělání dětem všech tříd zdarma. Budovy školní jsou majetkem obecním. A obdrželi všechny děti knihy a jiné školní potřeby z prostředků veřejných, tedy ne od svých rodičů, nýbrž od celé společnosti, není to svého druhu socialisace? Jest ještě daleko k úplné socialisaci, neboť ta jest závislá na přeměně dosavadních společenských řádů od kořene; ale krok k socialisaci to jest. Domýšlivý socialismus nám praví, že socialisovat se dá vše. Tedy nejen výroba a rozdělení statků duševních. Z toho plyne, že škola nejen se socialisovat dá, ale že o socialisaci školy musíme usilovat. To znamená, že naším ideálem musí být *sestátnění (sespolečnění) všech škol*. Školy pak musejí být otevřeny všem; všichni musejí mít přístup ke vzdělání i tomu nejvyššímu. A to vše na útraty společnosti. Nesmí být bosých, otrhanců školáček ani hladových studentů. Společnost bude tím konati jen pouhou povinností, udržující a zdokonalující sama sebe. Je-li možno a jak socialisovat vyučování samo, jak upravit poměr učitele ke škole a k žákům, jest otázka druhá. Mně jde o účel. Vždyť i při socialisaci výroby bude nutno rozlišovati účel a prostředky, a účel musí být rozhodujícím. To jest: účelnost a potřeba výrobku pro společnost, ne počet výroběcích. Od socialisované školy si pak slibujeme, že obohatí společnost o schopné pracovníky ve všech oborech, neboť roztrídí žáky dle duševních schopností. Nebudou finanční prostředky rozhodujícími pro volbu povolání, nýbrž duševní kapitál jednotlivce, který jest majetkem všech; ovšem ve společnosti, která jest si vědoma svých povinností vůči jednotlivci.

Ven s nimi. Moderní inkvizice je učitelská: Ona vyhání učitele z kostelů, od varhan, vyhání je a jejich děti z církve. »Škola měšťanská« (číslo 15. z 15. září 1920), »Věstník Zemské Ústřední Jednoty učitelstva měšťanských škol otiskuje na str. 285 »Z předsednictva«: Z nutnosti orga-

nisační stalo se usnesení výboru *požádati katechety, aby vystoupili ze Z. Ú. J.* Je to v zájmu učitelův i katechetů. Snaha po laicisaci školy velí, aby se tyto organizačně oddělili. Právě tak *nemohou zůstat členy Z. Ú. J. ti kolegové a kolegyně, kteří kandidovali za poslance a senátory na program klerikální.* — Myslíme, že toto volání je zbytečno, neboť nedovedeme srovnati, aby katecheti a katoličtí učitelé ještě chtěli žít pod knutou volnomyšlenkářů.

Fiasko sjezdu Volné Myšlenky.

Sjezdu Volné Myšlenky v Praze dělal reklamu všecek český tisk, pokud není výslovně katolický, a to po několik měsíců. Ale výsledek reklamy byl ubohý. Kongres konal se v poloprázdném Smetanově sále v Obecním domě. Všech kongresistů bylo 650, hlavně polointeligence, a sjezd bankrotoval ideově. Ideové fiasko sjezdu konstatovaly »Národní Listy« a »Rovnost«. Volná Myšlenka nemá pozitivního programu a žije pouze jako cizopásmník na těle katolicismu. Také list Dra. Sychravy a Dra. Pelikána v »Českoslov. sjednocení« píše, že sjezd »své laické morálce nedal nové velké myšlenky, nedal jí centrální velkou, hrdinskou ideu, nedal jí symbolů. Jest prý jen hnutím pouhé střední inteligence.

Socialisté a učitelové. V učitelstvu v poslední době mnoho se jednalo o zavedení polodenního vyučování. Orgán ministra Habrmanna »Právo lidu«, a hlavní orgán vládní, vyzývá soudruhy, aby se připsy na ministerstvo opřeli proti podobným žádostem učitelských sborů, ježto polodenní vyučování hodí se sice pro děti bohatých rodičů, ale nikoli pro děti dělnických rodičů. Naproti úmyslům učitelů zkracovati školní mládež, budou prý socialisté na stráž. — Tedy už také socialistům se učitelové svými požadavky nelíbí. Dostali učitelové kopanec, který zasluhují. — Brněnští učitelé všech kategorií na své schůzi dne 9. září přijali resoluci, v níž prohlašují, že nepokládají dělnické rady ve formě, jak o nich bylo referováno, za nutné a jejich metody za vhodné k povolení kapitalistických řádů v naší republice. Cesta vývojová povede bezpečněji k cíli, sociální spravedlnosti.

Vychovatel vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10.— Kč.
Do krajin německých
předplácí se na
Vychovatele
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace **Vy-
chovatele** jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány budíž
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Vlastník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Nový ministr. — O Fierstra. — Katecheticko-methodické obrazy. — Směs.

Nový ministr.

Násilnická, protože nepřirozená koalice socialistických stran s agrární stranou, jež chopila se vlády na vyšší tlak, jenom aby v ní nenáviděná lidová strana s nemilovanou národní demokracií neměly účasti, konečně padla. Zárodek smrti nosila na čele od svého zrození. A s ní padl i první ministr »vyučování a národní osvěty« — ač s kultem měl velmi mnoho činiti — G. Habrman. Přes osobní konciliantnost nosil ve svém nitru nenávisť k náboženství. S ním odešel, snad pouze na čas i »spiritus regens«, prof. Drtina, který ve funkci státního sekretáře chytře své protikatolické plány na všemožná okleštění náboženského vlivu ve školství vytrvale uplatňoval. —

Ochodu ministra mimo několik osobních přátel nikdo nelituje. Ani vlastní političtí stranníci, jimž působení jeho zdálo se málo radikální.

Nastoupil nyní smutné dědictví jako ministr vyučování a národní osvěty universitní profesor dr. Jos. Šusta. Jako profesor historie všemi svými posluchači byl vždy všeobecně ctěn; a to pro svoje neobyčejné vědomosti, snahu po objektivním poznání pravdy, svoji nestrannost, spojenou s nejvyšší společenskou ušlechtilostí. Jako učenec, odborník ve vědách historických je blízek svými názory profesor dr. Pekařovi, který za to, že historii o sv. Janu Nepomuckém a jeho době nezkreslil podle přání a zdání také historika dra Jana Herbena, upadl v nemilost učitelstva. Dr. Pekař, který svým hlediskem i nám je dalek, (a bylo tudíž zbytečno s frenetickým applausem, jenž ho beztak netěšil, hned ho pro náš názor rekvirovati), tuto klatbu učitelskou jistě nese klidně. Nový ministr stejně bude jí postižen, jestli někdy neopatrně své mínění, pokud nebude se krýti s autoritativními názory učitelstva, dovolí si pronést.

Zatím však ve své odpovědi deputaci učitelstva dne 30. září ujistil ji, že na problému rozluky církve a státu bude se dále pracovati. Za to i my žádáme; ovšem s tou výhradou, že nám budou dány a ze státních prostředků též vydržovány školy konfesiční. Ten požadavek zduraznil letošní všeobecný sjezd čl. katolíků v Praze, od toho neustoupíme. Hloupý návrh nevěreckých učitelů na zmonopolisování školy a nedovolení škol jiných je tak absurdní, že dnes není země ni

vlády, která by s ním šla na veřejnost. To je prostě terror bolševiků přenesený na duchovní pole národa.

My jsme toho daleci viděti v novém ministerstvu nějakou koncesi rostoucí naší straně a její vlivům. »Pracovní ministerstvo«, patrně tak jmenované na rozdíl od bourajícího ministerstva dřívějšího, má svůj program již daný. Sám president ve jmenování nové vlády to zdůraznil. Vystřídá pouze svojí větší odborností dřívější strojuvůdce.

Proto ničeho si od něho neslibujeme. Pro rozluku, zdůrazňujeme znovu, je i naše strana. Ale žádáme od ministra vyučování, který jako historik kulturní význam církve katolické lépe může oceniti nežli frasovití mluvkové o svobodě a pokroku na poli bezvěří a proticírkevních bojů, aby opravdu pracoval v duchu dosud platných zákonů a nehleděl po příkladu předchozího ministerstva náboženskou výchovu školní ještě více znesnadňovati. Doufáme, že nebudeme svědky takového brutálního její oklešťování a znemožňování, jichž výsledky jsou patrný v rozpoutání vši školní kázně, v nedostatku úcty k autoritě a v otrávení života všech vážných, zkušených zasloužilých vychovatelů, kteří v této školní anarchii mají pouze jediné přání, aby se snesitelnou úpravou pense mohli odejít co nejdříve z trpké práce nynější na zasloužený a toužebně očekávaný odpočinek.

Za náboženskou školu.

Jsou u nás mnozí, kteří ve své povolnosti jdou tak daleko, že myslí, že by snad bylo přijatelné v dnešních rozkolísaných dobách, kdyby to s náboženským vyučováním ve školách zůstalo tak, jak se to upravilo teď. Stačilo by jim náboženské vyučování okleštěné o všechny vychovávací prostředky, zbavené náboženských cvičení, zbavené všeho vlivu na náboženský život žáků, odstraněné na poslední místo, kdy dítkám se znemožňuje projev a pěstění tohoto náboženského života.

Nechceme ukazovati na tu anarchii v náboženském vyučování, které na mnohých školách je omezeno na jednu hodinu týdně, kdy na některých školách ani té není, a po celé měsíce se mu nevyučuje.

Těm, kterým se to tak líbí a kteří myslí, že by to »mohlo zůstat i dále«, dáváme na uvážení co ve »Věstníku Jednot duchovenských brněnské a olomoucké« (čís. 10. roč. XIII.) podává *Ant. Tomeček*, kaplan v Nezamyslicích »*Spolubratrům kněžím na uvážení*«. Výborné pojednání to zní:

Can. 860. C. J. předpisuje: »Obligatio praecepti communionis sumendae, quae impuberes gravat, in eos quoque ac praecipue recidit, qui ipsorum curam habere debent, id est in parentes, tutores, confessarium, institutores et parochum.«

Zajisté jedná se v tomto zákoně o věc důležitou; a proto lze s jistotou tvrditi, že ti, *kdož nedbají o to*, aby nedospěli katolíci vykonávali velikonoční povinnost, *prohřešují se těžce*. Institutur puerorum je dle can. 467. § 1., can. 1330 a 1331. farář, a dle can. 476. § 6. vicarius cooperator čili farářův zástupce. Tito tedy kromě rodičů a poručníků jako vychovatelé dětí jsou pod těžkým hříchem zavázáni pečovati o to, aby školní děti, pokud přišly do rozumu, vykonaly velikonoční sv. zpověď a sv. přijímání.

Ale zda děti vykonaly povinnost? Všecky nikoliv; a to proto, že jich rodiče neposlali. Škola jim toho neukládá, ba přesporním znemožňuje, a kněz nemá té moci, aby dítě donutil ke konání náboženské povinnosti. Ty děti, kterým na tom záleželo, a které byly vypraveny od rodičů, přišly; ale jiné děti nepřišly a vymlouvaly se právě na rodiče, že jich nechtěli rodiče pustit.

Nač tyto děti, kterým rodiče brání konati náboženské povinnosti, chodí do katolického náboženství? Budou z nich katolíci, až školu vychodí? — *Luther hlásal*, že není třeba skutků dle víry, že prý *«sola fides sufficit»*. Nynější školní zákony znesnadňují nebo i znemožňují skutky dle víry tak, že děti dle víry, jak se ji učí v náboženství, nežijí. Vžívají se poznenáhlu do protestanské víry, která skutků dle víry k spasení duše nevyhnutelně potřebných nežádá, a *vlivem školy zvykají si i dospělí* pomalu sice, ale jistě na víru beze skutků, totiž *ve víru Lutherovu.*)*

Nebylo by lépe pro děti, o kterých lze předpokládati, že nebudou smět svobodně dle nauky náboženské žít, aby katolického náboženství vůbec nepoznaly? Neplatí také o nich slova Kristova: *«Lehčeji bude zemi sodomské a gomorské v den soudný než městu tomu?»* (Mat. 10. 15.) A co řekl Kristus Pán o Korozaím a Betsaidě, které nechtěly žítí podle učení Kristova (Mat. 11. 20 až 22), a o zákonících a fariseích dle sv. Mat. 12. 41. 42.?

Kdo tu zjedná nápravu? Snad ti, *kdož osobně* vykonávají duchovní správa a *učí náboženství* ve škole? Ti k tomu sami *neslačí*. A přece školská otázka je velmi důležitou otázkou pro další existenci katolického náboženství v naší říši. Odkud se budou brát členové našich politických, sociálních a náboženských organizací, budou-li katolické děti ve škole odchovány v duchu Lutherově? *Vyzývají děti k životu dle náboženství, ale necvičí je v životě náboženském dle se dle zásady Lutherovy: sola fides sufficit.*

A co k tomu všemu praví codex J. Can.? *Can. 1374.* nařizuje: *«Pueri catholici scholas acatholicas, neutras, mixtas, quae nempe etiam acatholicis patent, ne frequentent. Solius autem Ordinarii loci est decernere ad normam instructionum Sedis Apostolicae, in quibus rerum adinuctis et quibus adhibitis cautelis, ut periculum perversionis vitetur, tolerari possit, et eae scholae celerentur.»* Tento zákon *dává nám záruku*, že bude ve škole lépe *až budeme mít školy své*. Ovšem toho si z nás nesmí nikdo tajiti, že se reforma školství nedá provésti škrtnutím péra; k tomu třeba dlouhé doby, snad i celého věku lidského, nežli se poměry vyvinou tak, aby děti katolické chodily do *katolické školy*.

O Foerstra.

(Píše Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Jsem si arci vědom, že zvláštní druh mého úkolu, jenž se vším mým životním vývojem souvisí, a z toho vzešlé omezení mohly dáti podnět k nedorozumění, jakoby to, co jsem kdysi řekl, bylo také vše, co jsem vůbec říci mohl. Cítil jsem se vždy v první řadě *«pohanským missionářem»*, t. j. missio-nářem, jenž se ve světě duchovně-mravního rozkladu snažil znovu oživit nej-

*) O to právě se u nás některým jedná, aby národ náš poprotestanštili; proto to volání a podporování YMČY, methodistů, adventistů sedmého dne a jiných protest. sektářů. Pozn. Vych.

primitivnější prvky mravní zkušenosti. Pohledy do stavu moderní velkoměstské mládeže daly vznik mojí metodě sem směřující. A též potom, když jsem vstoupil na půdu křesťanskou, přidržoval jsem se oné metody jako »káznicového připravovatele Krista« (Zuchtmeister auf Christum). A jest mi u Kiefla zcela nepochopitelným nedorozuměním, i v jeho kruzích jistě jen malokterými sdíleným, že opět a opět vychází z předpokladu, jakoby mé knihy obracely se především ke *křesťanským vrstvám*. Již všechna souvislost mé »Jugendlehre« s účely etického hnutí ukazuje na pravý opak. Sepisuje knihu, vzešlou z mých kursů pro mládež, jež záležely z dětí nevěřících rodičů, nemyslel jsem vůbec na církevní kruhy. *Chtl jsem především sloužiti církví odcizeným*. Poněvadž však i duchovní velkoměsta má po většině s podobnou mládeží co činiti, dovolil jsem si ve vši skromnosti dodat, že »moje kniha poskytuje i duchovním velkoměstským některou látku k mravouce jimi přednášené«.

Jak mohl Kiefl toto místo mé Jugendlehre, jež přece svrchu zmíněné určení mé knihy znovu a znovu podškrťává, zrovna opačně vyložit, zůstává mi tajemstvím. »Neboť jeho hlavní dílo, die Jugendlehre, obrací se výslovně především ke křesťanským vychovatelům« — praví Kiefl. Zjistě přidal jsem ze svých mravně-pedagogických zkušeností a pozorování i některé aplikace pro vyučování náboženské — ale hlavní část knihy jest nesporně určena víry prostému modernímu světu. Z té okolnosti vyplynulo však nutně mé přestávání na pouhých přirozených podnětech k dobru, jež mi Kiefl znovu a znovu vyčítá. Kdybych se byl dovolával nadpřirozených pohnutek, byli by rodiče své děti z vyučování vzali. V nových vydáních knihy jsem přirozeně svých příkladů v náboženském smyslu nepřepřepočovával, ježto kniha měla býti pomůckou zcela určitému a zcela vymezenému úkolu vedení mládeže; nebyl jsem ani theologem ani náboženským učitelem a mohl jsem tudíž onen doplňující úkol bez rozpaků zůstaviti církvím.¹⁾ Tak pojal a ocenil moje podněty i prelát *Meyenberg* ve svých »Homiletických a katechetických studiích«, a tak používali mé knihy i nesčetní katolíci praktické, jak vím z vlastního jejich doznání.

Také má kniha »Autorita a svoboda« prohlášována jest Kieflem za dílo především katolíkům psané. To jest tvrzení zase mylné, jež by nutně vedlo katolického čtenáře k úplně lichému stanovisku ke knize a jejímu účelu. Kniha vzešla z přednášek, jež konal jsem k modernímu a přímo radikálnímu posluchačstvu v Curychu, a jež měly modernímu člověku napověděti, že problem nábožensko-mravní autority není námitkami svobodné myšlenky nikterak rozřešen a že moderní individualismus svou posici velmi chudě zdůvodnil. Jest přece neuvěřitelné a způsobí církvi ještě velikou krizi, že jest pořáde tolik katolíků, kteří se tak málo dovedou vmýšleti do vedení duší modernímu člověku nutného a že odmítají takovouto k opatrnosti a účtě napomínající mluvu moderního člověka k moderním lidem, neobsahuje-li myšlenkových pochodů a závěrů církevně aprebovaných. *Mám nesčetná dosvědčení mladých lidí, kteří touto knihou byli k církvi přivedeni*; že by katolík byl ji víry zbaven, napsal jsem ještě nikdy. Za to psal mi brzo po uveřejnění Kieflovy brožury právě vysvěcený kněz z Vindň, že děkuje mým spisům, může-li dnes konati svou první obět mše svaté.

¹⁾ Pro svou osobu zde poznamenávám, že jsem vskutku tímto způsobem výborné knihy Foerstovy vždycky užíval a ji nadpřirozenými podněty hojně doplňoval.

Pro Kieflovo nedorozumění všem mým úmyslům jest charakteristickou jeho kritika mé malé promluvy k dělnickým dětem («Moc dobra», Jugendlehre 1917, str. 131.): »Krajně důležitou vůči mínění, jak se Foerster časem niterně křesťanství byl přiblížil, jest také okoinost, o níž se Foerster v Jugendlehre nezmiňuje: ta totiž, že promluva ona byla konána ve spolku dělnic v Curychu-Aussersihlu r. 1898, a že tedy Foerster r. 1917 dětem o věčném životě Ukřižovaného neměl ani písmeno víc co říci než roku 1908 uprostřed své protináboženské propagandy etické kultury; důkaz, že jeho »obrat k náboženství« stal se právě ve smyslu americké náboženské psychologie.« Všecky tyto závěry jsou od základu mylny. Ponechal jsem onu promluvu beze změny nikoli proto, že bych, jak se Kiefl domnívá, nebyl se vymanil z ryze lidsko-přirozeného pojmání Krista, nýbrž prostě proto, že jsem na onom místě chtěl podati nikoli katechesi pro katolické děti, nýbrž ukázkou promluvy k atheisticky vychovaným dětem socialně-demokratických rodičů, při čemž mi tanulo na mysli, přiblížiti dětem *lidskou vznešenost a ojedinelost Kristovu tak, aby kritická mysl nemohla nikde narazit*. Ponechám tuto promluvu nezměněnu i příště, stejně jako jiné příběhy; že stojím proto na půdě Jamesova náboženského pojetí a že jsem proto nábožensky nevykročil z hlediska oněch let, může tvrditi jen kritik, jenž nemá pro mé úmysly nejmenšího porozumění a jenž, jak se zdá, vychází z podivné zásady, že přesvědčení neexistuje, nebylo li vysloveno.

Moje pedagogické spisy, i když všude *nepokrytě doznávají nepostačitelnost pouze přirozených výchovných prostředků*, mají přece všechny v podstatě sloužiti tomu, aby všestranně vypracovaly *apel na přirozené motivy*, při čemž takového buzení přirozených sil charakteru pojmáno jest také jako spodní stavba pro náboženské působení — ovšem nikterak ve smyslu pouhého posloupného pořadu učení. Kdo tudíž ze všeho toho, co v oněch knihách *není* napsáno, souditi chce na skutečný stav mého osobního přesvědčení — ten dospívá právě k úplně nesprávnému závěru.

Pravda je ovšem, že jsem se neobmezil na pouhou etiku. Již v posledních svých curyšských kursech, kdy počínal jsem se již obraceti ke křesťanskému náboženství, při různých příležitostech zkoušel jsem opatrně, abych svému mladému posluchači ze zkušeností svědomí klesl cestu k náboženství, používaje — jak se to i v listech Pavlových děje — náboženských pouček a příběhů za podobení svého života. Některé tyto pokusy přešly do »Jugendlehre«. Při příležitosti vznikly zajisté mnohé věty, jež před theologickou kritikou neobstojí. Ale proč právě theologická kritika nikde vážně na moji »Jugendlehre« nezaútlí? Bylo, myslím, všude zjevno, že vzpomenuť výklady a allegorie jsou katolické. o čtení tak vzdáleny, že katolický čtenář nemůže jimi býti zaveden. Bylo zjevno i to, že ony výklady neměly v úmyslu vykládati dogmata nebo býti »náboženskou filosofii«, nýbrž že chtěly zřejmě jen tomu posloužiti, aby *překlenuly velikou propast, jež dělí moderní dítě z nevěřícího světa od předstáv křesťanského náboženství*, tak jak to bývalo hojně praktikováno v prvních letech víry mezi pohaný. Ony moje pokusy lze s církevního hlediska prohlásiti za nepřijatelné ale nesmí býti tvrzeno, že se jimi nějak výstižně projevuje moje osobní pojetí křesťanských dogmat.

(Pokračování.)

Katecheticko-metodické obrazy.

Každému návštěvníku Velehradu zajisté utkvěl v mysli krásný, veliký obraz namalovaný na velké stěně proti oknům ve Slovanském sále, v němž konávají se všechny nadšené a povzbuzující velehradské sjezdy. — *»Hold Slovanstva sv. Cyrilu a Metodovy«*. — Nádherný obraz pochází od malíře mistra *Eduarda Neumanna*. A kdo jest ten Neumann? Není dosud znám a patřičně oceněn, což nám málo slouží ke cti. Jest to malíř-umělec a farář ve Sv. Jíří u Chocně.

O »významu malíře-mistra Eduarda Neumanna« napsal obsáhlý článek v příloze *»Našince«* čís. 213, *Josef Cejpek*, v němž popisuje všestrannou uměleckou činnost Neumannovu. Nás zajímá věc z katechetského stanoviska.

Cejpek zachycuje své dojmy z atelieru Neumannova a předvádí čtenáři některé obrazy: — *»Mysterium mše«* má v sobě hlubokou dogmatickou myšlenku. V kostele jest pozdvihování, kněz drží v rukou kalich, z něhož vystupuje Ukřižovaný, živý, oslavený Ukřižovaný, obklopený duhovou září v podobě velké hostie. Ale z hostie zbývají jen zevnější způsoby, podstata jest proměněna, a klečící lid vyznává víru v proměnění. — Nezdá se vám čtoucím, že by to byla skvostná pomůcka k vyučování katechetickému?

A plní potěšení čteme dále: *»Neumannova mystika silně vyniká na katechetických obrazech v sedmero svátostech«*, které už byly několika bisk. ordinariáty a i ministerstvem schváleny. Ustanovení svátostí, úkon svátostný, viditelné znamení a účinky jsou v každém obraze tak důmyslně podány, že jest to názorný katechismus. Zvláště účinky každé svátosti jsou podrobně dogmatically přesně znázorněny, takže stačí obraz dětem ukázat, a jsou vyučeny. Vzpomínáte, že o těchto obrazech, už jste četli před válkou, ale dosud vydány v reprodukci nebyly.

»Obrazy katechetické čekají na svou reprodukci;« píše J. Cejpek, *»museji se toho chopiti katechetové ve svých organizacích.«* A tu vám tak napadá: byl by to krásný a záslužný čin, právě se tvořícího *»Svazu katechetských spolků«*, kdyby si vybral za první úkol vydávání obrazů katechetických, nejdříve Neumannových. Či máme čekat až na vydání německých nakladatelů, jako u nás až posud bylo, ač už od let sedmdesátých minulého století po katechetských obrazech českých se volá? Za hranicemi už je Neumann znám. Firma Bony & Cie v Berlíně, zakupuje si občas právo k reprodukci jeho obrazů. Máme my čekat i po svém státním osamostatnění, aby nám obrazy našich českých mistrů vydávali cizí nakladatelské firmy?

A jak Cejpek vypočítává obrazy v atelieru Neumannově, dalo by se tu mnoho vybrati pro vyučování náboženské: Odchod Jidášův, kázání na hoře, osmero blahoslavenství, Magdalena u nohou Kristových v domě Šimonově, Ježíš u Marie a Marty, večere Páně, Janův křest a j. Místo *»Ježíš, přítel lidu«*, jak uvádí Cejpek, raději bychom četli, *Ježíš přítel dětí*. Takového obrazu bychom pro školy potřebovali.

V doprovodu k osnově pražské z roku 1912 — v podstatě dosud platné — se praví: *»Aby učivo prvních 10 hodin ve třídě první neobtěžilo příliš pamět, budiž toho dbáno, aby bylo založeno na názoru. Po uvitání dítek lze ukázati obraz Přítel dítek a vysvětliti jej, zároveň pak vzbuditi touhu dítek, aby od něho*

přijaty byly na nebesa. *Napodobení* před nebeským Přítelem dítek klečících a modlících se dětí.*

Tedy osnova žádá obraz božského Přítele dítek, na němž by děti poznaly a viděly, jak mají klečeti neb státi při modlitbě, jak ruce k modlitbě spínati atd. Katecheta má obraz dítkám v první třídě ukázati. *Ale kde vezme katecheta takový obraz?*

Takového obrazu nemáme. Nemáme pro školu obrazu Přítele dítek, který by byl jasný a zřetelný, aby najednou sloužil za názor celé třídy, žactvu na vzdálenost 3 až 6 metrů, v prvních hodinách vyučovacích.*) *Doprovod k osnově o něm mluví, ale který má to být, kde ho katecheta vezme, to nepovíá.* A bylo by ho tolik třeba! *Takový mohl by nám namalovati Ed. Neumann, český malíř, kněz. Prosíme jej za to.*

Dnes, doufáme, nakladatel a vydavatel se najde. Bude to krásným a záslužným úkolem »Svazu« jej vyhledati, když jej před lety nenašly povolané a nařizující úřady.

J. Cejpek na konci svého článku slibuje obsírnější pojednání o Neumannových katecheticko-methodických obrazech — nemohl by nám ho dáti do Vychovatele? — a prozrazuje, že Neumann má ideál, přednáseti theologům o umění.

K

SMĚS.

Nová vláda. Ve stálém výboru Národního shromáždění dne 29. září učinil ministerský předseda jménem zatímní vlády prohlášení o úkolech, které v zájmu státu čekají na své provedení. O škole pravil ministerský předseda: Též v oboru správy školské vynasnaží se vláda o úpravu poměrů. Budeme chrániti školu, aby nebyla zmitána stranickou agitací a mohla se věnovati své práci vzdělávací. Zvláštní péči věnujeme školským poměrům na Slovensku. V úpravě poměrů církvi ku státu pokračovati budeme v díle bývalou vládou započatém na základě předpokladů zjištěných ministerstvem věcí zahraničních. — K novému ministru školství a národní osvěty prof. Dr. Jos. Šustovi dostavila se téhož dne deputace učitelstva, aby slyšela jeho stanovisko o zásadních otázkách učitelstva se dotýkajících. Ministr Šusta ujistil deputaci svým živým zájmem tím spíše, že sám náleží k obci učitelské, a že od jakživa uznává školy občanské a obecné jakožto vynikající články našeho školství vůbec a pokračoval: »Za ministerstva Habrmanova nabyl český učitel svobody občanské i pedagogické a také po hmot-

né stránce přestal býti pastorkem mezi stavy, duchem pracujícími. Úkoly, jež si klade naše vláda, jsou, jak v jejím programovém prohlášení bylo výslovně vytkeno, určovány především snahou, pokračovati bez přerušování v tvořivém díle vlády předchozí a zachovati její směrnice. Již z toho plyne, že v tomto domě zůstane stejné demokratické a osvětových závazků vědomé pochopování školy a jejich cílů jako dosud. Dotkli jste se otázky rozluky školy a církve. K tomu mohou podotknouti, že otázka ta jest částí problému rozluky státu a církvi vůbec, který bude v blízké době řešen. Laicism školy má při tom výborný podklad v naší ústavě, která stanoví, že veškeré vyučování má odpovídati výsledkům vědeckého bádání. V ohledu tom jest naše škola zabezpečena. Jsem si ovšem dobře vědom toho, jak mnoho práce ještě zbývá v mnohém směru, aby se české školství stalo takovým, jaké zaslouží národ Komenského. O mnohých reformách bude nám uvažovati a v mnohém činiti závažná rozhodnutí. . . . Než nejde jen o reformy zásadní, jejichž potřeba jest zjevná, jejichž dosah však nabádá k úvaze co nejpečlivější. Nejde jen o to, co vy můžete a máte žádati od nás, nýbrž i o to, co my a všecck náš národ na vás smíme žádati. Jde o to,

*) Srovnej náš článek v »Křesť. škole« r. 1913 str. 20.: »Prosebný list k malířům«.

že vědomí nutnosti rozličných forem nesmí vadit tomu, aby práce nebyla konána s plnou úsilovností v poměrech daných dosavadním vývojem. Naděje na lepší zřetel nesmí být náhradou střízlivé povinnosti.« Promluviv o »obecné rozkolísavosti, která je údělem doby válečné« a o důležitosti dalšího vzdělání učitelstva, žádal od učitelstva co nejintenzivnější práci pro dobro školy a národa a končí prosbou: »Podporujte nás ve snaze: českého učitele učiniti učitelem vzorným, který je naplněn vědomím, že v pravé demokracii povinnost jest sestroju práva, a že čím svobodnější je stát, tím více je vázán jednotlivec k tomu, aby se podřizoval zájmu celku. Naše učitelstvo za doby útisku bylo nositelem tolika ideálních podnětů; jsem jist, že ve svobodném státě našem jim zůstane a že ve svých organizacích nalezne mocnou páku, nejen pro zajištění hmotných zájmů, nýbrž k účelnému disciplinování ducha pevných a udatných, ale také vůči sobě ukázněných bojovníků za svobodnou a radostnou školu.« V rozhovoru ujistil ministr deputaci, že se pilně pracuje o vydání nového základního zákona školského, k jehož formulaci bude lze na podzim přikročit. — Nový ministr mluvil otevřeně a upřímně a správně poukázal na »rozkolísavost« i ve školství, která mnoho zavinila. — Odcházející ministr soudruh Habrman rozdělil mezi úředníky svého oboru disposiční fond asi 84.000 K. Nechal něco svému nástupci?

Všechny p. t. pány středošk. profesory náboženství důtklivě prosíme, aby jednak sami podporovali (buď odebráním nebo dobrou přispěvkem) časopis katol. studentů »Jitro«; jednak je doporučili svým žákům i v nejnižších třídách a adresy jejich (bytové) redakci laskavě zaslali. Redakce »Jitra« Praha II. Voršilská čis. 1.

Habrmanova »Nová Doba« naříká. V čísle 242. stěžuje si »N. D.« na národ Husův, Havlíčkův a Masarykův, v němž tak »blahodárně« působil mi istr národní osvěty a školství Habrman, jehož cílem bylo zničení všechnu náboženskou výchovu. Jak se mu dařilo jeho štvání proti klášterům, doznává s nářkem jeho orgán: »Národ Husův, Havlíčkův a Masarykův. V Rokycanech miní sedm počestných měšťan-

ských rodin vyslati po děvčátku na výchovu kamsi do — kláštera. Také u nás v Plzni vyskytují se takové zahanbující zjevy. A to jsou obyčejné rodiny, jichž papínek je Sokolem. A to se děje v době, kdy v Nár. shromáždění nalezá se návrh rozluky církve od státu, jímž ruší se též kláštery a mnišské řády!« — Sám musí přiznati, že to školství, jak on ho zaváděl, nevyhovuje. Nelíbí se ani socialistům. Bolševická »Týdenní kronika« otiskuje staf o školství, podřízeném sociálně-demokratickému ministru G. Habrmanovi a píše: »Černožlutý mor jest ze škol odstraněn a děti se vychovávají v českém nacionalismu, což není nic jiného, nežli pěstování nové rasové stranickosti.« Špatné výsledky na konec. Nelíbí se Habrman nikomu!

Do čeho zatahují mládež. Berlínští neodvislí socialisté uspořádali 5. září t. r. demonstraci tisíců dětí proti vyučování náboženství ve škole. Průvodu se účastnili také rodiče. V čele průvodu šel osmiletý klouček s žerdí, na níž se skvěl nápis: »Pryč s náboženskou lží!« Za ním kráčelo na tiíce školních dětí, v předu špunťáci ještě školou nepovinni s panenkami a různými hračkami v rukou. Známý neodvislý poslanec Hoffmann měl řeč, v níž apostrofoval dětskou drobotinu, aby protestovala proti vyučování náboženství ve škole. Děti radostně křičely po jeho slovech: »Pryč s náboženstvím!« Stejněho dne večer opakován dětský průvod. Každé dítě mělo v ruce rudý praporeček a tak táhly ulicemi berlínskými volající »Slávu světové revoluci!« — Nebude jistě rozumného člověka, který by schvaloval podobné smutné nevkusnosti a surové zneužívání dítek k demonstracím, jichž dosah ani jich dorostlí pořadatelé nedovedou chápati, dodává pizeňský »Čes. Deník« v čís. 243.

Nezvedená mládež. (Z dějin.) Rada Kutnohorská nazývá 15. prosince 1602 bifíčům, aby pozor měli na potulnou, nezvedenou mládež: »O mládeži a kloučatech, kteří po ulicích těkají a rozpustilci jsou, rychtáři městskému poručeno, aby při čeládce a pacholících právních to nařídili, kdybykoli spatřili po ulicích jaká pacholátka běhati a povyký činiti, aby jich nejprve po několikráte napomenuli, a nechtěli-li by toho přestati, žilou neb bičem pošvihli a přetáhli.« (Listář k dějinám školství Kutnohorského LIX.)

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Eman. Žákov, profes. na Smíchov, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 962.

Vychovatel vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 20 Kč. půlletně 10 — Kč. Do krajů rakouských předplácí se na Vychovatele 22 Kč., do ostatních zemí 24 Kč. Administrace Vychovatele jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nevracují.

Opojení. — O Fuerstra. — Slavnost Komenského. — Katechetické zprávy z Německa. — Směs.

Opojení.

Stav, který nejhůře pochopil, ba téměř ani nepochopil hranic republikánské svobody, který pro samá svá »práva« nemá smyslu pro práva druhého, jinak smýšlejícího, nemá pochopení, že svoboda jednoho, jakmile útočí na svobodu druhého, zvrhá se v bezpráví a násilí, — je stav učitelský. Řada oněch, kteří nesusouhlasí s robspierrovskou metodou těch, kdo chopili se vedení učitelstva, je sice dosti značná, ale pro svoji naprostou passivitu nepadá na váhu. —

Ministr Habrman dal učitelstvu příliš rychle napítí se z poháru svobody. Odtud jeho opojení, nejednou vrcholící až v samo »delirium potatorum«.

K jakým závratným ohňostrojným myšlenkám svádí je vědomí svobody, toho důkazem zde buďte dva úryvky z posledních článků »Českého Učitele«.

Praví se v něm: *»Nelze býti knězem vědy a služebníkem tmy v jedné osobě. Mezi námi světlonoši kultury, a církvemi není smíru; my neseme světlo, církev tmu; my stojíme na půdě vědy a střízlivého rozumu, církev se drží bible, t. j. zjevení božího.«* (Český Učitel; čís. 5. str. 60.) —

Tak vidíš, drahý národe, celá ta doba od Bořivoje a sv. Ludmily, od prvních škol, v nichž učili řeholníci a kněží, všechna dlouhá století, kdy věřící, starosvětští učitelé svorně s knězem pracovali na výchově národu, až do pověstných nařízení Habrmanových, to byly doby tmy, nekultury, nevzdělanosti, duchovní bída a chudoby. Nyní teprve nastává světlo. Střízlivý rozum nevěreckých učitelů chopil se pochodně osvěty. Jenom že se nám zdá, že to jejich řádění není nepodobno oně šilici starověké ženě, která tančila ve svém opojení s pochodní v rukou, nevědouc, že zaněcuje požáry, jež vše zničí a obrátí v prach.

Jitřenka teprve zasvitne, až ze škol odejde poslední kněz a s ním dozní poslední slovo o Bohu, Kristu a evangeliu. V Rusku, jak nestranné zprávy vypravují, máme tohoto budoucího ráje již skvostný vzor. —

V čísle nedávném horuje týž »Český Učitel« v jiném směru pro svobodu svého stavu. »Píše: »Členství ZÚS. nechť je podmíněno *slibem činnosti protiklerikální a výslovně protirímské, protože je to prvořadá práce národní a proto důležitá součást povinnosti vychovatele nové generace.*« (Český učitel, čís. 1.—2., str. 5.)

Jsem povděční za jasné stylisování toho, jaké povinnosti má na se vzít ten, kdo chce vstoupit do učitelské organizace. Národu pomůže učitel, který bude štvát proti církvi, proti katolickému náboženství. To bude jeho »prvořadá práce národní« a tudíž první povinnost organizovaného učitele v obci i ve škole. —

Jistý školní inspektor přímo vybízí podřízené učitelstvo, aby vystupovalo z církve; a stavovský jeho orgán diktuje mu jeho výchovatelskou úlohu mezi mládeží. To vše jasně osvětluje, kam směřuje naše nová škola.

A nyní tážeme se: »Chtěl by ještě některý kněz v nové této škole působiti? Přejí si katolíci, jednotné, náboženské výchovy svých dětí dbalí rodičové, svoji mládež do této školy posílají? A mohou se ještě dnes ozývat hlasy, aby ve škole, pokud se náboženského vyučování týče — o výchově přece se již 2 léta nemůže ani mluvit — zůstalo vše při starém?«

Opakujeme znovu: *Pryč z těchto škol, v nichž nevěrečtí, svobodou opojení učitelé mávají pochodní nově protináboženské kultury.* Hříchu neodpuštělného dopouštějí se všichni, kdo se pokoušejí o nějaký kompromis mezi nynější výchovou školní a výchovou na základě náboženském.

O Foerstra.

(Píše Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Abych zamezil nedorozumění ve směru zde naznačeném, poznamenal jsem ve vydání své Jugendlahre z r. 1917 jasně (str. 176.): *»Autor okraňuje se výslovně proti možnému nesprávnému výkladu, jakoby chtěl křesťanská dogmata pojímat za pouhé symboly etických pravd a škrtili jejich metafysický obsah.* V této souvislosti jde jen za jedinou metodou, tou totiž, aby klesl první cestu k oněm tajemstvím.«

Touto poznámkou odmítám přec nedvojsmyslně všecku mně prisuzovanou americkou filosofii náboženství, a upozorňuji výslovně, že jenom pedagogickým účelem jest vysvětliti zdání, jako bych chtěl se omezovati na pouhý psychologický výklad. Ona pedagogická metoda může býti zamítnuta, ale nesmí ji býti zneužíváno k tomu, aby z jejích poučných pokusů byla konstruována moje »filosofie náboženství.«

Moje nazírání na křesťanskou školu, zvláště na otázku státem fundovaného vyučování náboženského, jest Kieffem stejně tak nesprávně vykládáno a ve své podstatě a ve svém smyslu stejně tak znetvořeno, jako ostatní otázky dosud prodáváné. I zde mohl bych mluvit o nepochopitelné illoyalitě v reprodukci mých názorů, kdybych ze vši polemiky Kieffovy dávno nebyl poznal, že mu chyb způsobilost vymysleti se do moderních podmínek životních, z nichž já mluvím a jichž dbání se strany církve mi právě v zájmu sesíleného vlivu křesťanského náboženství na moderního člověka tolik leží na srdci. Kieff však se snaží vyličiti mne katolickému obecenstvu jako nejlítějšího odpůrce křesťanské školy; odpůrce, jenž náboženských výrazů užívá vlastně jen za plášť, aby křesťanské vrstvy tím spíše podvedl a zbavil jejich nejvyššího statku.

Vytknu při této první přehlídce Kieffových nedorozumění zcela stručně skutečný stav věci a mé skutečné stanovisko: učiním to nejlépe otisknutím těchto

vývodů katolika J. R. Radowitze, jenž o *»nevyhnutelném provisoriu rozluky církve a státu«* takto dí (*»Sebrané spisy IV., str. 193 a n.»*): *»Rovněž nevyhnutelným provisoriem jest odluka církve od státu. Ve stavu normálním, s božským řádem se srovnávajícím, nejsou oba nejvyšší útvary vezdejšího bytí ani odděleny ani splynuly; církev není státem, stát není církví. Obojí trvá vzájemně v sobě. Církev jest ve státě, pokud záleží z lidí, a stát jest v církvi, pokud záleží z křesťanů. Tento normální stav jest již dávno ořesen a podryt; od těch dob, kdy rozštěpilo se západní křesťanstvo a v témž státě vedle sebe trvají různá vyznání, byl již stav tento neudržitelný. Nyní však odvrátila se většina žijícího pokolení od zjeveného učení a zrušila tím nejvyšší podmínku onoho vzájemného vztahu. Mnoho z toho spočívá ne sice v božím řádě, ale přec v božím dopuštění, a nesmí býti se svými nutnými důsledky přezíráno. Důsledky ty jsou však zjevný. Zpo-hanštělý stát používal by všech dosavadních, většinou již zneužitých vztahů k církvi jen k tomu, aby ji porobil a poškodil. Všude, kde by církev dovolávala se jeho podpory a součinnosti, platila by to svými nejdražšími statky. Proto musí nám záležeti na tom, aby církev odloučila se od státu a dobyla si svobody, jež není již zaručena uznáním jejího vyššího poslání. Vedl-li již poručnickující despotismus dosavadního úřednického režimu k této potřebě, pak stala se nyní vzhledem k vládě chvílkových frakcí dvojnásob nevyhnutelnou. I severoamerickému »voluntary principlu« sluší dáti přednost před porobou, do které by církev nutně upadla. I zde projevuje se tudíž provisorium, stav, ne sice věčně pravý, ale přec dočasně nutnější a nezměnitelnější.«*

S tímto hlediskem slaveného zástupce německého katolicismu shoduje se úplně východisko mých projevů o odluce církve od státu v otázce náboženské výuky. Nejsem odpůrcem křesťanské školy, jak Kiell se snaží dokázati, nýbrž jsem na základě všech svých životních pozorování, svých pedagogických zkušeností a svých osobních přesvědčení *bezpodmínečným zastáncem křesťanské školy konfesijní.*

V mé knize *»Škola a charakter«* znovu a znovu vrací se refrain, že *škola potřebuje náboženského základu nikoli snad jen jako ústupku církvi, nýbrž pro své nejlustnější intelektuální, mravně-pedagogické a disciplinární úkoly.*

Přes to jeví se mi jako Radowitzovi vzhledem ke vši moderní situaci odluka církve od státu, v tomto případě tedy odluka náboženské výuky od výuky státní, naprosto nevyhnutelnou — pokud nemůže býti učiněno opatření, jež vylučuje každé znásilňování jinak smýšlejících lidí a každou jednostranou zaujatost státu pro určitý názor světový. Nicméně i takové opatření zdá se mi jen tam možným, kde jsou posud silné konfesijní většiny — čím víc jest stát bezvěreckými většinami řízen, tím více bude v zájmu církevní svobody, když církevní činitelé se po každé stránce na toto *»nevyhnutelné provisorium«*, připraví. Souhlas k tomuto provisoriu nemá s nějakým zadáváním principiálních nároků a názorů církve nic co činiti.*)

*) Kiell píše (Pharns 1918, str. 452): *»Praktický cíl hnutí usilujícího vytlačit církev ze státu a školy, byl Foerstem vždy se vším důrazem uznáván, a podnes nejví Foerstrova činnost spisovatelská známký, že by se byl Foerster tohoto cíle vzdal. Naopak jest tento cíl se vši otevřeností i v nejnovějším vydání jeho Jugendlehre (1917) zachováván.«* Kiell se důkladně mylí. Motivy a cíle etického hnutí, jdoucího za odlukou církve od státu, jsou úplně odlišny od těch, které sledují já od dob svého obratu ke křesťanství. V programu onoho hnutí jde o požadavek principiální rozluky, jež spočívá na samých ilusích v přičině účinnosti nezávislé morálky; kdežto moje stanovisko, a to již v *Jugendlehre*, vychází z téžže prakticko-taktických úvah, které jsou podkladem svrchu uvedených slov katolika Radowitze.

Kiefl nemůže pochopiti, že lze býti nadšeným zastáncem křesťanské školy a zároveň za určitých časových poměrů, jimž, jak praví Raduwitz, chybějí »nejvyšší podmínky« zdravého vzájemného vztahu státu k církvi, rozhodným odpůrcem křesťanské státní školy — z důvodu státně občanské etiky a *v zájmu zatímního osvobození církve od státu, ji vnitřně přece již odcizeného*. Kiefl nemůže pochopiti, že lze uznávati beznáboženské vyučování morálce pedagogicky nevystačitejným a přec se zastávati toho, aby uprostřed velikých rozštěpení ve světovém názoru neutrální veřejná škola dopřávala místa svému vyučování morálce. Kiefl nechápe, že lze míti pevně přesvědčení a přec — právě na základě etického obsahu tohoto přesvědčení — naprosto odmítati, aby toto přesvědčení bylo jiným násilně vnucováno.

Kiefl praví (Bavorský kurýr, 7. března 1919): »Foerster hlásí se výslovně k zásadě: Náboženství jest věcí soukromou.« Ne, to nedělám. Kdo tak důrazně odkazuje stát a všechny společenské řády na svět Kristův, jak já to činím na př. v »*Autoritě a svobodě*«, ten by byl bláhový, kdyby prohlašoval za věc soukromou náboženství, jež současně označil za nejvyšší zájem státní. Ale jest něco zcela jiného, zde považuji za možné, správné a mravně přípustné, aby toto moje přesvědčení bylo v dobách rozštěpení ve víře vnucováno jinak smýšlející polovici lidu a tak ji byl dáván příklad znásilňování.

Zdá se však, že Kiefl tolik rostl pod vlivem starých poměrů, že není s to, aby objektivně ocenil nové požadavky, jež úplně změněnými podmínkami životními doléhají i na církve. Proto stále zaměňuje moje námitky proti *společné křesťanské škole státní* s odporem ke škole křesťanské vůbec. *Zaúrazí tu již ještě jednou, že všim svým pedagogickým přesvědčením stojím po boku školy konfesijní*, i když v nadcházejících přechodných dobách nevidím možnosti, aby stala se společnou školou státní. Jsem bezvýhradným *protivníkem školy simulání*, poněvadž jsem přesvědčen, že může dětem moderně smýšlejících rodičů právě tak málo vyhovovati, jako dětem rodičů věřících. Na každý způsob měla by věřícím rodičům býti zajištěna nejpilnější možnost, aby školní vyučování, školní kázeň a školní život, k vůli všem v nich tkvícím *nebezpečnostem pro charakter a jednotu duševního života*, zasadili do celku náboženského názoru světového, místo aby v nejlepším případě jen několik hodin náboženského vyučování bylo ponecháváno ve školním životě, ve zcela jiném duchu řízeném.

Nebo *má snad býti moderní schematismus až tam doveden, že by se střედověk ve srovnání s ním mohl zdáti érou osobní svobody?* Nechce-li sám stát vydržovati a platiti konfesijní školy pro různé světové názory v procentním poměru k jejich skupinám — proti čemuž by se i v zájmu církve lecos dalo namítati, — musí tím spíše dovoliti úplnou svobodu vyučovací. *Nelze tudíž církevním činitelům dost důrazně raditi, aby se cílevědomě připravovali na všechny důsledky tohoto napříště asi jedině schůdného východiště k záchráně školy náboženské.*

Potud Foerster.

Jsem loyální dost, abychom v prvních třech bodech Foerstrova sporu uznali možnost diskusse. Ale v otázce poslední, v otázce odluky konfesijní školy od školy státní, a v požadavku jejím jsme s Foerstem bezvýhradně za jedno. Mohli-li jsme se za rakouských dob neblahé paměti oddávati klamu, že křesťan-

ská státní škola stačí, aby vychovala občany s pevným křesťanským přesvědčením, jsme nynějšími zkušenostmi z tohoto klamu důkladně vyléčení.

Události posledních dob ukázaly nám nade vši pochybnost jasněji, jak »křesťanská« státní škola dovedla potají i veřejně mistrně podrývatí výchovnou činnost učitele náboženství a jak dovedla své žactvo odciziti téměř všemu smýšlení a citění náboženskému. Že by za nynějšího pořádku věcí bylo v té příčině to líp, té růžové naději nebude se dnes jistě nikdo již oddávati. Děkujeme za možnost vychovávatí děti ve směru, většinou učitelstva zlehčovaném, sesměšňovaném a podrývaném. Nikdo není na dlouho s to, aby věnoval se práci předem marné.

Ve vývodech Foerstrových spatřujeme jen posílení správnosti našeho požadavku, ježž vložili jsme neodvolatelně do svého programu, a od něhož nikdy neupustíme: *požadavku konfesijní, katolické školy ve svobodné republice*. Chce-li stát zřizovati školy beznáboženské, s laickou jen morálkou, nic proti tomu nemám, a rodičové, již si přejí takovéto výchovy svých dětí, nechť si tam své děti posílají. Ale nedopustíme, aby znásilňována byla vůle katolicky věřících rodčů, přejících si, aby jejich děti byly vyučovány a vychovávány ve světovém názoru katolickém a aby ze školy vycházely s pevným náboženským přesvědčením, tak důležitým pro vytváření jejich charakteru a všeho jejich pozdějšího jednání; s přesvědčením, jehož možno docíliti jen tam, kde učitelstvo neboří, co katecheta zbudoval, nýbrž kde učitelstvo na základě katechetou založeném děle staví a dále pracuje. *Žádá si toho prostě jednotnost výuky a výchovy, základní podmínka vyučovacího a výchovného zřádu.*

Vzpírají-li se tomu bezvěrecké vrstvy z obavy, že by státní školy podlehly v této soutěži a poukazují-li na zkušenosti s náboženskými školami po bělohorské pohromě učiněné, jest to pro výchovnou způsobilost jejich škol a jejich metodu špatná poklona. Ale to jest jejich věc. *My rozumíme svobodě jinak: nezaměňujeme ji s násilím.* Nežádáme výhod ani výsad ani podpor pro sebe. Chceme jen, aby ve volné soutěži se mohl i ten i onen způsob výchovy osvědčiti a prokázati, který z obou je lepší. Podlehne-li v ní slabší a nezpůsobilejší, bude to věci jen na prospěch. Který z obou to bude, nechceme prorokovati, nýbrž zůstavujeme jen budoucí zkušenosti. Nemáme-li o budoucnost své náboženské školy obavy, není tento projev sebedůvěry a poctivé snahy přišti ani zločinem ani příhanou.

Jest arci především na rodičích, aby v požadavku náboženské školy osvědčili pevnou vůli, a také aby od něho neopouštěli děj, se co děj!

Slavnosti Komenského.

Ministr školství a národní osvěty vydal tento výnos: »Dne 15. listopadu 1920 uplyne 250 let ode dne, kdy v Amsterodamu skonala veliký učitel národů, Jan Amos Komenský. Vyzývám osvětové sbory, aby připravily důstojné oslavy. *Jes žádoucí, aby si občané republiky všípili v paměť jeho vznešené myšlenky.* Po celý život slovem i činem obracel pozornost národů ke vzdělání každého člověka, bohatého i chudého, jako k jediné cestě, která zavede lidstvo z temného labyrintu

světa do království lásky a pokoje. Očekávám, že se každá obec československá postará, aby znalost o životě a díle slavného našeho rodáka pronikla do nejširších vrstev a vzbudila u všech občanů živou touhu po mravní dokonalosti a užitečném vědění.

Tuto zprávu přinesly denní listy (17. října); a tu bychom křesťanským rodičům, poručníkům, pěstounům nejraději ze vznešených myšlenek J. A. Komenského vštípili v paměť slova jeho na př. jen z »Informatoria školy mateřské« a z »Didaktiky veliké«.

Ukazuje Komenský v »Informatoriu.« I. Jak veliké a drahé klenoty Bůh svěřil těm, kterýmkoli dítka k opatrování svěřil. II. Nač je svěřil, ke komu je věsti mají. III. Jak naprosto bez vedení a cvičení mládež býti *hemůže.*« (Toto by na paměti zvláště měli mít ti, kteří chtějí, aby bez náboženského cvičení vychována byla mládež v řádné křesťany.)

A Komenský praví rodičům: »Netěš se z dítek, není-li bázně Boží při nich. Lépe jest bez dětí umřít, nežli nepobožné mít, dí moudrý Sirach. Nade všechno tedy nejvš *at se starají rodičové o navedení dítek svých k neošemetné, pravé vnitřní pobožnosti, bez níž by sic i umění i mravové jacikoli více ke škodě nežli užítku byli:* tak jako nůž, meč, sekera v ruce pošetilého, čím ostřejší, tím škodlivější.« (Kap. X. Informatoria). Tam praví Komenský, že rodičové mají u dítek »*pobožnosti základ položití modlitbami*« a na konec této kapitoly napomíná rodiče: »Ničeho tedy rodičům víceji šetřiti nesluší (jak jim spasení dítek jejich milé), jako aby ve vše dobré je zavozující, *ničemu zlému k nim nedali.*« . . »sic volá Kristus: Běda kdo pokouší jednoho z maličkých těchto!« Bylo by záslužné, aby tato naučení Komenského za dnešních školských poměrů rodiče do paměti si vštípili a dle nich jednali.

A učitelům? Nechceme citovati jednotlivých vět. Vydalo si učitelstvo nákladem Dědictví Komenského jako I. díl »Sebraných spisů J. A. Komenského«, vystižné jeho dílo »Didaktiku velikou« (čís. 56 spisů Děd. Kom.). V té by mohlo čísti o slavnostním dnu na př. kapitolu XXIV. a myšlenky z ní aplikovati na život. Tím by byl Komenský oslaven, a nikoli planým povídáním a řečením.

Katechetické zprávy z Německa.

Utěšené zprávy docházejí z Německa o katecheticko-paedagogické činnosti tamních katechetů i úřadů církevních. Několik drobných ukázek.

Na diecesní synodě arcidiecese *Mnichov-Friesing*, konané ve dnech 14. a 15. dubna 1920, sestavena byla zvláštní komise pro nové zpracování *školních knih, řádu vyučovacího a náboženských osnov.*

Novou *školní biblickou dějepřavu*, zpracovanou prelátem Dr. M. Buchbergrem, gener. vikářem arcidiecese *Mnichov-Friesing*, vydalo Kösslovo nakladatelství v Kemptenu. Biblická dějepřava ta ozdobena je řadou nových obrazů, z velké části celostranných, jež namaloval *Huber-Sulzemoos*, které *v barevné reprodukci* jsou výbornou pomůckou vyučovací. Je to již druhá školní biblická dějepřava

s barevnými obrázky, vydaná nakladatelstvím Köselovým. (R. 1911 vyšla tu malá dějeprava, zpracovaná Jind. Stieglitzem s obrázky *Seb. Fugela*.)

V *Ambergu* v Bavorsku, v krajině hornofalcké, konán byl v prvních třech týdnech srpnových *prázdninový paedagogický kurs* za přítomnosti 509 návštěvníků části theoretické a 173 části praktické. (Zpráva o tomto kursu obsažena v 10. čísle čas. »Pharns.«)

V hlavním městě pruské provincii vestfalské v *Arnsbergu* konán podzimní *kurs paedagogický* od 11. do 16. října, na němž mimo jiné promluveno i o prof. Dr. Willmannovi jako filosofovi a paedagogovi. Jemu věnován jeden den kursu, kdy konáno slavnostní requiem v kostele sv. Jiří a pronesena pohřební promluva univ. profesorem Drem. Jos. Göttlerem.

Universitní profesor mnichovský *Dr. Jos. Göttler* podává v orgánu mnichovského katechetského spolku »*Katechetische Blätter*« (seš. 9. a 10.) nové náměty pro *náboženskou osnovu školy národní*, rozdělenou na deset školních roků. Ve třídě první probírá thema: »Ve jménu Otce i Syna i Duchu sv.«, v 11 oddílech (v 62 hodinách), poznání Boha, dárce dobra a Otce nebeského, život P. Ježíše, jeho oslavení a založení církve postupem roku církevního. Druhý školní rok seznamuje děti s hlavními pravdami víry dle knihy (*Religionsbüchlein*), uvádí je ve mši sv. a seznamuje s knihou modlitební. Třetí školní rok je rokem přípravy k první sv. zpovědi; čtvrtý prvního sv. přijímání. Osnova těchto prvních čtyř roků je provedena podrobně a zasloužila by i u nás širší pozornosti.

Osnova pro 5. až 7. školní rok je pouze naznačena, probírá se tu biblická dějeprava a tři hlavní části katechismu. V osmém školním roce sleduje osnova náboženské učivo s obrazy z dějin církevních. Běže se tu i zřetel na církevní dějiny diecese a dějiny farní osady (sv. patrony). Ve škole pokračovací, kde je náboženství jedna hodina, je v 9. školním roce heslem osnovy: Bůh nade všechno! v desátém pak: Modli se a pracuj!

Ve dnech 28.—30. září konala se *diecesní synoda v Trevíru*; ve školské komisi projednávána byla tato thémata školská: Otázka církevního dozoru na vyučování náboženství a jeho odborné zdokonalení; poradní sbory rodičů; organizace katolíků Německa k hájení a podpoře křesťanské školy; *reforma katechismu co do výpravy, obsahu i formy*; přepracování oddílů církevních dějin; *vypracování jednotného učebního plánu pro biblické vyučování a nové zpracování učebního plánu pro vyučování katechismu*; utvoření stálých komitě k provedení usnesených návrhů.

V Německu pracuje se pilně a čile o požadavcích, jež nová doba přináší. Kéž i u nás najde nová doba nové pochopení!

K.

*) Srovnej: Vychovatel 1913. — Tři malé biblické dějepravy. Str. 89 a násled.

SMĚS.

Obětoval se pro organizaci a oni potupili ho, nebo: Jak učitelové dovedou odpláceti. V 15. čísle »Školy měšťanské« je výzva předsednictva Z. Ú. J., aby katecheti, kteří v této organizaci jsou, vystoupili, a krajinské spolky vyzvány, aby katechety vyloučily, protože Z. Ú. J. je organizována na podkladě pokrokovém a republikánském. V též čísle v různých zprávách (str. 15) čteme: »Proč to? Krajinský spolek učitelů měst. škol v Náchodě zvolil předsedou jedné své sekce katechetu. A to po tom, kdy jsme odhlasovali za nadšeného potlesku členstva »Pryč od Říma«. Zdar vám, čáští bojovníci proti klerikalismu!« — K tomu podává krajinský spolek uč. měst. škol v Náchodě zajímavé vysvětlení v čís. 17. Šk. měst. (str. 333) podepsané předsedou a jednatelem: »Pisatel lokálky v onom čísle M. Š. nezná patrně z místních poměrů víc, nežli seznam funkcionářů, který byl Z. Ú. J. po jejím přání zaslán, a bylo by kolegiálněji, kdyby se byl dříve o příčinách zjevu, který ho tak pohoršuje, informoval. Katecheta, jehož se týče, je synem učitele a po celých 25 let svého působení jako katecheta udržoval s učitelským upřímně přátelský poměr. Učitelská bída to byla, která ho vnučila v povolání, kam nechtěl a kde se nikdy necítil spokojen — a která v něm vyvíjela živý zájem o hmotné otázky učitelského stavu. A když nebylo v okrese nikoho, kdo by práce spojené s posledními úpravami platu vykonal, obětoval, ač nemocen, nejen dny, ale i noci celých prázdnin a má jediný zásluhu o to, že máme v této příčině pořádek.« Proto byl také zvolen do právní sekce, kteroužto hodnost však ze skromnosti odmítl. S klerikalismem nemá to zcela nic co činiti, a proto pohrdlivou poznámku pisateloivu o čackých bojovnících jako nemístnou a nešetrnou odmítáme. K uspokojení pobouřené mysli čackého bojovníka uvádíme, že dotyčný katecheta se právě členství vzdal, ač byl členem jejím od samého založení. Byl by to učinil hned po převratu, kdyby ze Z. Ú. J. na dotaz důvěrníka nebylo odpovězeno, že toho zatím není třeba. —

Pan katecheta vypracoval učitelstvu okresu náhodakého úpravu a za to nyní má odměnu. Celý svět se dovidá, že knězem býti nechtěl, a že se tu nikdy necítil spokojen. Došel pěkného vděku. Tak učitelstvo odplácí!

Katechetský kurs na Velehradě.

Předseda kursu profesor Janda oznamuje v našich denních listech, že na holdovací telegram, zasláný z kursu sv. Otci, přišla prostřednictvím pražské nunciatury tato telegrafická odpověď: »Profesoru Ant. Jandovi v Kroměříži. Svätý Otec děkuje katechetům škol všech kategorií shromážděným na Velehradě a vyprošuje pozhnaný výsledek jejich apoštolátu za křesťanskou výchovu, udučuje jim své apoštolské požehnání. — Micara, Praha - Hrad, 9. září 1920.« — Jak spolkový pokladník Frant. Mléčka oznamuje, výlohy s kursem na Velehradě obnášejí 4000 K, z nichž uhrazeno 1591 K. Tých vybiží všechny katechety, aby za členy přistoupili, členský příspěvek 10 K je pro činné, 5 K pro přispívající členy.

Učme se od Anglie, Francie! volají naši zachraňovateli republiky. Dobrá! Tedy také tomu, o čem napsaly L. N. následující »divnou« lokálku: Divná země je Anglie. Zprávu o zakončení stávky železniční čili naši bolševici s rostodivnými pocity. Thomas oznamuje, že stávka je skončena, načež dělníci radostně povstávají a zpívají žalim důtkčinění a odcházejí pak do chrámu poděkovat Bohu. Anglie je patrně dosud zemí, která vydá spíše nové punitany než bolševiky.

Z dějin. Když byla postavena v Kutné Hoře nová škola u sv. Jakuba, napomíná rada Kutnohorská 20. září 1595 školní oficiály: »Jakož škola při Vysokém kostele za tou příčinou jest s velikým nákladem obce této vyzdvižena, aby v ní mládež křesťanská pravé pobožnosti, dobrým mravům a literárnímu umění se cvičila, — aby (oficiálové školní) mládež, která se jim svěčuje, hojnější prospěch a zrost v pobožnosti, dobrých a šlechetných mravích a umění literním bráti mohla, drželi. (Listář k dějinám školství kutnohorského; 10.)

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
i. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.
De krajín rakouských
předplácí se na
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
semí 24 Kč.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
sestrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
správy časové, knihy a
časopisy zasílány buďto
Rman. Žákoví, profes.
na Smíchově
Ferdinandově nábř. 8.
Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetický
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 992.

Laický apoštolát. — Mravouka bez Boha. — Požadavky sjezdu velehradského. — Směs.

Laický apoštolát.

Pravdy a idey nehasnou. Jenom mrak je na čas zastíní, a ony později se rozzáří tím jasnějším světlem. A když církev byla pronásledována, ať krvavou lázní Dioklecianskou nebo podvázáním tepen jejího života, jako učinil císař Julian, vždy se našli, kteří vyplnili místo buď padlých nebo uprchlých, a šfili s tím větší horlivostí evangelium Kristovo. —

Když ve Francii za velké revoluce na 40.000 kněží bylo vyhnáno — a tak demokratická revoluce nejotevřeněji projevila svůj proticírkevní ráz — byli to *laici*, kteří s obdivuhodnou statečností ujali se apoštolátu evangelia a s hrdiností, jež hraničila na nebezpečí smrti, pečovali o to, aby ten či onen ukrytý kněz mohl hloučku věřících potají sloužit mši sv. a jim posloužit svátostmi. —

Pierre de la Gorce ve svých *»Dějínách náboženských za francouzské revoluce«* (II. str. 320.) mluví s obdivem o *pracích žen* pro zachování náboženství a o jejich péči o bohoslužbu. Práví: »Jejich hrdinské činy v rozbourané době (r. 1792—3) vyplnily by knihu, která byla by pravou klenotnicí nejvznešenějších věcí. Ženy tajně ohlašují od vesnice k vesnici, kde bude sloužena mše sv. Jsou na stráž, a již z dále uvádějí četníky na falešné cesty, aby zmizela každá stopa bohoslužby. Skrývají a nalézají, v tom jejich síla. A když kněz odevšad je vyháněn, jsou ony silnější svojí odvahou než jiní svými zbraněmi a pečují o vypuzeného.« —

V mnohých osadách, které neměly kněze, obyvatelé pocítovali nesnesitelnou prázdnotu; toužili po slově Božím a společné pobožnosti. Podobně jako na sklonku středověku, když duchovenstvo namnoze zklamalo, byly náboženské povahy puzeny k svépomoci a tak na př. zavedly i *»laickou zpověď«*. Touha po náboženství byla tak silná, že prolomila tradiční závory, které dělily laiky od oltáře a kazatelny, a založila zvláštní druh *»laického kněžstva«*. Jeden z vesničanů předčítal jménem všech veřejně mešní modlitby. Zástupci konventu hoře se vyslovovali proti těmto *»vesnickým vůdcům«*, kteří měli být vzorem všech republikánských ctností, a zatím předříkávali Otčenáš. (Ehrhard: Středověk; 293). —

Nám hrozí doby, které budou *žádati těžce obětavosti a téhož nadšení pro církev a náboženství, jak bylo za velké revoluce francouzské*. A není-li u nás náboženství pronásledováno zjevně a otevřeně, moderní doba našla jiné cesty, kterak je vůdčího jeho významu zbavit. Od Habrman-Drtinových nařízení, přes agitace volnomyšlenkářů až do posledního socialistického tisku a orgánu vyslovených bezvěrců (*»Plameny«*), vše pracuje na vytlačení výchovy náboženské ze škol. Na vyhubení náboženského života.

Proti plukům bezvěreckých vychovatelů a jich fanatických pomocníků je potřeba postavit *čty nadšených křesťanských apoštolů*. A jestli opět, jako za dokonávajícího středověku, horlivé kněžstvo nebude moci zdolat úkol doby, je potřeba postarat se o výpomoc laiků. *Organisovati laický apoštolát je nejvýš nutno*, nemá-li vlna protináboženské potopy zahladiti kulturu, na křesťanské víře založenou.

Dějiny církevní učí, že již v nejstarších dobách horliví laikové velmi se zasloužili o šíření víry Kristovy. Hlavně ženy, jichž srdci evangelium lásky a milosrdenství je tak blízké, byli nadšenými šířiteli víry Kristovy. Nyní, jak *lidové organisace svědčí, opět jsou to mnohé ženy, které s příkladnou horlivostí této obranné a propagační práce na prospěch víry a církve se chápou*. Naše všeobecné sjezdy jsou toho velmi výmluvným svědectvím.

Nuž, jistě je důležitým příkazem doby *laický apoštolát řádně a účelně organisovati*.

Méně horlivá část kleru při své pohodlí milovné zásadě: *»Quieta non move,«* bude se snad cítiti znepokojena. Někde snad osobní protivy, trocha skryté žárlivosti vyvolá rozladění. Ale kdo chápe nebezpečí doby, ten dá nám za pravdu že všechny schopné a ochotné laiky je potřeba získati do služeb víry. —

Již v evangeliu čteme o tom, kterak sami apoštolové podívovali se tomu, že jiní mimo ně chápali se jich práce. *»Mistře, viděli jsme kohosi, an ve jménu tvém vymítá duchy zlé; i bránili jsme mu, poněvadž nechodí s námi. A Ježíš řekl: »Nebráňte, neboť kdo není proti vám, jest pro vás.«* (Luk. 9. 49.—50.)

Apoštolové pohoršovali se nad tím, že kdosi, jenž nebyl z jich stavu, vykonal něco, co podle jich názoru příslušelo pouze jim. Ale Kristus rozptýlil jich názor, řka: *»Nebráňte jim.«*

Vítejme proto všechny, bez rozdílu pohlaví, stavu a věku, kdo chtí pracovati na obrodném díle křesťanského života. Poukazuje na citované místo evangelia, poznamenává ctihodný Beda: *»Per istum, qui non erat de societate apostolorum, signatur laicus bonus, qui non habet praedicandi officium, tamen bonis verbis et exemplis agit ad expulsionem daemonis.«*

Pravda je, že nejlepším prostředkem šíření víry laikem jest jeho dobrý příklad, přímluvné slovo, neunavná výchova dítek, přátel a celého okolí. Ale mimořádné doby, kdy vážně hrozí nedostatek kněžstva, vyžadují mimořádných prostředků. *Připravme laiky tak, aby mohli v prvních počátcích katechisování pomoci kněžstvu.*

V Praze zásluhou některých obětavých dam koná se již druhý kurs pro *»laickou katechesi.«* Překvapuje, že siň, kde dr. Lub. Petr dává laikům návod, jak rozuměti, vniknouti a vykládati dětem katechismus, je plna vděčných a horlivých budoucích katechistů. Toť počátek velmi slibný. A doufejme, že i na

venkově nastane potřeba podobných kursů. Jsou lidé, kteří s radostí k práci se přihlásí. Jich píle, pozornost, nadšení, jsou úcty hodny. Nuž, podejme jim ochotně ruce. Platit dnes více než kdy jindy slova Páně: »Žeň zajisté je hojná, ale dělníků je málo. Proste tedy Pána žní, by poslal hojně dělníků na vinici svou.«

Laická katechese budiž našim programem pro blízkou budoucnost, jež nás očekává.

Mravouka bez Boha.

(Na všeobecném sjezdu československých katolíků přednesl Jaromír Kadlčák.)

Veletčné shromáždění! Jest mi vyměřena poměrně velmi krátká lhůta, půl hodiny, abych promluvil o veledůležité otázce: mravouce bez Boha. Musím tedy omeziti se na to nejdůležitější, ač rád bych se rozpovídal, jak théma mně dané toho by vyžadovalo.

Víru v Boha předpokládá náboženství. A tu jest se nám nejdříve poohlédnouti po tom, zdali na světě žilo kdy lidstvo bez náboženství, anebo aby žilo mravně, potřebovalo-li k tomu náboženství; a konečně, zdali možno žiti mravně bez náboženství, bez Boha.

Pokud historické památky sáhají, nalézáme všude náboženství, anebo aspoň víru ve vyšší moc, která všechno řídí a spravuje. Již starověký Plutarch praví: »Šel-li bys jakýmikoliv krajinami, nalezněš města bez hradeb, bez králů, bez domů, ale nikde nenajdeš místa bez chrámů, bez boha, bez obětí.« Totéž dosvědčují cestovatelé — učenci, že není na světě národa, u něhož by aspoň nějaké prvky náboženství, bázeň před něčím vyšším, jakýsi cit a tušení něčeho, co svět řídí, nenalezli. Profesor dějin náboženství na Harwardově universitě, *dr. Moore*, v zahajovací přednášce na berlínské universitě mezi jiným pravil: »*Náboženství jest všeobecný lidský zjev*, žádný národ světa, o němž máme historické zprávy, není bez náboženství. Tvrzení, že vyskytují se mezi dnešními divochy kmeny beznáboženské, prokázalo se při bedlivějším pátrání bludným.«

Protože však náboženství nehlásalo vždy věci přirozenosti lidské lahodící, nýbrž vyžadovalo také jakéhosi sebezáporu, ne vždy bylo člověku příjemným a pohodlným, nelze rozumově se domnívati, že by lidstvo, tak jak dnes mnozí se snaží lidstvu namluviti, bylo si náboženství samo vymyslelo. Stoupenci darwinismu, ku př. Lubock, Haeckel tvrdili, že v Africe, nebo Australii jsou národové, kteří žili jako zvířata, bez náboženství. Toto tvrzení vyvrátili slavní etnografové ako Tylor, Quatrefages, Roskoff, Peschl, Müller, kteříž vědecky dokázali, že není na světě národa, o němž vážně dalo by se tvrditi, že žil bez náboženství.

Ale nejen že nenalézáme nikde člověka bez náboženství, my pozorujeme již v dávném starověku záblesky jakéhosi rozpoznání zaslíbení příchodu Kristova na svět a to u mudrců pohanských, kteříž tušili, že Bůh se vtělí, přijde na svět, aby lidstvo vyvedl z temnot bludů. Tak starověký filosof *Plato* praví: »Prosím nebe, aby přišel, jenž by osvitil lidstvo a dal nám poznati pravdy důležité a nutné. Ano, doufám, že přijde ten, kterýž rozptýlí tmy vědění lidského. Jedině Bůh může nás osvititi. Jen na základě zjevení Božího, půjdeme cestou bezpečnou.« *Pythagoras* volá: »Člověk jen to má činiti, co jest Bohu milé; než toho se nedoví, nepoučí-li ho Bůh a neosvíti-li ho světlo božské.« *Sokrates* řekl: »Zbožnost jest

krásná ctnost, ale nikdo mimo Boha, nemůže jí správně učit.« A ku svému žákovi Alcibiadovi mluví takto: »Nemůžeš se s plnou důvěrou k Bohu modlit, když jest se ti obávati, že oběť tvou zavrhne, když slyší modlitbu, která snad obsahuje rouhání. Musíme čekat, až nás někdo poučí, jak se k Bohu a lidem máme chovati.« »Ale kdy to bude?« táže se žák, »a kdo bude tím učitelem?« »Ten to bude,« dí Sokrates, »pod jehož ochranou člověk stojí, ale nejdříve musí sejmouti tmou s ducha našeho, abychom mohli zase poznati dobré od zlého.«

Tak mluvili pohané mnoho století před Kristem.

Náboženství bylo také u všech národů světa *základem života občanského i veřejného*; a můžeme, jak historie nás učí, směle tvrditi, že náboženstvím, základem to vši mravnosti, státy se zachovávaly, bez něj se rozpadávaly. Náboženství a mravnost, pořádek, vždy úzce spolu souvisely. Vidíme již u Řeků a u národů před nimi, že celý státní život spočíval tam na náboženství. I tito národové byli přesvědčeni, že jsou jisté mravní zásady, které žádný člověk nevymyslel a nemůže je tudíž nikdo zrušiti.

Již největší řecký dramatik *Sofokles* praví: »Bohové vidí počínání zbožného i činy zlých, a není na světě místa, kde by před křivdami spáchanými se ukryli.«

Epiklet dí: »Jako chlapce světili nás rodičové vychovateli, jako muže světuje nás Bůh vrozenému svědomí do ochrany. Tímto dozorem nemá nikdo a nesmí pohrdati, jinak znelibil by se Bohu a svědomí by mu bylo nepřitelem.«

Tak soudili starověcí filosofové řečtí.

Taktéž u starých Římanů veřejný i soukromý život spočíval na náboženství. Žádná smlouva, žádná záležitost at veřejná, at soukromá nebyla podniknuta bez vzývání bohů o řadu a pomoc. Správně řekl starověký filosof římský *Cicero*: »Ani Španěly počtem, ani Gally silou, ani chytrostí Půny, ani uměním Řeky, ale zbožností, náboženstvím a věrou, že nesmrtelní bohové vše řídí a spravují, všechny národy jsme převyšili.« Již u prastarých národů kulturních platnost zákonů, vládařská moc odvozována z vůle Boží.

Pozorujme však, co se dělo, když u některého národa náboženské uvědomění pokleslo.

Římané měli ohromnou říši. Celý téměř tehdy známý svět patřil jim. Od válek punských však náboženské uvědomění u nich ochladlo a v zápětí následovalo rozvázání mravů. S rostoucím bohatstvím rostlo požitkářství, rozkošnictví, nemravnost hlodala na kořenech tohoto prvního národa na světě a následek? Rozpadnutí veleříše římské.

A nemusíme pro příklady ani tak daleko. Sáháme k bližšímu pramenu. Kdy byla říše česká na výši slávy a rozkvětu? Za panovníka katolického Karla IV. a jeho rádce, arcibiskupa Arnošta z Pardubic. A kdy tato slavná říše chvěla se v základech? — Vždy tenkrát, když zmatky náboženské bouřili vlastní naší.

A přece nechceme viděti historické doklady. Zavíráme násilně oči před skutečností. —

Doba naše směle může se nazvati dobou hesel. Kde jaký nesmysl, má-li jen punc »pokroku« na sobě, ujme se mezi lidem a zahrní se rychleji nežli plevel v obilí. Pravdě odpíráme, ale plytkých slov se držíme.

Je opravdu zvláštním, že národ náš, který na jedné straně tak rád se staví po bok kulturním národům světovým, na druhé straně jako nemyslicí dav žene se za

každou bludičkou pochybné ceny, které k nám v tak velkém množství se hrnou a nalézají úrodnou půdu.

Co tu frází, povídaček nalezne sluchu ochotných lidí, kteříž vše berou za minci nefalšovanou! Kolik tu lži, nepravd a výmyslů předkládá se jak ryzí pravda a nemyslíci dav jása nad každou pitomostí!

Kolik tu falsifikátů našich dějin, kolik překroucenin a všemu se věří proto, jelikož moderní náš občan všechnu moudrost života čerpá z lecjakého denního plátku, historii učí se z různých povídek a fantasticky zabarvených románů a neuvažuje, že zde péru spisovatelovu dovolena lecjaká odchylka od pravdy, že jedná se o povídku, nikoliv o historii. Znáám případ, kde učitel, prosím to byl moderní vychovatel, odvolával se při výtce mu činěné na nespásavny výklad dějepisu na Jiráskovy romány. Tedy pokrokový učitel historie sahá k Jiráskovým románům jako ku směrodatným pramenům.

Kolik tu nepravd z naší minulosti šíří se mezi lidem; a tito věří každému nesmyslu, jen když to má aspoň zdání pokroku, protikřesťanské zloby, protože dnes u nás je ještě moderním, býti nevěrcem, zuřivým nepřítelem Říma.

(Pokračování.)

Požadavky sjezdu velehradského.

Jak již bylo referováno jak ve »Vychovateli« tak i ve »Věstníku Katechetském«, na Velehradě ve dnech 4. a 5. srpna pohovořili katecheti všech kategorií o svých požadavcích, jak je vyvolala doba. Požadavky ty formulovati bylo pro krátkost času ponecháno katechetskému spolku olomouckému, který tak učinil na své schůzi výborové, dne 26. srpna v Kroměříži, a svá usnesení předložil československému episkopátu a obrátil se s nimi na ministerstvo školství a národní osvěty.

Požadavky ty uveřejněny byly ve »Vychovatelských Listech« v čís. 8.—9., ale pro informaci všech katechetů v Čechách, kde Vych. Listy méně jsou známy, přinášíme je i ve Vychovateli.

A. Požadavky sjezdu, jež byly předloženy čs. episkopátu, znějí takto:

I. Sjezd prohlašuje zásadně: Žádáme rozhodně, aby se přikročilo ku změně starých školských zákonů, a aby přiměřeně nynější době svobody a demokracie pro všechna náboženství a vyznání zřizovány byly veřejné školy konfesní, státem vydržované. V témž duchu pravé svobody žádáme svobodné zakládání náboženských škol soukromých. K jednání o tom přikročeno buď bez odkladu.

II. Dokud potrvají poměry nynější, předkládáme tyto požadavky:

1. Odborní katecheté buďte v úřadech církevních zastoupeni. Buďtež zároveň zřízeny diecesní školní rady, složené z odborníků.

2. Dozor na vyučování náboženství budiž svěřován zkušeným odborníkům, a jeho způsob buď nynějším poměrům přizpůsoben.

3. Buďte zavčas vydány učebnice, jichž zvláště na středních školách je na-prostý nedostatek. Pelanovu »Dějepisú církve katolické« buď zajištěna státní aprobace.

4. Ve vyšších třídách škol středních od VI. třídy výše budiž opět zavedeno povinné vyučování náboženství. Povinna buď i návštěva nedělních a svátečních bohoslužeb a přijímání svátostí. Zproštění těchto povinností buďte však ti žáci, jejichž rodiče respektive zákonití zástupcové výslovně o to při zápise požádají.

5. Pro přijetí sv. svátostí žáci katoličtí ať mají přiměřeně prázdnou.

6. Ve všech třídách středních i nižších škol náboženství *buď vyučováno po 2 hodinách týdně v rámci řádného rozvrhu hodin.*

7. Den »Dušiček« budiž každým rokem dnem feriálním, aby žáci oslavy církevní mohli se zúčastniti.

8. Odpovědi v katechismu buďte upraveny dle nového kodexu. Pro dosavadní vydání budiž vydán »dodatek« v němž kromě změn dle kodexu těžké otázky buďte pozměněny.

9. Buď stanoveno jednotné znění 5. přikázání církevního.

10. Dle možnosti buď pro celý stát zaveden jednotný postní řád.

11. *Slavnosti Husovy a podobné nemějtež ostří protikatolického*, a doba jejich buď tak ustanovována, aby žáci měli na vůli jich se zúčastnovati (nejlépe, není-li prázdnou celý den, v posledních hodinách vyučovacích).

12. Rodiče katoličtí buďte v pastýřském listě před školním rokem vyzváni, ať dbají, by děti jejich vyučování náboženství navštěvovali a svátosti přijímali.

13. Místa učitelů náboženství buďte řádně vypisována a začas obsazována.

14. Nebudiž obsazováno místo na škole obecné s povinností vyučovati na škole měštanské, nýbrž naopak. —

B. Požadavky, jež jménem velehradského sjezdu *byly předloženy ministerstvu školství a národní osvěty*, jsou tyto:

I. Sjezd prohlašuje zásadně: Žádáme rozhodně, aby bez odkladu se přikročilo ku změně starých školských zákonů, a aby přiměřeně nynější době svobody a demokracie *pro všechna náboženství a vyznání byly zřizovány školy konfesní, státem vydržované.*

V témž duchu pravé svobody žádáme *svobodné zakládání konfesionálních škol soukromých.*

II. Dokud potrvají poměry nynější, žádáme:

1. Ve vyšších třídách škol středních od VI. třídy výše budiž opět zavedeno povinné vyučování náboženství. Jeho odstranění neprospělo ani škole ani národu.

2. Ve všech třídách škol středních i nižších budiž povinná návštěva bohoslužeb nedělních a svátečních, povinnou buď i přijímání sv. svátostí, neboť »theoria sine praxi sunt currus sine axi«.

3. Od vyučování náboženství a od náboženských cvičení buďte sprostěni ti žáci, jejichž rodiče nebo zákonití zástupcové při zápisu o to požádají.

4. Pro přijetí sv. svátostí buď katolickým žákům poskytnuto prázdnou, a to buď dva půldny nebo jeden den.

5. Ve všech třídách škol středních i nižších náboženství buď vyučováno po dvou hodinách týdně. V jedné hodině týdenní učební látka se neprobere.

6. Den »Dušiček« jako den něžné rodinné piety, budiž dnem feriálním, i když církevní jeho oslava případně na den 3. listopadu.

7. Učebnic, zvláště pro školy střední, je naprostý nedostatek (St. zákon, Nový zákon. Věrouka pro třídu VI. Dějiny církevní pro třídu sedmou na reálkách a analogicky na gymnasiích). Potřebné učebnice buďte vydány bez odkladu.

Pelanovu »Dějepisů církve katolické« budiž udělena státní aprobace. — Námitky kritiků buďte zasílány od ministerstva autorům, aby na ně mohli vědecky reagovati.

Katechetům, kteří by chtěli pracovat na nových učebnicích, budiž udělována dovolená, poněvadž nových učebnic je nutně třeba.

8. Slavnosti Husovy nemějtež ostří protikatolického, a není-li prázdné, buďte ustanovovány na poslední hodiny vyučovací. Žákům pak budiž dáno na vůli, chtějí-li se jich ve škole zúčastnit. Na podobné oslavy mimo školu žáci nebudte vedeni.

9. Místa učitelů náboženství buďte řádně a zavčas vypisována. Kde při škole obecné je škola měšťanská, budiž vypisováno místo při škole občanské s povinností vyučovati i na škole obecné, nikoli však naopak.

10. Katechetům — jako občanům rovnoprávným — buďte přístupny všechny úřady školské, jako místa ředitelská, inspektorská a pod., vždyť katecheté svým vzděláním všeobecným, paedagogickým a methodickým, jakož i láskou k českému dorostu ostatnímu učitelstvu se vyrovnají.

11. Je spravedливо, aby katechetům škol občanských a obecných do postupu i do pense byla započtena léta ze správy duchovní. A jelikož tito katecheté mají vzdělání vysokoškolské, budiž jim přiznána kategorie A.

12. Zástupcové katechetů škol středních i nižších buďte jako řádní členové povolání do poradních sborů zřízených při ministerstvu školství a národní osvěty, a sice z Čech dva ze škol středních a dva z nižších, za Moravu a za Slezsko po jednom z obojích škol, a podobně po jednom ze školy střední a nižší ze Slovenska.

13. Dotazník z 19.-7. 1919 č. 32.011 budiž rozeslán organisacím katechetickým, spolkům katolických učitelů a učitelek, aby i tyto organisace mohly projevit své názory o reformě školství, jinak by obraz o nazírání na dnešní školu nebyl úplný a správný.

14. Stalo se, že zemská školní rada na některých středních školách zastavila výplatu remuneraace za hru na varhany při školní mši sv. Remuneraace ta obnášela ročně 80—100 K. Katechetský sjezd těžce to nese a důrazně žádá, aby remuneraace ta z důvodů náboženských i kulturních i nadále byla vyplácena, a to jako jedna týdenní hodina s ročním obnosem 300 K. (V této věci i jinak u příslušných úřadů bylo zakročeno.) —

To jsou hlavní požadavky katechetů, jak bylo o nich jednáno na kursu a jak je pak upravil výbor moravský. Po našem scudu bylo by dobře, aby i ve spolku katechetů českých byly probrány — o mnohých již bylo jednáno — na mnohých místech snad i doplněny a rozšířeny, a také na jejich provedení ihned začalo se pracovat, aby tak práce katechetova ve škole byla účinná a dodělala se výsledků. Školské reformy nynější byly provedeny výnosy ministerskými a mohou tudíž zase výnosem ministerským býti odstraněny.

SMĚS.

Jalovost pokrokařského školského vedení. »Lid« píše: Ministerstvo školství a národní osvěty chystá novou služební pragmatiku profesorskou. Dříve byl placen každý profesor nehlédě na malé odchylky dle služebních let. Nová pragmatika však dle »Věstníku českých profesorů« zavádí kvalifika-

ční tabulky a dle kvalifikace chce platiti profesory. Profesori budou totiž rozděleni do škatulek na »výborné«, »velmi dobré«, »dobré« a »dostatečné«. Kdo dostane známku dostatečnou, nesmí postoupiti do vyšší platové třídy. »Výborní« pak dostanou mimořádný přídavek kvalifikační v obnosu 45 proc., »velmi dobří« 30 proc., »dobří« 15 proc. základního platu. Tak dva profesori stejné doby služební budou se lišiti v platech

třeba i o několik tisíc korun, třeba byla jejich práce stejně poctivá jen proto, že jeden bude mít vyšší a druhý nižší kvalifikační známku. Kvalifikační posudky bude sestavovat ředitel a inspektor, po případě nějaká profesorská komise. — Jesuitům vyčítali pokrokaři (Dršina), že ve svých školách podporovali štrebrovství tím, že dávali pilným žákům odměny a seřadovali je podle prospěchu (lokace). U žáků taková lokace dala se provést, neboť vědomosti žákovy přece lze oceniti, byť byl i tu možný omyl. Ale taková lokace zavedená u profesorů jest přímým výsměchem pedagogiky. Chystaná služební pragmatika, která hodlá zavést monstrum platů dle kvalifikace, ukazuje jak jalové na konstruktivní reformní činnost školskou jest pokrokařské vedení. Dokud byli dole, tu měli plná ústa slov o demokratismu, o spolupráci školských úřadů s profesory; ale jak se dostali do teplých míst, přerodili se na byrokraty a reakcionáře. Starý, ba ještě horší byrokratický režim vládne v našem středním školství; ani potuchy není o tom, že ve styku mezi profesory a inspektory nastoupil teplejší poměr. Vše zůstalo při starém, jen figurky se vyměnily. Realistické hnutí se vyžilo u nás tím, že po převratě všichni jeho členové se posadili dle dobře promyšleného programu do teplých hnízdeček a rázem zapomněli na ideje, jež dříve hlásali. Toť konec pokrokařské filosofie.

Učitel a hra na varhany. Všem u českému učitelstvu bylo organizací učitelskou zakázáno v kostele hrát na varhany a kdo by hrál a hraje, ten je vydán posměchu svých ušlechtilých pánů kolegů. Při tvoření nových školních zákonů před padesáti lety byli také obtěžováni učitelé, kteří hráli v kostele na varhany. Tehdy v týdeníku pro učitele a přátele národního školství, v *»Besedě Učitelské«* (roč. III.), píše redaktor Josef Auštický, v čís. 4. ze dne 26. ledna 1871, na str. 48. znače S. S.: *»Nazývají učitele varhaníkem a zpěvákem farářovým, jest veliká pošetilost, nebo učitel nehraje na varhany aniž zpívá k vůli duchovnímu, nýbrž ke cti a slávě Boží! — jenom nadutost může na věc jinak pohlížeti.«* — Slova ta jsou případná a dnes na výsost časová! Ovšem, dnes mnohý

učitel a — Bůh, ale opět ten konec dobře se hodí!

Církev a stát v Jugoslavii. (Z lublaňského *»Domoljuba.«*) Liberální ministr Davidovič předložil návrh zákona, jímž se zavádí výchova beznáboženská, církvi se bere veškerý vliv na školu, klášterní školy se zavřou. Z vyšších gymnasijských tříd se vyučování křesťanského náboženství odstraní. V Bosně zapovězeno zakládat na středních školách Mariánské družiny. Rovněž v Chorvatsku jsou pronásledovány Mar. družiny středoškolské! Charvatská vláda (liberální) předložila vládě bělehradské návrh na zavedení civilního manželství. Ústřední vláda (bělehradská) vydala nařízení, že se má ve školách zavést *»sokolská«* výchova. V Hercegovině odstranil náboženské školy ministr Pribičević. Katolickým seminářům nechce vláda poskytovat dostatečných podpor, semináře jiných vyznání podporuje plnými příspěvky. Katolickým duchovním zmenšila platy, beztak už mizerné.

Vítězství křesťanského učitelstva ve Vídni. Při volbě výboru učitelské kurie ve svazu zaměstnanců obce Vídně obdržel německo-křesťanský (vlastně křesť. sociální) blok z odevzdaných 7757 hlasů 3330, německo-nacionální *»Wiener Lehrerverein«* 1280, soc. demokratický ústřední učitelský spolek pouze 1103 a tak zvaní nepolitici 530.

Nový profesor katechetiky v Brně. Profesor František Kalvoda vzdal se ze zdravotních důvodů docentury, katechetiky, metodiky a paedagogiky na bosloveckém ústavě v Brně. Jeho nástupcem jmenovám dr. M. Vodža.

Roztomilý kapesní kalendář pro mládež na školní rok 1920—21 ročník IX. vydalo Serafínské dílo lásky na záchranu mládeže v Čes. Budějovicích. Mimo část kalendářní, obsahující i stoletý kalendář povětrnostní a obvyklý malý zápisník, přináší kalendářník pěkné články poučné i zábavné jakož i rozmarnou ilustraci; proto výborně se hodí za dárek školní mládeži i malým studentům. Zaslá se jednotlivě po 1'10 K, hromadně nejméně 10 exemplářů za 8 K franko. Objednávky se adresují: Serafínské dílo lásky v Českých Budějovicích.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.
Do krajín rakouských
předplácí se za
„Vychovatele“
22 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rakou-
šské, jež se nepošlou
neofrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelkou příslu-
hující rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetický
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 982.

Převrat — rozvrat. — Školské zákonodárství v nové ústavě německé říše.

Mravouka bez Boha. — Směs.

Převrat — rozvrat.

Sotva dosáhl národ náš politické svobody, bylo pozorovati, jak mnozí a mnozí najednou se přeorientovali; změnili smýšlení, jednání, ano i své způsoby. V žádném jiném stavu však přeběhlictví, ať kulturní, ať politické, nebylo a není tak nápadným, jako u učitelstva.

Dosažení svobody způsobilo mezi t. zv. »pokrokovým« učitelstvem hotový rozklad a zmatek. Pánové tito nevěděli, do které strany mají skočit, aby pluli co nejvíce s proudem. Ve městech bylo tak zv. »pokrokové« učitelstvo za starého Rakouska hlavně ve straně svobodomyšlné, kdysi mladočeské, která se proměnila v národní demokracii; na venkově bylo učitelstvo hlavně ve straně agrární. Po převratu šmahem se odlilo učitelstvo do stran socialistických. U městského zrychlil tento přerod dr. Rašín, když v Národ. shromáždění svými řečmi postavil se proti učitelským požadavkům.

Jsouc ve stranách socialistických, nedovedlo si »pokrokové« učitelstvo příslušnost ke stranám tím jinak představit a dáti na jevo, než tím, že zahájilo úsilovný boj proti »Řimu«; to znamená, *útočit podle chuti na katolicismus a znásilňovat libovolně svědomí bezbranných katolických dítek*. Pokrokové učitelstvo se domnívalo, že nastala doba, kdy škola bude patřit jen »pokrokovému« učitelstvu, kdy bude moci dělat ve škole, co samo bude chtít. Zapomínalo, že *škola náleží celému národu, a dítky že patří rodičům*, kteří na prvním místě mají právo na své dítky, na jejich výchovu.

Obyvatelstvo bez rozdílu politických stran postavilo se na odpor a ukázalo se, že *rodiče namnoze nemají důvěry v toto učitelstvo, které dle učtru mění nejen kabát politický, nýbrž i náboženský*. Nastává rozvrat ve škole a všeobecná anarchie, jejíž následky se již jeví.

Ve veřejnosti mluví se sice, že »u nás není náboženské nesvobody«, ale zatím připravuje se soustředěný útok na náboženské přesvědčení katolického lidu a činí se tak »prakticky«. Apoštolové nevěry a pověry hausirují po naší republice a dávajíce jednou rukou žebračkou almužnu (YMCA, YWCA, Armáda

spásy atd.), druhou rukou kradou našemu lidu víru katolickou, a jsou v práci této ještě naší vládou podporováni.

V praktickém tom boji proti náboženství nezůstává učitelstvo pozadu. Po zahájení školního roku z celé řady obcí opět došly zprávy o zakazování modlitby ve škole, odstraňování křížů. Rodičům i dítkám podávají se návody, podle kterých by se co nejvíce dítek přihlásilo k bezkonfesí. Školní kaple se zavírají pro bohoslužby katolické z toho důvodu, aby dítkám byla znemožněna účast při církevních cvičeních a aby tak *vyučování náboženské bez výchovy stalo se bezcenným*.

V Praze přikročeno k důslednému *odstranění všeho náboženského* nejen ze škol obecných a měšťanských, ale i ze škol pro nejtěžší dětský věk, to jest *ze škol mateřských a opatroven*. I tam zakázaná dítkám věku 3—6 let se modlití, křesťanský pozdrav vyslovovati; kříže jsou odstraněny, obrazy Mariánské, Anděla Stražce, sochy »Ježíš, Pastýř dobrý«, aby tak i tyto dítky jakékoliv známosti o Bohu a náboženství vůbec byly zbaveny. Místo křesťanského pozdravu nařizováno těmto dítkám pozdravovati své učitelky: »Na zdar, slečno!« Místo vypravování náboženských příběhů nařizováno, aby dítky učily se ódám na uvítání dne a pozdravu slunci a tak místo kultu náboženského zaváděn ve školách pražských kult pohansky — protikřesťanský.*)

A v tomto přívalu protikřesťanském, který *chce vyhladiti křesťanské zásady a tím způsobiti úplný rozvrat, jde v čele učitelstvo*. Učitelstvo okresu hořovického organisované v »Budči hořovické« usneslo se, jak noviny koncem října oznámily, že *o katolických svátcích bude vyučovati*.

Die Komenského mají se již nemluvněti ruce spínati k modlitbě; a modlitbě se má dítě učit hned, jak začne žvatlati. Duše člověka touží po Bohu, hledá svůj cíl u Boha.

Škola však, jak dnes se utvářila působením učitelstva, *působí v duši dítěte rozvrat*, protože *správný poměr člověka k Bohu vyládá, otláská, znemožňuje*, a dítě, které ten poměr od přirozenosti tuší, z domova a z náboženského vyučování zná, ale *plnit nemůže vinou nesprávné výchovy*, která zavládla, *je v duši neklidno, nespokojeno, zoufalé, vědouc, že nekonajíc povinných úkonů k Bohu, hřeší*.

Rozvrat pokračuje: Dítě nejsouc nábožensky vedeno, postrádajíc cvičení náboženských, nedostatkem náboženských úkonů stává se lenochem v ohledu duchovním. Člověk bez náležité náboženské výchovy *určuje si poměr k Bohu i k lidem sám bez ohledu na Boha*, svrchovaného pána veškerého lidstva. Popře každou pravdu, ze které vyplývá povinnost nepřijemná tělu nebo zkažené, špatně vychované vůli; na prvním místě popře ovšem každou pravdu náboženskou, která od něho žádá nepřijemné sebezapření. Není pak divu, že člověk takový *propuká v rouhání, snižování náboženství vůbec a — v nevěru.**)*

Škola, v níž panuje rozvrat, která ničí poměr člověka k Bohu, nevychovává, ale ničí národ, vedouc jej k rozkladu a zániku. Tu třeba hledati východisko.

Učitelstvo je si vědomo tohoto rozvratu v duši dítěte, který škola a ono samo zavinilo, ale pokračuje. Učitelstvo na př. z okresu Poděbradského usneslo se na resoluci: »Učitelstvo z okresu Poděbradského shromážděné na všeučitel-

*) »Čech« čís. 301, str. 7. »Ze staroměstské radnice«.

**) »Našinec« č. 248, Ant. Tomeček: »Pud náboženský«.

ské schůzi v Nymburce dne 16. října 1920 v uvážení podmínek zdaru republiky Čsl. a nutného zabezpečení jejího trvání vyslovuje se jednomyslně, bezpodmínečně pro rozluku církve a státu a požaduje na povolaných činitelích provedení její co nejrychleji a takové, by vyhovělo nejen současným poměrům ve státě, ale bylo také důkazem, že soudobá generace splnila úkol jí českými dějinami uložený.«

Vezměte do rukou kterékoliv číslo hlavního orgánu učitelstva »Českého Učitele« a najdete tam samé štvání proti náboženství katolickému, rady a pokyny k odpadu, navádění jak ještě více duši dítěte rozvrátiti, od Boha, od úkonů náboženských odvrátiti, pravý poměr člověka k Bohu znehodnotiti.

Uvažující obyvatelstvo republiky poznává, že má-li soudobá generace splnit úkol jí dějinami uložený, nesmí v duši její panovati rozvrat a že zabezpečením trvání a úplného zdaru naší republiky není zneužívání školy k uplatňování fanatických názorů, a proto si přeje, *aby náboženský rozvrat nebyl zanašen mezi děti a do školy a aby nastal konečně ve školách náboženský pokoj a klid.*

Toho však lze dosíci *jen školou svobodnou*, školou, která by dětem nejen nebránila, nýbrž *usnadňovala náboženské úkony*. Takovou školou je však *jediná škola náboženská*, škola konfesní. Proto pro katolíka platí: „**Katolické dítě patří do katolické školy!**“

Školské zákonodárství v nové ústavě německé říše.

Říkalo se za dřívějšího Rakouska všeobecně, že naše říšské zákony byly kopiemi zákonů německé říše. Hledělo se do sousedovy ústavy, a dle jeho příkladu a vzorů pracovalo se i naše zákonodárství. Že se to dalo vždy se zřetelem na německé obyvatelstvo, bylo politování hodným zjevem a vedlo obyčejně k bezpráví na nás.

Německo, válečně přemožené, přes všechny své nesnáze popílilo si a přijalo novou ústavu již 11. srpna r. 1919, a v ní také přiměřeně potřebám doby rozřešilo otázku nového školského zákonodárství. Tato nová ústava obsahuje ve svém 4. odstavci řadu paragrafů, které se zabývají speciálně otázkou »vzdělání a škola.«

Zákony tyto jsou výslednicí kompromisu, který byl učiněn mezi socialistickou většinou, německými demokraty a centrem. Jako pouhý kompromis neodpovídají ovšem plně a ve všem programu té či oné strany; ale kompromisní zákony jsou přece takového dosahu, a katolíkům i protestantům zaručují tolik práv a svobody v otázce školství, že i my budeme spokojeni, když v podobném rámci naše požadavky budou novým školským zákonem uskutečněny.

Buďtež zde uvedeny z těchto zákonů aspoň ty, které ukazují, jak byla dočasná dohoda mezi různými směry a názory na školství novou ústavou německé říše sjednána.

V 1. odstavci říšské ústavy článek 113. praví: »Cizojazyčné části lidu nesmějí býti zákonodárstvím a správou ve svém svobodném, národním rozvoji, obzvláště v užívání mateřské své řeči při vyučování, jakož i při vnitřní správě a ochraně zákona, zkracovány.«

V článku 120. se prohlašuje: »*Pýchova dorostu k tělesné, duševní a společenské adanosti je nejvyšší povinností a přirozeným právem rodičů, nad jehož prováděním bdí stát.*«*)

Odstavec 3. jedná o náboženství a náboženských společnostech. V něm je důležitý článek 135., který d: »*Všichni obyvatelé říše požívají svobody náboženství a svědomí. Nerušení náboženských výkonů je ústavou zaručeno a náleží se pod státní ochranou.* Obecné státní zákony nejsou tím dotčeny.«

Článek 137.: »*Není žádné státní církve. Svoboda společností náboženských je zaručena. Sdružování náboženských společností v hranicích říše není obmezováno. Každá náboženská společnost zařizuje a spravuje své záležitosti samostatně v mezích pro všechny platného zákona. Obsazuje své úřady bez součinnosti státu nebo občanské společnosti. Náboženské společnosti získávají svého práva podle všeobecných předpisů občanského práva. Náboženské společnosti zůstanou spolky veřejného práva, pokud dosavad takovými byly.* Jiným náboženským společenstvem jest na jich žádost udělití rovná práva, když svým zařízením a počtem členů skytají záruku svého trvání.

Sdružuje-li se více takových veřejnoprávních náboženských společností v jediný svaz, jest i tento svaz veřejnoprávním tělesem. Náboženské společnosti, které jsou veřejno-právním tělesem, jsou oprávněny na základě občanských daňových seznamů podle zemských ustanovení vybírat daně. Náboženským společenstvem jsou na roveň postavena sdružení, která si vzala za úkol společné pěstění určitého světového názoru. Pokud provedení těchto zásad žádá dalšího ustanovení, přísluší toto zemskému zákonodárství.« —

Ve 4. odstavci jedná se o vzdělání a škole. Článek 142. praví: »*Umění, věda a jich nauka jsou svobodny. Stát zaručuje jim a podporuje jich pěstování.*«

Článek 143.: »*O vzdělání mládeže jest pečovati veřejnými ústavy. Na jich zřizování mají účast říše, země a obce. Vzdělání učitelstva podle zásad, které platí pro vyšší vzdělání vůbec, je pro říši stanoviti jednotně. Učitelé na veřejných školách mají práva a povinnosti státních úředníků.*«

Článek 144.: »*Všechno školství je pod dozorem státním; může obcím dáti v něm účast. Školský dozor vykonávají k tomu výhradně ustanovení, odborně vzdělání úředníci.*«

Článek 145.: »*Je všeobecná školní povinnost. Jí slouží zásadně národní škola nejméně s 8 školními roky a na ni připojená pokračovací škola až do dokonání 18. roku života. Vyučování a učební prostředky ve školách národních a pokračovacích jsou bezplatny.*«

Článek 146.: »*Veřejné školství jest uspořádati organicky. Na základní, pro všechny společnou školu staví se střední a vyšší školství. Pro tuto stavbu je rozhodujícím různost životních povolání, pro přijetí dítky v určitou školu rozhodují jeho vlohy a náklonnost, nikoli hospodářské a společenské postavení anebo náboženské vyznání jeho rodičů. V obcích jest na žádost těch, kdo k výchově jsou oprávněni, zříditi národní školy jich vyznání anebo jich světového názoru, pokud tím spořádanost školství není dotčena.*«

* 1. Z tohoto zákona je patrné, že německý zákon správněji pohlíží na právo rodičů na děti, nežli naši »pokrokoví«, kteří právo toto chtějí omezovati státním školním absolutismem.

Na vůli těch, kdo jsou k výchově oprávněni, je co nejvíce bráti zřetel. Blížší určí zemské zákonodárství dle zásad říšského zákona.*) Aby i méně majetní měli přístup k středním a vyšším školám, je se postarati říši, zemím a obcím o veřejné prostředky, zejména o výchovnou podporu rodičů oněch dětí, které jsou pro vzdělání na středních a vyšších školách uznány za obzvlášť schopny, a to až do ukončení jich vzdělání.

Článek 147.: *»Soukromé školy jako náhrada za veřejné školy potřebují státního dovolení a podléhají zákonům zemským.* Dovolení jest udělit, jestli soukromé školy ve svém učebním cíli a zřízení, jakož i ve vědeckém vzdělání svých učitelských sil nejsou za školami veřejnými a nepěstují rozlišování žactva podle majetkových poměrů rodičů. Dovolení jest odepřít, jestli hospodářské a právní postavení učitelských sil není dostatečně zabezpečeno. *Soukromé školy jsou jenom tehdy přípustny, jestli pro menšinu těch, kdo k výchově jsou oprávněni, na jejich vůli podle článku 147. odstavec 2. sluší bráti zřetel, veřejná národní škola jich vyznání anebo jich světového názoru v obci nestává, anebo vyučovací správa sleduje zvláštní paedagogický zájem.* Soukromé přípravy jest zrušiti. Pro soukromé školy, které nejsou náhradou škol veřejných, trvá dosud jich platné právo.

Článek 148.: *»Ve všech školách jest pečovati o mravní vzdělání, státobčanské smýšlení, osobní a pro povolání nutnou důkladnost v duchu německého lidu a smíření národů. Při vyučování na veřejných školách jest toho dbáti, aby nebyly uráženy city jinak smýšlejících. Státobčanská nauka a vyučování ručním pracím jsou učebními předměty škol. Každý žák obdrží po skončení školní povinnosti výtisk ústavy. Vzdělání lidové, vysoké lidové školy v to počítaje, budiž podporováno říši, zememi a obcemi.*

Článek 149.: *»Náboženské vyučování jest řádným předmětem na školách vyjímaje volné (světské) školy. Jeho udělování je stanoveno v mezích školního zákona. Vyučování náboženství se děje v souhlase se zásadami dotýčné náboženské společnosti, bez omezení dozorcího práva státu. Udělování náboženského vyučování a vykonávání církevních ustanovení je zůstaveno vůli učitelů; účast na náboženském vyučování a církevních slavnostech a úkonech vůli toho, kdo má o náboženské výchově dítěte rozhodovati. Bohoslovecké fakulty zůstávají při vysokých školách!«**)*

Mravouka bez Boha.

(Na všeobecném sjezdu československých katolíků přednesl Jaromír Kadlčák.)

(Pokračování.)

A kdo dal podklad dnešní vzdělanosti? Ten Řím a jeho »temný« středověk. Kdo poslouchal skvělou přednášku dra Sedláka při večerní slavnosti ve velkém sále žofínském, přišel jistě k poznání, že *středověk byl dobou opravdového pokroku, dobou vědy a základem moderní vzdělanosti*. Pouze lidé úzkého rozhledu věří, že středověk byl dobou tmy. Mnichové středověcí byli nejen učenci prvo-

*) Toto ustanovení zákona je výsledkem kompromisu, uzavřeného mezi socialisty většiny, německými demokraty a centrem. Ten ovšem plně neuspokojil žádnou stranu. Katolická strana, želi, že konfessijní škola jako zásada a pravidlo přijata nebyla; její nepřítelé litují, že nezvítězila škola laická.

**) Důležité rozhodnutí učinil nedávno nejvyšší říšský soud v Lipsku. Město Hamburg a Sasko rozhodly se, že náboženství nemá býti vyučováno na jich školách. Nejvyšší říšský soud toto usnesení jako odporující čl. 149. zrušil.

trídními, bádali, ale i lidstvo vyučili. Skoro všechna dnes známá řemesla povstala v klášteřích a jelikož byla podporována vědou, vyvíjela se rychleji a zdokonaľovala se. Není jediného zaměstnání, které by se v klášteřích nebylo pěstovalo. *Klášteřům středověkým děkujeme také za zachování písemných památek historických, bez nichž bychom o starověku toho věděli pramálo.*

A víte, proč se dnes tolik špiní středověk, ač byl podkladem vši moderní znalosti a vědění? — Proto, jelikož židé u nás dnes vše vedoucí, v něm neměli práv, nemohli se tolik roztahovat a do všeho se míchat, všemu poroučeti; nemohli lid tak nemilosrdně odírat, jak se dnes děje v moderní republice. Proto ten křik u nich a jejich přátel, že středověk byl ujařmením lidstva. Však se o tom snad ještě zmíním dále.

Dnes je moderním ten, kdo surově útočí na vše, co souvisí s katolicstvím. Nepřátelé Kristovi používají všech možných nástrah, žádná zbraň není jim dosti špatnou. Dva tisíce let bouří nepřítel proti Kristu, a dosud nepohnul ani o milimetr skálou Petrovou, ač vymyslíl již všechny možné způsoby boje. Výsledek však byl vždy opačný. Čím výše zdvihaly se vlny rozbourěného moře nevěry, čím větší nárazy vlnobití, tím pevněji stojí tu maják Petrův v rozvášněném náporu bojů proticírkevních. A právě tyto boje a tato nezlomnost jsou nesporným důkazem pravosti církve katolické, protože jediné na ní vyplňuje se vše, co o své církvi Kristus byl předpověděl.

A víte proč ty náboženské boje, proč ty útoky proti církvi Kristově! Protože ti, kteříž ten boj osnují a vedou, dobře vědí, že bez Boha, bez náboženství není možno mravně žiti a že nemravnost je základem rozkladu nejen jednotlivce, nýbrž i rodin, společností, států. Proto napřed musí lidstvu býti vyrvána víra v Boha a pak snadno dostaví se důsledek, rozklad mravní a pak rozpadnutí společnosti, kteréž upadnou do spárů těch, na něž ještě upozorním. Proto a jediné z těch důvodů usiluje se vším možným způsobem pod různými hesly, pod rouškou vědy a pokroku, aby v lidu sesměšnilo se náboženství katolické, aby se mu vyrvala víra v Boha. Za tím účelem šíří se mezi lidem letáky a brožurky, které namlouvají lidem, že to, co katolická církev hlásá, jsou bajky pro staré babičky, nikoliv pro moderního, vzdělaného občana. —

Je opravdu zvláštním, že těmito »bajkami« hrstka neučených lidí obrátila a upoutala celý svět. A všimneme-li si poněkud těchto »bajek«, vidíme, že jich spisovatelé-apoštolé nevystavují své osobní »já« jako něco neobyčejného, nepoužívají bengálu, jak tak často vidíme na schůzích a při řečech moderních apoštolů nevěřů, aniž útočí na jiné, ale ličí sebe jako lidi se všemi nedostatky a chybami. Zdaž nezdá se nám to býti nezvyklá taktika, když žalující na sebe a odhalující své vlastní křehkosti chtějí takovým způsobem strhnouti celé národy? Hrstka těchto neučených, bojácných lidí, rozprchnuvši se při zajetí Mistra, uzavírá se v domě před zlobou židů ve strachu o svůj život. Petr dokonce třikrátě zapírá se: »Neznám člověka toho, nikdy jsem s ním nemluvil a jej neviděl«. To vše ze strachu o svůj vlastní život.

A hle — po seslání Ducha sv. nebojácně vycházejí tito neučení rybáři z úkrytu a bez bázně hlásají Krista ukřižovaného, veřejně židy obviňují z Bohovraždy, pohrdajíce nebezpečím, že budou jati a usmrceni. Odkud náhle ta změna? Zdaž možno lidsky si ji vysvětliti?

A což byly by zvítězily tyto »bajky« nad třístaletým pronásledováním, o němž dnes ani ponětí nemáme? — Znáte ony živé pochodně Neronovy, kde muži, ženy, starci, ba i nevinné děti schytáni byli, zavazováni do pytlů, obtáčení koudelí a slámou, ponoření do smůly, přivazování ke sloupům a za tichého večera zapalování ku obveselení zpitého vládce Říma, Nerona a jeho přátel. Slyšeli jste o pověstných arenách Říma, kde tisíce křížů zdobilo prostory a na nich viseli zmučení křesťané bez rozdílu stáří? Nedostávalo se již tygrů, lvů a jiných šelem ku trhání těl nebojácných vyznavačů víry Kristovy a stále ulicemi Říma zazníval křik krvežíznivců: »Christianos ad leones — křesťany lvům«.

Je myslitelné, že by Tito lidé počtem na miliony umírali tak rádi pro pouhé bajky bez historického podkladu? Je pochopitelné lidskému rozumu, že by bajky zvítězily nad hroznými mukami? — Čím více zuřilo krveprolévání křesťanů, tím úžasně rychleji šířila se tupená víra Kristova, až konečně proniklo nové učení až do samého dvora císařského. Marné vzteky nepřátel, Galilejský zvítězil a vítězí dále.

Dnes lidé neuvažují, nepřemýšlejí, lehce dávají se strhnouti planými mluvky, mají hluché uši a slepé oči ku pravdám dokázaným. Což by jinak bylo možnými kdyby tomu tak nebylo, aby moderní, opravdu vzdělaný člověk věřil nedokázanému, ničím nedoloženému, ale všude v t. zv. pokrokových kruzích šířenému tlachu — není Boha?

Jak plýtké je vedení těch lidí nevěrců, kteříž o sobě myslí, že celou moudrost světa mají v malíčku. *Co všechno musí ubozí věřit, aby mohli nevěřit!* Není třeba mnoho slov, abychom dokázali jsoucnost Boha. Jděte jen do přírody otevřete oči a uši, rozhlédněte se kolem, popaťte nahoru do hvězdnatého nebe, všimněte si vzorného pořádku, nedosažitelné přesnosti, souladu, přísných zákonů a dojdete snadno k přesvědčení, že kde jsou zákony, musí býti i zákonodárce a že nejhoršími zpátečníky jsou ti, kdož tvrdí, že svět povstal — náhodou. Nemohu pro krátce vyměřený mi čas k referátu šířeji se rozmluvit tak, jak bych chtěl, a omezit se musím na to nejnnutnější. —

(Dokončení.)

SMĚS.

Katecheta biskupem v Českých Budějovicích. Po zemřelém biskupovi Jos. Ant. Hůlkovi, který byl upřímným podporovatelem a příznivcem katechetů a sám až do své smrti katechetou, povýšen byl, jak denní listy dne 20. listopadu t. r. oznámily, papežem Benediktem XV. na biskupský stolec osiřelé diecese Česko-Budějovické katecheta, profesor českého gymnasia vldp. *Šimon Barta*, biskupský čest. konst. rada a bisk. notář.

Biskup nově jmenovaný je osmým biskupem na stolci biskupském, roku 1785, založeném. Narodil se dne 27. října r. 1864 v Žimuticích u Týna nad Vltavou, jako syn rolníka. Studia gymnasiální konal v Č. Buděj-

jovicích, bohoslovecká v Římě v české koleji, kdež byl vysvěcen na kněze 16. března 1889. Byl kaplanem v Sedlci u Blatné, načež povolán za prefekta do studentského semináře v Č. Budějovicích, při čemž byl i supl. katechetou při čes. gymnasiu. Pak stal se skutečným katechetou a profesorem náboženství v Pelhřimově, odkud roku 1909 dostal se na gymnasium do Čes. Budějovic. Všímal si hlavně výchovy studentstva a horlivě zabýval se filosofií. V době svého působení na gymnasiu v Pelhřimově napsal do našeho listu několik delších, velmi cenných článků, z nichž jmenujeme: »O filosofii přítomnosti« (r. XIX.), »Několik slov o náboženství a mravní výchově na našich středních školách« (r. XX.), »Problem poznání u Kanta a ve filosofii scholastické« (r. XXI.), »O filosofii Voltairově« (r. XXII.).

Vítáme bývalého spolupracovníka našeho listu na vznešeném, ale zodpovědném stolci biskupském a přejeme mu, aby Bůh při stálém zdraví žehnal apoštolské jeho práci a získával mu srdce všech. K.

V co věří a nevěří český učitel. V »Českém Učiteli«, který neustavě vybízeti české učitelstvo, aby odpadalo od víry katolické, vykládá nějaký převzdělaný učitelský filosof v čís. 35.: »Nevěřím, že by byl bůh všemohoucí, vševědoucí, všudypřítomný, nejvyšší moudrý, nejvyšší dobrotivý atd.; nevěřím, protože všemohoucí by musel zavést na světě jiný pořádek — pořádek dobra; stačilo by na to jediné slovo. Nevěřím ani v čerta (kterého stvořil bůh z padlých andělů), místo aby jim odpustil a hlavu napravil); nevěřím v řízení boží, neboť zřídil-li válku, pak ji zřídil na popud čerta, zlo triumfovalo, nikoli dobro — nejvyšší dobro!« A dále ten moudrý učitel vykládá: »Nemám víry náboženské, mám víru světskou: Věřím, že tatíček Masaryk je náš spasitel i duch víc než svatý; Wilson je také náš spasitel a takových spasitelů — veleduchů máme mnoho. Těm věřím, v ně doufám, je miluji.« Buď, co ten učitel povídá, je patolizalství, nebo něco takového, čím dokazuje, že nehodí se do školy, ale do nějakého ústavu, kde by měl býti pozorován a sřezán. A tací lidé chtějí vyučovati děti křesťanských rodičů!

Učitelské rady a obsazovací komise nepřipustny. Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze rozhodlo vynesáním ze dne 16. dubna 1920, že tak zvané učitelské rady a obsazovací komise, jež ustavilo si v některých okresích školních učitelstvo samo, nemají žádného podkladu zákonného a také nebyly ani vyššími úřady školními vůbec povoleny. Z toho důvodu jsou také nepřipustny. Plzeňský orgán bývalého ministra Habrmana »Nová Doba«, která od září t. r., co Habrman odešel z ministerstva, páli tomuto stále kadidlo jako jedinému školskému pracovníku neodborníku, který něco dokázal a po němž zůstane povědy nehynoucí památka, kdežto po ostatních jeho spolupracovnících odborníkůch nezůstane nic, píše dne 26. října pod nadpisem »Habrman odešel, reakce se vrací«, velmi nesměle o tomto výnosu Habrmanově a zabaluje své výklady do dlou-

hého povídání o byrokratizmu školských úřadů. Ale to na jádru věci ničeho nemění, neboť 16. dubna 1920, kdy dotyčný výnos byl vydán proti učitelstvu, byl přece Habrman ministrem a nazýval-li »N. D.« onen výnos reakci, jež se vrací, tedy je za ni zodpověden jedině Habrman a nikdo jiný. Tedy jen hezky podle pravdy a každému dle jeho zásluhy. V »Národních Listech« 31. října v článku »Dvoji nadělení«, píše odborný učitel Viktor Braun, že učitelské rady byly přímo vynuceny válečnými poměry a úpravou platovou. Ke konfliktu mezi škol. úřady a učitelstvem radami došlo v otázce obsazovací. Jest jisto, že některé učitelské rady překročily svoji pravomoc a zcela úředně obsazovaly zatímní místa, jak pisatel prohlásil prezident zem. šk. rady, p. dr. Metelka. Samozřejmě, že s takovým jednáním nelze souhlasiti; neboť tím porušuje se dosavadní platný zákonný postup a jsem toho mínění, že učitelstvo jest v první řadě povoláno zákonem ve všem respektovati, chce-li s dobrým svědomím vštepovati účtu k zákonům svým svěřencům, jak jest jeho povinností. Při intervenci pisatele tohoto článku prohlásil p. prezident Metelka, že nejde o zrušení učitelských rad nýbrž o zamezení jejich působnosti při obsazování míst. Učitelské rady tedy dále mohou trvati jako skutečný poradní sbor, jenž může se státi i důležitým ochráncem práv učitelstva. Jest ovšem na učitelských radách, aby důrazněji, ale taktním způsobem vymohly si respekt u okr. škol. rad«.

Degenerace středoškolské mládeže.

»Našinec« píše v čís. 225.: V Praze jsou u středoškolského studentstva silně rozšířeny pohlavní nemoci. U studentů středoškolských zjištěno bylo pohlavně nemocných 24%, u studentek 28%. A při tom se stále žvaní o lepší laické morálce, o lepším náboženství, Husovi, Komenském atd. Odkřesťanění školy povede k degeneraci mládeže.

Proti znemravňující literatuře. Nemravné literatuře vypovídalo lipské ústředí německých knihkupců boj. Veškerí nakladatelé t. zv. »pikantních spisů« budou vyloučeni z ústředí. Všechny nově vyšlé spisy budou předem přezkoumány, a jejich registrování v orgánech spolkových bude připadně odříkáno. Doporučovalo by se i u nás.

Vychovatel vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 20 Kč.
půlletně 10 — Kč.
Do krajín rakouských
předplácí se na
Vychovatele
32 Kč., do ostatních
zemí 24 Kč.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ.

Jednoty českého katol. učitelstva v Čechách.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hl.v. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo náb. 8.
Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetů
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 982.

Laický apoštolát. — Mravouka bez Boha. — Směs.

Laický apoštolát.

K uvážení podává prof. Frant. Komárek.*)

Pod tímto nadpisem byl uveřejněn ve Vychovateli ze dne 15. listopadu 1920 pěkný, obsažný článek, který vřelým způsobem přimlouvá se za laické vyučování náboženství za nynějšího nedostatku katechetů-kněží. Pojednání to však, jak se mi zdá, nepřihlíží k nynějším poměrům vyučování náboženství katolickému na školách veřejných, kdy o osobách vyučujících náboženství nerozhodují pouze úřady církevní, nýbrž i státní.

Dle stávajícího řádu může vyučovati řádným povinným i nepovinným předmětům na školách veřejných obecných, městských i jiných jen ten, kdo má náležitou kvalifikaci. I nepovinným předmětům na př. jazyku francouzskému na škole městské může vyučovati jen ten vedlejší učitel, t. j. takový, který jiným povinným předmětům nevyučuje, který netoliko sloužil zkoušku z francouzštiny pro školy městské, ale který prokáže i jisté předběžné vzdělání, jež musí prokázat i ostatně již tenkrát, když žádal za připuštění k dotyčné zkoušce. Z té příčiny by se jistě školské úřady pozastavovaly nad tím, když by náboženství na nynějších školách veřejných chtěly vyučovati osoby s nedostatečným vzděláním všeobecným, i kdyby v naukách náboženských dobře byly vyučeny a od úřadů církevních schváleny.

Než nejen světským úřadům školským, ale i nám katolíkům musí velice záležet na tom, aby učitel náboženství byl náležitě vzdělán i v předmětech světských, neboť nauka náboženská zasáhá velmi často i do jiných předmětů, a katechetovi jest zvláště nyní vyvraceti různé námítky protináboženské, které žáci mu činí a které se čerpají z různých věd přírodních, dějepisu, z četby atd. S jakým úspěchem by tyto námítky vyvracel katecheta, který by v těchto předmětech nebyl náležitě vzdělán a projevoval snad menší vědomosti, než jeho vyučenci, dovede si jistě představit každý z nás katechetů s vysokoškolským vzděláním. A všem námítkám se nelze napřed naučit, neboť připadají žákům

*) Článek v nešlechternějším úmyslu psaný, žádá zajisté bedlivého uvážení. Autor vrací se k myšlence již Havlíčkem pronesené, aby učitel a kněz byli sobě nejbližší; ano na kněze byli svěřeni, kdo dříve před tím v učitelském úřadě se osvědčili,

náhle při probírané látce na mysl, a jsou pronášeny i z dobré vůle, aby se zbavili pochybností a zachovali si víru.

Tyto vážné důvody mluví proti tomu, aby náboženství na školách vyučovaly osoby, které by se nemohly vykázat aspoň zkouškou maturitní na některé střední škole. Zavést jednoroční kurs katechetický pro takové abiturienty, kde by se jim podala nejdůležitější nauka z bohosloví, pro úkol katechety na školách obecných potřebná, dalo by se sotva provést z praktických důvodů. A rovněž nelze očekávat, že pro nejisté postavení takových inteligentních laiků, katechetů za nynějších kulturních poměrů v budoucnosti, by se takoví kandidáti přihlásili ve větším počtu.

Z té příčiny předkládám k úvaze a přemýšlení návrh, *zdali by nebyla prospěšná praxe, absolventy našich seminářů po dokončení 4letého studia bez svěcení kněžstva ustanovit za katechety na školách dle potřeby, a teprve po 4—6letém působení posvětit na kněze.*

Absolovaní seminaristé obdrželi by po dokončení svého 4letého theologického studia od církevních úřadů vysvědčení, že mohou být ustanoveni katechety na školách obecných, po 2—3 letech by se mohli podrobiti zkoušce pro školy měšťanské a působiti pak na školách měšťanských, po dalších 2—3 letech by byli na vlastní žádost posvěceni na kněze. Plat by měli jako nynější katecheté kněží. Svěcení na kněžství by mohla předcházeti *nová zkouška* a měsíční exercitie o prázdninách. *Ti pak, kteří by se nechtěli dát vysvětit, mohli by zůstat katechety-laiky, a po případě se svolením církevních úřadů vstoupiti v stav manželský.*

Takovým způsobem snad by se vychoval dorost, který by byl vzdělán jak v theologii, tak i v ostatních předmětech světských, aby mohl zastávat vážně zodpovědný úřad katechety-laika dočasně anebo trvale, co na druhé straně biskup by mohl s klidným svědomím vložit ruce při ordinaci na ty, kteří se osvědčili v životě praktickém jak v ohledu vědeckém, pastoračním a zvláště mravním.

Vedle vyučování náboženského by mohl dotyčný čekatel kněžství psáti matriky, po případě se svolením biskupa a za dozoru faráře konati některé služby, mohl by se věnovati práci organizační, spolkové, šíření tisku, dopisování do katol. novin a časopisů, konati přednášky, redigovati »Farní Věstník«, do nichž ovšem část náboženskou by psal nebo přehlížel tarář nebo starší zkušený kněz atd. Proto by mohl takový absolvovaný seminarista býti ustanoven s platem nynějšího kaplana i na větších osadách venkovských ku pomoci staršího faráře, který by čistě kněžské funkce konal sám, což by mu bylo snadno možné, kdyby nebyl nucen do škol docházet a mohl konati jen úřad obětníka. Takový čekatel kněžství a katecheta byl by denně přítomen mši sv., přijímal svátost oltářní, v neděli po exhortě ve škole vedl by děti do chrámu, kdež by měl nad nimi pečlivý dozor, a zkrátka byl by vzorem celé osadě, jak se má v kostele chovat. Při slavné mši sv. nebo velké by taráři přisluhoval.

Řevnivosti mezi kněžími-obětníky a katechety-laiky by se předešlo právě stejným vzděláním. Že by kněžím zůstalo na osadě vždy vedení a přednost oproti druhům katechetům, nevedlo by při dobré vůli k rozporům. Neboť i teď v městech katecheté-kněží přiznávají rádi vedoucí postavení kněží farářů či děkanu, třeba i o mnoho let mladšímu. A ostatně tací laikové-katecheté budou mít možnost státí se kněžími se všemi právy, ale i těžkými povinnostmi. Dejme tomu, že v budoucnosti by dvě třetiny dotyčných vzdělaných katechetů laiků

přijaly v 28—30 letech svěcení kněžstva, k němuž by byly schopny a hodny, bylo by dostatečně postaráno o náležitý počet kněží.

Z toho, co dosud bylo řešeno, vysvítá, že výchova v seminářích by zůstala podobná jako dnes, poněvadž všichni posluchači mohli by se stát kněžími, ale nemusili. Proto zevnějškem, co se týče šatu a tváře, by se nelišili, pokud by snad stavem manželským neprojevili vůli zůstat katechety laiky trvale. S touto úpravou by se ovšem mohlo započít prakticky teprve, přesně řečeno, po 4 letech, poněvadž bohoslovci nynější vstupovali do seminářů s podmínkou, že se po 4letém studiu stanou kněžími. Než i těmto bohoslovcům mohlo by se dát na vybranou, chtějí-li se dát posvětit hned, anebo později, po zkušenostech ve světě. Pro příští rok by se však mohla tato úprava, povoláními činiteli církevními vhodným způsobem modifikovaná, zavést a tento nový způsob abiturientům středního školství oznámiti.

Na námitku, že by se mohli za takových podmínek hlásiti kandidáti méně hodní a schopní, anebo docela nehodní do seminářů, odpovídám že to budou asi vždy jinoši ideálnější a pak přijetí stejně bude odvislým na doporučení středoškolského katechety a mimo to představení v semináři během 4 let budou moci své chovance poznati a špatné odstraniti.

Jiná námitka proti této úpravě by se mohla vyskytnouti v tom směru, že v budoucnosti by se mohlo stát, že by se hlásilo málo katechetů-laiků ve světě působících, aby přijali svěcení kněžstva. Na to odpovídám, že *jistě bude pro církev lépe, když bude kněžstva méně, ale řádného, než když mladí kněží po několika letech ve světě působící odpadají a potom různým způsobem proti církvi vystupují*, jak jsme toho, bohužel, v poslední době smutnými svědky. Ze srdce toužícího, aby církev v budoucnosti takového pohoršení věřících byla ušetřena, vyšla tato slova, vybízející k přemýšlení všechny dobře smýšlející.

Mravouka bez Boha.

(Na všeobecném sjezdu československých katolíků přednesl Jaromír Kadlčák.)

(Dokončení.)

Ti, kdož z nekalých účelů, jak jsem již byl řekl, lhou do světa, že není Boha, marně se snaží dokázati, že lze zcela dobře člověku žiti mravně bez Boha.

Slavný zakladatel Spojených Států amerických, *Jiří Washington* napsal: »Rozum a zkušenost poučují nás s dostatek, že mravnost bez náboženství obstát nemůže. Celá kniha by neobsáhla všech těch vztahů, jež ono zaujímá k soukromému i veřejnému blahu«. Francouzský nevěrec *Rousseau* se přiznává: »Domníval jsem se, že možno i bez náboženství býti poctivým člověkem, ale již jsem se vzdal toho bludu.« *Machiavelli*, veliký historik italský i politik, vyznal: »Kde je náboženství, můžeme předpokládati vše dobré; kde ho není, čekajme vše zlé.« Mohl bych uvést celou řadu citátů velikých mužů, opravdových vychovatelů, učenců, z nichž je patrné nad slunce jasněji, že nemožno žiti mravně bez Boha.

Světový učenec, *Fr. W. Förster*, přišel k tomuto poznání vlastní zkušeností. Založil školu pro mládež, v níž snažil se prakticky dokázati, že tvrzení, pro něž

i on horoval: »Bez Boha lze mravně žít«, je pravdivým. Netrvalo však dlouho, Förster poznal, jak úžasně se byl mýlil. Dnes patří tento muž k nejhrošlivějším zastáncům náboženské výchovy a mnohými spisy horlí proti snahám mravouky bez Boha. Kde není Boha, nemůže být mravního vývoje! — Přes všechny vědecké důkazy, přes to, že Förster vlastní zkušeností přišel k přesvědčení, že nelze mravně žít bez Boha, najdete přece nemyslicí lidi, kteří za svůj životní cíl sobě vytkli prosadit beznáboženskou výchovu naší mládeže. Pod heslem »vyrvati školu z pod jha Říma« usilují o beznáboženskou školu a křesťanským rodičům násilnými zákony, odporujícími míru St. Germainskému chtějí zabrániti, aby volně mohli o výchově svých dětí rozhodovat.

Chceme-li něco nového zaváděti, je dobře všimnouti si jiných států, s *jakými výsledky* se potkala zavedená tam mravouka bez Boha. Všimněme si jen Francie a Italie, kdež také svého času namluvili lidu, jak dobře bude na světě, když náboženská výchova bude odstraněna. Lid věřil.

Podívejme se na výsledky tohoto ukvapeného rozhodnutí.

Francouzský statistik *Tarde* ve své »Revue pédagogique« z r. 1898 píše: »Pohříchu byli jsme ve svých nadějích v úspěchy našeho školství trpce zklamáni. Počet mladistvých zločinců — pod 16 let — od r. 1880 při nepatrném vzrůstu obyvatelstva se skoro zdvojnásobil. Dostoupil r. 1894 úžasného čísla u nezletilých na 28.701 u hochů, a na 3.616 u dívek, při čemž mnozí z nedostatků důkazů jsou propuštěni, ještě do čísla tohoto nejsou vřazeni.

Sebevražď nezletilých bylo:

v letech:	pod 16 let:	pod 21 let:
1836—1840	19	128
1856—1860	28	161
1876—1880	51	243
1886—1890	70	366
1891—1894	75	450

a za prvý důvod uvádí Tarde *rozšiřování nauk bezbožeckých*.

Od roku 1831—1856, kdy katechismus ve Francii ze škol byl přímo vyhozen, mpožili se zločinci v tomto poměru: od roku 1831—1835 bylo odsouzeno pro zločiny 113.000; od 1836—1840 již 144.000; od 1841—1845 bylo jich 69.000; od roku 1846—1850 bylo odsouzených 225.000 a od roku 1851—1856 již 280.000,

Roku 1856 připuštěno zákonem Falloux vyučování náboženství kněžími, a hned bylo pozorovati úbytek zločinů, takže od r. 1856 do 1860 bylo odsouzeno 200.000 zločinců, tedy hned o 80.000 méně ve čtyřech letech. Avšak r. 1861 už liberálové omezili opět vyučování náboženství a zločinnost stoupla hned od roku 1861—1865, kdy bylo opět 272.000 zločinců odsouzeno. Od r. 1866—1870 již zase 280.000.

Pádem císařství přišel opět zákon Falloux v platnost, a od r. 1871—1875 klesl počet zločinců na 201.000. Rokem 1876 začalo nepřátelství proti církvi a zvláště proti každému jejímu vlivu ve škole, a číslce podávají výmluvné svědectví. Od r. 1876—1880 bylo odsouzeno hned 372.000 pro zločiny; od r. 1886 až 1890 už 461.000; od 1891—1895 již 521.000, od 1896—1900 514.000; od 1901—1905 556.000; od 1905—1911 bylo odsouzeno pro zločiny 957.000. Děsná to mluva cifér a »blaha«, jaké zavádí mravouka bez Boha, bez náboženství. —

Pokrokářské listy svádějí obyčejně alkoholismus na »klerikály«. Nuž, Francie »klerikálů« byla zbavena, a ze statistiky předložené francouzské sněmovně je patrno, že alkoholismus v létech odstranění náboženství ze škol ve Francii se úžasně rozmáhal. Za 30 let se konsum alkoholu zčtvrt násobil. Se vzrůstajícím alkoholismem rozmnožil se počet šilenců. *Tedy s úbytkem náboženství vzrostl alkoholismus a šilenství.* — —

V Itálii tomu není jinak. Ovocem beznáboženské výchovy je tam *vzrůst anarchistů*. V r. 1914 počet zločinců obnášel 41.382, v r. 1915 již 49.383. —

Leč katolíci, když jim zákonem byla znemožněna náboženská výchova dítek, vybudovali si jak v Itálii, tak ve Francii *soukromé školy náboženské*; a ku podivu, za nedlouho měly tyto školy více žáků než státní školy beznáboženské. Dokonce šířitelé nauk protibožských svěřovali své dítky školám náboženským.

Katolíci francouzští již také sklizejí ovoce své práce. Moderní Francie je katolickou. Vyšší důstojníci a vojevůdcové z velké části jsou přesvědčení katolického. Dnes ve Francii nikdo nestydí se za to, že je katolíkem. Když slouženy byly v Paříži smuteční bohoslužby za padlé studenty ve válce, tu celá universita se všemi profesoryúčastnila se v kostele smuteční slavnosti, kdež kardinál pařížský měl k posluchačstvu nadšenou řeč. Dnes mocně se dere světem vlna probuzení katolického, a doufejme, že přival ten za nedlouho zasáhne i naši milou vlast. S náboženským obrozením ve Francii přibývá tam i mravnosti. Byly doby, kdy se zdálo, že Francie vymírá. Dnes počet narozených již opět převyšuje počet úmrtí. Katolicismus chrání tento vyspělý národ před vyhynutím.

Kdo v Boha nevěří a Boha se nebojí, může sice lidskými pohnutkami, jako je na př. slušnost, cit pro čest, láska k rodině atd. dočasně být pohnut k tomu, aby vyhověl společenským zvyklostem a nedával pohoršení, ale v čas pokušení — neodolá. Zákony mohou sice donutiti, ale ve svědomí nedovedou nikoho vázati.

A což, není-li Boha, není-li nejvyšší autority, není ani autority lidské. Pak budu moci konati co chci, není věčnosti ani trestu, nebo odměny; dám jen pozor aby mne nikdo při zlém skutku nechytl. K takovému závěru vede morálka bez Boha. Mohu volně krást, loupit i vraždit, chytit se nedám; před lidmi budu zachráněn, číst a tím zadost učiním světu, který chce být klamán.

Nemusí-li se dítě bát Boha, nač se mu třeba obávati něčeho jiného, proč je mu ctíti rodiče? Jakým způsobem chcete donutiti lidstvo ku konání dobrého, kterak chcete zabrániti zlému? —

Ačkoliv i u nás již hrozíme se mravního úpadku a rozvrácenosti spojené s požitkářstvím a touhou po lehkém životě, žasneme nad zpusťou mládeží a nad tím, co provádí (rozbíjení soch, znesvěcování chrámů, nedbání autority jakékoliv), obáváme se, že přijdou ještě časy horší, protože nynější lidstvo žije přece jen ještě z pravd náboženských našich otců a matek. Ale vyčkejme, jer až jaké bude pokolení odchované rodiči, kteří sami vychováni byli v zásadách bezbožeckých.

Již i u nás pozastavují se vážní mužové nad mravní pohromou, která náš národ stíhá a samy svobodomyšlné listy neváhají svědčit, že žijeme v době pudů těla a chtičů. Hodovat, opijet se, hýřit, je hlavním motivem života dnešních lidí. A kdo zavinil tuto mravní bidu v národě našem? *Materialistický názor svěťový a protináboženský boj*, jenž po léta bují v denních listech, hlásá se

i ze stolic učitelských a podporuje se z míst nejvyšších. A co nabízejí moderní lékaři dnešní době za lék? »Pryč s náboženstvím ze škol, volnou školu, prostou všeho klerikalismu!«

Běda však našemu národu, podaří-li se tomuto názoru prorazit! Chystají nám porobu našeho národa pod jeho židovské. Žid Gambetta to byl, který prvý v Paříži vykřikl slova: »Klerikalismus tot nepřítel.« A v zápětí ozývaly se ulicemi pařížskými výkřiky: »Zabte tu hanebnici« t. j. církev katolickou! A celé stádo nemyslicích zaslepenců vrhlo se jako smečka hladových vlků na tuto ohlodanou kost a ochotně poslechlo židovského výkřiku. I u nás máme tyto zaprodance židů.

Plán světového židovstva je ovládnout svět. Posud se jim práce daří úplně. Mají ve své moci světové finance a tisk. Pomocí těchto velmocí rozeštvávají národy, aby nemohli sledovati jich nekalé cíle. Protináboženské boje jsou jedním z agitačních prostředků židovských plánů. Dobře vědí, že zničením víry v Boha, rozklad mravní nedá na sebe dlouho čekat a lidstvo pak znemraveněno veběhne samo pod jeho novodobého otroctví.

Marná práce a studie těch, kteříž pomoci chtějí lidstvu, ale Boha z činnosti té vylučují. Již Kristus řekl: »Beze mne ničeho nemůžete učiniti.« Bez Krista dnešní mravní pokleslost nezdoláme. Čím více křížů ze škol odstraníme, tím více žalářů a polepšoven postavíme. Český národ lze zachrániti opravdovým, vážným návratem ke Kristu a jeho učení. Marná však naše slova, pakli všichni jeden vedle druhého nebudeme prakticky provádět to, čemu jsme se v katechismu učili.

Odložme již jednou tu nemístnou neodůvodněnou ostýchavost. Nebojme se své náboženské přesvědčení veřejně projevit. Což je to člověka nedůstojno, ukázat největší úctu před křížem, na němž vykoupení lidstva se stalo? Neostýchejme se po příkladu novodobé Francie, kdež denní sv. přijímání je nejen u žen, ale i u mužů, kteříž ve stech přistupují, zjevem zcela všedním, přicházejme i my často k té Hostině veliké, zavedme v každé rodině, v každé obci, v celém národě denní sv. přijímání, neboť jenom ten, kdo neokusil duchovních hodů lásky, neví jaké síly duši, jaké požitky skýtá chléb andělský. Chceme-li rodiny a tím celý národ uchovat před mravním zahynutím, musíme každý sebe sám, naše rodiny a tím celý národ obroditi v Kristu.

Bez prakticky prováděného křesťanství neodoláme zuřivému náporu nepřátel, usilujících o mravní rozvrat našeho národa. Proto všichni v boj, všichni v pevný šik, za obrodu českého národa křesťanskou mravností, bez níž dobyté samostatnosti neudržíme.

Zpět ku Kristu, pryč s moderním pohanstvím. Odmítáme smeti jinde pochozené, našimi hrobaři národa posbírané!

SMĚS.

Nové místní školní rady. *Nové složení místních školních rad* ve smyslu zákona ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství, jest provedeno nařízením vlády československé ze dne 6. listop.

1920 o místních radách školních a o místních výborech školních (pro školy menšinové), které bylo právě publikováno ve Sb. z. a n. státu československého pod čís. 605 v částce CXXVIII. ze dne 13. listopadu 1920.

Vládním nařízením ze 6. t. m. č. 605 sb. z. rozpuštěny budou dosavadní místní školní rady dnem 31. prosince 1920 a na

jejich místě vstoupí v činnost 1. lednem 1921 místní školní rady v novém složení; pro školy menšinové zřizují se tímto dnem místní výbory školní a nařízením z téhož dne č. 808 Sb. z. zrušují se od 8. listopadu t. r. dosavadní okresní školní rady a ustaví se ihned okresní (městské) výbory školní.

Nové místní školní rady zřídí se pro každou školní obec; pro několik školních obcí se společnou veřejnou školou národní zřídí se místní školní rada újezdní, obce se značnějším počtem škol lze rozdělit v několik obvodů se samostatnými místními školními radami se svolením předsedy zemské školní rady, který také rozhoduje, mají-li se pro školy jiného jazyka vyučovacího, než jest jazyk národnostní většiny, které nejsou menšinovými, zříditi zvláštní místní školní rady.

Složení místních školních rad je nově upraveno a) ze zástupců školy, b) ze zástupců občanstva, jichž je vždy dvakrát tolik. Zástupců školy je různý počet podle organizace škol: kde je ve školní obci (újezdě) na veřejných školách méně učitelů — definitivních i zatímních — než 3, vstoupí do místní školní rady všichni, je-li 3—5 učitelů, zvolí ze sebe dva členy, při 6—9 učitelích jsou 3 zástupci, při 10—12 čtyři, při více učitelích 5 zástupců. Zástupce školy volí učitelstvo ustanovené a činné na veřejných školách v konferenci učitelstva podle řádu školního a vyučovacího. Je-li více škol, je konference společná, ale volí se zástupci kategorií oddělené podle těchto skupin: a) učitelé, b) učitelky škol měšťanských, c) učitelé, d) učitelky škol obecných. Nemá-li některá skupina aspoň 3 příslušníky, spojí se k volbě se skupinou téže kategorie druhého pohlaví. Právo voliti má učitelstvo s plným právem hlasovacím, nikoli tedy kněží z duchovní správy. Volen může být jen ten, kdo je volitelný do obecního zastupitelstva (26 let, v obci 1 rok bydli). —

Spravedливо by bylo, aby dle tohoto klíče dostalo se zástupce v místní školní radě i definitivním a zatímním katechetům. Jsou obce, kde na školách působí samostatných katechetů více než tři, ba jsou místa — Plzeň na př. — kde je jich přes 20! A mají-li učitelové a učitelky své zástupce dle kategorií, tu zákon, má-li být i spravedlivý, má přiznati právo na zástupce v místní školní radě i katechetům! Tato nespravedlnost

byla v zákoně dosavadním, ale zmírněna tím, že tu byl zástupce církve; nyní přechází i do nového zákona. A přece zůstat za dnešních poměrů, když katecheti na školách jsou, mají být i městské školní radě zastoupeni.

Zástupce obce (újezdu) volí zastupitelstvo politických obcí, počet jich stanoví a starostům obcí oznámí okresní školní rada.

V obcích, v nichž obecní zastupitelstvo bylo voleno podle zásady relativní většiny, provede se volba nadpoloviční většinou přítomných členů obecního zastupitelstva, nebo další užší volbou, do níž pojme se dvakrát tolik kandidátů s největším počtem hlasů, kolik zástupců do místní školní rady má se voliti. V obcích, kde byla provedena volba obecního zastupitelstva podle zásady poměrného zastoupení, koná se volba členů do místní školní rady podle této zásady. Počet členů přidělí jednotlivým skupinám volebním komise volební podle počtu hlasů při volbě zastupitelstva jím odevzdaných, volbu pak vykonají skupiny volební samy nadpoloviční většinou hlasů podle § 64. volebního řádu do obcí. K platnosti volby nutná přítomnost více než polovice členů volební skupiny. Při výběru kandidátů jest přihlížeti k rodicům dětí ve školní obci školou povinných nebo jejich zástupcům. —

Dle tohoto nového zákona přestávají být duchovní a učitelé náboženství virilními členy místních školních rad, za to ale živel učitelský uplatní se v nich až měrou nadbytečnou. Poněvadž do místních školních rad se bude voliti, jest potřeba, aby těmto volbám naše Lidové jednoty a naši důvěrníci věnovali nejbědivější pozornost, aby uplatnili práva strany jak početně, tak také aby vybrali do místních školních rad, kde často oproti pokrokovému učitelstvu bude nutno zaujati odchýlné stanovisko, lidi nejlepší a energické, aby ve škole mohli kulturní program strany hájiti. Místní školní rada se volí na čtyři leta.

Diecešní školní rady. Na sjezdu velehradském tlumčeno bylo dávné přání katechetů a vysloven požadavek, aby zřízeny byly *diecešní školní rady, složené z odborníků*. (Viz: Vychovatel str. 158. požadavky: A. II. i.) Ordinariátní list pražské arcidiecese v čís. 11. N. E. 16.140 oznamuje, že poslední biskupská konference se usnesla, aby byly zřízeny diecesní školní rady aneb *komise pro vyučování nábo-*

ženství a náboženskou výchovu. Bude to sbor, který má být rádcem církevní vrchnosti ve všech těchto otázkách; přání a návrhy těchto záležitostí se týkající budou mu předkládány, aby o nich podal zprávu, po případě učinil návrh. Sbor má se skládati ze dvou oddělení po 8—10 členech a předsedy. První oddělení má být pro vyučování a výchovu na školách obecných a občanských, druhé na středních. Stálými členy prvního oddělení jsou docenti katechetiky a pedagogiky na theologických fakultách. (Prof. Hora a prof. Hauer byli jmenováni předsedy první sekce.) Společným poradám předsedá gener. vikář. — Činnost organizační katechetských nemá být omezena touto diecesní komisí.

Křesťanská škola a stát. Evangelický spolek školský v Bernu ve Švýcarsku měl v říjnu výroční schůzi. Dr. H. Durrenmatt mluvil o křesťanské škole a dokazoval, že stát nemá monopolu výchovného, nýbrž že právo to přísluší v první řadě rodičům. Stát nesmí tomuto právu nijak překážeti. Ježto ve Švýcarsku dle dosavadní ústavy soukromé školy nejsou dovoleny, a svaz platí pouze veřejné, státní školy, omezují se křesťanskému lidu školy, které jsou v podstatě bezvěrecké a konec konců připravují cestu bolševismu. Dr. Durrenmatt odvolával se na pastýřský list churského biskupa, který jménem katolíků co nejdůrazněji tlumočí požadavek křesťanské školy. Poukazoval, že totéž stanovisko se vši energií hájí také švýcarský katolický školský spolek. — A tak ve Švýcarsku veškeré křesťanské obyvatelstvo obou konfesi zahajuje boj za křesťanskou školu.

Při zápisu do školy; ptá se učitel matky na náboženské vyznání jejího dítěte. Matka se zarazí, neví, co říci. »Snad katolické?« chce pomoci učitel. »Ne my jsme se odhlásili.« odpovídá matka. »Nu a náležíte k některé jiné církvi či jste bez vyznání?« ptá se učitel dále. Po delších rozpacích matka odpoví: »A to já ani skoro nevím, ale můj »starý« to bude vědět, on dostal ta lejtstra. Já se ho půjdu zeptat.« — Takové jest »uvědomění« některých lidí, kteří »zúčtovali se Římem,« dokládá »Našinec« čís. 226 přinášeje tento obrázek.

Pomník Komenského v Amsterdamě bude postaven v době jednoho až dvou let. Městská rada amsterdamská při-

šla s velkým zájmem československý návrh na zřízení pomníku Komenského a bude ochotně spolupracovati na uskutečnění tohoto návrhu. Byl utvořen výbor, který připravil slavnost Komenského v Amsterdamě na 15. listopadu t. r.

Přítomnost rodičů při vyučování ve škole. Socialistický ministr vyučování v Německu, Haehnisch, vydal nařízení, kterým se dovoluje, aby rodiče směli být přítomni vyučování dětí ve škole, aby tak mohli kontrolovat práci učitelů.

Žena školním radou. V provincii Brandeburku (Prusku) byla jmenována dr. Hildegarda Wegscheiden-Zieglerová vrchním školním radou pro obvod celé provincie.

POZVÁNÍ

K VALNÉ HROMADĚ

Spolku katechetů v Čechách,

jež konati se bude

ve středu dne 5. ledna 1921 o 2. hod.
odpo. ve spolkové místnosti Praha-II.,
Spálená 15.

POŘAD:

1. Zahájení valné hromady předsedou spolku.
2. Čtení protokolu o minulé valné hromadě.
3. Zpráva jednatele.
4. Zpráva pokladniční a zpráva revisorů účtů.
5. Zpráva knihovny a zpráva revisorů knihovny.
6. Schválení činnosti výboru § 15. stanov spolkových.
7. Volba čtyř členů výboru, čtyř náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny.
8. Stanovení výše ročního příspěvku. § 15. stanov spolkových.
9. Volné návrhy. (Tyto dle § 16. stanov podávají se aspoň 4 dny napřed písemně výboru.)

Dle § 16. stanov potřebí jest přítomnosti pětiny všech členů spolku. Nesešel-li by se tento počet, koná se za půl hodiny druhá valná hromada, která usnáší se platně, nehledíc již více k počtu členstva.

Všemohoucí povolal na věčnost z našich řad v roce 1920: dpp. Josefa Špátu, Václava Červinku a v r. 1919: Gerlachy Dvořáka, Franta Pilného, Eduarda Červáka, Josefa Baštyře, Emanuela Mareše, Jana Fluma. Kdo dosud za spásu duší jejich necelebroval, učin tak nyní.

V Praze, v prosinci 1920.

Antonín Tichý,
t. č. jednatele.

Emanuel Maule,
t. č. předseda.

Věstník katechetský

k XXXV. ročníku „Vychovatele“.

Ročník XXIII.

Rediguje :
Jaroslav Slaviček.

V PRAZE 1920.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST,

Obsah „Věstníku katechetského“ v roce 1920.

Články :

Red. Proslov L. J. Chr. Str. 1.

A. Tichý: Význam paritního zákona, zákon o započítání let válečných, Říjnový zákon Brodeckého. Str. 2.

A. Tichý: Zpráva spolková o valné hromadě. Str. 9 a 17.

Konopík-Suchomel: Návrh čítanky „slavný vjezd Páně.“ Str. 5.

Arn. Oliva: Náboženské učebnice pro vyšší stupeň ob. šk. Str. 25.

Konopík-Suchomel: Návrh čítanky „zmrtvých vstání Páně.“ Str. 28.

A. Tichý: Říjnový zákon a novella k němu. Str. 33.

J. Pořícký: Z církevních dějin „Křesťanství mezi pohany.“ Str. 37.

Konopík-Suchomel: Návrh čítanky „církev.“ Str. 38.

Arn. Oliva: Význam katechese. Str. 41.

J. Pořícký: Z církevních dějin „Pronásledování církve císaři římskými.“ Str. 44.

Konopík-Suchomel: Návrh čítanky „Petr chloubá církev.“ Str. 47.

A. Tichý: Změna zákona interkonfessního a vyznání dítek. Str. 49.

Xaver Dvořák: Biblické katechese Fricovy. Str. 51. a 71.

Konopík-Suchomel: Návrh čítanky „obcování svatých.“ Str. 54.

Arn. Oliva: Za změněných poměrů. Str. 51.

Jar. Slavíček: Laická morálka. Str. 62., 75., 80., 85.

Redaktor: Katechetský kurs velehradský. Str. 69. 77.

J. Pořícký: Z církevních dějin „mistr Jan Hus“ Str. 88.

Arn. Oliva: Ježíš Kristus, vykupitel a zakladatel církve. Str. 93.

J. Pořícký: Z církevních dějin „bouře husitské a kompaktata“ Str. 95., 96.

Konopík-Suchomel: Návrh nábož. čítanky „o účte ostatků svatých“ Str. 98.

Různé zprávy

Z jednoty kněží moravských. Str. 8.

Si duo faciunt idem. Str. 8.

K zařadování. Str. 24.

Zajímavé rozhodnutí úřední. Str. 31.

Dva dopisy. Str. 32.

Co je nucením na nábož. úkony a co ne. Str. 32.

Klub katechetů Velké Prahy. Str. 40.

Katechetika na C. M. fakultě v Olomouci. Str. 56.

Katechetský kurs velehradský. Str. 68.

Valná hromada katechet. spolku na Velehradě. Str. 89.

Svaz spolku katechetů německých. Str. 91.

Remunerace za přespočetné hodiny náboženských. Str. 92.

Přiděly drahotní na 2. osobu. Str. 99.

Nový kodex o katechetech. Str. 100

Nový kodex o školách. Str. 100.

Kromě toho v každém čísle uveřejněny zprávy spolkové spolků katechetských tuzemských i zahraničních, nekrology atd.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

L. J. Chr. I — Význam paritního zákona. — Zákon o započítání let válečných. —
Říjnový zákon Brodeckého. — Z praxe a různé. —

L. J. Chr.!

Rok bohatý na události zapadl v moře věků. Co sběhlo se jindy v letech, stalo se v měsících ano i týdnech. A pro katechetu kolik bojů, práce, hořkostí! A přece nebylo příčiny k malomyslnosti. Nejedem světlý paprsek připoměl slovo „*Aj, já jsem s vámi.*“

Valná hromada Spolku dne 5. ledna o 2. hod. odp. podá zprávu o činnosti katechetů v roce minulém a úkolem jejím bude nadchnouti pro budoucnost a nésti čistý prapor *ideálů kněžských* i v roce budoucím.

Tlumočnickem oprávněných snah spolkových byl *Věstník* a chce jím býti i dále. Bude-li proměněn na čtrnáctidenník, bude tím jen splněno dávné přání členstva. Následkem toho i zvýšení členského příspěvku na ten účel, každý člen uzná za oprávněné, pomyslí-li, že od Spolku více přijal, než dal.

Doufáme, že tentokráte vážná doba vyburcuje z lethargie poslední jedince, kteří ještě nejsou ve Spolku. *Qui sibi nequam, cui alii bonus?*

Z české i moravsko-slezské strany ozývá se touha po Svazu katechetů československém. Přání to vyslovil již redaktor tohoto listu na prázdninovém sjezdě katechetickém na Velehradě a bylo mu uloženo předsedou Dr. Stojanem vřelý ohlas toho přání z Moravy tlumočiti bratřím v srdci Čech. To učinil a činí i tuto u vědomí, že hlas takové organizace katechetské byl by mocným hlasem po celé republice a spolu vážným faktorem v rámci Jednoty čsl. duchovenstva.

Záruku *požehnání Božího* majíce v Jednotě se svým episkopátem, jdeme s důvěrou vstříc novému roku 1920 in nomine Domi

R.

Význam paritního zákona. — Zákon o započítání let válečných. Říjnový zákon Brodeckého.

Po celá desetiletí bojovalo učitelstvo ve všech zemích bývalého Rakouska o to, aby národní školství bylo postátněno a zároveň aby učitelstvo zařaděno bylo do hodnotných tříd a tak zrovnoprávněno s úřednictvem státním rovnocenného předběžného vzdělání. U nás stavěli se přemnozí proti tomuto sestátnění z důvodů národnostních, vlády pak Rakouské z důvodů finančních, neboť až dosavad hradily vydaje na školství národní jednotlivé země.

Proto vlády Rakouské nerady o takových záměrech slyšely a ke konečné dohodě o úhradě se zeměmi v té příčině nedošlo.

Poněvadž však učitelské organizace stále naléhaly na úpravu svých platů, aby učitelstvo *vyrovnalo se aspoň svými příjmy* úřednictvu státnímu stejného předběžného vzdělání, přistoupily zákonodárné sbory v jednotlivých zemích k řešení platové otázky učitelské a stanovily pro ně příjmy ne sice zcela dle hodnotných tříd, ale tak, že více méně se tyto přibližovaly příjmům úřednictva státního. To stalo se u nás v Čechách tak zvanou osnovou z r. 1913, jež však vešla v platnost teprve 24. července 1918 vynesením zemské školní rady číslo II. A 3622—51.614. — Teprve po převratu *paritním zákonem* z 23. května 1919 č. 274 dosáhlo veškero učitelstvo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku dávno touženého zařazení do hodnotných tříd s významným ustanovením t. z. v článku IV. které zní:

»Stanou-li se za účinnosti tohoto zákona změny zákonů a nařízení v něm uvedených, nebo *budou-li nově upravovány* služební požitky nebo nároky na ně *státním úředníkům*, buď na odpočinku nebo v činné službě, *vztahuje se každá změna také na učitele* v souhradném postavení nebo skupině hodnotných tříd úřednických (§§ 6 a 10 až 23, 26 a 36), jakož i na členy jejich rodin.«

Že toto ustanovení už samo o sobě má pro veškero učitelstvo neobyčejný význam, ukázalo se hned v říjnu téhož roku, kdy všichni státní zaměstnanci domohli se vzhledem ku stoupající drahotě nové úpravy svých platů a tím automaticky znovu upraveny byly i platy veškerého učitelstva škol obecných a občanských ve zmíněných zemích. Paritní zákon svými třídami a stupnicemi platovými učitelstvu mnoho by neprospěl, zvláště ne učitelstvu mladšímu, naopak zejména učitelstvo škol občanských bylo by jím oproti platům zemským zkráceno, a proto musilo býti tomu oopomoženo zvláštními paragrefy 13. a 38. parit. zákona a scházející rozdíl platový vyrovnáván tak zvaným *přechodným přídatkem osobním*.

Jakkoli tedy paritní zákon nepřinesl učitelstvu žádané a poměrům odpovídající úpravy služebních požitků, přece dlužno doznat, že tento zákon ustanovením článku IV., shora uvedeného, byl přijat všeobecně s otevřenou náručí, ježto napříště učitelstvo nebude ve svých snahách po spravedlivé úpravě svých požadavků osamoceno, ale vždy s ním v jednom šiku bude nepřehledný zástup všeho zřízeníctva a úřednictva státního.

Druhým rovněž nad míru cenným ustanovením pro všechno učitelstvo jest *zákon ze dne 23. července 1919 č. 457 o připočtení válečných let státním zaměstnancům*, jenž zní:

•Podle usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

§ 1.

1. Civilní státní úředníci, kteří byli 1. listopadu 1918 v aktivní službě, postupují *za každý* kalendářní rok 1914 až 1918, v němž byli aspoň 6 měsíců v aktivní službě civilní, nebo za této služby konali aktivní vojenskou službu a jsou-li podrobeni ročnímu kvalifikování, vykazují — po případě v rekvalifikaci — kvalifikaci aspoň dobrou, *vždy o pět letů dříve* do vyšších služebních požitků, než měli 1. října 1918. Postup ten vztahuje se na postup do vyššího stupně platového, na postup časový i pro dosažení starobního služebního přídatku.

Tato půlletí *připočítávají se též* k celkové služební době *pro vyměření penzijních požitků*, ač-li nepřísluší již nárok na započtení *celého roku z důvodu služby vojenské.*¹⁾ Po rozumu § 51 odst. 5 a § 80 odst. 2 služ. pragmatiky se válečná půlletí nečítají.²⁾

2. Jsou-li úředníci v nejvyšším stupni platovém a postup časový nemá již místa,³⁾ poskytuje se jim po uplynutí postupové lhůty (3. nebo 4. roků)⁴⁾ stanovené v § 50 odst. 2 služební pragmatiky, do níž se započítávají válečná půlletí, osobního do pense započitatelného přídatku. Přídavek ten rovná se rozdílu mezi tímto nejvyšším platovým stupněm a druhým stupněm třídy nejbližší vyšší, v VI. hodnostní třídě rozdílu mezi nejvyšším platovým stupněm a mezi nejnižším stupněm V. hodnostní třídy. Tohoto přídatku poskytuje se jim tak dlouho, pokud není vyrovnán požitky třídy vyšší.

§ 2.

Ona část půlletí, jež při prvním postupu podle § 1. tohoto zákona provedením nebyla spotřebována, bude započítávána při dalším postupu do vyšších platových stupňů a do platů vyšší třídy.

Úředníkům, kteří po 1. říjnu 1918 dosáhli jmenováním požitků vyšší hodnostní třídy, započítá se ona část stejné doby, jako byla podle § 1 započtena, která od 1. října 1918 ještě neuplynula, do dalšího postupu v této hodnostní třídě. Toto započítávání nemá místa u těch úředníků, kteří od 1. října 1918 byli

¹⁾ Při výměře výslužného dle nařízení ministerstva zeměské obrany z 10. prosince 1915 z. ř. č. 362 započte se celý rok jako válečný rok osobám (dle § 1. téhož nařízení)

²⁾ Sloužily-li za války aspoň tři měsíce ve vojště (tedy i kurátii)

³⁾ Bez ohledu na dobu vojenské služby, jestli se účastnily bojů, utrpěly poranění před nepřitelem, anebo

⁴⁾ Staly-li se nezpůsobilými ke službě pro válečné námahy, tudíž i nakažlivé nemoci.

Dle § 2. téhož nařízení osobám, jež za války sloužily aktivně ve vojště v několika kalendářních letech aspoň tři měsíce nebo za podmínek sub 2. uvedených, připočte se *za každý* takový kalendářní rok jeden rok jako rok válečný k celkové služební době pro vyměření výslužného.

⁵⁾ Citovaný § 51. v odst. 5 jedná o těch, kdož mají 85 roků služby a 60 let věku dosáhli. Těm se tedy leta válečná nečítají. Náleží jim však výhoda § 3. t. z.

⁶⁾ Týká se takových, kteří nedosáhli ještě 60. roku věku a do vyšší třídy ani stupně již postoupiti nemohou.

⁷⁾ Po zákonu ze 7. října 1919 postupevá lhůta je 2 nebo 8 roky.

povyšení o dvě hodnostní třídy.⁵⁾ Omezení tato neplatí pro úředníky podle zákona o oficiantech zařaděné.

Zaměstnancům, kteří nejbližší příštího stupně platů dosáhnouti mohou po čekací lhůtě pěti nebo čtyř roků, platí při odchodu na odpočinek za základ pro příznivější započítávání válečných let služebních (§ 1 odst. 1.) úředníků 4 roky a u služebníků a podúředníků 3 roky — nebo díl z takto snížené doby čekací, připadající na skutečně odslouženou dobu a výhodu tohoto zákona.

§ 3.

Státní úředníci, kteří při použití ustanovení § 1 odst. 1. nemohou do vyšších služebních požitků jen proto postoupiti, *že již dosáhli, nebo dojdou 60 roků věku svého a 35 let služebních, nabývají osobního, do pense započítatelného přídavku.* Přídavek ten vyměřuje se rozdílem⁶⁾ mezi požitky, jež úředníci ti skutečně berou, a požitky, na něž by měli při postupu časovém i při postupu do vyšších stupňů platových nárok, kdyby v době nápadu nebyli ještě dosáhli 60 roků věků a 35. roku služebního.

§ 4.

Ustanovení §§ 1.—3 vztahuje se i na civilní úředníky státní, kteří sice byli ve státní službě ustanoveni po 1. říjnu 1918, ale přestoupili do ní z jiné služby veřejné, nebo služby jí na roveň postavené, pokud leta válečná nebyla již v jejich dřívějším služebním poměru stejnou měrou, nebo vyšší připočtena.

§ 5.

Ustanovení §§ 1.—4. platí obdobně i pro státní osoby učitelské. Stejně tak platí pro praktikanty (elévý) a pro právní praktikanty a auskultanty v přípravné službě soudcovské: Válečná půlletí po rozumu § 1 započtou se až po jmenování úředníky (soudci).

Stejně tak platí pro praktikanty (elévý), pro právní praktikanty, auskultanty v přípravné službě soudcovské, a pro praktikanty středoškolské služby učitelské konající povinný rok služební.

Ustanovení § 1.—4. platí dále obdobně i pro aktivní státní zaměstnance (sluhy a podúředníky), kteří náleží do kategorie sluhů státních, pokud jde o jejich postup do vyšších stupňů platových (§ 1. zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 16 ř. z.)

Ustanovení tato platí obdobně i pro všechny ostatní civilní státní zřízence, počítající i veškeré zaměstnance ve státních závodech; podnicích a fondech státem spravovaných.

Příznivější postupové, povyšovací a jmenovací podmínky, jakož i jiné sem náležející výhody těchto zaměstnanců musí zůstat zachovány.

§ 6.

Civilním státním zaměstnancům, počítajíc k těm i státní učitelské osoby zaměstnance ve státních závodech a podnicích i fondech státem spravovaných, kteří za války aktivně sloužili, ale byli před účinností tohoto zákona dáni na trvalý odpočinek, nebo jejich pozůstalým, přepočte se dodatečně základna pensijní, či

⁵⁾ U učitelstva nemožno; pro ně tedy poslední odstavce neplatí.

⁶⁾ Příklad: Katecheta ustanoven od 1. září 1888 stále na obecné škole a 30. září 1918 je mu 60 let. Nečítají se mu léta válečná dle § 1. ale bere přece osobní přídavek a to rozdíl (VI. tř. 2. stup.) 10,308 — 9,408 (VII. tř.) = 900 K dle zákona ze 7. října 1919.

provisijní (darů z milosti) a vpočtou se započitatelná válečná půllétí do celkové doby služební podle § 1—3.⁹⁾

§ 7.

Osobám ve službě jsoucím, které nemají plného výslužného, poskytuje se, byly-li zapřeválky v civilní státní službě opět zaměstnány, přídavku k výslužnému. Přídavek tento vyměří se tak, že se doba ztrávená v tomto zaměstnání a válečná půllétí při vyměřování výslužného připočítávají. Zisk takto vzešlý platí i pro pozůstalé pro takových osobách.

§ 8.

Výhody podle tohoto zákona nabývají platnosti dnem 1. října 1918 a poskytuje se jich na přihlášku bez uhrazování příp. statutárních příspěvků; dopiatků z tohoto zákona za dobu před 1. říjnem 1918 se neposkytuje. Ustředním úřadům je vyhrazeno vyloučiti ze započtení let válečných osoby, o nichž bude vhodným způsobem prokázáno, že nebyly válkou vůbec poškozeny.

§ 9.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

§ 10.

Provésti zákon ukládá se všem zúčastněným ministrům.*

(Následují jich podpisy s presidentem v čele.)

Resoluce

k zákonu o připočtení válečných let státním zřizencům zní:

„Vláda vydej podle článku II. a § 25. zákona ze dne 23. května 1919 čís. 274 prováděcí ustanovení, kterým se uloží zemím, aby výhody o započítání služebních let z tohoto zákona vzešlé byly přiznány učitelstvu škol obecných a občanských na veřejných školách.“ —

Poněvadž tento zákon z 23. července 1919 platí se zpětnou působností od 1. října 1918 a tehdy ještě pro příjmy učitelské směrodatnou byla osnova zákona z r. 1913 a paritní zákon působí teprve od 1. listopadu 1918, patrně, že připočtením válečných let povstanou změny platové jak z osnovy zákona 1913 plynoucí tak důsledně i z paritního zákona. Zvýší se tudíž i učitelům náboženství jich příjmy a sice dle osnovy jen za 1 měsíc říjen v roku 1918 a důsledně i příjmy dle paritního zákona od 1. listopadu 1918 do 31. srpna 1919 tedy za dobu 10 měsíců. Vskutku také v mnohých okresích vyplacen byl již platový rozdíl za měsíc říjen vzniklý z připočtení let válečných.

Jak vypočítati platový rozdíl dle osnovy za měsíc říjen, viděti z následujícího příkladu:

Katecheta občanské školy v místě III. tř. akt. přídavek má odslouženo	
do 1. října 1918	15 let 1 měsíc
po započtení vyrovnávacího	4 letí
a let válečných za 5 let à $\frac{1}{3}$	2 leta 6 měsíců

Dle osnovy bude mu vyměřen plat, jakoby 1. října sloužil 21 let 7 měsíců

⁹⁾ Tento paragraf má význam i pro ty katechety, kteří před 1. listopadem 1918 byli ve školní službě a vstoupili na trvalý odpočinek s pensí vyměřenou dle osnovy z r. 1913.

Za rok 1918 přijal:		Po započítání váleč. let má přijmout:		Rozdíl:
na služném	K 2200.—	na služném	K 2200.—	—
6 trienálek	K 1500.—	7 trienálek	K 1750.—	K 250.—
aktivní přídavek	K 720.—	aktivní (přes 16 let)	K 828.—	K 108.—
Celkem K 4420 —		K 4778.—		K 358.—

Obdrží tudíž za 1 měsíc říjen 1918 doplatek $\frac{1}{12}$ z 358.— K = 29 83 K.

Nad to mnozí katecheté ustanovení před 1. dubnem 1898 a před 1. dubnem 1895 po připočtení válečných let obdrží dvanáctinu osobního přídavku neboť přechází rok 23. a 26., kdy katecheta má nárok dle § 35. osnovy na (neředitelský) osob. přídavek.

Že patrně dojde i k vyplacení platového rozdílu za 10 měsíců výše uvedených dle paritního zákona od 1. listopadu do 31. srpna 1919 vidno i z prováděcích nařízení zemské školní rady (Vládní Věstník z 15. listop. 1919) a pak bylo by to nedůsledností, aby připočtení let válečných účinkovalo jen na měsíc říjen 1918 a na 10 měsíců za paritního zákona nikoli. K výplatě tohoto rozdílu za 10 měsíců dojde asi později. Máme se aspoň ještě na něco těšit.

Vlastní úpravu služebních požitků pro nás katechety znamená teprve *zákon Brodeckého ze dne 7. října 1919 č. 541*, kterým nově upraveny příjmy státních zaměstnanců a který dle článků II. a IV. paritního zákona přizpůsobiti jest i na učitelstvo.

Aby kolegové znali aspoň z něho nejdůležitější ustanovení, jak nově upraven časový postup v jednotlivých dietních třídách pro učitelstvo škol obecných a občanských, jaký jest místní přídavek a pak drahotní přídavek, uvedeny jsou tuto pro nedostatek místa aspoň tyto přehledné tabulky:

Platy tříd hodnostníků:

Postup v hodn. třídě:		Stupeň 1.	2.	3.	4.	
na obec.	na obč. škole					
XI. 5 let	2 leta	2808	3108	3408	3708	} Zvýšení vždy po 2 letech
X. 5 >	4 >	3708	4008	4308	4608	
IX. 6	6	4608	4908	5208	5508	
VIII. 8. >	7 >	5808	6300	6804	7308	} Zvýšení vždy po 3 letech
VII. ostatní	8 >	7308	8004	8700	9408	
VI.	ostatní	9408	10.308	11.208	12.108	

Místní přídavky (aktivní)

rozvrženy jsou ve 4 skupiny:

- a) Praha 50% z platu dietní třídy nejvýše 4008 K.
- b) I. třída 90% z místn. přídavku pražského (dříve I. a II. třída akt. přídaveků.)
- c) II. třída 80% „ „ „ (dříve III. třída „ „)
- d) III. třída 70% „ „ „ (dříve IV. třída „ „)

Drakotní přídatky jsou říjnovým zákonem 1919 o 300 K sníženy následovně:

Dietní tř.:	1	2	3	4	5	6	7	8 osob
XI.	900	1500	1908	2304	2700	3308	3504	3900
X.	1296	1896	2304	2700	3096	3504	3900	4296
IX.	1632	2220	2628	3024	3420	3828	4224	4620
VIII.	1896	2796	3204	3600	3996	4404	4800	5196
VII.	1920	3348	3852	4356	4848	5352	5856	6348
VI.	1560	3096	3600	4104	4596	5100	5604	6096

Obtížitelní nákupní přídatky jsou stejné, jak byly. Ku doplnění uvedeno:

	1 osoba	2 os.	3—4 os.	5—6 os.	7 a víc os.
dietní třída VI.	380	590	700	810	920

A. Tichý, jednatel.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách konal dne 3. prosince svoji poslední **výborovou** schůzi v tomto rušném roce za četné účasti členů i hostů ve znamení příprav k valné hromadě 5. ledna 1920. Aby i venkovští členové četněji než jindy mohli se valné hromady účastnit, volena doba vánočních prázdnin místo 6. ledna. Po zahájení porady předsedou přednesl svoji zprávu jednatel hlavně o naší platové situaci, hlavně zafixování starých katechetů do hodnotných tříd se týkající a pak o vydání v »Čechu« k vůli obšírnějším tabulkám nedokončeného článku, psaného na obranu správného výkladu paritního zákona. Uveřejnění téhož ve zdraženém »Věstníku« k 1. prosinci (na 16 stran se 2 tabulkami rozšířeného) schváleno. Pro nečleny, interessující se o paritní zákon, pokud učitelů náboženství se stálým platem neb za procentuelní odměnu se týká, stanovena cena 5 K. Objednatí lze ve »Vlasti« v Praze II., Žitná ulice. Kol. pokladníkovi dána plná moc, aby nedoplatky od liknavých členů tentokrát značné (na 1000 K) vymáhal právní cestou, když všechny jiné upomínky zůstaly bezvýslednými. Kolegové mnozí zapomínají, že dnes za 15 korun ročně mají zaplacen: Vychovatele, Věstník i členský příspěvek, který pro Spolek činí ročně něco přes 2 K a s těmi Spolek dnes ničeho nesvede. Proto nikdo rozvážný proti příplatkům ničeho ani namítat nemůže. — Na to jednáno o příspěvu Jednoty čl. duchovenstva ve příčině resignace kol. Konopíka a návrhu téže o 4. stránkové příloze pro katechety při Jednotě. Usneseno požádat

kol. Konopíka, aby zastoupení Spolku ve výboru Jednoty si ponechal a pokud »Vychovatel« ve »Vlasti« bude vycházet, setrval i nadále ve vydávání samostatného našeho orgánu »Věstníku« při něm.

Zprávy ze schůzí katechetů moravských. (Jednoty brněnské a olomoucké.) Skupina katechetská konala 2. schůzi dne 20. listopadu v Brně. Byla schválena memoranda o našich požadavcích při prováděcích nařízeních k novému paritnímu zákonu, vypracovaná obětavě koll. Vitulou a zasláná na příslušná místa. Schváleny také učiněné dosud kroky v této věci, jež je snad na dobré cestě. — Koll. Dr. Pulkráb z Husovic promluvil o Kubičkově návrhu nové náboženské učebnice. Nesouhlasí s jejím názvem »Svaté učení«, jakož i s nápisy jednotlivých částek. Není radno slovo »svatý« profanovat častým užíváním. Po delší debatě usneseno většinou navrhnouti P. Kubičkovu tyto názvy; Pro knížku: »Učebnice katol. náboženství«; I. část: »Pravdy naší víry«, II. část: »Příkázání Boží a církevní«, III. část: »Církevní rok«. Uznáno také za nutno, aby v Učebnici byl zvláštní článek o svědomí, nejlépe asi před příkázání Božími. — Na výzvu »Pedagogické akademie« v Olomouci jednáno pak o budoucím katechetickém kursu na Velehradě. Uznány četné výhody Velehradu, ale poněvadž jen malé části katechetů je možno se účastnit, bylo by žádoucí, aby kurs byl pořádán také v Brně. Pro kurs sám je především nutno, aby byl omezen počet přednášek a bylo ponecháno co nejvíce času na debaty, Zvláště at nejsou

vsunovány přednášky mimo program. Spíše je radno ponechat volný čas i pro náměty z řad katechetů a debat y onich. Jako hlavní tema navrhuje skupina, aby kurs na základě referátů katech. komisi rozhodl, kterých učebnic budeme užívat i a jak třeba die nich rozdělit i látku na jednotlivé stupně. Důležitá byla by také otázka, jak může katecheta využití různých dobrých věcí z nových směrů světského vyučování, na př. jak přispůsobiti náb. vyučování novým metodám t. zv. »činné školy«. Při sestavování programu radno ponechat místo v předpokladu, že do prázdnin následkem nových stále se vyvíjejících poměrů vyskytnou se nové důležité problémy školské a náboženské. Vsunutí pak tema, jež se ukáže zvláště akutním. Usneseno také doporučiti »Pedagogické akademii«, aby kurs byl oznámen v novinách ještě před prázdninami a dobře i publicisticky připraven; postarat i se, aby praktická jeho usnesení nezástala na papíře, ale byla hned uložena někomu k provedení; a konečně aby podrobná zpráva o kursu s přednáškami i diskussemi byla vydána tiskem ve formě knižní. — Em. Masák, jednatel.

Z Jednoty kněží moravských. Výbor konal 7. schůzi dne 24. listopadu 1919 v Pterově za předsednictví dra Stojana. — Mimo jiné pojednáno také: o katechetských platech, jak die paritního zákona budou katechetům z povolání výhodně upraveny; dále o modlitbě na školách; a konečně o zakročení Jednoty u arcib. konsistofe, aby jí jmenovalo ministerstvo ony katechety, kteří nepřiznivě při vyučování kritisovali učitele bezkontesijní — posud nebyl žádný jmenován. Místopředseda Dr. Hejčl podal zprávu o dvou různých směrech, jak nazírá se na úpravu bohoslužebných textů v řeči národní. Jeden směr chce, aby starozákonný charakter textů, žalmů pod. byl nikoliv doslovně, nýbrž jen die smyslu tlumočen a die novozákonného smyslu upraven (Bouška), kdežto druhý směr žádá, aby původní text a smysl byl sice zachován, ale ovšem die nynějšího stavu literárního upraven (Orel).

Si duo faciunt idem. . . »Učitel skému Věstníku«, který pranýřuje každého učitele, chodícího do kostela (čti katolika), doporučujeme, aby uvažoval o lokálce, kterou on nehdy přinesl »Lidové Noviny«: Denní pořádek 13. října zemské školní rady objevil tu zajímavou věc, že naše úřady nemohou

si doposud zvyknouti na nové poměry a na nového ducha, které nám přinesla nová doba. Závadnou byla totiž shledána čistě soukromá návštěva protestanských bohoslužeb jistou učitel skou osobou a okresní školní rada dokonce navrhovala, aby tato osoba byla před sedou okresní školní rady pro tento »delikt« napomenuta. Naše úřady musí konečně vědět, že nežijeme již ve středověku a že svoboda svědomí a svoboda občanská musí býti každému občanu, tedy i učiteli zachována a samými úřady respektována. Proto také nemohla zemská školní rada dotčný návrh schváliti. Ale také svobodné rozhodování úřadů chtěly by omezovati naše školní úřady nejvyšší, když ne přímou direktivou, tedy pokyny, které mají působiti na svobodné rozhodování jednotlivců. Tento způsob předkládání úředních listin se zabarvením politickým je v řádné administrativě státní nemožným.

Podpůrnému fondu: J. Malý Sušice 7 K.

Právnímu fondu darovali: dpp. 11 K V. Davidek; 8 K: V. Cihlář, P. Jiříček, J. Přítel, A. Šmakal; 7 K: V. Zelinka; 6 K: J. Sokol, O. Studnička, A. Suchorádský, F. Valáš; 5 K: F. Gotwald, J. Špáta; 4 K: K. Hubert, J. Šíma; 3 K: B. Beneš, J. Beznek. J. Novotný, J. Poříčský. St. Pospíšil; 2 K: B. Bradáč, A. Rubík, E. Satinský, V. Slný; 1 K. F. Boštík, F. Dvořák (Chrudim), J. Musesl, F. Panský.

Dlužníci. Ve výborové schůzi usneseno uvést i jména dlužníků a obnos dlužící za r. 1919.

J. Bayerle 4 K, J. Bejček 4 K, A. Beran 2 K, M. Biederman 2 K, K. Bláha 6 K, F. Bukovský 19 K, V. Burda 9 K, F. Čepelák 4 K, O. Černický 1 K, J. Černý 2 K, V. Červinka 9 K, Al. Červín 19 K, Č. Dívěš 4 K, A. Dolák 4 K, P. Doležal 19 K, F. Dostál 2 K, K. Drda 29 K, Fr. Dvořák (Řečice) 2 K, F. Dubovský 22 K, K. Dušek 4 K, J. Dycka 19 K, V. Dyrnyk 2 K, V. Eisman 5 K, J. Farka 25 K, J. Forman 2 K, F. Halbich 2 K, V. Hanuš 5 K, J. Havel 2 K, Fr. Havelka (Nusle) 4 K, V. Havran 5 K, M. Herynk 4 K, F. Hladík 29 K, J. Hladký 19 K, F. Hodura 2 K, J. Hoke 2 K, J. Hradec 4 K, J. Hudek 5 K, F. Hůrský 2 K, J. Chaloupka 4 K, V. Chalupský 4 K. (Pokračování.)

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchovské č. 992.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v Čechách za správní XXIII. r. 1919.

— Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v Čechách konané dne 5. ledna 1920 v Praze-II., Spálené ulici čp. 15.

Podává Antonín Tichý, katecheta občanských škol v Podolí u Prahy, t. č. jednatel.

Předseda vldp. Emanuel Maule zahajuje valnou hromadu vřelým přivítáním blízkých i vzdálenějších členů ze všech diecézí českých, projevuje radost z četné jich účasti a vítá zvláště přítomného vldp. professora Emanuela Žáka, jakožto zástupce nejd. arc. Ordinariátu. Týž vyžádal si slovo a praví, že nechce mluvit jako zástupce ordinariátu, ale jako kolega ke kolegům. Zná dobře těžké naše postavení ve škole nyní a je toho přesvědčení, že nenastanou lepší poměry pro nábožensko mravní výchovu naší mládeže, dokud nedojde ke zřízení státem vydržovaných škol konfesijních a bezkonfesijních v každém městě i v každé naší vesnici dle svobodného rozhodnutí rodičů dítek školou povinných. Nechť popřána jest i v naší republice školám obojího směru ve výchově mládeže volná soutěž! I u nás — pevně očekává — ukáže se, co v jiných státech se objevilo, že školy konfesní budou hledanějšími a výše ceněnými pro jejich úspěchy jak ve všeobecném vzdělání mládeže tak i ve vypěstování pevných charakterů. Z té příčiny doporučuji, aby kolegové za tímto cílem pracovali v tisku, veřejném životě. Chválí obzvláště v tom směru pracujícího kol. Arnošta Olivu a vybízí ostatní k následování. Přimlouvá se dále za *zakládání rad katolických rodičů* v každé obci, které by o uskutečnění konfessních škol se zasazovaly, katechetu v mravně náboženské výchově mládeže podporovaly a eventuelně proti nezákonným počínům se strany učitele, často hrubě náboženské city dítek urážejícím, zakročovaly.

S názory vldp. professora projeven naprostý souhlas a předseda jménem Spolku a všech přítomných vzdává mu za jeho přátelská a poučná slova srdečný dík. Na to přikročeno ku dalšímu projednání programu valné hromady, jak následuje.

Protokol minulé valné hromady — všem známý — k návrhu kol. Peška se nečte a bez poznámek všemi přítomnými schvaluje. Potom přednáší kol. Tichý **zprávu jednateLSkou.**

Praví :

Důstojní pánové! Bratří!

Pročítaje poslední jednateLSkou zprávu svého předchůdce, shledal jsem tam na jejím konci následující výzvu k vám: »Zvolte si do výboru lidi nové, kteří dovedou nejen kritisovati, ale i pracovati a do všech schůzí choditi .« Zvolte si lidi nejlepší a nedejte dopustiti, aby ve Spolku rozhodovali lidé, kteří to se Spolkem dobře nesmýšlí, kteří dovedou ze Spolku dvakráte až třikráte vystupovati a zase do něho vstupovati a tam jen kritisovati.« Pokud jste dle této chvalitebné výzvy zvolili si šťastně celý nový výbor, ponechávám ku posouzení právě dnešní vaši valné hromadě.

Proč slovy tolik důtklivými vybízel k opatrnosti při volbě nového výboru, odůvodnil v téže zprávě následovně: »Kolegové, doba v níž žijeme, je hrozná a zlá pro náš katechetský stav. My máme býti první obětí kulturního boje. Než nebojte se! Ať už to dopadne s vyučováním ve škole jakkoliv, buďte ujištěni, že Spolek se postará o to, aby všichni katecheté, pokud se týče jejich budoucnosti, nebyli zkráceni ve svých právních a hmotných požadavcích.« Těmito slovy charakterisoval můj předchůdce před rokem dobu přítomnou a veškerou naději skládal v naši stavovskou organizaci Spolek katechetů v Čechách.

A opravdu dnes po roce vidíme, že Spolek náš od svého založení neprožil ani jednoho takového kritického roku, jako byl právě rok minulý — hrozný a zlý — a že Spolek náš byl nám opět oním záchranným paladiem a jediným našim zastáncem v době nejhorší

Když 28. října 1918 nastal politický převrat a s ním nadešla dlouho čekaná svoboda utlačovaných národů Rakousko-uherských, ztroskotat nejen dávno již zpuchřelý trůn dynastie Habsburské, ale s ním zachvěly se i mnohé stolice biskupské, arcibiskupské, a s nich smetení byli, kdož ne tak z milosti Boží, ale spíše intrikami bezbožeckých vlád prošli vůli národů i duchovenstva na ně se dostali.

To stalo se i v naší arcidiecesi, která od doby převratu až do října 1919 zůstává bez pastýře, vůdce. Zatímni správce, staříčkový biskup Králové-hradecký svoji vážnou vleklou chorobou je zdržován ve své dobré snaze řídit osudy církve české. Ostatní biskupové a kruhy konsistorní jeví se zakřiknutými bezradnými; povstává chaos v duchovenstvu i mezi věřícími, očekávajícími v nejistotě dle neklamných známek věcí nejhorších od nepřátel víry Kristovy a každého náboženství vůbec. V revolučním Národním výboru mají převahu živly nejradikálnější a Volná myšlenka, pokrokáři a s nimi ve spojení učitelské i socialistické organizace a čeští evangelíci mají za to, že nadešla chvíle vyhubit v národě našem ten nenáviděný římský katolicismus, jenž bohužel přespříliš věnoval sluchu i péče té odvěké nepřítelkyni všech neněmeckých národů — Vidni a pomijel často *náležitě* si povšimnout oprávněných stesků a přání i jiných národů v monarchii potlačovaných. — Naproti tomu organizuje se české duchovenstvo ve svou Jednotu, by víru po otcích zděděnou národu zachovalo a některé formálnosti v ní, jež během doby ukázaly se v životě církevním přežitými, ba překážkou, odstranilo, nový pořádek zavedlo a tak starou víru otců národu našemu znovu milou učinilo — svým programem reformním. Nastává obava, aby hnutí toto nevedlo k rozkolu, vzniká vzájemné podezřívání, kaceřování, zrůdcování.

Za takovýchto neutěšených poměrů v ohledu církevním i politickém přikročili jste na své valné hromadě 6. ledna 1919 k volbě celého nového výboru, by se obezřele, vši silou a energií všudy na stráži byl a bojoval jak v zájmu svaté věci, již život svůj jsme zasvětili, tak i v zájmu našeho stavu a jeho právního i hmotného postavení. Volba stala se akklamací.

Hned při 1. ustavující schůzi nově zvoleného výboru provedena byla volba funkcionářů. *Předsedou* zvolen nepřítomný kol. Jan Konopík, *místopředsedou* Václav Hála, *jednatel* Antonín Tichý, *pokladníkem* Arnošt Oliva, *členy výboru*: Antonín Benda, Emanuel Maule, Jan Hakl, (za Budějovickou diecesi), František Dostál (za Hradeckou diecesi), Emanuel Peroutka (za Litoměřickou diecesi), Václav Dyrynk (za skupinu Kladenskou) František Klus (za skupinu Plzeňskou) a Václav Bečvář jako *správce knihovny*; *náhradníky* zvoleni: Frant. Košák, Václav Hrudka František Suchomel, Jaroslav Vlasák; *revisory účtů*: František Čurda, Václav Janota; *revisory knihovny*: Karel Bica, František Pilný; *redaktorem* »Věstníku« Jaroslav Slaviček.

Poněvadž ale kol. Konopík funkce předsednické nepřijal ze zdravotních důvodů, svolána ihned na 15. ledna II. mimořádná schůze výboru, na níž předsedou zvolen kol. Maule, jehož zvolení dle stanov opětne oznámeno nejd. arc. konsistoři a ta volbu jeho zvláštním přípisem vzala na vědomí.

Dále stalo se na téže mimořádné schůzi, usnesení, by každou 1. středu v měsíci konala se schůze výborová a každou 3. středu v měsíci schůze členská. Jednateli uloženo pro Spolkové i výborové schůze získat nové místnosti ve Spálené ulici u »Zlatého klasu« a i přestěnování knihovny se správcem knihovny obstarat. To se s laskavostí a vřelou přízní našich přátel k radosti členstva podařilo. Již tím členům mnoho výhod ročně bylo uspořádáno. Dále přijato, že zvaní členů do schůzí korespondenčními listky odpadne. Oznámení schůzí učiní se v »Čechu« a později ku přání vyslovenému některými kolegy schůze byly oznamovány i ve »Venkově«, »Nár. Listech« ano i v »Nár. Politice« Redakce těchto deníků vycházely Spolku ochotně vstříc, za což jim tímto budiž veřejný dík vzdán obzvláště redakci »Čecha« za uveřejňování i delších zpráv Spolkových. Redakce »Lidu« spolkových našich zpráv přijmout nechtěla, aby prý jeho lidový ráz nevzal újmu uveřejňováním častým zpráv katechetských. Z té příčiny jsme redakci »Lidu« již neobtěžovali.

Stanovený program schůzí přesně po celý rok — až na dobu prázdnin — se dodržoval, a nad to konány byly ještě mnohé schůze mimořádné. S potěšením možno tuto konstatovat, že tohoto roku Spolek nemusil si stěžovat na netečnost členů a jich neúčast na schůzích ať výborových ať členských, naopak členové výboru svědomitě porad svých se súčastňovali, a členské schůze za časté podobaly se valným hromadám, jak svojí účastí, tak i rokováním. Ke sporům osobním nikdy nedošlo a proto nebylo třeba ani žádných smířovaček a rozhodčích soudů. Kéž duch takové vzájemné šetrnosti, shovívavosti a bratrské snášlivosti i na dále v našem spolkovém životě jest a trvale se zahostí.

Řádných výborových schůzí od valné hromady bylo 10, mimořádné 2, řádných členských schůzí od valné hromady bylo 10, mimořádné 2 (protestní a s kol Moravskými 30. VI. 1919 v době sjezdu katol. duchovenstva.)

Nad to svolány byly ještě 2 schůze pracovní. O menších schůzkách a pracovních dnech jednotlivých funkcionářů se tuto obšírně nezmiňuji. Vedlo by

příliš daleko vše to vypočítávat. Jistě jich bylo mnohem více než všech předchozích. Bylo toho též třeba, takže v pravém slova smyslu můžeme prohlásit, že výbor Spolku byl v permanentní službě. Zakládat — jak bylo jednou provedeno přání — zvláštní — vzhledem k ošklivým poměrům — permanentní komisi bylo zbytečností, neboť členové výboru dávno službu její konali a více konat jim bylo nemožností.

Nuže jakým směrem nesla se veškerá práce a námaha Spolku v tomto roce? 1. *V zájmu předmětu*, jemuž jsme život svůj obětovali a jemuž na svých školách každý mládež vyučujeme, abychom ho

a) proti přemnohým útokům bránili.

Od převratu radikální živly v Národním shromáždění, oboje socialistické, volnomyšlenkářské ano i učitelské organizace ba dokonce i samo ministerstvo školství a národní osvěty neopomenuly ničeho, aby náboženství ve škole omezovaly, ba znemožnily.

Známy jsou Vám v té příčině výnosy a nařízení ministra Habrmana, inspirované hlavně jeho sekčním šefem PhDr. Drtinou. Ač zákony školské a nařízení dřívější zůstaly v platnosti, přec škrtnutím péra odstraněn dozor učitelský při náboženských cvičeních a zdobrovolným náboženských cvičení pro žáky s výslovným prohlášením, že neúčast na nich nesmí mít vlivu na třídění, neobyčejně poklesla účast žactva na službách Božích, na přijímání svátostí. Modlitba před a po vyučování odstraněna, ba i sám symbol víry křesťanské — kříž — ponechán libovůli správce školy neb učitelské konference, chce-li jej dále ve škole trpět či nikoli. V poslední době i znemožňovány školní služby Boží zabíráním školních kaplí k účelům osvětovým pro biografy, přednášky, panáčková divadla, ano i za skladiště (!) Tím vším utrpěla vážnost předmětu vyučovacího náboženství v očích mládeže tak, že rázem z předmětu dosud povinného stali se předmět nepovinný obzvláště tam, kde i politické organizace neb učitelé někteří zahájili agitaci mezi rodiči, aby dítek svých na náboženství neposílali. Než toto vše volnomyšlenkářům, kteří nejhorlivější podpory našli ve straně národně-socialistické, a pak hlavně učitelským organizacím, bylo málo. Jejich jedinou snahou bylo úplné odstranění náboženství ze škol vůbec a nahrazení jeho laickou morálkou. Odtud domáhají se tyto kruhy svými návrhy v Národ. shromáždění odstranění náboženství ze škol obecných a občanských a nad to svými resolucemi a intervencemi u ministerstva školství a nář. osvěty snaží se vynutit rozhodnutí v té příčině ještě do začátku nového školního roku.

Spolek katechetů nejen protestuje proti těmto snahám i ve veřejnosti, ale snaží se navázat styky i s jinými korporacemi a účastňuje se porad na obranu náboženství ve školách, vysílá deputace ku konsistoři, aby je o všem informovala, ke klubu poslanců strany lidové, s křesť. demokratickým klubem uspořádá veřejnou protestní schůzi křesť. lidu Pražského na Žofině za účasti 2000 lidí, kde vedle poslance Myslivce, P. Jurigy i náš zástupce kol. Arnošt Oliva s velkým úspěchem o školské otázce promluvil. Nad to, poněvadž radikální živly usilovali o uzákonění rozluky církve od státu, vypracoval Spolek známé své *Memorandum* přísně důvěrné již v měsíci březnu, v němž ustanoveny směrnicí, jaké stanovisko by kruhy našemu křesť. názoru světovému příznivé, při eventuelním jednání o rozluce církve od státu měly zaujmout v otázce náboženského vyučování na školách.

S povděkem nutno tu poznamenat, že směrnice naše uznány správnými a také nyní jak zástupci jednotlivých ordinariátů, tak zástupcem Jednoty českosl. duchovenstva tak i naši katolickou žurnalistikou jsou přijaty a zastávány.

Memorandum to dáno všem klubům čsl. duchovenstva, klubu poslanců strany lidové, výkonnému výboru téže strany, všem kněžím poslancům i jiných stran i slovenským. Totéž stanovisko i zastáváno na schůzi kněžstva strany národně demokratické.

Tam ovšem Dr. Farský zaujímá stanovisko velmi liberální a abych tak řekl, minimální, s nímž jenom v případě největší nouze bylo by se nám smířiti. Než přece dle pravdy uznati musíme tuto, že přece podařilo se mu po úporném boji aspoň toto minimální stanovisko uhájiti na sjezdu téže strany ve dnech 22.—25. března 1919 a do programu strany prosaditi.

Vedle toho snažili jsme se zachránit skrze svého zástupce v zemské škol. radě *prázdniny aspoň v době velikonoční* pro přijímání sv. svátostí. Tam zdálo se, že kroky naše nebudou marnými, ale prakse nová nás poučila — dle slov vsdp. kanovníka Poňlahy — že mezi tím, co v Zemské školní radě věc leží, ministerstvo vydá nařízení proti. A tak se stalo i v této záležitosti, a ani to málo nebylo povoleno. Proto dána členům direktiva: nijak o prázdnou ani správy škol, ani místní školní rady nežádat a zařídit sv. zpovědi v době školních prázdnin před svátky, neb před nedělemi. Akce Spolku ve příčině sebrání *historického materiálu* o různých přehmatech a nepřistojnostech na školách za doby převratu se sběhnuvších, selhala. Nebylo porozumění ani u členů, ani v Jednotě, ač stížností bylo slyšeti dost.

b) I o zdokonalení výuky předmětu samého jsme pečovali:

1. účasti svoji v době prázdnin na *katechetickém kursu* na Velehradě, ač oficiální pozvání Spolku nedošlo; zastupoval náš Spolek tam vedle jiných kol. Slaviček.

2. zřízením *komise katechismové*, v níž hlavně pracují osvědčení kolegové Konopík, Suchomel, Beran a pokračují ve vydávání *náboženských čítanek*.

3. Vedle toho občas kritické a informační *články* uvěřejňují kolegové, Oliva, Košák, redaktor Slaviček ve Spolkovém našem orgánu.

4. zavedením *Spolkového katechismu*, jenž těší se veliké oblibě hlavně svým praktickým uspořádáním a zjednodušením nábož. pouček.

5. *navázáním styků i s Moravou*, kde je silný směr pro přepracování učebnic náboženských. Za tou příčinou pozván i sem do Prahy kolega Kubiček z Loštic, který touží po jednotě v učebnicích i co do učebné látky i co do slovního znění. S tímto stanoviskem nesouhlasili však nejen členové výboru, ale ani p. kanovník Podlaha. Jednotná osnova mohla by se zavést, ale vše ostatní má býti ponecháno soutěži a vývoji, což jako správnější názor u nás zvítězilo, ne však v Hradci neb na Moravě.

V poslední době pak žádán Spolek od předsedkyně *laické katechese* Lobkowiczové z Roztok, by laičtí katechisté mohli bráti účast na našich poradách a schůzích, by jaksi v katechisování se mohli zdokonalovati. Spolek odpověděl, že nepovažuje se za oprávněna zařizovat kursy pro výcvik laických katechistů a že nutno obrátit se předem na nejđ. ordinariáty; pak by členové Spolku mohli značně svou hřívnou *laické katechesi* býti nápomocnými.

Nemenší námahu však spolek měl v roce letošním s hájením

2. *právního a hmotného postavení* svých členů i nečlenů z naší práce jen tyjících a nejvýš jen kritisujících.

a) Na prvním místě podali jsme k Nár. shromáždění *petici*, ve příčině nesprávného vyměřování katechetům *drahotního přídatku za r. 1918*; při něm totiž nebyl vzat zřetel u nás na ono vyrovnání 4 letí, a tím mnozí z katechetů byli zařazení do stupnice nižší! Když upozornění jsme byli hlavně slov. p. Dr. Metelkou, presidentem zem. šk. rady, že cestou petiční věc se zdržuje aspoň nyní dle pracovního řádu Nár. shromážděním přijatého podali jsme též požadavek Národ. shromáždění ve formě návrhu, který nám podepsali a podali Dr. Mazanec a spol. K vypracování návrhu bylo nutno, aby se věc nezdržela — znát finanční efekt a proto musili jsme si opatřit cenný materiál o všech katechetech i z Moravy. Návrh ten však obratností p. Smrtky, referenta školského výboru byl odstrčen a prvý přijetím paritního zákona vyřízen. Ano je vyřízen, ale budeme musiti v důsledcích osnovy paritního zákona u Zemské školní rady dále o správné vyměření drahotního přídatku za rok 1918 se zasažovat, o doufám zase se zdarem, neboť od 1. ledna 1918 v platnost u nás vešla osnova. Nač bychom odpouštěli něco, co nám dle zákona patří. Hlašte se každý pokud jsme byli zkráceni.

b) Na druhém místě po příkladu učitelů pracovali jsme k tomu, aby kolegové *přeslouživši* vstupovali *do pense*. Činili jsme tak ovšem způsobem šetrnějším, čekajíce, že učitelské organizace prosadí u školských úřadů v té příčině jakési zásadní rozhodnutí.

c) Dále nezapomněli jsme se domáhati svého *zastoupení v poradně učitelské* při ministerstvu školství a národní osvěty. Příčiněním hlavně odborového rady dp. Bohumila Brodského-Zahradníka dostalo se nám nejen ústního příslibení, ale i samým p. ministrem Habřmanem vlastnoručně psané připovědi, že v nejbližší schůzi žádost naší učitelské poradně předloží a o příznivé její vzřízení se přičiní. Leč dodnes se tak nestalo. Toliko kdesi v učitelském orgánu prý kol. Koropík četl, že od případu k případu budeme k poradám přibrání, bude-li se o naše záležitosti jednat. Spolek však do učitelské poradny přibrán nebyl, ač v nejednom případě o zájmech našich a i náboženství se tam jednalo. Nemohou nás tam patrně potřebovat nemajíce dobrých úmyslů, jak mimo jiné dosvědčuje i sdělování a připravování

d) *zákona paritního*, jakož i prováděcích nařízení k němu.

Zákon sám, jakož i prováděcí nařízení jsou vám více méně z článků z »Čechu« a ve »Věstníku« uveřejněných známy; méně známa — aspoň kolegům přespolním — bude ona úžasná práce a námaha některých členů výboru s hájením našich katechetských zájmů spojená. Zákon připraven byl Ústřední radou učitelskou s p. Smrtkou v čele. Ten stal se i referentem jeho ve školském výboru, později »*Kulturní výbor*« zvaném. Jeho původní znění dostalo se nám do ruky prostřednictvím p. Dra Stojana. Původní návrh tohoto zákona nečinil rozdílu mezi katechety starými a novými žádného.

V § 17. pro zvláštní učitele náboženství se stálým platem zaváděl oproti učitelům literním tu zvláštnost, že se jim do postupu měl připočísti jeden rok; služební doba stanovena jako pro ostatní učitelstvo 35letá. To bylo ovšem pro nás zdrcujícím překvapením. Jaké tu zaujmouti stanovisko? Kolega Hála a já

trvali jsme na tom, aby jako dosud osnova započítává do postupu známé vyrovnávací 4letí, totéž zákonem paritním bylo přijato a v tom smyslu i návrh zákona Spolkem vypracován a náležitě odůvodněn.

Kolegové z Moravy zdůrazňovali opět své vysokoškolské studium a žádali zařazení do skupiny A pro vysokoškoláky. Toto stanovisko narazilo však ve školském subkomitétu na silný odpor.

Zatím vyzkoumali jsme, že by uhájit se daly *aspoň pro staré katechety* zvláštnosti, jež si oproti učitelstvu literárnímu v různých zemích vydobyli, budoucím však že odpadnou. Co tu dělati? Situace naše byla dána; brát, co se dá, poněvadž jediný poslanec strany lidové stál tu proti všem ostatním.

Nuže pracovali jsme, aby se do zákona dostalo tolik, co by zabezpečovalo aspoň nám katechetům starým již staré vymoženosti dle zákonů zemských. Ani jediného člena kulturního výboru jsme nevynechali a ne jednou, ale vícekrát s každým vyjednávali. Toto naše stanovisko, že my staří nechceme nic jiného, než co jsme už měli, dalo se dobře hájit, a též se po mnohých debatách a bojích podařilo Dru Stojanovi je do zákona dostat, ale tak, že jen zasvěcenci mohli to vyčísti.

Přišla starost o *prováděcí nařízení*. Ihned předložili jsme — po vypátrání, kdo je bude dělat — jak zemskému správnímu výboru, tak zemské školní radě i ministerstvu školství memorandum, ve kterém žádáno — aby nedocházelo ke zbytečným sporům — by prováděcí nařízení, nás katechetů se týkající, byla jasná ve všech směrech. Poradci výše uvedených úřadů se sešli, správnost našich požadavků uznali, ale učinili to tak stručnou formou, že zas jen dobře čtoucí mohl to rozpoznat. Pravdě se nechtělo — Bůh ví — ze strachu před kým, ven.

(Dokončení.)

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Slavný vjezd Pána Ježíše do Jerusalema.

V neděli před svým utrpením šel Pán Ježíš se svými učedníky do Jerusalema. Bylo to před židovskými svátky velikonočními. Když přišli k městečku Betfage u hory Olivetské, řekl dvěma učedníkům: »Jděte do městečka a tam naleznete přivázanou oslici a s ní oslátko. Odvažte je a přiveďte ke mně. A řekne-li vám kdo, co to děláte, odpovězte: Pán jich potřebuje.«

Učedníci šli a přivedli oslici a oslátko; na oslátko vložili roucha svá, a Pán Ježíš se posadil na ně. Po cestě všude ho lidé radostně vítali. Mnozí prostírali roucha svá na cestu, jiní sekali ratolesti se stromů a kladli je na cestu. Všichni pak volali: »Hosanna (sláva) synu Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech!«

V zástupu byli také někteří fariseové, kteří záviděli Pánu Ježíši slavné uvítání a proto řekli jemu: »Mistře, pokárej učedníky své!« Ale Pán Ježíš jim řekl: Budou-li tito mlčet, kamení bude volati. (Tím chtěl jim říci toto: »Kdyby mne lidé nyní neoslavovali, sama příroda by tak učinila.«)

Když pak se Ježíš přiblížil k Jerusalemu a spatřil město, zaplakal nad ním, neboť viděl v duchu svém zkázu jeho, protože jerusalemti neuvěřili v něj.

Pán Ježíš pak jel přímo ke chrámu. Se všech stran přicházeli k němu nemocní, slepi, kulhaví, a on všechny uzdravoval. Když to viděly dívky, volaly také radostně: »Hosanna synu Davidovu!«

Na slavný vjezd Pána Ježíše do Jerusalema si vzpomínáme *šestou* neděli postní, která se nazývá *květná*. Jmenuje se tak, protože toho dne světí se přede mší svatou kvetoucí ratolestí. (U nás *kočičky*.)

1. Kněz *světlí* ratolesti: modlitbou, žehnáním, kropením svěcenou vodou a okuřováním kadidlem.

Svěcené kočičky připomínají nám ratolesti palmové, které kladli židé Pánu Ježíši na cestu, když jel na oslátku do Jerusalema,

2. Se svěcenými ratolestmi (kočičkami) *koná se průvod kolem kostela*. Když se průvod vrátí ke dveřím chrámovým, nalezne je uzavřené. Kněz bere do rukou kříž a klepá jím na dveře, které se na to otevrou, a průvod vejde do kostela.

Zavřený kostel naznačuje hříchem nám uzavřené nebe.

Kněz klepe křížem na dveře kostela, a ty se otevrou, to znamená, že Pán Ježíš svou smrtí na kříži nám nebe otevřel.

3. Při mši svaté zpívají se *pašije* podle sepsání sv. Matouše. *Pašije* jsou část evangelia, ve které se vypravuje o utrpení a smrti Páně.

Pašije čtou se ještě tento týden při mši sv. v úterý — podle sepsání sv. Marka; ve středu — podle sepsání sv. Lukáše a na Velký pátek se zpívají pašije podle sepsání sv. Jana.

Proto týden počínající nedělí květnou se nazývá *pašijový týden*.

Svěcené kočičky dáváme za kříž, aby nám připomínaly oslavu Kristovu.

Slova: »Hosanna na výsostech! Požehnaný, jenž se běže ve jménu Páně! Hosanna na výsostech!« říká kněz při mši svaté při sanktus.

Proč nazývali Pána Ježíše synem Davidovým?

Jerusalemští neuvěřili v Krista, syna Božího a jeho učení. Říkáme o nich, že poznané pravdě křesťanské odpírali.

* *

Věříš v Krista a oslavuješ ho, jako činili dítky při jeho slavném vjezdu do Jerusalema? Či musel by Kristus i nad tobou plakat?

Jan Konopík, Fr. Suchomel, katecheté.

~~~~~

Z praxe a různé.

Nedoplaty: V. Janota (Vlašim) 19 K, B. Jiráček 14 K, F. Jirásko 5 K, V. Kašpar 19 K, K. Kalenský 19 K, A. Kolář 29 K, F. Kolba 26 K, J. Komeda 19 K, J. Kotlaba 10 K, J. Krátký 17 K, K. Kratochvíl 19 K, J. Krýza 17 K, F. Laštovička 19 K, F. Mudra 7 K, Ot. Rájek 9 K, St. Růžička 22 K, F. Roubíček 21, F. Stejskal 9 K, A. Šimšík 19 K, K. Šindelář 19 K, J. Šubrt 19 K, F. Třebický 19 K. (Pokrač.)

Nedoplatků *menších* zatím neuvádím. Kdo odbírá Vychovatele má zaplatiti za r. 1919 spolku 19 K, bez Vychovatele 7 K.

Kol: Halbich a Biederman zaslali nedoplatky při uzavěření listu, byli proto nedopatřením mezi dlužníky uvedeni.

Letošní členský příspěvek pro každého člena jest 36 K.

Ar. Oliva, t. č. pokladník.

Ze Spolku: P. T. Kollegové se upozorňují, aby neposílali rekursů, týkajících se započítávání čtyřletí, po případě zaslané rekursy aby odvolali, ježto záležitost vyřízena je příznivě.

~~~~~

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smichově č. 992.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v Čechách za správní XXIII. r. 1919.

— Z praxe a různě. —

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetů v Čechách konané dne 5. ledna 1920 v Praze-II., Spálené ulici čp. 15.

Podává Antonín Tichý, katecheta občanských škol v Podoli u Prahy, t. č. jednatel.

(Dokončení)

Nadešlo *uvedení ve skutek*, a ejhle, vyskytl se nový nesprávný výklad v oběžníku zemské školní rady ze dne 16. září 1919 k okresním školním radám: . ! Katechetům ponechá se vyrovnávací čtyřletí z osnovy a i vyplatí ve formě osobního přídavku, *nikoli však ve formě platu dietních tříd*. .

Nastává nová obtíž. Pracovní Spolkem na rozkladu k ministerstvu, zemské školní radě, arcibiskupovi, poslaneckému klubu, intervenováno 4krát u ministra školství a jeho šéfů, u zemské školní rady, sháněny podpisy od členů školského subkomitétu Dra Stojana, Budínského, Metelky, žádáno důrazně, aby náš spor předán byl ku posouzení právníkům. Ano, vyžadováno zakročení Dra Stojana u Zemské školní rady a ministra Habrmana, činěny přípravy k soudnímu sporu. Jednota čl. duchovenstva ústy p. předsedy vldp. děkana Krojhera přislíbila náš eventuelní spor financovat. Požádán Dr. Budínský pro případ sporu, aby nás zastával, což slíbeno. Obranný článek sepsán, v němž správnost našeho výkladu podepřena a katechetům vydán vzorek rekursu ve příčině nesprávného zařazení do hodnotních tříd. Venku i domácí kolegové — v důvěře v naše vedení — podávají rekursy a ty v celých houfech sbíhají se do Zemské školní rady. Konečně po bedlivém prozkoumání sporné záležitosti věc urovnána bez sporů soudních a okr. škotní rady budou Zemskou školní radou vyzvány dle znění zákona tabulky katechetské opravit a starým katechetům vyrovnávací čtyřletí připočíst. Z 50 okresů jsme pomohli práci Zemské šk. radě uspišit a z ostatních postupně jsme ochotni vykonat a o správné zařazení katechetů se postarat. — Tu musím poděkovat kolegům z Prahy a okolí, kteří nám v radostné práci té vypomohli.

Jaký je význam paritního zákona, dočetli jste se ve Věstníku, a já podotýkám, že na něm vše záleží. *Kdo bude správně zařazen k 1. listopadu 1918, ten automaticky zařazen bude i dle zákona Brodeckého z října 1919.* Paritní zákon, třebaže hmotně nám veliké zlepšení nepřinesl, přece pro další náš postup

a právní postavení naše tvoří mezník mezi žebrotou ustavičnou a pevným postavením všeho učitelstva a tudíž i nás katechetů.

3. A protože nemáme jen hmotné požadavky, ale jsme i katolickými kněžími a spolu dnes svéprávními občany v samostatné republice československé, ponechával Spolek členům svým úplné volnosti politického přesvědčení a snaží se udržovat dobrý styk i s Jednotou čl. duchovenstva v níž dostalo se mu řádného zastoupení. V Jednotě úspěšně naše zájmy zastupoval kolega Vlasák, zač mu bylo výborem poděkováno a po něm úkol našeho zástupce v Jednotě převzal kol. Kónopík, který stal se tam předsedou školského odboru a členem ankety rozlukové. Bohužel funkci svoji ze zdravotních ohledů složil ke škodě Spolku. Zatím jako přisedící kooptován do výboru Jednoty s hlasem poradním námi delegovaný kol. Hála z Vinohrad.

Tolik *v zájmu celku* snažil se vykonati výbor Spolku. Než nezapomínal ani na

4. jednotlivce.

Jak předsedou, tak hlavně jednatelem vyřízeno bylo členům *na sta* dotazů, pro ně i u úřadů se intervenovalo, různé pokyny jim v čas dány a porady. Ani na aprovisaci se nezapomělo. Několikrát vymožen levnější salám, maso — bohužel nedostalo se nám všeho, oč jsme žádali. Též i jednomu kolegovi z Hradecka poskytnuta podpora.

5. Jinak přičiňoval se Spolek *řady svoje rozmnožit*.

Členové čestní byli celkem 3 a doufám, dnešní valnou hromadou přibude čtvrtý k návrhu kolegy Hály, který výbor přijal jednohlasně v poslední své schůzi za svůj a bude Vám kol. navrhovatelem sdělen.

Zakládajících bylo celkem 12, z nichž 6 žijících, zemřel letos vldp. Jan Černhoouz, em. děkan v Hostivaři.

Činných členů bylo 313, z nichž zemřelo 6. Jsou to dpp. naši splubratři: Ger. Dvořák, Fr. Pilný, Eduard Červášek, Josef Baštýř, Emanuel Mareš a Jan Flum. Odešli z našich řad jak doufám k svému nebeskému Otci, o Někž tak rádi mládeži sobě svěřené vypravovali a s Nímž mládež seznamovali. Kéž i jim dobrotivý nebes Pán popřeje ještě blaženějšího spojení a patření tvář v tvář tam na nebesích. Čestnou zachovejme druhům svým památku a obětujme za ně každý mši sv., pokud jsme tak ještě nevykonali!

Mezi rokem *přistoupilo* nových členů 20. Jsou to: *Josef Ploček*, Král. Městec, *Otakar Vosáhlo*, Pardubice, *Fr. Jelinek*, Pardubice, *Frant. Valeš*, Koutřim, *Josef Hofman*, Král. Vinohrady, *Josef Bažant*, Holice v Čechách, *František Panský*, Týn nad Vltavou, *Jan Hakl*, Budějovice, *Jaroslav Kálal*, Černý Kostelec, *Fr. Hlavín*, Říčany, *Václav Gyrkowicz*, Král. Hradec, *Frant. Říha*, Doubravka, *Florian Fencí*, Vodňany, *Otokar Deyl*, Dobruška, *Theodor Krajíc*, Tábor, *Josef Limpouch*, Plzeň, *František Hošek*, Praha.

Naproti tomu *vystupují*: Stanislav Gabriel, kaplan z Kladna, Frant. Krupka, kaplan z Bubenče, Jaroslav Bušek z Benešova, Fr. Šeda z Pízně, ježto jdou od 1. ledna 1920 do pense, Emanuel Peroutka z Mnichova Hradiště, ježto jde na Slovensko, dále Josef Vonášek z Jindř. Hradce protože se mu nechce platit příspěvků a Josef Janout ze Smíchova, z důvodů, jež vzbudily jen veselost. Komické je, že co jiným před rokem jako jednatel vytýkal, toho sám se dopouští vůči Spolku. Vystoupilo tedy celkem 8 členů.

Stav nynější jest tedy následující: čestných členů je celkem	3
činných	319
zakládajících	5
dosud žijících	5
Úhrnem všeho členstva jest .	327

Pro rozšíření svoje navázal Spolek styky i s Moravou, ano dopisoval a zodpovídal dotazy i na Slovensko. Myšlenka spojení všech katechetů razí sobě cestu a zdá se, že dojde konečně ku svému uskutečnění.

6. Však nejen o svoje pečoval spolek; jako jiná léta ze skrovných příjmů svých hleděl podporovat různé humanní dobročinné spolky a ústavy byly to zejména Johaneum v Praze, Česká zemská komise, Odbor středoškolský při akad. lize. Podpůrný fond válečných sirotků, Spolek pro vystavění chrámu Páně na Král. Vinohradech a j.

Těž svými katechismy podpořil Útulek sv. Josefa, Serafínské dílo lásky, sirotčinec v Žacléři v Německém Brodě, Spolek sirotčí »Ludmily« z Moravské Ostravy.

7. To mohl Spolek tím spíše učinit, ježto letos byl i šťastným na své příjmy a to vydáním Spolkového katechismu, z něhož přijatá remunerace (5.400) značně zvýšila položku aktiv Spolkových; dále byl to posmrtný odkaz † kol. Mareše 100 K a dar 20 K od vsdp. preláta Buriana. Vedle toho členové přemnoží v uznání snah Spolku zaslali menší příspěvky na právní a podpůrný fond.

Nebyti remunerace za katechismus, byly a musely by být finance Spolku pasivní i kdyby nebylo žádných — jako letos mimořádných výdajů. Na tyto zaslali kolegové němečtí z Budějovic po 2 K tak zv. »Kopfsteuer« v uznání práce a výloh našeho Spolku. Ostatní taktéž přislíbili a i z Moravy rádi dozajista nám přispějí.

8. Zbývá mi ještě podotknout, že jako praví občané naší republiky snažili jsme se v řadách našich buditi k ní opravdovou lásku a zájem i o finance její. K hojnému upisování státní půjčky své členy jsme horlivě vybízeli, což neminulo se zdárným výsledkem.

9. Byli jsme loyálními — s důrazem praví se — nejen k republice ale i ku svému, nově zvolenému arcipastýři a šli jsme s předsedou Maulem jemu projeviti za náš Spolek svoje blahopřání, by Všemohoucí popřál mu hojně svých milostí a darů, by zdárně mohl působiti za těžkých dnes poměrů ku blahu našeho národa církve a sobě podřízeného nižšího duchovenstva. Spolu prosili jsme ho, aby nás v naší školské práci podporoval a bude-li třeba, i našich zájmů se zastal, což on laskavě přislíbil. Kdo v uvážení toho, co se dalo za příchodu jeho předchůdce Huyna, ještě by nám vytýkal (jak se stalo!) servilnost, neví, co káže nám slušnost, povinnost, ba i naše právo.

Drazí kolegové! Ještě mnohé bych Vám mohl sdělit, ale toto myslím stačí, abyste měli jasný obraz o naší činnosti. Čekají nás ještě tuhé boje, v nichž půjde o naše i naší svaté věci existenci. Ale jsme tu a Bůh je s námi a nedáme se! Zdař Bůh!

Zpráva jednatelská schválena a předseda vzdává jednateři jakož i všem členům výboru za souhlasu všech přítomných upřímný dík.

Na to podává *zprávu pokladní* kolega Oliva z Vysočan.

Účetní rozvaha v r. 1919.

Příjem za rok 1919	a) hotově přijato:	K 8.776.—	
	b) pošt. spoř. zasláno:	K 3.520.84	K 12.296.84
Vydání za rok 1919			K 5.022.83
			K 7.274.01
Zbytek: a) na knížky uloženo			K 6.915.—
b) v pošt. spoř. 31. XII. 1919			K 216.92
c) na hotovosti 31. XII. 1919			K 142.09
			K 7.274.01

Jmění spolku dne 31. prosince 1919.

1. Pokladní hotovost	K 142.09
2. V poštovní spořitelně	K 216.92
3. Ve vinohradské Městské spořitelně na vincul. knížku	K 1474.19
4. Ve „ „ „ na knížku »Právní fond«	K 464.29
5. V Československé záložně na knížku »Podpůrný fond«	K 541.16
6. V záložně »Důvěra« na knížku	K 6 049.09
7. Na dluzech mezi členy	K 1.297.20
	K 10.184.94

Jmění se zvětšilo o několik korun připočtením úroků za druhé půlletí 1919. »Právní fond« zvětšen o 223 K 72 h., »Podpůrný fond« o 94 K 46 h., *jmění spolkové o 6318 K 74 h.* Všem, kdož přispěli na »Právní« a »Podpůrný fond« vzdávám srdečný dík, *zvláště zesnulému kolegovi Em. Marešovi*, katechetovi u sv. Vojtěcha, který pamatoval ve své závěti obnosem 100 K na »Podpůrný fond«. Z tohoto fondu udělena *podpora* jednomu kolegovi 100 K. *Bolestně se mně i Vás dotýká položka poslední: na dluzech mezi členy.* Kdyby tito neplatící kolegové věděli jen o *stém dluhu práce spolkové v jejich vlastním zájmu konané*, pak by aspoň hleděli v tomto směru konati svou povinnost! Jsem přesvědčen, že tato položka nám *vážnosti nepřidá.* Jest na vás, kolegové, byste sami rozhodli, *co zde k nápravě nutno učiniti.* Prosím, byste mi po slyšení zprávy revisní, udělili absolutorium.

Arnošt Oliva,
t. č. pokladník.

K výzvě předsedově podává za revisory účtů zprávu kol. Čurda:

»Revidovali jsme s kol. Janotou pokladnu Spolkovou v sobotu 3. ledna 1920 od půl 9. do půl 1 hod. v bytě pokladníkově. Prohlédli jsme všechny položky příjmů i vydání, porovnali je s příslušnými doklady a našli vše v nejlepším pořádku. V knihách vše zapsáno čitelně, přehledně. Pokladník dal si úžasnou práci a zaslouží si naši vděčnosti a proto navrhuje mu s dobrým svědomím absolutorium.«

5. ledna 1920.

Fr. Čurda,
t. č. revisor účtů.

Na to všemi přítomnými s velikou pochvalou zpráva pokladní schválena a pokladníkovi předsedou za jeho práci pro Spolek, tolik času vyžadující dán vřelý dík. Následovala

Knižovní zpráva za rok 1919.

kol. Vác. Bečvářa ze Žižkova, jako knihovníka Spolkového.

Při revisi knih konané knihovníkem dne 26. prosince 1919 bylo zjištěno, že spolková knihovna má kromě odbíraných vídeňských »Christlich-pädagogische Blätter« a kromě Münsterské »Katechetische Monatschrift« a 44 sešitů bohovědného slovníku celkem 443 svazků, z nichž jest 205 nevázaných, 4 neúplné a 10 nevázaných brožur. Půjčených knih jest 45. Kromě toho 13 svazků schází již z dřívějších dob.

Knihy, odkazy z dědictví neb dary ve prospěch knihovny nedošly loňského roku žádné. Již roku 1918 objednaný nový codex iuris canonici a pro neurovanané tiskárenské poměry v Německu teprve 1. dubna loňského roku od knihupectví československé akciové tiskárny došly, byl správně dp. pokladníkem v ceně 40 K i za plátěnou vazbu zaplacen. K nutným účelům spolkovým byl koupen za 14 K 70 h Josefa Smrtky »Upravení služebních příjmů učitelstva škol obecných a občanských v československé republice zákonem ze dne 23. května 1919 spolu se zákonitými ustanoveními.«

Pan předseda zakoupil k nutným účelům spolku jeden exemplář »Uřední pragmatiky« za 1 K 50 h, 4 exempláře »Vládního věstníku« za 2 K 60 h a jednatel německý spis »Dienstpragmatik« za 8 K. K vůli informaci jednatelově odebrá se z usnesení Výboru časopis »Škola našeho Venkova« a »Měšťanská škola«. »Český učitel« dosud nedochází. Jiných knih zakoupeno nebylo.

Na základě rozhodnutí spolkového výboru byla dne 22. dubna loňského roku přestěhována knihovna z bývalé malé a tmavé spolkové místnosti do 1 poschodí domu československé akciové tiskárny ve Spálené ulici č. n. 15. Stěhovací výlohy 17 K zaplatil knihovník dvěma zřízencům československé akciové tiskárny penězi vydanými panem pokladníkem.

Konečně žádá knihovník členy Spolku za laskavé vrácení knih *delší dobu* již vypůjčených, které v případě další potřeby dotyční členové zase si mohou vypůjčiti.

onče svou zprávu knihovní za minulý správní rok prosí knihovník slavné valné hromady, aby po vyslyšení zprávy revisorů knihovny udělila mu absolutorium.

Václav Bečvář,

t. č. knihovník.

V Praze dne 5. ledna 1920.

Po vylechnutí revisní zprávy kol. Bícy a Pilného, za svědomitou práci knihovníkovu kol. Bečváři poděkováno předsedou a zpráva jeho schválena.

Přikročeno k volbě 4 členů výborů, 4 náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny dle stanov § 18.

K slovu hlásí se jednatel a sděluje, že dle losování vystupují z výboru kol. Hála, Benda, Bečvář a Peroutka. Spolu navrhuje, aby titíž neúnavní a osvědčení pracovníci znovu zvoleni byli až na kol. Peroutku, který odešel na Slovensko a na jehož místo doporučí za litoměřickou diecesi kol. Karla Kolečko ze Mšena, za náhradníky a revisory členy staré. Návrh jednomyslně schválen a volba provedena akklamací. (Při ustavující pak schůzi po valné hromadě hned konané rozvrženy funkce výborové, jako rok předešlý usneseno opět pořádat vždy 1. středu v měsíci schůzi výborovou a 3. středu v měsíci schůzi členskou.)

O členském příspěvku po debatě, již účastnili se kol. Oliva, Hála, Vlasák, Strnad, Tichý a j., k návrhu kol. Olivy rozhodnuto víc než $\frac{2}{3}$ většinou, aby pro každého člena závazně obnášel 36 K ročně, zač obdržel člen i Vychovatele s Věstníkem katechetským. U srovnání s jinými organizacemi a prací, kterou na prospěch členů Spolek vykonal a bude ještě muset konat, není jistě obět 3 K měsíčně pro naši stavovskou organizaci veliká, obzvláště když odečteme předplatné na Vychovatele a jiné četné výlohy Spolkové. Předjede se tím všelijakým příplatkům mezi rokem.

Jednatel hlásí, že ve lhůtě, stanovami předepsané, došly valné hromadě návrhy celkem 4:

1. návrh kol. Hály, již před tím výborem přijatý, by dnešní valná hromada jmenovala vysocedůstojného pána msgra. **Dra. Ant. Cyrilla Stojana svým čestným členem** pro jeho vzácnou přízeň, obětavost a vůbec veliké zásluhy, jichž si o náš stav získal jak v dobách dřívějších, kdy národ náš zastupoval ve Vídni, tak zvláště v době nejposlednější, kdy jako člen Národního shromáždění v Praze vícekrát našich práv a zájmů vřele se zastával.

Návrh s velikým potleskem a nadšeným voláním »Sláva« jednohlasně přijat a výbor splnomocněn vhodným způsobem oslavence našeho o tom zpravit.

2. Návrh kol. Vlasáka, by valná hromada rozhodla:

a) Kdo a kdy má volit delegáta Spolku katechetů v Čechách do výboru Jednoty duchovenstva čsl.

b) Kde jím býti má, zda jen člen výboru či členové mimo výbor Spolku a

c) Komu za svou činnost bude zodpovědným.

Schváleno jednohlasně, aby o tomto návrhu rozhodnutí učinil výbor.

3. Návrh kol. Vlasáka, by valná hromada v úvahu vzala nabídku Jednoty čsl. duchovenstva, před časem výboru Spolku zaslou, totiž: »V časopise »Jednoty« vyhradí se Spolku 4 stránky pro školské a stavovské záležitosti bezplatně.

Po přijetí návrhu kol. Olivy při stanovení členského příspěvku, kol. Vlasák bere návrh svůj zpět.

4. Návrh kol. Tichého, by valná hromada splnomocnila ho k jednání za účelem sloučení všech katechetských sdružení čsl. republiky v jeden celek se sídlem v Praze.

Návrh přijat a uloženo jednateři po přípravných pracích svolat mimořádnou valnou hromadu.

Pe přečtení přípisu vldp. Vetešníka pokladník splnomocněn vyplatit 200 K dar »Ústavu hluchoněmých v Praze«.

Tim program vyčerpán a zdařilá a v pravdě přátelská tato valná hromada zakončena srdečnými slovy předsedy, v nichž přítomným za důstojný průběh valné hromady děkoval a je k další práci a důvěře v Boha povzbudil.

V Praze, 5. ledna 1920.

Antonín Tichý,
katecheta v Podolí u Prahy,
t. ř. jednatel.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách konal ve středu 21. ledna čteně navštívenou členskou schůzi, na které přečteny došlé přípisy, v nichž členové projevovali svoje uznání Spolku k jeho letošní činnosti, kterou rozvinul na obranu jednak mravně-náboženské výchovy mládeže na školách národních a občanských a jednak na obhájení našich stavovských práv a služebních požitků. — Projednána též výzva kolegů moravských; všeobecně však uznáno, že v tuto dobu předvolební není naděje na úspěšné hájení jejich přání, za to doporučováno vřele, by jak v Praze, tak v Brně a Olomouci přikročilo se jednou už vážně ku sjednocení všech katechetů československých v jedné říšské organizaci, již by mohl býti Spolek pražský. Prospěšnost této akce pro celý stav za změněných politických poměrů leží na bíledni. Přihlášky eventuálně projevy, této věci se týkající, přijímá buď jednatel A. Tichý v Podolí u Prahy neb předseda E. Maule, Křál. Vinohrady, Čermákova 10. Dále nutno kolegy upozorniti, že za roční příspěvek 30 K každý člen obdrží »Vychovatele« s »Věstníkem«, jenž ve stavovských záležitostech bude členům nepostrádatelným rádcem a mnohé dotazování bude zbytečným. — Předneseny dále stížnosti na jednání některých duchovních správců, kteří zapominají rozhodnutí nejd. arcib. ordinariátu, že katecheta je knězem domácím a že spravedливо, aby výlohy bohoslužebné pro ně po vyčerpání dotací místních obcí hrazeny byly z těchže příjmů jako pro faráře a kaplany. — Zpráva o rozpuštění bratrské »Jednoty«, jež v posledních dobách zvláště zdůrazňovala své církevní stanovisko, nezdála se z mnohých důvodů býti věrohodnou. S vybídou k zachování klidu, rozvahy a hledání zlaté střední cesty porada skončena. — Spolek měl 4. m. m. výborovou schůzi, při níž zodpověděny četné dotazy členů přítomných i venkovských. Dále upozorněno na novellu k zákonu ze 7. října 1919 a schváleno podání nejd. arcib. konsistoři ve příčině nespravedlivého vybírání zvláštních poplatků od katechetů některými místními duchovními správci. Usneseno přání kolegů z Moravy v zájmu společného postupu vyjiti všemožně vstříc. Přijato nových 8 členů: Vítězslav Kudrnovský z Kutné Hoře, František Gottlieber v Semilech. Jan Čech v Nové Kdyni, Karel

Vřoboda v Dobříši, Josef Vachek v Nov. Strašeci, Vojt. Šimáček v. v. v Plzni, Václav Dostražil v Turnově, Josef Tupý v Písku. — Příští členská schůze koná se ve středu 18. února o 4. hod. ve Spálené ulici. Přihlášky nových členů přijímá jednatel A. Tichý v Podolí u Prahy neb předseda Emanuel Maule na Královských Vinohradech, Čermákova 10.

Spolek katechetů v Čechách na členskou schůzi 18. února t. r. pojednal o nejnovější akci člena Nár. shromáždění vldp. katechety Rýpara a po vysvětlení kol. Hálou tlumočeném, usneseno ihned vyslat do parlamentu deputaci, jež by požadavky jeho zkoumala a přesné stanovisko Spolku katechetů v Čechách nejen vldp. Rýparovi ale i klubu poslanců strany lidové správně sdělila. Na to po sdělení jiných záležitostí podřadnějších schůze skončena a do parlamentu ihned odebrali se kolegové Maule, Hála a Tichý.

Výborová schůze katechetského spolku olomouckého konala se v Kroměříži dne 26. listopadu. Ujednáno: 1. aby po úmrtí předsedy dra. M. Kubička dle § 9. stanov předsednictví do příštích voleb převzal první místopředseda spolku A. Janda, prof. české státní reálky v Kroměříži. Jemu tedy buďte zasílány všechny záležitosti, které se týkají činnosti spolkové. Dle téhož paragrafu kooptován byl do výboru dp. V. Kubiček, katecheta z Loštice. 2. Prof. Janda věnoval srdečnou vzpomínku předsedovi delším procítěným proslovem. Usneseno na počest zasloužilého předsedy věnoati spolku »Sušil« v Brně na stavbu katol. domu akademického 200 K a Sociálnímu studentskému sdružení na Mikulášský dar 100 K. 3. Ujednáno podati memorandum na ministerstvo školství a Národní osvěty v záležitosti poradních sborů. Učiněna byla časová usnesení o církevních školních radách, o poměru katechetů ke Spolku sv. Theodora, o katechetech, kteří jsou osobními kooperatory, a o rozluce církve a státu. 4. Za člena byl přijat dp. Rudolf Stibor, katecheta v Přerově. 5. Jednateli dp. Ed. Čmejrkovi z Přerova dána na jeho žádost ze zdravotních důvodů pololetní dovolená a jednatelské práce převzal ochotně dp. Frant. Podivinský z Hulína. (Uveřejňujeme na žádost z kruhů kurátního kleru). »Věst. mor. duchov.«

Kacep p. posl. Rýpara. Koleg. Moravští snaží se prosřednictvím vldp. katechety Rýpara, člena Nár. shromáždění prosediti novelisaci paritního zákona hlavně v §§ 17. a 37, v tom směru, aby vzat byl zřetel na vysokoškolské vzdělání katechetů a zařazen byl do skupiny A a dále, aby katechetům započítána byla do postupu léta od prvního ustanovení v duchovní správě, pokud na veřejných neb soukromých školách vyučovali. Ježto bylo třeba opatrnosti, by katecheté starší v Čechách nebyli změnou dotýčných paragrafů poškozeni, učiněna ihned z usnesení členské schůze našeho Spolku 18. února téhož dne a ve dnech následujících opatření, aby se tak stát nemohlo. Akce pana katechety Rýpara narazila však na odpor různých politických stran, jež nepřistoupily ani na jeho minimální požadavky, nicméně též nevzdává se na něj **A. T.**

Upozornění. K stížnostem některých pánů kolegů na nespravedlivě a přemrštěné poplatky, místními duchovními správci někde požadované, sdělujeme, že učiněno v té příčině oznámení nejđ. arc. ordinariátu a že nutno z každého místa podati Spolku písemné sdělení za všechny katechety aspoň dvěma kolegy podepsané a Spolek další zafidi. **A. T.**

K zařadování. Až na 3 okresy české Spolek všechny zařadovací tabulky k 1. listopadu 1918 svých členů i nečlenů prohlédl a o správné zařazení jich (přo staré se započítáním vyrovnávacího číťletu) se postaral. Toto zařazení je nejdůležitější.

K tomu každý připočti si 10 měsíců do 1. září 1919 a léta válečná a posuď, do které třídy a stupně paritního zákona postoupíš a dle toho stupně a třídy dietní prozatím vyplácí se každému plat dle požitků zákona Brodeckého.

O novelle k tomuto zákonu pro nedostatek místa přineseme bližší pojednání v čísle dubnovém, v němž možno bude — jak doufáme — sdělit ještě radostnější rozhodnutí, že totiž novou opět novellou uzakoněn bude požadavek všech starých státních úředníků, aby i jim doba služební byla přepočítána dle postupových lhůt zákona ze 7. října 1916 tak, jako by dle něho sloužili od začátku. To ovšem platilo by i pro učitele a tudíž i pro katechety.

A. T.

Nářízení ministerstva školství a národní osvěty o vyučování náboženství dětí bez vyznání. Věstník ministerstva školství a národní osvěty uveřejňuje v čís. 13. str. 214 tento výnos ministerský ze dne 11. srpna 1919, čís. 26.183: (opozděno)

2. Žáci bez vyznání nebo žáci vyznání státem neuznaného jsou všeobecně zproštěni povinnosti, aby se účastnili vyučování náboženského ve škole zavedeného. Není však námitek proti tomu, aby takoví žáci ve věku 6 do 14 let účastnili se vyučování náboženského, jestliže si toho rodiče neb ten, jemuž přísluší právo výchovné, výslovně přejí.

2. Žáci ve věku od sedmi do čtrnácti let, kteří podle zákona náležejí k určitému vyznání, zprošťují se povinné účasti na vyučování náboženství tohoto vyznání, jestliže jejich rodiče (nebo ten z rodičů, jemuž přísluší právo výchovné) požádají o toto zproštění ředitelství školy písemnou žádostí do loženou průkazem, že sami jsou bez vyznání, anebo mají vyznání jiné nežli jejich dítky.

3. Žákům zproštěným podle článku 1. a 2. vydávají se vysvědčení za těch okolností, které jsou nařizeny v případech, kde škola neposkytuje žákovi náboženského vyučování, s odvoláním na tento výnos.

4. § 91. def. řádu škol. a vyuč. ze dne 29. září 1905, čís. 13.200 doplňuje se tímto dodatkem: »To budiž učiněno i v tom případě, jestliže vysvědčení bylo vydáno učitelem náboženství, pověřeným některou náboženskou společností státem neuznanou.

Tím se zároveň doplňují §§ 98., 102., 178. a téhož řádu.

5. Rozhodnutí o každém jiném případě zproštění od povinné účasti na vyučování náboženství si vyhrazují. **Habrman v. r.**

Právnímu fondu darovali dpp.: V. Cihlár 20 K, J. Havel 8 K, V. Havelka 1 K, Bas. Havelka 4 K, J. Hoke 2 K, V. Janota (Praha) 4 K, A. Korber 20 K, J. Kozel 5 K, A. Suchoradský 4 K, K. Svoboda 5 K, K. Zábek 3 K.

Podpůrnému fondu darovali dpp.: J. Beznekr 4 K, J. Farka 2 K, Bas. Havelka 3 K, J. Hladký 1 K, V. Janota 1 K, Aug. Korber 1 K, F. Šabatka 3 K, J. Šiřtka 7 K, F. Valeš 4 K.

Kol. V. Smola z Mělníka věnoval z vděčnosti Spolku 30 K.

Nezapomínejte na doplatky.

A. Oliva, t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Náboženské učebnice pro vyšší stupeň obecné školy. — Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Náboženské učebnice pro vyšší stupeň obecné školy.

Píše A. OLIVA.

V katechetském kursu na Velehradě reteroval o tomto thematicu V. Kubiček, známý a horlivý pracovník na poli katechetické literatury.

Pan referent nejprve se zmínil o přípravných pracích a svých cestách podniknutých za dosažení jednotné stylisace hlavních pouček náboženských v celé oblasti československého lidu v republice.

Morava a Slezsko chtějí mít náboženské knihy pro školy obecné i měšťanské co do stylisace učiva i co do zpracování jeho v učebnice stejné a jednotné. Za vedení Paedagogické akademie (Olomouc) seskupily se výbory z jednotlivých diecézí, které chtějí reformu náboženských učebnic uskutečnit. V těchto výborech bylo usneseno, že náboženské knihy pro osmileté vyučování mají být tři a to *přiměřená dějprava biblická* se včleněnými větami katechismu pro první tři či čtyři ročníky a venkovské jednotřídky; *biblický dějepis* se stručnými vysvětlivkami archaeologickými, historickými i textovými. K němu by byly připojeny i církevní dějiny; místo dosavadního katechismu *učebnice katolického náboženství*?

S tímto projektem sůhlasí i někteří odborníci diecese králové-hradecké a vyslovili se pro společný postup za ideálem jednoty. Slovensko jest srozuměno s principem jednoty učebnic a chce svého času hotové knihy převzít a upravit je v rámci obsahové jednoty vlastním jazykem.

Jak si referent představuje úpravu učebnice pro vyšší stupeň obecné školy.

Náboženská učebnice — tedy kniha k učení, tak složená, aby katecheta mohl podle ní učit a žák z ní se učit. Jako první složku té knihy představuje si učivo dosud obsažené v katechismu — ovšem v podobě poněkud změněné. Učivo by se omezilo na stlačitelné minimum.

1. *Jak učivo rozdělit?* Poměrně nejlíp se osvědčilo rozdělení katechismu římského: symbolum, svátosti, desatero, otčenáš. Poměrně nejvíc vyhovuje životní praxi.

Doporučovalo by se zůstatí celkem při tomto rozdělení a uzpůsobiti je tak, aby k jeho větším organicky přirostla ještě jedna, totiž církevní rok a seřaditi pak tyto složky se zřetelem k cíli člověka na zemi a tím cílem je podle

řlova Hospodinova: »Svatí buďte.« Tak bychom dostali tyto hlavní části katechismu: To, co máme věřit: *Svaté Pravdy* stručně uložené v symbolu; to, čím se svatými stáváme: *Svaté Prostředky*; to, co Bůh nařizuje — desatero a patero —: *Svatý Zákon*; ve světle sv. pravd s pomocí svatých prostředků v souhlase se svatým zákonem máme denně žít, jak nás vede církev, a jejím vodítkem je církevní čili *Svatý Rok*. Tedy: svaté pravdy musím věřit, svatými prostředky máme si pomáhat, svatého zákona musím poslouchat, svatý rok musím prožívat, abych svatým se stal, vytrval, zemřel a došel věčné blaženosti. Tak si představuje p. referent čtyři hlavní části katechismu, určeného pro novou učebnici.

2. Učivo těchto čtyř hlavních částí bude potřebl vhodně rozčleniti v jednotlivé oddíly. Pan referent ukazuje tu v příkladech, jak si věc představuje. Rakouský katechismus začíná první hlavní část učením o víře: co jest křesťanský věřití a tu se již mluví o církvi, ale pojem církve se probírá teprve při devátém článku víry. Snad by bylo místnější členiti takto: podati nejprve svaté pravdy, jak jsou obsaženy v symbolu a sice podati je časově v historickém a životním postupu, takže by učení o smrti, o soudě a věčném životě bylo seřaděno při článku dvanáctém — a konečně říci: Tyto svaté pravdy Bůh lidstvu zjevil. Zde mluvili o Písmu sv. a Tradici. Církev sv. zjevení Boží opatruje a podává nám sv. pravdy k'věření. A nyní: jak máme věřití? Tak přirozený postup učiva ve hlavní částce první.

3. Ve druhé svaté prostředky. Předpokladem svatosti víra; fides ex auditu. Tedy prvním prostředkem svatosti slovo Boží. Zde uplatní se vhodně zmínka o misi, o duchovním cvičení, o vzdělávacím tisku náboženském.

Druhým prostředkem svatosti modlitba. Za třetí prostředek může se považovati: *úcta božích vyvolených*. O úctě mariánské a svatých vůbec

Čtvrtým prostředkem jsou *svátosti*. Mše sv. má vůči svátostem jakési zvláštní, výjimečné, svérázné, samostatné postavení. Druhou hlavní část tedy rozčleniti takto: slovo boží, modlitba, úcta božích vyvolených, svátosti a mše sv.

Dnešní touhy odborné veřejnosti nesou se dál a chtějí nejen, aby učivo bylo lépe a snadněji stylisováno a seřaděno, ale aby se k němu ještě něco přidalo. A co? Povím to obrazně: Dosud byl v katechismu toliko suchý chléb náboženského učení a bylo úkolem katechetovým, aby ten suchý chléb lámal na kousky, pomazával je máslem i medem a tak dětem podával k jedení »Per-vulus butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum.« A děti jedly ten chléb takto zpříjemněný a není pochyby, že jim více méně chutnal, ale pouze v hodině katechese. Neboť když potom sami měly jísti a otevřely na ten účel svoji příručku, bývaly nemile překvapeny: v té příručce nenalezly už ani máslo ani medu, nýbrž toliko suchý chléb; a ten jim už tak nechutnal. Aby se té nechuti u žákův odpomohlo a aby katechetovi se usnadnila příprava, aby měl příručku, kde by látka byla methodicky sestavena, aby se šlo na ruku i dětem i učitelům, bylo by žádoucí, kdyby se ten chléb náboženského učení praesentoval i v knize rozdrobený a pomazaný máslem i medem. Proto bychom si přáli, aby suché učivo katechismové bylo upraveno v učebnici.

Jakou formou by se to dalo uskutečniti? Jsou různé způsoby. Jeden podává Spirago, jiný volí náboženská čítanka (Konopík-Suchomel), jiný Stieglitz. Pan referent pro svou osobu by se nejspíše rozhodl pro učebnici v podobě článků *así* jako má Pichler a Stieglitz. Proti námítce, že jsou to cizí vzory,

dobře podotýká: dobrá vhodná idea je všenárodní kosmopolit: všude se tlačí, všude chce nabýt domovského práva.

Tedy učebnice v člancích. A jak by vypadal takový článek? Článek by obsahoval jedno katechetické thema na př. jak se máme modlit? Článkem tím má se vyložit, objasnit, zdůvodnit a uživatnit poučka, že se máme modlit pozorně, pokorně, důvěrně, vytrvale a ve jménu Páně. Za tím účelem bude jen »letmo« vzpomenuto příběhů, jak pokorně si počínal publikán ve chrámě, jak vytrvale prosil neodbytný přítel, jak náležitě se modlil Kristus na hoře Olivetské. Dále tam může býti nějaká črta z dějin, zejména z dějin vlasti, příklad ze života svatých. Rozumí se samo sebou, že živé slovo katechetovo provede podrobnou malbu takových příkladů! V článku uplatní se i poesie, kostelní písně, církevní modlitby a zvláště by měl býti prosázen vzácnými perlami z Písma sv. Všechno musilo by býti seřaděno přesně logicky a psychologicky, slovem methodicky, ut veritas pateat, placeat er moveat.

Co do zevnější formy: článek byl by opatřen *nadpisem*. Nadpis musí býti skutečně obsažný, konkrétní, výrazný. Nenapišu: »O založení církve«, nýbrž: Kristus založil církev. Článek byl by rozdělen pravidelně ve tři odstavce, jindy ve čtyry. Každý článek byl by pravidelně učební jednotkou. Celý článek nebyl by učivem, ale vodítkem pro katechetu, pro žáky pak čtivem. K učení nazpaměť byla by z celého článku určena pouze jedna nebo dvě věty. — Úpravě typografické musela by se věnovati zvláštní péče.

Tak bych si představoval náboženskou učebnici pro vyšší stupeň obecné školy: *knihu co do obsahu důkladnou, zajímavou a nikoli nesnadnou — co do rozsahu ne hlistou a ne velkou — co do formy úhlednou, libivou a tudíž i graficky vyzdobenou — co do určení k potřebě žákům, k výpomoci učitelů a ke čtení v rodině.*

Jak novou náboženskou učebnici pojmenovati? Čítanka, učebnice náboženství? Ani jedno, ani druhé! Mají v ní býti podány svaté pravdy, sv. prostředky, sv. zákon a sv. rok, tedy *Svaté Učení*.

Zajímavý, hluboce promyšlený a tudíž věcný referát svůj končí: »A současně prosím o něco: myslí-li někdo z vás, že jsem nepověděl všechno, nebo že s něčím nesouhlasí, anebo že si věc představuje jinak, není to pro mne nic nečekaného, naopak budu velmi rád, když otevřete »poklady své« a sdělíte svoje námítky, doplňky a návrhy. Jenom tak vytříbí se názory, jenom živou debatou ústní, písemní a tiskovou přiblíží se idea jednotlivce k ideálu všem touženému. Ovšem, od ideálu bývá ještě hodný kus cesty k jeho ztělesnění. Dejž Bůh, aby se to ztělesnění uskutečnilo v době dohledné.«

V Praze je celá řada katechetů škol národních i středních. Je zde i odbor školský při Jednotě duchovenstva. Navrhoval bych podrobiti referát věcné kritice a zaujmouti určité stanovisko: buď se připojit k Moravě, Slezsku, Slovensku a diecési královéhradecké co do stylisace učiva i co do zpracování jeho v učebnice stejné a jednotné, aneb jíti cestou samostatnou, *ale pak zcela jasně a určitě prohlásiti, zda jsme pro katechismus, či čítanku nebo učebnici náboženskou a přesně stanovití zásady, dle kterých se má a bude pracovati*. Já bych byl zcela rozhodně pro katechismus, případně náboženskou učebnici, jak ji navrhuje V. Kubiček, nikdy však nemohu se nadchnouti pro náboženskou čítanku. Také bych se přimlouval za název nové učebnice *Svaté Učení*.

Panu referentovi jsem *opravdu povděčen*, že jasně a určitě podal svůj názor a přeji mu ze srdce hodně zdaru. Netajím se názorem, který jsem i v »Hlídce« pronesl, že se nám dostane nových, pěkných učebnic z Moravy, poněvadž u nás nejeví se tolik chuti k práci a skuteční pracovníci jsou — ať už zúmýslně či z neznalosti věcí — přehlíženi!

P. referent končí slovy: Je potíž o pracovníky. A máme u nás přece dosti hlav nadaných, které by aspoň kouskem své hříbny mohly pomáhat, aspoň časem se připozapráhnout, aspoň někdy trochu popotlačit, ale pravidelně »nedají se vynajít.« Sv. Apoštol napomíná věřící v Efesu »ut caute ambuletis redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.« Skutečně, dnové jsou zlé. A tu jedni vykupují čas, každý zapřažen jsa do úmuru »impēdens et superimpēdens«, jiní, u těch není patřičné nálady k dobrovolné práci bezpochyby proto, že »inter arma silent musae«. U nás se pracuje víc negativně: tak něco zkritikovat, sřezat, odsoudit, to ještě, ale k pozitivní práci nevěříte, jak těžko někoho dostat, jak i k úkolům poměrně snadným třeba pomocníky shánět a prosit a konec konců zůstává prosba v nejednom případě hlasem volajícího na poušti.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Pán Ježíš vstal z mrtvých.

Nastala neděle, třetí den po smrti Páně. Rozednívalo se. Duše Kristova vrátila se z předpekli do těla, které leželo v hrobě, a Pán Ježíš vyšel *slavný a nesmrtelný* ze zavřeného hrobu.

V tu chvíli stalo se zemětřesení. Anděl Páně sestoupil s nebe, odvalil kámen od dveří hrobových a posadil se na něm. Obličej jeho byl (zářil) jako blesk a roucho jeho bylo bílé jako sníh.

Žoldnéři na stráži zachvěli se strachem a padli k zemi jako mrtví. A když se vzpamatovali, utekli do Jerusalema.

Pán Ježíš vstal z mrtvých *svou vlastní mocí*, nebylo mu k tomu zapotřebí žádné pomoci.

Jakým se tu ukázal Ježíš?

Z mrtvých vstání Pána Ježíše nám potvrzuje, že *Pán Ježíš jest pravý Bůh*.

Pán Ježíš vstal z mrtvých proto, že to bylo o něm prorokováno a on sám to řekl.

Kdo předpověděl, že Pán Ježíš vstane z mrtvých? Kdy řekl to Pán Ježíš?

V *prvním* desátku růžence *slavného* vkládáme po slově Ježíš: *který z mrtvých vstal*.

Pátý článek víry: (Pán Ježíš) *sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých*.

*

Z mrtvých vstání Páně slavíme na Hod Boží velikonoční.

Hod Boží velikonoční připadá na *neděli po prvním jarním úplňku*.

Nejdříve může býti 22. března — nejpozději 25. dubna.

Svátky velikonoční jsou svátky *pohyblivé*.

Hod Boží velikonoční jest svátek *velmi radostný*.

Barva bohoslužebná jest *bílá*.

Na hlavním oltáři stojí *socha vzkříšeného Spasitele*.

Na hod Boží velikonoční konají se *slavné služby Boží*, při nichž se zpívá radostné *Alleluja*.

Křesťané dávají si na Hod Boží velikonoční *žehnati* pokrmy: beránka, bochánek, víno a vajíčka (kraslice).

Beránek připomíná beránka velikonočního, bochánek a víno připomínají chléb a víno při poslední večeři Páně a vajíčka z mrtvých vstání.

*
*
*

Pán Ježíš vstal z mrtvých. I já vstanu z mrtvých: to věřím a v to doufám.

Jan Konopík a Frt. Suchomel,
katecheté.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách měl 3. března t. r. výborovou schůzi, v níž zodpověděny byly m. j. přípisy katechetů moravských a německých, přijati za členy Kulich Josef ze Žižkova a Jaroslav Beněš z Nýřan. Dále usneseno všem členům co nejvšeleji doporučiti upisování 4 proc. premiové státní půjčky, sledovati jednání kulturního výboru a domáhati se spravedlivého požadavku, aby při obsazování katechetských míst okr. školní rady vyžádaly si dobrozdání zástupců stavu našeho, jako se děje při obsazování míst učitelských. — Příští členská schůze bude ve středu 17. března ve 4 hod. odpoledne.

Z katechetského spolku arcidiecése olomoucké. Dne 3. ledn. 1920 konala se v Kroměříži výborová schůze, která opět projednala řadu otázek, jež týkají se nynější školy a postavení katechetů. Hlavní průběh jednání byl tento: Předseda prof. Janda oznámil nejprve, kterak provedena byla usnesení výborové schůze ze dne 26. listopadu 1919. Na to projednány záležitosti nové. 1. Na nejd. ordinariát bylo podáno memorandum, v němž předneseny byly důležité a časové požadavky katechetů. 2. Jiné memorandum posláno ministerstvu školství a národní osvěty, a žádáno, aby katechetský spolek oficiálně byl zastoupen v poradním sboru při tomto ministerstvu. 3. Učiněny byly další kroky k zařizení letošního katechetního kursu. 3. S katechety na Slovensku navázány styky, které jistě budou na prospěch dobré věci. S potěšením konstatováno, že 17. prosince 1919 konala se

krajská schůze čilých členů v Mor. Ostravě, a její usnesení vzata byla na program schůze. 6. Projednána byla otázka zafazeni katechetů do kategorie A, B, C, o včítání let a o tom, aby katecheti škol obecných byli na roveň postavěti katechetům škol měšťanských. Vyšetřiti se rozdíl mezi poměry v Čechách a u nás, aby nesrovnalosti byly odstraněny. 7. Na určitý dotaz pánům katechetům klade se na srdce, aby vstupovali jen do organizací katolických. 8. Ve všech otázkách zásadních bude postupováno solidárně s bratrskými spolky na Moravě i v Čechách. — Spolkový výbor s opravdovým zájmem věnuje se všem časovým otázkám školským i katechetským. Prosí však všechny členy o součinnost. To stane se tím, když členové předsednictvu spolku budou zasílati svá přání, své zkušenosti a návrhy. Výbor spolkový vykoná pak vše, co jest v lidské moci. Dále jest nutno, by všichni katecheté bez výjimky stali se členy spolku. Dnes třeba jednoty, jen v jednotě jest síla. — Dopisy rače zasílati na předsedu spolku Ant. Jandu, prof. české státní realky v Kroměříži.

Katechetská skupina brněnská (při Jednotě duchov.) konala 3. schůzi dne 18. prosince 1919. Jednáno hlavně o nové úpravě našich hmotných poměrů, okrocích, jež podnikla Skupina, a o tom jak si počínati při vyplňování nových osobních výkazů. Usneseno upozorniti v tom smyslu také ostatní katechety v novinách. Delší debatě podrobena žádost pražských katechetů, abychom jim přispěli na hrazení výloh, které prý měli při jednání o úpravě platů . . . Poukazováno

zejména, že my jsme si své výlohy při podobných jednáních hradili sami. V živém rozhovoru probrány pak různé otázky stavovské i všeobecně kněžské i školské. Ukázáno zvláště také na beznáboženský ráz nových čítanek a na potřebu pomýšletí zároveň na sestavení čítanek katolických pro budoucí náboženské školy. Poněvadž jednatel Skupiny prohlásil znovu, že se vzdává své funkce, jelikož pro množství jiných prací nemůže se jí věnovati tak, jak by bylo třeba, zvolen jednomyslně za jeho zástupce kol. Štěpánek z Rosic. — 4. schůze dne 22. ledna 1920 četně navštívena a hojně dopisů k ní posláno. Jest pozorovati, že když jest zle, dovedeme se sejíti ve větším počtu. Kdyby tak bývalo se dalo dříve, mohli jsme býti dále. Předseda Frant. Matoušek mluvil o našem nejpálčivějším bodě nyní — totiž zařazování do hodnostních tříd. Musíme se spojití s kolegy olomouckými k hájení svých hmotných poměrů. Vždyť do postupu není nám z duchovní správy čítáno ničeho. Prováděcí nařízení jsou nám nepřiznava. Do ankety učitelské o úpravě platů ani k prováděcím nařízením nebyli jsme pozváni. Pracuje se o našich věcech bez nás!! Do hodnostních tříd jsme dle prováděcích nařízení zařazeni ode dne jmenování na škole. Ztrácíme proti učitelům nejen dobu theologie, ale i všechna léta z duchovní správy. Budeme se domáhati, by nám aspoň jako českým kolegům čítána do postupu — 4 léta. — Různé názory byly vyměněny a stanoveno sejíti se zase v době nejkratší. — Potřebuje-li kdo z kolegů poučení, obrat se na jednatele skupiny Fr. Štěpánka do Rosic. Ke konci schůze byla věnována vzpomínka bývalému dlouholetému předsedovi skupiny Frt. Venhudovi, jenž 15. prosince 1919 odešel na odpočinek. Skupina vzpomíná jeho horlivé práce jako předsedy, děkuje mu a přeje mu, by odpočinku užíval co nejdéle a nejlépe. — Kéž další schůze jsou četně navštěvovány, abychom nejen se sešli, jedná-li se o to hmotné, nýbrž také, abychom se navzájem v těch těžkých dobách poučili a posílili k další práci u našich svěřenců. — Frant. Štěpánek, jednatel.

Z katechetského spolku olomouckého. Na četné dotazy oznamují pp. členům, aby platový přehled dat vyplňovali dle pokynů, jež byly v našich listech uveřejněny. Správa škol může mít jiné mínění, ale výkaz musí zaslati okresní školní radě. A proti nepřiznivému rozhodnutí okresních škol. rad po-

dávejte rekursy. — Při tom podotýkám, že katechetský spolek obrátil se na směrodatné osoby, aby vám mohli dáti pokyny určitější, ale bohužel ani z Prahy, ani z Brna nic určitého nebylo prohlášeno. Zdá se, jakoby se každý háj něco pro nás učiniti, ač žádáme jen to, co jest spravedlivé. Poslancům strany lidové ovšem, zvláště Stojanovi a Rýparovi patří náš dík. — Spolek učiní patřičné kroky pro zařazení katechetů, o výtání let a j. Spolek i nadále vykoná vše na obhájení našich práv. — Zatím archy vyplňte, je to jen provisorní. Již nyní však ohlašují, že sejdeme se o velikonočních, abychom si řekli, co bylo vykonáno a co se má dále státi. Posílejte své stížnosti a svá přání předsednictvu, aby na sjezd vše bylo řádně připraveno. Pozveme naň i naše poslance. — Předseda prof. Ant. Janda.

Německé spolky katechetské v Čechách. Dne 31. ledna 1920 sešli se zástupci německých katechetských spolků z Čech. Jednáno o učebnicích, časopisech dětských, prostředcích výchovných, organizaci, spojení s domovem. Usneseno: Spolky diecéšní zůstanou samostatny, předseda pražského spolku však byl zmocněn, aby zastupoval záležitosti společné u úřadů; vyučování náboženství jakožto nejdůležitější výchovný prostředek pro mládež budiž i na dále zachováno jako obligátní předmět na školách obecných a měšťanských; o tom učiněno podání k ministerstvu vyučování; církevní vyznamenání mají býti udělována katechetům týmž způsobem jako duchovním správěcům. Usilovati dlužno, aby byli připuštěni volení zástupci katechetů do konsistoří a zemské škol, rady, katecheté aby jmenování byli náboženskými inspektory. Dále usneseno: domáhati se slevy na drahách po způsobu úředníků z akad. vzděl. a konečně sestaviti statistiku o činnosti jednotlivých katechetů.

Říšský svaz katechetských spolků německo rakouských započal svou činnost. Je v něm sdruženo 2041 katechetů (153 definitivních) a to připadá na spolek vídeňský 903, hornorakouský 406, nedávno založený štyrský 314, salcburský 290 a korutanský 128. Začátkem února svolal podsekretář státní Glöckel »učitelskou komoru« ve Vídni. Říšský svaz spolků katechetských byl v ní zastoupen duch. radou Müllerem a předsedou vídeň. spolku Rauchenwaldem. Komora uvažovala zvláště o »německé škole střední« dle referátu hořráta Martináka. Nový typ střední školy má býti náhradou za do-

savadní ústavy učitelské a učiteltvu otevřít cestu na universitu. Dále jednáno o »sestát-nění všeho školství« proti autonomii, pro kteréž se vyslovila zvláště radikálně komora obec. škol. Ostatní body byly odkázány »pracovním výborům«, v nichž i katecheté budou zastoupeni; jsou to: směrnice vzdělání učiteltva, jich přístup k vysokoškolskému studiu, approbace učebnic a j.

Štyrský spolek katechetů měl první valnou schůzi 11. února v Hradci. Předseda dr. Luttenberger sdělil, že spolek na počátku má již 317 členů. Jmenování dva delegáti do říšského Svazu. Úspěch spolku značí již to, že na návrh jeho zemský sněm zvýšil remuneraci cestného do školy dle měřítka úřednických diet. Účinky Glöckelova výnosu o účasti při náboženských úkonech osvětlí statistika, která bude pořízena o dětech přistoupivších r. 1920 ke sv. svátostem. P. Tom. Klotz O. P. přednášel »o účincích války na vyuč. náboženství«. Při debatě zvláště zdůrazněn zavládnuvší laxismus proti 6. a 7. přík., nebezpečí kina, škodlivé vlivy soc. dem. spolku »Kinderfreunde« a uvažováno, jak tomu čelit. Druhou přednášku měl kapl. Lanz (Feldkirchen) o »diecézním zpěvníku« a zdůraznil zvláště: dětský jednotný zpěvník pro Štyrsko s modlitební částí. Provedení ponecháno zvláštnímu výboru a katecheté požádání, by sdělili svá přání a zkušenosti v té věci.

Vídeňský spolek katechetů. Valná hromada 22. ledna vykazuje tento program: Usneseno zakročit u sekretariátu strany křesťansko-socialní, aby při jednání o navrhované reformě školní byly slyšeny také návrhy katechetů a to zvláště pokud se týče otázek náboženského vyučování a úkonů náboženských. — Katechetům system. byl zvýšen obcí za přespočetné hodiny vyučovací při více než 12 hod. měsíčně drahotní přídavek ze 200 na 400 K a povolen nákupní přídavek poloviční (500 K) a drahotní přídavek odpadne. Žádosti dlužno zaslati předsedovi spolku. — Dáno bylo vysvětení o politování hodných nepřístojnostech v holandské akci péče dětí »Holland-Kinder-Aktion« a pak jednáno o rozdělení darů připadajících spolku (hollandische-Liebesgaben). Prostřednictvím prof. Schürmanna byl přidělen katechetům jeden vagon holandských bramborů a dále 170 balíků, obsahujících slaninu, konzervy, margarín a j., což přiměřeně ra-poukázky rozděleno. Režijní poplatek sta-

noven 10 K. — Konečně pro rok 1920 zvýšen zatím roční příspěvek členský na 15 K.

Zajímavé rozhodnutí úřední: V konferenci učitelské odb. učitel K. A. (nyní již ředitel za »zásluhy« v Užhorodu na Slovensku) proti katechetovi dal protokolovati stížnost, že učí o Husovi a Lutherovi jako o bludařích, kdežto on vykládá, že byli světci, mučedníky a j. Katecheta podal votum do protokolu, v němž poukázal na učebnici Mackovu, dle níž vyučuje a zároveň poukázal na četné případy, jak jsou jeho výklady »opravovány« před žáky od některých pánů dle bádání čerpaných z básní Macharových nebo »Práva lidu« a j. pramenů, (na př. jeden zákum vykládal o strahovském řezníku, který dodává vždy čerstvý jazyk v dnech svatojanských). Okr. šk. rada německobrodská to rozřešila výnosem, že oba dotyční mají se před výkladem vždy o sporuě stati dohodnouti a předložila věc zemské školní radě spolu s učebnicemi církv. a svět. dějepisu s žádostí, by byly revidovány a upraveny. Zemská šk. rada to postoupila ministerstvu školství a to podalo zajímavé rozhodnutí jež uvádíme: 14. II. 1920, čj. 156. Okr. š. r. v N. Brodě, dne 5./II. 1920 č. 81. Sporné výklady dějepisné. Řed. obec. a měst. školy chlap. v N. Brodě. Z. š. r. vynesim ze dne 29./XII. 1919 č. I.-504/13 ai 1919 z. š. r. č. 120721 ai 1919 nám oznámila toto: Minist. školství a nář. osvěty výnosem ze dne 6. prosince 1919 č. 57743 sdělilo následující stanovisko v záležitosti výše uvedené: Nemůžeme přisvědčiti k návrhu, aby revisi učebnic dějepisu občanského a církevního byl zjednáán soulad zejména v částech, jednajících o Husovi a jeho době za účelem, by nebylo podnětu k rozporům mezi výklady učitele světského a katechety. Míníme, že tím nebylo by lze možné rozpory odstraniti. I kdyby se podařilo zjednat soulad takový, byly by stanovené a schválené texty sice normou pro vyučování, ale nebyly by s to zabrániti výkladům učitelů i katechetů, jež mohou býti od normativních textů i značně odchylné. Avšak omezovati svobodu vyučování příkazy, že nesmí se od stanoveného textu uchýliti, jest zásadně velmi povážlivo. Nutno ponechati svědomí učitelů, jak pojímají pravdu dějinnou a jak ji vykládají, avšak zároveň nutno žádati, by učitelé obojí strany snažili se plně a dokonale i upřímně pravdu dějinnou poznati, aby ji mohli jako poznanou

také svědomitě objektivně a svobodně vykládati, aniž by podléhali jakékoli stranické tendenci. Míníme také, že dosažení shody v textování učebnic bylo by za stávajících kompetenčních poměrů velmi nesnadné, ne-li docela nemožné. Ostatně i když v případech podobných jako se z Něm. Brodu uvádí, dojde k různosti výkladů, nemusí sám rozpor těchto výkladů býti duchu mládeže nebezpečným, jenom když učitelé obou stran zachovají při tom pedagogický takt, aby mládež nebyla pohoršena způsobem, jak se jí výklady podávají. Jsme toho mínění, že i ze sporu pravd vzniká vyšší pojmání pravdy a osvětlení ducha, když spor je veden pravými vzdělanci. Uvádějice na vědomí toto stanovisko, přejeme si, aby bylo v rozporu účastněným oznámeno. Dvě knihy dějepisné vracíme. — Předseda o. š. r.: Schneider-Soukup.

Dva dopisy. >Vykonalí Jste a vykonáváte práci obrovskou. Budiž Vám za to srdečný dík! Tím jest smutnější, že mnozí kolegové tak veliký obnos dluhují a mnozí kolegové dosud v organizaci nejsou. Jsou zorganizováni učitelé i učitelky a platí mnohem více. Je zorganizován každý dělník i dělnice a bez reptání platí na různé fondy, jen mnozí kolegové naši, bohužel, těší se zdarma z výhod, kterých jim vydobyli svou prací jiní. To není hezké. Vydýt síla je pouze v organizaci, zvláště v dnešní době. Jedinec neznamená nic, ten žije pouze jako parazit, žije z práce a potu pracovníků.« J. Š. » . . . a vystupování katechetského spolku ne jako celonárodního, nýbrž jako nějakého kroužku speciálně pražského ve věcech, ve kterých katecheté celých Čech nemohou souhlasit.« J. K. — Úryvky z dopisů předkládám katechetské obci k posouzení bez veškerých poznámek!

Co jest nucením na náboženské úkony a co není? Ministerstvo vyučování vydalo nařízení, že děti nemají býti »donucovány« k tomu, aby účastnily se náboženských úkonů. Na základě toho mnozí přehorliví učitelové a ředitelové pečlivě hlídají kněze, aby se proti tomu zprotivil a i když zdánlivě něco zpozorují, tu ihned se vši vervou proti knězi zakrojují. A mnozí kněží pak se obávají činiti pro sv. věc i to, co by mohli a k čemu mají právo a tak děti pomalu odvykají všemu náboženskému životu, což jest velikou chybou.

Slovem »donucování« rozumí se toliko násilný prostředek. Tedy katecheta nesmí

hrozit dětem, že proto, když nepřijdou do kostela, zůstanou po škole, nesmí je za to ani jinak trestati, ale může zcela dobře děti napomínati a povzbuzovati k tomu, aby se náboženských úkonů zúčastňovali, může kontrolovati děti, které chodí a které nechodí, může se jich dotazovati v náboženské kodině kdo byl a kdo ne, může se jich ptáti po příčině, proč nepřišly, aby z pedagogického stanoviska věděl, kde u dítky působiti, aby své náboženské povinnosti nezanedbávalo a p. V této vychovatelské činnosti ne lze spatiřovati žádný nátlak ani donucování, nýbrž výchovnou činnost, kterou mu nesmí stěžovati žádný učitel ani ředitel ani inspektor. A kdyby přece se tak stalo, pak se může proti tomu ohraditi a při konferenci o tom stížnost do protokolu diktovati a žádati, aby věc byla podána okresní školní radě.

>Věst. katoř. duch.« č. 6.

Definitivní ustanovení: *Miloš Snopek* na obec. a měst. šk. ve *Slaném*. *Josef Stanislav* na měst. šk. v *Malém Dubu*. *Josef Pilát* na III. ob. šk. dív. na *Žižkově*. — Na trvalý odpočinek odešel: *Otařar Rájek* při měst. šk. v *Bělé* (okr. Mělich. hrad.)

Katechetické časopisy.

1. *Chriſtlich pädagogische Blätter* měsíčník katechetského spolku vídeňského, ročně 10 K, redakt. W. Jaksch ve Vídni V. Schönbrunnerstrasse 75. Ročník 43. č. 3—4. Články: J. Ev. Pichlers Verdienste um die Katechetik (zajímavý úvodník k 60. naroč. proslulého katechety vídeňského (8 stran), pozoruhodný též čl.: Katechet u. Urgeschichte (4 str.), Kirche u. Arbeiter (5 str. apologetický) krátkou promluvu ke sv. přijímání a zprávy spolkové. Podává též recenzi pochvalnou o Vychovateři a Věstníku.

2. *Katechetische Monatschrift*, měsíčník pro Severo-německo dokončiv 31. ročník rokem 1920 oznamuje, že pro známé obtíže tiskárenské nebude již vycházeti.

Právnímu fondu darovali dpp.: V. Davidík 4 K, V. Chochola 5 K, F. Pinkoševský 10 K.

Podpůrnému fondu darovali dpp.: V. Chochola 10 K, F. Pinkoševský 10 K, A. Vančura 4 K.

Dar. Kol. F. Pinkoševský daruje Spolku vděčnosti 30 K.

A. Oliva, t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Říjnový zákon a novela k němu. — K otázce učebnice církevních dějin. —
Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Říjnový zákon a novella k němu.

Zákonem ze dne 7. října 1919 č. 541. upravují se nově poměry státních zaměstnanců, jakož i zaměstnanců v podnicích a fondech státem spravovaných.

Dle článku II. a IV. paritního zákona z 23. května 1919 každá nová úprava služebních požitků státních zaměstnanců, v činné službě neb na odpočinku, vztahuje se též na učitele v souřadném služebním postavení nebo skupině hodnotných tříd úřednických, jakož i na členy jich rodin.

Proto zákon ze 7. října 1919 (*říjnový* či *Brodeckého* též zvaný) dotýká se podstatně i poměrů všeho učitelstva tedy i katechetů.

Z dřívějších čísel »Věstníků« jsou kollegové s nejdůležitějšími změnami již obeznámeni. Otiskli jsme platovou stupnici, zákonitý časový postup do vyšších tříd a stupňů služného, místní, drahotní a nákupní přídávky. Tedy to nejpotřebnější. Méně známější je členům, čeho se týká *novella* tohoto zákona a proč k ní došlo.

Zákon říjnový svým novým časovým postupem a zvýšenou platovou stupnicí je výhodný jenom úřednictvu, učitelstvu nově do služby nastupujícímu anebo mladšímu. Poměrně málo příznivý byl svým článkem IV. § 1. úřednictvu a učitelstvu v letech prostředních.

Článek IV. § 1. zní: »Státní úředníci, na něž se vztahují ustanovení tohoto zákona a kteří byli před účinností jeho v úřad svůj dosazeni a dle dosavadních předpisů dosáhli určitého stupně té které hodnotní třídy, budou přerazeni do téže hodnotní třídy a do téhož stupně podle tohoto zákona, při čemž se jim započítá doba v tomto stupni ztrávená do dalšího postupu.«

»Byla-li však podle dřívějších zákonů lhůta časového postupu v některé třídě delší nežli je potřebí k dosažení 3. stupně platového v této třídě, započítá se zaměstnancům služební doba, převyšující druhý stupeň, do dalšího postupu tak, jako kdyby dovršili postupovou lhůtu druhého stupně téže hodnotní třídy podle tohoto zákona.«

Působnost zákona říjnového počíná 1. září 1919. Dle článku tohoto § 1. měli by také staří již k 1. listopadu 1918 paritním zákonem do hodnotných

tříd zařazení učitelé, katecheté býti přeřazení k 1. září 1919. Nebyli však. »Pro nejasné znění tohoto článku a pak, aby co možno rychle dostalo se bez dlouhého zdržování učitelstvu doplateků ze zvýšeného služného a místních přídaveků« (drahotní jsou o 300 K menší proti paritnímu zákonu a nákupní zůstaly stejné) vydala zemská školní rada v Praze výnosem ze dne 13. listopadu 1919 č. II./A-454/200 č. 107.241 ai 1919 okresním školním radám toto nařízení:

Vládní Věstník 1919 část XXI. str. 164. Ukládáme okresní školní radě 1. aby byly počínaje 1. září 1919 vypláceny požitky podle nových stupnic resp. podle nové výměry, a sice na základě prostého přeřazení (na př. kdo má přiznané požitky 2. stupně IX. hodnotní třídy podle nové výměry *bez ohledu na jakékoli započítání nebo detailní ustanovení zákona ze 7. října 1919, č. 541 sb. z. a n.*

2. aby při této výplatě bylo přihlíženo ku zvýšenému *místnímu* (aktivnímu) *přídavku* a naopak ke sníženým obnosům *drahotního přídavku*.

3. aby *učitelům v počáteční službě*, t. j. pokud nebyli zařazení do hodnotní třídy, poukázali odměnu ve výši požitků XI. hodnotní *bez místního přídavku*, avšak s příslušnými drahotními přídávky podle stupnice, platné pro praktikanty, jak uvedeno ve čl. 9., § 1. A ad 2, zákona ze dne 7. října 1919. čís. 541. sb. z. a n.

4. Těm, jichž *služné nebo odměna* vyměřuje se *percentuálně* podle zákona ze dne 23. května 1919 č. 274 sb. z. a n. (§§ 17—23), buďtež i nové požitky podle týchž procent vyměřeny a poukázány *Drahotní přídávky* se nevyměří percentuálně.

Pro zjednodušení agendy ukládáme okresní školní radě, aby při poukazu těchto nových požitků také byl brán *sřetel* na náš oběžník ze dne 12. listopadu 1919 čís. II. A 9420 ai 1919, č. z. š. r. 78.905, *o započítání let válečných*.

Ohledně *ostatního provedení zákona jest vyčkati dalšího nařízení.*»

Dále v tomto nařízení z. š. rady se praví: »Tam, kde by technické překážky naprosto nedovolovaly zmíněnou výplatu podle nových stupnic 1. prosince 1919, budiž *nejdéle do 20. prosince* rozdíl mezi vyplacenými požitky dne 1. prosince a novými požitky sub 1. až 3. uvedenými určitě poukázán k výplatě.«

Bohužel ty technické překážky u mnohých okresních školních rad byly příliš veliké, a stanovená lhůta »nejdéle do 20. prosince 1919« se nedodržela. Leckde teprve v roce 1920 přišlo k vyplacení správného platového rozdílu aspoň pro učitele literní a j., nikoli však u všech katechetů. U nich byla věc ještě komplikovanější, neboť katecheté před 5. VI. 1919 ustanovení k 1. listopadu 1918 byli namnoze nesprávně bez vyrovnávacího čtyřletí zařazení dle paritního zákona a důsledně i dle zákona říjnového, kdy se jim k 1. září 1919 dostávalo nových dekretů zatímních s připočtením let válečných.

Po novém intimátu z. š. r., jímž přiznáno dle § 37. parit. zákona starým katechetům právo na započtení vyrovnávacího čtyřletí, dostávali později nové dekry opravené dle zákona paritního a nové platební poukazy dle zákona říjnového.

Tyto však poslední opět nejsou definitivní, jen *prozatímní*, jak samo prováděcí nařízení z. š. r. výše citované výslovně praví. Definitivních dekretů dojde se všemu učitelstvu v době nejbližší.

Proč se nestalo definitivní přeřazení dle říjnového zákona hned, odůvodňuje samo nařízení z. š. r. nejasností zákona a potřebou rychlé pomoci učitelstvu, ale byl tu ještě jeden důvod. Pracovalo se totiž o uzákonění **novelly k zákonu říjnovému**, aby ji aspoň nejkřiklavější nespravedlnosti byly odstraněny. Novella byla 18. prosince 1919 Nár. shromážděním přijata a zde otištěno z ní doslovné znění aspoň 4 nejdůležitějších odstavců, učitelstva zvláště se týkajících:

Článek I. Ustanovení článku IV. zákona ze dne 7. října 1919, číslo 541 sb. z. a n. se zrušují a nahražují takto: — § 1. Státní úředníci, na něž se vztahují ustanovení tohoto zákona a kteří byli před účinností jeho v úřad svůj dosazeni, budou přeřazeni do platových stupňů téže hodnostní třídy, jejíž požitky mají v den účinnosti tohoto zákona, podle celkové započítatelné doby ztrávené v požitcích této třídy ve smyslu čl. I., § 2. —

Dovrší-li však úředník *ve své nynější hodnostní třídě* již lhůtu stanovenou ve čl. III. tohoto zákona pro časový postup do požitků vyšší třídy, postoupí ihned do požitků této vyšší třídy; doba přesahující tuto postupovou lhůtu *nezapočte se mu* však ani pro postup do vyšších stupňů ani pro časový postup do další vyšší hodnostní třídy. —

Oněm úředníkům však, kteří v den účinnosti tohoto zákona *jsou v požitcích nejvyšší hodnostní třídy*, již bylo lze časovým postupem *podle dřívějšího* zákona (pozn.: paritního) dosáhnouti, *připočte se* doba přesahující lhůtu časového postupu *do požitků nově otevřené* třídy hodnostní podle tohoto zákona (pozn.: na obecných VII. tř., na občanských VI. dietní tř.) pro časový postup do další vyšší hodnostní třídy. —

Úředníkům, kteří *jsou již v nejvyšší hodnostní třídě* dosažitelné časovým postupem *podle tohoto zákona* (říjnového), *bude k době*, kterou již ztrávili v této nejvyšší hodnostní třídě *připočten* pro postup *do vyšších stupňů rozdíl*, o který služební doba ztrávená v požitcích předcházející třídy byla delší než lhůta stanovená pro časový postup z této třídy do třídy vyšší podle tohoto zákona.

V čem tedy záleží hlavně rozdíl mezi ustanovením zákona říjnového a novely?

Dle zákona říjnového mělo se stát přeřazení do téže hodnostní třídy a téhož stupně, toliko dřívější časový postup stupně, v němž zařaden kdo byl, měl se počítat dle časového postupu nového a zbývající doba se mu měla započítat dál do časového postupu. Příklad. Katecheta občanských škol měl k 1. září 1919 v VIII. hod. třídě 7 let 3 měsíce (i s válečnými lety i s vyrovnávacím čtyřletím).

Dle paritního zákona zařaden byl do VIII. tř. 2 stupeň (t. j. 4 r. v 1. stup. + 3 r. a 3 m. v 2. stup.) *Dle říjnového* zákona měl by být zařaden do VIII. hod. třídy 3. stupeň (t. j. 4 r. v 1. stupni + 3 roky v 2. stupni + 3 měsíce v 3. stupni.)

Dle novelly však postoupí do VII. hodnostní tříd 1. stupně, ale zbývající 3 měsíce se mu do dalšího postupu *nezapočítají* (t. j. 3 roky v 1. stupni + 3 r. v 2. stupni + 1 rok v 3. stupni). Dokončil časový postup v VIII. třídě dle říjnového zákona, ale další 3 měsíce pro časový postup v VII. hodnostní třídě jsou ztraceny.

Kdo tedy v VIII. hod. třídě dle parit. zákona byl k 1. září 1919 plných 10 let, ztrácí pro časový postup celá 3 leta. To jistě ztráta citelná, ale zase již Nár.

shromážděním napravena aspoň od 1. ledna 1921, kdy nejpozději dojíti má ku propočítání všech služebních let úřednictva i učitelstva tak, jakoby už od začátku služby konalo s časovým postupem dle zákona říjnového *ve všech* hodnostních třídách.

Z tohoto tedy zřejmě, že *říjnový* zákon provéstí chtěl nový časový postup *jen v posledním* stupni, kde kdo zařaden byl, *novella* rozšiřuje nový časový postup *na celou hodnostní třídu*, ale zbývající dobu nezapočítává do dalšího postupu nové hodnostní třídy, jen s úřednictvem nejvyšší dříve dosažitelné třídy učinila vzácnou a v pravdě cennou výjimku.

Tak katecheta občanské školy mohl postoupiti nejvýše do VII. hodnostní třídy dle zákona paritního. Dle zákona říjnového však stanovena pro VII. hod. třídu postupová lhůta 8 let. Který katecheta v VII. hodnostní třídě měl ku příkladu k 1. září 1919 (se započtením 4 let i let válečných) služby 11 let 4 měsíce, bude dle odstavce 3. článku I. § 1. novely přeřazen do VI. hodnostní třídy 2. stupně s přebytkem 4 měsíců (t. j. 8 roků v VII. hod. třídě + 3 roky v VI. hod. třídě v 1. stupni + 3 měsíce v 2. stupni).

Jak vidět, i novella nedovedla odstranit veliké nesrovnalosti a měřila dvojím loktem jinak státním zaměstnancům a učitelům uprostřed služby a jinak úřednictvu učitelstvu na konec služby.

Odtud ona nespokojenost, která konečně po těžkých bojích a mnohých a mnohých poradách, intervencích i demonstracích vymohla si na Nár. shrom. nový zákon, jímž jak starým tak nově nastupujícím úředníkům, učitelům bude se služební doba stejně propočítávat — ovšem až od 1. ledna 1921.

Zatím do té doby bude směrodatnou novela.

Ant. Tichý, katecheta

v Podolí u Prahy t. č. jednatel spolku.

K otázce učebnice církevních dějin.

Jan Pořícký, katech. v Ledči n. S.

Za nynějších nejistých poměrů bylo by ukvapením zaváděti definitivně tu kterou novou knihu, ale zase právě přítomné boje nás nutí k tomu, abychom měli učebnice nejpraktičtější, které by pokud možno i samy, bez výkladu katechetova, budily zájem a zálibu v náboženství.

Dovolím si tedy podati několik myšlenek, které již po delší řadu let mám o vyučování církevnímu dějepisu na měšťanské škole.

Myslím, že by bylo dobře, kdyby kniha měla *dvouj tisk*. Větším tiskem **učivo**, směštnané pokud se to dá provésti, v několik řádek, drobnější pak literou bych přidal rozmanité zajímavé *podrobnosti*. Tak bych snad docílil, aby i učení bylo snadné a přehledné, a při tom aby kniha byla oblíbenou soukromou četbou a mohla by vykonati mnoho dobrého.

Výběr těchto podrobností má ovšem své nesnáze a připouští velkou různost mínění. Celkem bych do knihy raději dal události méně známé, aby vyučující mohl přidati jaksí ze svého i jiná vypravování, která se stereotypně opakují skoro ve všech knihách — vím totiž ze zkušenosti, jak to imponuje, když se ví i něco mimo učebnici.

Za příklad dám dva články, které se probírají asi v polovici října.

I. Křesťanství se šíří mezi pohany.

Z Palestiny začalo se naše náboženství už působením sv. apoštolů šířit po světové říši římské, mezi pohany. Ti byli tenkrát v hlubokém mravním úpadku. Bohů měli na tisíce a přičítali jim všemožné nepravosti. Při takovém zvrhlém náboženství se rozmohla neslýchaná zkáza mravů, prostopášnost a surová necitelnost. Většina lidstva úpěla v bídě a otroctví, v divadlech se zabíjeli lidé jiným pro zábavu. Proto křesťanství musilo podstoupiti těžký boj: šlechtější lidé přidali se k němu, ale ti, kteří milovali prostopášný život, ho nenáviděli, jemu se posmívali, je osočovali a pomlouvali, až posléze došlo k hroznému pronásledování církve.

Dle svědectví Varronova měli tenkrát Římané více než šest tisíc bohů a bohyň. Bájali o nich, že se oddávají týmž nepravostem, jako nejzvrhlejší lidé: Merkur byl bohem zlodějů, bůh Bacchus prý chodí stále opilý, Venuše byla bohyní nestoudnosti. U křesťanů ty hanebnosti se nesměly ani jmenovati, u pohanů se však páchaly docela veřejně v divadlech a chrámech. Podobné smýšlení bylo po celé říši. V Tarsu nad oltářem boha Sardanapala bylo napsáno: Človče, jen pij, jez a užívej, ostatní nic není!

Úžasná mravní zpustlost opanovala všechny třídy obyvatelstva, nevymáhající ani nedospělé mládeže. Tato zpustlost byla ještě podporována zahálkou, poněvadž práce byla v ošklivosti. Dle souhlasného tvrzení pohanských mudrců čestný člověk do dílny nevstoupí, ba ani obchod mu nesluší, k tomu jsou otroci.

Otroků bylo obrovské množství. V malé krajině v Řecku, Attice, kol roku 300 před K. P. za Demetria Fallerea se čítalo dvacetkrát tolik otroků co lidí svobodných, v Římě dle básníka Horatia nejskrovnější domácnost musila mít aspoň deset otroků, boháči však jich měli mnoho tisíc. Ve válce obyčejně všechno obyvatelstvo dobytého města bylo prodáno do otroctví. Trh na otroky byl na náměstí. Zde stáli ubožáci na dřevěném lešení, nohy majíce natřené sádrou a na krku tabulku se svým jménem. Bez citu byly roztrhávány rodiny, otec prodán jinam než matka, děti vyrvány rodičům z náručí, aby se nikdy již neshledali, jen to všichni věděli, že je čeká stejný hrozný život, otroctví. S otroky se zacházelo vesměs hrubě a pánovitě. Namnoze bylo jim zakázáno před pány mluvit, ba i každé mimovolné zakašlání nebo povzdechnutí bylo krutě trestáno. Naši otroci musí býti před námi němí jako pohyblivé sochy, vypravuje mudrc Seneka. Otroci Římana Polliona rozbil nedopatřením křišťálovou mísu. Pán ho dal za to utopit — proti otrokům bylo všechno dovoleno. Trestali je řemeny, žhavým železem a křížem, na němž přibíti, často i po více dní umírali hladem a mukami. Otroci jsouce vyloučení z lidské společnosti a kladení na roven dobytku, zpustli a sesurověli tak, že nebyli ani lidem podobní. Neměli jiné zábavy než zvířecí choutky: jídlo, opiti se, smilstvo, ukrutnost. Jest to skutečně nejhнусnější plod pohanstva před Kristem Pánem!

V téže době bylo oblíbené nesmírné prolévání lidské krve v divadlech. Na život a na smrt bojovali tu mezi sebou gladiátoři čili zápasníci, a to 60, 200, ba za císaře Gordiana i 500 párů najednou. Za císaře Trajana bylo ve 4 měsících posláno do areny (divadla) deset tisíc gladiatorů — to už byly pravé vražedné bitvy. Rozvášněné krvelačné obecnstvo nemohlo se her ani nasytit. Když někoho zachvátil strach a chtěl si zachránit život, nedošel slitování. Ra-

nami a žhavým železem byl donucen opět vrhnouti se do boje, až ho někdo skolil. Padlé gladiatory pochopové odtahovali hákem do vedlejší kolny, a jestli kdo ještě dýchal, byl kyjem dobyt.

Jiný, rovněž velice oblíbený oddíl her byly zápasy s dravci. Vojevůdce Pompejus opatřil pro římské divadlo 500 lvů, 18 slonů a 410 jiných šelem. Císař Kaligula 400 medvědů a tolikéž jiných dravců z Afriky. Šelmy někdy byly štvány na sebe, později však na lidi, na celé zástupy odsouzenců. (Velíšský život.)

Snad nikdy nebylo méně života váženo než tenkrát. Novorozenátka byla zabijena nebo pňhazována, aby stala se kořistí žebrákův a komediantů, kteří si z dětí nadělali mrzáků, aby jim pomáhaly v žebrotě. — Sám císař Klaudius mrštil svou dcerou o patník. Když umřel slavný vojevůdce Germanikus, Římané na znamení smutku zabili své vlastní děti, které se jim toho dne narodily.

Věru my ani nedovedeme si představit, jakou vděčností jsme zavázáni Kristu Pánu, že pozvedl lidstvo z tohoto bahna. (Fouard, život sv. Petra.)

Uhlavním nepřitelem křesťanství stali se pohanští mudrcové. Přemnoží z nich dle svědectví pohanského básníka Lukretia byli jen povaleči. Hltaví zloději, štekali jako psi, chlipnější byli než oslové, při tom bázlivější než zajíci.

Oni to byli, kteří šířili nejnesmyslnější pomluvy o křesťanech, že jsou rouhači, že se spikli proti státu, že pod zemí páší nepravosti, že jedí dětské maso.

Za císaře Marka Aurelia řečník Frondo volal: Dokavad toto kleté plémě křesťanů bude se dále rozlézati! Touží prý po nějakém nebi, nuže, tedy zabte je, ať si tam jdou! Mají směšné náboženství, že by Bůh každého člověka odměnil nebo trestal — to by přece Bůh musil už dávno Římany trestati, že křesťany pronásledují, ale jak viděti netrestá. Ostatně křesťané se jen na oko našim radovánkám vyhýbají; potají hovějí těm nejhorším a neslýchaným neřestem, vražditi a požívatí lidské maso, toť jejich radost! Žádný rozumný člověk se nemůže zapomenouti, aby se stal křesťanem, a tato zlořečená pověra musí býti z kořene vyvrácena. (Hubík, Hlídko 26.)

Zvláštní věc! Pohanství, prohnílé až ke kořeni, opovažuje se tupiti a od-suzovati naši víru, že jest špatná a že se hodí jen pro nerozumné a nevzdě-lané lidi — ta víra, která jediná uzdravila a obnovila svět! Nemocný zuřil proti svému lékaři. Neopakuje se však totéž i za našich dnů? (Dokoněni.)

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Pán Ježíš založil církev.

Když Pán Ježíš učil, z daleka přicházeli k němu lidé ve velikých zástupech, aby ho slyšeli. Každý z nich chtěl mu býti nejbliže, aby slyšel všechna jeho slova a viděl zázraky, které konal. A tu se stávalo, že ti, kteří byli od něho příliš daleko, neslyšeli slov jeho. Pánu Ježíši bylo jich líto, neboť byli jako ovce bez pastýře. I řál jim dobré pastýře.

Jednoho večera vystoupil na horu nedaleko města Kafarnaum a tam se modlil po celou noc. Když se rozednilo, povolal k sobě učedníky své, vyvolil z nich dvanáct a nazval je *apoštolý*. Ti pak byli stále s ním. Všecko, co konal, viděli, a čemu učil, slyšeli.

I poslal je kázat po zemi židovské. Řekl jim: »Jděte a kážte: Přiblížilo se království nebeské. Nemocné uzdravujte, málomocné očistujte, zlé duchy vymý-

tejte, mrtvé křiste. Kdo vás přijímá, mne přijímá, a kdo mne přijímá, přijímá toho, který mne poslal.*

Po těchto slovech rozešli se apoštolové po dvou. Všude kázali a činili mnohé zázraky. Potom vrátili se k Pánu Ježíši a vypravovali mu, co vykonali.

Později řekl jim Pán Ježíš: »*Cokoli svázete (rozkážete) na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete (zrušíte) na zemi, bude rozvázáno i na nebi.*«

Při poslední večeři, když byl Pán Ježíš proměnil chléb a víno v tělo a krev svou, přikázal apoštolům: »*To činite na mou památku!*«

Po svém z mrtvých vstání zjevil se jim Pán Ježíš na jedné hoře v Galilei a řekl jim: »*Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. Idouce tedy, učte všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem přikázal vám; a aj, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.*«

Když Duch svatý na apoštoly sestoupil, konali, co jim Pán Ježíš poručil. Nejprve působili v Jerusalemě a po celé zemi židovské, později rozešli se do celého světa. Všude hlásali učení Ježíše Krista a potvrzovali pravdu svých slov mnohými zázraky.

Ti, kteří jim uvěřili a byli od nich pokřtěni, jmenovali se *věřící* a později dostali jméno *křesťané*.

Po příkladu Pána Ježíše apoštolové za věřící se modlili, hříchy jim odpouštěli a obět, kterou při poslední večeři ustanovil, konali.

Apoštolové věřící k životu bohumilému vedli a neposlušné křesťany trestali. Tak činili až do své smrti.

Všickni pro Krista a jeho učení mnoho trpěli a všickni kromě Jana zemřeli smrtí mučednickou.

Ještě za svého života vyvolili si z věřících zbožné muže, jimž modlitbou a vzkládáním rukou odvdávali moc, kterou od Krista obdrželi.

Některým dali *veškerou* svou moc, a ti se jmenují *biskupové*; jiným dali *jen část* své moci, a ti se jmenují *kněží*.

Všickni věřící se svými biskupy a kněžími tvoří společnost, která se jmenuje *církev katolická*.

Pán Ježíš nazýval církev *království boží na zemi*.

* * *

Pán Ježíš založil církev.

Pán Ježíš založil církev takto: shromáždil kolem sebe věřící a dal jim za představené dvanáct apoštolů.

Pán Ježíš založil církev pro všechny lidi a pro všechny časy, (která slova Kristova to potvrzují?).

Nástupci svatých apoštolů jsou biskupové.

Biskupům pomáhají kněží.

Křtem svatým se stáváme členy církve katolické.

Členové církve katolické se jmenují pravověřící křesťané.

Církev katolická jsou všickni pravověřící křesťané se svými duchovními představenými.)*

Jan Konopík a Fr. Suchomel,
katecheté.

*) Komise žádá, by jí členové zaslali svá přání a dotazy. — r.

Z praxe a různé.

Ze Spolku katechetů v Čechách. Na členské schůzi 17. března vzat na vědomí přípis nejd. arc. konsistofe v Praze ze dne 3. března 1920 č. 2525, dle kterého mají katecheté oznámit jí případy, kde by od nich byly duchovními správci upřílišněné požadavky za výlohy bohoslužebné požadovány. Dle toho se tedy, členové postižení, zařídte! Dále promluveno o jednání kulturního výboru dne 10. března, v němž velikou neznalost našich poměrů projevil člen výboru říd. uč. Houser. Tento pán by mohl přece vědět, že »katechetovi není přece katechetství zaměstnáním vedlejším.«

Po té přijato, aby všude katecheté dožadovali se svého zastoupení v poradním sboru u okres. škol. rad v Praze, aby ustavil se zvláštní klub katechetů Velké Prahy, jako skupina Spolku katechetů v Čechách.

Při výborové schůzi 7. dubna přijati za členy: J. Bušek, Jičín, Karel Svoboda, Dobříš, Fr. Bučil, Pchery u Sianého, Jos. Kozel, Kard. Řečice. Usneseno uspořádat v příhodnou dobu exkursi do Emaus ku shlédnutí význačných nábož. obrazů, jedinou to ve střední Evropě a zakoupit všechny zákony, Nár. Shromážděním přijaté. Za značné účasti konána pak 21. dubna schůze členská, na níž předseda doporučel přízni členstva Spolek »laické katechese« a upozorniv na kurs právě pořádaný, vyzval členy, aby se ku práci v témž Spolku přihlásili. Pan jednatel poukázal na spravedlivé rozřešení otázky katechetů střed. školských v posledních schůzích Nár. shromáždění a usneseno téhož domáhat se v době vhodné i pro katechety škol obecných a občanských a zvlášť o změnu § 7. par. zákona.

Po rozpravě o běžných událostech schůze skončena. A. T.

Klub katechetů Velké Prahy ustavil se v Praze dne 24. března 1919 jako skupina centrálního Spolku katechetů v Čechách. Na pouhé upozornění v novinách dostavil se toho dne do spolkových místností slušný počet katechetů z Prahy a okolí, by porokoval o důsledcích Zákona o Velké Praze, jenž vyhlášen byl 4. března 1920 a 4. září 1920, tedy za 6 měsíců,

nabývá účinnosti. Kol. Tichý upozornil stručnými slovy na nejhlavnější platové rozdíly a výhody učitelstva vnitřní Prahy a pak na § 14. zákona o Velké Praze, kterým se jak organisace tak příslušnost úřadů školních v obcích připojených ponechává zatím beze změny. Aby z této prozatímnosti nevyklubala se po případě desetiletí a z rozmanitosti platových poměrů třída privilegovaných starousedlíků vnitřní Prahy a neprivilegovaných předměstských učitelů, třeba poměrů těchto si všimát a otázku postupovou, obsazování míst atd. do spravedlivých a stejnorodých kolejí uvést. Po tomto odůvodnění a vysvětlení účastníci se přítomní debaty, zvlášť kol. Benda a jiní a založení klubu schváleno a ihned provedeny volby. Do výboru Klubu katechetů Velké Prahy zvoleni kolegové: E. Maule z Vinohrad, Al. Možíš z Nuslí, Fr. Čurda z Vršovic, Fr. Košák z Karlína, E. Pešek ze Žižkova, Arnošt Oliva z Vysočan, Ant. Benda z Prahy VII., Jaroslav Vlasák ze Smíchova, Václ. Kutina z Bubenče, Ant. Tichý z Podolí. Finanční výlohy hraditi si budou dle potřeby členové klubu sami ze svých příspěvků. Předsednictvo klubu očekává, že nebude jediného katechety Velké Prahy, který by se členem jeho nestal a snahy klubu nepodporoval až do splnění vytknutého cíle. Zatím přihlašujte se u členů výboru, kteří jsou Vašemu okrsku nejbližší. Je to ve Vašem vlastním zájmu! K této zprávě o ustavující schůzi klubovní sdělujeme, že činovníci sledují bedlivě všechny akce, připojení se týkající, a prozatím sdělujeme, že poměry se vyvíjejí celkem příznivě a je naděje, že všechny přídavky — jako Pražským vypláceny budou i učitelstvu z připojených obcí nejméně od 1. ledna 1920. A. T.

Upozornění. Paritní zákon lze dosud obdržeti v admin. Vychovatele. — Spolek důtklivě připomíná členům zvýšený příspěvek členský 36 Kč. — *Kolega na Slovensku hledá zástupce na své bývalé místo v S.* (na jihu diec. pražs.) Další sdělí adm. t. l. — Prosíme kolegů, by burcovali liknavé nečleny ke vstupu do spolku. — Podpory potřební se upozorňují na fond k témuž účelu deponovaný u Ordinariátu. r.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Význam katechese. — K otázce učebnice církevních dějin. — Návrh čítanky
katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Význam katechese.

Odkřesťanění lidské společnosti — i našeho národa — pokračuje. Odpadá od církvi přibývá nejen ve městech, ale i na venkově, nejen mezi inteligenci, ale i mezi proletariátem všech vrstev a stavů. ›V církevních listech uvažuje se o tom, proč inteligence se straní církve, jakoby lid ještě věřil; také stále se opakuje, lid potřebuje náboženství. Ne, tak se věci nemají. Inteligence není sama ani nejradikálnější proticírkevní; lid odpadává církvi a to netoliko lid dělný, nýbrž i rolnický. (Masaryk: V boji o náboženství 1.) Sekularisace společnosti pokračuje následkem moderních hesel a proudů nezadržitelně. Příčiny jsou mnohé.

Na prvním místě *odkřesťanění rodin*.

›Vyrůstá-li dítě v ovzduší, jež je Bohu úplně odcizeno, a v němž jediným cílem a jedinou pohnutkou jest svět a zase jen svět a do nekonečna svět, může se z takového dítěte vyvinouti člověk žijící plným náboženským životem? Odkud má nabrati náboženskou vnímavost? Kterak si osvojití ctnosti, jež každému křesťanu mají býti denním chlebem? Vlohy pro nadpřirozený život, nejsouce přestěny, zakrní a odumrou; veškeren zájem bude věnován věcem tohoto světa. Jen v nepatrném zlomku může se podařiti škole, je-li náboženská, dostatečně napravit tuto vadu. Jinak vše marno. Ale kolik je států, jichž školy oživuje opravdový náboženský duch? Kolik je naopak států, v nichž škola působí přímo proti náboženství, nebo působí proti němu nepřímě, to jest vedouc ducha jeho tak, že jest neschopen, aby se v něm ujal nějaký náboženský život? A když i na duši tak zpracovanou símě náboženského života padne, je to símě padlé na skálu. Na skálu, na níž zaschne. Na níž jistě nevzklíčí.

Rodin, jež náboženský prvek ve výchově — úmyslně neb nevědomky — úplně ignorují, rapidně přibývá. To hnutí, jež chce získati budoucí pokolení jen pro svět, nemá účinnějšího pomocníka než podaří li se mu provéstí odkřesťanění rodin. . . Když síly ducha dítěte hned od dětství byly získány výlučně pro služby tohoto světa, jaké účinné úlohy by bylo ještě schopno — po lidsku vzato — v takové duši náboženství?« (Dr. B. Vašek: Moderní člověk pg. 11 a 12.)

Mnoho zavinila i *světová válka*. Uvolněním rodinného svazku, uvolnily se i názory mravnostní. Poklesnutím morálních zásad ubývá důsledně i víry a náboženského citění vůbec.

Nejvíce na odkřesťanění působí prostředí, v němž nynější generace se pohybuje a vyrůstá. Náboženství není již nutnou potřebou a důležitou složkou duševního života, spíše jen trpěným přežitkem starých dob, který možno odložit kdykoliv se nám zachce. Nejlépe to viděti na těch, kteří z venkova proudí do měst.

Poměry budou denně horší, jednak vlivem nesvědomitých pedagogů, jednak bezuzdnou agitací koupěných podvratných živilů, jimž v první řadě jedná se jen o zničení každého náboženského citění. Napřed zvlažnění věřících různými agitačními hesly, potom úplné odkřesťanění, zcela dle plánů zednářů.

Bude potřeba mnoho pilné a obětavé práce, aby zaceleny byly mravní škody, které už dnes tak markantně se jeví u dorůstající generace.

Nynější generace odkojená a vychovaná otravným ovzduším sotva se dá zachrániti. Musí se začítí u těch *nejmenších* stálým a důsledným *poučováním* — intenzivním pěstěním katechese. Proto také nový Codex iuris canonici tuto povinnost klade v první řadě na srdce farářům a jiným kněžím v duchovní správě (Can. 467.) Mládež musí zase Boha ctíti a milovati jako svého nejlepšího Otce, Krista jako svého milého bratra, Církev jako pečlivou matku. Jen tímto způsobem bude možno obnoviti mládež i budoucí generace — rodiny — a tak je proniknouti náboženským duchem. Směle můžeme tvrditi, že dnes v rukou *katechetů* spočívá do jisté míry budoucnost církve *u nás*, neboť devadesát devět procent dětí neslyší *dnes* z náboženství nic více, než co jim řekl katecheta.

Říká se: jaké náboženské vyučování dětí, takový náboženský život lidu. Z účinku soudí se na příčinu. V našem případě neprávem; zapomíná se tu na prostředí, které i nejlepší a nejsvědomitější práci už v zárodku ničí.

V dřívějších dobách byla náboženská výchova výhradně v rukou *rodiny*. V dětská srdce záhy zasévala se zrnka pravdy a prakticky opravdový náboženský život celých rodin dotvrzoval slova příkladem. Slova jímají, příklady táhnou. Rodiče — otec i matka — byli prvními učiteli náboženství svých dětí. Společné denní modlitby, společné rodinné pobožnosti v adventě a postě, společné návštěvy služeb božích, čtení o životě Páně a svatých, vypravování biblických příběhů, zpívání nábožných písní dle doby církevního roku mocně a dojemně působilo na dětskou mysl a děti žily a vyrůstaly v prostředí opravdu náboženském.

Rozšířením školství přenechali rodiče i náboženské vyučování škole, pokládajíce náboženství za pouhý předmět vyučovací jako každý jiný. Péče o ně patří učiteli náboženství.

Tak spočívá dnes náboženské vyučování výhradně na *katechetovi*. Na nějakou spolupráci rodiny není pomyšlení, poněvadž náboženský život z velké části rodin vymizel. Přebírá tudíž katecheta před Bohem i církví velkou zodpovědnost, tím větší, čím důležitější jeho předmět.

Účelem náboženského vyučování musí býti ve všech studiích dětského věku upevnění a uvědomění vztahu duše k Bohu. Tyto vztahy duše k Bohu musí býti tak pevné, že je nesmí zpřetrhati ani nejtěžší zkoušky životní, naopak v těchto musí se upevniti. Za tím účelem není a nebude radno rozsahem, zbytečnými vědomostmi rozum dětský přepřilňovati, ale náboženské vyučování prohlubovati.

Katecheta musí v duši mládeže vtělit to, co sám jasně a bezpečně pojal. Jen to mohu jinému dát, co sám mám, jen to mohu v duši dítěte jasně a trvale vtělit, co v mé duši jasně a trvale vtěleno jest. Mojžíš nevěděl o lesku tváře své, ale lid, jehož učitelem Mojžíš byl, viděl jasný obličej jeho.

Z toho nutně vyplývá: katecheta musí si býti *vědom své zodpovědnosti* a musí tudíž všechnu *péči věnovati katechesi*. Multum non multa. Práce katechetova má pro budoucí náboženskou obrodu mladé generace nesmírný význam. Katecheta sám musí si všimati všech *moderních proudů pedagogických*, denně obírat se zásadními otázkami svého oboru a bedlivě sledovati své odborné listy. Musí neustále býti ve styku se *zkušenými praktiky* a vyhledávati všemožné cesty, aby sám hluboce vzdělán a pevné nezlomné víry *vléval náboženské přesvědčení svým svěřencům*. Spolku katechetů naskytá se tu nové a vděčné pole spolkové činnosti.

Následkem změněných poměrů a kněžských desértérů jeví se nedostatek katechetů a bude ještě citelnější. Proto všichni kněží schopní — bez rozdílu hodnosti — měli by se věnovati katechesi, myslí-li to s náboženským obrozením opravdově. Zmobilisujte všechny schopné kněze k záchraně mladých duší! Práce písářské přenechte laikům. Ite, docete omnes gentes. Učte — ne tedy pište — ale učte! Kdo ponese zodpovědnost za škody, které i dnes vznikají, že na mnohých školách nevyučováno a děti nejdou ani k svátostem? Je pravda, že v nynějších školách za nynějších poměrů plyneme mnohdy zbytečně energií tělesnou a duševní, ale to nijak neopravňuje nebrániti zlu ještě většímu a nepodporovati dobro.

Křesťanství podniklo zápas s pohanstvím a — zvítězilo! Zvítězí i u nás, ale musíme probudit dřímající křesťanské prvky lidské duše a lidského srdce. Toho docílíme jen *úsilnou prací katechetickou* za pomoci všech *ideálních pracovníků*. *Živým slovem, účinnou katechesí musíme vydušávati nové neohrožené křesťany*.

Vítám z duše oživení *laických katechesí*. Staré osvědčené prostředky přijdou k platnosti. Laický živel patřičně vyškolený bude při náboženském vyučování platnou silou. Za tím účelem pořádný i kursy zatím jen v Praze, později i na venkově. Kursy řídí prof. Dr. L. Petr.

Laickým katechesím musíme věnovati pozornost a podporovati snahy všech, kdož myšlenku realizují. Upozorníme v okruhu našeho působení vhodné osoby na tuto akci a získáváme nové a nové členy.

Nebudiž mi ve zlé vykládáno, pronesu-li o těchto kursech svůj úsudek. Činím tak z úmyslu nejlepšího prospěti dobré věci.

Kursy představoval bych si takto: několik katechetů (3—4) pod dozorem praktika zcela stručně vyloží z biblických dějin, katechismu, paedagogiky to nejnutnější a pak každé hodiny předvedou praktické ukázky u dětí, které za tím účelem hodin se zúčastní. Tímto praktickým vystoupením a předvedením kurсистé «snadno a rychle» — jak toho naše doba žádá — budou informováni, a případné nepředvídané zjevy dětské nepozornosti atd. na místě se vysvětlí a kurсистy pro budoucnost obrní.

Bylo by dobře o věci zahájit diskusi. Věcné náměty mohou býti jen vítány, poněvadž poslouží dobré věci, nám všem svaté a drahé!

Ar. Oliva.

K otázce učebnice církevních dějin.

Jan Pořícký, katech. v Ledči n. S.

(Dokončení.)

Pronásledování církve císaři římskými.

Hrozný zápas mezi pohanstvím křesťanstvím trval skoro celých tři sta let. Čítá se deset velkých pronásledování, z nichž nejhorší jsou za Nerona, Marka Aurelia, Decia a Diokleciána.

Nero osočil křesťany z požáru Říma a dal je hromadně vraždit. Tenkrát zahynuli oba apoštolové, sv. Petr a Pavel. Decius křesťany nejprve všemožnými mukami nutil k odpadu, a teprv, když nic nepomohlo, byli zabiti. Dioklecianova doba se pak vůbec nazývá dobou mučenníků. Biskup Eusebius píše, že sám byl při tom, když celé zástupy byly voděny na popravu, až se katanům meče lámaly. Slavní mučenníci jsou: Sv. Ignác, biskup, sv. Vavřinec, jáhen, sv. Blažej, Vit, Jiří, svatá Anežka, Kateřina, Hata, Barbora.

Stůjtež tu dva obrázky, jak nám je dochovaly staré, současné, zcela věrohodné prameny. První jest psaní, kterým křesťané ve Smyrně dávají ostatním křesť. obcím zprávu o umučení svého biskupa, sv. Polykarpa, který byl v mládí žákem sv. Jana Evangelisty. Když bylo ohlášeno pronásledování císařem Markem Aureliem, křesťané nutili svého starého biskupa, aby před pohany se ukryl. Odebral se tedy s několika průvodčími na osamělý dvorec. Zde ve dne v noci se modlil za pomoc Boží pro sebe a pro celou církev. — Tři dny před smrtí v noci se mu zdálo, že leží na ohnivém loži. Oheň plane, a nelze ho uhasiti. Probudiv se řekl: Budu upálen. Zatím v městě Smyrně celá řada křesťanů je mučena, a nějaký Quintus při tom odpadl. Luza volá, aby byl chycen také Polykarp. Dva zrádní otroci pomohli ho vypátrati. O svátcích velikonočních, právě na Velký Pátek vojáci obkličili dvorec. Svatý stařeček šel jim dobrovolně v ústřety, vítal je a dal jim přinést večeři. Zatím co vojáci jedli, připravoval se k mukám. Stojel modlil se za sebe a všechny své známé, za velké i malé, dobré i zlé a za celou katolickou církev. (Z té zprávy vidno, že už tenkrát, ve druhém století, naše církev měla jméno katolická, světová.)

Druhého dne, na Bílou Sobotu, byl předveden před pohanického soudce římského prokonsula Filipa. Zástup rozzuřených a krvelačných pohanů se tiskl kolem. Prokonsul chce Polykarpa získati po dobrém. Hleď aspoň na své stáří. Muka jsou strašná i mladíkům, nevydržíš jich. Buď rozumný, přísahej bohům věrnost, laj Kristu, a propustím tě. Mučenník na to: 86 let Kristu sloužím a nikdy mi nic zlého neučinil. Jak bych mohl láti Jemu, svému Králi, jenž mne spasil? Prokonsul začal strašiti: Mám divé šelmy, hodím tě jim. I jen je zavolej, jsem rád, když se ze zlého světa dostanu ku své odplatě. Pohrdáš-li šelmami, dám tě ohněm upáliti! Hrošíš mi ohněm, který jen hodinu hoří a brzy uhasne — o ohni věčném nevíš ničeho? Ale proč váháš? Učiň vše, co se ti líbí. Na tváři mučenníkově nebylo viděti ani rozpaky, ani strach, nýbrž důvěru a radost. Prokonsul dal tedy prohlásiti, že se Polykarp přiznal ku své vině, totiž že je křesťanem. Nezkrocený, krvežíznivý zástup, židé i pohané křičí: Ano, ano, on jest docela učitel té bezbožnosti, otec křesťanů, zhoubce našich bohů! Na oheň s ním! — Prokonsul svolil. Luza se rozběhla a snášela z dílen a lázní dříví a chrastí. Hranice byla rychle hotova. V sobotu, o dvou hodinách po poledni popravovali sv. Polykarpa. Postavili ho na hranici a chtěli ho přibítí ku kolu. On jim řekl:

Nechte jen toho. Ten kdo mi dal sílu, abych se před ohněm nelekl, dopřeje mi také, abych v ohni zůstal. — Kati zapálili hranici, ale plamen se tělu vyhýbal jako lodní plachta, když se o ni opírá vítr. Vůně kadidla a vonného koření šířila se kolem hranice, a sv. mučenník stál tu jako skvoucí zlato a stříbro, když se taví v ohni. Luza křičí, že to jsou kouzla, aby ho kat probodl. Probodl ho, a proud krve udusil oheň. — Těla mučenníkova však pohané nevydali. Prokonsul poručil je na prach spáliti, ale památka sv. Polykarpa nezanikla ani u pohanů. Pořád ještě byl zván učitelem křesťanů, a o jeho smrti se vypravovalo po celém křesťanském světě. (Z Keim Foustek: Řím a křesťanství.)

Mučenníci lyonští.

Za téhož císaře M. Aurelia, v létě 177 zuřilo pronásledování ve Francii a to zvláště v městě Lyoně. Nejprve křesťané byli zbaveni občanských práv. Vyloučení z trhu, z lázní a zakázáno jim i jen ukázati se na veřejných místech. Brzy došlo k násilí. Luza, muži i ženy, činili křesťanům všemožná příkoří; za divokého pokřiku je bili, škubali, loupili, kamenovali, věznili.

Potom dal římský místodržitel pátrati po křesťanech. Denně celé zástupy z města a okolí vsazovány do žaláře. — Byli sem zavlčeni i vlažní křesťané, ba i otroci, kteří nikdy křesťany nebyli a jen sloužili v křesťanských rodinách. — Nastalo mučení. — Měli se přiznati, že pomluvy proti křesťanům šířené se zakládají na pravdě.

Pohanští otroci, kteří sem v tom divém zmatku také byli přivedeni, položeni na skřípec, prohlásili, že skutečně křesťané se mezi sebou dopouštějí všech těch neřestí, jaké si zvrhli pohané o nich dovedli vymysleti. *Tyto křivé* výpovědi *odvrátily* od křesťanů všechnu přízeň a uvrhly je v nejhlubší opovržení. Teď nikdo už nešetřil ani svých nejbližších příbuzných, a udával je, že také náležejí k těm ohavným zločincům. Zdraví i nemocní, mužové i ženy opět a opět jsou zatýkáni a odváděni. Skřípce pracují ustavičně. Mají býti vynucena další přiznání. Zuřivost pohanů se obrátila zvláště proti otrokyni Blandině. Od rána do večera byla mučena, celé tělo rozdrásáno a potrháno, ale Blandina přestála všechno a neustále prohlašovala: Jsem křesťanka, u nás se neděje nic zlého! Omylem dostala se do žaláře i odpadlá křesťanka jménem Biblias a byla rovněž mučena na skřípci. Tu se stala divná věc: Kdežto nejedni mukami se dali zastrašiti a zapřeli víru, tato odpadlice byla mukami k víře přivedena, začali jí přicházeti na mysl muka pekelná, která čekají odpadlíky, a ona kajicně se hlásí, že je zase křesťankou, a že křesťané jsou nevinní.

Potom všichni byli uvrženi do ohyzného tmavého žaláře: jedni staženi řetězy, druzí napjati na trámech, jiní v jiných mukách. Největší část uvězněných se tu zadusila. Mezi nimi byl ctihodný, více než 90letý biskup lyonský Pothinus. Dlouho ležel nemocen, a sotva že povstal z lože, vojáci s městskou správou ho zajali a vlekli k soudné stoličce. Pohané na něho zuřivě pokřikovali. Stařec byl vetchý, nemoc ho docela vysílila. Místodržící se ptá, kdo že je Bohem křesťanů. Biskup na to: Budeš-li toho hoden, dovíš se. Jen tato 4 slova a už luza skočila po obviněném a nešetřice stáří, rvali jej, bili pěstmi, šlapali a kdo stál dál, házel aspoň po něm kamením. Živ neživ, bez dechu, uvržen byl stařec do žaláře, v němž po dvou dnech skončil. Z vězení byli pak křesťané vedeni na popravu. Ti, kteří byli považováni za sloupy církve v Lyoně: Maturus, Sanktus, Attalus a Blandina, budou předhozeni šelmám, ale před tím podrobeni ještě všem možným

mukám. Maturus a Sanktus postaveni do prostřed divadla a zbičováni. Luza dá se do křiku, aby byli ještě posazeni na ohnivou stolicí. Posadili je. Odporný zápach pražícího se masa plní divadlo. Jáhen Sanctus při tom volá: Jsem křesťan, — více na něm nevynutili. Když nastal večer, byli oba mučenníci stati mečem.

Otrokyně sv. Blandina byla pověšena na kůl, aby ji dravci rozsápali. Ale žádné zvíře se jí nedotklo. Šňali ji tedy a opět odvedli do vězení.

Mezi tím jsou stále noví a noví křesťané zatýkáni a odsuzováni na smrt. U soudné stolice se postavil lékař Alexander, nad míru horlivý vyznavač Kristův, a sám bez bázně pohledem a posuňky povzbuzoval vyslýchané ke statečnosti. Luza kol stojící to zpozorovala a strhla pokřik. Soudce dá na místě lékaře zatknouti a ptá se ho, kdo jest. Křesťan, zní jeho přiznání. Půjdeš k šelmám, zní hned na to rozsudek. Po nějakém čase nové popravy. »Mnohobarvý a mnoho-květý věnec vili tehdejší mučenníci svému Bohu, aby od něho dostali korunu nevadnoucí«. Před smrtí zakusili opět muk, jaká jen lidská zuřivost dověde vymyslíti. Lékař Alexander při nich nevydal ani povzdechu, ani slova; jeho duše rozmlouvala s Bohem. Opět byl mučen Attalus, posazen na ohnivou stolicí. — Blandina a 15letý chlapec Pontikus zůstali na konec. Když všemožným způsobem jsou mučeni, celé divadlo na ně křičí: Přisáhejte bohům! Nesvolili. Poslední svůj hrozný boj dobojovala svatá Blandina. Byla bičována, za živa pálena a posléze zavázána do sítě a hozena před splašeného býka — zvíře ji nabíralo na rohy a pohazovalo ni do výše, jakoby si hrálo. Pak ji nechalo, a nepřátelé, nemajíce už žádného prostředku proti té tak neslýchaně statečné ženě, stali ji hlavu. Tak vypravují svědkové těch dob v listě lyonské obce.

Co křesťanů bylo tenkrát jednodušším způsobem, pouze mečem, sprovazeno se světa a kolik jich zahynulo v robotárnách, v otrockých káznících, nedá se sečísti. Pohané již byli přesvědčeni, že křesťany vyhubili. Tehdejší pohan Celsus napsal: Jestli ještě někdo z vás bloudí světem a myslí, že se skryje, neklam se: budeš také vypátrán a potrestán smrtí. Podobně se honosil sto let později císař Dioklecián, »že vyhubil pověru křesťanskou.« A zatím vítězství církve bylo přede dveřmi! (Fr. Keim-Foustka: Řím).

3. Vrahové křesťanů byli již za živa stíháni nápadnými tresty:

Prostopášný Nero byl zbaven trůnu, prohlášen za zrádce vlasti a psance, a když měl býti s chomoutem na krku hnán městem a při tom bičován, vrazil si meč do krku nařikaje: Ach jaký to umělec ve mně umírá!

Mark Aurel, pověřivý nepřítel křesťanů, byl ztrestán svým, až k nepřčetnosti zvrhlým synem Kommodem.

Decius utrpěl v Moesii zradou jednoho vůdce velkou porážku. — Před očima mu nepřátelé zabili syna. Vrhli se v boj, aby ho pomstili. Utonul však v bahně a tělo jeho nepohřbeno zůstalo na pospas zvířím.

Dioklecián vzdal se vlády a odstěhoval se do Dalmacie do Splitu. Výčitky svědomí švaly ho tak, že nad sebou plakal jako dítě. Posléze šílenství zatemnilo jeho ducha. Pěstoval v zahradě zelí, válel se po zemi jako zvíře a skončil samovraždou, vyhladověním. »Tak hynou nepřátelé Boží« praví o tom tehdejší křesťanský spisovatel Laktancius. (Fr. Ender: Dějepis cirk.)—

Tolik bych si dovolil podati na ukázkou, jak asi učebnice by se mohla státi jak snadnou k učení, tak i zajímavou četbou.

Přivržencům vědecké důkladnosti by se ovšem zamlouvalo, kdyby v tomto druhém článku o mučennících byla uvedena stručně data z každé jednotlivé periody pronásledování a kdo v ni byl umučen. Rozhodl jsem se však přece místo toho pro tato dvě dosti dlouhá vypravování, že jsou původní a působí na děti větším dojmem. Dětský, a konečně i lidový dějepis musí býti psán s »epickou šíří« — hromadění dat není tu na místě.

Jsem jist, že vlastenecké dějiny neobsahují ani z daleka tolik vznešených a zušlechťujících zjevů jako dějiny církevní. Úkolem učebnice jest, učiniti je žákově myslí přístupnými a zajímavými, a to myslím, dalo by se docíliti takovýmito poznámkami přidanými k hlavnímu, stručnému textu.

P. autor slibuje pokračovati a podali další partie, což s vděkem redakce uveřejní.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Pán Ježíš ustanovil apoštola Petra hlavou své církve.

Dokud Pán Ježíš zde na zemi učil, sám řídil věřící i apoštoly. Byl jejich nejvyšší hlavou. Po svém na nebe vstoupení zůstal sice dále nejvyšší hlavou církve ale *neviditelnou*. Za viditelného svého zástupce zde na zemi zvolil apoštola *Petra*.

Petr před svým povoláním za učedníka Páně byl *rybářem* a jmenoval se Šimon. K Pánu Ježíši přivedl ho bratr jeho Ondřej. Když ho Pán Ježíš spatřil, řekl: *»Ty jsi Šimon, ty budeš slouiti Petr (= skála).«*

Když pak později vyvolil si Pán Ježíš z učedníků svých dvanáct (mužů) a nazval je apoštoly, *první* mezi nimi byl Petr.

Apoštol Petr jménem svých druhů nazval Pána Ježíše Synem Božím a Kristus mu řekl: *»Ty jsi Petr (t. j. skála) a na tě skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče od království nebeského, a cokoliv svážeš ustanoviš) na zemi, svázáno bude i na nebi; a cokoliv rozvážeš (zrušíš) na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«*

Po svém z mrtvých vstání ukázal se Pán Ježíš apoštolům u jezera Genzaretského. Lovili právě ryby. Pán Ježíš požehnal jejich lovu a pak jedl s nimi. Po jídle otázal se Petra: *»Šimone, miluješ-li mne více nežli tyto?«* Petr odpověděl: *»Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.«* I řekl mu Ježíš: *»Pasíž beránky mé.«* Potom otázal se ho po druhé: *»Šimone, miluješ-li mne?«* Petr odpověděl: *»Ovšem Pane, ty víš, že tě miluji.«* A zase přikázal mu Pán Ježíš: *»Pasíž beránky mé.«* Po třetí otázal se ho Pán Ježíš: *»Šimone, miluješ-li mne?«* Petr se zarmoutil, protože se ho ptal Pán Ježíš po třetí a řekl: *»Pane, ty víš všechno, ty víš, že tě miluji.«* A Ježíš řekl jemu: *»Pasíž ovce mé.«*

Po na nebe vstoupení Páně řídil Petr věřící i apoštoly. Z počátku působil v Jerusalemě, potom odešel do Říma, odkud řídil církev a zde zemřel smrtí mučednickou.

Nejvyšší *neviditelnou* hlavou církve jest sám Pán Ježíš.

Pán Ježíš ustanovil místo sebe apoštola Petra nejvyšší *viditelnou* hlavou církve.

Čím naznačil Pán Ježíš, že chce povýšiti Petra nad ostatní učedníky?

Kterými slovy slíbil Pán Ježíš Petrovi nejvyšší hodnost v církvi?

Kterými slovy odevzdal Pán Ježíš Petrovi nejvyšší hodnost v církvi?

Koho vyrozumíval Kristus beránky a ovce?

Nástupcem svatého Petra jest *římský* biskup nebo-li *papež* (= svatý otec).

Jak se jmenuje nynější svatý Otec?

Duchovní představení jsou: papež, biskupové a jim pomocní kněží.

Církev katolická se jmenuje také *římsko-katolická*, protože *římský* biskup jest její nejvyšší hlavou.

Svátek apoštola Petra světíme 29. června.

Fr. Suchomel a Jan Konopík,
katecheté.

Z praxe a různé.

Skupina katechetů brněnských konala schůze dne 5./II. a 18./III. 1920 za četné účasti. Při obou schůzích skoro hlavním předmětem bylo naše nespravedlivé zařazení do hodnostních tříd. Dělal se z naší strany, co se dělati dalo. Proto nemístné jsou výpady mnohých kolegů, kteří činí výčitky jako by v Brně se ve prospěch stavu ničeho nedělalo. Vše se uveřejňovati nemůže a nesmí. Kdo chceš vše věděti, přijdi do schůze, a pak nemusíš hubovati. — Návrh svůj posl. Rypar musil vzít zpět. Zavinili to kolegové z Čech. Divíme se jejich zakročení. Návrhem Ryparovým byli by v tom ještě lépe než jsou. Mají ne více než my 4 léta theologie, což měli jako vymoženost země. Doufejme však, že v brzké době dosáhneme svých požadavků spravedlivých. Z protivných stran jediná posl. Purkyňová statečně se ujala naší věci, zač jsme jí vyslovili písemně naše díky. — Skupina naše a katechetský spolek olomoucký budeme ku konci července pořádati kurs katechetský na Velehradě trávající 2 dni. Vyšleme naše zkušené kolegy Al. Krejčího a Jana Staňka za řečníky. Al. Krejčí promluví: o učebnici náboženské a rozdělení látky na jednotlivé ročníky. J. Staňka: Naše zastoupení u úřadů církevních a světských. Poněvadž tento kurs bude také manifestačním sjezdem katechetů požádán bude posl. Rýpar, aby promluvil o našich požadavcích a zde veřejně budeme své požadavky a nutné potřeby proklamovati. Při kursu katechetském budeme pro kratší řeči a přednášky. Větší důraz klademe na debatu, na projevení vzájemných zkušeností.

Toho nám je třeba, toť důležité. — Vyvízíme kolegy, by všude vycházeli »radám rodičů« vstříc, je podporovali a jim pomáhali. Vždyť budou pracovati pro nás a naši práci ve škole usnadňovati. — Abychom měli spolehlivý přehled, kolik nás jest, kolik let kdo v duchovní správě ztrávil, pošli každý katecheta obecných a měšťanských škol jednateli na koresp. lístku tato data: 1.) rok a den narození; 2.) rok ordinace; 3.) rok a den ustanovení katechetou a 4.) dobu ztrávenou v duchovní správě. Abychom to měli v čas potřeby v rukou.

Zůstaneme i na dále skupinou »Jednoty diecéšní« v jejím rámci, ovšem s větší samostatností, poněvadž nám vychází přátelsky vstříc a jest našim požadavkům nakloněna. Proto kdo z kolegů dosud členem »Jednoty« není, ať se za člena »Jednoty« přihlásí, a tím zároveň se stává členem skupiny katechetů. Jednotlivé pak spolky katechetské jiné a naše skupina utvoří svaz.

»Věstník duch. mor. č. 4.«

Výhodná komutace

Katecheta měšť. školy divčí, v městě druhé třídy aktiv. přidavků, v krajně romantické, v českém ráji, spolu uživatel dvou zádušních polí, letos znova výhodně za aprovisaci pronajatých, rád by jedině k pozměně, jestli na místě už 20 roků, kommutoval s katechetou měšť. škol kdekoliv, nejraději z Prahy neb předměstí. Laskavé nabítky pod značkou: »Výhodná kommutace« do redakce Katechet. Věstníku nepozdějí do konce června.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Změna zákona interkonfessního a vyznání dítek. — Biblické katechese Fricovy.
— Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různě.

Změna zákona interkonfessního a vyznání dítek.

Ant. Tichý, katech. v Podolí u Prahy.

Aby rozdílné ustanovení Národním shromážděním uzákoněné 15. dubna 1920 č. 277 vyniklo, stůjtez zde nejprve nejhlavnější zásady, jaké platily o poměrech náboženských u dítek dle dřívějších zákonů rakouských a nařízení rakouských úřadů. Zásady ty byly:

Děti, v manželství zrozené neb legitimované, následovaly, pokud oba rodičové byli téhož vyznání státem uznaného, náboženství svých rodičů. —

Dítko bylo katolické hned od svého zrození z rodičů katolických, nikoli od křtu sv.

Rodičové katoličtí nesměli nechat dítka bez křtu. K vykonání křtu dítěte mohli býti zdráhající se rodiče okres. politickým úřadem, magistrátem donuceni, a farář byl povinen takové rodiče témuž úřadu oznámit. —

Dokud rodiče nepřestoupili k jiné státem uznané konfessi, nemohli dětem ani do 7 let věku přiřknout jiné náboženství. Také bez náboženství rodičové státně uznané nábož. společnosti dítek svých nechat nesměli. —

Při smíšených manželstvích (to jest tehdy, kdy obě strany hlásily se ke dvěma různým, státem uznaným konfessím), nebylo-li zvláštní smlouvy, následovali synové náboženství otcova, dcery náboženství matčina. Smlouvou mohl býti ujednán pravý opak anebo všechny dítky následovaly otce neb matku. Reversů daných církvím stát neuznával. Bezvyznání dítek z takových manželství smlouvou stanovit se nesmělo. Za to novou smlouvou bylo lze změnit vyznání dítek takových, pokud 7. rok nepřezily.

Nemanželskému dítěti určeno bylo zákonem náboženství matčino. Jiného náboženství nesměla mu matka dát, než měla sama, leč by přestoupila k jiné státně uznané konfessi a tu následovaly jí jen dítky do 7 let. —

Dětem bez rodičů stanovil náboženství jich pěstoun. —

U dítek od 7—14 let každá změna náboženství byla vyloučena, i když rodiče, pěstouni učinili změnu vyznání. Změnou vyznání nebylo „bez vyznání“ neb hlášení se k církvi státem neuznané. —

Po 14. roce mohly si děti zvoliti náboženství dle svého přesvědčení a stát je bral v ochranu i proti rodičům.

Nemanželský hoch náboženství matčina po uzavření sňatku legitimovaný, nebylo-li mu 7 let ještě, obdržel náboženství legitimujícího otce. —

V manželství strany bezkonfessní se stranou státně uznaně konfessní, nemusela strana bezkonfessní dítě stejného s ní pohlaví přihlásit k některé konfessi, leč by dobrovolně chtěla a tehdy mohla dát pokřtiti i děti mezi 7.—14. rokem, neboť tu o žádnou změnu vyznání — dle státu — nešlo. Stranu druhou následovalo dítě stejného s ní pohlaví. —

Každé školou povinné dítě, tedy i bezkonfessní, muselo od 6.—14. roku v nějakém státně uznaném náboženství býti vyučováno ať doma či ve škole. Z pravidla bylo to náboženství státně uznané, od kterého dříve rodiče jeho bezkonfessní odpadli anebo k výzvě Zemské školní rady sami určili, kterému náboženskému vyučování se mělo podrobit. Jestliže odepřeli tak učinit, rozhodl kurátor soudně ustanovený.

Děti rodičů před odpadem k bezvyznání zrozené zůstávají ve svém náboženství. Po odpadu zrozené byly bez vyznání až do doby, kdy nastala jim školní povinnost. —

Takovými zásadami řídily se hlavně rozsudky Vídeňského správního soudního dvora, výnosy a nařízení ministeriální a zemských i okresních školních rad rakouských. Zásady ty vyjádřeny jsou v interkonfessním zákoně z 25. května 1868 z. ř. č. 49., v říšských zákonech pro školy obecné ze 14. května 1869, z 25. května 1883 a ve školní novelle z 2. května 1883.

Protože zvláště kolegy, učitele náboženství bude zajímati, jaké změny náš československý zákonodárný sbor zavedl v poměrech náboženských u dětí školou povinných, následujž doslovné znění nového **interkonfessního zákona ze dne 15. dubna 1920**, kterým se některá ustanovení zákona z 25. května 1868 mění a zvláště ohromný význam mají nová ustanovení § 1. čl. 1. a 2., že rodiče, pěstouni až do 14. roku náboženství dětí měniti mohou.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1. Interkonfessní zákon ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z. se mění takto:

Článek 1. Rodiče jsou oprávněni, do 14 dnů po narození dítěte určit mu náboženskou vyznání nebo ponechat dítě bez vyznání náboženského.

Toto právo rozhodnouti o náboženském vyznání dítěte vykonává u dětí nemanželských matka, u dětí osiřelých ten z rodičů, který žije, a zemřeli-li oba, zákonný zástupce dítěte do 14 dnů po svém ustanovení. Jsou-li rodiče neznámí, rozhodne o náboženském vyznání (bezvyznání) dítěte ten, kdo má právo dítě vychovávat.

Neučiní-li osoby shora jmenované o vyznání dítěte rozhodnutí právě uvedeného, následují po zákonu děti v manželství zrozené nebo jim na roveň postavené, jsou-li oba rodiče téhož vyznání neb oba bez vyznání, konfessní (bezkonfessní) stav svých rodičů. Vyznání (bezvyznání) dětí nemanželských řídí se v tomto případě podle matky. Nejsou-li v manželství oba rodiče vyznáním stejní, následují děti mužského pohlaví otce, děti ženského pohlaví matku. Manželé mohou však smlouvou ustanovit, že má tomu býti naopak, nebo určit, které děti mají následovati ve vyznání otce a které matku.

Reversy, dané některé církvi nebo jejím funkcionářům nebo jiným osobám o vyznání dětí, jsou bezúčinné.

Článek 2. Kdo má podle předchozích ustanovení právo určit vyznání (bez vyznání) dítěte, *jest oprávněn vyznání toto způsobem v článku 6. upraveným potud měniti, dokud dítě samo nenabylo práva o svém vyznání rozhodovati.* (Článek 4.)

Článek 4. Po dokonaném 14. roce svého věku jest oprávněn každý, svobodně a samostatně rozhodovati o svém náboženském vyznání.

Článek 6. Aby vystoupení z církve bylo po zákonu účinné, jest nutno, aby vystupující oznámil je okresnímu politickému úřadu místa svého bydliště nebo, nemá-li v obvodu platnosti tohoto zákona svého bydliště, u okresního politického úřadu své obce domovské.

Právní účinky vystoupení z církve nastávají dnem tohoto oznámení. Okresní politický úřad vydá podateli písemné vyřízení a současně vyrozumí o tom představeného nebo duchovního správce opuštěné církve.

Vstup do nově zvolené církve oznámí vstupující představenému nebo duchovnímu správcí této církve.

§ 2. Veškerá podání úřadům, veškeré protokoly, přílohy těchto podání a protokolů, jakož i opravné prostředky řádné i mimofádné, jež činí se na podkladě a ku provedení zákona z 25. května 1868, č. 49 ř. z., jakož i zákona tohoto, jsou prosta poplatků kolkovních.

§ 3. Na území dříve uherském platí dosavadní předpisy.

§ 4. Zákon tento nabývá účinnosti dnem svého vyhlášení. Ministrům vnitra, spravedlnosti, školství a národní osvěty a financí se ukládá, aby zákon tento provedli.

Biblické katechese Fricovy.

Prof. Xav. Dvořák.

Naše literatura katechetická jest stále ještě v začátcích. Příruček jest posud bédně málo, a co jest, nenese na sobě pečeti svérázu a individuality, jdouc na mnoze otrocky ve stopách německých komentářů a katechesí.

Je pravda, že poslední dobou jeví se obrat k lepšímu, zájem pro školu roste, pracuje se o nových učebnicích, založených na nových methodických zásadách, jimiž uplatňuje se vlastní přemýšlení a individualita autorů. I řada methodických příruček a pomocných knih se rozšiřuje.

K nim patří i biblické katechese Fricovy; vydány byly 1910. Už z důvodu, že se jimi rozšiřuje opět o jeden článek odborná literatura naše, vítáme je radostně, třebaž se to stává opožděně, dnes po několika letech.

Rozhodně máme úctu ku práci, které se autor podjal a oceňujeme dobrou vůli a odhodlanost a pílí, jaké vynaložil. Kniha podávající biblické katechese pro 1. a 2. třídu, obsahuje 304 stránky. Odhodlati se k takovému, znamená už čin, a tomu čest. Avšak už v této rozsáhlosti tušíme chybu, kterou další četba potvrzuje. Představujeme si totiž »vypracované katechese« tak, aby skutečně každá mohla v hodině probrána býti, nepřepínajíc nijak normálních vloh dítěte. Jinak, vzniká dvojí zlo, buď musí býti katechese, která má sama o sobě činiti celek

dělena na více hodin, nebo vyčerpává do únavy duševní schopnosti a síly katechumenů. Obojí je chybu.

Autor vypočítává literaturu, která mu byla pomůckou a ukazatelem při jeho práci; je nemnohá: Skočdopolovy katechese biblické, Knechtův Komentář a Meyovy vypracované katechese.

Výbor dobrý, ale trochu zastaralý, jsou tu již nové proudy v oboru katechese, kterých přezíratí nebylo by s úspěchem. Meyovy katechese jistě vykonaly svůj dobrý vliv, patří k nejlepším svého druhu, za to Komentář Knechtův myslím, sváděl autora k přeplňování a přecpávání jednotlivých katechesí. Zkusil jsem tento neblahý vliv a svod svého času sám na sobě.

Katechese mají býti stručné, jednoduché, jasné a logické. Katechese Fricovy jsou mnohomluvné. Zapomíná autor, že mnohomluvnost zatemňuje myšlenku, místo aby ji objasňovala. Spisovatel má uvážit každé slovo, a zvláště každou větu, nedala-li by se stručněji, a lépe vyslovit, všem patetickým úslovím výhost dáti, který tok katechese zdržují a nabubřují. Tak na př. O jak krásný a dobrotný jest Pán Bůh (v 1. katechesi). Kolikrát ještě se táž slova a zvolání opětuji! (Viz str. 28, 29, 38 atd.)

V katechesi samé nemá to žádného odůvodnění. Rovněž: Mám radost milé dívky, že jste si tak dobře pamatovaly, co jsem vám vypravoval. Za odměnu... (tamtéž).

Vět má užívati co možná krátkých, jednoduchých a vyhýbat se složitým souvětím, která nám sice jsou běžná, ale které běžnosti nesmíme předpokládati u katechumenův 1. a 2. třídy. Jak těžká bude věta těmto maličkým na př.: Chcete-li se Pánu Bohu líbiti, musíte při kříži mysliti na Pána Boha, obzvláště na Ježíše Krista, který za nás na kříži umřel. Přesvědčte se, dejte jí dítěti opakovat! Autor uvádí místy celé citáty z Písma na př.: Vezměte a pijte všichni; totoť jest krev má, krev Nového zákona, která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. To číte na mou památku (str. 128.). Rovněž: Dána mi jest... (str. 180). To přece není pro 1. třídu. To je naprosto vyloučeno.

Katechese mají být také jasné. Autor jejich smí užívat i slov jen takových, která ve slovníku dětském jsou, leda by je vysvětloval. Vyzdobovati svou katechesi obrazy (k tomu ještě nepřipadnými) a obraty slohovými jest povážливо, Na př. Právili o andělech autor: »Andělé jsou velmi krásní. Jsou krásnější nežli hvězdy na nebi a květiny na lukách.« Stala se tím jejich krása ještě záhadnější, děti nemají žádné představy: hvězda, květina jaký vztah k andělu?

Nebo pravili dále: Andělé vědí mnoho, vědí mnohem více než lidé. Nuže to by stačilo, mohl by říci ještě než ty a ty, než já a p. Ale autor dokládá ještě: »Andělé mají veliký rozum, ale tak dokonalého rozumu jako Pán Bůh nemají.« Co je těmto maličkým katechumenům veliký rozum? A co je dokonalý? Autor praví na konec o andělech velmi krásných. »Anděly vidět nemohu. Nemají těla ani oči, ani rukou, ani nohou: Andělé jsou pouzí duchové.«

Bylo by třeba, kdyby nutno bylo, pověděti něco o kráse duchovní. Ale i v tom, co praví o jejich duchovosti, není důslednosti. Neboť nemají-li těla, nač mluvit o očích, o rukou, o nohou? Logicky přiměřeněji bylo by říci obráceně: nemají oči, rukou, nohou, nemají vůbec těla.

Ano, také logické mají býti katechese jak v postupu, tak i v methodě, a i v otázkách. Nebo i dítě je zákonům logiky podrobno a zachovává je i neuvě-

doměle jaksi instinktem své duše. V tom bohužel prohřešuje se autor velmi často. Na př. Práv-li autor: »A čím svedl ďábel první lidi? Lží! Věděl, že to není pravda?

Věděl. Kdo ví, že mluví nepravdu, lže. Neobratnost je tu patrná. Správněji bylo by: Byla pravda, co jim ďábel řekl? (Nebyla.) Věděl ďábel, že to není pravda? (Věděl.) Kdo ví, že mluví nepravdu, lže (dopouští se lži). Čím tedy ďábel svedl první lidi? (Lží.) A to se opakuje na mnohých místech; také v opakování otázkami. Není logické otazování: Jaká jest duše člověka? Jaké jest tělo člověka? a pak teprve z čeho se skládá člověk?

Katecheta má býti dobře obeznán také s ostatní osnovou učebnou té třídy, aby věděl co předpokládat a čeho ne u svých katechumenů.

Znám příklad, že p. vikář vstoupil do 1. třídy, aby byl přítomen vyučování náboženskému. Vyprávělo se o narození Páně. A p. vikář — Bůh suď, jak mu to mohlo napadnout — otázal se malého školáčka: A synáčku, kolik už je tomu tet, co se narodil Pán Ježíš? Katecheta i přítomný tu učitel byli ohromeni. První vzpomatoval se p. učitel a pravil pološeptem p. vikáři: Prosím, oni počítají teprve do šesti. Ale pan vikář, aby přec jen zůstalo po jeho, řekl maličkému: Já ti to tedy povím, tisíc osmset osmdesát osm let. Ale maličký vyvalil jen udivená očka — věděl méně než dříve.

Něco podobného nalézáme i tu v katechesích. Na př. Mluví-li autor o šesti dnech při stvoření v prvních katechesích. Nebo »několik tisíc let« (str. 60), nebo »když mu bylo 40 dní« (str. 61), nebo mluví-li »o týdnech« »uplynulo mnoho let«, »celých třicet let« (str. 70) a jinde (str. 160 a 161). Proč na př. píše správně o předpeklí, že duše sprav. byly tam dlouho, ale hned odstavec dále byly tam »tisíce let« (str. 152, 153)?!

A přece si byl vědom, že je to nesprávné, když na str. 104 přiznává: »Když jste přišly do školy, neuměly jste ani počítat. Tehdy jste ani všechny nevěděly, kolik jest jedna a jedna.«

Samo sebou se rozumí, že ve vypravování napomáhá si katecheta pomocnými větami ku porozumění vlastního textu, ale které k vlastnímu textu pro memorování nepatří. Z toho už samo zřejmo, že při opakování katecheta na tyto věty se nevyptává, nýbrž na samý text. Jako při stavbě, když jest dostavěno, lešení se odstraňuje, aby dům sám o sobě stál. Ale autor opakuje otázkami znova i tyto pomocné věty a obraty. Tak na př. při andělich otázky: Kam odnáší anděl dušičku zemřelého dítěte? Co řekl Pán Bůh andělům, když jste se narodily? — Jak nemáte nikdy pobíhati? Jak to s vámi myslí anděl strážný? Co říká dítěti hned ráno? Co ve škole? Co v kostele? a jiné podobné.

Autor někde — ne soustavně — shrnuje vypravování do určitých vět, které tvoří látku k memorování. Je to jaksi výtěžek jednotlivých částí katechese. Tak v katechesi o stvoření světa praví na konec: »Abyste si snáze zapamatovaly, co Pán Bůh na zemi učinil, řeknu vám to krátce! Na zemi učinil Pán Bůh rostliny zvířata a lidi«. Takováto věta má pak být nacvičena a tvoří vlastní látku memorovanou. Potom je zbytečno opakovati otázkami všechny jednotlivosti celého odstavce, neboť nenáleží k látce na memorování. Avšak autor toho nečiní; někde i v katechesi pokračuje a doplňuje tuto větu k memorování, po čemž následuje opakování podobného celého odstavce.

(Dokončení.)

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

O obcování svatých.

Církev podobá se veliké rodině. Co rodina má, jest jejím majetkem a prospívá všem. Hlavou rodiny jest otec a ostatní jsou členové rodiny.

V řádné rodině všichni členové se milují a vespolek si pomáhají. Když jednotliví členové dospívají, odcházejí za svým povoláním. Přes to však zůstávají nadále členy rodiny.

Mnohý z nich dosáhne prací a přičinlivostí svou dobrého postavení. Z toho pak se raduje celá rodina. Všichni si ho váží; on pak jim bývá v mnohém nápomocen, podporuje je, neb se za ně u jiných přimlouvá a seč může se vynasnažuje, aby se jim také dobře dařilo.

Vede-li se ale některému z nich *špatně*, mají s ním ostatní soustrast, sami mu pomáhají a u jiných pomoc vyhledávají.

Stane se též, že některý člen rodiny jest *nehodný* a polepšiti se nížádným způsobem nechce; toho otec na konec vyžene a nikdo z rodiny nechce se k němu znáti.

Podobně je v církvi.

Všichni křesťané jsou jedna velká rodina Boží. Statky jejími jsou zásluhy Pána Ježíše, jeho učení, mše sv., svátosti, modlitby, zásluhy Panny Marie, svatých a jiné. Tyto statky prospívají všem věřícím. Hlavou této rodiny jest Pán Ježíš.

V této rodině všichni se milují a vespolek si pomáhají. Při smrti členové odcházejí.

Někteří dostávají se k *Bohu do nebe* a jsou svatými. Věřící na zemi je ctí a o přimluvu u Boha je prosí. Svatí pak za ně u Boha orodují.

Někteří přicházejí po smrti *do očištky*. Tam mnoho trpí. Věřící na zemi mají s nimi útrpnost a pomáhají jim dobrými skutky, zvláště modlitbou a mší sv.

Ti, kteří zůstávají nehodnými až do své smrti, jsou z této rodiny od Pána Ježíše vyloučení a zavržení na věky do pekla.

* * *

Věřící na zemi, svatí v nebi a duše v očištky náležejí k obcování svatých.

Věřící na zemi jmenují se církev *bojující*, protože ještě bojují proti těm, kteří je svádějí ke hříchu.

Svatí v nebi jmenují se církev *vítězná*, protože v boji proti hříchu zvítězili.

Duše v očištky se jmenují církev *trpící*, protože trpí v očištky časné tresty za své hříchy.

Věřící na zemi vespolek si pomáhají modlitbou a dobrými skutky.

Věřící na zemi pomáhají duším v očištky dobrými skutky, zvláště modlitbou a mší svatou.

Svatí v nebi pomáhají věřícím na zemi i duším v očištky svou přimluvou u Boha.

Devátý článek víry: (*Věřím* ve svatou církev obecnou), *svatých obcování*.

* * *

Obcování věřících na zemi se svatými v nebi připomíná nám svátek *Všech svatých* (1. listopadu) a obcování věřících s dušemi v očištky připomíná nám památka *Dušiček* (2. list.).

Na Dušičky koná se v katolických chrámech mše svatá (Requiem) za duše v očistci a na hřbitově modlí se kněz s věřícími modlitby za zemřelé.

Na Dušičky je dovoleno každému knězi sloužit tři mše svaté.

Barva bohoslužebná je černá.

Poroučejme se denně do přímluvy svatých, zvláště svých patronů. (Litanie ke všem svatým)

Na dušičky pamatujme,
z očistce jim pomáháme;
budou na nás vzpomínat,
až budeme umírat.

Frant. Suchomel a Jan Konopík,
katecheté.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách uspořádal 14. dubna t. r. vycházku do Emaus ke shlednutí náboženských obrazů z doby Karlovy. Po přivítání členů spolku P. Mat. Vojáčkem věcný výklad podal řeholní bratr Marian. Obrazy jsou krásnou památkou středověkého malířství, bohužel že některé zub času porušil a jestli členové řádu Benediktinského ostatních se nebudou moci ujmut — jak měli v programu — pak i zbývající stihne týž osud. Laskavosti řádu umožněno spolku pořádat ještě jednu vycházku 19. května do klášterní knihovny emauzké, jejíž pečlivý strážce P. Arnošt pravé poklady její nám nejen ukázal, ale svolil, že i tam může si každý z nás ke studiu knihy vypůjčit. Neméně zajímavá byla vycházka do knihovny Strahovské 9. června, účast členstva byla však slabší snad proto, že pražští členové již častěji ji při jiných příležitostech navštívili. Představeným obou klášterů vzdává tímto spolek veřejný dík za jejich laskavost a ochotu. — Při výborové schůzi 5. května po vyřízení spolkových záležitostí k návrhu pokladníka schválen příspěvek 50 K Spolku pro ochranu mládeže na vydání zvláštní brožury. Za člena přijat P. Mil. Ston, řádu Kapucinského z Hradčan. Kol. Bušek J. z Jičína škrtnut, nechce plat, leč jen na právní fond. Dále přijato, aby Spolek svým nákladem vydal upozornění rodičům, jichž děti nesučasňují se služeb božích a opomíjejí přijímat sv. svátosti. Expedici nejméně 50 kusů na venek obstarává družstvo »Vlast«. Jinak dostati lze i v katol. knihkupectvích pražských. V květnu členská schůze nebyla pro vy-

cházku do Emaus. Šestá výborová schůze konána 2. června za účasti 11 členů výboru a několika členů hostů. Dodatečně schváleno k upsání $4\frac{1}{3}\%$ ní premiové půjčky obnosem 2.000 Kč. Za členy přijati: Jan Opatrný z Rapic, Karel Dvořák z Kutné Hory P. Theodor Forst z Prahy IV. K návrhu kol. Hály [usneseno domáhat se v Nár. shrom. započítání let z duchovní správy do postupu provedení změny § 17. par. zákona. Na sjezdu katechetském na Velehradě Spolek bude zastoupen kolegou poslancem Al. Roudnickým, ač oficiální pozvání s podrobným programem dosud — jako léta minulá — nedošlo. V členské schůzi 18. června podal předseda zprávu o návrhu změny § 17. par. zákona a jednání s poslanci. Ježto třeba návrh doplnit i rozpočtem finančního nákladu, nutno žádat ode všech interessovaných členů data jich působení v duch. správě. Ku přání nejdůst. arc. konsistoře, by spolkem předložen byl jí návrh nové osnovy vyučování náboženství na obec. a měšt. školách, doporučeno, aby prozatím ponechána byla v platnosti tak zv. minimální osnova, před časem spolkem vypracovaná a Ordinariatem schválená. Ta pak budiž později doplněna, po případě vzhledem ku změnám poměrů i přepracována. A. T.

Z katechetského spolku olomouckého. 1. Spolek náš společně s kolegy brněnskými uspořádá katechetský kurs na Velehradě a to počátkem prázdnin. Žádám pp. členy, aby ihned mi podávali návrhy a přání, týkající se kursu. Výbor pak ustanoví pořad a vše závčas oznámí. — 2. Manifestační sjezd, kte.ý jsme chtěli pořá-

dati o velikonočních, na přání brněnských kolegů, bude se konati spolu s katechet. kursem. — 3. Dostávám četné dopisy plné roztrpčení nad ztroskotáním akce o včítání let pro katechety obec. a měst. škol. Oznamuji, že v Národ. shrom. jednalo se dále o této otázce, aby dostalo se nám alespoň kousku spravedlnosti. Pojednáme o těchto věcech na sjezdu velehradském, nyní třeba zachovati rozvahu a klid. Prosím, aby pp. kolegové pro tuto akci ihned mi zaslali svá služební data, a to: narození, vysvěcení, léta z duch. správy, ustanovení provisorní a definitivní. — 4. Profesorům náboženství léta z duch. správy v ministerstvu se již započítávají. Podáváje o tom správu, prosím zároveň, aby všichni kolegové střeďoškolští mi poslali brzké a podrobné správy o výsledku reformního dotazníku ministerstva. — 5. Od února 1920 do spolku přistou pilo 12 nových členů. Je to zjev potěšitelný, ale jest nutno, aby všichni pp. katecheti byli v naší organizaci. Nejd. konsistoř olomucká na náš dotaz oznámila, že do spolku mohou býti přijati i pp. katecheti z Těšínska, jestliže předloží souhlas svého ordinaria.

»Věstník duch. morav.«

Katechetika na C. M. fakultě v Olomouci. Dovidáme se, že pro paedagogiku a katechetiku bude vypsáno místo vysokoškolského adjunkta, který bude zařazen do příslušné třídy státních profesorů. Vitáme tuto zprávu, ježto doufáme, že tímto způsobem najde se z katechetů škol středních nebo občanských nejlepší síla, která by mohla zasvětit studiu paedagogiky a katechetiky výhradně všechny své životní síly (Našinec ze dne 23. VI. 1920 čís. 140) — Na naši bohoslovecké fakultě máme docenta katechetiky a paedagogiky, ale málo o jeho činnosti slyšeti. Aspoň v nynějších neobyčejně vážných dobách čekali jsme na jeho pokyny, ale marně. Snad by mohl svolati inspektory náboženství a dorozuměti se s nimi a ti pak s katechety o cestách, jakými se ubíráti a prostředcích, jichž nejlépe používat. Nové poměry vyžadují nových směrnic. Staré, nepraktické osnovy nutno nahraditi novými a hledati cesty, jak nejlépe za nynějších poměrů postupovati. Starší katecheté si už pomohou, ale mladší jsou bez rady a pomoci. Praktické katechetické kursy velice by prospěly. Musíme se také připravovati pro nejbližší

budoucnost a mít hotový plán. Kdo jest tu povolanějším než právě docent paedagogiky a katechetiky. Význam katechese pro život náboženský jest nesmírné důležitosti a zaslouží tedy největší pozornosti. Jen ne podceňovat!

Ar. Oliva.

Slovínští katecheti u příležitosti orelských slavností v Mariboru mají 30. července schůzi. Mimo jiné jednati se bude o thematu: Styk s Čechy a Poláky. Přimlouvám se, by Spolek náš vyslal k této schůzi delegáta. Tím nejlépe a nejkratším způsobem navážeme styky s katechety slovanskými, což bude jen ku prospěchu naší společné věci.

A. Oliva.

Pán přichází a Nejkratší poučení k 1. sv. zповědi jsou velmi pečlivě sestavené pomůcky pro mládež, po prvé k sv. zповědi a k sv. přijímání se připravující. Kolegové, učiníte nejen radost svým milým svěřencům, ale působíte jim i veliké ulehčení v této první jejich vážné práci duchovní. Knížky sestaveny jsou tak, že jiných modliteb s sebou nosit nemusí. Autorem jejich je vldp. P. Stránský, farář ve Víněři, a vyšly nákladem fy Kaplan a Scherling na Král. Vinohradech. Můžeme Vám je co nejvřeleji doporučit.

A. T.

Právnímu fondu darovali dpp: J. Černý 2 K, V. Hála 34 K, V. Janota (Vlašim) 4 K, Fr. Jelínek 5 K, R. Kodl 2 K, M. Koukl 2·70 K, F. Pánský 7 K, St. Prosser 1·60 K, J. Spáta 10 K.

Podpůrnému fondu darovali dpp: V. Gyurkowiec 2 K, F. Jelínek 5 K, R. Kodl 2 K, J. Schovanec 4 K, J. Spáta 10 K.

Letošní příspěvek jest 36 K. Nezapomínejte, že spolek musí platiti vše hotově.

Ar. Oliva, t. č. pokladník

Definitivními jmenování: *Benedikt Kříž* na obecné chlap. škole v Náchodě, *Antonín Bulant* na obč. šk. v Praze (na Hrádku), *Karel Šindelář* na II. obč. šk. v Nustlich.

Výzva ze Spolku: K důležité akci, započtení let duch. správy, každý kollega obec. a obč. škol zašli *předsedovi* (E. Maule—Kr. Vinohrady) anebo *jednateli* (A. Tichý—Podolí u Prahy) data: 1. kolik let byl v duch. správě, 2. kolik hodin týdně tehdy vyučoval, 3. kolik let je katechetou.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Za změněných poměrů. — Laická morálka francouzská. — Z praxe a různé.

Za změněných poměrů.

Ar. Oliva.

I. Poměry dneška jsou vážnější než se mnohý domnívá. Politická tepna nebije pravidelně: tu rychleji, jindy zas zvolna, dle toho, jaká právě hesla sleduje ulice.

Škola nyní s novými poměry trpí a bude trpět mnohem více, bude-li učitel ve škole politisovati. Kněz na kazatelně před dospělými občany o politice mluvit nesmí, nechce-li přijít do konfliktu s trestními paragrafy — učitel před malými, nerozumnými a svého úsudku naprosto neschopnými občánky o politice nejen mluvit smí, ale i má. Pro jednoho občana v demokratické republice žalář, pro druhého svoboda, mluví-li o jedné a téže věci. A pak deklamujeme do omrzení o svobodě, volnosti, humanitě a bratrství. O bratrství se mluví ale málo bratrsky se jedná.

Škola — dle úsudků rozumných paedagogů a vážných politiků všech stran — měla a má býti ušetřena denních hesel a zápasů politických stran.

Úkol vychovatelův jest velice vznešený: vychovávatí vůli, vytvářeti charakter a budovati mravní osobnost. Tedy v první řadě vychovávat a vzdělávat. Škola jest přípravou k budoucí sebevýchově člověka, musí tedy položit pevné základy k upevnění a utvrzení charakteru. Nutný předpoklad jest autorita učitelova u svěřenců. A teď se vžijme do duše dítěte, bude-li mu jeden učitel vykládati politické události dle »Práva lidu«, druhý dle »Národních listů.« V duši dítěte nastane rozpor, neboť jest nesporno, že děti již dnes oceňují učitele dle politické příslušnosti. Přimysleme k tomu poznámky prostředí, stojí-li v jiném politickém táboře, a máme po autoritě a začíná anarchie.

Kdo si myslí, že učitel bude mluvit zcela nestranně a že malý občánek bude klidně uvažovati o hodnotě slova učitelova, nezná prostě, jaký vliv má denní list a že většina naší inteligence a tedy i učitelstva nechává za sebe mysliti leccakého šmoka, jehož nehoráznosti běže za svatou pravdu, nezná nynější mládež, ani prostředí, v němž vyrůstá. Dnešní dítě jest přesyceno, duševní lehnost jest všeobecná. Ptejte se jen zkušených paedagogů a co uslyšíte, zarmoutí vás, Zábava, hra, kopaná, biograf, jen ne práce duševní! A dle toho jsou i vě-

domosti. Vykládejte dětem politiku, ale zeptejte se ve III. r. měšťanské školy na Husa, Komenského, Karla IV., dejte mu na tabuli napsati jméno nynějšího presidenta, dejte si ukázati hranice naší republiky a budete se chytati za hlavu!

Jak neblaze působil kantorský bolševism po převratu na prospěch školy, poznali nejlépe učitelé sami a proto přemnoží po prvních záchvatech revolučních obrátili, znamenajíce, že podrýváním autority jednoho trpí i autorita druhého.

II. Všechn boj soustřeďuje se dnes proti církvi a katolické víře. Využije se každá příležitost k potupení církve, papeže a kněžstva. Zlomyslně šíří se lež v knihách i brožurách na stránkách denního tisku, s tribun řečnických. Vše směřuje k jedinému cíli: omezit na nejmenší míru vliv náboženství na jednotlivce, rodiny, společnost a tak pomalu, ale jistě zničit každou víru a vyvrátit každou autoritu.

Dnešní kultura jest kulturou technickou, kulturou blahobytu a pohodlí. Pečuje pouze o materiální statky člověka a zanedbává statků duchovních. Jest to následek a důsledek úpadku víry a náboženského citění. Místo evangelia o vykoupění duše, pokoje a vnitřního míru, hlásá se evangelium hmoty.

Lidstvo má před sebou dvojí cestu: buď se vrátiti ke Kristu a jeho mravním zásadám a tak se zušlechťiti a připraviti si lepší budoucnost nebo nedbatí Krista a jeho mravních zásad a pracovati k rozvratu a záhubě.

Liberalismem, racionalismem a ateismem z duše jednotlivců vypuzené zásady křesťanské, musí se vrátiti do srdce jednotlivců, odtud do rodin, společnosti a pak teprve nastane lepší budoucnost.

Jest nutno křesťanství a zvláště náboženství katolické znovu hlásati. Musíme najíti novou metodu pro nový svět. Věčné pravdy se nemění, ale možno měniti způsob podání těchto pravd.

Při všem pokroku technickém, při všem bohatství a při rozmanitosti zábav i požitků cítí dnešní člověk smutek v duši, pravé radosti nezná, musíme tedy srdci dáti co chce, aby byl život jasnější a radostnější. Úkolem dnešní metody musí býti nalézti cestu k srdci člověka. Od srdce musíme postupovati k rozumu. Více fakt a jich analyse, nežli pojmů a jich vysvětlování, více konkrétního života a méně abstraktní nauky. Nestačí dnes morálku hlásat, ale k morálce vychovávat. Křesťanství jest vyšší svět nazírání a konání, tento vyšší svět učiniti domovem a touhou duši musí býti úkolem náboženské výchovy.

III. Práce kněze vychovatele jest dnes velice nesnadná a nevděčná. To nás nesmí odstrašiti, jedná se o záchranu nesmrtelných duší.

Velikou důležitost má dnes katecheze, jest v dnešní době nejdůležitější částí pastorače.

Co jest cílem náboženské výchovy?

Uschopnit jedince k samostatnému křesťanskému životu, založenému na pevných a osvědčených základech křesťanské víry. Musíme tedy při katechesi v první řadě přihlížeti ke spáse duší. Z toho důvodu nemůže a nesmí býti osnova náboženská jen osnovou náboženskou, ale především náboženskou. Katecheta nebude hledati prostředků, jak nejlépe probrati předepsanou látku a docílitě zdánlivě nejlepších výsledků vědění, nýbrž kterou metodou nejlépe vzhudí trvalou lásku k náboženství, k Bohu, ke Kristu, k církvi, k dobrému. Síla člověka jest v jeho vůli, ale člověk může chtít jen to,

co miluje. Proto nutno svěřencům vlít do srdce ryzí a vznešenou lásku k svatým pravdám a k životu podle nich.

Naše doba vyžaduje nového způsobu vyučování. Dokud rodinný život byl proniknut náboženstvím, přinášely si děti do školy náboženské uvědomění a citění z domova. Dnes jsou poměry zcela změněny. Děti mnohé o náboženství doma vůbec neslyší a slyší-li přece, pak jen posměch. Kněz, o němž doma slychají jen to nejhorší, musí teprve u těchto dětí náboženský cit buditi, kámen ze srdéčka maličkých odvrátiti, srdce plevle zbaviti, půdu zorávati, kypřiti a připravovati. To jest ovšem daleko větším uměním nežli podle všech pravidel metodiky připravit si výklad pro pochopení učiva. Proto nutno osvovu náboženské výchovy si upravit a omeziti se na nejnnutnější a nejhlavnější. Se stanoviska výchovatele jest důležitou věcí jak známe, ne co nebo kolik známe.

Při úpravě osnovy musíme uvažovati i otázku času. Na mnohých školách vyučovalo se náboženství jen jednu hodinu týdně, jinde se vůbec nevyučovalo, to vše musíme náležitě uvážiti a nesmíme nic předpokládati, co za normálních poměrů bylo rozhodujícím. V každé třídě musí býti osnova ucelená.

IV. Předkládám katechetské obci ku posouzení hlavní rysy osnovy pro nynější mimořádné poměry. Mám na mysli pětiletou školu obecnou. Osnovu neškátulkuji dle hodin, pouze rozsah látky uvádím, ponechávaje volnost katechetovi, jak si chce celky vytvořiti a jaké poučky výchovné vyvoditi pro praktický život pravého katolíka.

Účel náboženského vyučování u nejmenších není materiální (nežádá se, by děti všem pravdám náležitě rozuměly), ale formální, by v útlém srdci dětském záhy se vzbudila láska k Bohu, mysl povznesla k nebeským věcem, a vůle se naklonila k dobrému a tak se připravovala půda pro další náboženské vyučování a praktický katolický život.

Už na nejnižším stupni musím podati jakýsi celek učení ne beze všeho plánu a určitého cíle. Dle zásad didaktických má se postupovati od známého k neznámému, od snadnějšího k těžšímu a vyučování má býti názorné.

Na nejnižším stupni musíme mnoho péče věnovati kříži, pozdravu, modlitbě. Dříve děti přicházející do školy pravidelně to nejnnutnější znaly a ne-li, tedy učitel sám naučil kříži a kratičkým modlitbám.

a) Po zcela stručném výkladu a objasnění pojmu: Bůh, promluvíme o stvoření světa, (všemohoucí) andělů, lidí, zmíním se o duši lidské (nesmrtelnost), pádu andělů i lidí (vševědoucí, všudepřítomný), a přijdu k zaslíbení Vykupitele.

Život Pána Ježíše proberu celý (ovšem zcela stručně a dětskému věku při měřeně). Jen nechť mnoho povídání, ale více výchovy. Při stvoření světa stačí: Bůh stvořil svět (všecko, co jest na zemi i na nebi) z ničeho. Když již všecko na světě bylo, učinil Pán Bůh tělo prvního člověka (Adama) z hlíny a vdechl do něho duši atd. Mnozí ztrácejí drahý čas vykládáním jednotlivých dnů stvoření. To je nerozumné, děti z toho nic nemají, utrací se čas a je to i nepedaagogické.

Zázraky beru jen ty, které dítě na nejnižším stupni chápe. (Ježíšův první zázrak v Káně, zahrnutí ryb, utišení bouře, slepec u Jericha, vzkříšení mládence, dcery Jairovy, Lazara).

O církvi učím asi takto:*) Co řekl Pán Ježíš apoštolům než vstoupil na nebesa. Který apoštol první kázal? Co kázal sv. Petr k zástupům? (Vy jste nevině ukřižovali P. Ježíše. Ale tento P. Ježíš, kterého jste nevině ukřižovali, třetího dne vstal sám z mrtvých, vstoupil na nebesa a dnes seslal na nás Ducha svatého). Co se tázali mnozí sv. Petra? Co jim odpověděl sv. Petr? Kolik lidí dalo se pokřtiti toho dne? (Hodně! Dítě nedovede chápati, co znamená tři tisíce!) Jak se jmenují ti, kteří učení P. Ježíše uvěřili a pokřtiti se dali?

Na počátku bylo jen málo křesťanů. První křesťané byli: P. Ježíš, apoštolové, učeníci a několik nábožných žen. Křesťanů bylo každý den více, nejen Petr, ale i druzí apoštolové kázali a křtili. Všichni pokřtění lidé a apoštolové a učeníci jmenují se církev obecná nebo katolická.

Církev je společnost všech křesťanů. Společnost je více lidí. Otec, matka, děti jsou také společnost; tato společnost jmenuje se rodina. Církev sv. jest společnost pro všechny křesťany ať jsou to Češi, Němci atd.

Každá společnost má představeného, pána, nebo hlavu. Představeným rodiny jest otec. Představeného máme poslouchati. Církev sv. má také svého představeného čili hlavu. Dokud Pán Ježíš mezi lidmi na světě žil, byl sám hlavou, pánem církve. Proto mu také apoštolové říkali: Pane! Ale P. Ježíš vstoupil na nebesa, opustil zemi. Než odešel na nebesa sám ustanovil hlavu církve — apoštola sv. Petra. Apoštolové i sv. Petr zemřeli. Nástupcové jejich jsou biskupové. Nástupcem sv. Petra biskup římský, kterému říkáme papež nebo svatý Otec. Sv. Otce musíme poslouchati a míti horádi, jest hlavou naší církve a zástupcem milého P. Ježíše!

Pán Ježíš založil sám církev a založil jen jednu církev a proto může jen jedna církev býti církví P. Ježíše, církví pravou a tou jest jen ta, která má svým představeným římského papeže.

Z modliteb naučím: Andělíčku, modlitbu ranní, večerní, Otčenáš, Věřím. Ranní modlitbička: S lože vstávám — chválu vzdávám — Otci svému — nebeskému — za stráž noční — Bože věčný — rač mne chrániti — a opatrovati. Večerní: Půjdu spáti — dej mi vstáti — ó můj Bože — z mého lože — v ranním čase — zdravu zase.

O kostele, návštěvě a slušném chování dá se krásně promluvit při jesličkách, Božím hrobě atd.

b) Bůh stvořený svět zachovává (nejvyšší dobrotivý), stav andělů a lidí před a po hříchu (nejvyšší svatý, spravedlivý), příslibení Vykupitele (milosrdný), Kain a Abel, potopa, Noemovi potomci, Abraham, Isák, Jakub, Mojžíš, Desatero s kratičkým výkladem.

Život Pána Ježíše důkladněji s patřičnými poučkami; zázraky zopakovati a přidati: uzdravení ochrnutého, služebníka setníkova, zázračné rozmnožení chlebů. Z podobností: o milosrdném Samaritánu, boháči a chudém Lazarovi, fariseovi a publikánovi.

Z modliteb: Anděle Boží, Anděl Páně (bez konečné modlitby), Desatero.

c) Apoštolské vyznání stručně vyložit. Doplní se zázraky a podobnosti směřující ke svátosti pokání. O modlitbě, mši sv. (zcela stručně). Hlavní pravdy, svátosti. Hřích, ustanovení svátosti pokání, milost, příprava k sv. zpovědi. Těto

*) Uvádím na výslovné přání mladších kolegů, kteří mne žádají četnými dopisy radu, jak to či ono vykládati.

věnovati co nejvíce péče a zvykati děti, by si hříchů nepsaly. Stručnými slovy vzbuzovati lítost. — V této třídě vedl bych děti jen ke sv. zpovědi a to až na konci roku. Nemohu si pomoci, ale mně se zdá, že ani zde ještě všechny děti nejsou schopny přijmouti tuto svátost. Doplňti modlitby druhé třídy a přidati: Anděle Boží, Zdrávas Královno.

d) Zopakovat o modlitbě, rozšířit apoštolské vyznání, důkladně o církvi, církevní příkázání. O svátosti pokání zopakovat, doplnit širší výklad Desatera, probrati podobenství směřující k ustanovení nejsvětější svátosti, důkladně připravit k sv. přijímání a vésti děti k prvnímu sv. přijímání v době velikonoční. Naučiti zpaměti vzbuzovati lítost, tři božské ctnosti. Hlavní pravidla ctnostného života ukázati na vynikajících světcích a životě našich sv. patronův. Z modliteb: růženec, pod ochranu tvou

e) Mše svatá důkladně s modlitební knížkou v ruce. Posvátné osoby, místa. Církevní rok s opakováním věro- a mravouky. Různé pobožnosti s liturgickými výklady (litanie, křížová cesta, Boží tělo). Svátosti z každé jen důležitější části, skutky milosrdenství, stručně církevní dějiny.

V. Mluvim-li o církvi, musím mít stále na mysli: *zdůrazniti pravost církve římsko-katolické a jednotu církve ve spojení s Římem*. Děti čtou a slyší a mnohé bývají i na schůzích nové církve československé. Zdůraznit nutno *božský původ církve naší* a šetrně, ale důrazně vyvrátiti pomluvy.

Musím promluvit i o práci, kapitalismu, socialisaci, stávkách dle zásad katolicismu, nesmím přehlédnouti terror jakožto nedostatek porozumění pro pravou svobodu, nemohu nezmíniti se o důležitosti autority a úctě k zákonům, k státu, presidentu, k přesvědčení náboženskému i politickému svých spoluobčanů, nezapomenou ukázati na zlobohnost špatného tisku a blahodárné působení tisku poctivého, musím se dotknouti všech nectností doby přítomné. Rozumí se na nejvyšším stupni.

Musím napnouti všechny síly, bych vhodným příkladem, dobře voleným slovem nutil k určitému závěru.

VI. Na výchovu má nešmírný vliv *prostředí*. Musím se starat o toto prostředí. Navazovati styky s rodinami, které dosud náboženství jako výchovný prostředek uznávají, pořádat výchovné přednášky, doporučovat dobrý tisk. Kde se dá zakládati besídky mládeže, sdružovati mládež škole odrostlou, podporovati snahy orelské.

Mocným prostředkem výchovným jsou *dětské časopisy* našeho směru. Máme »*Dětský svět*« pro menší, pro větší »*Jitro*«. Třeba ve všem nevyhovávaly dle našeho přání, přinesou přece mnoho dobrého a jsou nám podporou. Přičinujme se o největší rozšíření. Dítě, které si zvykne od mládí našim časopisům, bude vždy přístupnější rozumným důvodům.

Prostředí musí připravovati i duchovní správa a přizpůsobiti se poměrům. Několik let chodil jsem denně na májová kázání hojně navštěvovaná dospělými i mládeží obojího pohlaví, slychal jsem různá naslédlá kázání, ale ani jednou jsem neslyšel kázati o výchově dětí, o povinnostech katolických rodičů, dětí, o životě katolické mládeže atd. Věřím, že podobná kázání vyžadují práce, studia a mohou se snad mnohým liberálním veličinám nelíbit, ale jsou potřebná a účinná.

Kde to jen trochu možno pořádejme *kursy laických katechesí* a přistupme k realizaci vyučování samého co nejdříve. Spojme síly všech, komu záleží na duševní zdatnosti národa a jeho náboženském základu, k záchraně ohrožené mládeže a vykonáme nejlepší a největší čin k zabezpečení samostatnosti naší.

Laická morálka.*)

Podává JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

Vzor laické morálky či ethiky, jak se jí učí na školách státních ve Francii.

Je to jedna z lepších, kdežto jsou také takové, které o Bohu nemluví t. zv. nezávislé. (Ovšem že tato mluví o Bohu jen ve smyslu deistickém, bez prozřetelnosti)

Proti labilnímu vyučování laické morálky na školách státních, stojí solidní vyučování morálce katolické na školách katolických.

Kdežto tam autorita rozumu, tuto také a hlavně autorita Boží; kdežto tam motivy jen přirozené tuto také a hlavně motivy nadpřirozené.

Tedy nejen ad informandum, ale i podnítiti intensivní pozornost vyučování morálnímu, uvědomiti si cenu výchovnou naší morálky katolické i hledati také cesty nejlepší k jejímu vyučování, k tomu má sloužiti přehled metodiky této laické morálky.

Obdobně jako u nás dělí se ve Francii školství na tři stupně:

1. *l'enseignement primaire* (prvotné): do této kategorie se čítají: opatrovní (écoles maternelles), školy obecné (écoles primaires élémentaires) pro mládež ve věku 6—13 let, školy pokračovací (cours complémentaires) a pro věk nepovinný vyšší školy obecné (naše měšťanské — écoles primaires supérieures). Mimo to ještě některé odborné.

2. *l'enseignement secondaire* (druhotné) — jako naše střední.

3. *l'enseignement supérieur* — university.

Podávám obraz morálky laické, která se vykládá na školách obecných státních ve Francii. V té směsici methodických knih přidržel jsem se jedné z nejnovějších . . . Desáté vydání knihy, jakož i úřad autora, který je: inspecteur général honoraire de l'enseignement primaire (zemský inspektor), ručí nám, že je sestavena přesně dle instrukcí zákona.

Výchova morální, (k níž patří i výchova občanská) — l'instruction morale (et civique) zaujímá v učebnem plánu první místo a má nahraditi vyučování náboženské, vyloučené ze školy v letech osmdesátých.

V té příčině osnova nařizuje učiteli, že nemá vyučovati theoretické, jako spíše praktické morálce, předpokládaje, že prý děti přinášejí si z domova povšechné pojmy morální dobra i zla, o Bohu, o duši atd. Při vyučování tom má se přihlížeti ke věku žáků. Na nejnižším stupni (do 9 let) postupuje se jen prakticky, na dalším stupni (9—11) se dějí již soustavnější výklady o povinnostech v rodině

*) Tuto v celosti, co druhdy v rozptýlených statích bylo ve Vychovateli a je rozebráno. Tedy nejen »vetera« i »nova« a to na došlé žádosti.

ve škole, k sobě, bližnímu, vlasti a Bohu. Na nejvyšším stupni (11—13) se děje ještě prohloubenější výklad, zejména o rodině, vlasti, společnosti.

V této morálce, která má být spolu učiteli knihou methodickou při vyučování (*cours et methode d'enseignement moral*) v úvodě zmiňuje se autor o důležitosti vyučování morálky mezi všemi naukami, neboť podává dítěti pravidla, kterak má se chovati po celý svůj život.

KAPITOLA I.

1. článek: O svědomí.

Kdykoli učiní člověk něco zlého, cítí nespokojenost a to tím větší, čím větší bylo zlo, jehož se dopustil; a naopak, kdykoli učiní něco dobrého, pocituje blaho a spokojenost, která tím, větší je, čím ušlechtilější skutek byl. Jaké povahy jsou ty dojmy vnitřní radosti nebo bolesti? Jsou totožné s dojmy fysickými, anebo smyslovými? Nikoliv! Jsou to dojmy duše. Ale ani všechny dojmy duševní nejsou téže podstaty. Na př. dojem radosti, který ve mně budí příchod přítele toužebně očekávaného, bolest ze ztráty rodičů — nejsou toho druhu jako dojmy, které jsou ohlasem našeho chování. Nuže, jaká je to moc, která v nás budí tyto dojmy, zcela zvláštní, mravní? Toť *svědomí*. Sídli v nás jakožto soudce neviditelný a soudí každý náš čin, chválíc jej nebo kárajíc, odměňujíc nebo trestajíc. Pravíme-li tedy: *tento člověk má dobré, pokojné svědomí, nemá ničeho na svědomí, svědomí mu ničeho nevyčítá* atd., chceme tím říci, že se chová dobře. Naopak, pravíme-li o někom: *má zlé svědomí, svědomí ho tíží* atd., znamená, že se chová špatně.

Dobrým chováním stává se svědomí útlejší, citlivější; špatným chováním se stává otrlější a čím více nepravost se vzdmáhá, otupuje, až konečně přechází ve stadium, v němž člověk již necítí výčitek svědomí. O takovém člověku říkáme, že *nemá svědomí* čili jinými slovy, že přestal být člověkem, neboť svědomí to je, jímž člověk se liší zvláště od zvířete.

Otcovrah. Syn zavraždil otce. Podařilo se mu utajiti zločin a nikdo netuší v něm otcovraha. Vyhýbá se lidem a toulá se po lesích; jako lidem unikl, chce uniknouti i výčítkám svědomí. Jednou však byl dopaden, právě když ničil hnízdo vrabčů. »Co ti učinila ta ptáčka«, táže se ho mimojdoucí, »proč ten tvůj vztek?« A zločinec pln zlosti odpovídá: »Ta zlověstná ptáčka mi vyčítá, že jsem zabil svého otce.« Zbledl, vyrazil se, předveden před soudce přizná se a pyká za svůj zločin.

Zlému svědomí nelze uniknouti.

Zpytování svědomí. (»Naším dětem«.)

Máme náklonnost kritisovati chyby jiných; lépe bychom činili, kdybychom korigovali chyby své vlastní. To činil římský básník Horác. Pravil k svému zahradníkovi: »Kdo z nás obou bude dříve hutov, ty vytrhávaje plevl z mé zahrady, anebo já hledě vykoření své zlé náklonnosti?« A aby toho dosáhl, podroboval se zkoušce. Tážete se, jaké zkoušky? Klád sobě otázky a na ně si také odpovídal. Zkoušel čili zpytoval své svědomí. Asi takto: »Proč jsi upadl dnes do hněvu?« (byl Horác prudký, jako mnohé z vás dětí). »Proč jsi ublížil svému příteli?« — »Protože je utrhačný« — »A tys bez chyby? Hleď, na jiné jsi přísný, na sebe nikoliv.« — A dle toho pak se napravoval.

Milé děti, i vy, když večer uléháte nebo ráno vstáváte, rcete k sobě: »Tohle je špatné a již toho neučiním; toto je dobré, to budu či iti.«

2. článek: Hlas svědomí.

V okamžiku, kdy stojíme před nějakým činem a ten čin jeví se nám dobrý nebo zlý, svědomí dodává: »*To čin*« anebo »*toho nečin*«. Či to hlas? Náš? Nikoliv! Neboť kdyby to byl náš hlas, mohli bychom jej zaměnití, aby mluvil k našemu přání, anebo jej umlčet, kdyby nám byl obtížný. Ale víme, že nelze mu odporovati, aniž přivéstí jej k mlčení. Ozývá se v každém, a díky jemu, neboť tvoří z lidí jednotu morální, dává jim pravidlo, kterak mají jednati, dává jim základ k zákonům. Mocná je jeho autorita, neboť dává rozkazy protichůdné našim

přáním a my cítíme závaznost: poslouchati jich; velká je jeho cena, neboť člověk se spokojí s jeho chválou a je s to zhrdati chválou světa. Není výrazem naší vůle měnivé, je výrazem nějaké vůle nezměnitelné a suverenní, je vykladem vůle Boží a učí nás znáti naše povinnosti. Nežli tedy co začínáme, máme dbáti jeho hlasu a byli-li jsme nešťastní, že jsme ho neuposlechli, slyšíme jeho výtky, jakožto zasloužený trest.

Dostavník. (»Naším dětem«). Ve velkoměstech bývá hlučno od povozů všeho druhu a proto třeba mít pozor, kdykoli přecházíte ulicí. Onehdy jdu ulicí a pojednou slyším výkřik. Stařec jakýsi leží uprostřed ulice, kůň táhnoucí dostavník jej povalil a kolo přejelo. Lidé se zastavují, kupí kol něho a volají kočího, který tryskem ujíždí. Stařec zvedl a odnesl na stanici. Kočí šťastně ujel a citě se bezpečným, zmírnil jízdu. Z hluché ulice zajíždí v ulici liduprázdnou. Pojednou ozývá se v nitru jeho hlas; z počátku tajemně a čím dále mocněji. Není to hlas z ulice, vždyť nikoho nevidí, hlas ten vychází z jeho svědomí; zvláštní to a přece nelze toho popřít, že máme v sobě rádce, učitele a soudce. Hlas ten říká k němu: »Co jsi učinil, je velice zlé, rychle ujížděti ulicí to neopatrnost, povaliti někoho zlomyslnost, přejeti jej a ujeti to zbabělost a zločin. Jak to zodpovíš?« Vinník hledal výmluv, ale marně. »Zastav« mluví k němu hlas dále. Kočí nezastavil, nýbrž jen uvolnil jízdu. »Zastav« dotírá hlas opět, velitelsky a přísně. Kočí zastavil. »A nyní obrať a zpátky na místo, co's to učinil.« Kočí obrátil, ale zvolal. »Rychle, rychle« doléhá znovu hlas »učinil's zlé a máš hledět, abyš napravil, co se dá.« Více než kůň stačiti mohl, hnalo jej svědomí na ono místo. A na štěstí nebylo ještě nejhůře; vozík byl lehký a stařec spíše pohmoždil, než zmrazil. Vinník se omlouval, vyhledal lékaře a na své útraty dal ošetřovat nemocného. Stařec byl dobrák, uzdravil se, odpustil mu. Onehdy jdu opět ulicí a týž dostavník vidím jeti, ale volně a na něm kočího s oním stařcem. .

3. Článek: O svobodě mravní či svobodné vůli.

Voda plynoucí, oheň hořící, vítr dující nezasluhují chvály ani hany. Nejsou podrobeny *zákonu mravnímu* (který lze přestoupiti), podrobeny však jsou zákonům *fysickým* (jichž nelze změnit) a nemají rozumu ku poznávání, ani svobody k volení, ani vůle k plnění. — *Zvířata* aspoň některá mají jakéhos porozumění, paměti i vůle, ale nemají idee dobra a zla t. j. nemají svědomí; neposlouchají zákona mravního, nýbrž vnitřního pudu (instinktu). Nelze jich také ani chváliti, ani kárat. Trestáme-li je, nečiníme toho, že by byla na nich vina, nýbrž abychom jim zabránili činiti po druhé to, co se nám nelíbí. Na př.: Honící pes, který je bit od pána, že snědl koroptev, pamatuje se na místo, okamžik, příčinu, má zvláště v paměti bolest a vzpomínka na tu bolest působí, že vzdoruje v podobných případech svému instinktu. *Věci* ani *zvířata* nejsou tedy vinna či nevinna, hodna odměny či trestu, neboť nemají vědomí své povinnosti. — Jinak u *člověka*. Poznává, co *má* činiti; zná svou povinnost a *může* ji plniti; slovem je *svoboděn*. Ze dvojího, dobra neb zla, může voliti; než se rozhodne, může uvažovati i když se rozhodl, může rozhodnutí změnit; jedině, když skutek je vykonán, přestává jeho svoboda. — A právě proto, že je svoboděn, činy jeho zasluhují vnitřní pochvaly neb pokárání, což obě vykonává svědomí (slove tedy *sankce*, potvrzením zákona mravního). Čin z donucení nemůže mít nároku na pochvalu, aniž zaslouží výčitek; štěstí a neštěstí působí člověku také radost neb žal, ale to není radost neb žal mravní, protože to nejsou skutky naší vůle. Jediné skutky *svobodné* a *dobrovolné* jsou *zaslužné*, jedině ty spadají pod soud svědomí.

Xerxes a moře či svobodná vůle. (Dialog). »Jindřichu, slyšel's o Xerxovi?« »Ne,« odpovídá J., který má zvyk mluvit bez rozmyslu. Jiří odpovídá za něho: »Xerxes byl králem perským.« »A chtěl podrobiti Řecko,« dodává Julius. »A byl přemožen u Sa-

laminy, končí matka. »Tak jest« pokračuje otec, »a aby přešel z Asie do Evropy s nesmírným vojskem, dal stavěti z čelunů most přes Helespont . . . kterak se jmenuje nyní?« »Úžina dardanelská,« praví Julius. »Ano. ale nastala bouře a most odplavila. A víte, co Xerxes učinil?« »Dal vystavěti jiný.« »Ano, ale dříve se chtěl pomstít moři, dal je zmrskat pruty, vhodil na ně řetězy a pálil je žhavým železem. Co je ti k smichu, Julie?« »Ten Xerxes, jak byl zpozdlý.« »O nesměj se předčasně. Znáš hochu, který ve vzdoru vrážel hlavou do dveří, kopal nohama a tloukl pěstí. Znáš toho hochu Pavle?« Pavel se zarděl po uši. »Ovšem toho hochu lze omluviti, protože byl malý, ale Xerxa nelze omluviti.« »Proč?« »Protože byl králem a král se nemá zlobit.« »Ani král aniž kdo jiný z lidí. Je nerozumno trestati moře, dvěfe nebo jakoukoli jinou věc.« »Protože nic necítí.« »A jiného důvodu nemáš?« »Nevím.« »Kdy býváte tedy trestáni?« »Když jsme se dopustili chyby.« »Ano a dopustilo se moře chyby?« »Ne, ono to neudělalo schválně.« »A může moře vůbec něco schválně učiniti?« »Nemůže, neboť nemá svobodné vůle.« »Ano, vše co je hmota, je podrobena zákonům přirozeným, jichž nelze změnit, aniž jim lze brániti, aby se nevypnily. Je nerozumno trestati bytosti, které nemají svobodné vůle a nerozeznávají mezi dobrým a zlým. Ale Xerxes byl despot a spítý svou mocí, v bláhové pyšce chtěl poroučeti i živlům jako svým otrokům. Trest však předpokládá u těch, které má stihnouti, schopnost poslouchati či neposlouchati, t. j. svobodu v konání či *svobodnou vůli*. Máte vy svobodnou vůli? Ano! Protož často u vás se stává, že neposloucháte, ač víte, že byste mohli poslouchati; a proto právem také býváte trestáni.

4. Článek : Závaznost mravní či povinnost.

Jakmile svědomí se ozve, cítíme závaznost poslechnouti ho. Člověk v nebezpečí volá o pomoc; jde, praví ti svědomí a v tom okamžiku cítíš *závaznost* poslechnouti, nikoli však *nutnost*; je to závaznost čistě mravní a nikoli fysická, neboť mohli bychom také neposlechnout. Tuto závaznost ku plnění rozkazů svědomí (či zákona mravního) nazýváme *povinnost*. Každý zákon předpokládá zákonodárce. Kdo je tedy původcem tohoto řádu mravního? Král? Či lid? Ni ten ni onen nebyl by s to uložití jej všem lidem a přece všichni znamenají zákon mravní, je všeobecný. Zákony občanské, politické, náboženské liší se dle povahy toho kterého národa, zákon mravní je všude týž. Ostatní zákony podléhají změně, zákon mravní je *nezměnitelný*. Ostatní zákony mohou býti zrušeny, zákon mravní je neodvolatelný, nelze nám to, co dobré je učiniti zlým, aniž zničiti idey povinnosti. — Kdyby lidé byli zavedli zákon mravní, mohli by jej buď změnit nebo zrušiti, jako se stalo s jinými zákony. Není to tedy zákon původu lidského, nýbrž božského. — Zákon mravní (povinnost) nelze vždy snadno plniti; neboť člověk má zlou náklonnost (instinkt), která jej nutká ku přestoupení; třeba tedy, aby jeho vůle byla řízena nadějí na odměnu a bázní před trestem. Souhrn odměn a trestů stanoví to, co se zove *sankcí* zákona. Jsou různého druhu. Předně je to svědomí, které nás odměňuje chválou a trestá výčitkami (sankce mravní) — dále známo, že dobré chování zjednává nám chválu našich bližních, špatné chování jejich hany (sankce sociální) — posléze přestupky bývají trestány pokutou a vězením, zločiny žalářem i smrtí (sankce penální). Co se týče dobrých skutků bývají odměňovány státem, akademií, společnostmi i jednotlivci. — A přece na tomto světě nebývají potrestány všechny zločiny a nezfídka se stává, že zločinec unikne rukám pravdomoci. Stává se, že lidská spravedlnost se klame a nevinný bývá potrestán. A co činů šlechtných nebývá odměněno! A přece svědomí a rozum nám praví, že každý dobrý čin zasluhuje odměny a každý zlý čin zasluhuje trestu a že nevinný, trestaný jako vinník má právo na odškodnění. *Proto valná většina lidí vždy počítala na spravedlnost božskou, kterou napravena bude*

spravedlnost lidská. Toť původ víry v život jiný a víra ta dává naději a útěchu utlačovaným a nešťastným na tomto světě.

Národ na Gangu.

Na březích Gangu přebýval kdysi národ ovládaný králi. Králové jsou jako jiní lidé, zřídka se spozojí s tím, co mají, téměř vždy snaží se moc svou rozšířiti. To činili i králové na Gangu, ale ustavičné loupení a vraždění znechutilo se jejich poddaným a sesadili je. Bořiti však je snadno, ano i příjemno. Ale když dům je sbořen, třeba znovu dáti se do stavby, neboť nejhorší dům přece jest lepší, než jeskyně. Podobně i té nejhorší vládě přece jen lze dáti přednost před anarchií. Neboť činí-li despota zlé, spíše se mu dá v tom zabrániti, není-li však vládce, tu každý se stává tyranem svých bližních a člověk místo, aby se bál jednoho, musí se báti všech. O tom přesvědčila zkušenost i lid tento. Konečně syti jsouce vražd a drancování, řekli si: »Učiňme si zákony a žijme v míru pod nimi.« Sešli se a uvažovali. Jeden z těch, kteří za anarchie trpělivě snášeli zlé, aniž by sami zlé komu činili, pravil: »Chcete zákony? Je toho potřeby?« Tento začátek musil překvapiti všechny, přicházející od člověka, který nad jiné trpěl nedostatkem zákonů. Ale týž nedávaje se vyrušovati, pokračoval: »Zákony jsou, existují.« Úžas vzrostl, neboť bylo více než známo, že nebylo jiného zákona, leč vůle vládcovy a když on zemřel, zákon pominul s ním. — »Ano, zákony existují,« mluvil dále týž muž; »důkazem toho jsou mnozí mezi vámi i já, kteří jsme jich nepřestali poslouchati.« Nastalo hrobové ticho a každý dychtivě čekal rozluštění toho, co jim připadalo jako hádanka. »Táži se vás« pravil řečník, ukazuje na jednoho z přísedících, »zda tento člověk dopustil se krádeže nebo zločinu?« Zraky všech utkvěly na označeném muži; byl to stařec vážného a vlídného vzezření. »Ublížil někomu z vás?« »Nikoliv,« odpovídalo bouřně shromáždění. »Neviděli jste ho nejednou pomáhati chudým a chrániti utlačené?« »Tak jest!« »A jeho děti, zda nezásledují příkladu otcova? Nejsou-liž jako on dobré a spravedlivé?« »To uznáváme.« »Dobře tedy; a myslíte, že jednaje tak, neposlouchal zákonů?« Dívali se jeden na druhého, jakoby chtěli říci: »Mohl by míti pravdu, ale jak nám ji ukáže?« — »Kdyby tedy král, kterého jste utratili, někomu byl nařídil zločin, myslíte, že by ho měl poslechnouti?« »Nikoliv.« »Ano, neposlechl by vládce, leč v případě, že by vládce sám dbal zákonu.« »Jaký zákon, vždyť pro něho nebylo zákona?« — »Vládce, že neměl zákona nad sebou? A proč jste jej usmrtili? Zda ne proto, že uchvacoval váš majetek že ukládal o váš život? t. j., že činil to, k čemu neměl práva?« »Ovšem.« »A dále protože nečinil toho, co byl povinnen činiti.« »Ano.« — »Nuže a co se rozumí zákonem, leč záповěď, nečiniti jistých věcí a spolu povinnost činiti jiné? Byl tedy, existoval tedy zákon, který vládce přestupoval a jestliže on se mu měl podrobovati, my měli bychom neuznávatí toho zákona? Není to zákon psaný, ale proto přece nelze říci, že by neexistoval. Týž zákon to je, kterého tento stařec ctihodný poslouchal za svého krále; týž zákon to je, kterého poslouchá dosud; ve jménu toho zákona zničili jste tyranii; týž zákon to je, kterého jste se dovolávali, kdykoli jste úpěli pod násilím. Nehleďte ho mimo sebe; vejďte v sebe a naleznete jej. Jméno jeho je spravedlnost, sídlem jeho je svědomí a původcem jeho je Bůh; jím mluví k vám a nařizuje. Kdybyste byli ochotni poslouchati ho, nebylo by vám třeba jiných zákonů. Bohužel však jsou lidé,

kteří zavírají uši svých před tímto vnitřním hlasem; a proto je třeba jim hroživějšího hlasu, který volá z venčí: »Poslechni, sic dostaneš;« a zákon ten v pravdě bije ty, kteří se onomu vzpírají. Libo-li tedy, pořiďme si zákony psané, zákony ozbrojené, jež mocí a bázní učiní konec anarchii, pod níž trpíme. Ale vězte, že ty zákony (které sestavíte) budou bez moci a síly, nebudete-li zprvu dbáti zákona přirozeného, bez něhož by zákony neobstály. « Domluvil, shromáždění mlčelo a uvažovalo; usneseno pak sestaviti jednoduchý a krátký zákoník. Splnomocnili onoho starce . . a ten napsal jen to, co mu předpisovalo nitro jeho. Národ ten na Gangu žil dlouho a šťastně ve stínu těch zákonů, ale jako vše na světě se končí i toho národa již není. Našla se však deska mramorová, na níž byl vyryt jeden článek toho zákoníka, který dle svědectví paleografů začíná takto: »Poslouchej svého svědomí, toť zákon všech zákonů.«

5. článek. O zodpovědnosti.

Jsouce svobodní, jsme za své činy i *zodpovědní*, t. j. jsme povinni vydati počet ze svého jednání a nésti následky. Za dobré odměnu, za zlé trest. Bylo by však nespravedливо všechny poklesky stejně trestati a dobré skutky všechny stejně odměňovati. Nejsou všechny skutky stejné ceny, téhož dosahu, (indiferentní, dobré, zlé, velmi dobré, velmi zlé). Jejich následky tedy řídí se dle jejich hodnoty. Na př.: některými zlými skutky jen sobě činíme křivdu (a tudíž možno ponechati svědomí péči o to, kterak je trestati), jinými (pomluva, krádež, vražda) škodí se bližním a společnosti lidské, která nemůže jich nechat bez trestu; neboť společnost, kde zločin byl by beztrestný, nemohla by naprosto existovati. Ale potlačení jich má býti spravedlivé, t. j. přiměřené vině; ale člověk více či méně je vinen dle toho, jak je zodpověden; vizme tedy, kterak vzrůstá či umenšuje se zodpovědnost. Šílenec spáchá zločin. Je vinen? Nikoliv, protože nemá rozumu. V návalu pomatenosti jeden zabije druhého; je vinen? Nikoliv, protože v okamžiku, kdy se toho dopustil, nebyl při rozumu. Ani jeden ani druhý nejsou tedy zodpovědní. — Lovec střílí srnce, ale zastřelí jednoho ze spolulovců, kterého si nevšiml; byl tedy neopatrný, ale není zločincem, zavinil smrt z neopatrnosti. — V návalu hněvu člověk raní druhého smrtelně; je vinen, neboť měl a mohl odpírati hněvu. Kdyby však hněv jeho byl omluvitelný, (na př. byl by napaden, popuzen) vina jeho je menší, bez viny však není. — Ve stavu opilosti člověk spáchá vraždu; je vinen, neboť záleželo to na něm, aby se nepil. Vina jeho je větší, nebyla-li to opilost náhodná, nýbrž ze zvyku. — Dítě, jinoch, muž dopustí se téhož zločinu: první má menší vinu, druhý větší, třetí ještě větší; neboť věkem svědomí se rozvíjí, vůle sestává rozhodnější. — Člověk nevzdělaný a vzdělaný dopustí se téhož zločinu, druhý má větší vinu.

»Já ne«

Jestliže jsme vykonali co dobrého, právem žádáme, by se nám za to dostalo cti a chvály; pakli jsme učinili co zlého, nechceme býti za to zodpovědní. Zvláště u dětí lze pozorovati, že zlé svádí se sebe na jiné. Začalo vyučování; pojednou slyšeti šramot, koulička padla na podlahu. Na otázku učitele: »Kdo ji hodil?« nikdo neodpovídá. Domnívá-li se učitel, že zná nebo uhodne vinníka a přímo se naň obrátí: »To já ne,« odpoví dítě při skutku polapené. A přece je pravým vinníkem; zalhalo a což neméně pokárání hodno je, obrácí podezření učitelovo na jiného a tudíž i možnost trestu. Hle! Lež, zbabělost a nedobrovolná nespravedlnost; toť bilance žáka, jenž neměl odvahy, vzít

zodpovědnost za svůj poklesek. — Jde se ze třídy, žák jeden v řadě těsně strčí svého souseda, který padne a ublíží si. Tentokrát vinník nemůže zapírat, byl přistižen. Aspoň se vymlouvá: »Neudělal to naschvál,« »někdo ho strčil« a j. — Jdeme ulicí; děti si hrají a jak zhusta se stává, házejí po sobě kamením, což je hra zlá a nebezpečná. Mimo jdoucí je zraněn na hlavě a krvácí. Děti se dají na útěk, několik uprchlíků jest dostihnuto; ale každý z nich říká: »Já to nebyl.« A přece je vinen a poklesek jeho jest velký. Známe dcerušku čtyřletou, která byla poblíž takovýchto hrozných hráčů a přišla o oko, které jí bylo vyraženo. — Nikdo nemůže se chlubit, že by nebyl spáchal nějakého nerozvážného a neprozřetelného skutku, ale nikoho nelze omlouvat, kdo se nechce znáti k své vině a dokonce ji svádí na jiného. Kdo nechce se zodpovídati ze svých chyb spáchaných, nemá práva si nařikati, upírá-li se mu také zásluha dobrého. (Pokračování)

Z praxe a různé.

Katechetský kurs na Velehradě. Katechetský spolek pod ochranou sv. Cyrila a Methoda na Velehradě společně s Katechetskou skupinou Jednoty duchovenstva v Brně a s Pedagogickou akademií v Olomouci ve dnech 3. až 5. srpna 1920 pořádají na Velehradě kurs s tímto pořadem: I. *V úterý 3. srpna:* 1. O 7. hod. večer: Vyzvání Ducha sv. a sv. požehnání. 2. O 8. hodině večer: Přátelský večírek ve Slovanské dvoraně. II. *Věstředu 4. srpna:* 1. O 7. hodině ráno: Slavné služby boží. 2. O 8. hod. ráno ve Slovanské dvoraně: Slavnostní sbor a zahájení kursu. 3. Dr. Jan Hejčl, universitní profesor z Olomouce: Sociologické prvky v prvních 10 kapitolách Genese. 4. František Pelan, katecheta ve Žďáře: Vyučování dějinám ve škole. 5. Frant. Mléčka, katecheta v Napajedlech: Nový kodex a katechismus. Odpoledne o 2. hodině: 6. Jan Rýpar, poslanec a katecheta v Opavě: Naše požadavky. 7. Jan Staněk, katecheta z Brna: Naše zastoupení v úřadech církev. i světských. 8. Ant. Janda, profesor z Kroměříže: Náboženství na škole střední. III. *Ve čtvrtek 5. srpna:* 1. O 7. hod. ráno: Služby boží. 2. O 8. hodině ráno: Dr. Jan Sedlák, profesor z Brna: Mistr Jan Hus. 3. Několik stránek z chystané učebnice katol. náboženství. — Tiskem na ukázkou předloží a slovem doprovází Václav Kubiček, katecheta z Loštice. Při bohoslužbě, na přátelském večíрку a při sjezdu budou zpívat bohoslovci olomoucí. — *Postup na kursu.* Po každé přednášce bude debata. Kdo se jí zúčastní, podá před

debátou, nebo při ní svůj návrh nebo dotaz přednesl písemně. (Návrhy nebo dotazy, jež netýkají se přednášek, budež podány podepsanému předsedovi alespoň týden před kursem.) — *Přihlášky na kurs.* K vůli aprovisaci a noclehům jest nezbytno, aby účastníci kursu přihlásili se písemně a to bez odkladu. Účastníci z Brněnska hlase se u katechety Frant. Štěpánka v Rosicích u Brna, ostatní pak z Olomouce a jiných diecézí u profesora Ant. Jandy v Kroměříži. Každý napiš, kolik si přeješ na Velehradě noclehů, kolik snídaní, obědů a večeří. — *Sleva na dráze.* Zažádali jsme o 50% slevu jízdného. K tomu cíli každý účastník při odjezdu na Velehrad u nádražní pokladny musí se vykázati sjezdovou legitimací. Proto přihlaste se ihned, jinak by legitimace nemohly býti závčas rozeslány. Nuže, na shledanou na posvátném Velehradě! Přičiňme se, aby náš sjezd byl důstojnou manifestací pro naše požadavky ideové i hmotné. — Za pořadatelstvo: Profesor Antonín Janda v Kroměříži.

Ze spolku: Na schůzi výborové Praze bylo přijato, že Spolek katechetů v Čechách vyšle oficielní zástupce na kurs, ale bylo by záhodno, aby i jiní katecheté z Čech na kurs zajeli a o svých záležitostech pohovořili. Doufáme, že katecheté moravští oplatí nám návštěvu při sjezdu katolíků v posledních dnech srpnových, v nichž i katechetské schůzi bude jeden den vyhrazen. Tedy na shledanou na Velehradě — na shledanou v Praze.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Katechetský kurs velehradský. — Biblické katechese Fričovy. —
Laická morálka. — Z praxe a různě.

Katechetský kurs velehradský.

Kulminačním bodem každoročních velehradských schůzí Apoštolátu bývá kurs katechetský. Kursu byla věnována náležitá pozornost v kruhu katechetů českých. Z Prahy mezi účastníky byl kníž. arc. notář *Frť. Košák* z Karlína, jednatel spolku katechetů *Ant. Tichý* z Podolí, redaktor *Věstníku katech. Jaroslav Slaviček* ze Smíchova, *prof. Jiruš* z Prahy a kat. *Čulík* z Michle; dále z Čech byl *Šima* z Rokycan, *prof. Svatuška* z Příbrami, *Rezníček* z Červ. Kostelce a další z Ronova, České Třebové.

Naše »pětka« pražská měla štěstí, že byla pohromadě nejen v kupé za celonoční jízdy ale i na Velehradě, kde ze známosti redaktor vyjednal pěknou místnost. Po půlnoci jsme vyjeli z ponděle na úterý a teprve k poledni z konečné stanice Uherského Hradiště za malou hodinku pomalu stihli Velehrad.

Po uplynulém půl dni a vzájemném seznámení se v úterý večer seřadili se kursisté as 200 u kostelíka Cyrilly a za zpěvu v velehradské písni ubírali se do velkolepého chrámu, kde od oltáře je uvítal kanovník senátor Dr. *Stojan*. Po krátké adoraci a *Venisancte* byla společná večeře ve Slovenském sále, přátelský večírek, při němž bohoslovci zapěli za dirigenství red. *Zavadila*, faráře z Lulče. Předseda *prof. Janda* z Kroměříže uvítal účastníky. Srdečné ovace byly projeveny dru *Stojanovi*. Ráno měl krásné kázání prot. *Jež* T. J. a pak mši svatou sloužil *prof. Janda* za asistence katechetů *Matouška* a *Tichého*, při zpěvu bohoslovců.

V 8 hod. ráno po snídani a zapění chorálu Sv. Václava předseda *Janda* zahájil kurs vzpomínkou na dr. *Nábělka*, který žádal na katechetech, aby stáli na výši doby. Dnešní doba je bouřlivá, boj o dítě velký a kdybychom se vzdali náboženské školy, nebylo by odporu proti nám. Ordinariáty poslali své zástupce z Olomouce dr. *Šuláka*, z Prahy *Frť. Košáka*, z Brna dra *Seďláka*. Kurs řídí předsednictvo spolku, do čestného předsednictví zvolen dr. *Stojan*, *Šulák*, *Košák*, dr. *Hejčl*, dr. *Herodek* za Slováky, *Tichý*, dr. *Jinc* a rektor *Ostrčilík*. Redaktoři sedí u stolu předsednického.

Katecheta *Košák* sděluje pozdrav arcib. pražského dra *Kordáče* a tlumočí, co on podnikne ve prospěch katechetů. Náš arcipastýř úplně se srovnává s pa-

pežem Piem X., že mezi všemi pracemi je práce katechetská nejdůležitější a v dnešních poměrech nejobtížnější. Proto chce vyjít vstříc požadavkům katechetů. Za náboženské komisaře dosazuje starší, zkušené katechety; chce v krátké době povolati do konsistoře z katechetů rádce a zástupce, kteří by požadavky katechetů přednášeli a zájmy jich tam hájili. (Potlesk). Přeje si však, aby katecheté ve všem jednání byli si vědomi vznešenosti svého povolání a zachovali věrnost sv. Otcí a oddanost svým biskupům. A to tím spíše, poněvadž katecheté denně vykládají mládeži vznešené pravdy náboženské a k životu dle nich je nabádají. A jelikož účelem tohoto kursu je právě snaha poučiti, jak nejlépe pravdy ty vykládati a v srdce dětí zrnka víry zasévat a zalévat, aby vzrostla ve strom nezlomné víry, který by odolal bouřím života až do konce, vyprošuje náš arcipastýř tomuto kursu požehnání, aby přinesl mnohonásobný užitek katechetům, mládeži, církvi a národu. (Hlučný potlesk.)

Za Spolek katechetů z Čech promluvil jednatel *Ant. Tichý* z Podolí. Mluví jménem 400 katechetů org. z Čech a přeje si součinnost katechetů moravských jako přípravy ke kulturnímu boji, k němuž by i v každém jiném případě bylo došlo.

Dr. *Zavadil* za katech. spolek brněnský. Přeje si aby všeobecný sjezd duchovenstva v brzkú byl uskutečněn na Velehradě.

Pozdravy poslali kard. Leo Skrbenský, arcibiskup pražský a biskup brněnský. Na to ujal se slova dr. *Jan Hejdl* na téma »*Sociologické prvky v prvních 11 k. Genese.*« Přineseme tuto skvělou řeč příležitostně celou.

V široce a hluboce založené řeči uvedl řadu prvků sociologických v Genesi jako hodnocení člověka, muže i ženy, rovnost ženy s mužem, rovnost všech národů, lidí, manželství a jeho vlastnosti, zákon práva a vlastnictví, dělbu práce zločiny sociologické, vraždu, dvojženství, prvky národohospodářské, svaz národů atd. Tak stávají se kapitoly Genese téměř soustavou sociologie, která se šíří do duší dětí ve škole. Katecheta tedy působí nesmírně sociologicky a proto již z toho stanoviska zavrhuje se snaha, vyloučiti náboženství ze školy.

Předseda vřele poděkoval řečníkovi a v další debatě (stanovena lhůta 5minutová) přičinil několik poznámek katech. *Jašek*. Žena nebyla stvořena z paty (aby otročila) ani z hlavy (aby vládla). Akcentuje slovo »Bůh jím požehnal« (manželství).

Pozdrav proslovil za německé katechety dr. *Tinc*; dále přečten pozdrav od kapit. děkana *Baránky* z Kroměříže.

Následující referát »Vyučování dějin církevních ve škole« měl přednésti *Fr. Pelan*, katecheta ve Žďáře, leč omluvil svou nepřítomnost těžkou nemocí svého otce. Referát přednesl katech. *Štěpánek* z Brna. Pokyny však byly cenné. Nepřítomnému poděkoval místopředseda Matoušek, předseda katechetů brněnských a chválí knihu autorovu, která má vyjít ve 3. vydání, která však sotva bude ministerstvem schválena. Dr. *Zavadil* dokládá proč, ježto je pracována na základě Pekaře a Palackého. Katech. *Procházka* poznamenává, že censor vytkl, že není pracována na základě poznatků Denisových a Masarykových. Dr. *Hrachovský* upozorňuje, že katecheta má dějiny církve znáti, nebyl-li tedy takultou k tomu uzpůsoben, má studium to nahraditi. Skupina chce vydati *dějiny v duchu katolickém* a Vade mecum a prosí o spolupráci. Dále debatovali *Valouch*, *Zelníček*, *Štěpánek*, rada *Gejduš* přidal se k názorům dra Hrachovského, též dr.

Zavadil. *Staněk* navrhuje čítanku dějin proti systematickým dějinám. *Dempír* zastává volnost katechety ve výběru látky. *Jašek* radí, aby byla věnována pozornost sjednocení Slovanů. *Vykoupil* upozorňuje na skioptikon; učitelé rozdávají dětem brožury, třeba tu činnost paralysovat, byli by povoláni Jesuité. Předsedající *Matoušek* připomíná, že již v Brně jednáno o takových brožurách. Žádá pak msgra *Stojana* aby se ujal učebnice Pelanovy. Dr. *Stojan* odpovídá že o tom jednal s tajemníkem ministra vyuč. Keplem, který sdělil mu, že učebnice schválena *nebude*.

K pozdravu se přihlásil Dr. *Herodek*, katech. v Čaci. Omlouvá, proč málo katechetů přišlo ze Slovenska. Slovensko hoří a to nutí býti doma. Vybízí hájit zásady křesťanské a žádá za pomoc v tom bojě. Prof. *Janda* vysvětluje navázání styků s katechetami slovenskými.

Další referát přednáší *Frant. Mléčka*, katecheta v Napajedlích: *Nový kodex a katechismus*. Uvedl řadu otázek, jež se musí změnit dle nového kodexu.

V debatě žádá *Tichý*, aby biskupové se dohodli o postě a v celé republice jednotný dodatek ke katechismu se pořídil.

Dále debatovali *Matoušek a Úlehla*, *Mléčka*, *Hřiva*, *Staněk*, *Bolek*, dr. *Herodek*.

Schůzi odpolední skončil předs. *Janda* návrhem na telegram sv. Otci, jež předčítá a na projev věrnosti všem biskupům. S nadšením povstává 200 přítomných na znamení souhlasu.

(Dokončení.)

Biblické katechese Fricovy.

Prof. XAV. DVOŘÁK.

(Dokončení.)

Ale ani tak nečiní to soustavně, nýbrž zcela nahodile; tím se jednotnost katechesí nemile ruší. A je to matení mládeže, která analogicky očekává to při každé katechesi.

„O stvoření Evy“ končí: Pamatujte si dítky: První ženu učinil Pán Bůh ze žebra Adamova. To je tedy výtěžek katechese nebo její části a odstavec!

A tuto větu jest tedy nacvičit; dítky říkají jednotlivě a pak hromadně. Ale jaký má smysl, pokračuje-li autor (bez náviku): „A když se Adam probudil, přivedl ji Pán Bůh k němu. Adam se zaradoval a dal jí jméno Eva. Mládež bude logicky soudit, že tento dodatek netřeba memorovat. A docela bude mládež zmatena, když autor opakuje po té otázkami podrobně celý odstavec: Proč byl Adam v ráji smuten? ... atd. (Nemohu při tom opomenouti nevhodné otázky autorovy Co učinil Bůh se ženou, když se Adam probudil? Na tu nelze dítku, dobře odpovědět; a přec bylo by snadno jinak stylisovat dle toho samého vypravování: když se Adam probudil, koho mu přivedl Bůh?)

Jestli bylo by promluvit o naučeních. Bylo o nich nespočetněkrát pověděno, ale do větru. Naučení může se týkat víry nebo mravů. Naučení víry přizpůsobí se katechismu; naučení mravů jest zásadou, heslem — tedy třeba, aby bylo stručné. Ale autor má celé odstavce dlouhé, frásovité a udýchané. Na příklad: O, jak dobrotivý jest Pán Bůh, že člověka tak krásným tělem a ještě krásnější duší obdařil! Dbejte proto čistoty těla i duše! Může někdo také duše znečistit?

O ano. Kdo lže, nebo krade, nebo něco zlého mluví a dělá znečišťuje (sic!) duše obrazu Božího atd. (Upozorňuji na toto: Kdo lže, krade nebo něco zlého mluví a dělá — jakoby kdo lže nemluvil zlého, a kdo krade nečinil zlého. Bylo by správnější říci: Kdo něco zlého mluví a dělá, na př. kdo lže a kdo krade).

Autor vypomáhá si tu pathosem zcela zbytečným a dutým. A připomínaje nejhrubších hříchů, příliš brzy navyká děti na ně a dociluje pravého opaku: zhrubnutí mysli něžných katechumenů.

Než vrátíme se nyní ke katechesím samým. Všimněme si hned 1., připomíná mi Meye. Obsahuje: Ježíš, přítel dětí. Pozdrav, Znamení sv. kříže. Modlitbu Páně. To probrat v hodině (a naocvičit!) je nemožno. Dostí bude na vypravování, pozdravu a znamení sv. kříže.

Autor zmiňuje se, že se dítky budou učit vedle jiného také o Pánu Bohu. Tu skýtá se příležitost promluvit o náboženství, Slovo je dětem z domova už běžné, jen to naplnit obsahem, slovo představou. Odtud bylo možno přejít na osobu Ježíše Krista a na příklad Ježíš, přítel dětí.

Autor chtěje si upravit přechod k pozdravu, činí to frázovitě. Způsob pozdravovat »Pochválen buď J. Kristus« není nejlepším způsobem Ježíše milovati a chváliti. Pozdrav sám musí býti nacvičen a řádně vyložen.

Po té přechází autor ke znamení sv. kříže. Lépe by bylo vyjít od obrazu Ukřižovaného, jež znají dítky z domova nebo visí ve škole na stěně(?) Také tu připomíná autor opět, že tím znamenáním se sv. křížem Kristu děkujeme a jej chválíme i jako pozdravem. Autor po té nacvičuje znamení sv. kříže — hromadně. Bylo by vhodnější bývalo napřed s jednotlivci a pak teprve společně.

K tomu přidává autor slova, která má nacvičit a vyložit. Pozoruhodno jest že autor zmínil se o Bohu, Otci Synu — ale o Duchu sv. ani slovem! Proč? Dítě se bude přece dřív nebo později a musí se tázat, kdo je to Duch svatý? (Autor rád užívá — i jinde — o Kristu rčení Syn Pána Boha; poradil bych svádí to k představě dvou odlišných bytostí netoliko osob; lépe snad syn Boží.)

Tím mohla katechese skončit, s poukazem, že kříž děláme, když s Bohem rozmlouváme neboli když se modlíme. Kterak se modlíme, povíme si až zas budoucně.

Co následuje o Otčenáši, jest tak, jak jest, zcela zbytečné a nesmyslné. »Proto nás naučil Kristus Pán velice krásné (u autora jest všechno velice krásné) modlitbě. Říkáme jí: Otče náš. Otčenáš modlili jste se již s tatínkem a maminkou. Kdo z vás by ještě Otčenáš dobře neuměl, naučí se mu ve škole. Při této modlitbě, sepněte ruce (jak?! i to se musí nacvičit, aby ledabyly nespínaly rukou) myslíte na Pána Boha (a snad na to, co se modlí!) a říkejte zřetelně a uctivě: Otče náš . . . Zdravas Maria (sic!) . . .«

Jaký účel má celé toto povídání? Katecheta musí modlitbu nacvičit, aniž by předpokládal, že tatínek a maminka jí už děti své vyučili. Přinášejí si všelijaké staženiny a zkrouceniny (našemi ny, našimi níkům) do školy a do života a už se jich pak nikdy nezbaví. A musí modlitbu vyložit, ovšem tak, jak děti chápou, dětsky prostince a stručně.

Podobně počíná si autor i při modlitbě: Anděle Boží . . . »dnes se naučíte jenom kousku . . . příště zase kousku . . . atd. až ji budete uměti celou. O výkladu ani muk! Celkem velmi pohodlné katechisování. Avšak je to katechisování?

Všimněme si ještě katechese o prvním hříchu lidí. Vypravování mohlo být živější, pohnutější, dramatictější. Autor užívá častěji doslovných znění Písma sv. ne vždy odůvodněně. »Otevrou se oči Vaše a budete jako Pán Bůh sám.« Po té vykládá »otevrou se oči vaše.« Takový výklad ruší celé vypravování, jeho spád. A je to nutné? Nestačilo by bývalo, kdyby byl užil jen slov »a budete jako Bůh«?

O výkladu lži jsem už promluvil. V opakování dává autor také otázku: Jak se jí ďábel tázal? snad nejlépe: Co se jí ďábel tázal? Ne po jakosti, ale po obsahu se tážeme.

V dalším vyvíjí autor pojem hříchu celkem správně oproti pojmu lži. Ale při vyvíjení pojmu všudypřítomný opět si autor počíná nesprávně, nebude zholat nic samočinnosti dětí.

Děti sami mají vypočítávat na otázku katechetovu: kde? a kde ještě? kde Bůh je přítomen. Také pojem není správně vypsán, aspoň po mém zdání. Bůh jest všude na nebi i na zemi — nikoliv Bůh jest všude, na nebi na zemi.

Při vyvíjení pojmu »vševědoucí« opominul autor vyložit, že co bylo, nazýváme minulým, co jest, přítomným, co bude, budoucím. Každý vyvinutý pojem má se dáti několikrát jednotlivě opakovat a pak ještě hromadně.

Autor vypravuje o následcích hříchu. Adam a Eva přestoupili přikázání Boží, které? Čeho se tím dopustili? A hřích je učinil nešťastné na těle i na duši. Po té teprve vykládá »kterak«. Avšak autor měl prve uvést následky jednotlivé, aby si děti sami pak utvořily úsudek, že hřích je učinil nešťastné na těle i na duši. Ač autor uvádí »na těle«, v první řadě, přece začíná s těmi »na duši«. To je postupování nelogické. Bylo mu volno »řici na duši, na těle«.

Rozum se jim zatemnil — uvádí autor, co měl vlastně vyvodit za pomoci a součinnosti katechumenů. Po té obírá se výkladem slova zatemnil. Velmi zbytečně. Stačilo otázkami vyptat se: Před kým se skrývali? Je možno před Bohem se skrýti? (Proč ne? Po případě jaký jest Bůh?) Toho už nevěděli, nevzpomenuli, zapoměli, nebo říkáme rozum se jim zatemnil. Také v druhém následku resp. v jeho vyvíjení autor bloudí. Bylo by bývalo lze velmi snadno vyložit na tom, že jeden na druhého vinu sváděl. Jedl jsi ze zapověděného stromu? tázal se Bůh Adama. Co odpověděl Adam? Místo aby se upřímně přiznal, na koho svádí Adam tu vinu? To bylo neupřímné. Tedy místo dobrého co volil Adam? vůle jeho-naklonila se ke zlému; dříve bylo jinak. Proč jsi to učinila? tázal se Bůh Evy. Co odpověděla Eva? Místo, aby se upřímně přiznala, na koho svaluje Eva vinu? Místo dobrého co volila Eva? K čemu se naklonila také její vůle?

Rozum a vůle jsou dary duše, na čem tedy škodu utrpěli neboli nešťastnými se stali?

Také některé slovní obraty jsou nevhodné a nelogické, na př.: »S oškli-vostí odvrátil se od nich Bůh a řekl Evě« — jak si to autor představuje? odvrácen od Evy mluvil Bůh k Evě?

Autor uvádí kletbu Boží do slova pro děti 1. třídy — těžké a zbytečné. Po té mělo být z kletby Boží vyloženo, jak byli nešťastní na těle. Za to autor v dlouhém odstavci velmi chaoticky vykládá, jak byli vůbec nešťastní.

Nevím, jaký účel má mít, praví-li autor ke konci odstavce toho: Abyste si milé děti, lépe pamatovaly, jaký trest první lidi za hřích stihl, řeknu Vám

to krátce: „Adam a Eva vyhnáni byli z ráje a byli nešťastní na těle i na duši“ — když toho autor nedovede využít: Tuto větu měl pak nacvičit a podrobně opakování, které ještě následuje měl vypustit. Pak to mělo smysl.

V závěru následuje obšírný výklad, těžkopádný o hříchu dědičném. Po článku Kain a Abel bylo by to daleko názornější a logičtější.

V naučení — ovšem obšírném! — uvádí autor také otázku: Lhaly jste již také někdy? Jest to nepedagogické. Celá katechese trpí neuspořádaností vedle obšírnosti únavné. Autor měl nejprve v odstavcích probrat vypravování, aby celý děj dětem tanul na mysli; potom teprve vyvíjet různé pojmy, z toho plynoucí. Celá katechese vypadla by jednodušší a utkvěla by živě v paměti kdežto vraženými výklady pojmů různých pozornost se roztéká a celá katechese se rozbíjí.

V následujících katechesích týkajících se více méně vnějších událostí, postup a výklad byl daleko snazší a dle toho vypadly i katechese — s výjimkami — příznivěji. Avšak ty výjimky! Na př. výklad podobenství! (Str. 104). Jak mnohem lépe, kdyby byl autor tu vzpomenul zahrádky a školy a na nich vyvinul pojem podobenství — tak dalece, jak katechumepi 1. třídy pochopit mohou. A hned potom autor líčí podobenství o milosrdném samaritánu a je vykládá. Vypravování samo podáno je přesně skoro slovy písmá. Jak suše bez vroucnosti vypravuje autor. Na př. akt Samaritánův. Kolik příležitosti měl autor napnout pozornost, zaujmout srdce, uchvátit mysl při aktu Samaritánově! Jak se Samaritán zastavil, jak slezl s osla svého, jak se zvědavě blížil, jak dojatě pozoroval těžce zraněného, jak nalil oleje na okoralé rány, aby přil vymývání nebolely, jak vínem je vlažil, aby se nezaněcovaly, jak sám šel pěšky a přidržova zraněného, veda osla za uzdu atd. co krásných, dramatických momentů!

Avšak hůře jest ještě s výkladem. „Podobenstvím o milosrdném samaritánu učí P. Ježíš, že každý člověk je náš bližní. To jest, k čemu měl autor teprve za součinnosti dítek otázkami vhodnými dospěti. Tím napětí dítek se uvolní a následující výklady pomíjejí, bez zaujetí. Měl otázkami naváděti: Kdo byl člověk, jenž upadl mezi lotry? (Pomocné otázky: Odkud šel? Kdo v Jerusalemě bydleli?) Kdo byl tedy jeho krajanem? Kdo také? Jakého náboženství byl zraněný i kněz i levita? Proč nepomohli zraněnému? (Pomocná otázka: O co nebo o koho se více báli?) Milovali sebe více než koho? Kdo přicházel tou cestou ještě? Co panovalo mezi Samaritány a židy? Co učinil přece? Neboť čeho by si byl přál přál také, kdyby byl býval on zraněn a tu ležel? Koho miloval stejně jako sebe? Tedy nejen krajan náš, nejen člověk stejného náboženství, nejen přítel, ale i kdo jest naším bližním? Čemu učí tedy Pán Ježíš podobenstvím o milosrdném Samaritánu? A komu platí také slova: Jdi a čiň i ty podobně? Naučení.

Bylo by ještě mnoho vytýkat, ale ukázky postačí. Autoru bude ještě mnoho pracovat a pilovat, aby jeho katechese byly dobrými katechesemi. Než přes to přese všechno chválím jeho snahu a mám úctu k jeho práci. A třebas se mu nepodařilo všechno, mnohé se podařilo přece. Kéž by našel následovníků! Jen práci jdeme vpřed. Práci čest!

Laická morálka.

Podává JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

6. článek. O Bohu.

Nelze se dívatí na nějaké mistrovské dílo (obraz, sochu, stavení), bychom spolu nechtěli znáti jméno malíře, sochaře, stavitele, který to dílo vytvořil. Nelze čísti v krásné knize, veršem nebo prosou psané, bychom spolu neměli touhy znáti autora knihy; nelze pozorovati důmyslný stroj a spolu nechtíti zvěděti jméno vynálezce. — A přece jsou ještě dokonalejší díla věcí lidských; jsou to díla přírody: nesmírné moře, zelenající se země, azurová obloha, nebesa hvězdami posetá — toť dílo velikolepější a dokonalejší, než jakékoli dílo ducha lidského: jest to vesmír s neschísnou armádou těles nebeských, sluncí, stálic, oběžnic, komet. — Nelze patřiti na ty zjevy, by spolu duch náš se nepovznosl k Bytosti všemocné, která je původem všeho, by spolu srdce naše nebyla jata údivem a úctou k té Bytosti. — A není to jen velikost a krása vesmíru, která nás dojíhá, jest to i řád a harmonie ve světě, která nás uchvacuje; vidíme a cítíme, že vesmír poslouchá zákonů nezměnitelných, a ty zákony předpokládají svého původce. — A obrátíme-li svůj zřetel k sobě a pozorujeme podivuhodnou zázračnou shodu různých a četných orgánů, z nichž tělo sestává a které udržují pohyb i život v něm, pomyslíme-li, že tělo, jeho orgány, jeho smysly jsou k službě jedné vůle, která jest rozumem osvětlována a řízena svědomím, jak bychom mohli připustiti, že bytost tak podivuhodná byla by výplodem pouhé náhody?

Sochař a dítě.

Dítě pozorovalo pracujícího otce, jenž dokončoval sochu mistrně zhotovenou. Napíatě sledovalo poslední jemné pohyby dláta a zdálo se, že přemýšlí. Pojednou umělec ustal od díla a ustoupil několik kroků vzad, aby posoudil své dílo. A tu praví dítě k němu: »Otče, když to tak hezky umíš, měl bys udělat takovouhle květinu,« a podávalo sochaři fialku čerstvě utrženou. Překvapen touto otázkou, otec upřel pátravý pohled na dítě své, aniž by byl s to odpověděti. Posléze se vzpamatoval, řka: »Máš pravdu, milé dítě,« a pravil, pohlížeje brzy na dítě, brzy na kvítek: »Nejdovednější umělec na světě nedovedl by vytvořiti této květinu; ba co dím, ani stonek její ani zrnko prachu; dovedeme sestavovati, řezati, osekávati hmotu, nikoliv však tvořiti.« A bera v náruč dítě překvapené návaem dojmů otcových, jichž bylo příčinou, zvolal: »Díky tobě, tys mi přispělo! Když jsem pohlížel na dílo své se zálibou, ano i s pýchou, upamatovalo's mě na velikého umělce, jenž jediný má moc dáti život svým dílům; díla naše poskytují jen matný obraz jeho děl.«

Obraz bez malíře. (Anekdota.)

Ve starověku byl proslulý malíř jménem Apelles (za času Alex. Vel.). Touže po dokonalosti, vystavoval své obrazy a schovav se za ně, poslouchal kritiku mimojdoucích. Kdysi vystavil zase jedno své dílo, a co slyšel: »Od koho je tento obraz?« »Od Apella.« »Kde je ten Apelles?« »Nevím.« (Apelles v duchu se smál.) »Je na živu?« »Nevím.« »Proč se nedá vidět?« »Nevím.« »Měl by se přece ukázat.« »Ukazuje ti své dílo.« »Já však chci vidět jej, umělce.« »Což pochybuješ, že existuje?« »Možná.« »Jak to, obraz bez umělce?« »Ano, já nevěřím jen tomu, co vidím.« Konečně strhla se mezi oběma hádka. Na štěstí hodil se k tomu kdosi a vysvětlil: »Nevíš, s kým máš co činit? Je to jeden z těch, který pochybuje dokonce o své existenci« (těchto pošetilců dnes není, ve 4. stol. př. Kr. byl to Pyrrhon, který učil pochybovati o všem). »Teď ovšem pochopuji,« pravil druhý a odcházel, krče rameny. Apelles však se teprve smál a tajil se stále.

7. článek : Povinnosti k Bohu.

Jméno osob, jež ctíme a milujeme, zasluhuje naší úcty, na př. jméno otce, matky, dobrodince, věhlasného člověka, věci posvátné. — Tím spíše jméno Boha, jenž je otcem nás všech, dobrota a dokonalost sama, sluší ctíti a vážit si. Nemáme ho lehkomyšlně vyslovati, aniž hanobiti. — Není národa, jenž by neuznával jsoucnosti Boží a nevzdával povinné úcty Bohu. Pravda, že jednotlivá náboženství se liší mezi sebou formou i kultem, ale v základě mají týž předmět. — Kultem rozumíme souhrn vnějších projevů náboženského citění. Mimo kult partikulární, sobě vlastní, má každé náboženství jeden způsob projevování úcty Boží, společný všem a to jest: podrobovati se vůli Boží. — Tou vůlí Boží je *mramí zákon*, který nám dává Bůh poznati rozumem a svědomím. — Plnění povinností, toť první úkol náš, který máme k Bohu. — *Modlitba* jest také naší povinností, neboť vznášíme-li často prosby k rodičům a děkujeme-li jim za to, co nám prokazují dobrého, tím spíše máme vysílati prosby a díkučinění k Bohu, jenž jest otcem nás všech.

Prosby dítěte (veršem).

Dítěto prosí Boha, kterého nazývá Otcem svého otce a matky, by splnil prosby jeho a veškerenstva. By dal vody pramenům, peří ptáčkům, vlny beránkům, stínu a rosy rostlinám; nemocným zdraví, lačným chleba, sirotám obydlí, vězňům svobody; četnou rodinu bohabojnému otci a jemu dobroty a štěstí, by vyrůstalo k radosti matčině.

Schůze katechetů československých.

Dle programu sjezdového konala se v pondělí o 4. hod. schůze katechetů československých za velmi četné účasti ze všech zemí.

Po zahájení předsedou spolku katechetů v Čechách kol. Maulem do čestného předsednictva zvolen jeden z prvních katechetů a nyní děkan a arc. vikář vdp. Lerch z Berouna, katecheta Maule z Vinohrad, dr. Petr Bartošík z Jevíčka a katecheta Štěpánek z Rosic u Brna. Do výkonného předsednictva zvolen katecheta a náb. školdozorce Antonín Benda z Prahy jako předseda, kol. Janota z Prahy jako místopředseda a katecheta V. Kutína z Bubenče jako zapisovatel.

Dle programu promluvil nejprve kolega Benda: O minimální osnově pro školu obecnou, kol. A. Tichý z Podolí o škole a našich požadavcích, kol. J. Slavíček ze Smíchova o cvičení kostelním písním a kol. Maule přednesl návrh stanov svazu katechetických spolků v republice čsl., jak na kursu Velehradském bylo usneseno.

Referáty, pečlivě a stručně zpracované byly s živým zájmem vyslechnuty a na to po krátké debatě, neb čas značně již pokročil, jednomyslně schváleno následující prohlášení:

Českoslovenští katecheté ze všech zemí republiky na sjezdu katolíků v Praze, dne 30. srpna t. r. shromáždění, prohlašují:

1. Jsme a chceme povždy věrnými zůstatí víře našich slovanských věrozvěstů sv. bratří Cyrilla a Methoda.

2. Jsme a chceme býti věrnými syny svého národa po příkladu našich kněží buditelů.

3. Jsme a chceme býti neohroženými zastanci naší drahé osvobozené vlasti, republiky československé.

4. Za změněných poměrů žádáme, aby dítky katolické jenom v adventě a v čase velikonočním společně přijímali sv. svátosti, a aby po úradě biskupů československých vydán byl pro celou říši doplněk k otázkovému katechismu vzhledem k novému kodexu s příslušnými změnami a s jednotným a zjednodušeným postním řádem.

5. Až do provedení zákona rozlukového chceme s rozvázným učitelstvem čl. ve škole v míru a svornosti spolupracovat na zdárné výchově naší milé mládeži a s důvěrou v jeho vyspělost očekáváme, že ono v nynější rozvrácené době nesníží se k tomu, aby jakýmkoli způsobem uráželo duši dětskou v jeho náboženském citění neb dokonce svádělo ku bezvěrectví nebo jiné konfessi.

6. Znovu zdůrazňujeme, že v prvé řadě rodiče mají právo rozhodovat o mravně-náboženské výchově svých dětí a že trváme na zavedení u nás státních škol konfesionálních a laických dle rozhodnutí rodičů aspoň 40 školou povinných dítek, což považujeme za rozluštění nejideálnější a jediné spravedlivé.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Katechetský kurs velehradský. — Laická morálka. — Z praxe a různé.

Katechetský kurs velehradský.

(Dokončení.)

Ve středu odpoledne ve 2 hod. pokračovalo se v kursu. Sál slovanský byl naplněn dřívějšími a novými příchozími. Zájem stoupá.

Prot. *Janda* zahajuje jednání řka, že ku pozdravu přihlášen jest *Slaviček*, katecheta a redaktor »Věstníku katech.« z Prahy. Týž ličí užitek, jaký si každý účastník a také redaktor přináší z kursu. Zdůrazňuje loňskou výzvu po utvoření Svazu katechetů československých a vítá do něho zvláště Slováky. Navazuje na slova básníka maďarského jim známého »ha a világ az Isten kalapja, Magyarországnak a bokréta rajta« je-li svět hloubkou Božím, Uhry jsou kyticí na něm — ten květ Slovače z té kytice buď navždy náš a buď ozdobou také našeho Svazu (nadšený potlesk). A jako idea husitská rozlučuje, nechť pojí nás idea Cyrilomethodějská (potlesk).

Promluvil pak senátor dr. *Stojan*: »o našem školství a našich požadavcích« (místo katech. posl. Rýpara t. č. v Mariboru na sletu Orlů«). Co dovídáme se od dra *Stojana*, to nám nepoví nikdo jiný a jestli, tedy jistě ne jako on, jakoby četl nejtajnější myšlenky naše. Byli jsme po jeho řeči přesvědčeni, že bychom ve hmotném ohledu dosáhli od rozhodujících činitelů vše, ba i o rozluce by se přestalo mluvit, kdybychom přestali usilovati o školu. Zajímavé, že k řešení otázky rozlučky vláda uložila členům ankety, aby si koupili spisy Kryštofskovy, pojednávající o rozluce v rozličných státech. (Potlesk).

Prot. *Janda* navrhuje, aby debata o tom, co má býti se školou v pádu rozlučky, byla odložena po jeho řeči a vykládá téma »Náboženství na škole střední«. Rozvinul obraz, jak náboženství a výchova vypadá nyní na školách středních. Uvedl řadu výnosů Habermanových, jimž se náboženství a výchova znemožňuje. Již za staré vlády podbívalo se náboženství pod heslem pokroku. Ale boj vzplanul po převratu. Následovaly výnosy, jež zhoubně zasáhly do vyučování. Ovoce se jeví: sbory chovají se ke katechetovi zdrženlivě, nebo mu působí obtíže, málo jich se chová sympaticky. Žáci vycitují, že náboženství je na škole jen trpěno. Situaci zhoršuje nedostatek učebnic. O probrání osnovy nen řeči. Zdobrovolněním náboženství ve vyšších třídách, nelze mu učit pro jiné

nepovinné předměty. Ministerské výnosy rafinovaně odvracejí od bohoslužby. Ochromením náboženství škola upadá i mravně. Na jedné škole zapsala třída svého profesora do třídní knihy atd. Ministerstvo to cítí a ke zvýšení úrovně školy svolává anketu. Výsledky budou malé, neboť se nesáhne ke kořenu. Ústřední spolek vydal dotazník, který bude jednou dokladem, jak hanebně bylo jednáno o nás. A co dělali katecheté? Vytrvali, trpěli ano i podlehlí (katecheta středošk. v Přerově, 26. října 1919). Vytrvejme dále! Na přes rok svolajme sjezd studentský na Velehrad. Pěstujme vzdělávací lidové kursy! Žádejme odvolání výnosů, které byly vydány bez ministerské rady. Žádejme žáky své a školu Cyrilometodějskou prodchnutou duchem víry. Dnešní škola by přinesla zkázu církvi i národu. (Potlesk).

Předsedající kol. *Matoušek* oceniv po zásluze přednášku konstatuje, že na školách ob. a měšť. jsou poměry ještě horší.

Do debaty první zasáhl msgr. *Stojan* otázkou, pro jakou školu se kdo vysloví v pádu rozluky.

Katech. *Staněk* je pro okamžité zřizování škol náboženských.

Tichý tlumočí návrhy Spolku katech. v Praze. Dr. *Hrachovský* trvá na škole náboženské, státem placené; k tomu třeba provést statistiku rodičů, kteří jsou pro výchovu náboženskou. Vůle rodičů dlužno dbáti v demokratické republice. *Dovrtěl* (Mor. Ostrava) žádá plebiscit. *Frölich* (N. Rousinov) mluví o zakládání rad rodičů. *Vašek* (Brno) soudí, že boj o svob. školu se rozšíří po celém světě. Třeba mít dorozumívajícího ústředí na př. Vychov. Listy neb Vychovatele. *Zamazal* (Mari. Hory) stěžuje si, že dosud nebylo jednáno o platech a započtení let z duchov. správy. Vysvětlení dává msgr. *Stojan*, pokud se týče výhody katechetů v Čechách.

Po $\frac{1}{4}$ hodinné přestávce zahajuje prof. *Janda* jednání a čte pozdrav katech. *Olivy* z Vysočan, který s potleskem přijat.

Tichý vykládá široce akci sněmovní za úpravu platů; posléze zdařilo se mu zladiti disharmonii jevící se v nedůvěřivosti některých kolegů moravských následkem špatné pochopené situace a nedorozumění jakoby kolegové z Čech pracovali jen sebe. Svaz v budoucnosti takové zjevy znemožní.

Další přednášku měl kol. *Staněk*, katech. z Brna: »*Naše zastoupení v úřadech církevních a světských*«. Referent viděl a prožil dva světy, zde i za mořem a proto dal rady cenné. Církevní rady školské dle diecése a odborný dozor na vyuč. nábož. jest cílem dnešních snah.

Mgr. *Stojan* podal výklad o obtížích zastoupení u úřadů světských. *Košák* o zastoupení v církev. úřadech upozorní na to, co řekl při pozdravu. *Mlčoch* praví, že něco podobného se mělo státi v arcidiec. olomoucké, ale narazilo na obtíže. *Kuchynka* žádá omezení obřadnosti při visitacích. Posléze dr. *Stojan* vysvětluje nový branný zákon o kněžích. Po sedmé hodině schůze skončena.

Výcházka na hřbitov velehradský ke hrobu † P. Cibulky T. J., zvelebitel Velehradu a sv. Hostýnu. —

Nazítí (třetí den) v 8 hod. zahájil předseda schůzi zmínkou o výsledku schůze delegátů spolků katechetských. Návrh katech. *Štěpánka*, aby byla vydána zpráva sjezdu, se přijímá.

Přednáší *Václav Kubíček*, katecheta z Loštic: »*Několik stránek o chystané učebnici katolického náboženství*«.

Případně píše »Věstník morav.« č. 8—9. Autor vzal nás pěkně za ruku a řekl: Pojd' a šli jsme za ním a s ním po jeho tichounkých, ale suggestivních výkladech, a i když se nám nechtělo, přece jsme s ním souhlasili. Uvítán byv potleskem, vykládá, o svém úkolu: nové učebnici pro školu měšťanskou. V rukách posluchačů keluje ukázka jednoho archu zamýšlené učebnice, v němž je obsaženo učení o Duchu sv., o hříchu, o milosti posvětné a pomocné a o nebi. Každý článek rozvržen na 3 části: rozumové objasnění pravdy (3—5 odstavců) uživatelní pravdy ve člancích různým tiskem vydaných a posléz učebné věty pro pamět. (12 vět). Prvouka měla otázky, tuto jich netřeba. S učebnicí chce býti hotov za 2 roky. Zatím by stačil zjednodušený katechismus anebo prvouka. Tisk 1000 exemplářů stál by 3000 K. Přednášku půldruhé hodiny trvající odměnili posluchači hlučným potleskem.

Poslední na programu byla přednáška Dra *Jana Sedláka*: *Mistr Jan Hus*. Trefně charakterisoval ji předs. prof. Janda, že nejlepší víno nám zachoval naposled. Autor poukázal na dvě světlé stránky Husovy, snahy národní a snahy mravně — opravné a cítili jsme, co je i naší povinností jako katechetů. Ale ukázal také dvě stránky jeho stinné, schisma a heresi a chápali jsme čeho tu opět se nám třeba vyvarovati. Přednáška zachycená stenografy bude vydána tiskem.

P. *Matoušek* sděluje usnešení včerejší delegátů spolků katechetských. Podnikne se nová akce petiční viribus unitis; konstituuje se svaz katechetů celofišských; bude vydáván Věstník katechetů československých, kterým by byl pražský Věstník. Prof. *Janda* žádá, aby nebyl činěn rozdíl mezi katechety měšťanskými a středoškolskými, aby svaz byl pro všechny; rádo přijato. Debatováno o učebnici Kubičkově. *Staněk*, že kniha je více pro katechetu příručkou než pro žáky učebnicí. *Vašek* doporučuje ji, protože zdůrazňuje výchovu náboženskou, je praktická, vlastenecká, přihlíží k biblické dějepřavě a církev. zpěvu. *Šíma* z Rokycan zastává ji též a doporučuje otázky na konec. *Tyleček* z Frýdku chválí Prvouku a doporučuje ji ze své zkušenosti. *Dempýr* namítá, že velikost knihy děti zalekne. *Tyleček* za všeobecného souhlasu míní, že náklad by mohl snadno hraditi p. kardinál olomoucký. *Moravec* (Nedvědice) navrhuje výtah pro děti. Rovněž *Reček*. Když na návrh předsedy bylo shromážděnými rozhodnuto, aby autor jako jediný k tomu povolaný stále pokračoval, týž pro nedostatek času slibuje návrhy respektovati a na ně případně odpověděti.

Pak odpovídal dr. *Sedlák* na jednotlivé otázky na př. o t. zv. mučednických staroměstských, dále že o procesu v Husově jsou zachovány záznamy toliko soukromé, úředních není; že Jan XXIII. byl muž velké energie, ale nebyl bez chyb. Pirátem však nebyl; jiných výtek nelze zjistiti, jelikož klepařství v té době bylo ve floru. To stěžuje i bádání o Husovi.

Předseda *Janda* tlumočí přání, aby při Svazu katechetů československých nebylo stupnic; dále aby kategorie C u katechetů byla odstraněna; konečně uvažováno, jak se má katecheta zachovati při různých slavnostech a jak podporovati snahy orelské.

Jašek doporučuje studovati myšlenku slovanskou a unionistickou, podporovati apoštolát na Velehradě a školu missijní, která bude všeslovanskou. Dr. *Vašek* děkuje předsedům; kurs bohudík nás přiblížil k realizaci všeslov. katech. Svazu. Za povznesené nálady předs. *Janda* prohlašuje kurs za skončený a přeje, aby ideály jeho byly splněny.

Zpráva kursová přinese úplný obraz toho, co tuto stručně nastíněno.

Nemůžeme upřít podivu našemu Stojanovi. Ač kursu předsedal jako čestný předseda, byl přece ohniskem všeho jednání a hnutí našeho a i při obědě ty Pražáky měl poblíž sebe, aby jim ty blahé chvíle velehradské ještě okořenil nějakým žertem. Ráno a večer vodil nás do kostela, kde s nimi modlíval ty modlitby, jak se s námi maminka modlívala. Cítili jsme, že se svým čestným předsedou vyprošujeme požehnání pro práci svou.

Po zápění národní hymny, Tedeum v kostele a uctění ostatků sv. Cyrila v Cyrilce a po obědě prohlídce musea rozjeli se účastníci přejíce si na shledanou v příštím roce.

r.

Laická morálka.

Podává JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

KAPITOLA II.

O rodině.*)

1. článek: Povinnosti dětí k rodičům.

Víte, co je matka; s jakou něhou bdí nad vámi od vašeho narození, jak starostlivě vás obsluhuje, jste-li nemocny, co péče, námahy vám věnuje, aby vám nic nechybělo, abyste byli šťastny. — Známó vám, jak i otec váš vás miluje, pracuje od rána do večera, aby ukojil vaše potřeby. Jste jedinou myšlenkou rodičů, předmětem jejich snah, obav i nadějí. Nemyslí, leč na vaši budoucnost. Až opustíte školu, dají vás vyučiti nějakému řemeslu neb zaměstnání, jež by vám zabezpečilo budoucnost. — A to není vše; chtějí také, aby z vás byli poctiví lidé byste kráčeli cestou dobra. A proto usilují o to, aby vykořenili vaše poklesky a nadchli vás láskou pro dobro. — Tuto jejich péči, starosti, námahy a oběti jste jim povinny spláceti citem něžným a vroucím, jenž slove *dětinná láska*. Dítě, jež by nemilovalo rodičů, bylo by bytostí zvrhlou a opovržením hodnou. — Ale láska dětinná nemá býti jen ukryta v srdci, má se projevovati na venek a to nejen slovy, ale i skutky, ne snad lichocením, nýbrž službou; slovem máte osvědčovati svou lásku *vděčností*. Každé dítě může býti nějak užitečné rodičům, může jim dokazovati lásku tisícovým způsobem. Každým rokem, měsícem, dnem stává se schopnějším prokazovati služby; neboť každým dnem jeho síly mohutní, jeho duch se rozvíjí, rozum dospívá. — Dítě dobrého srdce a dobré vůle stává se tak rodičům vzácným pomocníkem a přispívá tak k blahobytu a štěstí rodiny. — Ale zvláště když dospělo a jeho rodiče sestárli, má jim osvědčovati lásku a vděčnost; neboť stáří jest trudné; síly klesají, nemoci se dostavují; žádá péče, útechy, pomoci. — A zbývá ještě jeden důkaz, jimž mohou děti projevit rodičům svou vděčnost. Nic není sladšího otci a matce, leč slyšeti chválu o svých dětech; nic tou měrou trpkého, jako že pozbyly vážnosti a dostává se jim hany. Dobrým chováním tedy, životem ctnostným bez poskvrny mohou děti nejlépe přispěti ku blahu rodičů a zmírniti zlo, pojičí se nezbytně k jejich stáří.

*) Z umístění viděti, že autor věnuje thematu tomu zvláštní péči Slabě však pohnutky přirozené málo by podepřely rodinu, kdyby jich neměly provázeti pohnutky nad přirozené z víry. Jak mocně působí autorita Boží: Cti otce . . . Jaké teplo vane z rodiny nazaretské a jak dojima slovo Kristovo s kříže: Zde matka tvá . . . Ve článku o lásce příbuzenské čteme výrok evang., což je jen rekomandací pro morálku křesťanskou.

Vzorný syn. (Copeé.)

Martin Luquet, v zapadlé pohorské víscé kdesi v Alpách, byl zdraví chatrného, zhusta nemocen, od svého mládí až do 26. roku neustále pracoval a pomáhal rodičům v nedostatku. Měl se oženiti po smrti otcově, ale nechtěl opustiti starou matku, která leží sklíčena paralysou. Její stav žádá péče ustavičné a nadlidské; je zajisté nevrle nálady, stále si nařiká a syna obsypává výčitkami a slovy tvrdými. Ten však se stará o matku a neopouští ji, leč aby nasbíral dříví v lese, anebo vypral něco prádla na břehu řeky, neboť u ochrnutých nutno často měniti prádlo. Teď je jí 80 roků a synovi 41 rok. V chatrči spustlé, větrům ode všad přípustné, kde jen za tuhých mrazů hoří slabý oheň dnem i nocí, dlí u lůžka matčina. Výdělek jeho jest velmi skrovný, neboť ošetřováním své matky ustavičně je přerušován ve své práci. V nedostatku potravy a spánku znamená, že mu ubývá sil. A přece nic ho neodstraší; zakládá si na tom, ač uniká chválám, jež se mu vzdávají; odevzdán v ten svůj osud nenařiká si

2. článek: Povinnosti dětí k rodičům.

Láska a vděčnost jsou přední povinnosti dětí, a to vděčnost jest vlastně důkazem lásky. Druhým důkazem lásky k rodičům je *poslušnost*. V prvních letech života vše je dítěti nebezpečné, a bez poslušnosti neušlo by záhubě. — Ale znám ještě jiný druh nebezpečí. Každé dítě má své chyby, a rodiče se namáhají, aby je odstranili: má zlé pudy, jež nutno překonávat. Nemá dobré vůle, osvojuje si špatný návyk, upadá v nepravost a je ztraceno; jediné dobrá rada může je zachrániti ode zla a učiniti řádným člověkem. — Kdykoli se dítě dopustí těžké chyby, rodiče jsou první, kteří nesou neblahé následky toho. Dopustí-li se nějakého deliktu na př. zlodějství, zákon je činí zodpovědnými a je zavazuje, aby nahradili škodu dítětem učiněnou. Zákon tedy chce, aby rodiče zamezili činiti zlé; tážeme se tedy, kterak by byli s to, kdyby dítě jich nemělo poslouchati? Autorita rodičů je tedy posvěcena zákonem mravním, občanským, zájmem celé society, rodiny i dětí samých. A proto nositelé této autority zasluhují nejen poslušnosti ale i *úcty*. Úcta je zevnější známka podřízenosti; jeví se řečí, vůbec celým chováním. Zdvouřilost je jen formou úcty; máme-li býti zdvořilí k cizím, neznámým, tím spíše ke svým rodičům; tón odměřený, kamarádský, hrdý, řeč hrubá, chování nevázané svědčí o nedostatku té úcty či jsou v pravdě urážkou. — Který člověk strpěl by toho, aby někdo jevil neúctu k jeho rodičům? Dobrému synovi urážka rodičů je urážkou vlastní; cítí ji v hloubi srdce. — Chceme-li tedy, aby každý měl k nim úctu, předcházejme příkladem! *Láska, vděčnost, poslušnost a úcta* — povinnosti k rodičům; ale první obsahuje ostatní.

3. článek: Povinnosti k dědovi a babičce.

Jsou-li rodiče vzdáeni anebo zemřeli, dědovi a babičce přísluší autorita otcovská s právy a povinnostmi. — Děti mají býti k nim laskavy, ochotny a úslužny pro jejich vysoké stáří; mají je milovati z plna srdce, předně protože jejich rodičům život dali a protože samy doznávají tisícero důkazů jejich lásky. — Mívají často více lásky ke vnukům než ke svým dětem; ta láska přechází časem i ve slabost; mají náklonost spíše omlouvati chyby vnuků než trestati. Rádi je vidí hráti kolem sebe, rádi poslouchají jejich žvaltání, vodí je na procházku a vypravují pohádky. Děti byly by nevďečny, kdyby jim tu lásku nechtěly spláceti vzájemnou láskou. — Ale i na úctu mají právo. Staroba jejich sama sebou je úcty hodna, neboť mají vzácnou zkušenost; během života zažili mnoho útrap fysických i morálních, zřídka kdy jsou prosti slabostí a nemocí a posléze ustavičně ohro-

žení smrtí. — Vnukové pokud možno mají jim osladiti zlo stáří; nemohou začítí život za lepších auspicií, leč zaslouží-li sobě blahorečení děda.

Podobizny starých. (Mezières.)

Babička sedí v zimě u ohně, v létě u okna. Má na očích brejle a plete nebo přede. Nerada je vyrušována. Plisní vás často, kdykoli dovádíte, nebo když hrající si, běháte hlučně kol ní. A co krásných vypravování zná, a jak jste pozorní, kdykoli vám mluví o dobách, kdy byla také mladá, kdykoli vám vypravuje o radostech, jež zažila, a zpívá-li starodávné písně národní. — Děd, byl-li rolníkem, zpytuje rád tlakoměr, vysílá pátravý pohled k nebi a prorokuje počasí; udává čas setby, senoseče a žatvy. — Byl-li řemeslníkem, vypravuje o svých cestách po Francii, byl-li vojínem, jako většina Francouzů dobře víte, co ho těší vypravovati a co vy rádi od něho posloucháte. Tážete se po jeho výpravách. A kdykoli se dotkne toho předmětu, není na něm viděti stáří. Jeho oči planou a hlas mluvitelní. Zří znovu bojiště, své druhy raněné a zabité podle sebe, hejmana, jerž mu blahopřeje, generála, jenž mu zavěšuje stužku na prsa. Pojednou s povzdechem přerušuje své vypravování. Byli jsme nepřemožitelní! V Africe, na Krimu prapor trojbarevný vedl nás k vítězství. A po té stihlo nás neštěstí; když na to pomyslí, je smuten, roztrpčen; slza, již nechce setřítí, splývá na jeho šedý vous a ukazuje, že je dojat. Nezoufá však, má důvěru pohlížeje na vás. Ó nezapomeňte na ten pohled jeho; ukládá vám povinnost, kterou máte splniti, až budete velcí!

4. Článek. Povinnosti dětí vespolek.

Jestliže dle příkladu evangelia: *»máme se vespolek milovati«*, jestliže i všichni občané téže země mají se milovati bratrsky dle onoho republikánského: *»svoboda, rovnost, bratrství«*, kterak by neměla vládnouti vzájemná láska mezi bratřími a sestrami? a t. d.

5. Článek: Duch rodinný. Povinnosti k sloužícím.

Rodina nesestává jen z otce, matky, dětí; rodiče mají bratry, sestry, kteří také mají děti. Strýčkové a tety, bratrance a sestřenice souvisí s rodinou vnějšími svazky; jsou jako doplňkem rodiny; v případě, že rodiče zemřeli, jejich děti zpravidla nalézají v strýci druhého otce a v tetě druhou matku. Tím spíše tedy láska má pojití všechny, kteří jsou spojeni tímto svazkem pokrevnosti, ať blízcí; ať vzdálení. Jsou však osoby, jež nejsouce údy rodiny, žijí přece v rodině a prokazují jí velké služby: sloužící. Již pro své postavení zasluhují našich sympatií a často i lásky a vděčnosti. Nezřídka dlouhá léta slouží v rodině a doslouží až do své smrti. Kolikrát zřítí lze starého služebníka či služebnou obětovati se svým pánům a pečovati o jejich děti s dobrotou takřka mateřskou! — A z jakých důvodů to činí? Téměř vždy z chudoby, z ohledů na své rodiče, mají tedy právo i na náš ohled a úctu. — Byli nuceni opustiti svou rodinu, proto třeba, aby rodina vaše jim to nahradila. Mladí potřebují podpory a ochrany, staří zasluhují sympatie a úcty. — Dnes, kdy není kastovních tříd a všichni občané mají táž práva občanská a politická, nemáme zapominati, že sloužící jsou nám rovni. — Nastupuje-li sloužící službu, uznává, že jeho pán má *právo* mu poroučeti; ale každé *právo* ukládá i *povinnost*. Povinností pánovou je, poroučeti s laskavostí a dobrotou, šetřiti sil a zdraví sloužících, nezústavovati jich v neštěstí či nemoci, a dávat jim příklad dobrého chování. Sloužící žijí v rodině, vědí vše, co v ní se děje, a proto je i ku prospěchu pána, by s nimi byl v přátelské shodě. — Děti zvláště mají míti ohled na sloužící, protože jsou starší a prokazují jim

rozmanité služby; nechť se vyvarují všeho, co by se oněch nelibě dotklo a jim život ztrpčovalo.

KAPITOLA III.

O škole.

1. čl. **Povinnosti spolužáků vespolek.**

• Máme si vzájemně pomáhati, zní zákon přírody. Proto i děti mají si pomáhati vespolek; zvláště dospělí a silnější mají hájiti menší a slabší. — Nejste a nemůžete býti si rovni ani zámožností ani tělem a duchem; naopak jsou mezi vámi chudí, churaví, méně nadaní, slabí, nesliční, což není jejich vina; jsou k politování a bylo by nespravedливо a ukrutno, dáti jim znáti jejich inferioritu a neštěstí. Buďte tedy k sobě dobří; jediné dobrotou můžete srovnati a zmírniti přirozenou nerovnost. — Také se lišíte povahou: každý z vás má chyby. Snásejte tedy chyby svých spolužáků, aby i oni snášeli vaše; bez vzájemné shovívavosti nelze žiti pospolu šťastně. — Ve svých hrách nebuďte nevrlí, svárliví, mstiví; varujte se slov hrubých, urážlivých a zvláště podvádění; chovejte se náležitě v zábavách i v učení; opisovat úlohu od spolužáka, pomáhati si knihou při komposicích, to nepatřičné; buďte poctiví i v nejmenším. — Máte náklonnost k následování jiných; ale dříve než napodobíte jiné, ptejte se, zda jednají dobře. Dobrého příkladu nutno následovati a dobrý příklad nutno dávat. Dopustí-li se z vás kdo nějaké chyby, nepatřičného skutku, pokářejte ho, ale neudávejte. Dáti potrestati spolužáka, toť ošklivé jednání a prostředek špatný; bude vás nenáviděti a nepolepší se. Chovejte se dobře, vyhýbejte se jeho společnosti; to je nejlepší naučení, jež můžete mu dáti.

Paruka.

Altieri (slavný traged italský v 18. stol.), jsa žákem, upadl do těžké nemoci a pozbyl vlasů. Aby zakryl pleš, nosil paruku a doufal, že tak ujde úsměškům spolužáků. Ale marně; paruka je popudila ještě k zlomyslnější bujnosti. Altieri byl povahy málo snášenlivé a odpovídal na úštěpky nadávkami a ranami; to však nepomáhalo, naopak útočníky rozjítřilo. Konečně přišel k poznání a změnil taktiku. Jednou ráno, vida několik nejhorších útočníků, šel odhodlaně před nimi, sňal čapku a strhnuv paruku, mával jí ve vzduchu k úžasu všech smíšků. Točí, krotí, tlouče jí a posléze rozcuchanou staví ji na hlavu jednoho ze spolužáků. Nikdy paruka malého Alfieriho nevzbudila tolik smíchu, ale bylo to naposled; ten šprým měl úspěch. Od toho dne Alfieri přestal býti předmětem posměchu.

Povinnosti žáků. Vytrvalost. Práce.

Vyučování jest třeba, bychom naplnili povinnosti k rodičům, vlasti a bližním, ale nelze vyučovati bez učitelů — první povinnosti vaší jest tedy: *navštěvovati školu*. — Ta návštěva má býti pravidelná, *ustavičná*. Žák nepřítomný má dvojí ztrátu: zapomene, čemu se naučil, nepřiučí se ničemu novému. — Nestačí navštěvovati školu; možno tam býti tělem a nikoliv duchem. Dětem lehkomyšlným, nepozorným nejsou platni ani dobří učitelé ani dobré vyučování; mají uši a neslyší. Podmínkou pokroku je práce. Bez námahy nelze ničemu se naučiti, a lenivý zůstává nevědomcem i v té nejlepší škole.

Krátké naučení pro mladého lenocha.

Co bys řekl o ptáku, jenž máje křídla, by nelétal? Co o rybě, která by neplovala? Co o jelenu, jenž schoulen jsa v zátíší, nechtěl by se dáti v rychlý běh? Co o žaludu, jenž by marně ležel v blátě, než aby vyrostl v mohutný dub? Co

o vejci, z něhož by se nic nemělo vylihnouti? Řekneš: »To jsou bytosti a věci, jež se minuly svým cílem.« »Milý lenochu, tys tím ptákem, tou rybou, tím jelenem, vejcem nehodným svého cíle.« — Co bys řekl o mlynáři, jenž by nechával svůj větrný mlýn v běhu a nedával do něho meliva? Řekl bys: To je pošelilý mlynář; ať raději rozbije ten mlýn, než aby jej bezúčelně nechával jíti »tik tak«. Milý lenochu, i tys takovým neužitečným mlynářem, nedávaje nic mlíti do mlýna své duše. Tvé srdce je tím mlýnem, který mele na prázdno; jeho údery, jichž neznamenaš, jsou jen jalové údery stroje bez dohledu. — Co řekl bys konečně o člověku, který by na širém moři přestal veslovati? Že nechce již se vrátit, že chce utonout. — Rovněž i ten, kdo přestává pracovati, přestává veslovati.

3. Má-li ti škola prospěti, musíš pracovati a proto nutno učitele slyšeti a poslouchati. Učitel representuje nejen stát, který mu svěřuje školu, ale i rodiče, kteří jeho péči svěřují vás: má diplom, jímž uznán jest způsobilým, aby vás poučoval a vedl; a konečně bez poslušnosti učitele a řádu, který on stanoví, nebylo by ani pořádku ani kázně, a veta po společném učení a práci; jest to dále i zájem váš, neboť podřízenost je podmínkou vašeho prospěchu. — Ve světě nejvíce se hledí na vědění a chování. Učitelé tudíž, kteří se snaží vás učiniti učenějšími a lepšími, zjednáávají vám statky nejvzácnější. Mají tedy nárok na vaši úctu, lásku a vděčnost; toť jejich nejsladší odměna. Odepřiti jim jí, bylo by dobré zlým spláceti. Děti lze posouditi dle pocitů, jež mají k svým učitelům, neboť vděčnost je neklamnou známkou dobrého srdce.

Vděčnost.

Před 30 léty žil v Remeši na pensí učitel, kterého milovali všickni jeho žáci. Byl přísný ač dobrý, učený ale skromný. Po několika letech práce málo plodné, neštěstí přinutilo ho opustiti město a bývalí žáci jeho ztratili jej s očí, chovajíce ho ovšem v paměti vděčné. — Po deseti letech jistý Remešan, jeho bývalý žák, procházeje nejjivějšími ulicemi města Paříže, spatřil starce, jehož chudě čistý oblek a vážné vzezření zvláštním dojmem ho upoutaly. A jaký byl jeho úžas, když v něm poznal svého bývalého učitele na pensí. Oslovuje jej a vítá nejserdečněji; vyptává se ho opatrně, až se dozví jeho adresu. Neustal dále pátrati a dotazovati se na poměry jeho a s bolestí poznal, že jest téměř na pokraji bída. — Vrátiv se do Remeše, sezval své staré spolužáky, vypravoval jim o své příhodě; uvažovali o tom, kterak pomoci svému učiteli a konec konců zajistili mu roční pensí 1000 franků do jeho smrti

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Katechetský kurs na Velehradě. Z velehradského sjezdu poslán byl sv. Oci projev oddanosti. Dne 9. t. m. pražskou munciaturou přišla telegrafická odpověď tohoto znění: »Praha Hrad 9. září 1920. — Profesoru Antonínu Jandovi v Kroměříži. — Svatý Otec děkuje katechetům škol všech

kategorií shromážděným na Velehradě a vyprošuje požehnaný výsledek jejich apoštolské služby za křesťanskou výchovu uděluje jim své apoštolské požehnání. — Micara.« — Účastníci kursu tuto zprávu zajisté radostně uvítají. — Předseda prof. Janda.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Laická morálka. — Z Učebnice církevních dějin pro školy měšťanské.
Z praxe a různě.

Laická morálka.

Podává JAROSLAV SLAVÍČEK, katecheta na Smíchově.

KAPITOLA IV.

1. O Vlasti.

Pojem vlasti je ze všeho nejširší a nejsložitější. Objímá minulost, přítomnost i budoucnost; život soukromný, rodinný, národní; vzbuzuje nesčíslné dojmy a vzpomínky; moc její je v pravdě čarovná a její zvuk pronikající ledví. — Tají v sobě především pojem rodné půdy, společný majetek, slavné dědictví, vykoupené cenou tisícerych nebezpečí, zúrodněné mnohým potem, skropené krví divých nájezdníků a posvěcené krví hrdinných obránců. Je to představa plemene, lišícího se od jiných zvláštními rysy zevnějšku, schopnostmi fyzickými, duchem, způsobem citění, společným vkusem, vlastnostmi morálními i intelektuálními, dle nichž jednotlivci, kteří tvoří celek, vespolek se podobají, poznávají, k sobě lnou, mají radost, shledají-li se a jako údové tvoří jednu nesmírnou rodinu. Rozumí se tím dále obecnost jazyka usnadňujícího jim, aby si vespolek rozuměli, své názory slovem i písmem si vyměňovali, sebe poznávali, aniž by se viděli a tak na vzdálenost utvrzovali svazky přirozené, jež je vespolek pojí; je to řeč, která slove mateřská, protože se jí dítě učí ze rtů matky za nesčetných polibků, je to řeč sladká, která ve vyhnanství plní srdcem blahem, kdykoliv zvuk její v cizině zaslechne. V to čítá se i společnost náboženská, která spojuje lidi v jejich osudu pozemském nadějí na lepší budoucnost; je to dále společná vláda, která mocí slučuje rozptýlený národ v jednotu a celek, a vede ku blahu, rozvoji a bezpečnosti. Je to soubor zákonů, které zaručují všem táž práva, tutěž ochranu; je to společný zájem, který působí, že každý spolu cítí štěstí své země a vzdychá pod tíhou jejího neštěstí; je to společná sláva všeho druhu na poli literárním, vědeckém, uměleckém, vojenském, která povznáší vlast na vynikající místo mezi národy; jsou to společné vzpomínky slastné i trpké, nebezpečí přítomná, oprávněné naděje a obavy. Vlast je veliké tělo, které má chvíle svých slabostí, nesnáží, nemocí, ale jejíž životní síla má nevyčerpatelné prameny a nezná staroby; vlast je

veliká duše, která oživuje nesčíslné bytosti, dává jim žítí jich vlastním životem a trpětí svým utrpením, radovati se touží radostí a pyšnití touží pýchou. — To jsou tedy známky tající se v pojmu vlasti, to jsou částky, jež pojí lidi v národní celek. — Pojem vlasti zahrnuje v sobě vše, co je nejlepšího v povaze, v myslí a v duchu národa, co je nejkrásnějšího a nejvelkolepějšího v jeho historii a tvoří tak pro všechny občany ideál slávy, cti a ctnosti.

2. Vlast. — Její přednosti, její strasti.

Vizte Francii, kterou vám představuje tato mapa! Opírá se o Pyreneje, přiléhá k Alpám, Juře a Vogesům, zří před sebou rozkládati se trojí moře: Středozemní, Atlantické a Kanál. První dává jí přístup k Africe a Asii, druhé jí otvírá cestu k obojí Americe a třetí spojuje ji se severními sousedy. Není země, jejíž poloha by lépe prosťedkovala styk s ostatním světem. — Neméně i podoba její. Není podlouhlá jako Itálie nebo Švédsko, ani rozčleněná jako Řecko, ani neformná jako Prusko a Rakousko. Je to tělo statné, mohutné, souměrné. — Čtyři veletoky s mnohými přítoky ji svažují, různými směry proudí, od sebe vzdáleny jsou a zemi rozdělují na čtyři velké kotliny, nejen stejné, ale i stejně úrodné. — Její půda má báječnou úrodnost, rodí všeho druhu obilí, zeleniny, ovoce a vína. Mírné ponebí činí tu pobyt příjemný a zdravý; vysoké hory, širá údolí, slunné pahorky, rozsáhlé roviny, travnaté lučiny, bohaté lesy, všechno to mile lahodí oku. — Mimo tento půvab i velečiny a neštěstí její činí nám ji drahou. Naše dějiny jsou nepřetržitým řetězem vítězství našich zbraní, jež statečnost v době přítomné obohacuje novými zářnými články. — Není země, kde by nebylo stop našeho pobytu, anebo pochodu; kde naše neohroženost, někdy i dobrodružná, téměř vždy však rytířská, nebyla by zůstávala po sobě nevyhladitelné památky. — Veliké doby naší historie jsou jen neodolatelným výrazem naší přirozené dobroty; nikde jinde rytířství nezrodilo heroů vznešenějších a dokonalejších. Je to nadšení našeho srdce, které nás pudí uvolnit svatá pouta jeho; nemůžeme zůstat hluchí k hlasu utlačovaných, kteří nás vzývají, nešťastných, kteří se nás dovolávají. Mnozí národové utekli se k nám, bychom zlomili jejich pouta: Spojené Státy, Itálie, Řecko, a z toho zápalu nevyléčil nás ani nevděk ani lhostejnost jejich. —

I naši nepřátelé, ač neradi osvědčují našemu charakteru podiv a úctu, neboť přes svou žárlivost a žást přicházejí a zhrívají se na sladkém a oživujícím teple našeho pohostinství: Francie je rendez-vous celého světa. — Slávy nám nechybí a nikdy nechybělo; nikde na celém světě umění, vědy, písemnictví nedoznalo takého lesku a to trvalého; žádný národ staro-evropský nemůže se vykáhati během čtyř velikých století veledíly, jako my stoletím XVI., XVII., XVIII. a XIX. — V našem posledním neštěstí nebyla to zmužilost, která nám chyběla; zápolili jsme tam, kde mnoho jiných bylo by složilo zbraně; nespustili jsme se naděje, a od těch neblahých dnů naše plémě doznalo a doznává dosud, že stará krev franciká dosud proudí v jeho žilách, a že Francie ničeho neztratila na svém duchu a své bujarosti.

*) Jaké motivy nadpřirozené skýtá k této kapitola morálka katolická! Při té lásce k oírkví a vlasti nadpozemské nevyklučuje lásky k vlasti pozemské ano staví k ní za vzor zářící příklad Kristův. Miloval vroucně rodnou zem a své krajany galilejské. Ale jakkoliv uznával přednosti jejich, nezamlčoval také jejich vad. S potěšením vzpomínal na vznešená zjevení, kterých se dostalo vyvolanému národu, s patrným podivem a účastenstvím patřil s učedníky svými na nádherný chrám, pýchu národa svého; upřímnou bolestí naplňovala jej myšlenka, že skvělý ten pomník krásy a slávy se sřítí v popel a prach, ale trpce také žaloval na nevděk svého národa. A při této lásce k vlasti nebylo u něho stopy nějaké nenávisti k cizině, ač jho římské bylo vůbec v jeho národě nenáviděné. Povinností občanů se podroboval, autoritě světské se podřizoval a na náboženském poučování a umravňení, především svého národa, pracoval do únavy. To je ideální láska k vlasti a národu!

3. Článek: **Epocha 17., 18., 19. století ve Francii.** (Georges Durny.)

V 17. století Francie ovládá celý svět, nikoliv brannou mocí jako spíše svým veleduchem. Naši umělci, spisovatelé, básníci dodávají zvláštního lesku vládě Ludvíka XIV., a Evropa, která je zahrnuje svým podivem, pozbývá naděje, že by se jim mohla kdy vyrovnati. Ach, co krásnějšího nad toto císařství vynikající moudrosti a vlohami! Který národ by se nehonosil, že vzbuzoval podiv veleduchy, jichž díla zůstanou na věky svěží? Pascal, Corneille, Descartes, Racine, Molière, Bossuet, Poussin, toť veleduchové! Jim vděčí národové za díla nepomíjející, věnovaná ve prospěch společného dědictví humanity. — Vstupme ve století 18. Francie dosud ovládá svět svou inteligencí. Ale naši spisovatelé nespokojují se již tím, že podávají vzor dokonalého stylu, od jiných dosud nedostižitelného; nové myšlenky, nové ideje vrhají do světa. Z těch genů zvláště Voltaire zaujímá místo nejřednější svou universalností a nevyčerpatelnou plodností nových myšlenek, úvah, vynikajících hloubkou a důmyslem. Evropy se zmocňuje enthusiasmus. Všichni národové obrazení zrak svůj k naší vlasti a splácejí daň vroucího podivu, uznávající převahu jejího ducha nad sebou.

Nadešel rok 1789. Začátek revoluce; noví lidé, zjevy tragické zjevují se na scéně naší vlasti. Osvojili si ideje propagované od filosofů 18. století, a na troskách staré společnosti jali se stavěti společnost novou. Francie prohlásila základní články (les principes): égalité (rovnost všech občanů před zákonem), liberté (svobodu svědomí), svobodný přístup všech k veřejným úřadům, atd. To vše zdá se nám býti dnes jednoduché. Ale tehdy bylo to novotou, která zdála se býti mnohým nebezpečnou. Bylo to přerušení všech svazků s minulostí, plnou bezpráví, násilí a béd, o nichž nemáte ani tušení, ale pod jichž tíhou naši předkové úpěli po celá století. A toho velkého dobrodiní Revoluce Francie neponechala jen pro sebe. Pozvala velikomyslně všechny národy, by měli na něm účast. Veškerá moc minulosti srotila se proti Francii. Naše vlast přijala ten zápas, a po té nastal divoký vražedný boj, v němž Francie ohrožena jsouc v své národní existenci, rozvinula úžasnou energii, která ji zachránila. Vítězně zasévala v době republiky i za doby císařství ideje Revoluce do všech konců světa, že i národové od nás přemožení a nám podrobení brzy žehnali svému pokorení, neboť jim přineslo obrození

(Pokračování.)

Z Učebnice církevních dějin pro školy měšťanské.

JAN POŘICKÝ, katecheta v Ledči n. S.

Dovoluji si podati řadu článků z dějin českého poblouzení. Původně jsem je zamýšlel jako návrh učebnice, ale zatím by se snad aspoň hodily mladším pánům spolubratřím za pomůcku při přípravě na katechesi. — První odstavec by byl k učení a měl by býti tištěn větší literou. Poznámky jsou pro privátní četbu. Chtěl jsem jimi docílit, aby kniha budila zájem a s ním i náboženské přesvědčení. Věci známých odjinud obyčejně vynechávám, aby katecheta mohl při vyučování snadno přidati i něco mimo knihu.

Věnujme hodně píle českým církevním dějinám! Už ve 3. třídě dá se zajímavě vypravovati, jak blahodárně působili čeští světci — aby později tím více vynikl kontrast mezi nimi a sektáři. Dějiny českého bludařství by se měly probírat už v 5. třídě a pak každým rokem stále důkladněji je opakovati, aby se aspoň mezi katolickým žactvem vyplnil protestantský názor na naši minulost. Skratme nyní katechismus a vyučujme dějinám!

Prosím o radu, co by se mělo k návrhu přidati nebo jinak upravit, abychom časem mohli dáti našim dětem do ruky dobrou práci, knihu, která by je zajímala a zároveň přesvědčila, že jediné spásná je církev katolická.

1. Mistr Jan Hus.

N. B. V tomto článku schválně bych vynechal životopisná data, aby více vyniklo jednak naše smířlivé stanovisko k Husovým zásluhám, jednak Husovo učení, které musilo býti církví zavrženo. Navrhoval bych tedy takovýto učebný text:

M. J. Hus byl profesorem na universitě pražské a kazatelem v kapli betlémské. Český národ ho ctí, že byl upřímným vlastencem a že jsa sám knězem bezúhonným, usiloval o povznesení náboženství a nápravu mravů v církvi.

V té snaze dal se však svéstí knihami Viklefovými k názorům, které se nesrovnávají s katolickou věrou. — Hus pobloudil zvláště v učení o církvi. — Dle něho Kristus Pan neustanovil žádnou nejvyšší hlavu církve, ani biskupy, nýbrž jen kněze a jáhny. Není tedy třeba poslouchati ani papeže, ani biskupa, ani sněmu. Dozor nad církví přísluší šlechtě a králi. — Již za života Husova jeho stoupenci zavrhovali zpověď, jiní se zase zpovídali i neknežím. Přestávali věřiti ve Vel. Svátost, brojili proti řeholím, proti obřadům a obrazům.

Kostnický sněm zavrhl učení Husovo jako bludné a žádal, aby je odvolal. Hus však to odepřel, proto byl prohlášen za kacíře a dle německých zákonů, upálen, dne 6. července 1415. Nápravu mravů zavedl později sněm tridentský, ale způsobem docela jiným, než zamýšlel Hus: lepší výchovou a větším dozorem, nikoliv však vzpourou proti církvi.

Nepřátelé naší církve zneužívají Husa k různaným námitkám:

1. První námitka. Církev upálila Husa.

Odpověď. Není to pravda. Církev jen Husa prohlásila za bludaře. Husa upálila městská rada v Kostnici, na rozkaz falškraběte Ludvíka, pána tamnější země. Stalo se to podle zákona německého císaře Bedřicha II. Ten císař sám byl sice spíše mohamedán nežli křesťan, ale chtěl zameziti sváry ve své říši, zakázal všechny rozmišky v náboženství a hlasatele bludů trestal upálením.

2. Hus byl odsouzen, protože káral nepravosti mezi duchovenstvem.

Odpověď. Není to pravda. Hus byl souzen na základě 30 článků vyňatých z jeho latinských spisů. Tyto články neobsahují kárání nepravostí, nýbrž pouze podvrtné bludy Viklefovy. — Ostatně na sněmu zasedali kardinál Petr Aliacký, Gerson a jiní, kteří ještě více usilovali o opravu církve, nežli sám Hus.

3. Na straně Husově byli lidé ctnostní a vzorní, proti němu byli sami pokrytci.

Odpověď dává již Štěpán z Pálče ve spisu Contra Quidamistas. — Píše: Jest všeobecně známou věcí, že mnozí šlechtetní kněží, stojící v dobré pověsti u Boha i u lidí, byli a dosud jsou velkými odpůrci viklefistův. A naopak mnoho jest pyšných světáků, o nejednom jsou veřejně známy nemravné věci a svato-kupectví a viklefisté se jich přece zastávají.

V jiném spisu, Antihus 140: Jako vyhlašujete kacíře Viklefa za pravověrného světce, tak i všechny vaše stoupence, třebas i nejhorších mravů, považujete za hodné a spravedlivé...

Podobně píše Ondřej z Brodu Husovi: Ty, kteří se nehlásí k sektě Viklefistů, zle káráte z každé maličkosti, ale mezi vámi jsou křivopřísežníci, rouhači, vrazi, zloději, cizoložníci, a ty jen shovívavě hledíte...

4. Hus hlásal pravdu a za pravdu umřel.

Odpověď. Hus nehlašal pravdu, nýbrž pouze domněnky Viklefovy a jak znalci (k. př. prof. Sedláč) tvrdí, nebyl si ani vědom, k jakému rozvratu ty názory vedou. Hus byl totiž vynikajícím kazatelem, ale jen prostředním bohoslovcem, proto také nedosahl mistrovství v bohosloví, nýbrž pouze nejnižšího stupně, bakalauraátu.

5. Hus učil lidi svobodě svědomí. V tom jest jeho hlavní zásluha.

Odpověď. Svobodou se zde rozumí vzdor proti církvi, neposlouchati ani papeže, ani sněmu. Ale taková svoboda se nesrovnává s pravým náboženstvím. (Kdo vás slyší... kdo vámi pohrdá...). a vede jen k rozvratu. Český národ to zakusil sám na sobě: Od Husovy doby Češi nevycházeli z náboženských hádek, národ upadal, až dospěl k Bílé Hoře.

6. Církevní sněm jednal s Husem krutě. Věznil ho v tuhém žaláři, nedovolil se mu hájiti a souhlasil s jeho upálením.

Odpověď. S Husem bylo jednáno dle tehdejších tvrdých zákonů, které trčely upálením i malé přestupky. Na př. dle svědectví samotného Husa byl upálen kupec Benátský za to, že falšoval šafrán.

Na sněmu Hus mohl se hájiti. Bylo mu dáno veřejné slyšení, které trvalo tři dny. Ale jinak si to hájení představoval Hus a jinak sněm. Sněm nedávno, 4. května, odsoudil názory Viklefovy jako bludné, a Hus nyní chtěl znovu před sněmem dokazovati, že jsou správné. Na to ovšem sněm nemohl přistoupiti, ale jen chtěl, aby Hus dokázal, že těm věcem neučil a že tedy není bludařem.

7. Když Hus neměl pravdu, proč ho nepřesvědčili?

Odpověď. Přesvědčovali ho mnozí, navštěvující ho v žaláři, takže se zdálo, praví Palacký, jako by sněm se utíkal k prosbám a ne Hus, ale přesvědčiti se nedal, snad tím, že již příliš se vžil do svých názorů. Ostatně nepodařilo se to ani Kristu Pánu, aby přesvědčil všechny lidi.

8. Hus neměl býti ani vězněn ani upálen, protože měl od Sigmunda průvodní list.

Tato námitka nemá váhy. Pokud se stalo jaké porušení glejtu, za to by byl zodpovědný císař Sigmund, ale nikoliv sněm, který nic takového Husovi nedal.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách na své schůzi *výborové* po vyloučení jednatele zprávy o prázdninové činnosti vzdal jednatele k návrhu koll. Košáka jednohlasně dík. Dále po vysvětlení do schůze zavítal prof. Orla z Bratislavy usneseno zúčastniti se spolupráce při vydání celožitavského, menšího kostelního zpěvníku hlavně výběrem vhodných písní a nejdůležitějších modliteb. — Návrh stanov Svazu katechetických spolků čsl. byl doplněn a schválen, jak předsedou Maulem a Suchomelem z Vršovic byl vypracován a na sjezdové poradě přednesen. Bude rozmnožen a spolkům katechetickým zaslán. Graf. společnost »Unie« zaslala 3.600 K jakožto honorář Spolku z dalšího vydání spolkového katechismu. Na právní fond z vděčnosti za poradou přispěl 10 K koll. Dušek z Rosovic. Na stavbu katol. kostela v Libině povoleno 20 K. Za členy přijati dp. Tomáš Šlégr, katecheta v Blovičích, P. Bonaventura Hruška, kvardián a katecheta v Mostě. Dále vedle jiných měř významnější věci přijat volný návrh koll. Košáka, aby na členských schůzích letos byla probírána všechna témata, našeho odboru se týkající, jak se ve Věstníku Moravské jednoty doporučilo. O jiném návrhu rozhodnutí odloženo na schůze příští. — Spolek na *členské* schůzi 15. září t. r. schválil

lil jednání výboru ve příčině ustanovení Svazu katechetických spolků v čsl. republice a splnomocnil koll. předsedu, jednatele, aby se zástupcem katechetů středoškolských pojednali s kompetentními osobnostmi o stanovských našich záležitostech. Schválen program přednášek při členských schůzích.

Valná hromada katechetického spolku na Velehradě. Hned po ukončení krásného kursu spolek katechetický konal valnou hromadu. — Předseda prof. Janda v delší promluvě věnoval dojemnou vzpomínku 1. prvnímu předsedovi spolku dru Met. Kubičkoví, prof. reál. gymnasia v Přerově a 1. katechetovi Janu Hajdovi ze Strážnice. — Pak za jednatele, který odejel na orelský slet do Mariboru, načrtl bohatou činnost spolkovou za minulý správní rok: Výbor spolkový měl 6 schůzí a završil vždy zeřídil vše, čeho bylo třeba. V první schůzi 26. listopadu 1919 bylo ujednáno, aby po smrti předsedy dra Kubička řízení spolku převzal I. místopředseda prof. Janda z Kroměříže. Jednateli EJ. Čmejkovi dána zdravotní dovolená a jednatelem svěřeno katech. Podivinskému z Hulína. — Spolek o to pracoval, aby byly zřízeny diecéšní školní rady, složené z odborníků, a zatím aby školské a katechetické záležitosti byly svěřovány spolku katechetickému. U ministerstva

školsství bylo zakročeno, aby katecheté byli přibráni do poradních sborů při ministerstvu zřízených — Spolek několikrát se pokusil o navázání styků s kolegy na Slovensku. To se mu teprve nyní podařilo, kdy účastník kursu Slovák dr. Herodek z Čace toto sblížení vzájemné na Slovensku počne šířiti. — Velikou péči spolek věnoval včítání let z duchovní správy. Zákonem z 15. dubna 1920 bylo toho docíleno pro katechety středoškolské, a nyní pracuje se o to pro katechety ostatní. — Výbor spolkový na schůzi 3. února 1920 o to se postaral, aby katecheté středoškolských jednotně postupovali v odpovědích na minist. dotazník ze dne 19. července 1919, č. 32.011 o reformě školsství. Klub našich poslanců byl upozorněn, že tyto dotazníky ministerstvem byly rozslány i pokrokovým organizacím, ale ani jedné organizaci katolické. Náprava dosud se nestala, ač přece tento dotazník má význam historický, a historikovi jednou podá špatný obraz o nazírání na dnešní školu. — Od listopadu 1919 výbor o to pracoval, aby se pořádal letos vědecký a praktický kurs katechetský. Výbor byl toho názoru, že jediné organizace katechetské jsou kompetentní k takovým manifestacím, proto k tomu cíli spojil se s bratrskou organizací brněnskou a k čestné účasti přizval Paedagogickou akademii v Olomouci. — Kurs jest ukončen. Byl důstojný a povznášející svým průběhem a programem v pravdě stál na výši doby. Zvláště pak je nutno poukázati na mohutný projev, jímž katechetský sjezd manifestoval svou věrnost církvi, sv. Otci a čs. episkopátu. — Po této zprávě valná hromada zplnomocnila spolkový výbor, aby dle usnesení sjezdu postaral se o vydání tištěné zprávy kursovní, aby pro příští rok připravoval opět katechetský kurs na základech ještě širších, při kursu ať také je výstavka náboženských pomůcek. Výstavku tu vzal si na starost katecheta Reček z Kunovic. Výboru dále uloženo, aby stále byl na stráži v nynější neklidné době, a zavalas aby vždy učinil patřičné kroky. — Valná hromada se usnesla, aby katecheté, kteří dosud nejsou v organizaci, výborem byli vyzváni, ať vstoupí všichni do spolku, a ať ideově i hmotně podporují cíle a práce spolkové. — Na konec provedeny volby na nové tříletí. Jednomyslně zvoleni: Za předsedu prof. Ant. Janda, za místopředsedy: katecheta Ant. Zamazal z Mar. Hor a prof.

Pavel Kvasnička z Holešova. Do výboru pak: dr. Jos. Černík, profesor z Prostějova, katecheté: Kubiček Václav z Loštic, Mlečka Frant. z Napajedel (pokladník), Podivínský Frant. z Hulína (jednatel), poslanec Rýpar Jan z Opavy, Reček Leop. z Kunovic. Ti-helka Vilém z Holešova, Tyleček Josef z Frýdku a Mlěch Jan z Uh. Brodu.

Litoměřický něm. katechetský spolek shromážděný na valné hromadě 1. července čítal 20 kollegů. Dle sdělení předsedy měl 2 čestné 87 řádných členů. Reichspost neposkytuje již další slevy. Konány byly 2 schůze výborové, 3 členské, 1 předsedy. Prof. dr. Weber promluvil o otázce sexuální na školách ob. a měšt. Následovala delší, živá debata. Volné návrhy o zařazení katechetů dle hodnostních tříd, záměna titulu »Pater« za »katecheta« budou zaslány zemské šk. radě.

Budějovický něm. spol. katechetů měl valnou hromadu 1. července o 15 členech s konsist. zástupcem dr. Praschlem. Pro rok 1921 zvýšen členský příspěvek na 10 K. Po přednášce koll. Rausche »kterak lze získati děti pro nábož. vyučování a kterak totéž utváří se v případě rozluky církve a státu?« nastala živá debata. Zástupci německých katechetů v republice koll. Josefu Sini-kovi na Smíchově poslán děkovný list. V Pánu zesnulému biskupovi Hůlkovi, přiznivci spolku vzdána úcta povstáním. Listem spolkovým budou i dále Chr. paed. Blätter.

Vídeňský spolek katechetů Dne 1. a 2. července byla dle Kodexu z ustanovení Ordinariátu vídeňská katol. konference, při níž bylo pojednáno o »náboženských úkonech« (Rauchenwald) a »organizaci rodičů« (Jaksch). Bylo vysvětleno, že není žádným donucováním, jestliže katecheta žáka napomíná k účasti na takových úkonech a kontroluje (aniž by ovšem trestal) i kdyby přehorliví inspektoři a ředitelé byli opačného mínění. Na místě slíbených poukázek na látku bylo našemu spolku rozdáno 45 poukázek na prádlo, ale toliko těm, kteří se přihlásili u »Mittelsfondshilfe« s režijním příspěvkem 125 K. Dále obdrželi jsme 117 poukázek na 1 kg. mouky a 1 kg bobů. Spolek podal v kurii učitelské na adresu okr. škol. rady městského senátu následující směrnicí pro jmenování zvláštních katechetů na školách měšťanských. »Mějte přednost: 1. kněží diecésní 2. kněží, kteří na též místě delší čas působili 3. duchovní správci

jmenované farnosti. 4. za stejných okolností nejstarší kněz služební dobou. Tím se ovšem nechce čeliti proti právu Ordinariátu, nýbrž mírniti vliv místních šk. rad (a učitelstva) a akcentovati náš nárok na spravedlivé zastoupení.

Svaz spolků katechetských rakouských sešel se 15. července po prve a to delegáti z Korutan, Horních Rakous, Salzburku, Štýrska a Dolních Rakous zvláště z Vídně. Vídeňský spolek katechetů uspořádal *pozdravný večer*. Předseda Rauchenwald ličil genesi Svazu a vzpomněl úsilovné podpory episkopátu zvl. vídeňského a sdělil, že v brzkou každá diecése Rakouska bude mít svůj spolek. Z proslovů přednesených bylo lze souditi, že biskupové sympatizují s usnesením Svazu a kladou na něj silné naděje. Katecheta Jaksch pojednal o tématě: *Katecheta a spolky rodičů*.

Především bylo jednáno o *stanovách Svazu*. Roční příspěvek stanoven 2 K pro každého člena spolku a bude vybírán a odváděn pokladníkem každého spolku. Sjezd projektován na příští rok v Linci. K vyřízení běžných událostí ustanoven *pracovní výbor* a to mimo presidenta, jednatele a pokladníka ještě další dva. Také o *materiální situaci* katechetů bylo jednáno. Remuneratione, cestovné a j. jsou u jednotlivých zemích velmi různé. Zemské spolky snažily se svým členům zjednatí laciný nákup, v čemž předstihl všechny spolek hornorakouský. Společná akce ještě jevila se nemožnou, ale schválen byl vstup Svazu ke Družstvu nákupnímu a prodejnímu »katholische Fürsorgegesellschaft« s vkladem 5000 K, který se rozvrhne na jednotlivé spolky.

Odpoledne bylo jednáno o *reformě školství*. Předseda R. podal výklad o činnosti *učitelské komory* a ukázal na obtížné postavení dvou zástupců katolických proti osmi odpůrcům ve výboru, rušících všechnu plodnou práci. Když bylo pojednáno o principech nynější školní reformy na př. jednotné školy, pracovním vyučováním, koncentrací a j. bylo upozorněno na nebezpečí, jež skrývá v sobě uskutečnění jmenovaných principů na př. nemožnost probrati stanovenou látku, anebo povrchnost; dále poněkud zatlačení náboženských hodin na poslední hodiny rozvrhu nebo na odpoledne a vůbec vytlačení zvláštního učitelé náboženství ze školy. Konečně o jakou reformu vyučování náboženského dlužno usilovati na př. o rozmnožení hodin vyučování nábožen-

ství v některých zemích, zlepšení učebnic zvl. katechismu.

Zvláštní pozornost byla věnována zásadě v komoře učitelské o »základních pravidlech obsazování *definitivních říšských komor učitelských* v příčině škol obec. a měštanských«. Ta komora učitelská má býti naprosto státní zastoupením (jako lékařská, obchodní a j.) a má býti pod ochranou zákona; tedy v otázce školní reformy a náboženského vyučování nikoli bez významu. Zásady jmenované pro nás důležité jsou tyto: Osoby učitelské veřejných škol obecných a měštanských a pomocných vysílají na každých 500 osob učitelských 1 zástupce do učitelské komory. Voličem a volitelným jsou všechny osoby učitelské definitivní a ony nedefinitivní, které mají vysvědčení maturitní o způsobilosti učitelské (katecheté — universitní index) a týdně učí aspoň 20 hodin. Kdo mají méně hodin, účastní se tolika osobami, kolikrát číslo 20 je obsaženo v celkovém počtu jich týdenních hodin. Učitelé osoby na *školách privátních* s právem veřejnosti mohou tvořiti zvláštní sekci při učitelské komoře s vlastními volbami. Zástupci budou voleni na 3 roky. Volba je tajná a listky vydá okr. šk. rada; je povinná. Volebním místem okr. konference.

Jelikož volby mají býti hotovy do konce roku, mohou jednotlivé spolky již nyní poučiti své členy, aby žádný listek nepišel na zmar. Rozumí se, že říšský svaz katechetů půjde s učiteli katolickými (křesť. sociál.) se společným programem. Předseda spolku vídeňského vše obstará a kandidáty navrhne, druhý jistý mandát obsadí špolský vídeňský a třetí problematiký obsadí štýrský spolek. V dotazech bylo vysvětleno stanovisko *křesťansko-sociální strany* k osobě státního podsekretáře pro vyučování, k jeho známým výnosům o náboženských cvičeních.

Konečně bylo jednohlasným přáním, aby časopis Christ. paed. Bl. přes ty oběti jichž vyžaduje (zvýšení o 10 kor.) byl odbírán, což umožněno značnou subvencí J. Emin.

Po této úspěšné poradě schůze svazu skončena, když před tím vysloveno politování nad tím, že ustavení spolku katechetského v diec. sv. Föltsenské naráží na obtíže. Katecheté jmenované diecése zatím se vybízejí, aby odebírali spolkový časopis a rozšiřovali jej mezi sebou a o časových tématech jednávali na měsíčních konferencích.

Katechetský spolek něm. diec. olo-moucké měl valnou schůzi 2. července ve Freudenthalu. Spolek má 140 členů a je v úzkém spojení s německým kněžským spolkem a jeho sekci katechetskou. Předseda uvedl data činnosti spolku: docíleno zvýšení a vyplacení remunerační katechetům z duchovní správy ve Slezsku, zrušení hodin neplacených a stanovení 70 korun za každou hodinu vyučovací, což, ač dosud neuspokojuje, přece znamená jakési zlepšení proti dřívějšímu. V části moravské usiluje se o totéž. Zvláště pracováno o zavedení nových učebnic; počátkem šk. r. 1920/21 zavedena bude Pichlerova: Religionsbüchlein pro nižší stupeň a liturgika a církevní dějiny od Kühnla. Žádost za zřízení školní rady diecesní byla vyřízena v ten smysl, že táž mohla by býti v katechetském spolku, jemuž důležité věci školní od konsistofe, kde také odborníci školští zasedají, před rozhodnutím mohou býti předloženy. Farář Rummich (Kunewald) měl přednášku o náboženském vyučování na nižším stupni dle Pichlerovy Religionsbüchlein. Vysloveno přání o zřizování rad rodičů, kde to jen trochu možno. Předsedou zvolen opět dr. Linke. Katecheté středoškolské tvoří ve spolku vlastní sekci, kterou řídí prof. Kluger (Freudenthal). Založení říšského svazu, dle katechetů rakouských a jak si přejí i kněžské jednoty německé v Československu, zdá se dosud pro poměry v Čechách nedosažitelné. A přece i my stojíme v hodině dvanácté.

Vyzvání: Paralelně s moravskou akcí i redakce naše žádá všech katechetů z povolání i duchovní správy, aby oznamovali redakci konkrétně formulované názory, návrhy, pokyny, přání a zkušenosti z oboru náboženské výchovy školní mládeže za změněných poměrů. Došlý materiál bude projednán ve schůzích a ve Věstníku uveřejněn. Důležitý jsou v přítomnosti následující body: 1. Stav a vliv školní katechese u nás. 2. Charakteristické zaručené případy a příhody ze školy (kříž modlitba, školní slavnosti, chování žáků, jednání učitelských osob.) 3. Časová učebná osnova (povšechný rozvrh látky na různé stupně věku). 4. Učebnice. 5. Nejdůležitější partie učiva vzhledem k přítomnosti a jak je podávati. 6. Jak podávati učení o církvi římsko-katolické, dále význam

spojení s Římem pro jednotu církve. 7. Jak naváděti děti k náboženskému životu (služby Boží a svátost). 8. Kde a jak mluviti v katechesi o kapitalismu, socialisaci, práci, stávkách, teroru, třídním boji, pravé svobodě, účtě a vážnosti — výkonům, státu, prezidentu, cizímu náboženskému a politickému přesvědčení, o špatném, o dobrém tisku, volební povinnosti, spalování mrtvol. 9. Jak upravití a uskutečňovati náboženskou výchovu školní mládeže v případě výluky náboženství ze školy. 10. Kursy laických katechetů. 11. Dětské spolky (besídky mládeže, spolky mládeže škole odrostlé, orelské snahy). 12. Dětské časopisy. 13. organizace rodičů (navazování styků s nimi, výchovné přednášky a výchovná kázání). 14. Odborný časopis.

Remunerační za přespočetné hodiny vyučování náboženství (dosud předmětu povinného) dle § 25. paritního zákona obnáší nejméně 100 Kč. ročně za každou týdenní hodinu. Tedy za přespočetné vyučování 1 třídy (poněvadž se vyučují 2 hodiny týdně) — patří katechetovi se stálým platem ustanovenému nejméně 200 Kč ročně a to hned od 1. listopadu 1918, protože od tohoto data počíná se zpětná působnost paritního zákona. Bohužel zemské školní rady doslovně drží se i toho slovíčka »nejméně« a nic více také nepoukazují, ač všeobecně se uznává, že remunerační taková ani zdaleka práci a dnešním drahotným poměrům neodpovídá. Leckde však ještě dnes u okr. školních rad ani dostatečná znalost zákona paritního si neosvojili a chybně a stále opožděně poukazují remunerační dle osnovy zákona z r. 1913, která však již paritním zákonem v tomto směru pozbývá platnosti. K zemské školní radě netřeba však rekurovati. Stačí jednoduše o. š. radu upozorniti na výše uvedený § 24. par. zákona a spolu žádat o případný doplatek od 1. listopadu 1918.

Listárna redakce. A. O. Při zřizování 4. roč. měšť. školy pracuje učebnou osnovu konference, kterou svolává a řídí okr. šk. inspektor. Ussnese-li se tato konference, aby se ve 4. ročníku náboženství nevyučovalo, nelze proti tomu činiti námitek. Pro zařazení náboženství mezi učební předměty mělo se tedy pracovati před svoláním konference a při ní. —

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Ježíš Kristus, Vykupitel a zakladatel církve. — Z Učebnice církevních dějin pro školy měšťanské. — Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Ježíš Kristus, Vykupitel a zakladatel církve,

Ar. Oliva.

V »plnosti času« poslal Bůh na svět jediného Syna svého, Ježíše Krista. Ježíš Kristus narodil se za vlády císaře Octaviana Augusta v Betlémě (v Palestíně) 25. prosince (asi r. 747 od založení Říma). Matka Ježíšova, Panna Maria, byla zasnoubena nazaretskému tesaři sv. Josefovi, pocházejícímu z královského rodu Davidova.

Rízením božím právě toho roku nařídil císař sčítání lidu. Každý musil se hlásiti ve své domovské obci. Šli tedy sv. Josef a P. Maria do Betléma. Pro nával cizinců nedostali noclehu, vyšli z města a přenocovali v chlévě pastýřském za městem. Tam se o půlnoci narodil Kristus Pán.

Blízko Betléma ponocovali u stád svých chudí pastýři. Poučení andělem o narození Páně, první přišli se Spasiteli poklonit. Vedeni zvláštní hvězdou, přišli s velikým průvodem od východu králové-mudrci a přinesli vzácné dary: zlato, kadidlo a myrrhu.

A ty, Betléme, země judská, nikoliv nejsi nejmenší mezi knížaty judskými; neboť z tebe vyjde vévoda, který by spravoval lid můj israelský. Této předpovědi proroka Micheáše chtěl zabrániti Herodes a proto nařídil povraždit všechna pacholeta betlémská do 2 let. Úmyslu svého nedosáhl, neboť Ježíš na přímý rozkaz Boží donesen sv. Josefem a P. Marií do Egypta. Po smrti Herodesově vrátila se svatá Rodina do země židovské a usadila se trvale v Nazaretě, proto Ježíš Nazaretským slove. V Nazaretě bydlil Ježíš do 30. roku věku svého. Jako dvánáctiletý chlapec šel po prvé se sv. Josefem a P. Marií na velikonoční slavnosti do Jerusálema, kde se jeho moudrosti všichni přítomní divili.

Jako třicetiletý muž dal se od sv. Jana pokřtiti v řece Jordáně, odešel na poušť a zde čtyřicetidenním postem a modlitbou připravoval se na svůj veřejný úřad učitelský. Kázal nejprve v Nazaretě, pak v Kafarnaum a po celé vlasti své. V kázáních velice rád užíval překrásných podobenství. Na důkaz pravdy slov svých činil mnohé zázraky na přírodě, lidech nemocných, posedlých a mrtvých. Všem dobře činil: pojdte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím. Byl lékařem těla i duší.

Vyvolil si dvanáct apoštolů a sedmdesát dva učedníky. Apoštolové s ním chodili po celé zemi. Fariseové, zákonníci a nejvyšší kněží židovští Ježíše nenáviděli a hledali příležitosti, aby ho zabili. Postavili proto proti němu falešné svědky, krivě svědčící, že se rouhá Bohu, svádí a bouří lid a chce být králem židovským.

Vlastním apoštolem Jidašem zrazen, zajat ve čtvrtek večer v zahradě getsemanské, ještě v noci veden před Annáše a Kaijáše, k němuž na rychlo svolána vysoká rada židovská. Byl odsouzen k smrti, dán do žaláře a když v pátek ráno vysoká rada znovu vynesla rozsudek smrti a dáno svolení římského vladaře Piláta, nesa sobě kříž, došel na místo popravni Golgotu: Přibit na kříž mezi dva lotry, zemřel v hrozných bolestech v pátek odpoledne ve 3 h. modle se za nepřátele své. Tělo jeho koupili Josef z Arimathie a Nikodém, pomazali vonnými mastmi, zabalili v bílá plátna a večer pochovali do hrobu ve skále.

V neděli ráno vstal z mrtvých. Zůstal na zemi ještě čtyřicet dní, zjevuje se apoštolům a nábožným ženám. Apoštoly poučoval, kterak mají uspořádati církev, jejíž vedení odevzdal sv. Petrovi, učiniv ho nejvyšší hlavou viditelnou, tedy pastýřem apoštolův i věřícího lidu. Přislíbiv apoštolům Ducha sv. vstoupil před očima jejich na nebesa čtyřicátého dne po svém z mrtvýchvstání a sedí na pravici Boží. Odtud přijde v den soudný soudit živých i mrtvých.

Učení. Základem učení Ježíšova jest láska k Bohu a bližnímu: »milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své a ze vši myslí své« a »milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« Bližním jest každý člověk bez rozdílu národnosti a náboženství. Všichni lidé mají před Bohem stejnou cenu pro nesmrtelnou duši. Život časný (pozemský) jest jen přípravou pro život věčný (posmrtný). Spravedliví budou věčně blaženi, nespravedlivé čekají věčné tresty. K získání zásluh pro nebe dobrými prostředky jest trpělivé snášení utrpení a bolesti na tomto světě. Bohatství pro život věčný ceny nemá. Jediným bohatstvím pro duši a pro věčnost jest hojnost dobrých skutků, konaných z lásky k Bohu.

Pán Bůh »zkoumá srdce i ledví« člověka, tedy nejen zlý skutek, ale i zlá myšlenka jest hříchem. Stoupenci Ježíšovi mají být naprosto dokonalí: »budeť dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest.« Proto pravý křesťan koná vždy a všude jen dobro. Zhřeší-li, může dojít odpuštění hříchů, lituje-li srdečně svého poklesku, má-li opravdovou vůli se polepšit a vyzná-li se z hříchů svých: »nechej smrt hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl.« Křesťan má žítí svatě: »nevíme dne ani hodiny.«

Jako prostředky k získání milosti, nevyhnutelně potřebné k spasení, ustanovil Ježíš svátosti. Z nich nejprvnější a nejpotřebnější jest křest. Kdo není pokřtěn, není členem církve. Manželství jest nerozlučitelné. Dětky jsou požehnáním a rodiče mají je k Bohu vésti a zlého chrániti.

Učení Ježíše Krista jmenuje se sv. evangelium (radostné zvěstování) a jest obsaženo v Písmě svatém nového Zákona či Bibli a v Ústním podání či Tradici.

Z Učebnice církevních dějin pro školy měštanské.

JAN POŘICKÝ, katecheta v Ledči n. S.

(Pokračování.)

Bouře husitské.

1. Text: Proti upálení M. J. H. poslalo 452 čes. panů protest do Kostnice a prohlásili, že zakládají svou církev národní, jejíž hlavou bude universita a odznakem kalich (zavedený Jakoubkem ze Stříbra). Čtyry léta později, při procesi Jana Želivského, vypukly bouře, které trvaly 15 roků. — Proti Husitům bylo podniknuto 5 kříž. výprav, ale oni majíce výtečné vojevůdce, všude vítězili a pustošice ohněm a mečem jak svou vlast, tak i sousední země, plnili všechny hrůzou.

1. O odpadlém mnichu Janu Želivském píše dějepisec Tomek, že to byl člověk dychtící po přízni nízkého lidu, hbitý řečník, opovážlivých záměrů a krveprolévání se nehrožící. Po 2 léta patřil mezi přední vůdce Husitů. Zamýšlel pomoci pražské chátře státu se samovládcem. Rozešel se s universitou a mírnějšími Husity, nešetřil ani bývalých důvěrných přátel Husových. Pana Jana Sádlo, kdysi předního zastávce M. J. Husa, dal úskočně zabít. Mladenovice a Křišťana vyhnal z jejich far. Pustošil chrámy, zaváděl výstřední novoty, nikoho nechtěje poslouchati. Mistr Jakoubek mu vyčetl, že je původem všech těch bouří a krveprolití, do nichž země česká byla uvedena. Posléze panská strana mezi Husity zosnovala proti Želivskému spiknutí. Z jara 1422 vlákali ho s několika jinými na radnici staroměstskou. Když tu ničeho netušice rozmlouvali, vskočil do světnice rychtář s bičící, křiče: »Stuoje, zjímání jste!« Jen jim dali čas, aby se mohli vyzpovídati a pak hned je vedli na popravu. Někajý citel Janův uchvátil jeho ufatou hlavu a běhal po Praze, ukazuje ji lidem. Mezi přívrženci Želivského nastal takový nárek, že mnozí omdlévají a »braň z ruky púšťeli, nevěduce, co jsú«. Ba někteří se z toho i zbláznili a jiní »v ložích leželi nemocni jsúce.« Rozvzteklý lid začal pustošiti Prahu, sháněje se po nepřátelích Jana Želivského.

2. Vzácné staročeské památky byly slepě ničeny. Tak na př. odpadlý kněz Václav Koranda sebral dne 10. srpna 1420 houf sprostých Táborův a pražské luxy a vypravil se s nimi proti klášteru Zbraslavskému. Kláštera nikdo nebránil. Husité vrazivše dovnitř, pobili, kdo jim padl do rukou, a prohlásujíce všechnu nádhru v umění za dílo Antikristovo, roztrískali umělecké ozdoby a skvostné památky, ano i královské hroby zhanobili. Vyzdvihše pákami těžké kameny, vedrali se do hrobů, cokoliv cenu mělo, zloupili a kosti rozházeli. Tělo krále Václava IV. ještě nezetlelé obravše, položili na oltář, rouhavou rukou udělali mu korunu ze sena a lilí do něho pivo, pravice: »Pij, však když jsi byl živ, také jsi s námi popíjel!« Konečně všecko vydrancovavše, zapálili nádherný klášter a rudé plameny svítily jim hrozně na cestu, když se k večeru podnapili s výskáním vraceli do Prahy. Zpívali sobě jako po dobytém vítězství, někteří oděni v mnišské kápě a nesouce trosky rozbitých obrazů a desk oltářních jako na chlubné znamení svého činu. Bohatá Zbraslav, slavná památka králů Českých, jedním dnem proměněna v prázdň, ohořelá, děsivě zbořeníště.

3. Během patnáctileté války byly páchány děsné ukrutnosti s obou stran, jak Husity, tak Zikmundem a křížáky. — Křížáci pětkrát vpadnuvše do země mučili obyvatelstvo, že až lidský cit se vzpírá to popisovati. V Kutné Hoře bylo na 16 set Husitů naházeno do hlubokých šachet. Děsně řádili i Husité: Při obležení Mostu husitské vojsko konalo loupeže, násilí na ženách a nelidské ukrutnosti. Jeden zajatec hozen jsa do ohně, sedmkrát z něho vyskočil, prose se sepiatýma rukama o milosrdenství, ale Husité pokaždě ho vhodili tam znova, provozujíce s ním ukrutný žert a posléze utloukli ho cepy. (Tomek, Dějiny vál. hus. 192.) V dobytém Chomútově pobili a upálili přes půl třetího tisíce lidí.

V Českém Brodě pouze v kostele upáleno na 200 osob, v Něm. Brodě přes půl druhého tisíce, v Prachaticích pobito a utopeno na 230 mužů. Krom těchto 85 osob zavraženo do sakristie a na rozkaz Žižkův upáleno. »Nic jim neprospělo lomení rukami a na kolena klekání, nic slzavé prosby, aby jim aspoň ku pokání času bylo popráno.« (Palacký, Dějiny 12, 3.)

V Radkově v Kladsku Husité zajali faráře. Odpadlý kněz Ambrož z Hradce mu řekl: »Faráři, odvoláš-li, cos kázal, a postoupíš-li ku pravdě učení našeho, zachováš život svůj. Neučiníš-li toho, půjdeš do ohně.« Zajatec odpověděl: »Toho Bůh nedej, abych pro krátké muky zradil pravdu. Já učil a kázal pravdu a na té pravdě chci raději umřít.« Přinesli tedy otepi slámy, jimiž ho celého obložili a ovázali. Zapálivše pak slámu, nechali ho běhati a potáceti se v ohni mezi vojáky, až se zadusil. Pak vzavše tělo mrtvé, hodili je do vařící vody v pivováře a za ním pak ještě jednoho vesnického kněze. (Pal. 12, 5.)

4. U mnohých Husitů se přece dlouho udržovala staročeská zbožnost, poutnost a opravdovost. Bylo to ovoce pětistoletého působení katolické církve na naše předky. Tak uprostřed válečných hrůz roku 1422 velká obec Pražská dala provolávat: »Račte poslouchati! Že všem se zapovídá, aby i žádných svárův nestrojili, ani v domích, ani před domy, ani v kostky, nebo které jiné hry hráli, ani oplzlosti nemluvili, ani jich nečinili.«

Žižka sám, umíraje pod hradem Přibislaví, napomínal ostatních: »aby se milého Pána Boha bojice, stále a věrně bránili pravdy Boží pro věčnou odplatu.« Hrdinný tento válečník věřil ve Vel. Svátost, zachovával posty a ctil svaté, — tím se lišil od Tábořských. Při veškeré své slávě byl tak nezištný, že moha se snadno státi králem v Čechách, přece spokojil se až do smrti prostým názvem: bratr Žižka, a zemřel docela chudý. V těchto vlastnostech Žižku ctíme, třeba že v náboženských názorech ho nenásledujeme a jeho ukrutností litujeme.

Kompaktata.

I. Text k memorování. Války husitské proslavily českou statečnost, ale stinnou stránkou bylo, že země býnula, národ upadal a dělil se v sekty, z nich se jmenují: Táborité, Siroťci, Orebité, Pražané, Mikulášenci, Plačtívi, Adamité a j.

Proto mírnější strany vstoupily ve vyjednávání se sněmem basilejským. Husité se domáhali schválení 4 artikulů: přijímání pod obojí, svobody v kázání, chudoby duchovenstva a trestání hříchů smrtelných. Sněm jim povolil pouze přijímání pod obojí. Té smlouvě se říká kompaktata. Následovala pro ně bitva u Lipan a pak, po porážce Táboritů, mír jihlavský r. 1436.

Od těch dob bylo v Čechách dvojí duchovenstvo: pod jednou a pod obojí, čili kališníci, utrakvisté. V čele každé strany stál administrátor s konsistoří (horní a dolní). Arcibiskupství zaniklo ve válkách husitských.

1. Mezi neřestmi, které se počaly v Čechách páchat, nejvíce je litovati boření kostelů a klášterů a ničení posvátných předmětů a ozdob uměleckých. Byly to poklady, kterými staré Čechy nad jiné země vynikaly. Chrámy české, jak píše souvěký svědek, byly náramně vysoké, prostranné, ku podivu široké a dlouhé, oltáře v nich ozdobeny zlatem a stříbrem, příprava všechna bohatá a divného uměleckého díla (Pal. 12, 1.) To tedy zničeno, Čechy pokryty ssutinami.

Války husitské prospěly šlechtě. Tato se jimi vzmohla tak, že opanovala venkovský lid, až posléze zákonem z r. 1487, 14. března poddaní stali se panskými nevolníky a na český lid uvalena tristaletá poroba.

2. Sektářství je neodvratným následkem odpadu od církve. Když lidé nechtějí věřit církvi, které Pán Ježíš slíbil: Učte . . . já s vámi jsem po všechny dny . . . brány pekelné . . . , pak začne si každý dělati víru podle své hlavy a z toho povstávají nové a nové domněnky, roztržky, strany a sekty, víry v lidech ubývá, až na konec se dospěje k úplné nevěře. Český národ, dokud

byl katolický, byl i sjednocený. Když ale z velké části od církve odpadl, bylo po jednotě, a nastaly domácí rozbroje, které ho přivedly k pádu.

3. Nejbojovnější a zároveň nejvýstřednější sektou byli Táborští. Slavný italský biskup Aeneas Sylvius vypravuje, jak byl jednu noc 1451 hostem na Táboře. »Táborští byli tomu rádi a vyhnuli se hromadně nám naproti.

Divné to podívání! Lid hrubý a neotesaný. Jedni koňmo, jiní pěšky, někteří v košilích, jiní v kožichu, nejeden bez oka, jiný bez ruky, ten bez sedla, onen zas bos, všichni v nepořádku a s hluchým hovorem. Do města se vcházejí dvojí branou. Zeď u první brány je 20 střeviců silná, nad ní vysoká věž, kol města dvojí hradby. Uvnitř žádné pravidelné ulice, bez ladu a skladu stojí domy dřevěné nebo z lepenice, na náměstí nahromaděno množství válečných strojů na postrach nepřítelům.

Dřevěný dům, na způsob vesnické stodoly, nazývají chrámem. (Pal.) K Táboru náleželo velké panství, asi 8 čtverečných mil v objemu. Táborští z počátku zaváděli mezi sebou rovnost, bratrství a společný majetek. Brzy však toho zanechali a místo práce chtěli žít z cizího. Stali se zlopověstnými vyděrači svých poddaných, ukládající jim nesnesitelné poplatky a roboty. I po skončených válkách podnikali loupežné výpravy na své sousedy, zajímali lidi a vymáhali pak na nich vysoké výkupné. Oldřich z Rožmberka o nich psal v dopise některým velmožům, že na Táboře je všechna zloba domovem, a že se ti lidé nepolepší, dokud živi budou. Sám Chelčický nazval tábořské kněze loupežníky a morděři.

(Bezold Chytil: K dějinám husitství. Winter: Život círk.)

Na táboře vznikaly nejvýstřednější novoty náboženské. Již r. 1421 vydali provolání, že bude upálen každý kněz, který by sloužil mši sv. v ornátě. Došlo skutečně k takovému pronásledování, že v zemi na mnoho mil nebylo k spatření kněze, který by lidu posloužil svátostmi.

(Tomek, Děj. Prahy 4, 136.) — Pak zase působením Martina Loquisa čili Housky začali podivně hloubat v Pismu, až konečně popírali celé náboženství. Nastaly boje. Stranu proti Houskovi vedl Mikuláš Biskupec. Žižka mu pomohl vyhnati Houskovce z Tábora. Odešedše odtud, potulovali se kolem Příběnice a oddali se svým nesmyslným bludům tak, že chodili nazí, aby prý žili jako v ráji. Žižka je chytal a upaloval. Do Prahy o nich píše, že tyto Aomité nikoho neušetřili, než vše napořád, muže i ženy i děti jsou mordovali, vsi, městečka a lidi jsou pálili, říkajíce, že je to příkaz Boží, poněvadž v bibli prý se čte: O plínoci pokřik se stal. Své vraždy nazývali svatými, ale kněze kališné ďáboly vtělenými. (Pal.)

K těm koncům dospělo Husovo učení, že není potřeba poslouchati církve, ale že si každý může dělati víru podle své hlavy!

4. Bitvu u Lipan zavinili Táborité svými výstřednostmi. Utýraná země toužila po míru, ale tábořské a sirotčí vojsko o pokoji nechtělo slyšeti. Bylť to již snad z polovice cizozemci, dobrodruzi, kteří žili z loupeží a z války. — Ukázkou nezkrotné tábořské divokosti podává Palacký v 13 kn., čl. 3. svých Dějin: Před bitvou u Lipan Táboři deset měsíců marně obléhali katolickou Plzeň za to, že se nechtěla přidati k nim. Strádající při tom sami hladem, vybíhali do široho okolí, hubili zemi a vydírali i na chudiné poslední zásoby. Upadali proto u všeobecnou nenávisť a byli vyhlašováni ne za ochránce, nýbrž za škůdce české země. Jeden z tábořských vůdců, jménem Pardus, podnikl loupežnou výpravu až do Bavor. Tam však byl tolik zbit, že přišel skoro o všechny své vojáky a o všechny vozy. Když se po potupné porážce vrátil ku svým u Plzeň, chtěli ho rozzuření Táboři jako zbaběle zabiti. Pardusa se zastal vrchní vůdce, kněz Prokop Veliký. Divoký lid se vrhl nyní na samotného Prokopa. Nějaký voják, jménem Tvaroh, mrštil po něm stolicí. Uhodil ho do tváře, tak že Prokop celý se zalil krví. . . Na tom nebylo ještě dosti. Muž, který dosud vedl Táboře k tolikým vítězstvím, byl sesazen a uvězněn. Po několika dnech vzpouza sice utichla, ale Prokop roztrpčen odešel od svých do Prahy a teprv až po půl roce se opět ujal velení, před bitvou u Lipan, s předtuchou nešťastného konce.

Poměry v Čechách byly nesnesitelné (Pal. tamtéž). Národ se tedy rozdělil na dvě strany: Tábořskou a Pražskou, čili na městskou a panskou. Vůdcem panské strany byl Diviš Bořek z Kunětické Hory, bývalý náčelník Orebitů. S Divišem bojoval proti Tábořským i mladý Jiří z Poděbrad, potomní český král. Strany se utkaly v neděli 30. května 1434 u Lipan. Bitva byla tak vášnivá, že na hodinu cesty bylo slyšeti křik. Zahynulo na 13 tisíc Tábořitů a Sirotků. Rozzuffení vítězi nedávali milost nikomu, třebas se i vzdával, nýbrž napořád všechny pobíjeli. Padl i slavný vůdce tábořský, Prokop Veliký, a nikdo se nestaral, aby byl se cti pohřben, anebo aby byla uchována památka jeho hrobu. Tak velká panovala nenávisť proti Tábořským!

Vítězstvím u Lipan byla urovnána cesta k míru, ale zase velice vzrostla moc šlechty.

(Pokračování.)

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

O úctě ostatků svatých.

Svatý Ignác mučedník.

Za císaře římského Trajana byl v městě Antiochii (syrské) biskupem sv. Ignác, učedník miláčka Páně sv. Jana. Císař Trajan žádal na křesťanech, aby obětovali bohům pohanským. Těm, kteří neposlechli rozkazu jeho, hrozil krutými tresty.

Tehdy přišel sv. Ignác k císaři, jenž právě meškal v Antiochii, a neohroženě před ním vyznal víru svou v jednoho Boha a Syna jeho Ježíše Krista. Za to rozkázal Trajan biskupa sv. Ignáce spoutati a odvésti do Říma, aby tam byl dán za pokrm dravé zvěři pro obveselení lidu. V Římě předhozen byl dvěma lvům, kteří jej rozsápali.

Zbylé kosti jeho sebrali křesťané, zavinuli je do roucha a poslali do Antiochie. Tam uloženy byly tyto posvátné ostatky po velkém mučedníku Kristově jako převzácný poklad ve zvláštní schránce a těšily se zbožné úctě věřících.

* *

Ostatky svatých jsou pozůstatky těl svatých a předměty, kterých svatí užívali.

Nejvzácnější ostatky svatých jsou: svatý kříž a mučednické nástroje Spasitelovy.

Ctíme ostatky svatých:

1. protože jsou to pozůstatky těch, kteří se proslavili bohumilým životem;
2. protože je Bůh často zázraky oslavuje.

Ostatky svatých ukládají se do zvláštních schránek, kterým říkáme *reliquiáře*; bývají umístěny na oltářích.

▼ každém oltáři, na němž se slouží mše svatá, uloženy jsou ostatky některého svatého neb svaté. Děje se tak na památku, že v katakombách sloužena byla mše svatá na hrobech svatých mučedníků.

Velikým ctitelem a sběratelem ostatků svatých byl Karel IV.

* *

O účtě obrazů a soch svatých.

Vedle ostatků svatých uctívali křesťané vždycky *obrazy a sochy svatých*.

To dosvědčují katakomby. Katakomy byly podzemní chodby, v nichž křesťané pohřbívali své zemřelé. V dobách pronásledování shromažďovali se tam také ke službám Božím. *Na náhrobcích a stěnách katakomb zachovaly se nám až do dneška obrazy svatých.* (Pána Ježíše a Panny Marie.)

Jako v katakombách tak později ve chrámech křesťanských nařezávali obrazy a sochy svatých. Křesťané zdobili jimi i veřejná místa a domácnosti.

V 8. stol. zakazovali někteří císařové řečti křesťanům uctívat obrazy a sochy svatých. Ničili tyto a ctitele jejich krutě pronásledovali.

Církev na obecném sněmu církevním prohlásila, že úcta obrazů a soch svatých jest starobylá, ctihodná a užitečná.

Ctíme obrazy a sochy svatých, protože nám představují svaté osoby a povzbuzují nás, abychom následovali jejich příkladu.

* * *

Zdobme příbytky své křížem, obrazy a sochami svatých.

Fr. Suchomel a Jan Konopík,
katecheté.

Z praxe a různé.

Spolkové zprávy: Dne 6. října ve středu konala se schůze *výborová* a 20. října *členská* s poutavou přednáškou dra Hanuše »o škole francouzské se zřetelem na tamní stav katechetů«. Dne 3. listopadu schůze *výborová* a 17. listopadu *členská* s přednáškou red. Slavička »o maďarském katechismu«. Na všech schůzích bylo debato这件o o tom, co třeba činiti se zřetelem na novou úpravu pragmatiky, dále o akci započítání let duch. správy a zodpověděny různé dotazy.

Mnichovský katechetský spolek ve své schůzi 13. září t. r. vyslechl přednášku o tématě: *Katecheta ve škole simultánní* (P. Günther O. S. B.), v níž autor shrnul zkušenosti jednoho roku školy simultánní po revoluci. První díl odhalil obtíže ve vyučování a u dětí. V rámci školy simultánní, vyučování náboženství kleslo na pouhý předmět, chybí účinná podpora a výchovnost využití toho, co slyšeno bylo v ostatním vyučování a jeví se technické obtíže způsobily značnou škodu. Jednostranné pojetí dítěte školy simultánní lze zahrnouti třemi otázkami. Proč byle dítě posíláno do školy simultánní? Jaký je jeho život náboženský doma? S kým se stýká? Ve druhém

díle byly výtčeny pozitivní směrnice pro práci katechety školy simultánní. Vrcholily ve dvou bodech: 1. Náboženské vyučování opět povznést u učitelů, rodičů a dětí. 2. zúrodnit je odstraněním všelikého mrhání času, dobrou přípravou a zřetelem na zvláštní poměry. Diskuse o tom dala podnět k sepsání brožury, v níž by byly podány zkušenosti katechety širší veřejnosti a letáku agitacího pro organizaci rodičů.

Přidavky drahotní na 2. osobu. Důležité vědět pro nás katechety ř. katol., kdy máme nárok na drahotní přídavek na 2. osobu. Na nás možno tu aplikovat jedině odstavec 6. § 4. ministeriálního nařízení z 11. září 1918 č. 333., jenž zní:

»Svobodní státní zřizenci, již žijí ve společné domácnosti s prarodiči, rodiči nebo se sourozenci, mohou býti na roveň pokládáni zřizencům ženatým, bezdětným, uhrasují-li důsledkem právního neb mravního závazku *prokázatelně převážnou částí výživu* těchto příbuzných *pro jejich nutnost.*«

Toto nařízení, pokud se týká drahotních přídavků, dosud je v platnosti. Katecheta za výše citovaných podmínek má tudíž také právo dle parit. zákona na drahotní přídavek

II. třídy t. j. pro 2 osoby. Nařízením vlády repub. čsl. (ze dne 23. června 1919 č. 348. článek II.) § 4. výše poznamenaného nařízení z r. 1918 rozšířen o další odstavec 7. s platností od 1. července 1919, jenž zní:

»Družky života, jež jsou matkami nemanželských dětí státního zaměstnance, jakož i nemanželské dívky, schovanéi, pokud žijí ve společné domácnosti se zaměstnancem, jsou postaveny na roveň legitimním manželkám nebo legitimním dětem zaměstnance. Stejně posuzují se i ty nemanželské děti státního zaměstnance s jeho svolením v matrice jemu psipsané, které sice nežijí s ním ve společné domácnosti, k nimž však on plní vyživovací povinnosti.«

A. T.

Nový Kodex o katechetech. O předběžném vzdělání odborných katechetů nejedná kodex zvlášť nikde, ale ve studijním řádě pro bohoslovce předpisuje c. 1365 § 3. habeantur etiam lectiones de theologia pastoralis additis practiciis exeroitationibus praesertim de ratione tradendi pueris aliusve catechismus; pro střední školy žádá, jak praveno c. 1373, aby se tam ustanovovali kněží »vynikající horlivostí a vědomostmi«; c. 149 dává biskupovi právo při každém obsazování, tedy pro školy podrobiti žadatele dle dobrozdání zkoušce. (Věstník mor. duch. roč. XIII. č. 11.)

Nový Kodex o školách. O školách jedná titul XXII. Krátký obsah c. 1372—1382 jest: Při vyučování nemá se nic trpěti, co by bylo proti katolické víře a dobrým mravům, naopak má náboženské a mravní vyučování míti první místo. Na všech školách obecných má se vyučovati náboženství, ve středních a vyšších tím důkladněji per sacerdotes zelo et doctrina praestantes. Katolické děti nemají navštěvovati školy nekatolické, bezkonfesionelní a smíšené (neutras et mixtas), biskup však to může dle nových poměrů dovoliti si periculum perver ionis vitetur. Dále církev má právo zakládati školy všech tří kategorií. Biskupové mají se starati o zřízení katolických škol, neodpovídají-li školy stávající v c. 1372 uvedeným požadavkům; nejsou-li státní university proniknuty duchem katolickým, je žádoucí, aby byla pro národ aneb zemi připravena katolická universita. Církvi náleží dozor na vyučování náboženské na všech školách a biskup má právo schvalovati (neb odstraňovati) učitele

a knihy náboženské, jakož i právo sám aneb svým zástupcem visítovati všechny školy in eis, quae religiosam at *moralem* institutionem spectant.

Listárna redakce. O. P. 1. Vyučování náboženství. Upozorňujeme, že dosud platí výnos ministerstva školství č. 26 183 ex 1919 (»Věstník min.« 1919 č. 105). Zní: Odst. 1. Žáci bez vyznání, nebo žáci vyznání státem neuznávaného jsou všeobecně sprostěni povinnosti, jestli si toho rodiče nebo ten, jemuž přísluší právo výchovné, výslovně přejí. Odst. 2. Žáci ve věku od 7 do 14 let, kteří podle zákona náleží k určitému vyznání, sprostějí se povinné účasti na vyučování náboženství toho vyznání, jestliže jejich rodiče nebo ten z rodičů, kterému přísluší právo výchovné, požádají o toto sprostěnění ředitelství školy písemnou žádostí, doloženou průkazem, že sami jsou bez vyznání, nebo mají vyznání jiné, než jejich dívky. Odst. 5. Rozhodnutí o každém jiném případě sprostěni od povinné účasti na vyučování náboženství si vyhrazují.

O laické morálce francouzské pokračování a to delší stať l'instruction civique o nauce občanské, vyjde v násl. čísle.

Právnímu fondu darovali dpp. J. Petr 3 K, Fr. Jelínek 20 K, K. Dušek 10 K.

Podpůrnému fondu darovali J. Petr 2 K, Ot. Studnička 4 K, Ed. Mazánek 14 K, Boh. Pokorný 4 K. Pokladník prosí o vyrovnání všech nedoplatků!

Ze spolku: Valná hromada projektována na 5. leden o 2. hod. odpol.

Dne 6. října zesnul v Pánu

Václav Červinka,

horlivý katecheta měst. škol. v Královicích.

Narozen v Poříčanech 4. května 1856, dlouholetý katecheta na Žižkově, činný v družstvu Vlasti, v čele snah o utvoření spolku katechetského, horlivý navštěvovatel a referent o kursech katechetských a vystavovatel svých hojných pomůcek atd.

Bohatou činnost jeho zvěčnil koll. kníž. arcib. notář katech. Košák, přítel zvěčnělého ve Jeulletonu v Čechu dne 16. října 1920.

Členové nezapomenou aktu pieti mše sv. za v Pánu zesnulého spolubratra.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXV. ROČNÍKU „VYCHOATELE“.

ROČNÍK XXIII.

Redaktor TOM. JOS. JIROUSEK.

Školství na Slovensku.

Ze zprávy Čtk. vyjímáme: Dnes máme na Slovensku 42 gymnasií a reálék. Čistě slovenských 28, čistě maďarských pět, slovensko- nebo německo-maďarských 6, čistě německé 1 a dva ústavy slovensko-německé.

Celkový počet tříd obnáší 352, z nichž s vyučovacím jazykem československým je jich 229, s vyučovacím jazykem maďarským 95, a s vyučovacím jazykem německým 28.

Na ústavech státních je 215 tříd s vyučovacím jazykem slovenským, 59 tříd s vyučovacím jazykem maďarským a 12 tříd německých. Na nestátních ústavách je 14 tříd slovenských, 36 maďarských a 16 německých.

Žáků bylo zapsáno 11.339, z nich je Slováků 4781, Čechů 132, Němců 1351, Maďarů 5505, Rusů 78 a jiných 14. Celkem na ústavách s československou řečí vyučovací je zapsáno 6075 žáků, z toho je Slováků 4569, Čechů 132, Němců 452, Maďarů 836, Rusů 78 a jiných 19. Na ústavách s maďarskou řečí vyučovací je zapsáno celkem 4056 žáků; z nich je Slováků 130, Němců 483, Maďarů 3731 a 2 jiní. Na ústavách s vyučovací řečí německou je 898 žáků, z nichž 62 Slováků, 416 Němců, 418 Maďarů a 2 jiní.

Vidíme tedy na Slovensku značný pokrok oproti školnímu roku minulému. Minulého roku bylo organisováno jen 18 slovenských středních škol, bez poboček jinojazyčných, dohromady se 4005 žáky, z toho bylo Slováků 2805, Čechů 55, Němců 381, Maďarů 709, Rusů 43 a jiných 12. Jeví se tedy letos na středních školách s vyučovacím jazykem slovenským přírůstek 2070 žáků; z toho je 1764 Slováků, 77 Čechů, 11 Němců a 127 Maďarů a 33 Rusů. Tyto číslce nejsou ještě úplné, poněvadž jedno gymnasium slovenské není ještě otevřeno, jedno gymnasium evangelické bylo zrušeno a gymnasium benediktinské v Komárně a gymnasium rožnavské nejsou v těchto číslicích započítané. Z toho vidíme, že počet maďarských žáků se po připočítání těchto škol ještě zvětší.

K uvedenému můžeme ještě dodat 8 státních učitelských ústavů s 899 zapsanými žáky. Na evangelickém učitelském ústavě v Báňské Štávnici, v Prešově, na dívčím učitelském ústavě Uršulinek v Bratislavě, v Trnavě a ve Spišském Podhradí nejsou nám zápisy dosud známy.

Z těchto několika ještě neuplných dat je viděti, jak utěšeně se vyvíjí naše školství na Slovensku, kde na školách obecných působí asi 5000 učitelů a na měšťanských a středních školách, jakož i na odborných a vysokých více než 600 českých profesorů. V krátké době budeme moci podati české veřejnosti přesná data o obecných, měšťanských a odborných školách.

Všeobecně překvapuje veliký počet žáků maďarských. Z 11.339 žáků je Maďarů 5.505. Připočteme-li ještě 1351 Němců, pak Čechoslováci nemají ani polovičku (6856 4913.)

Ar. Oliva.

K pořádkům ve školách.

Napsal L. † 17.

Ve Vodslivech a Veselí podali občané důraznou žádost k prezidentu Masarykovi, aby vzal v ochranu rodiče a jejich děti před protináboženským řáděním učitele tamního. Jednájí tohoto „vychovatel“ nazvali „plivnutím do tváře“ rodičům křesťanským. Nebude-li učiněna náprava, jsou odhodláni neposílati svých děti do školy. — Zcela správně! Trpělivost již věru dochází. Co dnes děje se na mnohých školách s dětmi křesťanských rodičů, přesahuje věru meze! V novinách, vyjma katolických, nedočte se nikdo o tom, co beztrestně páše mnohé učitelstvo, a tak udržováno je mínění, že ve školách je vše v pořádku, a že jen ti „klerikálové“ pořád nejsou spokojeni, že jen štvou a pod. Proto nebude škoditi, podívat se důkladněji do školních místností a pozná jistě každý nedůvěřivý, že již dost naplíváno bylo do tváří rodičům křesťanským.

Podle dokonalosti výrobku soudí rozumný člověk na schopnost a solidnost řemeslníkovu. A podobně podle výsledku výchovy soudíme na schopnost, dovednost vychovatelovu. Každý svědomitý otec dbá o to, aby dítě své svěřil řemeslníku, jenž zaručuje dobrou budoucnost jeho dítěte. Jen neprozíravý nedbalý otec nehledá pro syna dobrého mistra. A co máme říci o škole, té dílně ducha lidského? Zda lze nevšímati si v jaké škole a kým vzdělávána je duše dítěte nejen v nejujtějším mládí, ale i v době, kdy dítě v jinocha dospívá, kdy tedy charakter jeho počíná se utvářeti? Či je zde zodpovědnost za budoucí život dítěte větší, otcova či učitelova? Kdo ponese následky výchovy dítěte, zda rodiče nebo učitel? Rodiče přece budou s dítětem do smrti ve spojení, ale učitel jen po dobu let školních. Proto zodpovědnost za výchovu dětí spadá především na hlavu rodičů. Těm a ne jiným patří jejich dítě, největší to jejich poklad. Proto právo na školní výchovu mají rodiče, kteří škole děti svěřují a náklad na školy nesou! Ale tuto jasnou pravdu, zdá se, nechťejí uznati mnozí vychovatelé dnešní doby, osobujíce si právo na duše jim svěřené. A na druhé straně zase jeví se u některých rodičů trestuhodná nevšímavost, u jiných bezradnost, ano i bázeň, která jim brání práv svých statečně hájiti. Všichni tito rodičové draze jednou zaplatí zanedbanou svou svatou povinností!

Do škol vane dnes zvláštní vítr vládních výšin a dle toho větru točí se učitelstvo. Kdyby se vítr shora zatočil v jinou stranu, nepoznali bychom nynějších bezvěreckých vychovatelů. Jsou díky Bohu, ještě někteří učitelové, kteří nepodléhají terroru svých kolegů nevěreckých, a ti jistě zaslouží plného uznání za svou statečnost a za své charakterní jednání. Ale stateční učitelé musí míti oporu u rodičů, jimž na výchově dětí jejich záleží. Co dnes se děje na mnohým školách, nedálo by se jistě, kdyby rodičové plnili svou svatou povinnost. Jsou sice dosud místa, kde rodiče rázně zakročili proti bezbožeckému jednání učitelů, a tak svých práv a práv dítek svých na výchovu náboženskou si uhájili, ale jinde ponechali vlažní nebo bojácní rodičové děti své na pospas řádění nevěreckého učitelstva, které považuje děti jim svěřené za materiál, s nímž si mohou dělati, co se jim zlíbí, nebo co jim jejich nevěrecké organizace nadiktují. Ve škole počíná si mnohý učitel v ohledu náboženské výchovy jinak než doma vůči vlastním dětem. Těch si neodváží tak kazit jako děti cizí, snad by našel i doma silný odpor své manželky, ale kdo zastane se dětí cizích? Doma snad strpí na stěně kříž a obrazy svatých, ale ve škole před očima dětí katolických rodičů směle kříž od-

straní. A jak nectně ospravedlňuje své jednání! Kříž prý je neestetický, uráží prý cit dětí! — Ptám se všech křesťanů-katolíků, koho kdy kříž z nich pohoršil? Zapominá takový učitel, že křesťan dívá se na kříž očima víry, že kříž je mu něčím svatým, jemuž vykazuje v příběhu svém první místo, kamž obrací v nejtěžších chvílích zraky, jež v hodině smrti uctivě líbá a s nímž v ruce, do rakve bývá kladen! To by musil učitel nevěrec dětem kříž se-směšnit, musil by svévolně neuctivé představy o kříži a Kristu do nezkažených a vírou povznesených dětských srdcí teprve jedovatými slovy vložit, aby se na kříž s odporem dívaly.

Po stěnách třídy rozvěšené obrazy zvířat, od domácího vepře počínaje až k obrazu znázorňujícího vnitřnosti člověka, nepohoršují, cit neurážejí, ale obraz Krista-Vykupitele by pohoršoval? Kříž jistě nepekáží ani jednomu dítěti, ale překáží jediné osobě ve škole a tou je — učitel-nevěrec! Tomu je kříž stálou výčitkou, jemu hlásá pravdy, jakých on — nevěrec neuznává, kterých se však děší! A proto: pryč s křížem! Aťšak kdyby nevěreční učitelé strhli a pošlapali třeba všechny kříže, nestrhne jejich ruka ten poslední, slavný kříž, jenž objeví se jednou při posledním soudě na obloze! Jak zdrcení, zahanbení a nešťastní pak budou státí před tím symbolem víry Kristovy! Bůh, ano Bůh bude mít vždy poslední slovo! —

Dnes ve škole rozhoduje učitel, jenž se netáže ani rodičů ani koho jiného! *Tak to dnes dopadlo ve škole, že kněz vyučující dívky katolických rodičů nesmí užiti jedinné mnohdy pomůcky při vyučování náboženství — kříže.*

O Kristu dětem vypráví, ale na obraz Jeho nesmí poukázat, zatím co stěny školní ověšeny jsou mnoha obrazy napomáhajícími vyučování všem ostatním předmětům. Učitelé stále se ohánějí Husem a Komenským, ale tito mužové za základ výchovy pokládali náboženství, kdežto moderní jich oslavovatelé nemohou se dočkat, kdy už náboženství ze škol bude vyhostěno. Čtou tyto lidé spisy Komenského a Husovy? Zdaž by po přečtení jich nevyhodili i obrazy jejich s křížem ze škol?! Bylo by to důsledné! Či snad chtějí i těmto mužům plíti ve tvář? —

Jako s křížem, podobná hra provádí se s křesťanským pozdravem. Když bořit — tož bořit — myslí si nevěrecké učitelstvo, ale něco postavit tací bouralové nedovedou! Každý slušný člověk při vstupu do příbytku a odchodu z něho pozdraví, ale této zdvořilosti musí se děti ve jménu pokrokovosti již od útlého mládí odvykat. Moderní je nyní do třídy přijít — bez pozdravu! Doma rodiče učí děti své při příchodu a odchodu pozdraviti, ale ve škole se jim to zakazuje. Někde ve škole zavedli — náhražku za pozdrav křesťanský, aby to tak nekřičelo. »Dobré jitro«, titěrná poklona panu učiteli při příchodu a »Na shledanou« při odchodu je tou náhražkou! Křesťanský pozdrav: »Pochválen buď Ježíš Kristus« je prý — příliš dlouhý! Tak totiž někteří učitelé před dětmi »omlouvají« odstranění dosavadního pozdravu! Věru ani jsme nevěděli jak pilné a s časem šetřící učitele máme! Co se promarní času jiným způsobem, to se musí nahraditi — zkrácením pozdravu. Fariseové! Kdyby v tom křesťanském pozdravu nebylo jména »Ježíš Kristus«, ale kdyby děti říkaly třeba: »Pochválen buď pan učitel«, to by se mohlo ponechat. Jen ne Bohu vzdát čest! Člověku se mají děti poklonit, ale Bohu vzdát čest nikoliv. Učitel-nevěrec platí u nás daleko více! Někde dokonce pozdravují žáci učitele sokolským »Na zdar«! Snad se dočkáme

i toho pokroku, že děti budou učiteli kamarádsky ruku podávat, ale zdá se, že spíše si děti učitele pomalu ani ve třídě ani na ulici nevšimnou!

Vyučování počíná a končí se bez modlitby. Na pomoc Boží se tedy ve škole nereflektuje! »S Bohem začni každé dílo, podaří se ti až mílo« — již tedy neplatí! Vy starí předkové, vy starí učitelé, jste ničeho nedokázali, ale my od Boha neodvislí vychovatelé vám ukážeme, co dovedeme! Vy nyníjší šťastní rodičové uvidíte, až vám vaše děti dorostou, jak budete na ně a na nás hrdí a na nás, moderní učitele-nevěrce vzpomínat!

(Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Katolíci, nebojte se! Církev katolická hyne, slyšíme teď často, jmenovitě u nás. Jak hyne, dokazuje těchto několik čísel: Anglie měla (vyjímajíc Irsko) roku 1800 jen 120.000 katolíků, roku však 1914 1.860.000. V Německu bylo na počátku minulého století 6.000.000 vyznavačů katolické víry, dnes jest jich tam přes 22 milionů. Dnes čítají v Holandsku 1 000.800 katolíků, kdežto na počátku 18. století bylo jich tam pouze 300.000. Z Ruska není statistických dat, ale jen od roku 1905 do roku 1910 přibýlo tam katolíků o 230.000. V Americe bylo na počátku 18. století pouze 40.000 katolíků; dnes jest jich tam přes 22 milionů. Rovněž v Australii počet katolíků vzrůstá; na počátku 18. století byl tam sotva nějaký katolík, dnes jest jich tam 1.800.000. Ano, církev katolická hyne! Nedbej toho žvastu, katolíku, a neboj se!

Náboženství ve výchově mládeže je činitel nejnnutnější, protože nejpůsobivější. S bolestí tedy pozoruje každý přítel mládeže, jak tato, sotva že škole odrostla, zůstává bez náboženského poučení. Úpadek náboženského a mravního života mládeže je právě tím vysvětlitelný, že vyvíjející se duše v kritických, bouřlivých dobách bývá odtržena od pramenů mravní síly, které skýtá náboženství. Všimněte si, jak žijí na př. dívky z továren, dílen, kontoárů, odborných škol atd.! Kolik nebezpečí hrozí jejich víře a ctnosti! Chcete-li, vy rodičové a vychovatelé, své dorůstající děti zachránit před scestím, svěťte je sdružením pečlivě vedeným, která dokonají jejich výchovu. V Čes. Budějovicích koná každou neděli pravidelně o 2. hod. odpo. v přízemní spolkové místnosti na biskupské residenci »Sdružení dívčí mládeže« své schůze, které plně odpovídají

všem oprávněným požadavkům. Nové členky přijímají se při každé schůzi. Nešlo by počínati si takto i jinde? Za pokus by to stálo.

Pokrokový teror. Organizace pokrokového učitelstva vyhrožují učitelům-varhaníkům vyloučením z organizace, nevzdají-li se do nového roku varhanictví. — Jak mohou z našich dětí vychovávat svobodné občany násilníci a otrokáři?

Školní stávka v Moravanech u Kyjova skončila vítězstvím rodičů. Učitelé musí se s dětmi modlit.

Školský moravský rozpočet stoupl z 29 mil. na 118 mil. K. Bude nutno zavést nové daně.

Profesorský sbor pařížské university (Sorbonny) zúčastnil se v katedrále Notre-Dame korporativně bohoslužeb na uctění památky padlých ze svého středu. Učinili by to profesoři našich vysokých škol? Pochybujeme vždyť to jsou lidé skrz na skrz »pokrokoví«.

České školství v Brně koncem r. 1919 Koncem roku 1919 bylo ve velkém Brně celkem 85 českých veřejných obecných a měšťanských škol o 505 třídách se 606 učiteli, 58 industriálními učitelkami, 26 katechetky a 8 vedlejšími učiteli. Vedle těchto veřejných škol jsou v Brně 3 obecné a 2 měšťanské soukromé školy. Veřejné i soukromé školy ve Velkém Brně navštěvuje 10.397 hochů a 10.635 děvčat, celkem tedy 21.032 českých dětí.

Národní školství ve Slezsku. Za rok 1919 bylo ve Slezsku zřízeno 20 nových českých škol. Které mají dohromady 3617 dětí. Z toho počtu 2176 dětí navštěvuje školy obecné (1 jednotřídní, 4 dvoutřídní a 3 pětitřídní) a 1441 dětí školy občanské, celkem s 22 třídami a 7 pobočkami.

K boji o školu.

Napsal Antonín Ježek.

Odluka státu od církve dozrává, jest na snadě, že z hradeb našich odpůrců zarachotí houfnice, aby škola vymanila se z područí církve ať již způsobilým jakýmkoliv a stala se naprosto volnou, vlastně beznáboženskou. Nemá to být nic nového, nýbrž převzetí soustavy pokrokářů z Francie a beznáboženských výdělkářů Ameriky. Jest sice všeobecně známo, že soustavy tamní zbankrotěly, ale my na to nedbáme a s radostí chopíme se všeho, co jiní odhazují jako plevel.

O vysokém stupni katolického školství v Americe doznal vynikající duchovní, presbyterián, Frank de Witt Talmage »Jediná církev Ameriky, která řeší úlohu výchovy svých dětí správně, toť katolická církev. Pro tuto katolickou farní školu musí se také katolické církvi v Americe dostat vítězství; jí jest souzeno, aby se stala všeobecnou církví země.«

Mluví se tolik o mravnosti bez náboženství, jako předzvěst odstranění náboženství ze škol jsou přednášky o laické mravouce, jaké následky však tento přehmat přinese, dosud si mnozí nechtějí uvědomiti. Necht v poslední chvíli vzpomenou na Tolstého, filosofa, který v té věci praví: »Pokusy založiti mravnost mimo náboženství podobají se tomu, co dělají děti, které chtějí přesaditi rostlinu, jež se jim líbí, odtrhují kořen, jenž se jim nelíbí a zdá se zbytečným a bez kořene zastrkávají trs do země. Bez základu náboženského nemůže býtí žádné pravé, nelíčené mravnosti.«

Mravnost musí mítí základ pevný, který tkví v zákoně přirozeném Božském, kde však tento základ jest zbuřen a dle svobody svědomí (to jest široký pojem) upraven, tam i mravnosti jednotlivé nemožno učiti, ani ji mládeži v duši vštípití. Mravnost musí mítí hluboce založené kořeny, sice bude příčinou mnoha zla, která zbičují i ty, kteří se za vypěstění tohoto blínu přimlouvali.

Dr. Chalupný pravil: »Vyloučení náboženství ze škol nelze; vznikl by tím rozpor mezi rodinou a veřejným životem. Vyloučení křesťanství z nynější kultury jest nápad šilencův.« Již dnes mnozí nahlížejí, že lid dosud tkví na své víře, třebaž že zdá se na pohled líným, ale v tom okamžiku, když mu ji někdo sverpě chce bráti, vystoupí neohroženě proti. Bojí se také rozvážnější činitelé rozvratu republiky vnesením boje náboženského na forum veřejnosti. Tím však nescházíme se oddávati iluzím, že vše zůstane při starém, bude boj, ale skrytý a úskočný, aby nepřítelé vyzískali co možná nejvíce pro své záměry.

V naší době, kdy mravní rozvrat jest tak viditelný a hrozivý, třebaž byl i z nejvyššího místa umlčován, mělo by býtí vzpomenuť slov státníka, lorda Salisburyho: »Přibývá mravní zkázy; jediný jest prostředek, jediné pravidlo — vyučování křesťanskému náboženství.«

V této době, kdy nepřítelé všemi pákami v podobě protestů, veřejných schůzí otázkou náboženství snaží se jednou pro vždy rozluštití, jest čas, aby i lid katolický projevil své mínění spontánně a nenechával zakopávati svá práva a svobodu. V poslední chvíli, kdy dny žití Národního shromáždění jsou sečteny, vysílá Volná Myšlenka deputaci, dožadující se provedení rozluky státu od církve a školy od církve současně s uzákoněním ústavy. Na konferenci Mezinárodního

svazu spolků Volné Myšlenky stanoveno, že světový kongres Volné Myšlenky má být letos konán v Praze a přijat pořad, kde na prvním místě jest odluka církve od státu, laicisace a demokratisace vyučování atd.

Hnulo se opět otázkou o odstraňování křížů ze škol. Ministr Habrman na dotaz odpověděl, že žádný takový výnos nevydal a tudíž nemůže ho také důsledně odvolat. Schoval se za sbory učitelské, jimž dal právo rozhodovati o výzdobě školních světnic, konečně odkazuje na místní školní rady. Ty jsou nyní v rukou socialistů a jistě se nedají pohnouti, aby nařídily znovu pověšení křížů.

Stale se nařiká na mravnost a mluví po straně, jedna i však neumíme nebo nechceme? Či ještě není čas?

K pořádkům ve školách.

Napsal L. † 17.

(Dokončení.)

Úkony náboženské t. j. návštěva chrámu Páně, svaté svátosti jsou nyní pro školní mládež nezávazny, ale výuka náboženství ve škole je dovolena. Vele-moudrá to logika! To je tak moudré jako říci: Psaní ve škole bude ponecháno, ale ku psaní žáka nesmí nikdo nutit, to je ponecháno jeho vůli! Zpěvu rovněž se bude ve škole vyučovati, ale nikdo ze žáků není povinen zpívat, ať si zpívá třeba pan učitel sám! Dle téže logiky možno dále říci: Vyučování školní je zavedeno, ale ponecháno na vůli dětem, chtějí-li či nechťejí-li do školy přijít. Trestati se za to nesmí nikdo, ani známku z mravů. — Co by však bylo platno vyučování některému předmětu bez praktického provádění toho, čemu se dítě učí? A co by tedy, ptáme se, bylo platno vyučování náboženství, nebylo-li by s praxí spojeno? Život podle víry je přece hlavní účel výchovy náboženské! »Víra bez skutků je mrtvá« praví sv. Pismo. Ovšem násilím chtít nutiti děti k výkonům náboženským není správné, ale třeba, by k nim nabádány a vedeny byly, ale tomu právě je dnes se strany školy bráněno a to znemožňováno. Nechuť k úkonům náboženským vzbuzují učitelé sami, sesměšňující je a příkladem špatným děti od nich odvracejíce. A aby děti nemohly neb aspoň s obtížemi mohly vykonávat náboženská cvičení, o to postaráno je novými nařízeními! Vždyť na př. zpovídání dětí dítí se musí nyní v čase mimoškolního vyučování; tedy, buď po odpoledním vyučování, kdy děti jsou již duševně vyčerpány a domů spěchají, anebo v sobotu odpoledne, kdy po celotýdním vyučování rády si odpočínou. Tedy úkonům tak vážným a důležitým ponechána doba nejnevhodnější. Tím má dětem být dáno na jevo, že úkony náboženské jsou něco vedlejšího, bezcenného!

Tak se jedná s dětmi katolickými, ale takto jednati se nesmí s dětmi židovskými! K vůli těmto přišel do škol úřední přípis, aby se jim k jejich nábož. úkonům a svátkům dalo prázdné, a dny takto zameškané aby byly řádně omluveny! Přejeme jinověrcům jejich prázdná, aby mohli svým náboženským povinnostem dostáti, ale žádáme totéž právo pro velkou většinu křesťanských žáků!

A co katolíci? Bude snad o nich se musit říci totéž, co napsal evangelista o zástupu na Kalvárii při ukřžování Krista Pána, ač tento zástup slyšel urážky a posměchy, že — mlčel? »I stál tu lid dívaje se. .« (Luk. 23, 35.) bolestně

dí evangelista. — Budou skutečně rodiče mlčky se dívat na to, co děje se dnes s jejich dětmi?

Jsou rodiče, kteří doma neb v úzkém kruhu svých stejně smýšlejících si postěžují, ale veřejně, na pravém místě se neozvou! Jen tu a tam rázně zakřiknutí byli nevěreční učitelové, ale k nějakému mocnému, společnému vystoupení dosud nedošlo. A proto stoupá odvaha nevěrců. Jen mlčením se strany rodičů lze si vysvětliti, že mladičký učitel neb učitelka dětem bez bázně vypráví, že Boha není, že duše nemají, že se modliti nemají, ale že příroda je bohem, jí že dlužno se klaněti, že člověk z opice povstal atd. To jsou fakta, žádné snad štvání! — Kdyby nějaký škůdce dotkl se neprávem majetku, jistě by se poškozený právem bránil, ale když dětem se berou nejdražší statky — víra a ctnost, nedovedou se rodiče vzchopit k obraně svých dětí proti nejhorším škůdcům! Ale až jednou děti dorostou a budou v otci vidět jeň vyvinutého opičáka, když Boha se báti nebudou, poněvadž prý není a až budou dle této moderní, laické výchovy jednat, pak běda vám otcové a matky! I vy máte smutný podíl na této výchově, poněvadž jste nepromluvili v čas.

K duševnímu zdravotnictví ve vychovatelství.

Píše L. Grossmannová-Brodská.

Velikou chybou jest, říká-li se dětem někdy:

»Nesmiš to říci tatínkovi nebo mamince!«

Takto se dítě naučí nejen přetvářce a lži, ale pozbývá dětské volné prostomyslnosti oproti rodičům a bystré dítě pak snadno si utvoří závěrek, že také o jeho chybách a nectnostech otec nebo matka nemusí vědět.

Z toho vyplývá, jak mnozí rodiče a zvláště matky velice hřeší, byť někdy nevědomky na duševním vývoji svých dítek.

Vedle bázně Boží jest to právě otevřená prostota, rozumná vřidnost a moudrá přísnost, která děti zdárně vychovává a běda dětem z domova rozmazleným! V budoucím životě dvojnásob je pak zasáhne každá rána osudu, každá lidská zloba, když byly v dětství chráněny i nejmenšího nárazu nepříjemnosti. Je to právě tak, jako když vzácná květina v teplém skleníku pečlivě opatrovaná náhle se vystaví na mráz.

Vždyť lidský život je střízlivý, těžký a mnohdy i zlý a nemazlí se s člověkem. V přítomné i v budoucí době bude třeba lidí silných a odhodlaných; domácně vypiplaná a rozmazlená kňourátka zle se budou míti, nemají-li zdravého jádra, schopného k nápravě zkušenostmi života.

Mnoho ohledů a laskavé péče vyžaduje duševní rozvoj dítěte; že s ním má a musí býti spojen rozvoj tělesný a že rozumná matka si hledí osvojit hlavní pravidlo zdravotnictví, zdá se samozřejmé, ale bohužel tomu tak nebývá, aspoň ne vždycky.

Vi se všeobecně, jak člověka osudem i životem zkrúšeného nic tak neosvěží a nepotěší, jako vzpomínky na šťastné, bezstarostné dětství v domě otcovském, byť tento byl sebe chudším. Vždyť právě z malých chaloupek nám vyšli mužové největší, kteří dospívali v době, kdy nebylo tolik učených paedagogických knih, tolik různých anket o dětské výchově a proto snad právě se

stali tak velkými. Ví se rovněž, že znamenitý odborník může býti pouze odborníkem, ale jako člověk a jako povaha také někdy za mnoho nestojí. A člověk dobrý, charakterní, postrádá-li důkladnou znalost svého oboru, mnoho postrádá, jakož se vůbec každá polovičitost nejen na jednotlivci, ale i na celku zjevuje.

Kromě toho jsou zde ještě různé stávající společenské formy a ohledy, způsoby a chování, které se nesmějí považovati za malichernosti a snad podceňovat, jsouce důležitou složkou vychování. Vždyť zdvořilý, uhlazený člověk všude snáze projde, lépe při všem pořídí, nežli hrubý neotesanec. Toť přece samozřejmo. Lidé, jimž je vrozena dobrota srdce, mají onen společenský takt, jemuž se jiní teprve musí pracně naučit. A že je to nutno a velmi potřebno, o tom svědčí fakt, že o tomto píší četné kapacity ve sloupcích nejvážnějších našich publikací.

Pravdou však jest, čemu se nenaučí Honzíček, to velmi těžce jde do hlavy nejednomu milému Honzovi. Ostatně na místě jakéhokoli vyličení je třeba jen si připomenout, jak trapný a nelibý dojem činí v nějaké větší veřejné společnosti nebo na hostině člověk, který nezná běžná pravidla slušnosti a obvyklých způsobů nezachovává. Byť měl mnoho výtečných vlastností duševních vyzna-
menával se učeností, nic naplat! Jeho dobré vlastnosti nejsou napsány na jeho čele a pouze společenská neobratnost jeho bije do očí přítomných, z nichž jej omluví pouze ti šlechetně shovívaví, kdežto většina má snad nadobro pokažené své dobré mínění o vynikající osobnosti, která nešetří běžných společenských pravidel.

Ano, tak to bývá a jest proto úkolem rozumné matky a vychovatelky, aby již od malička vedla děti ku způsobnému chování, jimž by se v pozdějším životě všude zamluvily a také všude spíše prošly.

Lehce, hravě naučí se dítě doma pod návodem matčiným tomu, co by později v životě trpce postrádalo, anebo platilo mnoho za vyučení v obrazném i doslovném slova smyslu.

Na předním místě ve výchově dětské náleží zvykati drobné děti, nastávající světoobčany, jak se mají chovati u stolu při jídle. Uvedeme zde několik neob-
vyčejnějších pravidel.

1. Především nutno přihlížeti k tomu, aby dítě rovně vzpřímeně sedělo, aniž by se naklánělo na zad aniž se příliš naklánělo v před, má seděti tak, aby jeho ústa nebyla od talíře příliš vzdálena a dle toho nutno zařídit dětskou židličku.

2. Levička dítěte budiž při jídle položena na stole, na který se však nesmí pokládat celé rámě a zvláště ne loket.

3. Dítě si musí zvykati náležitě zacházet s vidličkou a s nožem, a má se mu vštěpovat, že jen vidličkou smí jisti, nikoli však nožem do úst něco si po-
dávat. V přestávce mezi jídlem mají se příbory položit (není-li jiného podkladu) na okraj talíře. Nepřípustno jest vidličkou nebo nožem šermovat ve vzduchu při hovoru za stolem.

4. Při jídle se dětem odvyká jakékoli mlaskání a srkání; ani jazykem ani rty nesmějí vydávat nepříjemného zvuku.

(Pokračování.)

Ve znamení biografů.

(Se stanoviska výchovného posuzuje Al. Ježek.)

Od té doby, co divadla podražila a počaly se tvořiti fronty před pokladnami, vždy se velice biografy, které nejsou o nic lacinější a nad to mají v sobě často velmi málo co uměleckého. Vynášejí mnoho a proto chytré ruce spekulantů nad lidskou nedovtipností počaly horečně pracovati barnumskou reklamou, aby svým podnikům zajistily co možná nejvíce návštěvníků. Věděli dobře, že lid nelpí na stránce umělecké jako spíše na chvilkovém pobavení a tomu film vždy více méně vyhoví. Doba válečná filmový vývoz zregulovala a poválečná za to otevřela hranice docela, takže jsme skoro zaplaveni filmy americkými, které nejméně umění předvádějí, za to reklamou jsou velmi doporučovány. Ryze po amerikánsku, film o 25 epochách, kde nalezneme vše možné i nemožné, jen po umění ani stopy.

Pokles mravnosti lze v jednom směru přičísti těmto pochybným produktům kazícím vkus a jemnost, vždyť jsou denní nezáživnou stravou často mládeži dospívající. Proto byla v posledních dnech vítána zpráva kulturního výboru Národního shromáždění přednesená odb. radou St. Neumanem, aby kinematografie byla bez výhrady podřízena ministerstvu školství a národní osvěty k revisi.

Jest nutno provést ozdravující řez a přehlídkou odborných znalců vyloučiti z pozorování veškeren nevkus, slátaniny, nemožnosti, neboť jen tím mládež dospívající a diváci vůbec hrubnou a vrhají se do náruči kriminalistice. Provozovatelům nezáleží arcí na tom, leda na penězích, které shrábnou za věc zcela obyčejnou, škodlivou a vývinu lidského charakteru nezdravou a zhoubnou.

V Paříži utvořila se skupina spisovatelů a umělců (La Bourse de Scenerio) jako stálá instituce, která má za účel zkoumati filmová libretta dodaná továrnám. Nebylo by třeba i u nás učiniti něco podobného, než naše československá kinematografie, která jest dosud v plenkách, nedospěje?

Kde jsou snímky přírodní, které nás kdysi těšily, život v továrnách, výroba různých předmětů, předvedení vzrůstu květín, nyní podařilo se dokonce zachytiti do filmu nejjemější pohyby hlasivek v krku, výchovu včel atd! K těm nutno se na prvním místě vrátiti a zoškliviti si různé detektivky a blíny v umění. Jest na čase, aby nastala očista ve směru naznačeném, jinak film dále zaváděti bude lidstvo na dráhu kluzkou, nejmenší vkus diváků, nýbrž způsobí jejich zhrublost, rozplamení vášně, necitelnost a uvede (jak dokázáno soudně) na dráhu zločinů.

K duševnímu zdravotnictví ve vychovatelství.

Píše L. Grossmannová-Brodská.

(Pokračování.)

5. Budiž dětem přísně vštípeno, že se nemá mluvit, je-li v ústech pokrm. Také si nemají příliš mnoho najednou klásti do úst.

6. Veškeré pokrmy, které se jedí lžící a vidličkou, nesmějí se bráti do rukou, je to odporné!

7. Kůstky, kůžičky a ovocné pecky odkládají se při jídle na okraj talíře, není-li na to zvláštní nádoba.

8. Děti smejí mluvit u stolu pouze tehdy, jsou-li přímo otázaný.

Mísí-li se o své újmě do hovoru, je to považováno za neskromnou všetečnost a nezpůsob.

Dále jest třeba přihlížeti k tomu, aby dítě příliš rychle nejedlo — pokrmy, mají-li býti náležitě stráveny, vyžadují dobrého rozežvýkání. Také se nesmí pít voda mezi jídlem, zvláště po požití ovoce a okurek, z čehož povstává porucha zažívadel. Po jídle je prospěšno odpočívat asi půl hodinky k vůli lehčímu trávení. — Děti ať uvyknou po každém jídle vycídit si zuby. Také náleží nejen k dobrému způsobu, ale doporučuje se z ohledu zdravotního umiti si ruce po každé před jídlem a po jídle.

Vůbec čistota je nejen půl zdraví, jak již dítky nejmenší ve škole se učí-vají, ale čistota je též jedinou elegancí chudých a vštepuje-li matka již od malička v mysl dítěte smysl pro pořádek a čistotu, mnoho mu tím daruje pro celý další život, neboť čistotní lidé úpravného zevnějšku zcela jiné vážnosti požívají u svého okolí nežli ležerní nedbalci.

Toto platí nejen o zevnějšku, ale také o uspořádání přibytku; vždyť často malý skrovný pokojík (kde jak se říkává všecko čistotou zrovna voní) učiní na pozorovatele nepoměrně silnější a příjemnější dojem nežli místnosti s nádherným bohatstvím zařízení, v nichž je znáti, že tam nepanuje ten pravý smysl pro pořádek a soulad. —

Pravdou jest, co se tak zhusta říkává, že se totiž pořádek spíše udělá nežli udrží. Zvláště lidé nervosní a netrpělivi, trpí-li ke všemu ještě zapomětlivostí, jak bývá pravidlem, jsou nejen postrachem a trýzní svého celého okolí ale sami sobě způsobují přechasto hořké chvíle jedině proto, nejsou-li přísně pořádku dbalí.

Ano, pořádek! Jaké jest to hezké slovo a jak hezkou věc znamená. Ano, pravou rozkoší jest pořádek pravý a skutečný, a jak snadno jest k docílení, když se práce rozdělí a nenechá se nic nahromadit.

Pořádek jest, když každá práce vykoná se v čas, každá věc má své určité místo, kam se po upotřebení zase uloží, aby při nové potřebě byla způsobilá okamžitě svému účelu sloužiti a aby ji každý třeba i po tmě našel.

Položí-li se věci potřebované kamkoli, kde právě po ukončení práce z ruky vypadnou, zastrčí-li se někam a při opětné potřebě musí se všecko vzhůru nahmat obracet, aby se věc našla, jest to ohromná ztráta času na úkor pořádku.

Stane-li se, že dítko hledá nějaký předmět, na příklad hračku, knihu, kus oděvu, nikdy nedopusťme, aby netrpělivě přehazovalo všechny své věci, nýbrž vyložíme mu mírně a rozumně, aby se naučilo s rozmyslem »uklízeti«. Nechat všecko probeře, nepotřebné při tom odloží a tak po nalezení hledaného předmětu bude mít dítě zase na dlouhou dobu pořádek ve své skříni nebo v zásuvce a naučí se jeho ceny si vážit.

To není ten pravý pořádek, kdy se jedním hmatem zastrčí jedno sem a druhé tam, náruč roztrhaných punčoch hodí se do zásuvky prádelníku, chuchval roztrhaného prádla do skříně, něco do postele a něco pod postel — je také pořádek!

Takovéto »příklady« jsou pro děti nejvýše nevhodné, ba zhoubné pro další jejich povahu.

Některé matky jsou velmi čistotné a pořádné, ale konají všecko jen mrzutě a mlčky, zlostně nebo neustále hubující, čímž ovšem trpí celý život domácí

i rodinný a hlavně děti. A jsou matky velmi milé a pořádku milovné — ale samy jsou neurované, neobleknuté a neučesané.

Jací lidé pak vyrostou z dětí takových matek, když jablko daleko od stromu nepadá a dcera se obvykle matce ve všem přizpůsobuje? Úctu a uznání vyžaduje pracovitost a pořádku milovností žen i matek, ale když při tom zapominají držeti v pořádku také sebe, dávající dětem nechvalný příklad, pak to není žádný pořádek a dříve či později se mine svým účelem u odrůstajících dětí.

Neboť dítě, co kolem sebe vidí, všechno považuje za docela přirozeno a napodobí to jako malé opičátko, a osvojí si úplná vlastnosti matčiny nebo pěstounčiny, aniž by si uvědomovalo, je-li to dobré či špatné, což je opětným dokladem, že příklady táhnou.

Tolik o pořádku, a nyní budiž kladen důraz na to, aby se děti nenaučily lháti, a kde jest náklonnost k této ohybné chybě, má se hledět vykořenit všemi rozumnými prostředky.

Není tak prohnaného dítěte, aby se dovedlo dlouho přetvářovat, ale mnohému je lež běžná proto, že jej nikdo neupozorní na její odpornost. A někdy jsou to sami rodiče, kteří děti učí lháti nevědomky, aniž byli by si vědomi neblahého rozsahu toho.

Vizme na příklad, přijde-li do rodiny na návštěvu někdo známý či někdo z příbuzenstva, bývá mu do očí lichoceno; sotva odejde, prohodí se několik perných poznámek o něm — před dětmi. —

Jest všeobecným steskem, že důvěra vzájemná, první požadavek společenského spoluzití, mizí stále víc a více. A příčina toho kotví v tom, že velcí lidé učí lháti děti — lžou před nimi, lžou jim samým. Lže-li potom za takových okolností žádati na dětech, aby ony pak vždy a při všem mluvily pravdu?!

Někdy lze dítě z bázně, vědouc, že přiznáním by si přivolalo trest, a tu jest pak nejlépe dítěti odpustit, přizná-li se. Ale to bývá přípustno jen tehdy, když dítě skutečně provede něco trestuhodného.

Chybno jest domněnka rodičů, že dítě nemá rozumu, naopak lidé dospělí měli by se před dětmi spíše stydět za lež nežli před jinými. Ať nikdo nemyslí, že se může dítěti říci cokoli, neboť z takto povrchně vychovávaných dětí vyrůstají lidé a povahy málo cenné, málo důvěry hodné, slovem »všelijaké« povahy.

Upřímnost jest prvním požadavkem výchovy, právě tak jako jest prvním příkázáním pro život veřejný a společenský.

Když se dítě dopustilo nějakého přestupku a bylo-li zaň potrestáno, není dobře hned zase k dítěti se chovati jako před tím; dítě ať cítí, že jeho přestupek vyvolal mrzutost.

Není přípustno při trestání dětí, aby matka dítěti otcem potrestanému říkala: »Z toho si nic nedělej, tatínek jest již takový divný.« Vždyť tímto nerozumným způsobem podrývá se vážnost otcova a láska i důvěra dětská k němu. Jak smutné toho pak bývají následky, jimiž pak bývá někdy právě nejbolestnější zasažena matka sama. Samozřejmě mají se děti vésti ke slušnosti a způsobům, jak již shora bylo uvedeno a hlavně úslužnost ku starším lidem má býti záhy vštěpována do útlé mysli dítěte, čímž se mnozí rodiče vyvarují toho, že by se snad jednou za své potomky musili zastydět.

Rovněž si má dítě co nejvíce záhy zvykat poslušnosti a proto jest mu třeba dávatí nařízení pouze takových, jichž není nutno později snad odvolávati. Proč to či ono má dítě vykonat, to se mu vysvětlovat nemusí a také ani nemá. Pouhý rozkaz má mu postačit a je správnou o vykonání jeho se přesvědčit.

Dobře a rozumně vychovávané dětem nesmí chyběti úcta k cizímu majetku. Nebudiž takto vykládána pouhá »nenechavost«, ale i ten fakt, že právě jako svoje vlastnictví, mají děti šetřit, opatrovat a míti v úctě majetek cizí, nedovolující jej poškodit samy sobě, ni od jiných.

Tato nedosti oceňovaná vlastnost jest neméně dalekosáhlé důležitosti uvažme jen, jak mnohem dále přijde v budoucím životě mladík a dívka, kteří žijí-li v zámožné samostatnosti, šetřením majetku vlastníků jen prospěšně získají, anebo jsouce v cizích službách, bývají posuzováni dle toho, jak si hledí prospěchu zaměstnavatelova.

Zvláště v době přítomné padají tyto okolnosti silně na váhu. Dětem se nemá brániti za pěkného počasí užití zdravého vzduchu a proběhnutí na slunci jim velmi prospěje. Třeba se ovšem přesvědčiti, baví-li se slušně, byť čile a živě jak to sebou přináší již sama dětská povaha. Pro děti je dobrodiním sluneční teplo, čistý vzduch a toho ve velkoměstech pramálo užijí ty ubohé útlé dětské květiny, které namnoze jakoby ve stínu rostou a hynou ve vlhkých, nezdravých bytech.

Kéž sociální péče i zde zjedná žádoucí i nutnou nápravu co možno záhy, aby se zachránilo, co se ještě zachrániti dá.

A tam, kde jsou děti tak šťastny, že nechybí jim podmínek ku zdravému tělesnému vývoji, rodiče a vychovatelé měli by se zdvojenou pozorností připravovat budoucí občany i občanky na všemožné úkoly životní, na doby, kdy člověk není stále dobře naladěn, není úplně zdrav anebo mu připadá povinnost starati se též o svoje bližní. Hravě a nenápadně mělo by se v dětskou mysl vštěpovat pro svědomité rodiče zde zvláště uvedené a tuto otištěné. (Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Pokles školních dětí ve Vídni. Vídeňské listy sdělují na základě úřední statistiky pokles školních dětí ve Vídni. Pokles jest nápadný. V r. 1910 bylo v první třídě škol obecných 36.000 dětí, v r. 1919 jen 25.469 dětí. Celkový počet žactva v r. 1910 činil 242.386 a v r. 1920 činí 195.748.

A. Oliva.

Noví zemští školní inspektori na Moravě. Ministr školství a národní osvěty pověřil profesora druhé české státní reálky v Brně Fr. Žlábk a prof. státní reálky v Telči Františka Koubu, přidělené službou v zemské školní radě moravské funkcí zemských školních inspektorů pro české střední školy na Moravě, pokud se týče předmětů humanitních. Profesora první české státní

reálky v Brně dr. Ondř. Brandstättera, přiděleného službou zemské školní radě moravské s toutéž funkcí a pro tytéž školy, pokud se týče předmětů realistických. Dále přidělil české sekci zemské školní rady v Brně pro české státní ústavy učitelské tamtéž Václava Komárka a pověřil ho funkcí zemského školního inspektora pro české ústavy učitelské a školy obecné a měšťanské.

Knihovny v obcích v republice Československé. Každá obec jest podle zákona povinna vložiti do rozpočtu na r. 1920 položku pro veřejnou knihovnu a říditi se ustanoveními prováděcího nařízení. Mini terstvo upozorňuje obce, aby podle článku 36. ustanovily knihovní radu a otevřely v sídle školním co nejdříve veřejnou knihovnu.

K duševnímu zdravotnictví ve vychovatelství.

Píše L. Grossmannová-Brodská.
(Dokončení.)

Desatero přikázání pro ty, kdož navštěvují nemocné.

1. Hodláš-li nemocného navštívit, oťaz se dříve jeho okolí, je-li to dovoleno a neuškodí-li mu to. Dle toho se pak řiď, a není-li zpráva příznivá, návštěvu raději odlož.

2. K návštěvě zvol dobu, kdy by nemocný nebyl zbytečně vyrušován. U lidí méně důvěrných konají se návštěvy před polednem od 11—1. hod., od půldne od 2—5 hodin.

3. Buď nad míru opatrný s jakoukoli radou a nemluv o lékařských nařízeních snad nepříznivě. Pomni, že je zde velká zodpovědnost oproti nemocnému.

4. Pozoruj, je-li tvá návštěva vítána či ikoli. Odejdi, přijde-li lékař nebo přijde-li více osob k nemocnému.

5. Hleď, aby's nemocného svou řečí neobtěžoval, spíše ho hleď povyrazit a rozveselit. Vystříhej se žalob a nářků stejně jako stížností na vlastní své svízele.

6. Neděs příliš starostlivou řečí nemocného, nýbrž hleď v něm vzbudit důvěru. Nemluv tuze hlasitě, ale mluv zřetelně. Nevyzvídej ani nemluv po straně s ošetřovateli, to nemocného rozčiluje.

7. Vystříhej se přistoupení těsně k těžce nemocnému, přichází-li za sychravého počasí ze zimy a nepodávej mu studenou svoji ruku. Rovněž za návštěvy nepřecházej po přibytku, nýbrž skromně si usedni poblíže nemocného.

8. Je-li přípustno, potěš nemocného darováním ovoce nebo jiným občerstvením, také pěkné knihy působí velkou radost lehčeji churavícím. Přinesené květiny mile působí na náladu nemocného, ale nesměj se mu dáti květiny pro nikavě vonící, které by ho rozčillovaly.

9. Neprodlevej příliš dlouho u nemocného, aby se mu snad nepřitížilo tvou vinou. U těžce chorých nemá trvati návštěva déle nežli 5—8 minut a ani nemocným nedávej se zdržeti. Při nemocech nakažlivých lépe návštěvy nekonat, aby se nákaza dále nešířila.

10. Když tomu stav nemocného dovoluje, potěš a pobav ho předcítáním krátké, veselé příhody. Děti nemají se vodit k nemocným a návštěva se smí opakovat jen na výslovné přání chorého. Budou-li tohoto dbáti velcí, děti si to při vhodném opakování zapamatují, rovněž jako i tyto užitečné rady, jichž se málo dbá, ačkoli jsou samozřejmé:

Choulostivé ruce mají lidé, kteří nikdy nevycházejí bez rukaviček. Kůže na rukou stane se tak velmi jemnou a za sychravého počasí pak snadno stávají se ruce drsnými, což bývá spojeno s různými nepříjemnostmi, když citlivá pleť popraská. Bývá dobře ruce takto bolestivě natřít obyčejným lojem a před spaním na noc natáhnout staré kožené rukavice. Ochraníme se toho zla, když ruce po každém umytí náležitě osušíme a rozumně je hledíme otužovat, totiž zvykat i na drsnou povětrnost. Otužené ruce netrpí tolik oznobeninami a záleží na zvyku nenositi rukavic teplých a zbytečných. Dobře je ruce vystavovat působení vzduchu, který podporuje oběh krve a brání precitlivělosti. Proto měly by se rukavice nositi jen, je-li to nutno, jako na příklad za velikých mrazů.

Těm, kdož proti drsné kůži na rukou používají různé pasty a mastičky, měla by býti výstrahou okolnost, že tak zvaný lanolin a vaselin jest nyní »válečné« jakosti a obsahuje různé škodlivé přísady, na příklad petrolej, který pleť dráždí a vyvolat může i nepříjemnou vyrážku kožní. Jest proto lépe v pádu potřeby natřít ruce vepřovým nesoleným sádlem nebo přepuštěným máslem.

Chronické nemoci sužují lidi nejvíce na podzim a v zimě, ale hlavně z jara. Dospělý, rozumný člověk, jenž ví, že ku zlepšení jeho choroby nejvíce přispěje klidný odpočinek a poležení na lůžku, snadno se s tím smíří, ale mnohem více obtíží nastává s dětmi, které mají v nemoci na lůžku velice dlouhou chvíli a třeba je zaměstnávat, aby omrzelostí nálady se uzdravení neoddalovalo. Proto třeba děti lehce veselým, nerozčilujícím způsobem zabavovat. Ještě hůře to bývá se starými lidmi, u nichž dlouhé ležení bývá spojeno s nebezpečím zánětu plic. Je proto třeba takové nemocné ob čas — dovolí-li lékař — usazovat do leňošky; arci dobře opatřené musejí být proti zimě a průvanu. Potí-li se nemocný, třeba ho převlékat do suchého, čistého a ohřátého prádla, čímž se mnohdy předejde bolestnému proležení.

Uvedené pokyny zajisté nejsou od místa ve článku, pojednávajícím o tělesném i duševním vývinu dítěte, slovem o jeho správném vychování.

Studují tyto otázky již po léta a pokyny z těchto studií vyplývající nejsou nesnadny a při trochu dobré vůli i svědomitosti vychovatelské možno jim vždycky vyhovět v zájmu všeobecného rozvoje dětí. Kteří uvědomili rodičové by si nepřáli mítí ze zdárných dětí, užitečných údů lidské společnosti též lidi vzdělané srdcem i duchem, slovem lidmi takové, jimž nikdo úcty a vážnosti neodepře?

Nuže, hleďme, co se vyrozumívá pod názvem *pravého* vzdělání a skutečným vzdělancem může sloužit pouze ten, kdo na všechny tyto zde uvedené otázky bude moci s nejlepším svědomím přitakat.

1. Učinilo tě tvé vychování jemnocitným?
2. Naučilo tě skutkům milosrdenství ku tvým bližním?
3. Naučil se's znáti a oceňovat cenu času i peněz?
4. Dovedeš získávat ušlechtilé přátele a uchovat si jejich důvěry?
5. Víš-li, jaké dobré vlastnosti má mítí tvůj nejlepší přítel?
6. Je-li ti možno každému poctivému člověku bez bázně a přímo do očí pohledati?
7. Dovedeš si vážit zbožné, ctnostné a ušlechtilé ženy?
8. Jsi příznivě nakloněn a schovívav k malým dítkám?
9. Dovedeš se po případě ujmouti i bezbranného zvířátka?
10. Umíš se tak přemoci, že i v mrzutých případech dovedeš uchovati dobrou náladu?
11. Víš-li, že tělesná práce jakéhokoli druhu i vzdělanci poskytuje tělesného osvěžení a rozptýlení mysle?
12. Dovedeš i o samotě býti šťasten a spokojen?
13. Máš-li ve svém životě ještě pro něco jiného smyslu nežli pro světské radovánky a shrabování peněz?
14. Dovedeš-li i v malé kalužině naléztí odlesk nebeské oblohy?
15. Dovedeš-li při všem a u každého naléztí též něco dobrého?

Můžeš-li na všechny tyto otázky s poctivým přesvědčením říci „ano!“, pak jsi skutečným vzdělancem a ušlechtilé dobrým člověkem, veškeré úcty a vážnosti hodným.

Hle, jak přemnoho veliké silné pravdy v těchto několika málo krátkých otázkách, obsažných za celé dílo vychovatelské! Blaze tomu, kdo může ke všem těmto otázkám přisvědčit, neboť ten má mysl křišťálovou, srdce zlaté a duši netknutou kolem všedního života.

Kde bychom dnes byli v životě veřejném, společenském, spolkovém, náboženském, rodinném i politickém, kdybychom měli převážnou většinu takovýchto pravých vzdělců na místě sobců a lichvářů, jak vyplavila je na povrch kalná vlna posledních válečných událostí!

Lidi jasně cítící bezděčně uráží obhroublé jednání člověka byt i jinak poctivého, ale jest snad lepším uhlazený a lichometný padouch a proradce? —

Všeobecně jest známo, že děti někdy po rodičích dědí tělesnou podobu, která může býti až i překvapující, dále víme, jak se dědí též různé vlastnosti tělesné a duševní ať v dobrém či méně dobrém smyslu. Ale nejhorší při tom bývá tak zvaná dědičná zatíženost, kterouž trpívá potomstvo alkoholiků, nemírných kuřáků, lidí mravně porušených. Že si tito a podobní lidé neuvědomí tu těžkou, ba i strašnou zodpovědnost, kdy i pro pochybné počiny vlastní nedbají o potomstvo, které následky jejich výstředností snad bude nevýslovně trpěti.

Bezpočtukrát již bývalo poukázáno na tyto neblahé okolnosti jak svědomitými lékaři, tak uvědomělými laiky, ale nápravy nebyly nikde valně pronikavé z příčin na snadě ležících.

Uplatní-li se všude ono nedávné usnesení, že mladí lidé před sňatkem budou nuceni předložit vysvědčení lékařské, bude to sice znamenati krok ku předu, ale teprve po čase bude se moci bezpečně zjistit dosah zamýšlené nápravy.

Vedle zdravotních institucí mají v tom hlavní slovo naši lékaři, jejichž veliké obětavosti sluší děkovati, že u nás v míře mnohem větší nepropukly veškeré ty nemoce, jaké mívá v zápětí každá válka, podvýživa, nedostatek léčiv a vůbec silné vyšínutí ze spořádaných poměrů.

Nelze ani na chvilku zapomínati, že se hlavně jedná o náš budoucí národ, a dorost, který máme, byl by mnohem zbědovanější ještě bez těch četných zřízení lidumilných, jak je v život uvedla železná nutnost a možnost záchrany toho, co ještě se zachránit dá.

Ukrutným důsledkem válečné litice jest nejen sesurování mravů převážné většiny lidstva, ale i strašné strádání, ne-li mučednictví dětí chudiny. Zde měla smrt stejně hojně žně jako na bojištích a jest hrozným pouhý ten pomysl, která smrt je hroznější, zdali ta, kdy muž zasažen smrtící zbraní, loučí se se životem, anebo když slabí a ubozí (snad jeho pozůstali) zvolna hynou nedostatkem všech životních podmínek. —

Stále se píše a mluví, jak záleží na našich matkách, aby nám vychovaly zdatné příští pokolení. Nespasí náš národ pouze ony děti, vyšlé z vrstev, kde se děsný nedostatek všeho přece jen tak krutě nepocituje! Bývaloť od pradávna pořekadlem nuzných: „Na nás, na chudobných, svět stojí.“

Bývalo v tom mnoho pravdy tehdy před válkou, kdy i chudší dělník, byl-li pracovitý a pořádný, mohl jakž takž uživit svoji pravidelně čtenou rodinu.

Tehdy děti dělníků, hlavně na venkově, bývaly vtěleným zdravím oproti bledým chudokrevným dětem z města, o nichž venkované s posměšnou útrapností říkali, že jsou jako z tvarohu uhněteny.

Ale zlá válka důkladně se vším zamíchala. Dnes z boháčů jsou chudásové a z nuzáků zbohatlíci, kdežto převážná většina lidstva trpí nesnesitelnými poměry všeho druhu.

Očekávaná náprava arci se přece jedenkrát dostaví, jenže ne tak na rychlo, jak bylo by žádoucí a nutno. Ještě mnoho přetrpíme, nežli se počne na válku zapomínat. Arci tak již sotva kdy bude, jako před válkou bývalo, a přemnohé naší hospodynce potrvá v paměti jen jako neuvěřitelně krásná pohádka, zač jindy platila veškeré životní potřeby, které dnes vůbec nelze koupiti ani za cenu někdy stonásobnou!

A naše děti, které pomalu škoře dorůstají? Udiveně by na vás vyvalily očka, kdybyste jim pojmenovali mastný rohlíček, makovou housku, bílou zemi a uzenku, jejíž párek stál v uzenářství za onoho blahého času deset haléřů bývalé rakouské měny! —

Změnily se časy, ba změnily se nadobro. Kéž by na těch žalostných troškách bývalých poměrů povstala od základů nová budova, z níž by rozumným vedením a správným vychováváním vycházela mládež zdárná, schopná a především umělavněna proto, aby již nebylo obav o budoucnost dříve tolik zkoušeného našeho národa. Za tu cenu již i my staří se spokojíme vědomím, nedočkáme-li se my lepších časů, budou tyto aspoň údělem těch, kteří přijdou po nás.

A všem těm, kteří přijdou po nás, horoucně rádi bychom odkázali naši lásku ku práci, důvěru v Boha, naději v lepší příští a víru, že ze silných jednotlivců sestávající celek všechny nepřátelské nástrahy udolá.

Víra a národnost, toť nejdražší poklady každého poctivého našince; podobné zásady vštěpovat i dětem jest povinností pečlivých a moudrých rodičů. Pracovitá spokojenost pak dovrší tu pěknou shodu v povaze příštího dospělého člověka, oproštěného z běžných malicherností a škodlivé požívačnosti.

Matky ať především obdrží, čeho nutně potřebují a snáze jim bude vychovávat děti. Vždyť ve spořádané domácnosti jediné tkví základ silné rodiny a není-liž rodina silným sloupem každého státu?

Každý strom, má-li nésti dobré ovoce, musí býti štěpován, stejně se to má s dětmi. Tyto kdybychom ponechali na pospas pouhým náhodám, nestarajíce se jim o vzdělání školní, kam by to všechno dospělo? Co by vyrostlo z takového dětského plánte? Škola a domov nechať se spojí v rozumném vedení, aby děti po ukončení návštěvy školní měly předprůpravu pro skutečnou školu života.

Opakujeme: Více než kdykoli je nám třeba zdatného dorostu, zdatného a zdravě založeného na těle i na duchu a k tomu ať se nese veškerá výchova doby přítomné.

Reformy.

Slovičko ku krásnému článku A. Simerské »K reformě školství.«

Není škola vše. Oč se vede teď ten tuhý boj? O nic jiného než o zbylý vrak. — Roku 1868 byly vydány nové školní zákony, od papeže Pia IX. s dobrým pochopením stavu věci »leges abominabiles« nazvané. Co teď poslední leta prožíváme, i dnešní boje jsou neblahé plody těchto zákonů.

Rodiče nynějších dětí jsou vesměs odchovanci těchto zákonů odkřesťaněné školy. Rodiče těchto, ač byli v jádru dobří, ještě ve staré křesťanské rodině a škole odchovaní, nedovedli zameziti vliv neblahý moderní školy. Škola tato učila, ale nevychovávala, ba podkopávala práci v rodině vykonanou. Od roku 1868 do 1890 — doba jedné generace. Pozorujeme křesťanskou rodinu a moderní školu — a výsledek byl zlý. Rodina pozbyla ducha křesťanského, ducha Kristova — jsou mnozí, že se stydí, že jejich rodiče křesťany byli. Co máme nyní k očekávání?

V prvé řadě starejme se o matky. Pravím o matky, ne o babičky. I těmto bude úkol přisouzen. Zdrojem křesťanské rodiny je rodič a děti dobře vychovávající matka. Tyto sblížujte, spojujte ve spolky matek, kdež by často — ne měsíčně, nýbrž týdně, *ba ještě častěji* se posíliti, potěšiti a poučiti mohly. Účelem toho spolku by bylo, matky vésti k životu křesťanskému, ku zbožnosti a je seznámati se vším, čeho pro sebe a své děti potřebují, především s potřebou paedagogickou — názornou — ne teoretickou.

Zde je místo pro plodnou práci kněze, laika i žen.

Podají-li se nám získati ženy, je boj spolovice vyhrán. Milující žena má dalekosáhlý vliv na muže. Obnovme víru a bohabojnost u žen a dosáhneme ji zajisté i u mužů.

Namítne se, proč se vzdáváte boje o školu? Zkušenost mi to praví, že je odůvodněno, co zde pravím. Řadu let jsem působil na nynějších světských školách a na rozličných místech a seznal jsem, že úspěch byl velice chabý. To, co zde pravím, potvrdili i jiní, jichž zbožnost a zkušenost byla velká. Dokud je dítě v těchto školách, ještě to uchází. Jakmile ale školu opustí, je ale zle — ba hůře nežli u dětí, jež veřejné školy nenavštěvovaly. Děti nebyly všeho zlého vlivu chráněny, nerostly skorem jako květinčky ve skleníčku. Jako tyto mrazu nevydrží, tak je to s dětmi. — Zlo, nevázanost je lákají, nedovedou odporovat a padají hlouběji.

Odkud tyto zjevy? Žádá se, by škola vychovávala a vytvořila člověka. Vyžaduje se zde něco nemožného! V mnohých rodinách se domnívají, že jakmile dítě do školy vstoupilo, že škola o vše se postará. Mnohé rodiny dítek svých nevychovaly, ba v mnohých považují toho malého tvora za svého »Pána Boha«, před kterým se koří. Co může v takovém případě škola vykonati? Jak často přišel otec neb matka, že dítě neposlouchá, aby je učitel pokáral. Tak se stává s dítětem od 6—10 let. — Jak pak to vypadá s dítětem, když školu opustilo? Kdo je pak vinen neúspěchem — škola či rodina?

Zaveďte kázeň v rodině a vše bude ozdraveno. Kázeň je však možná jedině takto: všude platí jen zásada autority. Otec, hlava rodiny, musí uznati autoritu Boha, žena autoritu muže, děti pak uznají autoritu rodičů. »Jak kdo hřeší, tím bývá trestán« a opakem »dobré, jež konáš, se ti rovným způsobem oplatí.« Děti poznají instinktivně na rodičích a svých představených, jak tito stojí

s Bohem a dle toho se chovají. Vždy ostává pravdou: »Verba movent, exempla trahunt,« slova pobádají, příklady táhnou.

Řádky těmi nechci odváděti pozornost od nynějšího boje o školu, ale chci jen upozorniti, by se na hlavní »rodinu« nezapomnělo, aby snad neplatilo ono — »třísku vidí, ale břevna si nevšímají; za halěfem se honí a zlatý ba tisíce pozbývají.«

A.

O školství v království rumunském před válkou.

Napsal A. Č u v a j.

Školy dělily se na národní, střední a vysoké.

Tyto zastoupeny byly dvěma universitami v Jassech a v Bukureštu, z nichž poslední nedlouho před světovou válkou rozšířena byla tak, že má dnes čtyři fakulty. Na památku toho položen byl základní kámen k rozšíření staré universitní budovy.

Školy střední liší se mezi sebou na gymnasia, lycea, rozličné školy odborné a semináře učitelské.

Školy nižší neb národní, zde invatamentul t. j. vzdělání, učení zvané, dělily se na školy městské a školy venkovské.

Školy městské mají čtyři třídy, každá třída odpovídá jednomu školnímu roku. —

Školy venkovské čítají tři divise (dle našeho třídy), 2. a 3. divise mají po dvou odděleních; každé oddělení je zvláštní školní rok. Dle toho trvá povinnost zde pět let, na městských pouze čtyry roky.

Vyučování na městských školách je celodenní — dvakrát v témdni je odpoledne prázdno, kdežto na venkovských školách je vyučování pro žáky jen polodenní, pro učitele však celodenní, poněvadž na venkově jsou většinou jednotřídky, při nichž se však dělení na divise zachovává. Učitel vyučuje vždy jen jednu divisi aneb dvě oddělení. I. divise je vždy samotna ve škole, t. j. první školní rok. II. a III. vždy ve dvou odděleních, jedno se vyučuje přímo, druhé zatím se zaměstnává. Na školách městských vyučuje učitel zvaný institutor asi vzdělavatel, vychovatel. Na venkovských však jen invatator asi navykatel.

Povinnost školní počíná po uplynulém 7. roce a končí po ukončení nejvyšší třídy, tedy ve městech po 4 letech, na venkově po 5 letech při dobrém prospěchu. Žáci venkovských škol, kteří chtějí navštěvovati střední školu, musí ještě 1 rok čtvrtou třídu škol městských navštěvovati.

Na všech školách městských, venkovských — veřejných, t. j. státních i soukromých konají se na konci školního roku postupné zkoušky. Minister jmenuje komisi a presidenta jejího. Presidentem bývají inspektoři, ředitelé neb starší učitelé i učitelky. Členové komise jsou učitelé jiných škol, většinou z jiného města neb z jiné osady. Postup žactva nezávisí tedy na třídění učitele třídního neb správce školy, nýbrž závislým je od zkoušky. Žáci musí o povolení, by se zkoušce podrobili mohli, ministerstvo zažádati.

Žactvo zkoušeno bývá v odděleních. I. a II. třída 8 žáků 2 hodiny ústně a píší na tabuli, III. a IV. třída 4 žáci 4 hodiny ústně. Před tím konali písemnou práci z počtů, z jazyka — případně i z krasopisu a z kreslení,

Každá práce písemná i ústní se zvláště klassifikuje — k tomu připočte se průměr školního roku. Dosáhl-li lepší známky v průměru ze všeho než dostatečná — méně dostatečná — a nemá-li v některém hlavním předmětu (počty, jazyk) nedostatečnou, postoupí. Nedostatečná (jedna) třeba z kreslení neškodí — ani ze zeměpisu — ale nesmějí býti dvě.

Zkoušce podrobiti se musí všickni žáci v každém školním roce. Cizinci nejsou vázáni, však mnozí tak činí. Zkoušky ty jsou i právoplatné v některých cizích zemích, jako na př. v Itálii. Bez posledního vysvědčení není možno dostati nějakou státní neb jen obecní službu; ba bez ní není možno se stát ani metařem. Proto není divu, že i starší mladíci ba docela i dospělí mužové se k této zkoušce hlásí. Není to k smíchu. Není tak lehká, jak se na první pohled zdá; žádá se věru mnoho. Žák musí samostatně na těžší otázky odpovídati, ba mnohdy o věci se rozhovořiti. Zvláště mnoho se žádá z počtů. Viděl jsem, že mnohý středoškolce u nás by takové úkoly luštití nedovedl, tím méně pak hoch, který u nás ukončil národní školu.

Přeptejte se u nás hochů, co vědí o Žižkovi, co o Husovi, co z husitských válek — a užasnete. Tam jsem slyšel věci v každém oboru, že jsem se divil — a přece není školství na takém stupni jako u nás.

Něco dobrého mají ty zkoušky. Učitele pobádá k svědomité práci, a ne jako mi někdo svého času řekl, že jejich učitel v čas vyučování si hraje s brouky, broukaři. Každý učitel dbá, by jeho děti vynikly, ač se i stává, že někdy i dobrý žák neprospěje. Je to výjimka, kterou však dlužno přičísti na vrub ustrašenosti, pomatenosti. Jak zkoušky působí na žáky a na rodiče? Žáci jsou pozorní, pilní, učí se i mimo školu a rodiče na ně dohlédají. Při zkouškách rodiče více strachu zazijí než děti. Zkoušky jsou veřejné, každému je přístup volný.

Docházka do školy je pro tuzemce povinná, cizinci jsou v tom ohledu úplně svobodni.

Vyučování děje se všude rumunštinou. Na školách cizineckých, tedy jinojazyčných — německých, francouzských, italských, bulharských, řeckých, maďarských ba i židovských — je jistý počet hodin rumunských závazným. Žáci, kteří hodlají konati státní zkoušky, mají 14 hodin týdně vyučování jazykem rumunským a sice jazyk, děje- a zeměpis, přírodopis, počty a náboženství. Ostatní celkem jen 4 hodiny týdně — jazyku, děje a zeměpisu. Zvláštností je, že těmto předmětům může učiti pouze »rodilý« Rumun — zvláště jazyku, děje a zeměpisu. Jaké rozumné ustanovení. Jak by to prospělo naší republice, zvláště na školách jinojazyčných v německém a maďarském území. Co neobsahovaly německé čítanky — mnohdy přímo štvaly proti národu! — — — Snad si někdo toho článku všimne a dobré z toho pro národ a republiku vyvodí. Cizinec, byť sebe lépe řeč ovládal, nikdy nemůže těmto předmětům vyučovati, nanejvýše co se dovolí? Vyučovati počtům a přírodopisu.

Snad by bylo dobře, kdyby uvědomělí Češi vyučovali na školách německých a maďarských jazyku českému, dějepisu a vlastivědě. Snad by se pak propast mezi národy, kteří jsou nuceni spolužítí, překlenula.

Pokračováním národních škol jsou tak zvané scoale messerie asi pokračovací školy aneb řemeslnické, které požívají dobré pověsti.

Vzdělání učitelů.

Po ukončeném národním vzdělání t. j. po vykonané zkoušce ze IV. třídy škol městských vstupuje žák na lyceum neb gymnasium. Navštěvuje toto 2 neb 3 roky případně i déle. Žáci ze II. třídy lycea vstupují do přípravy, ze III. do 1. ročníku učitelského semináře. Z další vyšší třídy vždy o jeden ročník výše ze IV. do 2. ročníku atd. Ústav je internat, t. j. kandidáti v ústavě bydlí a se stravují. Studium trvá 6 let, tedy 6 ročníků. Na konci každého ročníku je opět zkouška, na konec zkouška závěrečná odpovídající naší zkoušce dospělosti. Vše se děje na státní útraty i strava. Za to jsou povinni kandidáti po vykonaných studiích státu osm let sloužit, t. j. tam jít, kde je ustanoví, aniž by se mohli samostatně o nějaké místo ucházeti aneb v jiném oboru službu převzít. Po této zkoušce stává se kandidat prozatímním učitelem zde zvaným *invat, ator*, t. j. způsobilým vyučovati na školách venkovských. Celé tři roky musí se písemně na každou hodinu připravovati a jest povinen přípravu tuto inspektorovi ukázati a byl-li ku zkoušce po 3 letech připuštěn, musí se touto přípravou před zkoušející komisí vykázati. Po vykonané zkoušce stává se učitelem = *invat, ator* definitivní. Teď může býti i ustanoven na školách městských, však pouze jako *supplent*. Po uplynutí dalších tří let, při čemž je písemná příprava opět povinnou, může se hlásiti ku další zkoušce a stává se titulárním plným učitelem = *insti-tutor*. Teprve dvě neb 3 léta po nabytí toho titulu bývá ministrem jmenován učitelem na některé městské škole.

Kandidáti, kteří teprve do vyšších ročníků učitelského semináře vstoupili, slouží státu o tolik let méně, jaký rozdíl byl mezi ročníky, neb kolik jich přeskočili. Kandidáti studující úplně na své útraty, případy, pravi se, jsou velmi řídké, nemají oproti státu žádných závazků.

Platy učitelů činí s počátku 120 lvů = franků měsíčně, z čehož se ubírá 12 lvů na daně a na výslužné. Po pěti letech následuje vždy 20 % zvýšení. Mimo to má učitel nároky na byt, obsluhu, t. j. sluhu pro svoji osobu, palivo a světlo. Správce školy má mimo to 2½ lvu funkčního přídavku týdně.

Učitelé byli ve stejné třídě platební s úředníky a státními zaměstnanci. Dostávali mimo to od mnohých obcí přídavky jako tito, ale toto nebylo závazné. —

V Rumunsku bylo před válkou asi 6000 venkovských a 3000 městských škol: Za tento počet nemohu ručit, neboť mi jej sdělil pouze rumunský učitel. Učitelských ústavů mužských bylo osm, ženské tři. —

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Knihovny a politické strany. »Naše kniha« uveřejňuje statistiku knihoven jednotlivých politických stran. Nejvíce knihoven má strana *lidová*: 271 s 68.026 svazky, strana sociálně demokratická 62 s 16.161 svazky, národně sociální 18 s 3434 sv., agrární 36 s 3441 sv. Nejméně knihoven má strana národně demokratická: 2 s 142 svazky. Klášterní knihovna na Strahově má

110.000 sv., bohoslovecká v Olomouci 100.000 sv., klášterní v Rajhradě 90.000 svazků. Zajímavá byla by statistika knihoven jednotlivých stavů. Jsem pevně přesvědčen, že duchovenstvo katolické bylo by na prvním místě. Tím by se nejlépe ukázalo, kdo jest největším podporovatelem literatury. Pak by snad hloupá fráse o tmářství věčícího lidu ukázala se v pravém světle. *A. Oliva.*

Výchova lidu a mládeže státem v Rumunsku.

Píše A. Čuvaj.

Vedle četných svátků a slavností církevních (30 mimo neděle), jež stát neruší, nýbrž v mnohých případech podporuje, na nich někdy účast bera, jako při svěcení vody tříkrálové (6. ledna) neb jich oslavu zavedením všeobecného klidu zvyšuje, jako o vánocích a velikonocích, kdy všechny obchody, závody, úřady úplně po tři dny uzavírá, že nelze v tu dobu ani nejpotřebnější věc koupiti, na př. chléb a jiné potraviny, co si každý v hojnosti v poslední den před těmi svátky opatřiti může, zavedl sám svátky, slavnosti národní, t. j. památné dny státu. Nejhlavnější byly 24. ledna dle našeho 6. února *Oslava výročí spojení knížectví* (1861), 14. t. j. našeho 27. března *Výročí prohlášení království* (1881) a 10. našeho 23. května *Výročí prohlášení samostatnosti Rumunska* (1877) a *korunovace prvního krále rumunského* (1881) obecně označeným: zece maiu t. j. 10. máje

V církevní svátky veden je lid k úctě Boha a ku vykonání své náboženské povinnosti povzbuzen, ve státní, vlastně národní svátky, které vždy církevní slavností počínají, je posilováno sebevědomí národní.

10. květen byl zvláště slavný a co mělo nohy a trochu zdraví v Bucuresti, bylo toho dne na nohou. Konala se totiž velká přehlídka vojska, v dřívějších letech na cvičišti v Cotroceni, v posledním čase po slavných bohoslužbách na metropolii, kterým celý panovnícký dvůr se zástupci cizích států obcovali, konáno slavné detilée veškeré posádky bukureštské kol krále, členů panovnícké rodiny, zástupců cizích států, kteří měli stanoviště před královským palácem. Král, ač poslední dobou churav, byl vždy na koni, královna v královském voze, taženém 3 páry plaváků, principi a princezny, všichni na koních, korunni princezna docela ve vojenském stejnokroji, neboť byla velitelkou svého pluku. Vojsku velel princ-nástupce. Všechny druhy vojska byly zastoupeny. Paráda trvala asi od 8 hod. ráno do 2. hod. odp., kdy vojsko táhlo do svých stanovišť. Při oslavě byly také neseny ukořistěné koňské ohony turecké a prapory z války rusko-turecké, kterou ku slavnému konci přivedl první král rumunský, dobyv se svojí mladou armádou hrdině pevnosti Plevny.

Mládež měla na všech těchto slavnostech účast. V národní svátky odbyvala slavnosti většinou ve školách, kde se konaly buď dopoledne neb odpoledne akademie, k nimž vždy někdo z ministerstva vyučování zavítal. Mládež jest také národně velmi uvědomělá.

Zajímati budou zajisté ještě zvláštnosti, které na školách zavedeny jsou, jichž účelem je výchova.

Na národních školách primárních, t. j. obecných, zavedena jsou zvláštní opatření zdravotní. Hoši a dívky až do poslední třídy národních škol jsou oblečeni v zástěry barvy popelavé, které celou postavu dítěte mimo hlavu, paže a nejspodnější část nohou kryjí. Zástěry musí býti týdně vypírány. Oblek dívek musí býti také co nejjednodušší a u všech stejný. Tvar a výzdoba klobouku jsou též předepsány. Hoši musí se do hola střihati, dívky nosí vlasy pouze po ramena. Toto se zachovává také na školách středních u dívek, aby se předešlo marnivosti.

Každým rokem se ve školách děti očkují, které nebyly v době pěti let očkovány. Často se školy aneb jednotlivé třídy desinfikují, zvláště vypukla-li v některé třídě nakažlivá nemoc.

Výchovně působí na děti ano i dospělé obsah a výprava učebních knih. Ač zevnějškem nejsou tak vábné, jsouce pouze dvěma dráty spiaty a bez tvrdých desek, tím zajímavější jsou obsahem a ostatní výpravou. Čítanka obsahuje články všeho druhu, obsahuje stručně obor všeho vědění, ano i náboženskou nauku, totiž příběhy ze Starého a Nového zákona, k čemuž jsou vždy morální a dogmatické poučky jako u nás „katechismus“ připojeny. Zvláště co je zajímavé, že důležité články z oboru přírodních věd, dějepisu, ale i články poučné, didaktické mají svá vyobrazení. Na př. u lihu znázorněno je chování muže opilého. Každý mravoučný článek zakončuje nějakým pořekadlem ve verších. Čítanka rozvržena je na tři období = trimestry a v každém následují články tak za sebou jako na rozvrhu hodin, tak že učitel jest snadno bez mnohé námahy určití, co má probírat. Upozorňuji však, že rozsah ale i obsah učiva je oproti našemu, zvláště hledě na kratičkou dobu 4 neb 5 let, neobyčejně obsáhlý. Učitel má co dělat, aby svému úkolu dostál a aby žactvo dobře látku ovládalo. Nezapomínejme však, že na konci roku následuje kontrola, totiž veřejná povinná zkouška.

Tímto způsobem je učitel nucen pilně a svědomitě pracovati, žák pak veden je k tomu, že si práci, učení přivykne. Zjistě jest to velká výhoda pro život, kde jen pilný člověk obstátí může. Čeho poskytují však školy národu, kde je učivo na nejnutnější omezeno a na školách si více hrají než učí? Škodu neodnesou jen jednotlivé děti, nýbrž v brzku celý národ. Tážeme se, kde si zvykli nynější lidé zahálce? Není třeba sváděti vše na válku, neboť před válkou bylo pohodlných lidí také dosti. Škola by měla vedle bohabojnosti a poslušnosti děti k svědomité práci naváděti.

Vykonaná práce se také kontroluje nejprve učitelem. Tento zapisuje probrané učivo před vyučováním ve sborovně do třídní knihy, zvané zde *carte de materii*. Znamky zapisuje učitel ve třech obdobích do katalogu v ředitelně. Na školách vícetřídních uschovává a vyplňuje katalog ředitel. Při závěrečné zkoušce zapisuje známky do katalogu komise a vydá pak kolkované vysvědčení = *certificat*.

Na národních školách používá se pouze tři knih: čítanky, zeměpisu a početnice. Zeměpis zaveden jest již od II. třídy, kde se učí základním pojům od třídy a přibytku počínaje a znáti svoji osadu. Kniha má mnoho vyobrazení. Ve III. třídě již se učí znáti celé Rumunsko, ale důkladně. Děti musí znáti hory, řeky, rozdělení na judet, města a produkty země. IV. třída opakuje učivo o Rumunsku a probírá pak všechny díly světa se zvláštním ohledem na státy. Mapy, které knihy obsahují, jsou velmi názorné a vhodně sytě barevné. Obsahují pouze to, čemu se žactvo učí.

V počtech jest úkol velmi rozsáhlý. I. tř. znalost do 100, sčítati, odčítati, násobiti a měřiti, II. tř. do 1000 a znalost základních počtů i písemně. III. tř., rozšíření oboru do 1,000.000 a na konec seznámení s desetinnými čísly. IV. celá čísla, pak desetinná a jednodušší zlomky, ale k tomu znalost přímek, ploch a těles a jich vypočítání (délka, obvod, plocha, plášť, povrch a obsah a to nejen pravidelných, nýbrž i nepravidelných mimo elipsu, hyperbolu a parabolu). Věru, značně obtížný úkol!

U knih je ta vada, že se každým rokem mění, dále že vydány jsou rozličnými nakladateli a různými spisovateli pro tentýž stupeň.

Pozoruhodné je zařízení na středních školách. Žactvo má zvláštní stejno-kroj, na každém ústavě jiný, čepici vojenské podobnou s (rosetou) růžicí. Každý žák má na jedné straně stojatého límce kabátu číslo, na druhé straně znak ústavu.

Kancelářské práce ústavu jako zápis, úřední listiny, vyhotovení vysvědčení atd. obstarává zvláštní úředník, který není profesorem. Většina středních škol má při sobě také internát. Nejproslulejší střední školy jsou v Bukurešti lyceum Lazar a St. Sava.

Ku konci upozorňuji, kdyby někoho knihy pro národní školy rumunské zajímaly, že je lze obdržeti: Typografia Socecu aneb Steinberg-Strada Selari aneb Goebi — Bucuresti.

Socecu je pozměněné jméno české Souček.

Praktický návod ku sbírání brouků

pro naši mládež.

Člověk jest pánem přírody a má být jejím přítelem a ne tyranem. Užitečné ať chrání a pokud potřebuje užívá, škodlivé však ničí, aniž by se na bolestech tvorů těch kochal.

Zásada: »Netýrejme tvorů, je sbírajíce!«

I. Pomůcky.

1. *Láhve.* Potřebujeme dva druhy lahví, *širokohrdlou větší* pro velké brouky, obyčejnou *úzkohrdlou* pro malé.

Láhve do $\frac{1}{4}$ (čtvrtiny neb více) plníme rozředěným lihem (nikoliv denaturovaným ku pálení) aneb pravou žitnou kořalkou.

Uloveného brouka hodíme podle velikosti do patřičné láhve, kde jej přes 2 (dvě) hodiny ponecháme. Větší bezbarvé neb černé i déle. Čím déle je brouk v této tekutině, tím více pozbývá své pružnosti, stává se křehkým. Vedle toho liš světlé, živé barvy sežírá, pravíme, že se brouk vybarvuje.

2. *Jehly či špendlíky.* Po 2 nejpozději po 4 hodinách brouky z lihu vytáhneme, rozložíme je na pijavém papíru, jehož barva nepouští a necháme je oschnouti. Potom se brouci napichují na jehlice dle velikosti a tloušťky, malí broučci neb úzcí se však lepí na zvláštní listky. Jehly, které jsou podle tloušťky číslovány, čís. 1, 2 a 4 postačují úplně pro všechny druhy brouků od středních do největších. Jehly jsou barvy bílé neb černé. Poslední jsou nejvýhodnější k napichování brouků. Musí být ocelové, pružné a špičaté. Lze je obdržeti v dobré jakosti u Hofmanna neb V. Friče, oba obchody v Praze II. Vladislavova ulice. Dříve se kupovaly u Winkler & Wagner, Vídeň XVIII. Jehlice bílé dobře poslouží při napichování lístků, na něž jsme broučky nalepili. U těchto stačí dvojí druh, t. j. prostřední síly. Tímto způsobem upravení brouci krásně se vyjímají.

3. *Příprava brouků.* Nabodáme brouky vždy v horní části pravé krovky více ku střední čáře tak, že dbáme, by jehlice nezabodla se do některé nožky a tak brouka neporouchala. Napichnutého brouka, upravivše mu napřed nožky,

zapícháme do připraveného podkladu z rašeliny, který má být tak silný, by jehlice zpod nevyčnívaly. Jehlice nad broukem necháme tak vyčnívati, že ji pohodlně uchopiti můžeme, aniž bychom snad při tom brouka poškoditi mohli. Při nejmenším vyčnívá jehlice 1 cm neb $1\frac{1}{2}$. Dbáme též, by všichni brouci stejně vysoko nabodnuti byli. By se nožky lehce naolamovaly, doporučuje se, je pod tělo brouka křížem složiti a to přední pod hlavou, druhý pár pod hrudi, třetí pak pod zadkem. Pozor dejme na chodidla, by byla náležitě před poškozením chráněna. Brouky pro kreslení však upravíme v poloze, jak běží neb letí.

Tykadla upravíme po stranách těla, čehož je zvláště dbáti při tesařících, aby se lehce neulomila. (Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Vedlejší zaměstnání učitele. Ústřední jednoty učitelské zapovídají poslední dobou svým členům hru na varhany při službách božích. Věru stálo by to za vysvětlení, proč tak činí? Jedná se zde o zášť proticírkevní, či je také zde jiné stanovisko, které by dnešnímu učitelstvu málo ku cti bylo, totiž že mladší učitelstvo se ve hře na varhany nevyzná, ač mnozí i s vyznamenáním zkoušky absolvují? Druhá otázka jest neméně choulostivá. Jest učitelstvu vůbec hra v kabaretech, biografech a snad i hospodách dovolena? Stálo by to věru za námahu vyšetřiti, kdo obstarává hru ve všech kabaretech, biografech a to pražských. Zajisté by se mnozí podivili a spráskli by ruce a chápali by hned, proč jsou u jistých pánů učitelů tak slabé výsledky vyučovací. Nelze vše omlouvat jen nedbalou docházkou školní mládeže — v mnohém jsou páni vinni. Učitel, který hraje v kabaretech, musí po 5. hod. ne-li před tím domov opustit a vrátí se asi teprve před půlnocí domů unaven. Kde je pak příprava? Snad si panstvo tohoto povšimne, a zde k očistě dle zásluhy a potřeby zakročí. Aneb máme se domnívati, že organizovaným je vše dovoleno, zvláště plná huba frází, ale málo prospěšné práce?

Blesk.

Upozornění našim počtářům. Mnohý cop starého Rakouska bují dále; je třeba na to upozorniti, by se stala náprava. Dosud jsme označovali píšle čísla tisíce tečkou, miliony čárkou, desetiny jsme dělili

od celku desetinnou tečkou. Cizina nečin takto. Byli jsme a jsme dosud v Evropě rakouská zvláštnost. V cizině píší čísla ve skupinách po třech, vyjadřující správně matematicky jednotky, desítky, sta v jednotkách, tisících, millionech atd.; desetinná čísla pak dělí od celku čárkou, což je jasnější tečky nahoře neb prostřed čísel.

Místo 2,048.672 píší 2 048 672
a místo 0.745 píší 0,745.

Další naše specialita je náš dekagram. Jaká obtíž ve škole! Vizte *dm* a *dkg* a *kg* *dm* má čisti dítě *deci*, *dkg* najednou *deka* ač mu *kg* pravi *kilogram* — tedy decikilogram a nikdy dekagram. Či není tomu tak?

Cizina má vše zjednodušeno.

10 = deka = da

100 = hekto = h

1000 = kilo = k

1000 = myria = M

$\frac{1}{10}$ = deci = d

$\frac{1}{100}$ = centi = c

$\frac{1}{1000}$ = milli = m

K těmto názvům neb zkratkám druzí se pak obvyklá pojmenování — m, l, kg.

Dle toho:

um km hm dam m, dm cm mm

(kl) hl dal l, dl cl

kg (hg) dag g, dg cg mg.

Žádoucí změny jsou podtrženy, v závorkách by byly též dobré, ač jsou teď méně běžné.

Praktický návod ku sbírání brouků

pro naši mládež.

(Dokončení.)

4. Lepidlo a podložky z papíru. Malé neb úzké brouky lepíme na podložky z papíru, abychom je jehlicí neporouchali. Lepíme je »syndetikonem«. Syndetikon volíme, poněvadž neodprýská, kterouž vlastnost nemají kliš a klovatina »gumí arabic« zvaná. Na podložku kápneme syndetikon, na to položíme broučka, nožky roztáhneme jakoby běžel, však tak, by zadní pár dosahoval k dvojité čárce. Upravíme pak tykadla, jak dříve bylo řečeno. Podložku dle velikosti napícháme na bílou jehlicí — buď silnější neb slabší — uprostřed dole označené jednoduché linky. Pod č. 3. a 4. upravené brouky necháme delší dobu vyschnout však na místě stinném, kde se nepráší. V létě stačí týden, u velkých brouků o něco více. Totéž platí i v zimě o topené světnici.

5. Krabice. Vyschlé brouky uschováme v krabici dobře uzavřené, by brouci uchránění byli prachu a škodlivého hmyzu. Před hmyzem (červotoči, musejníky, moli) chráníme sbírku, že dáme do koutu krabice buď kafr, buď z kafru, naftalinu atd. upravenou kostku aneb nejlíp trochu oleje myrbanova do vaty. Výpary toho oleje jsou jedovaté, obsahují Cy (cyan), ale tato malá dávka člověku neškodí. Nejlepší prostředek je, často sbírku prohlížeti a vadné hned odstraniti. Krabice může býti nahore uzavřena sklem, bychom brouky v uzavřené krabici mohli pozorovati. Krabice zhotovena může býti ze dřeva neb lepenky. Pouze hřebíky sbitá neb jen klišem slepená nedostačuje, neboť musí býti bez nejmenších skulin. Ze všech stran musí čípky přesahovati, aby vyplnily sebe menší prostor, také spodek musí býti čípky opatřen, aby víko dobře zapadalo. Při klišu je třeba, by byl otráven, by jej brouci neprovrtávali. Za dnešních drahotných poměrů je o takovou krabici potíž. Dříve stála dobrá, všemu vyhovující 5 K.

Ku konci upozorňuji: *nesbírejte brouků, jestli si řádných pomůcek nemůžeme opatřiti; škoda času! Bezúčelně nezkracujme tvorům života!*

Sbírání brouků.

Kdy sbíráme? Vždy, nejvíce na jaře a počátkem leta a na podzim. I v zimě možno sbíráti. V zimě upravujeme, co jsme v roce ňalovili. Sbíráme dále nejlépe po 10. hod. dopoledne v čas pastvy aneb k večeru; avšak i v ostatní dobu dne mnohé se zmocníme.

Kde sbíráme? 1. Na zdech, zvláště z rána.

2. Na cestách v každé době denní.

3. Na stromech a keřích, na větvích, na kůře, pod korou, na kořenech, ve rmutu dutých stromů a u kořene.

4. Na květech, zvláště okolicích v čas pastvy na výsluní, ale také pod květem a na lodyze. Zde najdeme obzvláště kovařiky po 10. hod. do 4 hod. odpoledne.

5. Pod kamením a hnojem. Kamení pouze menší, při hromadách pouze kamení při okraji. Pod kamením je mnoho běžců. Hnůj — obyčejný jako kompost, však i trus kravský, koňský, ovčí, jelení atd. nikdy ne čerstvý, avšak také nikdy zaschlý. Každý druh těchto hnojiv chová své vlastní odrůdy brouků.

6. Pod mrchami — hrobařici, mrchožrouti, střevlíci, drabčici atd.

7. Pod dřevem a korou stromů na zemi v zahradách, v lese a na polích.

Vnadídlo.

Velmi dobrým vнадidlem na brouky zvláště střevlíky jsou rozbití hlemýždi. Tyto dáme do nějaké nádoby s hladkými stěnami, zahrabeme nádobu na stinném místě do země až po kraj jejího ústí a přikryjeme ji chvojím. Nejprve ulovíme rozličné střevlíky, brzy potom hrobařiky, mrštníky, drabčiky a jiné. Je třeba denně nádobu ohledávati, by se brouci navzájem nepoškodili.

Určování brouků.

S počátku netrpíme ve sbírce neznámých brouků, t. j. kterých nemůžeme určit. Proto lovme jen známé. Neznámé krásnější kusy darujme raději škole.

Později, t. j. po nějaké praxi, můžeme lovit i brouky neznámé. Mnohé určí profesor přírodopisu ve třídě. Máme-li však zájem pro brouky, je prospěšno si koupiti příručku na určování brouků.

»Brouci« od prof. Klapálka u Kobra, v Praze II. Vodičkova, »Die Käfer« Calver aneb lepší dílo, však drahé, E. Reitera »Fauna germanica«, obě ve Stuttgartu, jež obstará každý knihkupec.

Všechna tato díla obsahují mnoho brouků v barvách tištěných.

Ostatní pomůcky obdržíme u uvedených již firem aneb u Al. Kreidla, Praha I. Husova tř.

Když již čas léta zálibě (sbírání brouků) věnujeme, nelitujme výdajů a obstarajme si potřebné pomůcky, zvláště jehlice a řádnou krabici. Sbirka má pak i svoji cenu a nás potěší.

Času nemaříme, ušlechtili se pobavíme, vědomostí nabýváme a všeho poměrně za levný peníz.

Tělesná výchova u dětí.

Ondrouš Fritz-Vitavotýnský.

Aby se ve státě veřejný klid a pořádek správně udržoval, zaváděli zákonodárcové odměny a tresty; oněmi, aby se lidé v konání dobra utvrzovali, tyto, aby je v páchání nepravostí zdržovaly.

Co jest ve velkém stát, jest v malém rodina. Rodina jest prvkem společnosti, kolébkou lidstva, školou vzdělanosti a štěpnicí zbožnosti; kde oba rodičové tvoří princip autority, který všechny členy k dosažení cíle společenského vede. Jakkoliv oba rodičové ve výchově dětí stejné autority požívají, přece autorita otcova jest vyššího řádu, protože muž si volí ženu, rozvahou a silou tělesnou je přirozeným ochráncem krbu rodinného a dle všeobecného názoru za hlavu rodiny vždy byl považován.

Autorita otcovská jako každá jiná autorita společenská jest ohraničena cílem rodiny. Otec může děti vychovávat i kárnými prostředky — metlou, ale nesmí jim na zdraví ubližovati, aniž o život je připraviti. Autorita otcovská dle různého stupně vývoje dětského se mění.

V útlém věku závisí děti celým svým jednáním na rodičích; v době dospělosti, kdy nabyly děti již rozumu, pouze v rodinných poměrech podléhají

moci otcovské, která přestává v době svéprávnosti a mění se v poměr lásky otcovské a vděčnosti synovské.

Písmo sv. na mnohých místech naznačuje vzájemný poměr rodičů k dětem. Tak sv. Pavel (Kolos 3⁹⁰) praví: »Synové a dcery, poslouchajte rodičů ve všech věcech, neboť se to líbí Pánu.« V knize Přísloví (13²⁴) čteme: »Kdo šetří metly, nenávidí syna svého: ale kdo ho miluje, v čas její tresce.« „Neodjímej od pacholete kázně: nebo, budeš-li je mrskati metlou, neumře.« (23¹⁸). A jakou metlu máme rozuměti, vykládá dále: „Ty je metlou mrskati budeš a duši jeho z pekla vysvobodíš,“ a co smrti: Bláznovství přivázáno jest k srdci pacholete, ale matka kázně vyžene je (22¹⁶).

Z řečeného jasně plyne, že nejsou-li chyby malé záhy v mládí, kterých se děti dopouštějí, potírány, zvětšují se a tak dítka propadají nejen záhubě časné, ale i věčné. Kdo bývá v mládí ušetřen metly, často končí svůj život špatně i na šibenici. O trestání čteme v Sirachově knize (30¹): »Kdo miluje syna svého, často jej mrská, t. j. trestá, kdykoliiv je třeba, aby se radoval v posledním čase svém nemakal dveří bližního,« totiž, aby někdy dům od domu nehledal, chleba nežebral, »Kdo cvičí syna svého, bude chválen z něho a muži domácímu chlubití se bude jím. Kdo učí syna svého, k závisti popudí nepřítele, a uprostřed přátel chlubití se bude jím.« — —

Už zkušenost zevní nás učí, že tělesná výchova jest za určitých okolností a při vážnějších poklesech nutná. Nicméně se stává, že rodiče a vychovatelé ve shovívavosti jdou tak daleko, že nejen svých dítek netrestají, nýbrž ani nestrpí, aby je jiní sebe méně trestali. Takovou přemrštěnost shledáváme u rodičů bohatých, zaujatých, jakož i u těch, jimž jejich jedináček je předmětem veškeré péče a naděje. Také jsou tací rodičové, kteří, má-li jejich dítě sličnější obličej nebo vtipnějšího ducha, tak se do něho slepě zamilují, že neumějí své nevšední náklonnosti zatajiti před ním, což při výchově jest k nevyvažitelné škodě. Mnozí rodičové dokonce, musí-li někdy napomenouti, činí tak beze vší živosti a vážnosti, takže zanechává takové napomínání u dětí nepatrný, chvilkový dojem.

Písmo sv. nám uvádí takový smutný konec velekněze Heli a jeho synů, kam vede rozmazlená výchova. Oba synové Heli chovali se neslušně u svato-stánku a kradli maso z obětí, které lid Hospodinu přinášel. Když Heli o tom zvěděl, napomínal jich, ale synové se nelepšili. Co jim měl za to učiniti? Potrestati je! Ale on tak neučinil, jsa příliš mírný na jejich zpupnost a nestoudnost — a hle! Bůh je potrestal rukou Filištinských: oba byli zabiti. A když Heli uslyšel tu smutnou zprávu, tak se ulekl, že spadl nazpět ze stolice a zlámal si vaz.

Také se zase stává, že otcové v prudkosti, ve zlosti upadají do jiného druhého extrému: do dětí jako zvířete bijí. Jejich pobouřená mysl a vznícená vášň se odráží v celém těle a jeho údech, v bledém obličejí, jiskřících očích, třesoucích rukou a pod.

Hřích, který takto si počínající, rodiče na dítěti pášou jest daleko horší a větší, než přečin, poklesek, který děti provedly. Mimo to následek takového jednání jeví se v tom, že děti jaksi otupují, z trestu nemají účinku patrného, naopak stávají se hněvivější a urputnější.

Je-li tedy otec nebo vychovatel nucen potrestati dítě metlou, má si počínati s mírou, dítě musí z takového potrestání vycítiti, že bylo zaslouženě potrestáno,

aby nepovažovalo trest za nespravedlivé bezpráví. Trest dítěti musí být zároveň lékem. Aby byl lékem, poněvadž i lék nemírně užívaný může spíše uškodit než prospět, nesmí být příliš častý a zapomenouti nesmí zvláště trestající, má-li v tom onom případě použití se trest tělesný — metlou.

Děti nejčastěji chybují z nevědomosti a křehkosti, a nebylo by spravedlivé je ihned trestati, aby se nezdálo, že si chceme svůj vztek na nich vyliť. Musí-li lékař někdy na nemocném použití řezu, nečiní tak zlostně, naopak opatrně, arcíť nerad, ujišťuje pacienta svou soustrastí a přeje mu opravdového uzdravení; také k takovým prostředkům nesahá vždycky, nýbrž jsou-li všechny stávající pokusy marné a bezvýsledné.

A jestli časté užívání ostrých léků (jedů) bývá i tělu na škodu, tak přílišné a jen tělesné tresty bývají duši na škodu, že stává se otrockou, bojácnou. Proto sv. Pavel v listě ke Kolosským (3¹) praví: »Otcové, nepoužívejte k hněvu dítek svých, aby nemalomyslněly«; a k Efezským (6⁴): »nýbrž vychovávejte je v kázni a napomínání Páně«. Častým bitím děti malomyslní, stávají se lstivými a svěhlavými, takže se s nimi za čas nic nesvede. —

Vroucně bych si přál, aby rodičové a vychovatelé jen zřídka tělesných prostředků proti chybám dětí vyhledávali, zejména, jedná-li se o děti povahy šlechetné, snaživé, upřímné. Kéž uváží, že mají těžkou povinnost starati se o ochranu dítek, avšak mnohem větší jest povinnost vychovávatí dítky k lepšímu a vyššímu životu, totiž k životu duševnímu. Vidí-li člověk ve věku dětském i jinošském, že se pravidla ctnostného života v rodině zachovávají, jest to po většině pevnou zárukou pro šťastnou budoucnost lidské společnosti.

(Dokončení.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Výboru Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy v Čechách. Jednota založena byla v ustavující valné hromadě dne 8. června r. 1897 konané v refektáři bisk. semináře v Hradci Králové, již bylo přítomno přes sto českých učitelů. Vsdp. dr. Alois Frýdek, bisk. generální vikář zahájil schůzi a za předsedu schůze byl zvolen p. řídící učitel Václav Špaček. Jest tedy jednota nejstarším sdružením katol. učitelstva českého v zemích českých, až do dnes hlásí se k ní několik set starších učitelů a přátel křesťanské výchovy. Budoucnost, jaká dnes katolickému školství nastává, přiměje zase mnohé, že se k ní přihlásí a snahy její podepřou, aby byla záštitou výchovy národa na podkladech osvědčených. Pod dojmem těchto myšlenek

sešel se dne 4. července opět výbor této jednoty, aby o situaci doby pojednal. Schůzi zahájil předseda p. říd. učitel Jos. Kafka modlitbou a uvítáním přítomných a sdělil program schůze. Po přečtení protokolu ze schůze minulé rozvinula se debata o situaci a bylo projeveno přání, aby se starými průkopníky školství kráčelo spojeně i učitelstvo mladší, neboť všichni mají jeden cíl a jednu snahu. V té příčině přijata byla jednohlasně **resoluce** ku všem organisovaným stoupencům, na základě které bude se postupovati. A věc jest také již v proudu. O výsledku akce bude referováno v příští schůzi výboru. Dále usneseno, konati v měsíci říjnu valnou hromadu. Kalendář »Štítový« jako i jiná léta bude pro učitelstvo i letos opět vydán.

Školští Bratři

A. Z. Čuvaj.

»Čech« v čís. 224 ze dne 15. srpna t. r. přináší nenadále radostnou zvěst, že nastává nová epocha kongregaci Školských Bratří v Čechách. Zpráva tato přichází takřka ve dvanáctou hodinu, neboť již na mnoha místech se tvrdilo, že Školští Bratři v Čechách sklamali očekávání v ně kladené.

Článek praví, že čeští členové kongregace opírajíce se za změněných poměrů v naprostou nezbytnost, vynutiti zřízení samostatné české provincie. Vele důležitým jest však, že se stal provinciálem muž širokého rozhledu, nejen dobrý učitel a vychovatel, ale i organisátor. Oznamuje se také, že o dorost má býti postaráno v Belgii, že tedy mladí členové kongregace vychovávaní budou v kolébce kongregace, což zajisté v brzkou ústavu kongregace v Čechách velmi prospěje.

Ujímaje se řízení provincie, stará se prvý provinciál o rozmnožení řádového dorostu, aby mohl vyhověti jak počtem tak i kvalitou sil. Chce míti školské ústavy vzorné, vynikající, by byly žádoucí. První jeho apel je prosba ku všem, jimž jde o blaho sv. církve a národu, aby získávali a posílali výborný, schopný dorost, v prvé řadě co možná již hotové lidi — učitele, vychovatele, kteří by se po ukončeném zkušebním roce hned práce chopiti mohli.

Píši tyto řádky, bych dobré věci přispěl, ale i súčasťněně poučil, k čemu mne oprávnňuje dlouholetá zkušenost.

Jaké vlastnosti musí míti kandidát, jenž do kongregace Školských Bratří vstoupiti hodlá?

Každý musí míti povolání k tomu stavu, s čímž nerozlučně spojen je dobrý úmysl, ale také nutnými jsou potřebné dobré vlastnosti duševní i tělesné.

Jaký má býti jeho úmysl?

Vstupuje do kongregace jediné pro Boha, by Jemu Nejvyššímu Pánu sloužil, sobě a bližnímu takto prospěl.

Které vlastnosti duševní se předpokládají?

Kandidát musí býti člověk ideální. Vzorem mu musí býti nejvyšší paedagog Ježíš Kristus. Musí míti hluboce zakořeněnou víru ve svém srdci, která by jej přes všechna úskalí života vyvedla. Kdo této víry nemá, kdo ji takřka s mateřským mlékem nevsál, ten v kongregaci do konce nesetrvá. Duchovenstvo chrání a varují oltář a breviř, Školského Bratra — laika — však jediné vznešený ideál — duch kongregace — duch víry.

Kandidát má býti také rozený učitel, paedagog dle přísloví: »K čemu se zrodí, k tomu se hodí.« Pomníme-li pak na 250ti letou paedagogickou zkušenost kongregace, představuje každý řádný Školský Bratr, učitele, vychovatele — mistra, jemuž ve světě nenajdete rovného. Ať se naše učitelské ústavy a všickni páni vynášejí hodně vysoko, nikdy toho nedosáhnou, čeho se dodělali Školští Bratři. Ve světě stojí jednotlivci na sebe odkázáni, zde v kongregaci jeden druhého navzájem podporuje. Světští kandidáti studií se vyhýbají aneb je ledabyly odбудou, poněvadž vše konají jen z dočasných pohnutek, které nikdy potřebné energie nedodávají, aspoň ne trvale, kdežto člen kongregace, veden vyšší ideou neúmorně spěje k vyšší metě. Byť by se naši p. učitelé universitního vzdělání dovolávali, je to jen na oko, jedná se jim více o zvýšené platy a ne o vědomosti. — Málokterý dospěje tam, kam bylo namířeno.

Namítne se: Jak to, že kandidáti z kongregace sotva procházeli a zřídka který byl s vyznamenáním? Dobře, pánové! Nezapomeňte, za jakých okolností zkoušky konali a u jakých pánů? Připraveni býti z 21 (dvaceti a jednoho) předmětů úplně, to zajisté není žádná maličkost, kde druhí jen ze 2 neb 3 předmětů zkoušeni byli. Vedle toho jaká nevýhoda, že pány examinatory a jich zvláštnosti neznali, náboženského stanoviska se ani nedotýkaje.

Školský Bratr vzdělává se denně až do své smrti nábožensky a odborně neustále, to je jeho svatá povinnost.

Že v Čechách očividných velkolepých úspěchů se nedodělali, toho jsou vinny zvláštní okolnosti. Také Řím nebyl ve třech dnech vystavěn. Každým pádem má kongregace u nás svoji budoucnost. Že jistým kruhům je a bude trnem v oku, na tom nezáleží. V boji se síla tuží — jako se zlato čistí v ohni.

Kterých tělesných vlastností je kandidátu třeba?

Především dobrého zdraví. Život v kongregaci jako život učitele — je namáhavý. Každý je plně zaměstnán od časného rána $\frac{1}{5}$ až do pozdního večera $\frac{9}{10}$. Zaměstnání vyžaduje celého člověka. Stále se střídají modlitba, rozjímání, práce, vyučování, dozor nad dětmi (upozorňují, že v ústavech Školských Bratrů nejsou sobě nikdy dívky samy zůstaveny, vždy a všude je bratr přítomen, všude je dozor, v ústavech dobře zařízených i na záchodech, takže je plané povídání nepřátelských kruhů, že by chovanci jistým zlým návykům a neřestem hověli. Co snad se jinde děje, neděje se v dobře řízených ústavách Školských Bratrů; — mám v tom ohledu dobrou zkušenost.), příprava na vyučování, studium, zotavení a odpočinek.

Bratři, také učitelé a tito většinou, spí po dvou v ložnicích chovanců, ostatní bratři spí ve společných ložnicích. Také za dne mimo třídu zdržují se bratři ve společné místnosti, sborovně, kde je každému vykázané místo. Pokojů pro jednotlivou osobu vlastně ani pro ředitele dle pravidel kongregace není. Vše je společné, co vyžaduje na osobě velkých obětí, proto také požadavek »zdraví«.

Život Školského Bratra vyžaduje mnohého sebezapírání, proto je třeba velké ukázněnosti, hlubokého přesvědčení o křesťanském životě. Šťastným je takový, který se naučil záhy poslouchat, sobě mnohé odříkat, nepříjemnosti snášet od časného rána do pozdního večera: Za to klidí vnitřní pocit blaha, štěstí, jakého svět dáti nemůže.

Ku konci varuji každého, jehož zdraví není dobré, před vstupem do kongregace, neboť od toho závisí s polovice štěstí a spokojenost jednotlivce. Jak mohu býti spokojen, když svoji povinnosti dostáti nomohu?

Školským Bratrům pak přeji hojnost požehnání Božího, aby započatá práce se jim zdařila, by dostali hojně nadějného dorostu, aby nejen své ústavy obstarali a rozšířili mohli, nýbrž aby hojnou měrou svobodného školství se ujali nejen obecného na národních školách, nýbrž ještě více na středním stupni, aby takto došli zdatného dorostu naplněného duchem náboženským, jenž by pak jejich ústavy učitelské plnil.

Zdař Bůh!

Tělesná výchova u dětí.

Onďrouš Fritz-Vltavotýnský.

(Dokončení.)

Bázeň Boží, poznání krásy, ctnosti a nenávisti k hříchu jsou jistě nejjistější a nejpůsobivější prostředky dobré výchovy. Často také působí na povahu dítěte více domluva než citelný, tělesný trest. Úcta dětí k rodičům musí jim býti i pobídkou a uzdou, aby je k dobrému nabádala a povzbuzovala a zase v konání zla jim zabraňovala. Dítě musí před otcem mít takovou úctu, že musí někdy dostačiti pouhý vážný pohled, poznání, že s tím neb oním otec není spokojen.

Otec musí při výchově dětí dbáti, aby ho nejen milovaly, ale aby se ho i bály. Přílišná láska a důvěra k dětem bez vážnosti k rodičům plodí neúctu k rodičům. Ironicky to vyjádřil už moudrý Sirach (30¹): »Lahod (t. j. chovej ho rozmazleně) synovi, a nažene ti strachu: pohrávej s ním, a zarmoutí tebe.« Kde naopak se vštěpuje dítěti jen bázeň před rodiči, tam nezískává se jejich srdce, nejsou vnitřně ctnostné; a vykonají-li něco dobrého jen z bázně, to pak nemá pevného a trvalého základu.

Moudrý otec a vychovatel bude jedno druhým mírniti: spojuje mírnost s vážností, dítě bude milovati i se báti dětsky a ne otrocky. Neboť miluje-li otce, chrání se, co by ho mohlo nelibě se dotknouti.

Nedá se upřiti, že musí se někdy metly použití, zvláště u dětí povahy zpuřné a tvrdohlavé, ale i tu nesmíme se dáti nésti hněvem, nýbrž (rozumnou) rozvahou. Proto jsou pokárání hodni tací rodičové a vychovatelé, kteří při bití nehledí, kterou část těla zasahují; mnozí zejména do hlavy, střediska smyslů a nervstva bítí nebo ve tvář; jiní za vlasy tahají nebo i za ně držíce děti vzdvihují, hlavou o stěnu tlukou, takže mnohdy i dítě omráčí a znetvoří.

Hrubé, nelidské počínání takové mívá leckdy účinek opačný. Otec, když se vybouřil, a láska v něm vzplane, hned se s dítětem láská a mlukuje, lituje svého unáhlení; počíná-li si tak vůči dětem učitel, bije je, pak i rodiče a příbuzní dítěte ho nenávidí. Tím celá věc přechází ve dva extrémy. Jeden je vůbec netrestati. Proto chci dále upozorniti na různé způsoby, jak trestati a napomínati děti. —

Tělesný trest není ani jediný, ani nejlepší prostředek, aby se děti polepšily. Vychovatel, otec si nesmí mysliti, že když dítě sbil, všechno že je v pořádku, dítě že už bude hodné; on musí také k tomu hleděti, aby pravého účelu výchovy dosáhl, totiž opravdovou nápravu, polepšení dítěte.

Jako rozumný lékař různé léky proti různým nemocem podává, tak musí i vychovatel, otec. Musí hleděti zkoumati, jaké tresty má použiti, aby odpovídaly povaze chybujícího dítěte, aby dítě vedeno bylo ku poznání, že chybovalo a jak mnoho.

Mnohdy, zahanbíme-li dítě, zvláště je-li povahy jemné, citlivé, více zmůžeme, než kdybychom je tělesně trestali. A jest to zcela přirozené. Jestli rána zasahuje tělo, tak duše zahanbením cítí se stejně dotčena .

Vychovatelé, rodičové musí zejména hleděti uzdravovati nemoce duše; totiž předkládati ctnosti odpovídající pokleskům, tak pokorou přemáhati pýchu, požitkářství postem, zbytečné mluvení cvičením v mlčenlivosti. Ne tedy vždycky metlu, ale také domluvu, případné napomenutí a jiné prostředky vhodné musí

se užívati. — — »Výchova dítek a to výchova dobrá jest nejnnutnější potřebou lidstva, nejdůležitější záležitostí státu, nejdůstojnější předmět náboženství«, praví Sailer. (Paedagogisches Erstlingswerk, 1891 str. 16.) Dle toho, jak jednotlivci byli od rodičů svých vychováni, utváří se mrav a vzdělnost obcí, státu a celé společnosti. Přiznávám, že otec měl vždycky vliv na povahu dětí, ale smím-li souditi podle sebe, musím zde konstatovati, že, ač záhy jsem ji ztratil, měla i má matka na všechny nás velký vliv, bylať v domácnosti naší magnetem srdcí a hvězdou všech!

Vychovatel, moudrý otec nechť užívá tedy trestů pouze jako nutného zla, k němuž zřídka, vyčerpav všechny jiné prostředky, sahne. Nechť jedná spíše vždycky tak, aby trestati nemusil. Musí-li však trestati, nechť uváží, že se trestají jen poklesky, které děti spáchaly dobrovolně a u vědomí, že jsou to poklesky a nikoliv pro chyby, jejichž přirozené následky nemile již samy zakusily, jichž želi a si oškliví, také ne pro chyby a vady, které mají od přirozenosti nebo neštěstím do nichž upadly, nebo dokonce jichž se dopustily z dobrého úmyslu a pro věci lhostejné. — —

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy koná se v neděli dne 24. října 1920 v 10 hod. dopoledne v domě družstva Vlast (v Praze-II., Žitná ul. č. 26 nové v I posch.). Program obvyklý. Členové jednoty ráče se dostaviti. —

Sluch školní mládeže. Stěžovala si mi matka, že musí jít do školy, aby pan učitel přesadil dítě, že neslyší. V takovém případě dobře je jít do školy a věc tam oznámit. Učitel aspoň ví, jaké děti má ve škole. Ale to vše nestačí. Školní mládež trpí hojně nemocným sluchem. Jest nutné v zájmu dítek samých, vyučování a prospěchu v takovém případě, aby rodiče neotáleli a s dítětem šli k lékaři. Příčiny nedoslýchavosti jsou různé; bývá to zděděná mandle hlitanová, velmi často je to následek kataru trubice Eustachovy, která vede z hlitanu do nitra ucha. Nedoslýchavost zaviněná je také hnisavým zánětem středního ucha. Nedoslýchavost školních dětí se nesmí zanedbat, nýbrž léčiti.

Na vrcholcích svítá. Nedávno konal se v N. Městě na Moravě sjezd bývalých profesorů a studentů tamější reálky, na němž promluvil také kolínský prof. Frant.

Procházka, známý jako spisovatel pode jménem Franta Župan (autor »Pepánka nezdraví«). Týž pravil mimo jiné i toto: »Na sklonku svých let vrátil jsem se k víře v Boha. Vidím ve všem vyrovnávací dílo ruky Boží a v naší svobodě, k níž jsme tak neočekávaně přišli, veliký dar Boží. Nevnučuji svou víru nikomu a nezalívám tomu, kdo vidí ve všem jen účinek přírodních sil a nahodilých příčin. Skláním se před vůlí Boží, jež dopustila velikou pohromu války světové, aby na zříceninách států násilnických vykvetla svoboda národů dosud ujařmených. Vidím péči v tom, že nevypukly jako v průvodu jiných válek epidemie katastrofální při nedostatku léčiva a vysilení hladem a zimou«. — Tento projev zde uvádíme na důkaz, že i dnes jest mnoho inteligentů, kteří přemýšlí a domýšlí. Na vrcholcích svítá!

Francouzská inteligence a církev. Tyto dny oslavovala francouzská vláda výročí vítězství francouzských zbraní nad Němci na řece Marň. Po vlasteneckých proslovech maršálka Focha, ministerského předsedy Milleranda a presidenta Deschanela zúčastnili se všichni slavných děkovných služeb Božích, které sloužil arcibiskup.

Paedagogika sv. J. Křt. de la Salle-a.

Překlad úvodu V. z »Návodu pro školy«, Fr. Petronius Paltram.

Zásady a názory svatého zakladatele o výchově a vyučování jsou roztroušeny v jeho bezčtených spisech. Prvý a neplodnější pramen, z něhož pravidla o výchově čerpal, jest mu Bůh, t. j. jeho božské zjevení. Od Boha má vycházeti výchova a k němu má vésti. »Proto musí ti,« praví, »již učí, se jako sv. Jan Křtitel takřka za hlas toho považovati, který srdce ku přijetí nauky Ježíše Krista připravuje; ten, který připravuje, může dle svědectví sv. Pavla jen Bůh býti, který dar jazyků uděluje. Učitelé jsou tedy (zvláště ohledně vyučování sv. náboženství) jen hlas Boží; Boha mají o světlo prositi, by jeho poznání těm zprostředkovali, kteréž vyučují.« Proto vyžaduje sv. de la Salle, by učitelé důkladně napřed sv. evangelium prostudovali. Každého dne mají nejméně několik úryvků z toho čísti. Praví: »Tato kniha je výheň, jejíž oheň nás otepluje a osvětluje v té míře, že se mu s upřímným, učlivým, čistým a prostým srdcem blížíme; nedostáváme zde naučení od člověka, nýbrž od Boha samého,« a volá dále: »Jste spolupracovníci Ježíše Krista na spáse duší; musíte proto toho božského Mistra studovati — zpytovati, a v jeho ducha vniknouti, byste svému úkolu dostáli.«

Že tedy de la Salle vysoké požadavky na osobnost učitelovu klade, jest na bilédni; celé zařízení kongregace, většina předpisů řeholních a cvičení denních jsou toho důkazem. Ano, osobnost učitelova jest mu tak důležitá ve výchově, že uznal za dobré 12 ctností označiti, kterých je dobrému učiteli zapotřebí. Poznáváme z toho velmi dobře, jak ideálně svatý povolání učitele pojímá.

Jako přípravu k účinné výchově dětí vyžaduje na učiteli přesné psychologické pojmy a znalost vývoje chovance. Výchova sama, praví ve svých spisech, budiž 1. všeobecná, t. j. vztahující se na všechny schopnosti dítěte, na všechny období života, na všechny třídy společnosti lidské; 2. přiměřená, t. j. beroucí ohled na stáří, povahu, dřívější vyučování dítěte atd.; 3. rozumná; proto podřizuje nižší schopnosti vyšším, tělo duchu, duši Bohu; 4. pokročilá (pokračující); proto zdůrazňuje ponenáhly vzrůst rozumu, jakož všech ostatních schopností chovance; 5. náboženská; proto stanoví účelem sdružení »dětí křesťanskou výchovu poskytnouti«; konečně 6. vlastenecká; o tom píše: »Musíš ve svém úřadě horlivost pro dobro církve spojití se starostí o blaho státu, jehož členy tvojí žáci jsou a jehož dokonalými údy státi se mají.«

Jeho zásady vzhledem kázně (disciplíny) svědčují o nejvyspělejší pedagogické zkušenosti a hlubokém psychologickém zraku.

Dle něho spočívá účel kázně v tom:

1. zajistiti autoritu učitele a jí účty dodati;
2. žactvo navykatí, všechny schopnosti pravidlům podříditi, t. j. vždy se jak tělem, tak rozumem a vůlí kázní a pořádku podrobiti.

De la Salle rozlišuje mravní a hmotné prostředky kázně. Mravní prostředky vztahují se na učitele i žáka. Učitel má si autoritu (vážnost) svojí osobní zásluhou vydobýti, zvláště přesným konáním svých povinností, moudrým a vzorným chováním, přísnou spravedlností a nestranností. Ohledně vyučování nabádá učitele: »Musíte se učit (studovati) a po tom toužiti, by vám při vyučování dobře bylo porozuměno, byste se proto jasně vyjadřovali a lehce pochopitelně

slova užívali.« Dále vyžaduje světec, by každý učitel nejen svůj rozvrh hodin měl, ale se dle něho také řídil. (Pozn. — A co dnes? Pan Jos. Úlehla v »Úvaze o budoucí škole čsl.« nechce mít rozvrhu hodin, aniž něco jiného — ale ve všem svobodu. Kam to dopravuje, uhlídáme. Zvláštní věc, že my »mladí« máme tolik rozumu, a ti staří se svojí zkušeností pro nás neplatí.) Žáci nesmějí nikdy o tom v pochybnosti býti, co činiti mají. Proto budiž:

1. Jich práce trvalá, pilná, pravidelná, pokračující a účelná.
2. Všechny společné úkony jako: příchod, chůze, vstávání, usedání, vystupování z lavice a pod. musí se dít s velkou přesností, v pořádku a mlčky.
3. Nevyhnutelnou povinností učitele ohledně kázně je bdělost, která zvláště chybám předejde a je zameziti se snaží.
4. Od žactva požaduje de la Salle lásku ku dobré četbě, vystřihání se zlých společností a škodlivého spoluobcování, zvláště pak slušnost. Ve všech těchto prostředcích nalézá učitel účinný prostředek ku sesílení a k utužení dobré kázně.

Slušnost, zdvořilost jest světcí velmi účinný prostředek k zachování kázně. Považoval křesťanskou slušnost za tak důležitou, že se viděl nucen, o ní zvláštní pojednání vydati, jež vícero nákladů dosáhlo. (Nový německý pozměněný překlad »Regeln der christl. Wohlanständigkeit und Höflichkeit vom hl. Joh. Bpt de la Salle« jest vydán u Le Roux & Co. — Strassburg.) V této knize mluví o prostředcích, »jak možno mezi lidmi, zvláště »mezi mládeží, pravou křesťanskou lásku a svornost zjednati.«

Jeho »Pravidla slušnosti« byla týdně Školskými Bratřími v úryvcích předčítána a vysvětlována, by se děti naučily, jak se za rozličných okolností k sobě rovným ale také ku představeným chovati mají. Dr. Hubert praví proto: »Školy ctihodného de la Salle-a byly následkem toho vzory sjednocenosti, úcty a kázně.

Hmotné prostředky kázně týkají se více zevnějšku a vztahují se hlavně:

1. na vhodnost a srovnalost nábytku;
2. na zdravou polohu školní budovy;
3. na účelné seřazení tříd;
4. černá tabule;
5. signál (zvláštní přístroj, jímž se dávají znamení, by nebylo třeba mluvit; je na způsob klapátka, které hoši dělají ze skořápky ořechu).
6. Hodiny.
7. Zvon, jímž se udává změna hodin atd.

To je vše vlastně vnější zařízení školy. Jest podivuhodné, jak de la Salle v těchto předpisech byl průkopníkem své doby. Vše, co v posledních desetiletích XIX. století s tolikým sebevědomím a takovou chvalořečí v našich školách zavedeno bylo, to dávno před tím nalézá se přirozeně v ústavech Školských Bratří.

Učebna stojí pokud možno volně, a to mezi dvorem a zahradou. Třídy buďte vedle sebe; každá učebna měl svůj vlastní vchod. De la Salle chce však, by mezi jednotlivými třídami byly skleněné dvře, a to tak, by učitel se svého místa svého kollegu v jiné třídě viděl; neboť jeden bratr má býti strážcem případně zástupcem druhého, jehož osobní blaho a moudré se chování ve škole tak zajímati má jako své vlastní.

Od učeben požaduje, by byly světlé a vzdušné. By stále o čistý vzduch postaráno bylo, mají být okna po obou stranách. Přesná pravidla stanoví de la Salle také o velikosti učeben, o zařízení lavic, ba také i o tabulkách ku čtení a počítání. Školy byly nejméně dvoutřídné, dle počtu žactva i trojtřídné neb více třídné; každá třída měla dvě neb tři oddělení. V oddělení byli žáci podle svých schopností roztríděni a společně vyučováni. Slabě nadaným dítkám, aby se svým oddělením pokračovati mohly, byli dáni pomocníci z lepších žáků, kteří s nimi probrané učivo zopakovati měli.

Na místo dosud ve Francii používané neplodné metody vyučování jednotlivce, zavedl de la Salle vyučování ve třídách a odděleních (hromadné). S podivem viděli návštěvníci, jak velký počet dětí stejnou dobou se vyučuje a největší pozornost učiteli věnuje.

A. Z. Ůuvaj.

Z Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách.

Valná hromada konaná v neděli dne 24. října o 10. hod. dopol. za hojného účastenství členstva a za řízení předsedy p. řídícího učitele Josefa Kafky trvala půl třetí hodiny a vyřízeny v ní všechny zprávy funkcionářů jednohlasně a také volba předsedy, výborů a náhradníků dala se jednomyslně. Při volbách zvoleni jsou:

Za předsedu p. řídící učitel Jos. Kafka, za místopředsedy: vldp. arcib. notář, osobní farář a katecheta Antonín Suchoradský a ředitel závodu družstva Vlast a redaktor Tom. Jos. Jiroušek; za jednatele: p. učitel Ant. Zelnitius, za pokladníka: p. účetní družstva Vlast Jan Žák.

Do výboru: p. Jos. Hrubý, učitel v Praze; p. Jiljí Březina, ředitel měšť. a obecných škol na Smíchově, p. Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny v Praze; p. Jan Kalivoda, prof. real. školy v Praze; slč. Terezie Urbanyi, pokladní v Praze; p. Ant. Ježek, učitel v Lounech; p. Křišťan Havlíček, říd. učitel na odp. v Příbrami.

Za náhradníky výboru jsou zvoleni: slč. Albína Fortýnová, učitelka v Praze; p. Jan Bliženec, mistr knihařský v Praze; p. Bohumil Havel, učitel ve Vojslavici; p. Jan Voborský, ředitel offic. zemské politické správy v Praze; pan Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově a p. Bohuslav Varhaut, stavitel v Krči u Prahy a za revisory účtů byli zvoleni: vldp. Frant. Schindler, gymn. prof. v Praze a p. Fr. Hubáček, úředník v Praze.

Při volných návrzích usneseno pamatovati na dosavadní podpory, které při valných hromadách se obvykle dávaly a k účelu tomu povolen potřebný obnos.

Po podání zprávy p. jednatele Ant. Zelnitia o postupu práce a některých vysvětleních podaných p. učitelem Ant. Ježkem a ředitelem T. J. Jirouškem valná hromada skončena provoláním třikrátě slávy sv. Otci Benediktu XV., Nejduš. československému episkopátu a československé republice.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Škola pro služby má být zřízena v Praze. Bude se vyučovati počtům, kuchyňské chemii, ošetřování nemocných a společenskému chování. —a

Nový způsob zřizování škol v Americe. V Americe zavádí se při stavbě nových škol nový způsob důkladného využitkování vzorného zařízení školní budovy (*»Gary School«* se dává jméno školám dle tohoto systému zřizovaným). Tak ku př. pro 1600 školních dětí vystaví se budova, jež má pouze 20 obyčejných školních světnic, jež jsou zařízení vesměs pro počet po 40 dětech. Pro ostatních 800 dětí platí zvláště pečlivě rozdělený a sestavený rozvrh hodin, aby bylo náležitě využito i ostatních místností budovy školní, po případě mají stanovenou i dobu vycházek vzdělávacích. Vedle 20 tříd má totiž budova: 1. velkou školní síň (auditorium), které se užívá jako zpěvárný pro předvádění zdramatisovaných básní či prosy, pro předvádění obrazů skioptikonem a kinematografem; 2. dílny pro rukodělné vyučování několika druhů; 3. síň pro vyučování přírodovědě; 4. školní hřiště, školní zahrady, tělocvičnu a knihovnu s čítárnou. Zbývající třídy konají, jak řečeno, v určitém pořádku vycházky na místa s pedagogického stanoviska zajímavá. Při tomto způsobu chváli se, že úsporným způsobem využívá se ve všech moderních vymoženostech ve školních budovách, jichž by se jinak jen v malém poměru s nákladem využívalo. (Eva č. 4—5). — Snad i u nás by se doporučovalo, zvláště při dnešních enormních cenách stavebních hmot! —a

Interkonfesijsní vyučování náboženství ve Švýcarsku odstraněno. Velká rada kantonu bazilejského rozhodla, že interkonfesionální náboženství, které bylo dosud ve školách zavedeno, bude odstraněno, ježto *»bezkonfesijsní vyučování náboženství nemůže ani býti uděleno nadšeně, ani nemůže působiti u žáků nadšení.* Místo toho mohou jednotlivé církve své příslušníky vyučovati ve školských místnostech svému náboženství. (Našinec 1. VIII. 20 čís. 180.) —i—

Nové střední školy. Počátkem školního roku 1920—1921 otevřeno bylo 10 nových českých škol středních a to: v Ústí (r. g.), České Lípě (r. g.), Trutnově (r. g.),

Brně (3 a 4 reálka), Král. Poli (r. g.) Hlučíně (r. g.), Žatci (učitelský ústav), Opavě (učit. ústav) a Břeclavě (r. g.). —i—

Zápis na universitě Karlově. Do 16. října bylo zapsáno: na fakultě bohoslovecké 25, právnické 3288, lékařské 2843, filosofické 1328, přírodovědecké 675, celkem 8159. —i—

Několik číslic. Zajímavým v mnohém ohledu jest třetí rozpočet naší republiky. Tak na příklad: ministerstvo národní obrany 2368,830,110 Kč, za to ministerstvo školství a národní osvěty 608,344,891 Kč. Na stavby kasáren je zařazeno 120 mil. Kč. To bývalo rámusu, že vojsko moc stojí a dnes? —i—

Knihovni rady obecní v republice Československé zřizované v obcích dle zákona ze dne 22. června 1919 jsou 4—8 členné a mají za úkol vésti finanční správu obecních knihoven, rozhodovati o nákupu nových knih, vyřazovati nevhodné knihy, stanoviti pravidla o půjčování atd. Polovinu členů jmenuje obecní zastupitelstvo z voličů obce, členem je dále jednatel místní osvětové komise a zbytek členů jest kooptován z pravidelných vypůjčovatelů knih.

Proti znemravňující literatuře. Nemravné literatuře vypovědělo lipské ústředí německých knihkupců boj. Veškerí nakladatelé tak zvaných *»pikantních spisů«* budou vyloučeni z ústředí. Všechny nové vyšlé spisy budou předem zkoumány a jejich registrování v orgánech spolkových bude případně odíráno. — Doporučovalo by se i u nás.

Katechetika na Cyrillo-Metodějské fakultě v Olomouci. *»Našinec«* se dovídá, že pro paedagogiku a katechetiku bude vysláno místo vysokoškolského adjunkta, který bude zařazen do příslušné třídy státních profesorů.

Nový úřední název školního knihoskladu. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 14. června 1920, čís. 27819, zavádí se místo posavadního názvu *»Státní školní knihosklad«* v Praze nadále úřední název: *»Státní nakladatelství.«* — Knihosklad povstal z tiskárny jesuitské v Klimentinu, když r. 1776 byl vládou darován školnímu fondu, aby tu vydávány byly školní knihy české i německé.

J. A. Komenský — a jeho oslavovatelé.

Ministr školství a národní osvěty vyzval školy i osvětové sbory, by důstojně oslavily památku velkého Čecha, Jana Amose Komenského. »Jest žádoucí, aby si občané republiky všítili v paměť jeho vznešené myšlenky — a aby vzbuzena byla u všech občanů živá touha po mravní dokonalosti a užitečném vědění.«

Náš národ je na zcestí, potřebuje nutně mravně silné jedince, neboť velká část jeho odhazuje vlastenecký idealismus a hoví materialismu. Potřebujeme užitečným věděním proniknuté massy, jest tedy dobré i šlechtetné seznamovati náš lid s vynikajícími jedinci vlastního národa, kteří stali se velikými a úctyhodnými výhradně zásadami nauky křesťanské dnes tolik opovrhované a opovržené.

Oslavy Komenského — 250leté výročí jeho smrti — ukázaly, že dosud nedovedeme chápati, co znamená užitečné vědění a v čem spočívá mravní dokonalost. V zaujatosti proti všemu křesťanskému stáváme se jednostrannými a místo abychom vzdělávali, uklidňovali, povznášeli, zanášíme do řad našeho lidu skepsi, neklid, nenávisť a stranníckost. Jest nutno už jednou si uvědomiti, že při oslavách musíme podati obraz muže a jeho činnosti bez tendence proti tomu či onomu tak, jak skutečně žil, cítil a smýšlel, tedy věrnou jeho podobenku.

Chvalořečníci Komenského — dle toho jakého byli politického vyznání — neřídili se prostým pravidlem podati věrný obraz, ale zkreslovali a tendenčně přebarvovali, vytyčující jediné stanovisko své strany a hledali v zásadách Komenského i to, co tam rozhodně není a co on sám jistě na mysli neměl, nebo aspoň tak nemyslel, jak chce ten či onen.

Komenského si osvojoval socialista rudý i červenobílý, člověk věřící i volno-myšlenkář, ba docela i československá církev povýšila ho za svého svatého. Stal se jí tím trochu malheur, ale na to její zakladatelé i fedrovatelé jsou už zvyklí. O jednu lež více nebo méně, to jest vedlejší, hlavní jest kaliti vody.

Komenský byl biskupem Jednoty česko-bratrské, zavrhoval tedy úctu svatých. to však nevádí vzývati ho jako svatého, třeba sám byl proti tomu!

I to, co nemůžeme se svého stanoviska leckdy snad přijmouti, nesmíme u našich velikánů přehlížeti a potlačovati.

Uvádíme, co o tom soudí »Rudé Právo«, list sociálně demokratické levice (dne 28. XI. 1920).

A přece myslím, že to, co z Komenského nemůžeme přijmouti, že se nemá potlačovat a zamlčovat. Celé to křesťanské, nábožensky přexponované, ba až i pověrečné životní vyznání Komenského — s tím, myslím, že je potřeba se vyrovnat také, a že je nutno stále míti na mysli, že tato náboženská myšlenka byla základem všeho usilování jeho a že všechny skutky, slova i myšlenky musí se promítnout na tuto desku náboženského názoru, aby bylo jasno, kam Komenský tím neb oním činem nebo ideí cílil.

A potom nenajdeme takový harmonický souhlas toho, po čem toužíme my a po čem prahl Komenský, a oslavná slova vyzní také zcela jiným způsobem.

Nemyslím vědecky a ze široka důkladně vysvětlovati celého Komenského, ale přece rád bych ukázal na jednu věc, a to tím spíše, že je bolavou stránkou dnešního vychovatelství a zároveň dnešní výchovatelské vědy. Pohnutkou a cílem výchovatelských snah Komenského je zbožnost. Od nejranějšího dětství až do

výchovy dospívajícího jedince lidského. Zbožnost je »jediné potřebné« — cíl. Vědění není u Komenského v rozporu se zbožností, vědění má být prostředkem k harmonii člověka s člověkem, národa s národem, člověka s Bohem. Před touto myšlenkou máme zase respekt, — byť bychom k vzájemné harmonii národů a k cílům mírovým šli jinými cestami. I tu vyzdvihujeme mírové snahy Komenského a div jej proto neučiníme Internacionálem — vychvalujeme následek a nedáváme pozor, z jakých příčin a motivů myšlenky a usilování Komenského vzniklo. I tu byla náboženská myšlenka vůdcem a základem — východiskem byla, zase zbožnost. A zbožnost Komenského?

»V tom, aj, znovu hlas zazní: Navrať se! Já nevěda kam, se navrátiti, ani kudy z té mrákoty vyjít, truchliti začnu; a aj, hlas po třetí volá: Navrať se, odkuds vyšel, do domu srdce svého, a zavři po sobě dvěře.« (Labyrynt světa a ráj srdce.) Tuto jde cesta Komenského zbožností. Do samoty duše, kde pro svět, pro jeho bolesti, zmitání a hledání jsou uzavřeny dvěře, kam nemá přístupu druhý člověk, ať se svou bolestí nebo radostí. Jsou sice v tomto duševním světě také lidé, bližní, ale ti nemají tělesnosti ani potřeb; jsou a nejsou »lidé, kteříž nikdy jeden druhého neviděl a neslyšel a přes svět od sebe vzdáleni jsou«. To není společnost lidská, to je věrný odlitek toho »já«, které se uzavřelo do svého duševního příbytku. Ti lidé, »jako by jeden v druhém seděl, totéž mluví, totéž vidí a totéž cítí«. (Ráj srdce.) A kdybych citáty i z jiných děl rozváděl, poznali bychom, jak zbožnost Komenského, *ze které vyrůstá celá jeho osobnost*, jak tato zbožnost jej přivádí do rozporů a nedůsledností. Komenský, křesťan, který je přesvědčen, že svět je zlý labyrint a zmatení ďáblov — tentýž Komenský je ve vyučování proto tak ceněn, že do vyučování a výchovy vnáší tento svět, že chce dokonce mít vyučování pro život (viz Didaktiky), ovšem že ve zvláštním významu slova »život«, ačkoli by měl chtít vyučování proti životu, vyučování pro toho, kdo vejde do srdce svého a zavře po sobě dvěře. Je to právě týž rozpor, v němž se jeví Komenský ten, který vidí věčnou marnost každé lidské námahy v ději světovém určeném vševědoudností a všemohoudností boží — a zároveň onen Komenský, jenž v tomto kolotání marnosti nepřestává pracovat, vysilovat se vědeckými, politickými, náboženskými i výchovatelskými snahami.

Naše stanovisko k životnímu dílu Komenského je s dostatek známo. Zásady jeho o nábožensko-mravní výchově hájíme a pro dívky katolické akceptujeme. Uvádíme aspoň některé z Didaktiky XXIV. Péče o vštěpování zbožnosti začíná hned od nejtělejšího věku. Především jest jim vštěpovati, že zde nejsme pro tento život, nýbrž cílem našim je jest věčnost. — Potom musí býti vyučovány, že dvoji jest život, ke kterému odtud putují lidé; blažený v nebi a bídný v pekle, oba na věky. — Že však k Bohu přijde každý, kdo zde chodí s Bohem. — Že však s Bohem chodí ti, kdož jej mají před očima, jeho se bojí a zachovávají příkázání boží. — Také všemu tomu, čemu se učí křesťanská mládež po svatém písmě (vědám, uměním, řečem atd.) budiž vyučováno v závislosti na písmech, totiž aby mohli všude znamenati a jasně viděti, že všechno, čeho není cílem Bůh a budoucí život, je čirou marností. — *Skutkům vnějším příkázáním od Boha*, dívky musí býti navykány bedlivě, aby věděly, že *pravé křesťanství jest ukazovati svou víru skutky*. Jest však dbáti toho, když budou vyučovány tomu všemu, *aby jim nebyl podáván žádný příklad opačný*.

Na tyto zásady chvalořečníci úplně zapomněli, neb je odbyli nemístnými poznámkami. Znáám docela i učitele, který neměl tolik společenského taktu k přesvědčení druhých a otíral se v přednášce o církev, Řím, kněze a náboženství. Co by tomuto oslavovateli Komenský asi řekl?

A co by řekl nynějším pedagogům dávajícím opačný příklad a zbraňujícím chodit dětem na služby Boží, tedy skutkům vnějším přikázaným od Boha!

V jedné škole mají v každé třídě obraz Komenského a Husa. A poněvadž Komenský si přeje »vštěpování zbožnosti od nejútlejšího věku,« — nemodlí se s dětmi, nemají křížů!

Komenský jest bez odporu jedním z největších pedagogů všech věků. A přece stavěl na zásadách křesťanských! Tyto nejosvědčenější zásady dojdou zase svého uplatnění, až nynější protináboženská horečka pomine a moderní pedagogové se svými experimenty zbankrotisují úplně.

Komenského nepřátelství proti katolicismu omlouváme jeho životním osudem a studiem na protestantských universitách. Vážíme si ho pro jeho zbožnost, lásku k vlasti a vzácný charakter.

Mnozí ho oslavují jen proto, že byl proti katolicismu a že byl pro víru vypovězen, dle jeho zásad se ovšem neřídí a docela proti nim i soustavně jednají. Dle našeho názoru bylo pro Komenského jen štěstím, že opustil vlast a procestoval mnohé země. Tím mohl své zásady pedagogické, pansofické i irenické jen šířiti a stoupenců jen získávati mezi vlivnými přáteli všech zemí. Nedá se upříti, že čerpal z pramenů i katolických, že tedy zde byli i jiní vynikající pracovníci v těchto oborech, kteří právě jen proto, že se omezili na své země, nemohli proniknouti.

Splnila se slova Komenského: vláda věcí tvých vrátila se k tobě, ó lide český! Kež se splní i jeho zásady vychovatelské — nábožensko mravní výchova naší mládeže!

Ar. Oliva.

O náboženské otázce na státních školách ve Francii.

Jak dostatečně známo, školy státní prohlášeny zákonem z roku 1882 za neutrální, t. j. náboženské vyučování ze škol odstraněno, rodičům dáno na vůli o vyučování se postarati mimo školu.

Tricet let trvaly urputné boje mezi křesťanstvím a svobodným zednářstvím, jemuž sloužily vlády francouzské, celý veřejný život vyplňován byl stále novými útoky spojených nepřátel a novin proti většině národa katolického hlavně v otázce školské. Pověstná »neutralita« ve škole byla pláštíkem mohutné organisace učitelstva ku zničení náboženského citu dětí svěřených. Tento boj vyvolal potřebu náboženských škol »svobodných«, které rodiče s církví pro své děti založili a vydržovali s nesmírnými obětmi peněžitými, ale i obranu náboženského citu dětí ve školách veřejných. Spolek otců rodin, čítající přes 60 tisíc, toho pádným dokladem. Vymohli si odstranění některých učebnic dějepisu a mravouky světské, urážejících náboženství a odsouzených biskupy.

Válka děsná změnila poměry úplně, ale zákony neutrality školní zůstaly. Strany politické, by zažehnaly nebezpečí bolševismu, spojily se v jeden blok ná-

rodní a usnesly se na společném programu, jenž odsoudil škodlivý boj protináboženský, zaručoval úplnou náboženskou svobodu a úctu k přesvědčení náboženskému, ale žádal, by zákony, vydané o neutralitě, zůstaly v platnosti. Tak vyjádřili se přední vůdcové bloku národního. Tak shodli se i katolíci k vůli svornému postupu s ostatními občanskými stranami, ač plně neuznávali nutnosti ponechatí zákony všechny usnesené v nezměnitelné platnosti. Prohlásili již na různých místech svoje stesky i svoje požadavky.

K předvolební řeči Milleranda, nynějšího předsedy ministerstva ze dne 9. listopadu uveřejnil v »Revue de Clerge« vikář a tarář Dubois otevřený list, adresovaný p. Millerandovi. Z něho poznáme velké příkoří, plynoucí katolíkům ze zákona neutrality státní a zároveň i požadavky katoliků.

Uznává zde dobrou vůli kandidátů poslaneckých šetřiti na příště citů náboženských i navázati styky diplomatické s Apošt. Stolicí. Ale zákon o neutralitě školní žádá doplnění. Jest proti tomu, by děti byly nuceny k vyučování náboženství, ale většina rodičů katolických žádá si toho vyučování. Má se dítě stále mimo školní budovu a mimo vyučování školní, jak zákon neutrality ustanovil? Jest tím křivda páchána na rodičích, na dětech, způsobeny nepřekonatelné obtíže farářů. Nemají rodiče práva žádati, by děti byly dále vedeny ve škole k tomu, co pokládali za svoji největší povinnost a které nemohou dosti učiniti pro svoje práce, starosti — vésti děti k Bohu a vyučovati v pravdách náboženských a mravních? A děti proč mají mítí tolik obtíží před vyučováním školním, často za mrazu a tmy již jíti do chladného kostela na vyučování náboženství, někdy to vůbec nemožno pro vzdálenost, chudobu a pod.

Ale i kněží ohromné nesnáze se staví v cestu.

Není-li každodenně kněz úplně zaměstnán dospělými, kázáním a zpovídáním, odpoledne může snad více dětí v kostele zkoušeti, povzbuditi, ale vyučovati je nelze, mimo to tímto úryvkovitým vyučováním nikdy se mnoho nedocílí, mimo to mnohé děti, jichž rodiče nemohou se o výchovu starati nebo nedbají, snadno se vyhnou této povinnosti.

To jsou vážné důvody, které předkládá p. vikář Dubois v listu p. Millerandovi.

»Co činiti?« táže se dále. »Jest nutno zrušiti neutralitu školní? Nikoliv, snadno ale místo záporného znění neutrality dejte výklad kladný. Škola zůstaň neutrální, ale připusťte, by děti různých vyznání mohly býti ve škole vyučovány svými duchovními náboženství v hodinách školních, a to ty děti, jichž rodiče si toho přejí, ostatní děti mohou býti zaměstnány učitelem přiměřeným způsobem. Pro katolíky a i jinověrce náboženství má své právo ve škole, ať jest mu tedy vyučováno, aniž by druhým dětem překáželo.

Proč studenti, děti bohatých rodin, mohou mítí to právo, které se upírá chudým rodičům a dětem malým? Již nyní mizí dosti nedůvěra rodičů k učitelům, a učitelů k náboženství, mnoho jich nyní chová se s úctou k náboženskému citění žáků, proč tedy bránit tomu, co všichni lidé dobré vůle za dobré uznávají a co jest nutné k povznesení mravnosti a lásky k Bohu a vlasti? Tím přestane namnoze řevnivost a žehráni rodičů katolických proti škole a v obcích a městech upevní se vzájemná láska mezi všemi.

